

54 H 136029

[D11]2.

1001862953

Z článků
a projevů

1978/1987

II

PROLETÁŘI VŠECH ZEMÍ, SPOJTE SE!

ALOIS
INDRA

Z článků
a projevů
II

1978/1987

SVOBODA
PRAHA 1988

ÚSTAV MARXISMU-LENINISMU ÚV KSČ
FEDERÁLNÍ SHROMÁŽDĚNÍ ČSSR

54 H 136029 / [Ejil] 2.

mus 6V.16.13/89

NÁRODNÍ KNIHOVNA

1001862953

PRVNÍ KOMUNISTICKÝ PREZIDENT KLEMENT GOTTWALD

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE TVORBA
ČERVEN 1978

Ve Vladislavském sále Pražského hradu se odehrálo mnoho událostí, které měly mimořádný význam pro osudy této země. 14. června 1948 byla jeho historie výrazně obohacena. Národní shromáždění zvolilo prezidentem republiky soudruha Klementa Gottwalda. To nebyl prostě v pořadí třetí prezident československého státu, Gottwaldův příchod na Pražský hrad znamenal mnohem víc. Šlo o »střídání stráží«, jehož dosah byl vpravdě historický. Poprvé se totiž hlavou tohoto státu stává komunista, předseda politické strany, která je revolučním předvojem dělnické třídy a uznávaným vůdcem našich národů. I obsazením této nejvyšší státní funkce bylo vyjádřeno, že začínáme psát novou kapitolu dějin naší státnosti — období skutečné a úplné vlády lidu, etapu přechodu k cílevědomému budování socialistické společnosti.

Volba komunistického prezidenta republiky byla logickým důsledkem přechodu národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou. I v tom muselo dojít svého naplnění únorové vítězství lidu nad reakcí, i to byl výsledek závěrečné fáze činnosti Ústavodárného národního shromáždění — zejména schválení Ústavy 9. května — a všeobecných voleb, v nichž českoslovenští občané tak přesvědčivě podpořili politiku KSČ a Národní fronty. Po všech těchto důležitých událos-

tech bylo velmi prozíravé navrhnout do nejvyšší státní funkce soudruha Klementa Gottwalda. Vždyť právě on byl hlavním strůjcem všech dosažených vítězství, on měl rozhodující podíl na formování i úspěšném uskutečnění revoluční strategie a taktiky KSČ. Proto se Gottwaldova kandidatura setkala s uspokojením komunistů a proto ji jednotně podpořila celá Národní fronta. V tomto smyslu splnilo své poslání i nově zvolené Národní shromáždění, jehož rozhodnutí přijala většina československých občanů s nepředstíraným nadšením. Avšak i domácí a zahraniční reakce poznala, »kolik uhodilo«. Z vlastního třídního hlediska správně viděla ve volbě Gottwalda prezidentem republiky svou další porážku. Nemohla sice Edvardu Benešovi odpustit, že v Únoru neodolal vůli lidu a nechal pučistické ministry »v louži«; i potom však jako prezident představoval pro reakční síly důležitou pozici. Edvard Beneš prostě nebyl s to překročit svůj »třídní stín« a v závěru svého života se stal, chtě nechtě, praporem zastánců starého světa; jeho jméno bylo štítem nepřátel vítězné socialistické revoluce.

V Gottwaldovi přišel do prezidentské funkce člověk, kolem kterého nebylo třeba legendami vytvářet svatozář »tatíčkovství«. Komunisté ho znali jako věrného syna dělnické třídy, který k ní patřil nejen původem, ale celým svým životem zasvěceným uskutečnění jejich historických zájmů. Žádnou z funkcí nezískal jako »dědičný princ«, začínal »od píky«, věděl, jak »chutná chlebiček« dělníka, prostého občana i řadového vojína strany. Rostl se stranou, která ho vychovala, pověřovala ho stále významnějšími úkoly, aby ho pak vyzvedla do svého čela. A Gottwald nezklamal; koval stranu jako ideologicky i organizačně jednotný revoluční předvoj dělnické třídy i lidu, byl inspirátorem i organizátorem její bolševizace. S jeho jménem byly spojeny principiální zápasy KSČ za politická práva i sociální zájmy dělnictva a chudého rolnictva. Podněcoval a vedl nesčetné dílčí bitvy, aniž zapomínal na konečný cíl tříd-

ního zápasu: na svržení buržoazní diktatury, na nastolení politické moci dělnické třídy a jejích spojenců. Bývalý truhlář prošel »univerzitou života«, osvojil si marxisticko-leninskou teorii, která pro něho nikdy nebyla dogmatem či dokonce jen zdrojem citátů, ale především návodem k tvůrčímu myšlení a jednání. Proto uplatňoval tak umně Marxovo a Leninovo učení v revoluční praxi; nestrpěl porušování jeho obecně platných zásad, avšak přitom citlivě respektoval konkrétní časové i národní podmínky.

Gottwald jako komunista tělem i duší si hluboce uvědomoval dějinné poslání strany, zvláště její rozhodující úlohu a velkou odpovědnost v období budování socialismu. Svou volbu do vrcholné státní funkce přijímal jako projev stranické důvěry, především straně se cítil být zodpovědný za její výkon. Pro nového prezidenta republiky bylo důsledné uskutečňování politiky strany neporušitelným zákonem, byl si jist, že tak nejučinněji dodrží i svůj ústavní slib, že se nikdy nezpronevěří zájmům svého lidu. Při všech nemalých povinnostech prezidenta republiky věnoval prvořadou péči straně, její ideové a organizační jednotě, její akceschopnosti, formování a uskutečňování její politiky. A starostí v těch dobách bylo víc než dost: řešit problémy rozvoje národního hospodářství — zvláště zásadních změn jeho struktury tak, aby byly vybudovány pevné materiální technické základy socialismu, zdokonalovat správu státu, krajů, okresů, měst i obcí; vítězně odrazit politický i hospodářský tlak imperialistického světa; upevňovat a bránit mladou socialistickou moc — to všechno s cílem hmotně zlepšovat a kulturně obohacovat život lidí, dosáhnout takového rozvoje nového života, aby se pracující s vysokou odpovědností zhostili úlohy vládců své vlasti. Především na tyto cíle orientoval Klement Gottwald pozornost strany, s ohledem na tyto úkoly řídil práci ústředního výboru a jeho výkonných orgánů. Jeho zásluhou byla pro IX. sjezd propracována generální linie výstavby socialismu, jejíž správ-

nost prověřil sám život, potvrdily ji úspěchy, které pod vedením komunistů sklízela obětavá práce lidu. A je příznačné, že Gottwald v tomto období velkých triumfů rozpoznal nebezpečí, které hrozí straně ze sebeuspokojení. Těžce nesl, že se u nejednoho funkcionáře změnila oprávněná hrdost na úspěchy stranické politiky v nezřízenou osobní pýchu. »Bil na poplach«, naléhavě varoval před podobnými jevy, vybízel ke skromnosti. Těsné spojení s lidem, ideovou bojovnost, organizační schopnosti, obětavost komunistů a jejich osobní příklad označoval vždy za hlavní předpoklad autority KSČ.

Vzájemně se podmiňovalo i to, že komunista Klement Gottwald byl v tom nejlepším smyslu slova prezidentem národním a lidovým. Naše národy ho znaly jako oddaného a osvědčeného vlastence. Vždyť Gottwald usiloval o bolševizaci KSČ a bojoval proti buržoazní vládě ve jménu lepší budoucnosti své vlasti — zájmy našich národů byly v plné shodě s cílem nastolit politickou moc dělnické třídy. Pro Gottwalda byli národem dělníci, rolníci a příslušníci pracující inteligence — nikdy tento pojem neztotožňoval s úzkou vrstvou vládnoucí velkoburžoazie. Kolikrát jen mu jeho političtí protivníci vmetli do tváře, že je »kosmopolitou«, »zrádcem vlasti«, »sluhou Moskvy« a nevím co ještě! Jenže silná slova mívají zpravidla k opravdovému vlastenectví daleko — jeho ryzost se prověřuje v těžkých dějinných zkouškách — a v těch, jak známo, obstáli především komunisté. Velká část různých těch »hurávlastenců« se pak už vůbec netajila tím, že jejich zájmům je bližší hitlerovský nacismus než pro ně tak hrůzná představa »bolševické vlády«.

Klement Gottwald se zapsal do povědomí našich národů jako nejdůslednější obránce republiky (byť i s buržoazní vládou) proti nastupujícímu fašismu, jako zásadní odpůrce kapitulantské politiky Hradu. V čele moskevského vedení pak byl tvůrcem, hlasatelem i organizátorem aktivního odboje našich národů proti na-

cistické okupaci a tisoovskému klerofašismu. V duchu jeho směrnic bojovali a umírali komunisté jako nej-obětavější bojovníci za národní svobodu, za obnovení samostatnosti a jednoty československého státu. Gottwalda poznali pracující lidé jako hlavního autora Košického vládního programu a pak jako předního organizátora nového života v osvobozené vlasti. Proto šli tak spontánně s komunisty a Gottwaldem; proto podpořili jeho postup proti únorovým pučistům; proto ho radostně a s oprávněnými nadějemi vítali i na prezidentském stolci.

Gottwaldovo vlastenectví se ovšem projevovalo nejvýrazněji v jeho starosti o rozkvět naší země. Všichni však vzpomínáme, jak soustavně prosazoval tezi, že komunistická a socialistická společnost jsou dědici a pokračovateli nejpokrokovějších tradic našich národních dějin. Jeho starost o masové rozšíření a poznání Jiráskova literárního díla byla motivována poznáním, že husitská doba je symbolem revolučního ducha našich národů, že právě ona patří k nejsvětlejším stránkám našich dějin.

Mimořádné oblibě se nový prezident těšil na Slovensku. Pro Slováky to byl člověk blízký jejich oprávněným národním tužbám. Vyrůstal ve slovenském komunistickém hnutí, důvěrně znal těžký život slovenského proletariátu i vesnické chudiny. Při každé příležitosti ukazoval, že »kolonizátorské« počínání české velkoburžoazie je provázeno bratříčkováním s jejími slovenskými třídními a politickými partnery, že ke škodě pracujících v celé republice ani v tomto případě »vrána vráně oči nevyklove«. Proti Benešově scestné teorii »československého národa« vždy zásadně stavěl požadavek svébytného národního rozvoje Slováků. Pod jeho vedením, v duchu leninského učení vypracovala strana zásady spravedlivé národnostní politiky, jež však vládnoucí buržoazie nikdy nepřijala a hnala tak vodu na mlýn luďáckému separatismu. Gottwald prokázal věrnost zásadám leninské národnostní politiky

i při tvorbě Košického vládního programu, když ne-dvojsmyslně prosazoval požadavek, aby osvobozená re-publika byla společným domovem dvou rovnoprávných bratrských národů — Čechů a Slováků.

Gottwald byl prezidentem vpravdě lidovým — v tom mu nemohl nikdo nic upřít, stejně jako mu nebylo třeba nic »přidávat«. Nikdy nezapomínal, z čeho vyšel, a nezbytnost tohoto vědomí připomínal neustále i všem stranickým a státním funkcionářům. Lid byl pro sou-druha Gottwalda nejpovolanějším soudcem správnosti politiky KSČ, ale i osobního počínání jejích představitelů. Vnější projevem jeho lidovosti — i když zdaleka ne nejdůležitějším — bylo, že otevřel Pražský hrad pracujícím. Nesetkával se s pracujícími v památných prostorách sídla českých králů kvůli vlastní slávě, ne-povyšoval se nad pracující lid. Radil se s horníky, stav-baři, strojaři, dopraváky, zemědělci i s představiteli in-telligence, záleželo mu na tom, aby mluvili bez příkras, aby před ním neskrývali problémy svého všedního živo-ta. A pamětníci dodnes vzpomínají na Gottwaldovu schopnost vytvářet nenucené ovzduší, na to, jak z nich padal počáteční ostych, jak cítili, že prezident — první občan státu — je jedním z nich, že nadevše je mu sta-rost o lidi.

Gottwaldova odpovědnost vůči lidu a vědomí nezbyt-nosti těsného spojení strany a lidu se projevila i v tom, jak uměl mezi ostatními pracujícími získávat a udržet spojení dělnické třídy. Proto ten důraz na správné po-jetí a důsledné uplatňování politiky Národní fronty! Soudruh Gottwald vedl komunisty k tomu, aby v Národní frontě neviděli jakousi formální okrasnou fasádu, aby v ní naopak spatřovali páteř socialistic-kého společenského systému, prostředek k účasti mi-liónů na tvorbě a uskutečňování naší politiky, vpravdě bojový třídní svazek pracujících měst i venkova. Důvěra k politicky neorganizovaným spoluobčanům i k příslušníkům nekomunistických stran, umné využí-vání specifického poslání společenských a zájmových

organizací ve prospěch socialismu, politické vedení přesvědčováním a ne komandováním — to byly požadavky, v nichž Gottwald viděl základní záruky úspěšné výstavby nové společnosti.

Praktické uplatňování politické moci dělnické třídy a jejích spojenců — skutečnou vládu lidu — bral Gottwald velmi vážně. Právě tím byl motivován důraz, který při formování politiky strany, ve své práci předsedy vlády a pak i prezidenta republiky kladl Klement Gottwald na zvyšování úlohy a zdokonalování činnosti zákonodárných a zastupitelských orgánů. Vždy požadoval, aby zejména národní výbory plnily poslání instituce politické moci dělnické třídy a lidu; aby prosazovaly historické zájmy pracujících; aby podněcovaly jejich politickou a pracovní iniciativu; aby byly skutečnými organizátory socialistického budování a rozhodnými obránci revolučních vymožeností. Strategickým úkolem přitom bylo prokázat, že lid je lepším vládcem své země než bývalá velkoburžoazie, jí privilegovaní hejtmani a ostřílení byrokrati různých »hodnostních tříd«. Zásadní rozdíl mezi buržoazními úředníky a orgány lidové moci se měl podle Gottwalda projevit i v zásadní změně pracovního stylu pracovníků státního aparátu, aby lidé viděli, jak říkal, že »úřady jsou tu pro ně a ne naopak«. Sloužit lidu, zodpovídat se mu ze své činnosti, žít jeho radostmi i starostmi — to bylo, stručně řečeno, hlavním posláním strany, to byla základní devíza života a práce Klementa Gottwalda.

V Gottwaldově myšlení i činech, v jeho vlivu na politiku strany i státu se vždy snoubilo ryzí vlastenectví s věrností zásadám proletářského internacionalismu. V tomto směru prošel vynikající školou v době svého působení v exekutivě Komunistické internacionály; získal si velkou mezinárodní vážnost, spolupracoval a přátelil se se všemi tehdejšími velikány mezinárodního komunistického hnutí a jeho jednotlivých národních oddílů. Ctili ho nejen z titulu jeho funkce v KSČ, ale především pro jeho schopnosti, pracovní obětavost

a charakterové vlastnosti. Na jeho stůl se z celého světa slétla blahopřání představitelů komunistických stran, kteří rozpoznali mimořádný vnitropolitický i mezinárodně politický význam jeho volby do prezidentské funkce.

Vztahy mezi národním a internacionálním chápal Gottwald z třídního hlediska a respektoval jejich vzájemnou podmíněnost. Vždy vycházel z poznání, že osud socialistické revoluce v naší zemi je závislý na podpoře mezinárodního komunistického hnutí a ostatních pokrokových sil. Stejně tak se řídil zásadou, že upevňování socialismu v Československu, každý úspěch naší vnitřní politiky je příspěvkem k světovému zápasu za společenský pokrok, mír a socialismus.

Únorem a pak Benešovým odchodem z prezidentského úřadu navždy skončily pokusy sedět i v zahraniční politice na dvou židlích, případně se vůbec vrátit ke zkrachované předválečné prozápadní orientaci. Zájem o osud naší vlasti a starost o blaho československého lidu se u Gottwalda ztotožňovaly s těsným spojenectvím se Sovětským svazem. V tom neznal kompromisu. Postupoval v souladu s dějinnými zkušenostmi našeho lidu, vyjadřoval jeho tužby, když toto spojenectví označoval za nosný pilíř naší vnitřní i zahraniční politiky a vztah k Sovětskému svazu za průběžný kámen československého vlastenectví i oddanosti věci socialismu. Vojenské spojenectví, politická, hospodářská a kulturní spolupráce s první zemí socialismu mu byly zárukou bezpečnosti a nezávislosti naší republiky i jejího socialistického rozvoje. Přitom u Gottwalda nikdy nešlo o nějakou chladnou diplomatickou kalkulaci — podrobně znal Sovětský svaz a dosahované výsledky jeho socialistického budování, upřímně obdivoval hrdinství sovětských lidí v mírové práci a pak zejména ve Velké vlastenecké válce. Poznal, že jde o spojence mocného a přitom nezištného, věrného a za všech okolností spolehlivého. Bohaté dějiny Komunistické strany Sovětského svazu, její zkušenosti považoval za neoceni-

telný zdroj poučení; nacházel v nich nepřeborné množství inspirací pro československé komunisty. Gottwaldovo tak lapidárně vyjádřené heslo Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak! se pro komunisty a další občany oddané socialismu stalo základním politickým vyznáním. Jeho dodržování a uskutečňování v každodenním životě bude vždy hlavním měřítkem československého spolenectví i naší věrnosti proletářskému internacionalismu.

Mnohem dříve než před deseti lety — s náležitým vystupňováním v roce 1968 — se Gottwald, jeho myšlenky a celoživotní dílo staly terčem nenávistných pravičáckých útoků. (Ano, právě to je přesně odpovídající výraz! Obsah a tón tehdejších útoků vylučuje totiž možnost považovat je za marxistickou kritiku.) Proč to všechno? Dobře věděli, že Klement Gottwald je vážnou překážkou jejich úmyslů i patnáct let po své smrti. Jeho myšlenky i výsledky jeho práce dávaly jednoznačně za pravdu marxismu-leninismu, obecně platným zákonitostem socialistické revoluce, prospěšnosti československo-sovětského spolenectví — dávaly tedy za pravdu všemu, co pravicoví revizionisté chtěli »smést ze světa«. Nešlo jim příliš o to, aby kritizovali chyby, k nimž nesporně došlo. Vždyť ne jeden z tehdejších publicistů a rádoby »historiků« i »politologů« zavrhoval neplodnější část bojových dějin KSČ. Za »počátek všeho zla« označovali už V. sjezd strany, období bolševizace a pak Únor, který je pálil nejvíce. Stále sílící proud této — s prominutím — »kritiky« byl útočným klínem k diskreditaci KSČ, k narušení její ideové a organizační jednoty, k jejímu vytlačení na periferii politického života — a tím vším k rozleptání morálně politické jednoty lidu, k rozbití spolenectví se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického spolenectví. Výsledky této činnosti by sice mohli někteří eufemisticky nazývat »socialismem s lidskou tvářič«, ale socialistického by už na tom nebylo nic! Za své by nakonec vzal i tak

halasně proklamovaný humanismus. (Jako bychom neznali, co dokáže antikomunismus a pod jeho vlivem zdívočelý maloměšťák! Jako bychom neznali »humanismus« vnitřní a zahraniční politiky kapitalistických států a zejména imperialistických mocností!)

Dnes se nejeden z tehdejších koryfejí antisocialistického a pravicově oportunistického tažení snaží (a je příznačné, že vždy ve sdělovacích prostředcích, jejichž poslání je všeobecně známé!) »dokázat«, jak to vše bylo před deseti lety na výsost »demokratické« a »slušné«, jak se »respektovaly etické normy«, jak se »nikomu neubližovalo« — stručně řečeno, jak u nás žádná kontrarevoluce nebyla! Tyto pokusy nemohou přece být určeny československým občanům, zvláště ne těm, kteří v té době byli dospělí! Nebo si snad jejich autoři myslí, že je možné beztrestně hřešit na slabiny lidské paměti? Neexistují snad tehdy vydávané deníky a týdeníky? Nejsou snad k dispozici magnetofonové a televizní záznamy tehdejšího vysílání? Tato obsáhlá dokumentace představuje těžkou politickou obžalobu pravicových oportunistů.

Nepodařilo se jim — a nepodaří se to nikdy nikomu — vymazat z paměti československých komunistů a čestných vlastenců jméno Klementa Gottwalda — tak jako není možné vymazat z dějin revoluční boje naší strany a všechny její zásluhy o vítězství socialismu. V souladu s dějinnou pravdou prohlásil 22. listopadu 1971 soudruh Gustáv Husák: »Obnova revolučních principů a leninského ducha strany od dubna 1969 je zákonitě spojena s tím, že se Gottwaldovu dílu vrací čestné místo, které mu v revoluční historii patří.«¹

Uvedený výrok vysvětluje výstižně i smysl tohoto článku. První komunistický prezident republiky se stal symbolem vítězně postupující socialistické revoluce,

¹ G. Husák: Vybrané projevy. Květen 1970—prosinec 1971. Praha Svoboda 1972, s. 437.

jeho volba byla důkazem, že politická moc přešla na všech stupních do rukou dělnické třídy. Neuchylujeme se k dodatečné tvorbě legend; Gottwald nepotřebuje, abychom zveličovali jeho zásluhy — jeho život a dílo mluví samy za sebe. Když o něm mluvíme a píšeme, není to jen projev úcty vůči spolubojovníkovi starší generace a učiteli mladého pokolení. Jeho odkaz je nanejvýš aktuální, pomáhá nám v řešení současných problémů socialistické výstavby, je obranným štítem proti útokům nepřátel všech odstínů.

Nejde samozřejmě o bezduché citování toho, co bylo vysloveno před 30—50 lety, nejde o dogmatické napodobování tehdejších postupů. Gottwaldovy myšlenky nás učí uplatňovat marxismus-leninismus tvůrčím způsobem, řídit se obecně platnými zásadami výstavby a obrany socialismu, nepodceňovat národní zvláštnosti, ale nestavět je proti spojenectví se Sovětským svazem a proti zásadám proletářského internacionalismu. Právě tento tvůrčí přístup umožnil ústřednímu výboru a jeho předsednictvu vyvést naši stranu i zemi z těžké politické a společenské krize. Byl to klíč k formování realistické politiky, ke stanovení úkolů, které odpovídají současným potřebám i možnostem společnosti.

Jedním ze základů našich úspěchů v posledních devíti letech a zárukou splnění náročných úkolů XV. sjezdu je i to, že odkaz Klementa Gottwalda — předsedy strany a prezidenta republiky — chápeme aktivně jako poučení a návod k jednání. Proto vzpomínáme na soudruha Gottwalda, proto si připomínáme i 30. výročí jeho volby prezidentem republiky, proto celá strana i náš lid souhlasí s výstižným výrokem Gustáva Husáka: »Marxistické hodnocení osobnosti nespočívá v mechanickém součtu jednotlivých kladů a omylů, ale v celkovém posouzení její úlohy v konkrétních historických souvislostech, v tom, jak přispěla svou činností k dějinnému pokrokovému pohybu společnosti. Zhodnocení historické úlohy a životního díla Klementa Gottwalda

vede k závěru, že právem zůstane velkou postavou moderních československých dějin, navždy spjatou s bojem a vítězstvím dělnické třídy.«¹

Tvorba, č. 24/1987

¹ G. Husák: Vybrané projevy. Květen 1970—prosinec 1971. Praha, Svoboda 1972, s. 437—438.

VĚRNOST INTERNACIONALISMU

ČLÁNEK K 10. VÝROČÍ INTERNACIONÁLNÍ POMOCI
SOCIALISTICKÝCH ZEMÍ ČESKOSLOVENSKU
PŘI OBRANĚ SOCIALISMU PROTI KONTRAREVOLUCI
UVEŘEJNĚNÝ V SOVĚTSKÉM LISTU IZVESTIJA
21. SRPNA 1978

Buržoazní hromadné sdělovací prostředky — od »velkých«, které si nasazují masku »serióznosti«, až po vykřičené bulvární plátky — vyvolávají občas dojem, že jejich chlebodárcům leží nejvíc na srdci osud socialismu v Československu. — Tomu ovšem sotva kdo uvěří. Autoři různé úrovně se často ohánějí Závěrečným aktem z Helsink, ale v rozporu s jeho ustanoveními ignorují zásady objektivní informace a líčí československou skutečnost výlučně černými barvami. Za motiv stupňujících se protičeskoslovenských a protisovětských kampaní označují desáté výročí internacionální pomoci socialistických zemí československým vlastencům v zápase proti kontrarevoluci.

Ani tento údajný důvod však zdaleka není upřímný. Vždyť Československo se »těší pozornosti« nepřátel pokroku už plných třicet let — od únorových dnů v roce 1948, kdy naše dělnická třída podporovaná většinou lidu překazila reakční pučistické plány, nastolila svou politickou moc a vydala se na cestu k socialismu. Potvrzuje se, že se imperialismus nikdy nesmířuje se ztrátou svých pozic kdekoli na světě. Zvláště pak »oplakávají« Československo vzhledem k jeho zeměpisné poloze a průmyslové vyspělosti. Před deseti lety utrpěly tyto síly další porážku, jejich naděje na znovunastolení kapitalistického řádu v naší zemi, na její vytr-

žení z rodiny socialistických států byly zmařeny. Bylo by věru nelogické očekávat od těchto sil, nepřátelských socialismu, objektivitu či dokonce přiznání vlastní prohry . . .

Mezi »argumenty« protičeskoslovenských kampaní nechybějí takové výrazy jako »státní suverenita«, »nezávislost«, »nevměšování do vnitřních záležitostí« atd. Budiž tedy řečeno, že právě tyto pojmy dávají výlučné právo posoudit vývoj u nás komunistické straně, parlamentu, vládě, a především československému lidu. A je všeobecně známo, že všechny naše orgány používající plné moci zhodnotily události před deseti lety i jejich příčiny a vyvodily z nich také závěry, které jsou v souladu s marxisticko-leninským učením o socialistické revoluci a její obraně, odpovídají zájmům socialismu v naší zemi, zájmům pokroku a míru ve světě.

V průběhu nedávné návštěvy sovětské stranické a vládní delegace, vedené soudruhem Leonidem Iljičem Brežněvem, prohlásil soudruh Gustáv Husák: »S odstupem let znovu vysoce oceňujeme internacionální pomoc Sovětského svazu a dalších socialistických zemí. Historické rozhodnutí vyjít vstříc nesčetným žádostem československých komunistů i nekomunistů o záchranu revolučních vymožeností našeho lidu bylo projevem věrnosti socialistickému internacionalismu, odhodlání společně hájit nedotknutelnou věc socialismu. To pomohlo uchránit naši vlast před kontrarevolučním zvrátem a jeho tragickými důsledky pro život pracujících.«¹

Nejúčinnější prověrkou každé teoretické teze i politické linie je život, nejpřesvědčivější je řeč faktů. Jaký tedy je vývoj naší země od nástupu marxisticko-leninských sil do čela strany a státu, od jejich vítězství nad pravicovými oportunisty a nepřáteli socialis-

¹ G. Husák: Projevy a stati. Květen 1976—prosinec 1978. Praha, Svoboda 1979, s. 537.

mu, jež bylo podmíněno pomocí bratrských států? Jaké je Československo v roce 1978?

Stručně vyjádřeno — ČSSR je prosperujícím socialistickým státem, jeho vnitropolitická situace je pevná, jeho mezinárodní autorita roste — je spolehlivým článkem zemí socialistického společenství. Politika KSČ se těší aktivní podpoře dělnické třídy a drtivé většiny všeho lidu, protože je to politika realistická, která vyjadřuje potřeby progresivního rozvoje naší společnosti a současně respektuje její možnosti.

Důsledný postup nového vedení, obnovení principů plánovitého řízení a iniciativa pracujících pomohly překonat pravičáky způsobený rozvrat národního hospodářství, vedly k jeho konsolidaci a dynamickému rozvoji. Úkoly páté pětiletky, schválené XIV. sjezdem KSČ, byly úspěšně splněny a v mnoha ukazatelích i překročeny. Současně se příznivě vyvíjela i struktura průmyslu ve prospěch nejdůležitějších odvětví. To umožnilo XV. sjezdu KSČ stanovit ještě smělejší úkoly s cílem dále kvantitativně, ale zejména kvalitativně, s využitím vědeckotechnického rozvoje, posílit materiálně technickou bázi rozvinuté socialistické společnosti a soustavně zvyšovat životní úroveň pracujících. Úspěchy hospodářské politiky KSČ lze dokumentovat alespoň několika základními údaji: vytvořený národní důchod byl v roce 1977 o téměř 63 procent vyšší než v roce 1968. V letech 1969—1977 se objem průmyslové výroby zvýšil o 76,4 procenta. Do národního hospodářství bylo v uvedeném období investováno více než tisíc miliard korun, což je více než za předchozích dvacet let. Bylo postaveno 1 080 000 bytů, o 357 tisíc více než v letech 1960—1968. Poprvé se daří zabezpečovat přírůstek spotřeby základních potravin vlastní výrobou. To vše se projevilo i v příznivém vývoji životní úrovně obyvatelstva: osobní spotřeba se loni proti roku 1968 zvýšila o 43 procent, společenská spotřeba na jednoho obyvatele o 82 procent, maloobchodní obrat byl vyšší o 61 procent.

Tyto přesvědčivé skutečnosti se ovšem nehodí do koordinovaného »scénáře« protičeskoslovenských kampaní, ale ani nejzlovinnější pomluvy na nich nic nezmění. Fakta zůstávají fakty . . .

Výsledky politiky KSČ v posledních devíti letech od dubnového zasedání ÚV KSČ byly přímo podmíněny cílevědomým rozvojem socialistické demokracie. Ne administrativní komandování, ale trpělivé přesvědčování, upevnění slov činy, postoj současného vedení strany a státu byly a jsou tou nejučinnější metodou politického vedení. Tak se vytvořilo příznivé ovzduší, které podněcuje iniciativu pracujících, jejich politickou i pracovní aktivitu.

Dělníci, družstevní rolníci i socialistická inteligence řeší nejen konkrétní problémy svého pracoviště a bydliště, ale ve stále větší míře se zúčastňují na tvorbě a realizaci celostátní politiky a jsou skutečnými hospodáři své země. Pracující se cítí svobodnými a plnou měrou využívají svých občanských práv zajištěných ústavou, ostatními zákony, ale hlavně samotnou podstatou a praxí socialistické společnosti.

Když mluvím o kulturním životě, chtěl bych zdůraznit rozvoj televizního a rozhlasového vysílání, stále rostoucí návštěvnost divadel a koncertů, nebývalý rozkvět lidové umělecké tvořivosti. Tomu odpovídá i živá výměna kulturních hodnot se socialistickými zeměmi, ale i s mnoha kapitalistickými státy. Vedle zkušených tvůrců vyrůstá rychle nová generace hudebních skladatelů, výtvarných umělců i spisovatelů.

K našim kladným výsledkům počítáme — a nikoli na posledním místě — i úspěšné řešení národnostních problémů v duchu leninského učení. Federativní státoprávní uspořádání ČSSR stvrdilo všechny podmínky pro svébytný rozvoj českého a slovenského národa i pro rovnoprávné postavení národnostních menšin. Pro bývalou buržoazní republiku to byl ožehavý a neřešitelný problém, který se stále více zauzloval a hnal vodu na mlýn fašistickým silám, které jej pak využily k roz-

vrácení a posléze k likvidaci tehdejšího československého státu.

Vnitropolitická stabilita a hospodářská prosperita zvýšily prestiž ČSSR i na mezinárodním fóru. Naše země je uznávaným politickým i hospodářským partnerem téměř všech států světa bez rozdílu společenského zřízení. Naše diplomacie je aktivní, v dvoustranných i mnohostranných jednáních zní její hlas vždy jasně ve prospěch míru, dorozumění a spolupráce mezi národy na zásadách rovnosti, nevměšování do vnitřních záležitostí a vzájemné výhodnosti, vždy stojíme proti agresivním plánům imperialismu a šovinismu, odsuzujeme rasismus, sionismus a jakoukoli podobu neokolonialismu. Tato stanoviska zastává naše delegace i v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů, do níž byla ČSSR zvolena přesvědčivou většinou hlasů. Československo se aktivně zúčastnilo konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, podepsalo Závěrečný akt a důsledně uplatňuje všechny jeho části. V mezistranických stycích využívá KSČ každé příležitosti, aby svým podílem přispěla k jednotě mezinárodního komunistického a dělnického hnutí. Kdo tedy úmyslně nezavírá oči před skutečností, ten vidí, že pokusy antisocialistických sil o mezinárodní izolaci Československa zůstaly nesplněným snem.

Mezinárodní autorita ČSSR má pevnou oporu v naší příslušnosti k socialistickému společenství, v našem členství ve Varšavské smlouvě a v RVHP. Více než třicetiletá poválečná historie je jediným řetězem důkazů, jak prospěšná je všestranná spolupráce pro všechny socialistické spojenecké státy, jak posiluje socialismus v každém z nich.

Úhelným kamenem československé vnitřní i zahraniční politiky je přátelství a spolupráce se Sovětským svazem. K této neporušitelné zásadě dospěly KSČ a náš lid po dlouholetých zkušenostech v zápase proti buržoaznímu vykořisťovatelskému řádu, v národně osvobozené boji s nacistickými okupanty, v poválečné

obnově země i v období výstavby a obrany socialismu. Poučení z historie je konkrétní a jednoznačné: na Sovětský svaz, na první a největší socialistickou zemi, na sovětský lid jsme vždy pohlíželi s nadějí. Byly a jsou pro nás neocenitelným zdrojem zkušeností, jím jsou číme za obnovení naší státní nezávislosti a národní svobody, jejich pomocná ruka byla všude, kde jsme to potřebovali. Pravicoví oportunisté ve spojení s nejzavlejšími domácími a zahraničními nepřáteli socialismu vyslovenko-sovětské spojení, ale ono prošlo úspěšně i touto zatěžkávací zkouškou. V zájmu dalšího úspěšného rozvoje socialismu v naší zemi považovalo nové vedení KSČ za svou nejpřednější povinnost dále prohlubovat spojení se Sovětským svazem a našlo v tom plnou podporu československého lidu. Tato politika našla vyjádření v dokumentech XIV. a XV. sjezdu, v každodenním naplňování litery i ducha nové smlouvy z roku 1970 a nedávno v srdečném přivítání sovětské stranické a vládní delegace v čele se soudruhem Leonidem Iljičem Brežněvem.

Kde hledat vysvětlení tak poměrně rychlého překonání škod, které Československu způsobily kontrarevoluční síly, kde je zdroj úspěchů, kterými se v budování socialismu za poslední léta můžeme vykázat? Je to důsledná politická, výchovná a organizační práce KSČ, její orgánů a organizací, jejího ústředního výboru v čele s generálním tajemníkem soudruhem Gustávem Husákem. Strana se řídí zásadami marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu, navazuje na nejlepší zkušenosti ze své historie, ve svém vnitřním životě i v uplatňování své vedoucí úlohy ve společnosti používá leninské metody. Díky tomu se blahodárně projevil oddanost lidu socialistickým myšlenkám, strana upevnila spojení s pracujícími, kteří aktivně podporují její vnitřní i zahraniční politiku. Je to zřejmé i z toho, že do řad strany vstoupilo za posledních devět let na

půl miliónu nových spolubojovníků, převážně mladých dělníků a rolníků.

Kladné hodnocení výsledků naší vnitřní i zahraniční politiky neznamena, že nevidíme problémy, které jsou v našem životě. Neskrýváme je a otevřeně projednáváme naše nedostatky. Zvlášť výrazně se to projevilo na 11. zasedání ústředního výboru (březen 1978). V celé zemi hodnotí komunisté velmi náročně dosažené výsledky, určují si úkoly pro další období, podněcují a využívají kritiku a sebekritiku pracujících. To je metoda dalšího upevňování morálně politické jednoty lidu kolem komunistické strany, v tom je záruka, že se podaří nedostatky na jednotlivých úsecích překonávat, že úkoly XV. sjezdu budou splněny.

Československý lid si připomíná v tomto roce 60. výročí vzniku svého samostatného státu a 30. výročí vítězství nad reakcí. Nezapomíná však ani na mnichovskou zradu před čtyřiceti lety, ani na to, že mu v roce 1968 pravcoví oportunisté, revizionisté a nepřátelé socialismu znovu připravovali jakýsi »mnichovský« osud. Poučen bohatými zkušenostmi, pod vedením KSČ, ve spolenectví se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického spolenectví vynaloží všechny své síly a schopnosti, aby věrně sloužil dalšímu upevňování a rozvíjení socialistické spolenosti.

KOMUNISTÉ A 28. ŘÍJEN 1918

ČLÁNEK K 60. VÝROČÍ VZNIKU
ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY
UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE TRIBUNA
ŘÍJEN 1978

Před šedesáti lety, 28. října 1918, vznikla samostatná Československá republika. Jaký je vztah komunistů k tomuto datu? Jak hodnotíme tehdejší události a jejich důsledky, jak ovlivnily život našich národů a jejich vzájemné vztahy? Odpovídáme na tyto otázky poctivě, aniž bychom dbali na křivá obviňování z jakéhosi »negativismu«, z jednostranné kritičnosti vůči buržoazní republice, kterými nás častovali, když nám připisovali nedostatek vlastenectví, kosmopolitismus, posluhování Moskvě atd. Jsme ve výhodě, protože se držíme pravdy. V zásadních otázkách nemusíme měnit stanoviska, vlastenectví komunistů a dělnické třídy prověřil sám život. Na rozdíl od mnoha západních historiků a publicistů i jejich československých nohsledů jsme nikdy nepovažovali ČSR za »náhodný slepenec« a »života neschopný státní útvar«. Při všech výhradách proti prokazatelným nedostatkům první republiky jsme stáli v čele její obrany i boje za znovuzrození společného státu Čechů a Slováků. A co víc, strana prokázala schopnost vybudovat z této země dobrý domov pro všechny její obyvatele, pro Čechy, Slováky, ale i spoluobčany všech u nás žijících národností.

Jen ten, kdo vědomě přehlíží fakta, kdo nechce či není schopen posoudit jevy v jedné zemi v širších souvislostech s vývojem ve světě, kdo podceňuje úlohu lidu

— a takoví se u nás kupodivu ještě třicet let po žalostném konci první republiky vyrojili — může brát vážně legendy o »mužích 28. října« a osvoboditelských zásluhách Dohody. Nebo snad může někdo prokázat, že mocností Dohody vedly válku za národní svobodu Čechů a Slováků, za ustavení jejich samostatného státu a za osvobození dalších národů? První světová válka byla válkou typicky imperialistickou, nešlo v ní o nic jiného než o nové dělení světa, o to, která část velkoburžoazie urve v krvavých jatkách na účet prostých lidí větší kofist. Existuje přece nemálo dokladů o tom, že Dohoda nepomýšlela na likvidaci rakousko-uherské říše, a proto se také dlouho neměla k tomu, aby tzv. Československou národní radu uznala za představitele národního odboje. Nepotřebujeme snižovat zásluhy některých politických osobností, například T. G. Masaryka a jeho nejbližších spolupracovníků Edvarda Beneše a Milana Rastislava Štefánika. Pravda ovšem je, že ani oni neměli jasnou koncepci o podobě samostatného státu. Uvažovalo se o monarchii, ba jak svého času přiznal T. G. Masaryk, i o diktatuře, která by se opírala o sílu československých legií. Klíčová úloha ve vytvoření samostatné republiky připadla lidu, který odpor proti důsledkům války, proti zbytečnému krveprolévání, proti hladu a bídě spojil s požadavkem národní svobody a vytvoření samostatného státu. A lid jednal v tomto duchu mnohem dříve, než političtí reprezentanti formálně vyhlásili vznik Československé republiky a tak vlastně registrovali už jen nezměnitelnou skutečnost. Stačí připomenout masové dělnické stávky, vojenské vzpoury, prvomájové demonstrace (například v Praze a v Liptovském Mikuláši), a zejména rozhodné lidové vystoupení v Praze 14. října 1918.

V dějinách lze přesně vysledovat, kdy nastává změna v poměru Dohody k našemu národnímu odboji a kdy se T. G. Masaryk se svými druhy i velká část (zdaleka ne všichni) českých a slovenských politiků i kulturních činitelů začíná orientovat na vytvoření republiky bur-

žoazně demokratického typu. Přelom ve vývoji války — ale i v dějinách všeho lidstva — nastal Velkou říjnovou socialistickou revolucí. Dekrety mladé sovětské moci o okamžitém míru bez anexí a kontribucí, o právu národů na sebeurčení i její první vnitropolitické kroky nemohly zůstat bez ohlasu. Měly v sobě revolucionizující náboj, který mobilizoval válkou drcené a zbídačené masy, byl pro ně příkladem, jak a kde hledat východiško z válečného utrpení, ze sociálního i národnostního útisku. Tam je začátek spontánního lidového výbuchu, který zasáhl téměř všechny země Evropy. Zejména pro Rakousko-Uhersko, po pravdě nazývané žalářem národů, to byl smrtelný úder. Ale i buržoazie pochopila, kolik uhořelo. Konkurenční rvačky musely ustoupit, na pořad dne přišel rozhodující třídní zájem: strach z příkladu ruských dělníků, rolníků a vojáků, rozhodná obrana proti »infekci bolševismu«. Už nemohla přehlížet nebezpečí revolučního plamene. Nechtěla-li prohrát všechno, musela respektovat touhu národů po svobodě, musela alespoň částečně vyjít vstříc vůli miliónů. Rozhodla se tedy pochovat Rakousko-Uhersko a na jeho troskách podporovat vznik samostatných států — mezi nimi i Československé republiky. Historická fakta, všechny souvislosti, všechny tehdejší události dávají za pravdu tezi Klementa Gottwalda, že bez Velké říjnové socialistické revoluce by nebylo svobodného Československa.

Je ovšem nasnadě, že vedena svými třídními zájmy předurčila dohodová velkoburžoazie i vnitřní a zahraniční politiku nově vzniklých států, jejichž hlavním posláním mělo být vytvoření »zdravotního kordónu« proti Sovětskému svazu. Velmi ráda tomu vyšla vstříc i česká a slovenská buržoazie, která se z mnoha důvodů cítila ruským příkladem zvlášť ohrožena. Tak dali »osvoboditelé«, v čele s T. G. Masarykem, nové republice do vínku jednoznačně prozápadní orientaci a militantní anti-sovětismus a antikomunismus. Začalo to zavlečením československých legií do vojenské intervence proti

mladé sovětské moci, pokračovalo podporou pletich bělogvardějských emigrantů, neochotou právně uznat SSSR (až v roce 1934!), vazbou první československo-sovětské smlouvy na počínání Francie a skončilo Mnichovem. Koncepce »světových politiků« T. G. Masaryka a E. Beneše se zhroutila, odhalila se jako ponížené služebníčkování Francii a Velké Británii. Řeči o státní suverenitě a nezávislé zahraniční politice byly jen chatrným pláštěm naprosté závislosti na zvůli Chamberlainů a Daladierů. První Československá republika se ve své původní podobě nedočkala ani svých 20. narozenin, aby se pak za dalších necelých šest měsíců stala obětí nacistických okupantů a z jejich vůle k moci dosazených slovenských klerofašistů.

V meziválečném období bývali komunisté nejednou označováni za »nepřátele republiky« — především proti nim byl namířen smutně proslulý zákon na její obranu. Touto rádoby vlasteneckou demagogií — za vydatné pomoci sociálně demokratických reformistů a národně socialistických šovinistů — kalila buržoazie vodu, mátila lidem hlavy, aby »morálně« odůvodnila perzekuci komunistů a všech pokrokových sil. Komunisté ovšem nebyli proti republice, nebyli proti existenci samostatného československého státu. Pravda však je, že bojovali za svržení buržoazní diktatury, za nastolení politické moci dělnické třídy a jejích spojenců, za zásadní změnu vnitřních poměrů i zahraniční politiky. Strategie a taktika KSČ vyjadřovaly rozčarování pracujících nad tím, že národní svoboda nebyla provázena změnou třídních a sociálních poměrů, že svobodná vlast nebyla stejně dobrou matkou všech dětí. Komunisté viděli své poslání v tom, že odhalovali mělkost »vlastenectví« buržoazie, její vnitřní i zahraniční politiku, která škodila lidu, její hospodářskou koncepci, která vedla ke stagnaci a úpadku československé ekonomiky a znemožňovala hospodářské a kulturní povznesení zůstalých oblastí. Bili se za práci a chléb, aby se nestřílelo do stávkujících dělníků a do rolníků, kteří

bránili poslední kravku. Nemohli mlčet k národnostní politice, která hnala vodu na mlýn luďáckým separatistům, německým fašistům a maďarským iredentistům, aby nakonec posloužila za »argument« mnichovanům. Při sebevelkomyslnějším posuzování, ani s náležitým historickým odstupem, není proč vydávat první Československou republiku za vzor demokracie, není za co chválit tehdejší buržoazii jako třídu. Buržoazie jako vládnoucí síla, jako politický hegemon totálně zkrachovala, prokázala neschopnost stát v čele svých národů. Spolu s ní nesou před dějinami odpovědnost za třídní útisk, za všechno utrpení dělníků i chudých rolníků a za kapitulantskou politiku i její reformističtí přísluhovači.

Oprávněná kritika politických, hospodářských i sociálních poměrů v buržoazní republice ovšem nemá nic společného s naším vztahem k 28. říjnu 1918, ke vzniku samostatného československého státu a k jeho existenci. Ve srovnání s polofeudálně zatuchlým rakousko-uherským mocnářstvím byl vznik ČSR objektivně výrazným pokrokem, jednoznačně pozitivní dějinnou událostí. V roce 1918 se naplnila staletá tužba Čechů a Slováků po životě ve společném státě, tužba, která vycházela z naší v dávné historii vytvořené státnosti. Samostatný stát znamenal konec staletí trvajících násilné germanizace a maďarizace, vedl k regeneraci národních sil. Hrdost na existenci vlastního státu podnítila řadu technických i sportovních úspěchů, upevnila národní sebevědomí Čechů a Slováků, přispěla k rozvoji jejich vzdělanosti a kultury. A je příznačné, že to nejlepší, čím se naše kultura z té doby právem honosí, stálo ve službách lidu, bylo umělecky i občansky spojeno s nejpokrokovějšími proudy, především pak s komunistickou stranou. Škola tvrdých zápasů o charakter republiky vedla po příkladu ruských bolševiků k vytvoření revoluční avantgardy dělnické třídy — Komunistické strany Československa. Navzdory svému třídnímu ohraničení a z toho vyplývajících perzekucí,

umožňoval buržoazní parlamentarismus formování revolučních sil. Buržoazie nikdy lidu nic nedarovala, stoupila jen tam, kde k tomu byla přinucena, ale pracující si v těžkých zápasech vydobyli přece jen určité sociální výhody a politická práva. V těchto podmínkách se v lůně buržoazní společnosti formovala síla, jejímž dějinným posláním bylo svrhnout diktaturu buržoazie, nastolit politickou moc dělnické třídy a jejích spojenců. Máme tedy dost důvodů, abychom, z historického hlediska vzato, ocenili všechno pokrokové, co bylo podmíněno vznikem ČSR a prvním obdobím její existence.

Uplynulých šedesát let — kladné i trpké zkušenosti — potvrzují oprávněnost a prospěšnost soužití Čechů a Slováků ve společném státě. Nelze zastřít, že česká velkoburžoazie v tomto spojení hledala ekonomický prospěch a podle toho se pak ke Slovensku chovala, stejně jako to, že určitá část buržoazie slovenské příliš netleskala odtržení »Horní země« od Uher. Ale vlastenecké zájmy pracujícího lidu byly jednoznačné. Vycházel z jazykové blízkosti, z mnoha společných jevů v dávných i novějších dějinách, z pozitivních vztahů české i slovenské kultury, z úzké spolupráce nejvýznamnějších velikánů obou národů, ze shodné touhy po národní svobodě. Slovinci se ovšem novou republikou museli cítit podvedeni. Vládnoucí česká buržoazie se dopustila mnoha chyb. Slovensko pro ni mělo být trvale jakýmsi agrárním přívěskem, a proto tam nepodporovala rozvoj průmyslu. Ve své šovinistické nadutosti vládla na Slovensku ještě tvrdší rukou než v Čechách, neumožňovala v širší míře uplatnění nové vyrůstající slovenské národní inteligence. Navzdory tomu však je nesporné, že v roce 1918 začíná nová kladná kapitola ve slovenském národním životě, pro nějž vznikly ve společném státě s Čechy podmínky, které byly nesrovnatelné s předcházejícím tisíciletím národnostního útlaku. Výrazný vzestup zaznamenala slovenská národní kultura a vzdělanost. Řada Slováků studovala na českých vy-

sokých školách, na Slovensko nepřicházeli jen čeští četníci a reprezentanti buržoazní moci, ale i středně školští a vysokoškolští profesoři. Většina z nich měla ke Slovákům vpravdě bratrský vztah, zasloužila se o rozvoj slovenského školství a v dobrém se zapsala se paměti svých studentů. Mnoho českých kulturních činitelů pozvedalo svůj občanský i umělecký hlas na obranu slovenské národní svébytnosti a odsuzovalo sociální poměry, v nichž vládnoucí kruhy nechávaly trpět lid této části republiky. Lidové vrstvy obou národů lid vzájemně stále více poznávaly a sblížovaly, boj českého a slovenského proletariátu sledoval společné cíle, ruku v ruce postupovali čeští, slovenští, němečtí, ukrajinští i maďarští komunisté. To všechno mělo blahodárný vliv na další vývoj událostí v těžkých letech 1938—1945, na formování vztahu Slováků ke společnému československému státu. Slovenské národní povstání bylo nad jiné přesvědčivým důkazem, jak hluboká byla propast mezi klerofašismem a smýšlením slovenského národa. Obnovit Československou republiku, žít ve společném státě s bratry Čechy, spolu s nimi usilovat, aby se neopakovaly předválečné národnostní, sociální a třídní zlořády — takové byly názory i činy slovenského národa.

Už po patnácti letech existence začaly pro Československou republiku a zahraničněpolitickou orientaci její buržoazní vlády těžké časy. »Hrad«, který nebyl schopen vypořádat se s hospodářskou krizí a jejími důsledky, rozleptával svou národnostní politikou soudržnost státu a jeho vnitřní pevnost. Spoléháním na západní spojence převzala buržoazie vědomě úlohu spoluhrobaře naší státní nezávislosti a národní svobody. V kontrastu s počínáním vládních kruhů vyniká hluboké vlastenectví komunistů, dělnické třídy, miliónů pracujících odhodlaných odrazit nástup fašismu a ubránit celistvost a nezávislost republiky. Vývoji předchozích dvaceti let a politickému vyzrávání revoluční avantgardy dělnické třídy logicky odpovídalo, že se komunisté ujali vedení národního odboje a že je lid jako

vůdce ctil, že právě v nich viděl záruku osvobození a pak i dobrých perspektiv svého státu. Rozhodující role Sovětského svazu v porážce nacistického Německa, zásluhy Rudé armády a osvobození Československa, historické zkušenosti našeho lidu a vůdčí úloha komunistů v národní a demokratické revoluci vytvořily podmínky pro hegemonii dělnické třídy v poválečné společnosti a předurčovaly buržoazii druhořadé místo.

Osvobozením ovšem, jak známo, zápas o charakter republiky a o její zahraničněpolitickou orientaci nekončil. Česká a slovenská buržoazie nebyla slabým protivníkem, našla v bývalých mnichovanech opět své spojence, zuby nehty bránila své hospodářské i politické pozice a snažila se o jejich rozšíření. Jenže padla kosa na kámen. Objektívni podmínky se diametrálně lišily od období po první světové válce a KSČ pod vedením Klementa Gottwalda je umně využila k přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou. Dvacet sedm let po vytvoření samostatného státu, přesně v den 28. října, byla znárodněním klíčového průmyslu, bank a peněžnictví výrazně oslabena hospodářská pozice velkoburžoazie a tím i možnosti jejího politického vlivu. Její obstrukce ve vnitřní i zahraniční politice, její zoufalý pokus o zvrácení neúprosného kola dějin byly odhalovány a drceny revoluční strategií a taktikou KSČ. Osudový boj kdo s koho pak byl jednou provždy rozhodnut vítězstvím lidu v únoru 1948 — naše země se dala na socialistickou cestu a po třiceti letech máme právo prohlásit, že to byla šťastná volba.

Srovnávání dvou polovin období od roku 1918 dává komunistům dobré vysvědčení. Jejich zanícené vlastenectví se projevuje ve vysoké odpovědnosti vůči vlastní dělnické třídě a svému lidu, v uplatňování zásad marxisticko-leninského učení o socialistické revoluci ve specificky československých podmínkách. Na těchto zásadách formulovaná a důsledně uskutečňovaná politika získala podporu drtivé většiny našeho lidu a přinesla dobré ovoce ve všech oblastech života. Přesvědčivě

to na slavnostním shromáždění k 30. výročí Února dokumentoval soudruh Gustáv Husák. Rozvoj průmyslu, změna jeho struktury a úspěchy socialistické zemědělské velkovýroby několikanásobně zvětšily a upevnily materiálně technickou základnu ČSSR, která se řadí mezi hospodářsky nejvyspělejší státy světa. Socialismus je charakterizován i nebývale bohatým duchovním životem, rozmachem vzdělanosti a kultury. Plody politiky KSČ a práce rukou i ducha jsou spravedlivě rozdělovány a vracejí se pracujícím v životní úrovni, v příznivě se vyvíjející osobní a společenské spotřebě. Hospodářské krize, nezaměstnanost, hlad a žebráci, nebetičné rozdíly v postavení jednotlivých tříd a vrstev, zadluženost rolnických usedlostí a jejich dražby, vynucená ekonomická emigrace — to všechno u nás patří nenávratně minulosti, zatímco se kapitalismus těchto nemocí nezbavil ani dnes. Základní změna, jež podmínila všechno, o čem je řeč, spočívá v tom, že vedoucí silou společnosti je dělnická třída, že spolu s novou třídou družstevních rolníků a se socialistickou inteligencí je držitelem a vykonavatelem politické moci, že tato země, všechno její bohatství patří lidu. V tom je podstata socialistické demokracie, která nepřipouští vykořisťování člověka člověkem, hospodářsky i politickou praxí zabezpečuje nejen rovnost občanů před zákonem, ale všechna lidská práva v rozsahu, jaký v buržoazní společnosti nemůže mít obdoby. Síla našeho politického systému, který našel organizační vyjádření v Národní frontě, je v účasti pracujících na tvorbě a uskutečňování politiky KSČ. V tom je zdroj politické aktivity a pracovní iniciativy, to je základní podmínka morálně politické jednoty lidu a záruka úspěšného splnění závěrů XV. sjezdu KSČ.

Vlastenectví spojovali komunisté vždy s věrností zásadám proletářského internacionalismu, s jejich důsledným uskutečňováním nejen na mezinárodním poli, ale i ve vnitřní politice, ve vztazích mezi národy a národnostmi našeho státu. Při vzpomínce na vznik ČSR ne-

můžeme nezdůraznit, že před deseti lety — opět 28. října — byl schválen ústavní zákon o československé federaci. Tak došel naplnění dlouholetý program KSČ (připomeňme si její VI. sjezd a Košický vládní program), odvozený ze zásad leninské národnostní politiky a z bohatých praktických zkušeností SSSR. Nové státoprávní uspořádání zdaleka nelze chápat jen jako právní či organizačně politický akt. Jakkoli je to důležité, nespočívá jeho smysl jen ve vytvoření vlád, zákonodárných orgánů a v určení jejich pravomocí a odpovědností. Vytvoření federativního státu představuje akt — žel, dlouho odkládaný ze subjektivních důvodů — který navazuje na proces ekonomického a kulturního vyrovnávání obou částí státu, v němž sehrála záslušnou úlohu česká dělnická třída a technická inteligence. Obsah federace spočívá v tom, že Češi a Slováci využili svého práva na sebeurčení a dobrovolně se rozhodli žít ve společném státě ČSSR. Díky takto státoprávní formou vyjádřené politice KSČ je v plné míře zajištěn svébytný rozvoj českého a slovenského národa, jejich rovnost ve správě vlastních národních záležitostí a společných věcí federace i práva národnostních menšin. Po deseti letech zkušenosti je zřejmé, že se nové státoprávní uspořádání osvědčilo, že posílilo vzájemnou důvěru obou bratrských národů a upevnilo jednotu jejich společného státu. Úspěšné vyřešení vztahu mezi národy a národnostmi si tedy může KSČ připsat k dobru a připojit je k dlouhé řadě vyřešených zásadních problémů.

Věrnost Komunistické strany Československa zásadám proletářského internacionalismu se projevila i v zahraničněpolitické orientaci naší země. V souladu s tužbami našeho lidu a v plné shodě s naší vnitřní politikou jsme bezpečnost republiky zajistili spojenectvím s první zemí socialismu a s ostatními zeměmi socialistického společenství. Toto spojenectví nám nebylo nikým vnuceno, rozhodli jsme se pro ně dobrovolně a v zájmu

našeho suverénního státu. Nemohli jsme přece zapomenout, že jediný Sovětský svaz byl v době Mnichova (i bez Francie) ochoten dostát svým spojeneckým závazkům. Jeho armáda nám vrátila národní svobodu i státní nezávislost a umožnila obnovení samostatné a jednotné Československé republiky. A toto spojení se plně osvědčilo, obstálo i v nejtěžších zkouškách — bylo a je naší oporou v řešení všech problémů socialistické společnosti, pomohlo nám před deseti lety ubránit socialismus, naplňuje nás jistotou, že se Mnichov v žádné podobě nebude opakovat. Odpovědnost vůči naší vlasti a jejímu lidu nás zavazuje prohlubovat a upevňovat toto spojení, bok po boku se Sovětským svazem usilovat o pokračování procesu politického uvolňování, prosadit jeho nezvratnost i uvolněním vojenským, bojovat za nejdůležitější lidské právo — za právo všech národů na život ve spravedlivém míru. Správnost a prospěšnost naší zahraničněpolitické orientace už třicátý čtvrtý rok mírového života nejpřesvědčivěji dokazuje růst mezinárodní vážnosti ČSSR a její aktivní podíl v úsilí o zachování míru, o rozvoj demokracie a sociální pokrok na celém světě.

Zhodnocení všech historických souvislostí, které ovlivnily vznik ČSR, šedesátileté zkušenosti, výsledky socialistického budování nám dávají právo prohlásit, že 28. říjen 1918 nepatří buržoazii, ale lidu. Pod vedením KSČ se dělnická třída a její spojenci ukázali být ve všech směrech nesrovnatelně schopnějšími vládci než buržoazie. Komunisté a socialistická společnost jsou oprávněnými dědici nejpokrokovějších tradic této země. Dnešním generacím připadl čestný úkol chránit a rozvíjet v současných podmínkách revoluční odkaz svých dědů a otců. Teprve v období socialistické výstavby jsme nejen uskutečnili, ale v mnohém i překonali tužby československého lidu, které v roce 1918 spojoval se vznikem samostatného státu. Proto vstupujeme

optimisticky do příštích desetiletí života svobodné
a jednotné republiky Čechů a Slováků, hluboce pře-
svědčení o dobré budoucnosti své milované vlasti.

Tribuna, č. 43/1978

PROJEV NA SLAVNOSTNÍM SHROMÁŽDĚNÍ PŘÍSLUŠNÍKŮ STŘEDNÍ SKUPINY VOJSK K 61. VÝROČÍ VZNIKU SOVĚTSKÉ ARMÁDY

V MILOVICÍCH
21. ÚNORA 1979

Vážený soudruzi,
drazí přátelé!

Naší stranické a vládní delegaci připadl mimořádně čestný úkol, účastnit se ve vašem středu oslavy 61. výročí založení Sovětské armády. Je tomu již jedenašedesát let, kdy se pracující lid sovětského Ruska na provolání rady lidových komisařů Sovětská moc v nebezpečí postavil na rozhodný odpor proti německým imperialistickým uchvatitelům. V bitvě u Narvy a Pskova svým hrdinstvím přesvědčivě prokázal, že uvědomělý proletariát, hájící ovoce své socialistické revoluce, je neporazitelný. Kolébka Velké říjnové socialistické revoluce — slavný revoluční Petrohrad — byla zachráněna před nejnebezpečnějším nepřítelem. Komunistické uvědomění, revoluční zápal a obětavost triumfovaly nad brutální imperialistickou silou.

Na scénu světových dějin vstoupila poprvé vskutku lidová armáda. V. I. Lenin tehdy velmi výstižně definoval její trvalé historické revoluční poslání, když řekl: »Tato armáda je povolána chránit vymoženosti revoluce, naši lidovou moc, sověty vojenských, dělnických a rolnických zástupců a celé nové, skutečně demokratické zřízení proti všem nepřítelům lidu, kteří nyní používají všech prostředků, aby zahubili revoluci.«¹

¹ V. I. Lenin: Spisy, sv. 26. Praha 1956, s. 406.

Sovětské ozbrojené síly se zhostily svého čestného poslání i za těch nejtěžších podmínek se ctí a s komunistickou odpovědností. Prokázaly nezměrné hrdinství a vysoké vojenské umění v boji na život a na smrt proti čtrnácti intervenujícím, po zuby ozbrojeným, nejmocnějším kapitalistickým státům světa a domácí kontrarevoluci. O jejich nezlomnou vůli zvítězit, o jejich nesmírné oběti se navždy rozbily sny mezinárodního imperialismu o restauraci kapitalismu v Rusku.

S dojetím a láskou vzpomínáme i těch tisíců Čechů a Slováků, kteří vedeni svým třídním uvědoměním se účastnili v řadách Rudé armády obrany výsledků Velké říjnové socialistické revoluce před kontrarevolucí. Oni to byli, kdo svou krví psali první řádky do historie československo-sovětského přátelství.

Od samého počátku svého zrodu byla Sovětská armáda, první dělnicko-rolnická armáda na světě, obklopena mimořádnou péčí komunistické strany. Strana to byla, která tvůrčím způsobem rozpracovala učení V. I. Lenina o ozbrojené obraně socialistické vlasti. Strana se stala tvůrcem, vůdcem a vychovatelem ozbrojených sil sovětského státu.

Celých těch jedenašedesát let existence Sovětské armády je poznamenáno nesmírnými oběťmi, které přinesla při obraně své socialistické vlasti, při osvobozování národů z fašistické tyranie, při obraně socialistického společenství národů, v úsilí o zachování světového míru. Je to historie nezměrného hrdinství, horoucího socialistického vlastenectví a proletářského internacionalismu. Příslušníci Sovětské armády důstojně reprezentují nejpokrokovější společenské zřízení na světě. Všechno pokrokové lidstvo vzhlíží právem s nesmírným obdivem a láskou k Sovětské armádě jako k naději pro všechny utlačované, jako k záruce trvalého a spravedlivého míru a důstojného života.

Výročí vzniku Sovětské armády slaví i náš československý lid jako svůj velký svátek. V dobách kapitalistického vykořisťování byla Sovětská armáda i pro nás

příkladem, byla nadějí naší socialistické budoucnosti. V ní jsme v letech nástupu fašismu a fašistického ohrožení naší republiky viděli jedinou spásu. Nikdy nezapomeneme na to, že v osudových zářijových dnech roku 1938 byly Sovětský svaz a jeho Rudá armáda ochotny hájit nezávislost naší vlasti všemi prostředky. Ze zrady československé buržoazie a jejích tehdejších západních spojenců vyvodil československý lid poučení pro svou další historii.

V době nacistické okupace vzhlíželi všichni Češi a Slováci k Rudé armádě jako k jediné síle, která je může zachránit před fyzickou likvidací a zabezpečit znovuzkříšení našeho samostatného státu. Mnozí čeští a slovenští vlastenci umírali v rukou nacistických katů s posledním zvoláním: »Ať žije svobodné Československo, ať žije Sovětský svaz, ať žije Rudá armáda!« S neskonalou vděčností vzpomínáme oněch 140 tisíc padlých příslušníků Rudé armády, kteří spí svůj věčný sen v naší zemi. Nikdy nezapomeneme, že Sovětský svaz umožnil našim občanům ve Velké vlastenecké válce vytvořit samostatné československé vojenské jednotky, poskytl jim dokonalou materiální pomoc a umožnil jim bojovat po boku slavné Rudé armády za osvobození naší vlasti. Společně prolitá krev v bitvách u Sokolova, Kyjeva, Bílé Cerkve, na Dukle, u Ost-ravy, v partyzánských oddílech Slovenského národního povstání, v Čechách a na Moravě je nesmrtelným závazkem nerozborného československo-sovětského přátelství.

Slavná vítězství hrdinné Rudé armády ve Velké vlastenecké válce byla nesmírnou morální podporou v rozvíjení osvobozenického boje našich národů vedených Komunistickou stranou Československa proti společnému nacistickému nepříteli. Triumf Sovětského svazu ve Velké vlastenecké válce, který tak jednoznačně prokázal přednosti socialistického zřízení, otevřel cestu ke svobodě a spravedlivějšímu sociálnímu řádu dal-

ším národům. Umožnil jim přistoupit k revolučním přeměnám ve vlastních zemích.

I nám svým velkolepým vítězstvím přinesla Rudá armáda osvobození a státní samostatnost, i nám otevřela cestu ke šťastné socialistické budoucnosti. Spojenectví se Sovětským svazem umožnilo naší dělnické třídě pod vedením KSČ rozdrtit pokus o kontrarevoluční puč v únoru 1948 a nastoupit úspěšnou cestu výstavby socialismu v Československu. Za všechny úspěchy, kterých jsme v těchto letech dosáhli, a za to, že jsme mohli naši socialistickou vlast budovat v míru — za to vše vděčíme všestranné pomoci Sovětského svazu.

Náš lid nikdy nezapomene, že to byla Sovětská armáda s dalšími armádami socialistických států, která v době nebezpečí kontrarevoluce poskytla našim národům bratrskou internacionální pomoc na ochranu socialistického zřízení v Československu. Díky této pomoci je dnes naše socialistická vlast opět pevným článkem socialistického společenství a KSČ opět bojovým oddílem mezinárodního komunistického hnutí. Bojovnost a akceschopnost naší strany a socialistické uvědomění našich občanů jsou pevnou zárukou toho, že pravcové sly již nikdy nebudou mít u nás příležitost k opakování svých antisocialistických záměrů. V klidu a míru pokračujeme úspěšně ve výstavbě rozvinuté socialistické společnosti. V tom je i náš přínos síle a mezinárodní autoritě společenství socialistických států.

Naše vlast tvoří nejzápadnější výspu socialistického tábora. Po celou pohnutou historii našich národů k nám od západu přicházelo mnoho zla a utrpení. I dnes musíme být zvláště bdělí, neboť zde nehájíme jen své vlastní zájmy, ale i zájmy celého socialistického společenství. Musíme dbát o to, aby nás nepřekvapil neonacismus nebo imperialistická agrese. Vaše přítomnost v naší zemi v nás vyvolává pocit jistoty a bezpečnosti, je výrazem nenarušitelného československo-sovětského bratrství. Zajišťujete u nás nejen své odpovědné vojenské poslání v obraně míru, nezávislosti států socia-

listického společenství a jejich socialistických vymožeností, ale obětavě pomáháte i našemu lidu. Vaše výpomoc v továrnách, na polích, v dopravě, při živelných pohromách je projevem vašeho ryzího bratrství, vašeho socialistického internacionalismu. Náš pracující lid je vám za tuto pomoc nesmírně vděčen a vysoce si jí váží.

Soudruzi, důsledná mírová politika, kterou Sovětský svaz provádí od počátku své existence, si získala v celém světě mimořádný respekt a sympatie. Cíle sovětské zahraniční politiky odpovídají plně zájmům zemí světového socialistického společenství a všech národů bojujících za své národní a sociální osvobození. Lidstvo si plně uvědomuje, že jedině důsledné a cílevědomé zahraniční politice Sovětského svazu vděčí za to, že Evropa žije od roku 1945 v trvalém míru.

Sovětská armáda společně s armádami ostatních členských států Varšavské smlouvy chrání mírovou tvořivou práci svých národů. Naše bratrské armády jsou nepřekonatelnou překážkou proti agresivním záměrům imperialistů, jsou mohutnou oporou pro všechny, kdo bojují proti imperialistickému násilí. Jsou nepřemožitelnou záštitou šťastné socialistické budoucnosti.

Československá lidová armáda vděčí za svou sílu a bojovou připravenost těsné spolupráci se Sovětskou armádou. Byla budována podle vzoru Sovětské armády jako účinný nástroj diktatury proletariátu. I na nedávném spojeneckém cvičení Družba 1979 prokázala, že je připravena v každém okamžiku plnit své posvátné spojenecké závazky vyplývající ze Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi ČSSR a SSSR a z Varšavské smlouvy. Další důsledné upevňování a zdokonalování Varšavské smlouvy je pro ČSSR věcí cti a komunistické odpovědnosti za nenarušitelnou obranu zemí socialistického společenství. V tom vidíme i náš nejúčinnější příspěvek k zachování světového míru a mírového rozvoje socialistických států.

vážení soudruzí, dovoďte, abych vám, příslušníkům střední skupiny sovětských vojsk, jménem ústředního výboru KSČ, generálního tajemníka ÚV KSČ a prezidenta republiky soudruha Gustáva Husáka, jménem ústředního výboru Národní fronty, Federálního shromáždění, vlády ČSSR i jménem velení Československé lidové armády u příležitosti oslav 61. výročí založení Sovětské armády popřál mnoho nových úspěchů při komunistické výstavbě sovětské vlasti, v dalším zvyšování síly a bojeschopnosti vaší slavné armády a při upevnování světového míru.

Ať žije Sovětský svaz a jeho slavná leninská komunistická strana!

Ať žije vítězná Sovětská armáda!

Ať žije věčné přátelství mezi ČSSR a SSSR!

*Podle původního textu projevu.
Osobní archiv autora*

PREVENCE I LÉK

Z ČLÁNKU UVEŘEJNĚNÉHO V ČASOPISE NÁRODNÍ VÝBORY
BŘEZEN 1979

Jedenáctému zasedání ÚV KSČ, které se konalo před rokem, se vzhledem k jeho charakteru přičítá zcela právem mimořádný význam. Proto není nic divného na tom, že se na jeho závěry odvoláváme v projevech, v článcích, v různých materiálech, ba i v docela běžných pracovních instrukcích. Jenže, jak už jsme to nejednou poznali, řečnickým připomínáním či citováním určitých myšlenek se ještě samo o sobě nic nevyřeší, těžko se v nich rozlišuje formalismus od skutečného zápalu pro věc. Už tehdy zdůrazňoval soudruh Gustáv Husák, že rozhodující je pochopit smysl 11. zasedání ústředního výboru a přenést jeho duch do celé strany, do celého našeho života, na každé pracoviště.

Jaký tedy byl duch tohoto jednání nejvyššího stranického orgánu mezi sjezdy, co pro ně bylo příznačné, co by se mělo projevit v každodenní praxi? Nepochybně šlo především o mimořádně náročné posuzování situace a stanovení dalších úkolů a v té souvislosti o zdůraznění významu kritiky a sebekritiky pro rozvoj socialistické společnosti. Snad není zbytečné opakovat známou pravdu, že kritika a sebekritika mají smysl jen tehdy, když pomáhají řešit věcné problémy a vychovávat lidi.

Ústřední výbor KSČ — jako konečně při mnoha jiných příležitostech — nemohl ani před rokem obejít práci národních výborů, neocenit, co je v ní dobrého,

a nesmlouvavě nepožadovat, aby i ony přidaly do kroku. Celkově kladné ocenění je objektivní, lze je prokázat nepřeborným množstvím důkazů z činnosti zastupitelských sborů v místech, okresech i krajích. Jejich orgány, poslanci, aktivisté i pracovníci aparátu většinou správně chápou svou odpovědnost, slouží svým spoluobčanům a zájmům celé společnosti. Svědčí o tom údaje o plnění volebních programů, úspěšné řešení mnoha vážných úkolů, například nebývalé tempo výkládání investičních prostředků. Nejviditelněji se však práce národních výborů projevuje v měnící se podobě účinnějších metod práce, v živém styku poslanců s občany, v rostoucí úrovni jednání komisí, rad i plenárních zasedání. V každodenním životě, bez zbytečných frází, vystupují v práci zastupitelských sborů přednosti socialistické demokracie, skutečnost, že v této zemi patří všechna moc lidu, který je strůjcem svého osudu, tvůrcem a uskutečňovatelem nejen místní, ale i celostátní politiky. To dobré, z čeho máme radost, není dílem náhody. Je to podmíněno uplatňováním politiky KSČ a Národní fronty, politickou jednotou všech poslanců, jejich zkušenostmi, schopnostmi a v neposlední řadě jejich osobní obětavostí.

Zvykli jsme si dodávat k takovémuto kladnému hodnocení — a to ve velmi obecné podobě — že se »dosazeným nesmíme uspokojovat, že naše práce není prosta nedostatků« apod. Myslím si však, že právě takové obecné konstatování nic neříká, že s ním už zdaleka nemůžeme vystačit, neměli bychom se tedy nikde k němu uchýlovat. Poslání národních výborů, míra jejich odpovědnosti a rozsah pravomocí si vynucují, aby kritika a sebekritika v jejich práci zdomácněly, aniž by to ovšem znamenalo »zevšedněly« ve špatném slova smyslu...

Články a referáty dobré i méně přesvědčivé o prospěšnosti a nezbytnosti kritiky a sebekritiky nám ne-

chybějí — ale, žel, nelze tvrdit, že by tato metoda byla v žádoucí míře součástí našeho života. Kde jsou přičiny, přesněji řečeno — čím se nízká úroveň kritiky a sebekritiky vysvětluje nebo omlouvá? Jedni »nechtějí nahrávat našim odpůrcům, a tak ublížit socialismu«, jiní se zase obávají nepřijemných osobních následků kritiky a jsou i lidé, které odrazuje zkušenost, že se mnohdy upřímná sebekritika zneužije proti tomu, kdo jde »do sebe«. Ve všech těchto vysvětleních je kus pravdy. Každou kategorii uváděných argumentů můžeme podopřít fakty, avšak největší překážku rozvoje kritiky a sebekritiky tvoří maloměšťácké smýšlení a jednání. Je ho snad u nás málo? Úsilí o rozvoj kritiky a sebekritiky tedy chápeme jako potírání oportunismu všeho druhu, je to zápas za socialismus, za zdokonalení života naší společnosti.

Jestliže, jak se přesvědčujeme, nestačí ono už vzpomnuté konstatování, že »vedle pozitivních jevů existují i nedostatky«, pak mohou vést k jejich konkrétnímu překonávání jen konkrétní kritika a sebekritika. Je to tím potřebnější, že všichni máme sklon považovat sami sebe za ty lepší, svou práci řadíme mezi ony »pozitivní jevy« a k obecné kritice nedostatků se jaksi nehlásíme v domnění, že je řeč o těch druhých. Vždy a všude bychom tedy měli svou práci soustavně zkoumat ostrým reflektorem kritiky a sebekritiky — národní výbory nevyjímaje. Rychleji a objektivněji bychom pak poznali, proč některé národní výbory (a pod tímto pojmem mám vždy na mysli orgány, vedoucí funkcionáře, poslance i pracovníky aparátu) stále zůstávají svému poslání dost dlužny. Právě v nich se setkáváme doslova s »mistry ve zdůvodňování«, proč to či ono nejde, v poukazování na objektivní obtíže, ve svalování odpovědnosti na jiné, především »nahoru«. Ano, podmínky a úkoly nejsou všude stejné, ale při bližším pohledu zpravidla zjistíme (aniž bych chtěl generalizovat), že prapříčina většiny nedostatků je v lidech, v jejich vůli a schopnostech, v jejich způsobu práce. Z toho plyne

i požadavek na mnohem konkrétnější řídicí činnost vyšších stupňů, kterou nelze nahrazovat byrokratickým »instruováním«.

Snad mi čtenáři lépe porozumějí, když se pokusím tyto nejednou hláсанé »věčné pravdy« ilustrovat některými zobecněnými zkušenostmi. Poučný obraz — i když jistě neúplný — o práci národních výborů ukazují dopisy a stížnosti občanů, určené nejen samotným národním výborům, ale i zákonodárným orgánům, ministerstvům, prokuraturám, soudům, hospodářským organizacím, redakcím atd. Konečně náš časopis se k tomuto tématu dost často vrací. V poslední době je příznačné, že roste počet oprávněných stížností, a to i mezi anonymními. Nesvědčí to snad především o neuspokojivé úrovni kritiky a sebekritiky, když se lidé, ať už z jakýchkoli důvodů, nepodepíší pod pravdu? Z výsledků šetření vyplývá, že se leckde stížnosti a dopisy vyřizují formálně, tedy povrchně, často je příčinou chybného rozhodnutí neznalost příslušných zákonů a jiných závazných norem. Ale stává se i to, že funkcionáři nebo pracovníci národních výborů obhajují původní chybné rozhodnutí z jakýchsi »prestižních důvodů«, prý v zájmu autority příslušného orgánu. V jednotlivých případech však jsou za chybnými rozhodnutími i motivy, které jsou v rozporu s našimi zákony a se socialistickou morálkou. Nejedna stížnost je důsledkem necitlivého přístupu k lidem a jejich potřebám — včetně neschopnosti vysvětlit i oprávněně zamítavé stanovisko — nedostatkem trpělivosti, nepřipustným velkopanským vztahem k občanům. Najdou se i jednotlivci, kteří si počínají v duchu známého starořímského rčení »komu dal bůh úřad, tomu dal i rozum«!

Chápat správně odpovědnost národních výborů znamená věnovat na všech jejich stupních, na všech pracovištích dopisům a stížnostem občanů mnohem větší pozornost. Ono vžitě a pravidelné statistické či jinak formální »vyhodnocování« by mohlo vést k vážným omylům, k věcným, ale zejména politickým škodám.

Vůbec už nelze považovat »postoupení« stížnosti za její vyřízení, zvláště když se postupuje (v rozporu s předjmu objektivitu osvědčuje vytvářet k došetření jednotlivých stížností pracovní skupiny poslanců a aktivistů. Nebojme se napravit původní chybná rozhodnutí, kvůli tomu nikomu »koruna s hlavy nepadne«, důvěru občanů v náš politický systém to naopak posílí, důvěru občanstva kritiky a sebekritiky přispějeme k tomu, aby poslanci a pracovníci národních výborů byli za všech okolností nositeli a zastánci socialistické zákonnosti, aby nepřezírali zájmy a potřeby občanů a posuzovali je vždy v souladu se zájmy společnosti.

Starostí je vždy dost, svědomitě pracovat musíme každý den, ale nesmlouvavou prověrkou našich schopností jsou mimořádné situace, jejichž řešení se vymyká běžným zvyklostem. Takovou zkoušku nám připravil začátek tohoto roku, mrazy a sníh a zejména pak potíže s palivy a energií všeho druhu se svými důsledky včetně rozložení začátků pracovní doby.

Leckde však byli funkcionáři i odpovědní pracovníci na jednotlivých úsecích bezradní, někdy dokonce trestuhodně lhostejní. Jako by nevycházeli z údivu, že v zimě může i mrznout a sněžit! Spoléhali na to, že to »nějak dopadne«, a tak vlastně podněcovali oprávněnou nespokojenost občanů, jejichž kritika však nepostihovala vždy správného adresáta.

Znovu jsme si ověřili, že skutečně promyšleným můžeme nazývat jen takový postup, který počítá s nejrůznějšími variantami a předpokládá i možnost vážných komplikací. Na mimořádnou situaci lze totiž účinně reagovat jen mimořádnými prostředky včetně mobilizace veškeré dostupné techniky, ale i dobrovolné (a v případě nezbytnosti i povinné!) práce občanů. Je škoda, že se v praxi dosud málo projevuje oprávněný požadavek, aby si poslanec uvědomoval svou odpovědnost a uplatňoval svá práva vždy a všude, aby byl poslancem nejen na schůzích, ale i v zaměstnání, v ob-

chodě, v restauraci, v prostředcích veřejné dopravy atd. Máme možnost přispět k zvládnutí nových podmínek a k spokojenosti občanů, budeme-li soustavně organizovat doslova masovou kontrolu života. Poslanci a aktivisté, pracovníky národních výborů nevyjímaje, by měli osobně sledovat, jak se s novými úkoly vyrovnává obchod, nejen pokud jde o prodejní dobu, ale především o zásobení běžným zbožím, zda služby skutečně slouží, zda kvalita péče o děti v jeslích a mateřských školách neznepokojuje matky, zda doprava příliš rutinně nereaguje na nezbytné změny v jízdních řádech, v nasazování prostředků a pracovníků atd. atp. To vše však bude mít smysl jen tehdy, když se ze zjištěných nedostatků budou rychle vyvozovat skutečně exemplární závěry. Při řešení těchto úkolů, aniž bychom zanedbávali ostatní, mají národní výbory jedinečnou možnost »vysloužit si čárku«, prokázat své spojení se životem a schopnost pružného řešení.

Současným nárokům neodpovídající úroveň kritiky a sebekritiky je i »porodní bábou« formalismu, na nějž tak často i v práci národních výborů narážíme jakoby na nepřekonatelnou hradbu. Nebo se snad už nikde nestává, že důsledná organizátorská práce je nahrazována tvorbou stále nových usnesení ke stejným problémům? Některým soudruhům se zdá snadnější sledovat »čárky« místo skutečného, ať už ekonomického, kulturního či politického efektu jednotlivých akcí. V zájmu jakési pochybné »slávy« se někde uměle zvyšují údaje o svépomocné práci občanů, aniž bychom si uvědomovali, že tím vlastně neodpovědně hazardujeme s iniciativou obětavých lidí, že vzbuzujeme nedůvěru nejen k našim statistikám, ale v širších souvislostech i k naší politice. Není snad formalismem, když jsou poslanci v radě nebo na plenární schůzi odsuzováni k úloze jakýchsi trpných »schvalovačů« připravovaného materiálu, protože buď je jeho množství nezvládnutelné, nebo jej dostali příliš pozdě a neměli možnost ověřit si správnost navrhovaných závěrů, nebo

se s jejich aktivním podílem v přípravách na schůzi prostě nepočítá? Dal jsme si například záležet na tom, abychom pozorně zkoumali, jak se různá školení na tom, co či pracovníků projevují v praxi? Vždyť občas poslání jedince to může být i příjemná »rekreace«, ale jinak je škoda času a peněz ze společenských prostředků! Jistě bychom i tyto a jiné projevy formalismu překonávali úspěšněji, naše práce by tedy byla účinnější, kdybychom se řídili tolik známými poučkami o poslání kritiky a sebekritiky.

Z jednání 11. zasedání ÚV KSČ (na němž byly konečně rozpracovány a aktualizovány závěry XV. sjezdu) vyplývá i pro národní výbory povinnost nesmiřovat se s projevy poklesu občanské odpovědnosti. Je to široký pojem zahrnující dopravní kázeň motoristů i chodců, vztahy mezi lidmi, poměr občanů k socialistickému majetku, k zařízením, která slouží veřejnosti atd. Pravdu však mají ti, kdo tvrdí, že všechno začíná od vztahu k vlastní práci, od plnění svěřených povinností, což musí, samozřejmě, platit především pro vedoucí pracovníky. A přece, jak vidno ze zkušenosti, je i v tomto směru co kritizovat. Nenatropilo snad už dost škod smířlivé »přivírání očí« například při kolaudacích různých stavebních akcí? Neušlo naší pozornosti, jak se zhoršila třeba kvalita silničních staveb, ačkoli je financují a přejímají většinou národní výbory? V těchto a podobných záležitostech — a konečně vždy — se musíme řídit zásadou, že vyspělou socialistickou společnost nevybudujeme průměrnou či dokonce podprůměrnou prací.

Porušováním zásad občanské odpovědnosti jsou i šířící se projevy korupce, ať už v jakékoli podobě. Ti, kdo tvrdí, že je to jakýsi »průvodní jev socialismu«, nemají pravdu — je to naopak jeden z nejsilnějších přežitků buržoazního způsobu života, jak o tom svědčí i bezpočet velkých úplatkářských afér v kapitalistickém světě... Národní výbory nesmějí tyto jevy přehlížet a podléhat

názorům, že jsou bezmocné, že »kde není žalobce, není ani soudce«. Nebo je opravdu tak nemožné zjistit, kde vlastně berou meloucháři materiál, který je všude jinde nedostatečný? Opravdu nemůžeme udělat přítrž tzv. podpultovému prodeji či tolik kritizovaným projevům protekcionářství? V úsilí o zničení tohoto plevele ovšem mohou uspět jen ti, kdo sami mají čisté ruce. Někdy začíná kompromitace téměř nepostřehnutelně, jakoby nepatrnými »službičkami«, ale často končí hrubým porušováním zákonů. Nejde o plané moralizování. Takovými konkrétními případy u pracovníků aparátu už se zabývají soudy, ale už se vyskytly i mezi funkcionáři národních výborů. Všichni společně jsme odpovědni za to, aby šlo opravdu o zcela ojedinělé výjimky. Není přece těžké pochopit, že tu je kvůli jednotlivým nepoctivcům v sázce vážnost celých národních výborů i pověst drtivé většiny poctivých a nesmírně obětavých poslanců a pracovníků. Tím spíše musíme včas a směle rozvíjet kritiku a sebekritiku, a to i za cenu případných osobních nepříjemností. Někdy se těžkostem nevyhneme, nesetkáme se třeba hned s porozuměním, ale ten, kdo hájí zákony a pravdu v zájmu společnosti, nemůže být poražen.

Ne, práce národních výborů není »černá«, pro většinu z nich jsou charakteristické dobré výsledky a dennodenní důkazy odpovědného jednání. Nezavírat oči před existujícími slabinami je však prospěšné právě proto, aby se těm nejlepším a dobrým vyrovnaly všechny. Takovouto cestu snadno najdou ti funkcionáři, kteří se dívají na svět očima svých spoluobčanů a dbají na jednotu svých slov a činů. Nedostatky nelze překonávat jinak než odstraňováním příčin, a tedy i kritikou jejich nositelů. Takovýto postup ovšem nelze chápat jako příležitostné kampaně, které připomínají mořský příliv a odliv — stejně jako nám závěry jednotlivých zasedání ÚV KSČ nemohou být zdrojem »módních« citátů, ale trvalým návodem ke každodenní činnosti. Zvláště pak to platí o závěrech vzpomínaného 11. zase-

dání. V těchto souvislostech chápeme rozvíjení kritiky
a sebekritiky jako prevenci proti sebeuspokojení, jako
účinný lék na existující neduhy, jako záruku naší další
úspěšné práce.

Národní výbory, č. 11/1979

UŽ NIKDY!

Z ČLÁNKU K 40. VÝROČÍ 15. BŘEZNA 1939
UVEŘEJNĚNÉHO V ČASOPISE TRIBUNA
BŘEZEN 1979

V dějinách národů bývají zaznamenávány i rány, které nikdy nepřebolí, nezhojí je ani čas — my mezi ně řadíme i 15. březen 1939. Toto datum nám nemůže vymizet z paměti, jsme přímo povinni připomínat si je, navždy zůstane výstrahou a poučením i pro generace, které tehdejší události poznávají jen z učebnic a uměleckých děl. Vzpomínat znamená v tomto případě poznat nejen tehdejší organizátory spiknutí proti československé nezávislosti, ale i jejich současné dědice. Znamená to stále znovu neúprosně odhalovat prodejné duše, které ochotně převzaly úlohu jidášů, ale současně nezapomínat na statečné obhájce republiky a na přátele, kteří i v nejtěžších zkouškách stáli věrně po našem boku. Poučení oné doby je i trvalým podnětem k takové vnitřní a zahraniční politice, která odpovídá zkušenostem a zájmům našeho lidu a bezpečnosti československého státu.

Ten chmurný březnový den před čtyřiceti lety byl začátkem temné noci, která na celých šest roků zahallala naši zemi. Než znovu vzešlo slunce národní svobody a státní nezávislosti, platili Češi a Slováci krutou daň. Materiální škody, zplundrované hospodářství, ukradené potraviny, vykáčené lesy a uloupená umělecká díla jsme alespoň přibližně sečetli (i když nám tyto škody dosud nikdo ani částečně nenahradil a USA dokonce

protiprávně zadržují naše, nacisty uloupené, takzvané měnové zlato!). Ale jak vyčíslit utrpení statisíců vězňů včetně žen a dětí? Jakými hodnotami vyjádřit hrubý národnostní útlak, sociální vykořisťování, ztracené roky tehdejší mladé generace a ovzduší strachu, který byl denním průvodcem miliónů prostých lidí? Vůbec ničím pak nelze nahradit životy těch 360 tisíc mrtvých, které jsme po válce oplakali a k nimž jsme, žel, museli přiřadit i desetitisíce těch, kteří předčasně zemřeli, zmučení útrapami věznic a koncentráků. A jaký osud by nás teprve čekal, kdyby nacisté byli mohli uskutečnit své zvrátné plány na likvidaci českého, ale i slovenského národa! Nikdy jsme nebyli zastánci zásady »oko za oko«, pomstychtivost neurčuje naši politiku, ale k projevům neonacismu a revanšismu nejsme a nebudeme lhostejní. Nemůžeme mlčet, když se kdokoli (byť i pod egidou renomovaného historika) pokouší očišťovat Hitlerovu »třetí říši« či všemožnými způsoby po léta namlouvat občanům NSR, že se vlastně »nic tak hrozného nedělo«. Kdo je zodpovědný za to, že lidé v NSR upadají do šoku nad americkým filmem, který poodhalil jen část nacistických zločinů — že tedy o tom doposud nic nevěděli? Po boku svých socialistických spojenců, včetně NDR, spolu s pokrokovými, mírumilovnými a realisticky uvažujícími lidmi v NSR budeme nesmiřitelně odhalovat ty, kdo se v rozporu se zásadami Závěrečného aktu z Helsink a s literou a duchem mezistátních smluv snaží revidovat výsledky druhé světové války a rozněcováním nacionalistických vášní živí ducha »odvety«.

Ztráta státní samostatnosti za tak potupných okolností byla smutným, ale svým způsobem zákonitým důsledkem vnitřní i zahraniční politiky československé buržoazie a jejích nohsledů. Zaslepena svým třídním sobectvím vedla po celých dvacet let republiku po cestách, které byly v zásadním rozporu se zájmy lidu. Kdo jiný by měl před dějinami nést odpovědnost za vnitřní slabost republiky, kdo jiný rozvracel mladý stát, kdo

jiný nedokázal zajistit jeho vnější bezpečnost, ne-li jeho tehdejší vládnoucí kruhy? Narůstající sociální i národnostní rozpory, potlačování nejpokrokovějších sil, příprava půdy pro rozmach německého nacismu a maďarského iredentismu, jednostranná orientace na spojení s Francií — to vše jde na jejich konto. Buržoazní politici se oháněli řečmi o tom, že »lid je zdrojem veškeré moci«, při každé příležitosti stavěli na odiv buržoazní parlamentarismus jako důkaz demokracie. V rozhodujících chvílích to vše hodili za hlavu, na parlament »zapomněli« a proti vůli lidu republiku nejprve okleštili, aby pak její zbytky bez odporu vydali Hitlerovi, ať už v podobě »protektorátu«, či pochybně samostatného »slovenského státu«. (Měli snad toto vše na mysli organizátoři kontrarevoluce, když se snažili na konci šedesátých let udělat z předmnichovské republiky příklad pro socialistické Československo??)

Spojenecká věrnost Francie a Velké Británie propadla přímo ostudně (jakkoli to vlastně byla její první skutečná prověrka!) — ukázalo se, že nemá cenu ani zlámané grešle. Logika jejich zrady došla před čtyřiceti lety svého hrůzného završení. Nešlo o náhodné chyby, nesklonili se před realitou nějaké »nepřemožitelné síly«, zrada byla základní koncepcí jejich politiky, která si pěstovala Hitlera jako »údernou pěst« proti Sovětskému svazu (a vůbec nebylo jejich zásluhou, že se všechno vyvinulo jinak...). Ještě v Mnichově se tvářili náramně spokojeně, licoměrně hlásali cosi o záchraně míru pro svět, »garantovali integritu« ČSR v jejich nových hranicích. Za necelého půl roku předstírali někteří překvapení, aniž ovšem pro Československo hnuli prstem, zatímco jiní (a nebylo jich zrovna málo) se vůbec nesnažili skrýt svou spokojenost s tím, že »se stalo, co se stát muselo«. Kapitulantství jako politický program tehdejších vládců Francie a Anglie, kapitulantství inspirované antisovětismem přinutilo lidstvo projít peklem druhé světové války. A politiku mnichovských »mírotvorců« splácel svým utrpením spolu s jinými

národy i francouzský a anglický lid. Konečně nás toto tragické výročí chtě nechtě nutí pozastavit se nad krodýlými slzami, které političtí potomci tehdejších strůjců našeho pokoření prolévají nad údajně potlačovanými lidskými právy v naší zemi. Nemůžeme se nezeptat: tehdy vás, pánové, tak hrubé pošlapání základních lidských práv Čechů a Slováků nevzrušovalo? Proč na miskou dějinných vah nepoložily svou sílu Francie a Velká Británie, ba ani mocné USA, které si tak rády přisvojují právo »obránců demokracie« kdekoli na světě? V těchto dějinných souvislostech (i když naohlédneme od jiných neméně zásadních měřítek) nemají věru ani nejmenší morální právo poučovat nás a vměšovat se do našich vnitřních záležitostí.

Okupace Československa vytvořila nacistickému Německu přímo ideální podmínky k vystupňování příprav na válečné tažení. Vždyť Hitlerovi spadla do klína všechna na tehdejší dobu moderní výzbroj československé armády, začal mu sloužit celý náš průmysl včetně nemalých zbrojních kapacit, otrokářsky zneužil armády pracovních sil. Daleko nejdůležitější a pro svět nebezpečnější bylo, že tak neuvěřitelně lehce získaná kořist posilovala Hitlerovu odvahu. Vždyť v rozporu s podmínkami mírových smluv a mezinárodních dohod beztretně znovu vybudoval a vyzbrojil německou armádu, vtáhl do Porýní a získal Sársko. Poté zcela veřejně podporoval Frankův fašistický puč ve Španělsku, likvidoval samostatné Rakousko a do své »třetí říše« začlenil i Československo. A to vše vlastně bez obětí, bez jakéhokoli rizika, jen díky svým vyděračským metodám a demagogii, hodně nepřičetného rváče. Jaký div, že nejen Hitler, ale i jeho »nacističtí spolubojovníci«, generálové a důstojníci, ale i velká část svedeného německého národa podléhali přesvědčení, že nad ně není, že díky slabosti západních mocností a v souladu s jejich antisovětskými záměry si mohou dovolit, cokoli si záměnou. Nacisté poučili svět, že ustupováním se útočník neusmívá, že naopak u něj »s jídlem roste

chuf« — a to je poučení, které platí dnes právě tak jako před čtyřiceti lety.

I v »protektorátu« a ve »slovenském státě« prokázala česká a slovenská velkoburžoazie, že zrada národních zájmů je její trvalou politikou. Vlastenecké fábory, kterými ještě nedávno tak ráda opentlovala své černé úmysly, se staly nežádoucí veteší, vystřídala je aktivní hospodářská i politická kolaborace s berlínskými vládci a jejich místodržícími. Výnosné kšefty, třídní i osobní výhody si vykupovala politickým služebníčkováním, podílňictvím na vykořisťování českých a slovenských pracujících, aktivní spoluúčastí na národnostním útlaku i na perzekuci vlastenců. Velkoburžoazie si tedy podepsala rozsudek sama nad sebou — bylo vyloučeno, aby po osvobození hrála opět prim v politice, aby se pasovala na vůdce našich národů. Její hospodářské moci a politickému vlivu odzvonil umíráček, který zvěstoval konec »tisícileté« nacistické říše . . .

Český a slovenský lid však nezradil, řečeno slovy básníka »neposkvrnil ústa ani hruď falešnou řečí«, nikdy se nesmířil s nacistickým panstvím, byť i mělo v Čechách a na Slovensku rozdílnou podobu. City a vůli lidu vyjádřil nejpřesněji Klement Gottwald: »Dějiny českého a slovenského národa nekončí 15. a 16. březnem 1939 . . . Český a slovenský lid povede svůj podzemní odboj proti režimu okupantů a kolonizátorů, proti cizácké nadvládě fašistického Německa . . . A co bude největší posilou lidovým masám Československa — to je hluboké vědomí, že velká, mocná, neporazitelná země, Sovětský svaz, země socialismu, země budoucnosti, je na jejich straně, na straně práva, pravdy a spravedlnosti.«¹ Tato slova byla jasnou politickou směrnicí, v dané situaci měla charakter bojového rozkazu, který také byl důsledně splněn — v rozsáhlém politickém odboji, nezlomnou statečností při surových výsle-

¹ Kl. Gottwald: Spisy, sv. IX. Praha 1954, s. 31 a 32.

šich, ve vězeňských celách, v koncentračních táborech i na popravištích, účastí Čechů a Slováků na všech frontách druhé světové války, hrdinskou cestou Československého armádního sboru v SSSR z Buzuluku až do Prahy, v partyzánských bojích, ve Slovenském národním povstání, v povstání českého lidu a na pražských barikádách. Naše národy nečekaly na svobodu na kolenou, čestně přispěly k obnovení státní samostatnosti své země. Nezapomínáme na odboj vedený buržoazně demokratickými seskupeními, oceňujeme statečnost všech pozitivních vlastenců, ale do dějin se jako vůdčí a nejorganizovanější síla odporu proti fašismu nesmazatelně zapísala Komunistická strana Československa. Události daly za pravdu její politice v třicátých letech, jejímu nesouhlasu s kapitulací před mnichovským diktátem, jejímu zásadnímu odmítnutí podřídit se poslušně okupaci. Ne prázdnými slovy, ale aktivním bojem prokázali komunisté své vlastenectví i to, že národní uvědomění a úsilí o zachování a pak obnovení státní nezávislosti je nerozlučně spjata s věrností zásadám proletářského internacionalismu. Československý lid si ověřil, že komunisté nejspolehlivěji zaručují respektování jeho zájmů, a svěřil jim úlohu vedoucí politické síly nejen v době národně osvobozenického zápasu, ale i pro budování nového života v osvobozené vlasti.

Češi a Slováci se přesvědčili, že komunisté měli pravdu i v tom, když tvrdili, že nejspolehlivější oporou samostatnosti ČSR je Sovětský svaz. A opravdu — posuzujeme-li události posledních padesáti let, pročítáme-li historické dokumenty, znásobuje se náš obdiv k principiální mezinárodní politice SSSR. Není přece žádným tajemstvím, že buržoazní vlády Československa se k první zemi socialismu nechovaly příliš přátelsky. (A to je řečeno příliš zdvořile!) Ale Sovětský svaz se tím nedal odradit, protože vůdčí zásadou jeho politiky bylo pomáhat státu, který byl vystaven fašistickému nátlaku, a v zájmu míru včas zarazit Hitlerovy světovládné

choutky. Touto zásadou se Sovětský svaz řídil při uzavírání smlouvy o vzájemné pomoci s Československem, při prosazování myšlenky kolektivní bezpečnosti i v úsilí o vytvoření protinacistického spojení s Francií a Velkou Británií. A věren svým zásadám nám Sovětský svaz jako jediný nabídl vojenskou pomoc v pohnutém roce 1938, odmítl mnichovský diktát, ostře odsoudil rozbití Československa a jeho násilnou okupaci. Svou věrnost zásadám mírové politiky a spojeneckým smlouvám pak sovětsíí lidé osvědčili v těžkých letech Velké vlastenecké války způsobem, který jim získal úctu celého světa.

Co už se nám různí »přítelčkové« navyčítali, že jsme se rozhodli pro socialismus a pro spojení se Sovětským svazem! (Jaksi jim přitom uniká, že naše národy volbou své vnitřní i zahraniční politiky uplatnily své nezadatelné právo na sebeurčení!) Byli bychom věru špatnými žáky historie, kdybychom ignorovali její lekce a zvláště poučení nejtrpčí, kdybychom znovu vydávali všanc naši národní svobodu a státní samostatnost. KSČ, dělnická třída, náš lid jsou hrdí na zásadní politická rozhodnutí v posledních čtyřiceti letech, protože jejich správnost potvrdil život. Platí to pro všechny stránky našeho vnitřního vývoje a stejně tak i pro mezinárodně politické postavení Československa. Když pozorujeme opakující se pokusy nejružnějších kazimírů o narušení procesu uvolňování, dorozumění a mírové spolupráce mezi státy a národy; když neonacisté mezi svá paličská hesla zařazují požadavek jakési »revize odsunu Němců z jejich domoviny« — když to vše vidíme, není těžké si představit, jaký by to byl osud naší země a jejího lidu, kdyby . . . Ale to »kdyby« vyslovujeme jen proto, abychom si ještě hlouběji uvědomili, jakou jistotu nám dává naše vnitřní i zahraniční politika, jak bezpečná je naše země v rodině socialistického společenství, co pro nás znamená spojení se Sovětským svazem. Stručně řečeno, dnes je Československo

pro všechny novodobé mnichovany nedosažitelným,
a proto příliš kyselým hroznem. Ne, 15. březen 1939 se
už nikdy v žádné podobě nebude opakovat!

Tribuna, č. 11/1979

Z PROJEVU NA ZAHÁJENÍ JARNÍHO ZASEDÁNÍ MEZIPARLAMENTNÍ UNIE

V PRAZE
17. DUBNA 1979

Jménem Federálního shromáždění, všech jeho poslanců a vedoucích funkcionářů vás všechny upřímně vítám v Československé socialistické republice. Je pro nás ctí, že jste se rozhodli uskutečnit vaše jarní zasedání v Praze. Chápeme to jako projev vaší důvěry k našemu parlamentu a ocenění aktivní činnosti československé skupiny Meziparlamentní unie. Ujišťuji vás, že se vynasnažíme vytvořit vám pro vaši odpovědnou práci ty nejlepší podmínky.

Prezident naší republiky soudruh Gustáv Husák výstižně vysvětlil zásady československé zahraniční politiky. Její podstatou je snaha přispět k úsilí Sovětského svazu, socialistických zemí, hnutí nezúčastněných a všech mírumilovných a realistických sil o zachování a upevnění míru, o dorozumění a všestrannou spolupráci mezi státy bez ohledu na rozdílnosti v ideologii a ve společenském zřízení. Proto vysoce oceňujeme práci, kterou v tomto směru už Meziparlamentní unie vykonala. Připomínáme si všechny tři regionální konference na podporu jednání vlád o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Zvláště oceňujeme rezoluci, kterou Meziparlamentní unie přijala na své 64. konferenci v Sofii k úloze parlamentů v úsilí o další uvolňování mezinárodního napětí a odzbrojení. Výzva této konference k vládám, které v Helsinkách podepsaly Závěrečný akt,

aby urychleně posoudily nová opatření k odvrácení atomových válek včetně smlouvy, že proti sobě jako první nepoužijí jaderné, a dnes dodejme, ani jiné zbraně, by neměla být zapomenuta. Její přijetí by určitě usnadnilo i dosažení dohody o snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě. Jsme rádi, že Meziparlamentní unie chce i na své pražské konferenci věnovat pozornost nejušlechtilejšímu cíli: zajištění mírové spolupráce zejména cestou odzbrojení v duchu výsledků 10. zvláštního zasedání Organizace spojených národů. Toto úsilí má naše sympatie i aktivní podporu, jak to československá diplomacie prokazuje ve všech mnohostranných i dvoustranných jednáních.

Skoncovat se závody ve zbrojení, vyloučit z arzenálů zbraně hromadného ničení, věnovat obrovské náklady, které zbrojení pohlcuje, blahu lidstva, zachovat mírový život na naší planetě — to je nejcennější služba dětem, mládeži i matkám. Vedle tohoto problému však existuje v dnešním světě mnoho dalších problémů, týkajících se matek i mladé generace, jejichž řešení si zaslouhuje pozornost všeho lidstva, vlád i parlamentů všech zemí. Československá delegace je připravena přispět na nynějším zasedání Meziparlamentní unie svým podílem k přijetí takového dokumentu, který si tento problém zaslouhuje v souvislosti s cíli, jež Organizace spojených národů spojila s Mezinárodním rokem dítěte. Domnívám se, že přitom můžeme využít bohatých zkušeností, kterými v naší zemi disponujeme. V zákonodárství i v praktické činnosti československé společnosti jsme v ochraně rodiny, v péči o matky a děti dosáhli nemalých úspěchů, ať už jde o vytváření materiálních podmínek, o zdravotnictví, o předškolní výchovu či o vzdělávání.

Naši plnou podporu má i záměr přispět k porozumění a mírové spolupráci mezi národy výchovou a činností sdělovacích prostředků. V samotných počátcích tvorby socialistického právního řádu přijal československý

parlament zákon na ochranu míru, podle něhož se propagace války a fašismu považuje za jeden z nejtěžších zločinů. Byl to výsledek bolestných zkušeností našeho lidu, který po poslední válce oplakal 360 tisíc mrtvých, nemluvě o důsledcích, které mělo věznění pro další stá tisíce občanů, a o obrovských hospodářských ztrátách. Důsledně dbáme na to, aby se ve výchově respektovaly ideály mírové spolupráce, které jsou závažnou etickou normou i pro československé sdělovací prostředky.

Československý parlament s uspokojením vyslovil souhlas s ratifikací mnohostranné smlouvy, přijaté Valným shromážděním Organizace spojených národů v roce 1967, která upravuje zásady činnosti států při výzkumu a využití kosmického prostoru. Jsme rádi, že se Meziparlamentní unie bude na svém pražském zasedání zabývat i problémy kosmického práva. Je to pro nás tím aktuálnější, že — díky spolupráci se Sovětským svazem — se malé Československo stalo třetí zemí světa, jejíž občan pronikl do kosmu. Máme, jak je známo, i svou československou družici, která plní významné vědecké úkoly. Soudíme, že kosmický prostor má být v zájmu vědy otevřen všem národům naší planety, že pronikání do něj má sloužit spolupráci a dorozumění, že nikdy nesmí být využito ke škodě lidstva a proti zájmům míru.

Dovolte mi vyjádřit přesvědčení, že pražské jednání Meziparlamentní unie bude plodné. Těšíme se i na to, že bohaté mezinárodní styky našeho Federálního shromáždění při této příležitosti ještě rozšíříme, že s mnohými kolegy navážeme i nová osobní přátelství. Vždy jsme byli toho názoru, že poslanci v souladu s vůlí svých voličů mají v úsilí o uvolnění politického napětí, o odzbrojení, o všestrannou mírovou spolupráci velmi odpovědný úkol. V tomto duchu jsou i českoslovenští poslanci připraveni čestně dostát svým milým hostitelským povinnostem na letošním jarním zasedání Meziparlamentní unie.

Přeji vašemu jednání plný úspěch — přeji každému z vás, abyste si z Československa odnesli ty nejlepší vzpomínky.

Rudé právo 18. dubna 1979

LENINSKOU CESTOU

Z ČLÁNKU K 10. VÝROČÍ DUBNOVÉHO ZASEDÁNÍ
ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KSČ V ROCE 1969
UVEŘEJNĚNÉHO V ČASOPISE NOVÁ DOBA
KVĚTEN 1979

Před deseti lety — 17. dubna 1969 — zvolil ústřední výbor KSČ svým prvním tajemníkem soudruha Gustáva Husáka. Toto doslova historické rozhodnutí bylo výsledkem více než půlročního urputného zápasu marxisticko-leninských sil v řadách strany a československých vlastenců proti bloku nepřátel socialismu. Internacionální pomoc bratrských socialistických zemí v srpnu 1968 učinila čáru přes rozpočet všem organizátorům kontrarevolučního tažení, jehož cílem bylo zlikvidovat socialistické vymoženosti, vybojované československým lidem.

Přes zoufalý odpor pravicových oportunistů a revizionistů byl do čela strany demokraticky, v plném souladu se stanovami, zvolen soudruh Gustáv Husák. Volba zákonitě vyzvedla člověka, který vynikl jako politický vůdce a organizátor zdravých sil, jako nekompromisní obhájce zásad marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu.

Výsledky dubnového zasedání byly výrazným vítězstvím československých komunistů a vlastenců. Od této chvíle přešla strategická iniciativa ve formování a uskutečňování vnitřní i zahraniční politiky do rukou marxisticko-leninských sil. Ústřední výbor začal důsledně prosazovat leninské normy do života strany,

upevňovat její ideovou, politickou, organizační a akční jednotu. To mělo kladný vliv jak na státní aparát, tak na celou Národní frontu i na hospodářský život.

Je příznačné, že strana překonávala důsledky pravicí a kontrarevoluční činnosti zásadně politickými metodami, že její agitace a praktická politika získávaly rychle podporu dělnické třídy a drtivé většiny pracujících. Ukázalo se, že ideje socialismu zapustily ve vědomí lidí hluboké kořeny, které se pravicí nepodařilo vytrhat. Potvrdila se i pravdivost zásady, že »socialistická společnost je taková, jaká je její vedoucí politická síla, komunistická strana — a strana je taková, jaké má vedení«.

Život nejučinněji prověřuje všechny politické koncepce i jejich uskutečňování. Těch uplynulých deset let potvrdilo, že ústřední výbor rozhodl v dubnu 1969 správně; pod vedením soudruha Gustáva Husáka zvolila KSČ cestu prospěšnou především československému lidu, zájmům socialismu a míru ve světě. Svědectví o tom podává prohlubování vedoucí úlohy strany ve společnosti i růst jejích řad, obnovení socialistických zásad života v celé společnosti, zdokonalování socialistické demokracie, dynamický rozvoj národního hospodářství a z toho vyplývající vývoj společenské i osobní spotřeby, rozmach kultury, školství a vědy. Souhrnným ukazatelem vnitropolitické situace pak je především morálně politická jednota lidu. Dosažené výsledky byly vyjádřeny v závěrech XIV. a XV. sjezdu KSČ, které určily i cestu dalšího budování rozvinuté socialistické společnosti. Ruku v ruce s úspěchy vnitřní politiky se i ve vnějších vztazích prosadila věrnost zásadám proletářského a socialistického internacionalismu, kvalitativně se prohloubila bratrská spolupráce se Sovětským svazem a s ostatními zeměmi socialistického společenství.

Mezi pozitivní výsledky politiky KSČ patří i rostoucí mezinárodní autorita ČSSR. Je podmíněna stabilní vnitropolitickou situací, spojenectvím se Sovětským sva-

zemí a zeměmi socialistického společenství i s důsledným uplatňováním zásad politického a vojenského uvolňování, solidaritou s bojem národů proti imperalismu, kolonialismu a rasismu, mírovou spoluprací se státy s rozdílným společenským zřízením za podmínek rovnosti, vzájemné výhodnosti a nevměšování do vnitřních záležitostí. Součástí československé zahraniční aktivity jsou i mezinárodní styky našeho Federálního shromáždění a náš podíl na činnosti Meziparlamentní unie. Výměna oficiálních parlamentních delegací je rok od roku živější. A je příznačné, že právě v minulém roce, který byl charakterizován bubnovou palbou protičeskoslovenské propagandy, jsme mohli u nás uvítat devět delegací z nesocialistických zemí. A letos jsme na jarním zasedání Meziparlamentní unie hostili v Praze poslance ze 73 zemí celého světa.

Pochopitelně především rozvíjíme styky s parlamenty spojeneckých socialistických zemí, což kromě výrazných politických aspektů umožňuje výměnu praktických zkušeností z rozvoje socialistické demokracie, ze zákonodárné i kontrolní činnosti. Podrobněji bych se však chtěl zmínit o stycích s nesocialistickými zeměmi. Do ČSSR přijíždějí poslanci nejrůznějších politických proudů, různých národností i barvy pleti, věřící i ateisté. Nesetkáváme se s nimi proto, abychom snad změnili jejich politické názory nebo je získali tak řečeno pro »komunistickou víru«. Pravda, nic ze svých principiálních stanovisek neslevujeme, nezakrýváme je, ani je »diplomaticky« nezměkčujeme. Současně pokládáme za svou povinnost informovat je objektivně o životě v naší zemi, o úspěších, ale i o problémech, vysvětlujeme jim stanoviska KSČ a ČSSR k mezinárodním problémům, hodnotíme bilaterální vztahy s příslušnou zemí.

Za uplynulých deset let jsme jen dvakrát museli čelit takovému způsobu jednání, které pro nás jako pro představitele suverénního socialistického státu nebylo přijatelné. V obou případech šlo o skupiny amerických senátorů, kteří, jak se ukázalo, nepřijeli hledat cesty

k odstranění překážek v rozvoji vzájemných vztahů — mimochodem překážek, které jdou výlučně na konto politiky USA. Až příliš se vžili do role jakýchsi mentorů, pokoušeli se poučovat či dokonce přikazovat, jakou máme v Československu dělat vnitřní i zahraniční politiku jakoby výměnou za udělení doložky nejvyšších výhod ve vzájemném obchodě. Američtí kolegové si zřejmě spletli postavení ČSSR s některými zeměmi, které jsou v hospodářském i politickém područí Spojených států. Je jasné, že narazila kosa na kámen . . .

Uvedené případy však jsou opravdu zcela ojedinělou výjimkou. Většinou najdeme i s parlamentními delegacemi z buržoazních zemí společnou řeč ve všech zásadních dvoustranných i mnohostranných problémech. Najít »společnou řeč« ovšem vůbec neznamená, že jsou naše stanoviska shodná, umíme respektovat i odlišné názory, jestliže jsou motivovány konstruktivně. Duch i obsah většiny těchto jednání nás opravňuje vyslovit názor, že uvolňování napětí zapustilo v celém světě hluboké kořeny, že má své příznivce i v řadách realisticky uvažujících buržoazních politiků. Stále častěji se setkáváme s kolegy, kteří si uvědomují svou spolupovědnost za zachování míru ve světě a velmi vážně zkoumají naše argumenty o nebezpečí tzv. lokálních konfliktů, o možných různých důsledcích horečného zbrojení, které je živeno zvláště politikou NATO. Obzvláště silnou stránkou naší argumentace je, že můžeme dokázat jednotu slov a činů československé zahraniční politiky.

Často a rádi odpovídáme na pestrou škálu dotazů o naší vnitřní politice, o životě v naší zemi. Z otázek je zřejmý živý zájem našich hostů poznat Československo co nejlépe, doplnit si své neúplné informace, případně zkorigovat i zcela zkreslené představy o naší ekonomice, o politickém systému, o vzdělávací soustavě, o kultuře atd. Přitom hovoříme také o demokracii, o občanských právech a možnosti jejich realizace. Kdo jiný by se měl těmito problémy zabývat, ne-li právě členové

zákonodárných sborů? Přesvědčivost našeho vysvětlování není dána jen teoretickým výkladem obsahu a vývoje socialistické demokracie, ale především konkrétními příklady jejího uplatňování. Každý se přece může přesvědčit, že právo na práci, na vzdělání, na přístup ke kultuře, na odpočinek, na bezplatnou lékařskou péči, na zajištěné stáří nepředstavuje v socialistickém Československu jen formální deklarace, ale že právě tento široký soubor lidských práv je pro naše občany už samozřejmou součástí jejich každodenního života.

Pokud jde o politický systém, vzbuzuje často údiv zahraničních hostů poznání, že v Československu působí mimo KSČ ještě čtyři nekomunistické strany. Vyplývá to z historického vývoje a z potřeb naší společnosti, i když to zdaleka není podstatné, protože v některých socialistických zemích je situace odlišná. (Nevyvrací snad i naše praxe ono omšelé tvrzení o mechanickém přejímání jediného modelu výstavby socialismu?!) Rozhodující je to, že vláda dělnické třídy a jejích spojenců vytvořila podmínky pro politické, ekonomické i sociální osvobození všeho lidu, který je vlastníkem všeho bohatství a skutečným pánem své země. Páteří politického systému je Národní fronta, třídní svazek pracujících měst i venkova, všech národů a národností. Politické strany, společenské a zájmové organizace sdružené v Národní frontě umožňují uplatnit různorodé zájmy a současně je sjednocovat ku prospěchu rozvoje socialistické společnosti, protože nejde o zájmy antagonistické. Jistě, a my to známe nejen z teorie, ale z vlastních bohatých a někdy i draze placených zkušeností, podmínkou úspěšné funkce socialistického politického systému je vedoucí úloha komunistické strany jako organizovaného politického předvoje dělnické třídy. Tuto základní podmínku ovšem nelze vykládat jako »diktát strany«, či dokonce vládu jednotlivce nebo nějaké privilegované skupiny. Komunistická strana díky své teoretické výzbroji, historickým zkušenostem i kádrovému

složení získala důvěru lidu, který ji pověřil politickým řízením společnosti, protože jediná je s to ve své politice správně vyjadřovat zájmy a potřeby lidu. Strana ovšem řídí společnost politicky, a ne administrativně, její poslání spočívá ve vypracování politické linie socialistické výstavby a v organizátorské činnosti na uskutečňování této linie — strana lidu nevládne, ale slouží mu. Komunisté vysvětlují politiku strany, získávají pro ni podporu miliónů svých spoluobčanů a organizují její plnění v soustavě státních orgánů, v Národní frontě, ve společenských organizacích, v hospodářském životě.

Zásadní článek naší ústavy, že »všechna moc v ČSSR patří pracujícímu lidu«, se v praxi uskutečňuje přímou i nepřímou účastí na řízení celého života. Vždyť výrobu, obce, okresy, kraje i stát spravují sami pracující, respektive jimi svobodně volení zástupci. Pracujícím není vyhrazeno jen uskutečňování politiky, ale aktivně se nejrůznějšími formami zúčastňují také její tvorby. Příprava sjezdů KSČ je vždy spojena s všenárodní diskusí, za účasti široké veřejnosti se chystají všechny zásadní zákonodárné akty, členové společenských organizací se podílejí na přípravách svých národních i celostátních sjezdů. Vždyť například nedávno se diskuse o dokumentech připravovaného celostátního sjezdu JZD zúčastnilo 90 procent družstevníků, kteří vyslovili více než 50 tisíc připomínek. Státní i hospodářské orgány na všech stupních musí ve své řídicí činnosti brát vážně v úvahu názory a podněty jednotlivců i celých organizací, přihlížet i ke stížnostem pracujících. Jsme přesvědčeni, že široká účast pracujících na tvorbě politiky je podmínkou jejího správného chápání a aktivní podpory. V tom spatřujeme veliké přednosti a sílu socialistické demokracie na rozdíl od buržoazních států, kde se demokracie zpravidla omezuje na volební akt. Otevřeně mluvíme se svými kolegy z buržoazních parlamentů i o tom, že socialistická demokracie není nic strnulého,

že se vyvíjí a zdokonaluje, že KSČ těmto otázkám věnuje soustavnou pozornost. Nemáme proč skrývat ani to, že demokracii nechápeme jednostranně, že práva jsou vždy spojena i s plněním povinností a s respektováním platných zákonů. To není potlačování práv jednotlivců, ale základní podmínka svobodného života drtivé většiny občanů socialistického státu.

Zpravidla je předmětem zájmu poslanců z buržoazních zemí postavení našeho parlamentu, jeho úkoly a pravomoci. Federální shromáždění je nejvyšším orgánem státní moci a jediným zákonodárným sborem federace, projednává všechny zásadní otázky vnitřní a také zahraniční politiky. Tajnými volbami volí prezidenta republiky, kontroluje činnost vlády, jednotlivých ministrů a generální prokuratury, volí soudce Nejvyššího soudu. Federální shromáždění nemůže v průběhu funkčního období rozpustit ani prezident republiky, ani vláda. Složení poslanců odpovídá sociálnímu, věkovému i politickému rozvrstvení obyvatelstva, výběr kandidátů je záležitostí voličů, volby jsou u nás přímé, rovné a tajné, účast na nich není povinná. Poslanci udržují pravidelný styk s voliči, skládají jim účty ze své činnosti a mohou být při neplnění povinností nebo z jiných vážných důvodů svými voliči odvoláni. Skutečnost, že se naši poslanci soustřeďují v zákonodárství i v kontrolní činnosti na vytváření podmínek pro uskutečňování politiky KSČ a Národní fronty, nepokládáme za slabinu, ale za velikou přednost naší demokracie, která tak zabezpečuje soulad v jednání poslanců s názory jejich voličů. Zpravidla jednomyslné hlasování na plenárních schůzích sněmoven není výraz »slepé poslušnosti«, ale politické jednoty poslanců, která je výsledkem dlouhodobé svědomité přípravy i kritické výměny názorů v příslušných výborech. Organizovanou politickou opozici v našem parlamentě nemáme. Koho by zastupovala, proti komu by bojovala? Proti lidu? Velkoburžoazie u nás neexistuje a my nemáme v úmys-

lu rezervovat v poslaneckých lavicích místa pro její fyzické potomky či politické dědice. Pravomoci našeho parlamentu jsou tak široké a jeho jednání tak demokratické, že se naši poslanci plným právem považují za představitele svého lidu.

Návštěvníci z kteréhokoli konce světa, zejména však z mnohonárodních států, neskrývají svůj obdiv nad tím, jak se nám podařilo vyřešit národnostní otázku. Mechanismus federace, státoprávní uspořádání, vztahy mezi zákonodárnými sbory a vládami republik a federace, zákaz národnostní majorizace při rozhodování o zásadních otázkách — to všechno je jistě důležité, ale je to spíše forma než obsah řešení národnostní otázky. Její podstata tkví v budování materiálně technické báze, v ekonomickém vyrovnávání zaostalých oblastí, v pomoci většího a zkušenějšího národa slabšímu, ve vytváření podmínek pro rozvoj vzdělanosti, a tím i pro výchovu vlastních národních kádrů. I v Československu vedlo k úspěchu využití leninských myšlenek o národnostní politice. KSČ umně uplatnila zásady socialistického internacionalismu nejen navenek, ale i uvnitř státu, zabezpečila úplnou rovnost bratrských národů Čechů a Slováků i plnou rovnoprávnost všech národností. Není to vše snad také přesvědčivým důkazem předností socialistické demokracie?

Ozývají se ovšem i otázky, které jsou důsledkem dezinformací buržoazní propagandy a žalostné neznalosti »anatomie« socialismu. Jsou u vás podmínky pro uplatnění iniciativy jednotlivců? Existuje v Československu osobní vlastnictví? Jako by život celé socialistické společnosti i každého jednotlivce byl řízen nějakými striktními ústředními směrnici; jako by síla socialismu nespočívala právě v iniciativě a angažovanosti jednotlivců i celých kolektivů; jako by právě naše společnost nedoceňovala schopnosti jedinců a neumožňovala jim, aby je v plné míře uplatnili v každodenní práci u strojů, na polích, ve vědeckých ústavech

a v projektových kancelářích i v nejvyšších funkcích. Nezbývá nám však než zklamat ty tazatele, kteří si pojem »místo pro iniciativu jednotlivců« vysvětlují podle oné tklivé pohádky pro malé dětičky »jak se čistič bot stal díky své píli milionářem«. A osobní vlastnictví? Ne, banku, továrnu či velkostatek u nás opravdu nemůže vlastnit nikdo, »svobodu« vykořisťování člověka člověkem jsme potlačili, nepovažujeme ji za projev demokracie. Jinak ovšem je statisticky prokázáno, že rozsah osobního vlastnictví pracujících je dnes mnohem širší, než byl za buržoazní éry. Nikdy dělníci, rolníci a ostatní pracující nevlastnili tolik bytů, rodinných domů, rekreačních chat a automobilů jako v současné době. Při výkladu o naší sociální politice, o společenské a osobní spotřebě, o vývoji maloobchodních cen, o všem, co patří i k životní úrovni, se obvykle ozve: »Kde na to všechno berete?« A nám nezbývá než vždy znovu a znovu vysvětlovat »abecedu« naší politiky, organizaci ekonomiky a způsoby rozdělování vytvořeného národního důchodu.

Parlamentní delegace z nesocialistických zemí se při návštěvách ČSSR seznamují s tím, co naši občané znají z každodenní zkušenosti, co je výsledkem jejich umu a práce. Přesvědčili jsme se, že mnozí z nich zůstávají trvalými přáteli Československa, šíří jeho dobré jméno a rádi se k nám vracejí i jako turisté. Známe konkrétní případy poslanců [spíše konzervativního ražení], kteří odolali tlaku sugestivních otázek buržoazních publicistů, hájili poznanou pravdu a nepropůjčili se k znevažování socialistického Československa.

*

Nám, československým komunistům, záleží samozřejmě nejvíce na názorech vlastního lidu, na tom, jak on chápe a uskutečňuje naši politiku. Právě proto nás nemohou vyvést z míry výlevy buržoazní propagandy.

Úcta a důvěra československého lidu k politice komunistické strany nás naplňuje přesvědčením, že leninská cesta, po níž jdeme, je správná.

Nová doba, č. 19/1979

ŽIVOTEM PROVĚŘENÝ PROGRAM

Z ČLANKU K 30. VÝROČÍ IX. SJEZDU KSČ
UVEŘEJNĚNÉHO V ČASOPISE NOVÁ MYSL
KVĚTEN 1979

Před 30 lety — 25. až 29. května 1949 — se konal IX. sjezd KSČ. Plným právem je nazýván historickým, protože svým jednáním předurčil zcela nové období vývoje naší země. Jubilejní rok je pro nás především příležitostí posoudit místo sjezdu v dějinách KSČ, poučit se z tehdejších i pozdějších zkušeností a pozorně zkoumat smysl jejich odkazu dnešní době.

*

Vítězným únorem dosáhlo přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou zásadního předělu: politická moc přešla v plném rozsahu do rukou dělnické třídy, která ji uskutečňovala se svými spojenci. Jestliže nemělo být dobyté vítězství ničím oslabeno, muselo být upevňováno a rozvíjeno, revoluce si nemohla dovolit vyklízet pole retardačním silám. Zůstat stát (pokud by taková otázka byla nastolena) znamenalo zpomalit socialistickou revoluci, promarnit výsledky Února.

Celá strana, dělnická třída, lid čekali na program budoucího rozvoje, ptali se, »jak dál«. Na IX. sjezdu dalo vedení strany s jednomyslnou podporou delegátů vpravdě revoluční odpověď: od nynějška je generální linií pro činnost strany a pro život společnosti výstavba

socialismu. A hned je k tomu možno dodat, že dějiny prověřily správnost tohoto rozhodnutí, potvrdily jeho prospěšnost pro československý lid, pro naši republiku i pro věc míru a socialismu ve světě. Na svém IX. sjezdu prokázala KSČ, že nezanedbává získané bojové zkušenosti, že si je vědoma odpovědnosti organizovaného politického předvoje dělnické třídy, že mistrně ovládá revoluční strategii a taktiku. I po letech vyniká mezi sjezdovými materiály především referát soudruha Klementa Gottwalda. Šlo jistě o dílo kolektivní, byla v něm vyjádřena zkušenost celé strany, ale Gottwaldův osobní podíl na něm je velmi zřetelný. Z každé myšlenky referátu přímo vyzařovaly revoluční vlastnosti předsedy strany, zkušeného politického vůdce, v bojích zakaleného komunisty, pozorného Leninova žáka. Ještě dnes působí podmanivě věcnost a srozumitelnost Gottwaldova projevu, zvláště pak jasné shrnutí úkolů v oněch tak známých »deseti bodech«.

Co se nás pravicoví revizionisté naobviňovali za údajně »mechanické převzetí sovětského modelu výstavby socialismu«, který prý neodpovídal československým podmínkám! Vůbec pro ně bylo a je příznačné, že vycházejí z jakýchsi »antirevolučních« pozic, že negují vše, co odlišuje komunisty od sociálních demokratů, že jejich kritika míří proti samé podstatě dějinného poslání komunistické strany. To jsou východiska, z nichž napadají V. sjezd KSČ, období její bolševizace, Únor a v neposlední řadě i IX. sjezd. Když pomíneme množství prázdných slov, pak z jejich kritik jako olej na vodu vyplave, co jim na tomto sjezdu vadilo nejvíce: diktatura proletariátu, úloha KSČ jako vedoucí politické síly společnosti a těsné spojenectví se Sovětským svazem. Jinými slovy řečeno, protože šídlo v pytli neutajíš, jejich kritika se soustřeďovala proti jednoznačné orientaci na socialistickou výstavbu.

Při pozorném studiu materiálů IX. sjezdu, při jejich srovnávání s třicetiletými zkušenostmi, je pravdou pravý opak toho, co tvrdili pozdější »kritikové«. Jsme toho

názoru, že sjezd komunistů v roce 1949 je přímo učebnicovým příkladem mistrné aplikace obecně platných zásad socialistické revoluce — jak je zformuloval Marx a Lenin a jak je prověřila praxe mnoha zemí — na konkrétní československé podmínky při citlivém respektování všech historických a národních zvláštností. (Lze to, jen namátkou, dokázat například na způsobu řešení zemědělské otázky, na vztahu k drobné buržoazii, na konkrétním pojetí Národní fronty atd.) Jsme však neméně hrdi na to, že naše strana na svém IX. sjezdu neopomenula využít zkušeností sovětských bolševiků a SSSR. Nebo nám snad chce někdo vnutit názor, že jsme se měli učit u sociálně demokratických reformistů, kteří se, jak známo, ještě nikde na světě nepřiblížili k socialismu ani o krůček? Vždyť Sovětský svaz byl první socialistickou zemí na světě, sovětský lid vybudoval a uhájil socialistickou společnost, která osvědčila své přednosti; proto pro nás byly zkušenosti sovětských komunistů (včetně jejich obtíží a dočasných porážek) nenahraditelným zdrojem poučení. Konečně, IX. sjezd nepotřebuje žádnou teoretickou »obhajobu«, či dokonce jakousi dodatečnou »rehabilitaci« — výsledky generální linie, kterou vypracoval, mluví samy za sebe, jsou součástí československé přítomnosti.

Sjezd, který si připomínáme, byl nejvyšším sněmováním vítězné strany, která po 27 letech urputných a strastiplných zápasů stanula z vůle lidu v jeho čele. V dějinách našich národů nenajdeme politické hnutí, které by dosáhlo takového triumfu. Bylo tedy co oslavovat a nesporně to poznamenalo i atmosféru sjezdu; vždyť poprvé byl sjezd obeslán tak velkým počtem delegátů, poprvé jsme na něm nadšeně uvítali tolik zahraničních delegací a v jejich čele řadu vynikajících postav mezinárodního komunistického hnutí, poprvé se konal sjezd za okolností, kdy ve všech klíčových státních, společenských a hospodářských funkcích byli členové strany... Vystoupení soudruha Klementa Gottwalda se však nevymykalo obvyklé střízlivosti. Ob-

jektivně ocenil dosažené úspěchy, ale současně varoval velmi důrazně před sebeuspokojením. Nevracel se do minulosti víc, než bylo třeba, aby realisticky zhodnotil současnou situaci doma a ve světě. Vítězství zhotovené zkušenosti byly pro něj odrazovým můstkem k soustředění pozornosti na budoucnost, na složitost úkolů, které čekaly stranu, dělnickou třídu a celou společnost. V Gottwaldově projevu se začaly jasně rýsovat kontury socialismu, jakkoli bylo jeho budování časově ještě velmi vzdáleným cílem.

Požadavky etapy, jejíž začátek byl vyznačen IX. sjezdem (i když toto ohraničení nelze chápat mechanicky!), byly v mnohém odlišné od předcházejícího období. Vynucovaly si v programu, v práci strany a v životě společnosti kvalitativně nové přístupy, měnily pořadí a naléhavost řešení jednotlivých úkolů, aniž by přitom oslabily nutnost komplexnosti socialistické výstavby.

Nejpatrnější to bylo z toho, jak sjezd zvýraznil organizační funkci diktatury proletariátu. Do centra pozornosti strany a společnosti se dostal rozvoj národního hospodářství ve všech jeho aspektech. Pravda, v politice strany to nebyl zcela nový rys, už od roku 1945 věnovala mnoho pozornosti hospodářství jako významnému činiteli v rozvoji společnosti i jako důležitému politickému kolbišti. Stačí připomenout úsilí komunistů o obnovu válkou silně narušené průmyslové výroby, boj za znárodnění bank a klíčového průmyslu či zápas o schválení a plnění dvouletého plánu i proces přípravy první pětiletky. Novost úkolů formulovaných IX. sjezdem spočívala v tom, že šlo o plánovité budování materiálně technické základny socialismu. Nešlo o nic menšího než o socialistickou industrializaci, která v sobě zahrnovala tak grandiózní úkol, jakým byla zásadní změna struktury našeho průmyslu, zejména rozvojem jeho základních odvětví. (Sjezd vytyčil pro pětiletku například tyto úkoly: růst národního důchodu o 48 procent, zvýšení výroby v kovoprůmyslu o 93 procent, v báňském průmyslu o 35 procent, v energetice

o 52 procent; současně však v textilním a oděvním průmyslu o 68 procent a v průmyslu potravinářském o 79 procent.) Součástí hospodářské politiky strany bylo i racionálnější oblastní rozložení průmyslového potenciálu republiky, zvláště pak budování základů pro překonání hospodářské zaostalosti Slovenska, tedy vytváření materiálních předpokladů pro faktickou rovnoprávnost obou bratrských národů. Dosažený rozsah znárodnění byl v rozporu s ekonomickými a politickými potřebami společnosti, a proto sjezd požadoval pokračovat v procesu socializace průmyslu, vytlačit z našeho hospodářství rušivě působící zbytky kapitalistického podnikání. Soustředěná starost strany o hospodářství nebyla samoučelná, měla zabezpečit dosažení určených strategických cílů: zvýšit hospodářskou sílu socialistického státu a jeho obranyschopnost, vytvořit předpoklady pro růst životní úrovně pracujících a materiálně i politicky ovlivňovat všechny ostatní oblasti budované socialistické společnosti.

Jakkoli byl rozvoj průmyslu, dopravy a stavebnictví v řešení úkolů socialistické výstavby prvořadý, nebylo možné zanedbat zemědělství a ponechat je svému osudu. Odporovalo by to tradicím politiky KSČ, která už v dobách buržoazní republiky bojovala za zájmy chudých a středních rolníků, po osvobození prosadila důsledné provedení pozemkové reformy a požívala velkou důvěru zemědělců. Jednostranná orientace na průmysl by odsoudila vesnici k setrvávání při starém způsobu výroby, tedy i života, nezabezpečila by stále rostoucí potřebu potravin a ve svých důsledcích by ohrozila spojenecký svazek dělnické třídy s malými a středními rolníky. Proto vytyčil sjezd jasný kurs na budování socialistické vesnice, na organizaci zemědělské velkovýroby cestou združstevňování. Nešlo ovšem o někdejší úvěrová či nákupní družstva, ale o družstva výrobní, především tedy o sdružování práce i mechanizačních prostředků, pak hospodářského zvířectva i půdy, která však zůstávala vlastnictvím družstevníků. Před rolníky

se tak otevřela perspektiva rychlého zvyšování výroby a dosud nikdy nepoznané úrovně kultury práce i života. Ono známé Gottwaldovo »Nebude u nás socialismu bez přechodu vesnice k socialismu...«¹ vešlo do dějin naší strany i země. A život nanejvýš přesvědčivě prokázal jeho tehdejší prozíravost — organizace socialistické zemědělské velkovýroby patří nesporně k nejúspěšnějším kapitolám politiky KSČ.

Nebyl by to sjezd komunistů, kdyby se při vytyčování generální linie výstavby socialismu nezabýval tím, co nazýváme »nadstavbou«, kdyby nevěnoval tím, co změnám v myšlení a ve výchově lidí. Člověk koneckonců je tvůrcem nové společnosti, její osud závisí na jeho uvědomění a z toho vyplývající aktivní účasti na jejím budování, na jeho iniciativě při řešení všech složitých úkolů, které jsou s tím spojeny. Pravda, vývoj nadstavby je ovlivňován socialistickým rozvojem hospodářství, ale současně mu má i aktivně napomáhat. Prvořadým úkolem kulturní revoluce byla péče o vzdělání, o jeho vyšší kvalitu vůbec, o spojení výuky se světonázorovou výchovou, o zpřístupnění středních a vysokých škol dětem dělníků a rolníků, o výchovu vlastní socialistické inteligence. (Za velmi krátkou dobu absolvovalo deset tisíc mladých lidí kursy pro přípravu pracujících na vysoké školy; rozšířilo se studium pracujících při zaměstnání, zřídily se večerní třídy gymnázií; 17 500 pracujících studovalo dálkově na odborných školách a kolem 16 tisíc na večerním a dálkovém studiu na školách vysokých. Pět let po osvobození bylo mezi vysokoškolskými studenty 33 procent z dělnických a 10 procent z rolnických rodin. Jen pro porovnání: v roce 1937 byla jen 4 procenta vysokoškolských studentů z dělnických rodin!) Sjezd se vyjádřil i k problémům rozvoje kultury v nových podmínkách, vyslovil přesvědčení, že kulturní tvůrci přispějí svou hřivnou k budování nové společnosti. Zásadní změna v postavení dělnické třídy

¹ Kl. Gottwald: Spisy, sv. XV. Praha 1961, s. 243.

a ostatních pracujících se projevila v požadavku, aby přístup ke kultuře přestal být výsadou úzkých vrstev, aby se jejími plody obohatil život všeho lidu. Není třeba, myslím, dokazovat, jak výrazně ovlivnilo plnění této linie kvalitu života celé společnosti.

Sjezd v roce 1949, pamětliv učení V. I. Lenina o úloze socialistického státu jako nástroje lidové moci, věnoval i těmto otázkám přiměřenou pozornost. Dosavadní organizační uspořádání státních orgánů a jejich aparátu (nemluvě ani o zbytcích bývalých služebníků buržoazie!) se dostalo do rozporu s tehdejšími potřebami. Nově vytvořená soustava lidové moci v místech, okresech i krajích, nová ministerstva dostaly za úkol být služebníky lidu, vyjadřovat jeho zájmy, přiblížit se mu a získávat jej ke stále širší účasti na správě veřejných záležitostí, na vytváření podmínek vlastního života a práce. Povinností socialistického státu je i obrana revoluce. Nejen z děl klasiků marxismu-leninismu, ale z dějin lidstva i z vlastních zkušeností víme, že revoluce, která se neumí bránit, je odsouzena k porážce. Svržená buržoazie, jak učil Lenin, se nikdy nevzdává naděje na obnovu své moci a při každé příležitosti se o to fakticky pokouší za aktivní podpory mezinárodního imperialismu. V únoru 1948 zvítězil lid pokojnými prostředky, dělnická třída převzala politickou moc bez krveprolití. Mezi vnitřní důvody tohoto vývoje patří izolace reakčních vůdců od mas, jejich neschopnost zorganizovat násilný odpor. Vnější faktorem, který znemožnil mezinárodnímu imperialismu přímé vměšování do našich vnitřních záležitostí, bylo československo-sovětské spojení. Ale světový imperialismus se proti Československu »naježil« a kromě hospodářské diskriminace a pokusů o mezinárodně politickou izolaci organizoval zbytky domácích reakcionářů do boje proti mladé socialistické moci. Vždyť za léta socialistického budování zaplatilo oddanost nové společnosti svými životy na 500 příslušníků SNB, funkcionářů strany, národních výborů a JZD. Proto vytyčil IX. sjezd úkol

vybudovat Československou lidovou armádu a Sbor národních bezpečností, v nichž získal lid pevnou hráz obrany republiky, údernou pěst proti vnitřním i zahraničním nepřítelům.

Budovatelské úsilí lidu muselo být proti vnějšímu nebezpečí chráněno i principiální zahraniční politikou, která by byla v souladu s politikou vnitřní, s politikou výstavby socialismu. Únor vyčistil ovzduší i v tomto směru, odzvonil představám některých buržoazních politiků a naivních lidí o možnosti sedět v zahraniční politice na dvou židlích, vytvořit z ČSR jakýsi »most« mezi Východem a Západem. Nosným pilířem československé zahraniční politiky bylo pevné spojenectví se SSSR, k němuž se přidružily i spojenecké smlouvy s tehdy vznikajícími socialistickými (v používané terminologii těch dob lidově demokratickými) státy. Jednou provždy (jak ukázalo těch uplynulých třicet let včetně zkušeností z roku 1968) se imperialismus musel vzdát myšlenky, že by Československo mohlo být opět bezvýznamným pěšákem na mezinárodně politické šachovnici. Je příznačné, že se v tehdejší složité mezinárodní situaci — v době studené války charakterizované zavilým antisovětismem a nepřátelským postojem imperialismu vůči naší zemi — IX. sjezd vyhnul sektářským postojům vůči kapitalistickým státům. Ve formulaci zahraniční politiky použil leninské teze o mírovém soužití států s rozdílným společenským zřízením; vyjádřil připravenost rozvíjet s buržoazními státy rovnoprávné a vzájemně výhodné politické, hospodářské i kulturní styky pod podmínkou, že se nebudou vměšovat do našich vnitřních záležitostí. Sjezd položil solidní základy aktivní československé diplomacie, která důsledně hájila zájmy republiky a pozvedala svůj hlas na mezinárodních fórech i v dvoustranných jednáních ve prospěch míru, pokroku, demokracie a socialismu. Vedena závěry svého sjezdu zaujímalá strana principiální stanoviska i v mezinárodním komunistickém a dělnickém hnutí, na zásadách marxismu-leninismu a proletář-

ského internacionalismu přispívala k upevnování jeho jednoty.

V nových podmínkách zdůraznil IX. sjezd věrnost principům, na nichž bylo založeno únorové vítězství, a požadoval jejich rozvinutí. Dělnická třída byla vedoucí silou společnosti, jí patřila všechna politická moc, ale své dějinné poslání by nemohla splnit, kdyby byla odtržena od lidu — vždyť také svůj dlouholetý zápas nevedla výlučně jen za své zájmy, ale za plné politické, sociální i ekonomické osvobození všeho lidu. Osud socialistické revoluce (v plném smyslu tohoto pojmu tedy i výstavby socialistické společnosti) spočíval vždy na schopnosti dělnické třídy získat spojence, zvláště malé a střední rolníky, ale i další lidové vrstvy. Jejím složitým úkolem bylo přesvědčit své potenciální spojence nejen politickými hesly, ale především činy o prospěšnosti budování socialismu pro celou společnost, tedy i pro ně; umožnit jim, aby se na revoluci aktivně podíleli, získat je k účasti na tvorbě naší politiky i na jejím uskutečňování. V uplatňování této revoluční taktiky získala naše dělnická třída, vedená KSČ, bohaté zkušenosti. Patří k nim vytváření lidové fronty »zdola« (přes odpor představitelů reformistických stran) proti nacistickému ohrožení republiky, organizování jednotného odboje našich národů proti německému nacismu a slovenskému klerofašismu, i rozvíjení národní a demokratické revoluce na základně Národní fronty. Sjezd proto plným právem vyzvedl význam Národní fronty i v období budování socialismu, zdůraznil, že je politickým výrazem třídního svazku pracujících měst i venkova, Čechů, Slováků i u nás žijících národností, Národní fronta je politicky vedena komunistickou stranou, významné místo v ní patří společenským organizacím, zejména Revolučnímu odborovému hnutí a Socialistickému svazu mládeže, ale počítáme v ní i s aktivním podílem nekomunistických stran. Budování spojeneckého svazku dělnické třídy s ostatními pracujícími ovšem není jednorázovou záležitostí, vůbec pak už ne-

smí být chápáno jako administrativní akce. Obstojí, jen když je výsledkem soustavného přesvědčování, politického vedení a ovlivňování. V tom také spočívá, politický úkol všech komunistů všude, kde žijí a pracují, ve všech orgánech a organizacích, kam je strana vyslala. Jen citlivý přístup, trpělivost, znalost situace, potřeb i možností zajistí dělnické třídě trvalou podporu, potřeb i možností pracujících, která je základním politickým předpokladem úspěšné výstavby socialistické společnosti.

Inspirátorkou i organizátorkou všech vítězství, jež hodnotil IX. sjezd, byla strana. V dlouholetých a strastiplných zápasech si získala důvěru lidu, který jí svěřil úlohu vedoucí politické síly společnosti. Měla-li strana dostát svému dějinnému poslání, musela převzít plnou odpovědnost i za výstavbu socialismu. Komunistické straně Československa nechyběly základní předpoklady pro splnění tohoto úkolu: byla politicky organizovaným, ideově jednotným a akceschopným předvojem dělnické třídy; byla teoreticky vyzbrojena učněním marxismu-leninismu; měla důvěru lidu a neocenitelné bojové zkušenosti a soustřeďovala ve svých řadách výkvět našich národů, především pak nejuvědomělejší syny dělnické třídy. Z toho vyplývala schopnost strany vědecky analyzovat stav společnosti, její potřeby i možnosti, správně určovat další revoluční úkoly a organizovat jejich plnění v zájmu československého lidu, v jeho službách. Sjezd tedy přesvědčivě stanovil velkou odpovědnost strany za splnění schválené generální linie. Vytváření podmínek pro úspěšné politické vedení společnosti bylo obsaženo v požadavku střežit jako oko v hlavě ideovou, politickou a organizační jednotu strany. Upevňovat stranu lze jen důsledným uplatňováním leninských norem jejího života, respektováním zásad demokratického centralismu a vnitrostranické demokracie, rozvoje kritiky a sebekritiky, plnokrevným životem každé organizace. Náročné úkoly i rychlý růst řad strany si vynutily věnovat pozornost ideové výchově členstva rozsáhlou organizací stranického školení. Ko-

ministům, příslušníkům vítězné strany a vedoucí politické síly, kladl soudruh Klement Gottwald důtklivě na srdce, aby nezpychli, aby z úspěchů nezbujněli. Členství ve straně nesmí být nárokem na osobní výhody a kariéru, znamená především mnoho povinností a pracovní obětavosti. Komunista se nesmí nad své spoluobčany povyšovat, nesmí je komandovat, musí je vést politicky, strhávat je svým osobním příkladem, vždy a všude musí vysvětlovat a obhajovat politiku strany. Strana je nenahraditelným bojovým nástrojem a vůdcem dělnické třídy a na každém komunistovi záleží její akceschopnost. Ve straně a jen ve straně, řečeno Gottwaldovými slovy, je i záruka, že nesejdeme z cesty k socialismu.

Program stanovený před třiceti lety IX. sjezdem KSČ obstojí čestně i při použití nejkritičtějších měřítek, obohacených zkušenostmi naší strany i mezinárodního komunistického a dělnického hnutí za poslední tři desetiletí. Neopomenul nic, co vytvářelo základní předpoklady pro výstavbu socialistické společnosti v podmínkách naší země. Konečně, nejúčinněji byl prověřen životem, který je zkouškou každé politické koncepce i praxe. Zásadní úkoly hospodářského rozvoje byly zvládnuty, na mapě republiky se začaly objevovat nové závody, elektrárny, železniční tratě, přehrady i zárodky budoucích měst s novými jmény. Ve všech částech země rostl počet JZD, neocenitelnou politickou, organizátorskou i pracovní pomoc poskytovala zemědělcům dělnická třída, na polích se stále častěji objevovaly dříve nevídané stroje, vesnice kráčela už mnohem směleji k novému životu. Hospodářské úspěchy umožnily i postupné zvyšování životní úrovně pracujících včetně rozšiřování sociálních vymožeností. Rychle rostla všeobecná vzdělanost pracujících i jejich odborné znalosti, nová, lidová inteligence se ujímala odpovědných funkcí ve státním i hospodářském aparátě, v diplomacii, v SNB, v ČSLA, přibýval počet škol, žáků i studentů. Bohatá byla žeň kulturní tvorby, zobrazující rušný život

nově budované společnosti, knihy se vydávaly v obrovských nákladech, i nejnáročnější kultura se stávala majetkem miliónů občanů. Při vzpomínce na tato léta nemůžeme nezpomenout houževnaté organizační úlohy stranických organizací, nadšení komunistů, uvědomělé pracovní obětavosti dělnické třídy i ostatních pracujících. V praxi se osvědčilo nové vnitrostátní uspořádání, národní výbory všech stupňů zdokonalovaly svou činnost, nová ministerstva se ujala řízení svěřených úseků národního hospodářství, v duchu Ústavy 9. května byl od základu přebudován náš právní řád.

Neodpovídalo by ovšem pravdě, kdybychom se pokoušeli tvrdit, že šlo všechno hladce, že se plnění tak grandiózních úkolů obešlo bez zádrhelů. Štěstím pro nás bylo, že jsme mohli čerpat z bohatých zkušeností SSSR, opírat se o jeho hospodářskou pomoc a spoléhat na jeho spojení. Ale vlastní úkoly jsme museli řešit sami, nezbývalo než jít i neprošlapanými cestami, a to v době, kdy dělnická třída a lid začali zvládat teprve první stupínky řízení společnosti. A to vše za potlačování odporu zbytků domácí reakce a ve velmi složité mezinárodní situaci. Není nic divného na tom (stačí si připomenout Lenina!), že došlo i k chybám, že jsme řadu věcí museli začínat znova a úplně jinak, že se nám leccos nevydařilo podle našich představ, že výsledky neodpovídaly vždy vynaložené námaze, že jsme nejednou museli kritizovat a opravovat sami sebe. (Snad nepřezenu, když řeknu, že ta léta, včetně nedostatků, by většina příslušníků tehdejší generace nevyměnila za sebestopadnější život.) Škodu nám však způsobily tragické omyly, které už strana posoudila i odsoudila a vyvodila z nich odpovídající důsledky. Když pro potřeby tohoto článku věci zjednodušíme, lze říci, že příčinu těchto bolestných omylů nemůžeme hledat v generální linii stanovené IX. sjezdem (jak to tvrdí pravicoví oportunisté) — opak je pravdou: jejich kořeny spočívají v odklonu od této linie, v jejím překrucování v praxi. Týká se to zvláště života strany, porušo-

vání leninských norem, subjektivismu v řízení, nesprávného výkladu jinak naprosto oprávněného požadavku třídní bdělosti, zneužívání svěřené moci. Pro hodnocení generální linie IX. sjezdu a jejího uskutečňování ovšem platí zásadní charakteristika oněch let: socialismus si navzdory všem těžkostem a nedostatkům úspěšně razil cestu, jeho základy se rozšiřovaly a upevňovaly.

*

Bývá to už tak, že s odstupem času se na potíže a nezdary zapomíná a ty minulé a již zvládnuté úkoly se zdají být jaksi »snazší« než ty současné. Ve skutečnosti se lidstvo v žádné etapě svých dějin nevyhnulo potížím a to ovšem platí i pro výstavbu socialismu. (Nezapomínejme však, že tu jde o potíže zcela jiného druhu než například v krizovém vývoji kapitalistického světa!) I dnes se strana a společnost setkávají s řadou ekonomických, ale i ideově výchovných a společenskomorálních problémů, tím spíše, že naše úkoly jsou kvantitativně i kvalitativně nesrovnatelně náročnější než před třiceti lety. (Stačí například postavit vedle sebe tehdejší rozsah a strukturu průmyslové výroby s dnešní; ale jiné jsou dnes i nároky na řízení zemědělství, na zabezpečování rychle rostoucí společenské a osobní spotřeby, na organizaci celého života, na zahraniční obchod atd.) Jsme ovšem i ve zcela jiné situaci, pokud jde o prostředky na zvládnání současných úkolů. Máme silnou materiálně technickou základnu, technicky vyspělou a politicky uvědomělou dělnickou třídu i řídicí kádry, socialistická zemědělská velkovýroba zabezpečuje většinu našich potřeb; a navzdory všem komplikacím přináší houževnatě prosazovaná mírová iniciativa Sovětského svazu, zemí socialistického společenství a všech pokrokových sil viditelné výsledky v pokračujícím procesu uvolňování, a tedy i rozvoje politických, hospodářských a kulturních styků

mezi státy s rozdílným společenským zřízením; neocenitelné pak jsou výsledky třicetileté spolupráce člen-
ských států RVHP i dvoustranné bratrské spolupráce
mezi jednotlivými socialistickými zeměmi. Nade vše
však máme svou komunistickou stranu, která se — za-
kalena bojovými zkušenostmi z konce šedesátých let
— ideově politicky sjednotila na principech marxis-
mu-leninismu a proletářského internacionalismu a zvý-
šila svou akceschopnost. Velmi výstižně charakterizo-
val soudruh Gustáv Husák základní podmínky zaručující
úspěšné výsledky politiky strany: »Strana plnila své
úkoly vůči dělnické třídě a všem pracujícím obou své-
šich národů, vůči mezinárodnímu komunistickému hnu-
tí a světové socialistické soustavě tehdy, když se dů-
sledně řídila Leninovým učením a tvůrčím způsobem
uváděla v život jeho obecně platné zásady v konkré-
tních podmínkách toho kterého období třídního boje a
socialistické výstavby. A naopak, každý odklon od le-
ninských idejí, především ústup z třídních a internacio-
nálních pozic, vždy vedl k chybám a v letech 1968 až
1969 bezprostředně ohrozil vymoženosti socialismu
v Československu.«¹

Má tedy IX. sjezd co říci našemu dnešku, může být
současným generacím něčím více než dávno minulou
historickou událostí? Opakování tehdy zformulovaných
tezí či bezduché citování sjezdových materiálů nemají
valný význam, nic konkrétního se jimi dnes neřeší. Uži-
tečné však je vracet se k materiálům IX. sjezdu, pro-
mýšlet je a srovnávat s třicetiletými zkušenostmi. Ta-
ková metoda podporuje schopnost realisticky hodnotit
situaci, bránit se subjektivistickému přístupu k řešení
problémů, stanovit úkoly, které odpovídají potřebám
plynulého vývoje společnosti, aniž by se přečeňovaly
její možnosti. Dnes, jako kdykoli v dějinách našeho
hnutí, je stejně důležité při úspěších nepodléhat sebe-

¹ G. Husák: Projevy a stati. Únor 1972—červen 1974. Praha, Svoboda
1976, s. 191.

uspokojení a při setkání s problémy nepropadat panice a poráženeckým náladám. Musíme přece počítat s tím, že při budování rozvinuté socialistické společnosti se mohou objevovat nejrůznější potíže a nedostatky, kterým je ovšem třeba čelit s revoluční rozvahou a krok za krokem je překonávat. Nejdůležitější ovšem je — stejně jako před třiceti lety — střežit politickou, ideovou a organizační jednotu strany, respektovat v jejím životě leninské normy, rozvíjet kritiku a sebekritiku, umně uplatňovat její vedoucí úlohu v životě celé společnosti, stále náročnějšími měřítky posuzovat politické uvědomění, odborné a řídicí schopnosti i morální vlastnosti kádrů. Jen v takové straně mohou žít a na úroveň současných úkolů dorůstat komunisté, kteří budou za svou základní povinnost považovat vysvětlování a obhajování politiky strany, neztratí spojení s ostatními spoluobčany, budou je přesvědčivým slovem i osobním příkladem získávat pro aktivní účast na tvorbě i uskutečňování naší politiky, zaslouží si jejich důvěru a budou jejich přirozenými vůdci.

Zkušenosti posledních deseti let svědčí o tom, že jsme se od dubna 1969 vrátili k nejsvětlejším tradicím naší strany, že tvořivě využíváme poučení z jejich dějin. Na zasedání ÚV KSČ v únoru 1973 soudruh Gustáv Husák prohlásil: »Na všechny dobré zkušenosti ze socialistické výstavby navázalo nové vedení strany po dubnu 1969, vyhýbající se chybám a omylům z předcházejících let. Vycházeli jsme z tradic revolučních bojů strany, obnovili jsme revoluční význam února 1948, opřeli jsme se o dělnickou třídu a pracující vrstvy a na tomto základě se podařilo překonat krizi ve straně i ve společnosti, obnovit marxisticko-leninský charakter strany, její vedoucí úlohu, moc dělnické třídy, odvrátit nebezpečí hospodářského zvratu a upevnit spojenecké svazky se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického společenství.«¹ Odpovídal tomu i průběh XIV.

¹ G. Husák: Projevy a stati. Únor 1972—červen 1974. Praha, Svoboda 1976, s. 340—341.

a XV. sjezdu KSČ, jejichž závěry ústřední výbor důsledně rozpracovává a vede stranu i společnost k vystupňování úsilí při jejich plnění. Vyvodit poučení z dějin naší strany včetně IX. sjezdu znamená v praxi na každém pracovišti důsledně probíjovat usnesení XV. sjezdu proti oportunistu ve všech jeho podobách, tedy i proti formalismu a polovičatosti. Vlastním zápasem za zájmy naší vlasti, socialismu a míru ve světě, zápasem za věc naší strany a československého lidu si musí každý z nás zasloužit právo nazývat se komunistou, vlastencem a internacionalistou — důstojným pokračovatelem díla, k němuž otevřel brány IX. sjezd KSČ.

Nová mysl, č. 5/1979

Z PROJEVU NA SETKÁNÍ DELEGACE NEJVYŠŠÍHO SOVĚTU SSSR S ČESKOSLOVENSKÝMI PRACUJÍCÍMI

V GOTTWALDOVĚ
27. ČERVNA 1979

Vážený soudruhu Kuzněcove,
vážený soudruhu velvyslanče,
drazí sovětští hosté,
soudružky a soudruzí,
přátelé!

Pro Komunistickou stranu Československa, celou Národní frontu, Federální shromáždění i ostatní zastupitelské sbory, pro občany naší země je ctí hostit v Československu delegaci Nejvyššího sovětu Svazu sovětských socialistických republik — představitele demokraticky zvolených zástupců bratrského sovětského lidu. Proto celou delegaci upřímně vítám, zvláště pak jejího vedoucího, dlouholetého přítele socialistického Československa, kandidáta politického byra ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, prvního náměstka předsedy prezidia Nejvyššího sovětu Svazu sovětských socialistických republik soudruha Vasilije Vasiljeviče Kuzněcova.

Jménem Federálního shromáždění děkuji krajským orgánům komunistické strany, Národní fronty a národním výborům za to, že našim hostům umožnily setkat se s pracujícími Jihomoravského kraje; kraje, který se v průmyslu, v zemědělství, v kulturním životě, ve zvyšování vzdělanosti i v úrovni politickovýchovného působení významně podílí na uskutečňování závěrů XV.

sjezdu Komunistické strany Československa. Jsme rádi, že se toto shromáždění koná právě v Gottwaldově, o němž se vždy právem říkalo, že je městem práce, symbolem vítězství socialismu nad kapitalistickým vykořisťovatelským řádem v jeho nejhrubší podobě. Tomuto městu bylo před třiceti lety propůjčeno jméno nezapomenutelného vůdce naší strany Klementa Gottwalda, který vyjádřil vůli československého lidu památným historickým heslem: Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak! A je na místě konstatovat i při této příležitosti, že obyvatelé tohoto města a okresu věrně plní Gottwaldův odkaz, že svou prací a politickou aktivitou dělají čest jménu tohoto velkého syna našeho lidu.

Milí sovětští soudruzí, občané Československé socialistické republiky žijí úsilím o splnění závěrů XV. sjezdu své vedoucí politické síly — Komunistické strany Československa. Tři roky po sjezdu, který vytyčil náročné úkoly budování rozvinuté socialistické společnosti, můžeme prohlásit, že se nám práce daří. Morálně politická jednota lidu sdruženého v Národní frontě se upevňuje, soustavně se zdokonaluje socialistická demokracie; politicky neorganizovaní občané i příslušníci nekomunistických stran podporují vnitřní i zahraniční politiku Komunistické strany Československa, aktivně se podílejí na jejím uskutečňování. Účastí na řízení výroby a veřejných záležitostí osvědčuje československý lid, že si je vědom své historické odpovědnosti za vytváření nejpokrokovějšího společenského řádu, jedná jako vládce a dobrý hospodář své země. Díky schopnostem a obětavostí pracujících je naše národní hospodářství rok od roku silnější, průmysl zvládá stanovené úkoly, nemalými úspěchy se může vykázat i zemědělství. Soustavně roste vzdělanost našich občanů, bohatá je i žeň literární, filmové, divadelní, hudební a výtvarné tvorby. V souladu s hospodářskými výsledky se vyvíjí i životní úroveň pracujících, roste osobní i společenská spotřeba. Aktivní je i naše zahraniční politika, která

pozvedá svůj hlas všude, kde jde o spravedlivý mír, o svobodu národů, o pokrok a demokracii. Život tedy ověřuje realnost závěrů XV. sjezdu a přesvědčivě potvrzuje správnost rozhodnutí ústředního výboru, který v dubnu před deseti lety postavil do čela strany soudruha Gustáva Husáka.

Při všech nesporných úspěších však ústřední výbor nabádá stranu a společnost, abychom nepropadli sebeuspokojení. Ani na tomto shromáždění před vámi, vážení hosté, nechceme skrývat, že máme i nemálo starostí, že nás sužuje řada nedostatků, že v našem životě je dost slabých míst. Týká se to výroby i spotřeby paliv a energie, hospodaření se surovinami a materiály, kvality a technické úrovně výrobků, lhůt a nákladů v investiční výstavbě, dodavatelsko-odběratelských vztahů a materiálně technického zásobování, výkyvů ve vnitřním i zahraničním obchodě atd. Velmi náročné jsou i naše politickovýchovné úkoly, zejména v potírání nejrozumnějších podob oportunistů v praxi, v překonávání vlivů buržoazní propagandy a v zápase proti maloměšťáckým přežitkům. Nejúčinnějším nástrojem našeho boje proti existujícím nedostatkům je realistické posuzování situace, kritika a sebekritika, vědecký přístup k řešení jednotlivých problémů a v neposlední řadě i stále náročnější kádrová politika. To nás utvrzuje v přesvědčení, že pod vedením ústředního výboru strany dosáhneme dalších ekonomických i politických úspěchů, kterými pozdravíme blížící se 35. výročí Slovenského národního povstání a pak i jubileum Květnového povstání českého lidu a osvobození naší vlasti Sovětskou armádou. Pro rozkvět naší vlasti, v zájmu socialismu a míru nebudeme litovat sil, abychom zvládli úkoly posledních dvou let šesté pětiletky a čestně splnili usnesení XV. sjezdu.

Soudružky a soudruzi, před mnoha lety pronesl Zdeněk Nejedlý tato moudrá slova: »Lásku k Sovětskému svazu nesmíme odůvodňovat jen tím, že nám Sovětský svaz mnoho dal a dává. Mít lásku k němu za to, co od

něho dostanu, to je měšťácká láska. Ale my milujeme Sovětský svaz jako první a vedoucí socialistický stát, náš vzor a třídní ideál, odkud čerpáme hodnoty ničím nezaplacitelné.«

Sovětští komunisté a sovětský lid byli průkopníky nové éry lidských dějin. Za nesmírných obětí vybudovali a ubránili první socialistický stát, zachránili svět před fašistickým morem a nyní s úspěchem dále budují socialistickou společnost. Tyto vpravdě historické zásluhy nelze ničím oslabit, nemůže je znevážit ani bubnová palba buržoazní propagandy, ani útoky revizionistů všech odstínů. Vůbec totiž nejde o jakési mechanické přejímání či dokonce vnucování takzvaného sovětského modelu. Vždyť už Lenin se jasně vyjádřil nejen o možnosti, ale dokonce o nezbytnosti různých cest k socialismu. Důležité ovšem je respektovat obecně platné zásady, které charakterizují politickou moc dělnické třídy a jejích spojenců, umožňují rozvoj materiálně technické základny a také obrany socialismu. Ale ten, kdo vážně usiluje o svržení kapitalistického panství, nemůže podceňovat sovětské zkušenosti či vynakládat všechnu energii na kritiku dílčích nedostatků v praxi socialistické výstavby; opravdový revolucionář, zvláště pak komunista, nemůže nikdy přizvukovat buržoaznímu antisovětskému chóru. Ověřili jsme si toto poznání v některých etapách předválečných dějin naší strany, zejména však na trpkých zkušenostech v druhé polovině šedesátých let.

Pracující všech světadílů znají Sovětský svaz jako neochvějného praporečnicka proletářského internacionalismu. Pro sovětské lidi je příznačné, že nikdy nemysleli a nemyslí jen na sebe, všechny své úkoly chápali vždy jako součást světové třídní bitvy za osvobození lidstva, sami si také velmi vážili projevů mezinárodní solidarity. Obranou mladého sovětského státu proti zahraničním interventům a domácím nepřítelům, vytvářením nové společnosti dávali příklad a návod k jednání dělníkům celého světa. Vítězstvím ve Velké vlas-

tenecké válce dokázali morální, materiální a organizační přednosti socialismu — autorita Sovětského svazu ve světě nesmírně vzrostla. Skuteční revolucionáři vědí, že už sama existence Sovětského svazu usnadnila jejich boj, protože skončila s monopolem imperialistického rozhodování o osudech světa. Ideje Velkého Října přivedily rozpad koloniálního panství kapitalismu, národně osvobozenecý boj měl a má v Sovětském svazu pevnou a nezištnou oporu. Sověští lidé osvědčili svou podporu národně osvobozenecému zápasu, sami si přitom mnohé odříkali, aniž by usilovali o strategické výhody, o získání surovinových zdrojů či o vměšování do vnitřních záležitostí osvobozených zemí. Příkladu Sovětského svazu, jeho spolenectví i materiální podpore vděčí za svůj vznik a rozvoj i socialistické státy, mezi kterými se vytvořil zcela nový typ mezinárodních vztahů. Za svou věrnost zásadám proletářského internacionalismu, za jejich důsledné uskutečňování si Sovětský svaz zasluhuje úctu všeho pokrokového lidstva. A nahromaděné dějinné zkušenosti opravňují vyslovit závěr, že ideje proletářského internacionalismu nezastaraly — proti internacionalismu kapitálu, monopolů, bank a nejčernější reakce není jiné zbraně než internacionální solidarita komunistického a dělnického hnutí, solidarita všech sil pokroku, demokracie a míru.

Po celou dobu své existence je Sovětský svaz majákem všeho mírumilovného lidstva. Už první zákon mladé sovětské moci prokázal hluboký humanistický smysl socialistické revoluce: zajistit nejzákladnější lidské právo, právo na život v míru — samozřejmě v míru spravedlivém, skutečně demokratickém. Od této zásady se sovětská diplomacie nikdy neuchýlila, nikdy nesešla z cesty předurčené Leninem. Škoda že třídní a protisovětská zaslepenost buržoazních vlád hnala Hitlerovi vodu na mlýn, vedla k odmítnutí sovětských návrhů na vybudování systému kolektivní bezpečnosti a nesporně je odpovědná za vznik hrůzyplné druhé světové války.

Po porážce nacismu, jejímž hlavním strůjcem byl sovětský lid, pokračoval první socialistický stát ve své mírumilovné politice navzdory všem imperialistickým úkladům. Mírový program XXIV. a XXV. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu je dokladem věrnosti leninským idejím a díky houževnatosti, rozvaze i rozhodnutí Sovětského svazu byl korunován mnoha úspěchy. Pojem »sovětská mírová ofenzíva« zakotvil pevně ve vědomí národů, politické uvolnění se stalo určující tendencí, Závěrečný akt evropské konference rozhodujícím způsobem změnil ovzduší nejen v Evropě, ale v celém světě. I podpis sovětsko-americké smlouvy SALT II o omezení jaderných strategických zbraní je ovocem důsledné sovětské politiky, která má podporu všech mírumilovných sil a dochází k porozumění i u realisticky uvažujících buržoazních politiků. V Československu jsme podpis smlouvy SALT II uvítali jako výsledek neúnavného sovětského mírového úsilí, vidíme v ní důkaz, že se i nejsložitější vojenské záležitosti dají řešit ku prospěchu lidstva.

Úsilí o zachování a upevnění míru, o to, aby proces politického uvolnění nezvratně pokračoval i účinnými kroky k odzbrojení, představuje složitý a dlouhodobý zápas. Mírové soužití, které je touhou národů, má nemálo vlivných nepřátel, od zbrojařských monopolů přes zaryté antisověťčíky a antikomunisty. Uvědomíme-li si obrovskou složitost tohoto zápasu, vynikají ještě výrazněji neocenitelné zásluhy Komunistické strany Sovětského svazu a sovětského státu, kterým lidstvo vděčí za to, že se válečným štváčům dosud nepodařilo uskutečnit jejich zločinecké plány na rozpoutání světového jaderného konfliktu.

Soudružky a soudruzi, zkušenosti posledních šedesáti let vysvětlují důvody nezlomného poznání československého lidu, že Sovětský svaz je naším nejvěrnějším přítelem a nejspolehlivějším spojencem. Právě ve vztahu k naší zemi se výrazně projevily všechny zásady sovětské zahraniční politiky.

V posledních deseti letech, po porážce pravicových a kontrarevolučních sil se československo-sovětské spojení a přátelství dále upevnilo. Každodenní politickou, kulturní i hospodářskou spoluprací skutky naplňujeme novou spojeneckou smlouvou z roku 1970. Denně se přesvědčujeme o pravdivosti slov, která při podpisu smlouvy pronesl soudruh Leonid Iljič Brežněv: »Uplynou roky a desetiletí a naše smlouva bude věrně sloužit zájmům sovětského a československého lidu, veliké věci míru a socialismu.«¹ Naše styky jsou vpravdě bratrské, založené na společných idejích marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu, na oddanosti zájmům socialismu, pokroku, demokracie a míru. V tomto duchu jsme pozdravili soudruha Brežněva při jeho loňské návštěvě v naší zemi; v tomto duchu probíhalo i nedávné jednání se soudruhem Kosyginem.

Politice našich komunistických stran a vlád našich zemí odpovídají i styky mezi Federálním shromážděním a Nejvyšším sovětem. Vyměňujeme si zkušenosti z parlamentní činnosti, dlouhodobá zákonodárná i kontrolní praxe Nejvyššího sovětu je pro naše poslance cenným poučením, neocenitelné podněty nám poskytla nová Ústava Svazu sovětských socialistických republik. Návštěvy parlamentních delegací jsou vždy také příležitostí vyjádřit city přátelství a spojení, dokázat, že poslanci obou zákonodárných sborů jsou dobrými služebníky svého lidu. Nikdy nezapomeneme, jak láskyplně byla v dubnu 1978 přijata delegace Federálního shromáždění v Sovětském svazu — považujeme za svou povinnost splácet přátelství sovětských lidí stejnými city, lásku láskou, věrnost věrností.

Přejeme našim vzácným hostům — delegaci Nejvyššího sovětu Svazu sovětských socialistických republik — aby se mezi námi cítili jako mezi pokrevními bratry. Přejeme jim, aby se vraceli do své veliké a krásné země

¹ L. I. Brežněv: Projevy a stati. Praha, Svoboda 1972, s. 623.

s přesvědčením, že v Československu mají spolehlivé spojence. Prosíme vás, drazí soudruzi, abyste všem u vás doma vyřídili naše bratrské pozdravy. Přejeme sovětskému lidu šťastný život a mnoho radosti z úspěšného plnění usnesení XXV. sjezdu jeho slavné leninské komunistické strany. Přejeme mnoho pracovních úspěchů poslancům Nejvyššího sovětu i ostatních zastupitelských sborů; přejeme úspěchy a pevné zdraví členům ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, jeho politického byra a osobně našemu věrnému příteli soudruhu Leonidu Iljiči Brežněvovi.

Ať žije věrné a nerozborné přátelství mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik, mezi našimi komunistickými stranami, mezi lidem obou našich zemí!

Ať žije Komunistická strana Československa a leninská Komunistická strana Sovětského svazu!

*Podle původního textu projevu.
Osobní archiv autora*

ZE ZAHAJOVACÍHO PROJEVU NA KONZULTATIVNÍM SETKÁNÍ PŘEDSTAVITELŮ PARLAMENTŮ ČLENSKÝCH STÁTŮ VARŠAVSKÉ SMLOUVY

V PRAZE
16. ŘÍJNA 1979

Vážený soudruzi!
Zásady i konkrétní kroky československé zahraniční politiky jsou všeobecně známé; řídí se závěry XV. sjezdu KSČ, ve všech principiálních otázkách podporuje úsilí Sovětského svazu o zachování a upevnění míru a koordinuje svůj postup s ostatními socialistickými spojenci. Nepovažují za potřebné pouštět se do podrobnějšího výkladu i proto, že příští týden uplatní naše Federální shromáždění jedno ze svých základních ústavních práv a projedná podrobnou zprávu ministra zahraničních věcí soudruha Bohuslava Chňouпка o československé zahraniční politice. Konečně, nejpodrobněji vyslovil československé stanovisko soudruh Gustáv Husák ve svém poselství našemu konzultativnímu setkání.

Jménem Federálního shromáždění ČSSR znovu oceňuji průběh a výsledky našeho společného jednání v Leningradě v červenci 1977. Vývoj potvrdil, že jsme tehdy vypracovali správný dokument, že jsme — řídíce se politikou svých komunistických stran — hodnotili situaci výstižně, věnovali jsme pozornost nejdůležitějším problémům a úkolům. Navzdory snaze buržoazních sdělovacích prostředků a jejich ignoranci či znevažování se naše tehdejší výzva setkala se širokým a většinou příznivým ohlasem. Přesvědčili jsme se, že naše stanoviska pronikla do vědomí poslanců všech parlamentů,

Jimž byla adresována; výzva byla rozšířena i v Organizaci spojených národů. Zásadami tohoto dokumentu jsme se řídili i na zasedáních Meziparlamentní unie a na její vídeňské regionální konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.

Získané zkušenosti opravňují československou delegaci vyslovit názor, že tato naše konzultativní setkání jsou potřebná a užitečná. Umožňují představitelům nejvyšších zastupitelských sborů členských států Varšavské smlouvy vyslovit se k nejzávažnějším mezinárodně politickým otázkám. Postupujeme přitom v souladu s vůlí dělnické třídy a pracujících našich zemí, hledáme cesty ke zvýšení aktivního podílu parlamentů na uskutečňování politiky našich komunistických stran a na zahraničněpolitické činnosti našich vlád. Proto soudíme, že máme v praxi konání takovýchto konzultativních setkání pokračovat i v dalších letech.

Od našeho leningradského setkání je vývoj mezinárodních vztahů charakterizován pokračováním soustředěného úsilí SSSR a zemí socialistického společenství o prohlubování procesu uvolňování mezinárodního napětí, o jeho trvalost a nezvratnost, o jeho organické spojení s uvolňováním vojenským. Toto úsilí naráží stále příznivější ohlas v celém světě, má podporu všech pokrokových a mírumilovných sil, je v souladu se základními cíli hnutí nezúčastněných zemí, setkává se s porozuměním realisticky uvažujících buržoazních politiků. Při všech složitostech a překážkách lze bez přehánění tvrdit, že uvolňování napětí je určující tendencí současného vývoje mezinárodních vztahů. Takto se postupně prosazují do života základní myšlenky helsinského Závěrečného aktu — to je potvrzením správnosti politiky Sovětského svazu a jeho spojenců, je to dobré pro lidstvo, je to jediná rozumná alternativa dalšího vývoje.

Z mnoha zásadních dokumentů a iniciativ členských států Varšavské smlouvy za poslední dva roky si připomínáme zejména projev soudruha Leonida Iljiče

Brežněva při oslavách 60. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, loňskou moskevskou deklaraci Politického poradního výboru a z ní vyplývající závěry porady ministrů zahraničních věcí našich států v Budapešti. Mnohostranná i dvoustranná diplomatická činnost našich spojeneckých zemí včetně ČSSR se i v posledních dvou letech vyznačovala mimořádnou aktivitou a znamenala nemálo příznivých výsledků. Navzdory nejrůznějším kazimírům prokázal helsinský Závěrečný akt svou životnost a blahodárny vliv. Československo se přičinilo, aby to zřetelně vyniklo i na madridské schůzce, která by měla dát nové impulsy rozvíjení politiky uvoloňování. Událostí mimořádného významu, jak to hodnotily i předsednictvo ústředního výboru KSČ a vláda ČSSR, bylo setkání Leonida Iljiče Brežněva s Jamesem Carterem ve Vídni a podepsání smlouvy SALT II. Ratifikace této smlouvy v Senátu USA je v zájmu obou smluvních zemí, prospěla by všemu lidstvu, umožnila by zahájit jednání o smlouvě SALT III a mohla by významně zlepšit ovzduší na vídeňské konferenci o snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě. Mezi úspěchy zápasu o mír oprávněně řadíme i výsledky nedávné konference nezúčastněných zemí v Havaně, která posílila jednotu těchto států na známých protimperialistických a protiválečných zásadách tohoto hnutí.

Reálně oceňujeme dosažené úspěchy úsilí o zachování a upevnění spravedlivého míru, aniž bychom podléhali jakýmkoli iluzím. Uvědomujeme si složitost tohoto zápasu, víme, že naše úsilí má dosud mnoho vlivných nepřátel v podobě nejagresivnějších imperialistických kruhů, reprezentovaných nejreakčnějšími politiky, válektivými generály a představiteli vojenskoprůmyslového komplexu. Na ně padá vina za to, že spravedlivý mír ještě nezavládl ve všech koutech naší planety — oni nesou odpovědnost za stupňování závodů ve zbrojení; za napětí na Blízkém východě; za nevyřešení kyperského problému; za vměšování do vnitřních záležitostí mnoha asijských a afrických zemí; za potlačování

národně osvobozenického hnutí; za politický i hospodářský neokolonialismus; za existenci řady fašistických diktatur v Latinské Americe.

Československá stanoviska tedy ve svém souhrnu oceňují pozitivní výsledky politiky Sovětského svazu a zemí socialistického společenství — politiky, na jejímž uskutečňování se aktivně podílíme. Současně vycházíme z poznání, že prosazení principů mírové politiky představuje těžký zápas, že není jednoduché dospět k okamžiku, kdy lidstvo překová všechny zbraně v pluchy. Tím více nás posílil projev soudruha Leonida Iljiče Brežněva při oslavách 30. výročí vzniku Německé demokratické republiky, projev, z něhož vyzařovala jistota, opírající se o politickomorální, hospodářskou i vojenskou smlou Sovětského svazu, o spojenectví se zeměmi socialistického společenství, o přesvědčení, že lidstvo má dost sil, aby překazilo dobrodružné plány imperialistických »jestřábů«. Tato jistota a sebedůvěra Sovětského svazu se projevila v konkrétní iniciativě na jednostranné snížení stavu sovětských vojsk a výzbroje ve střední Evropě a na ochotu zmenšit počet jaderných zbraní středního doletu, rozmístěných v západních oblastech Sovětského svazu v případě adekvátních kroků NATO.

Jako vždy, vystoupil soudruh Leonid Iljič Brežněv i tentokrát jako vynikající státník, který si je vědom odpovědnosti za život lidu vlastní země, ale i za dnešek a budoucnost všeho lidstva. Proto je přirozené, že se jeho projev setkal s mimořádným ohlasem na všech kontinentech. Potěšil a povzbudil síly pokroku a míru a současně vylekal jejich odpůrce. Tentokrát se ovšem ocitli v úzkých a sotva se jim podaří vyklíčekovat obvykle používanými lživými úskoky, znevažováním sovětské iniciativy, tvrzením o »vojenské převaze« Varšavské smlouvy a vytrubováním o údajné »sovětské hrozbě«. Pracující všech zemí mají právo žádat od svých politiků, aby se jasně vyjádřili, jakou cestou se chtějí dát — lidé mají právo, ba morální povinnost, postavit se

proti modernizaci výzbroje NATO, proti rozmísťování nových jaderných zbraní středního doletu v Evropě, proti dalšímu stupňování závodů ve zbrojení. A politici, kteří se rozhodnou poslechnout hlasy »jestřábů«, poneseou přímou odpovědnost za všechny z toho vyplývající důsledky.

Předsednictvo ústředního výboru KSČ a vláda ČSSR vydaly na sklonku minulého týdne prohlášení k berlínskému projevu soudruha Leonida Iljiče Brežněva. Jménem všeho československého lidu v něm znovu ocenily důslednou mírovou politiku KSSS a SSSR. Přivítaly konkrétní návrhy, směřující k vojenskému uvolňování, jednoznačně je podpořily, vyložily zásady naší zahraniční politiky a vyzvaly národy a vlády celého světa »učinit vše pro to, aby konstruktivní, mírové návrhy Sovětského svazu byly uskutečněny, aby mír pro současné i budoucí generace byl trvale zabezpečen«.

Prohlášení předsednictva ústředního výboru KSČ a vlády ČSSR odpovídá závěrům XV. sjezdu, je to nesporně závazná směrnice pro československou diplomacii a potvrzuje i užitečnost československého návrhu na 34. Valném shromáždění OSN na přijetí Deklarace o mezinárodní spolupráci pro dosažení cílů odzbrojení. Nás, poslance nejvyššího československého zastupitelského sboru, naplňuje hrdostí, že naše země stojí v posvátném zápase za mír, pokrok a demokracii na správné straně barikády — bok po boku Sovětského svazu a ostatních socialistických spojenců.

Drazí soudruzí, jménem československé delegace vás prosím, abyste posoudili možnost přijetí těchto konkrétních návrhů:

1. Vzhledem ke kvalitativně nové situaci doporučujeme soustředit pozornost našeho konzultativního setkání na berlínský projev soudruha Leonida Iljiče Brežněva. Soudíme, že by bylo vhodné vydat jako náš hlavní dokument Výzvu k parlamentům členských států NATO, na nichž spočívá hlavní odpovědnost za další vývoj; druhý dokument adresovat signatářům helsin-

ského Závěrečného aktu a všem ostatním parlamentům; oba dokumenty zaslat i generálnímu tajemníkovi OSN s prosbou o jejich oficiální distribuci a také Mezi-
parlamentní unii. Rozeslání by z vašeho pověření zajistilo Federální shromáždění ČSSR.

2. Přijmout a zveřejnit komuniké z našeho setkání a dát je k dispozici také všem parlamentům, s nimiž udržujeme styky. (V zájmu zjednodušení redakčních prací je možné uvažovat i o zkrácení tohoto komuniké.)

3. V příštím roce připomenout na setkání parlamentních představitelů 25. výročí vzniku Varšavské smlouvy, zdůraznit přitom její obranný charakter a ocenit všechny její dosud vydané mírotvorné dokumenty. Myslíme si, že by bylo vhodné spojit tuto akci také s oslavou 35. výročí vítězství nad nacistickým Německem.

4. V příhodné době svolat další konzultativní setkání představitelů našich parlamentů a shodnout se na aktuálním tématu jednání.

5. Při důsledném respektování zájmů jednotlivých členských států Varšavské smlouvy posoudit možnost účinnější koordinace zahraničněpolitické aktivity našich jednotlivých parlamentů.

6. Pokračovat v koordinaci postupu národních skupin našich zemí v přípravách na jednotlivé akce Mezi-
parlamentní unie.

Ujišťuji vás, vážení soudruzi, že Federální shromáždění ČSSR v duchu závěrů XV. sjezdu KSČ podpoří každý návrh, který přispěje ke zvýšení účinnosti mírové zahraniční politiky našich zemí.

*Podle původního textu projevu.
Osobní archiv autora*

KOMUNISTÉ

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE ŽIVOT STRANY
LEDEN 1980

Hleď: všechno bude. Máj i aleje.
Ale i bojů dost musíme ještě vystát.
Jen jméno chraň. Nesmírně vážné je.
Víš, kdo je nosil. Jméno komunista.
(S. K. Neumann)

V souvislosti s výměnou členských legitimací Komunistické strany Československa každý z nás, sám za sebe, ale nejenom za sebe, znovu promyslel vážnost jména komunista. Znovu jsme si uvědomovali odpovědnost příslušníků organizovaného politického předvoje dělnické třídy a ostatních pracujících. Každý z nás, ať se jeho příslušnost ke komunistické straně počítá na desítky let či na mnohem skromnější období, si má soustavně (a nejen při pohovorech) klást otázku: oč více musíme vykonat, aby celý stranický organismus byl vždy na úrovni úkolů, které jsou a budou rok od roku náročnější!

Nejen v krizových situacích, jako například v roce 1968, ale prakticky neustále prověřuje život politickou vyspělost a ideologickou úroveň komunistů i jejich charakterové vlastnosti. Členství ve straně nás zavazuje každodenně, měsíc po měsíci, rok po roku klestit cesty novým, tedy efektivnějším pracovním postupům; přesvědčovat, vychovávat, organizovat, houževnatě bojovat s nepořádky, odhalovat intriky nepřátel socialismu. Znamená to nepřetržitě v politické činnosti strany, jejích orgánů a organizací, v činnosti každého komunisty naplňovat známou Leninovu myšlenku, že »hrdinství stálé a neúnavné organizační práce v celostátním mě-

řítku je nesrovnatelně těžší, ale zato i neporovnatelně vyšší než hrdinství povstání¹.

Toto každodenní, jakoby všední, a proto nenápadné hrdinství má svůj zdroj v komunistické ideovosti, která se projevuje souhrnem znalostí, pevností přesvědčení a nezbytně pak i způsobem života, a zvláště praktickou činností. Jestliže právem tvrdíme, že komunistickou strana je potud stranou leninského typu, pokud se řídí principy marxismu-leninismu, pak neodvolatelně platí, že skutečným komunistou je člověk jen tehdy, když se aktivně zúčastňuje života strany, když všemi svými schopnostmi přispívá k plnění stranických úkolů a usnesení. Jedno bez druhého je neživotné, formální. Dá se to vyjádřit i tak: buď jsi komunistou, a potom pro tebe musí být politická aktivita trvalým příkazem. Jsi-li pasivní, potom nemáš ve straně co dělat, jsi pro ni zbytečnou přítěží. Strana nepotřebuje žádné »matriční členy«, ale aktivní bojovníky za uskutečňování své politické linie.

Stranický život, jako každý jev, je spjat se společenským životem. Působit na tento společenský život na základě hlubokého poznání jeho zákonitostí, jako politický předvoj, to je nejvlastnější poslání strany. V tomto směru má principiální význam neustálé upevňování stranických řad, jednota strany, jednota organizace a kázně, jednota idejí, vůle a smýšlení, jednota společných zájmů a cílů. Tato jednota vytváří z každé stranické organizace pevný, akceschopný kolektiv. Tato jednota odděluje organizovanost od živelnosti, stranickost od apolitičnosti, kolektivně vypracovaná a uskutečňovaná usnesení od subjektivismu.

Klademe si nyní, jak se obrazně říká, laťku stále výš. Jinak tomu ani nemůže být. Vyšší jsou požadavky a úkoly, vyšší musí být odpovědnost, vyšší musí být aktivita komunistů. Při pohovorech k výměně členských legitimací KSČ byla tato přímo úměrná rovnice

¹ V. I. Lenin: Spisy, sv. 27. Praha 1954, s. 394.

řešena neustále. Nikomu nelze trpět, aby byl komunistou pouze na pracovišti anebo dokonce jen na členské schůzi. Komunistické přesvědčení a politickou aktivitu nemůžeme omezovat časově či místně, nemůžeme je odkládat jako svrchník — jako komunisté musíme vystupovat vždy a všude, i tam, kde lidé společně bydlí, žijí, v dopravních prostředcích, v restauracích nebo prodejnách, všude, kde se utváří veřejné mínění.

Komunisté nejsou a nikdy nebudou ochránci či »omlouvачi« nepořádků a nedostatků. Ale zneužívá-li kdokoli demagogicky našich problémů k útokům na socialismus, musí se členové strany projevit jako bojovníci, musí zasáhnout, vysvětlovat a obhajovat naši politiku, »rovnat« myšlení lidí. Každodenní boj za plnění státního hospodářského plánu, boj s problémy, které provázejí výstavbu vpravdě historického socialistického díla i trýznivou a obtížnou přeměnu myšlení lidí v socialistickém duchu — v tom je komunistická metoda. V tom se prověřuje vážnost a váha jména komunisty, v tomto boji se člověk skutečným komunistou stává. Revoluční zrání člověka začíná v podstatě tím, že se nejdříve stává členem komunistické strany organizace, přijetím do řad strany. Osvojením si teoretického zdroje praktické politiky strany, marxismu-leninismu, se může stát vzdělaným členem strany. Avšak komunistou — hodným tohoto nanejvýš čestného jména — se stává teprve tehdy, když toto marxisticko-leninské učení, marxisticko-leninské ideály, když politiku strany prosazuje v každodenní praxi.

Taková a jedině taková kritéria platila při pohovorech k výměně členských legitimací KSČ, takovými kritérii musí základní organizace strany posuzovat práci každého svého člena. S mnohem větší energií a důsledností musíme řešit konkrétní úkoly a problémy. Lidé od komunistů neočekávají informace o tom, jak jsou věci stále složitější, náročnější, obtížnější a komplikovanější, ale jak je spolu všichni hodláme řešit. Prakticky to znamená přejít k aktivní, jak často říkáme »ofenzivní«

práci, ke konkrétním politickým a hospodářským opatřením. Jinak bychom se ocitli v nezáviděníhodné situaci, kdy by na nás byla jako »užitá« Leninova slova: »Zásady máte komunistické, ideály pěkné — jste jako světci, zaživa patříte do ráje — ale rozumíte praktické práci?«

Na svém 14. zasedání zdůraznil ústřední výbor KSČ znovu prvořadý význam rozvoje národního hospodářství pro osud socialismu, pro uskutečňování sociálního programu včetně rozvoje životní úrovně. Na prvním místě zde vyvstává požadavek vysoké organizace práce a zároveň boj proti těm, kdo neplní své pracovní povinnosti, boj ekonomický a ideologický. Každé dovolávání se práv musí být provázeno plněním povinností vůči společnosti. Kázeň a demokracie se nevyklučují. Nekázeň však znamená anarchii a ta nemá s demokracií vůbec nic společného.

V tomto jednotném postupu na ekonomické frontě, ale nejen na ekonomické frontě, nýbrž také proti všem nepořádkům, které nám všem společně působí značné ztráty a roztrpčení, velice záleží na akční jednotě celé strany, každé její organizace a na příkladu, kterým ve svém okolí působí jednotliví komunisté. Nesmírně si vážíme každého, kdo dává ke společenskému užítku více, než je jeho povinností vyplývající ze zákona. Předně a hlavně je však důležité, aby každý, aby všichni plnili své základní pracovní a společenské povinnosti. To, co nebylo vykonáno jedněmi, zůstává nesplněno, nebo musí být nahrazeno jinými.

S tím souvisí i požadavek neustálé péče o politické zdraví celého stranického organismu. Pohovory k výměně členských legitimací měly v tomto směru odpovědnou úlohu. Vždyť ve straně, v celkové úrovni vztahů uvnitř strany, v úrovni stranického života, jeho demokratismu, organizovanosti, kázní, uvědomělosti a dělnosti je předobraz postupného uspořádávání vztahů v celé společnosti. A právě pro tento závažný morálně politický a ideově výchovný dosah, jaký má strana

ve společnosti, stojí před ní, před každým jejím členem naprosto nesmlouvavě příkaz XV. sjezdu KSČ: »Stále musíme mít na zřeteli čest strany, její čistý štít. Komunisté musí být příkladem v práci, v jednání, v celém životě. Musí být přesvědčenými, aktivními bojovníky za politiku strany. Strana nemůže mít ve svých řadách ty, kteří neplní své pracovní povinnosti, hrubě porušují její stanovy a zneužívají členské legitimace ke svým prospěchářským a kariéristickým cílům a tím poškozují jméno a autoritu strany.«¹

Strana není abstraktní pojem, jehož jméno stačí vy-
táhnout při oslavách. Je živým politickým organismem. Pravda, jeden nebo dva její členové, to ještě není strana, ale i jednotlivec, zejména jde-li o politického, státního či hospodářského funkcionáře, může nesprávným jednáním autoritu strany nemálo poškodit, její odpovědnou úlohu ve společnosti ještě ztížit. Ani komunistická strana, jako každý živý organismus, není imunní vůči nejrůznějším parazitům. Tím rozhodněji se musí očisťovat od všeho, co škodí jejímu »zdraví«.

Příkaz střežit čistotu stranických řad má ještě širší a závažnější souvislosti. Vždyť k první a neměnné zákonitosti socialismu patří vedoucí postavení dělnické třídy a jejího politického předvoje — komunistické strany. Toto vedoucí postavení dělnické třídy a její strany, jakkoli je dáno objektivně, vůbec neznamená, že při jeho uplatňování působí nějaký samovývoj a setrvačnost. Naopak! Tím, že je vedoucí úloha dělnické třídy a komunistické strany jednou ze zákonitostí rozvoje socialismu, musí být také jako objektivní zákonitost vědecky uplatňována, moudře využívána, prosazována, neustále obnovována, prohlubována a zkvalitňována.

Jakékoli živelné, necitlivé, autoritářské, nejednotné, administrativní či dokonce byrokratické prosazování

¹ XV. sjezd Komunistické strany Československa. Praha 12.—16. dubna 1976. Praha, Svoboda 1977, s. 72.

této zákonitosti narušuje a diskredituje samotnou dělnickou třídu a její stranu i všechny další základní hodnoty a principy socialismu: socialistický stát jako nástroj diktatury proletariátu, marxisticko-leninskou ideologii, socialistické společenské vlastnictví výrobních prostředků a zásady plánovitého řízení národního hospodářství, principy a praxi socialistického a proletářského internacionalismu. Strana si proto svou úlohu mozku a štábu dělnické třídy a celé společnosti musí zachovávat v neustálém zápase o revoluční aktivitu svého vlastního organismu i revoluční aktivitu mas.

Příkaz takové politické závažnosti a naléhavosti ovšem nelze »odbyť« sebelepším usnesením. Takových usnesení, předsevzetí a konkrétních úkolů, které vzešly z ukončených pohovorů k výměně členských legitimací KSČ, nemáme nedostatek. Čeho je nám však nejvíce zapotřebí? O mnoho více pozornosti musíme na všech stupních stranického organismu věnovat kontrole toho, co se vykonalo. Každý komunista se musí zodpovídat ze své práce, a to nejen před výroční členskou schůzí své základní organizace, nebo dokonce jen jednou za deset let, při výměně stranického průkazu. Pravidelná kontrola toho, co se ve skutečnosti vykonalo, to je nyní hlavní úkol stranických orgánů a organizací.

Masová základna Komunistické strany Československa tak jako ostatních bratrských stran socialistických zemí je dána tím, že je politickou organizací dělnické třídy, hlavní výrobní síly společnosti, rozhodujícího nositele socialistických výrobních vztahů a vedoucí politické síly společnosti. Je dána i tím, že strana soustřeďuje ve svých řadách nejaktivnější občany celé společnosti. Ale i při této masovosti musí strana zůstat výběrovou politickou organizací, neboť je jí svěřeno vpravdě dějinné poslání: být vždy, za všech okolností, za každé situace vskutku předním oddílem dělnické třídy a všeho lidu, být oddílem nejorganizovanějším a nejukázněnějším, působit ve společnosti jako nejvyšší a nejvědomější politická síla. Právně se

říká, že komu je mnoho svěřeno, od toho se mnoho žádá. A komunistické straně jsou svěřeny rozhodující politické funkce. Odtud i oprávněně vysoké požadavky celé společnosti vůči straně, jejím orgánům, organizacím, komunistům.

Je nás v Komunistické straně Československa, spolu s kandidáty členství, půldruhého miliónu — desetina všech obyvatel ČSSR. To představuje velký politický vliv. Velký potud, pokud tento vliv bude vzrůstat — a my potřebujeme, aby stále výrazněji vzrůstal — jestliže všichni, ale vskutku všichni, kdo v lednu převezmou členskou legitimaci KSČ, a také kandidáti strany se stanou aktivními nositeli vlivu strany doslova všude, kde lidé žijí a pracují.

Nebudeme si nalhávat — neboť zač by stála strana bez kritického slova do vlastních řad? — že někteří její členové, jakmile se srazí s obtížemi, »zvadnou«, zamomyslní a jako by se vytratili ze scény. Chybí jim odvaha postavit se otevřeně problémům a těžkostem, neprojevují pevné přesvědčení, nemají dost odhodlání obhajovat a prosazovat politiku strany. Vždy proto mějme na paměti, co nám připomínal Klement Gottwald: při úspěších nezpychnout — při neúspěších neztrácet hlavu! Známe ovšem mnohem lépe než všichni naši kritici své nedostatky, vidíme obtíže, a i když nelehce, přece je překonáváme. Vidíme a známe cesty, kterými vést naši socialistickou společnost k dalšímu rozvoji a zdokonalování.

My, komunisté, a s námi dozajista všichni poctiví stoupenci socialismu obou našich národů a národností, ctíme revoluční tradice minulosti i ty, jež se rodí ve velké době, kterou žijeme, ze zápasů, které o blaho a štěstí člověka denně svádíme. Máme věru z čeho čerpat náš optimismus. Stálou vzpruhou je pro nás příklad veteránů, zakladatelů naší komunistické strany, komunistů starších generací, jejich pevná vůle, odvaha a neotřesitelná víra ve vítězství. Strana jim byla celým životem, zůstali jí věrni v době těžkých zkoušek, v kri-

minálech, za perzekucí i při zlovolných nájezdech re-
negátů, oportunistů a revizionistů všech podob. Když
vstupovali do komunistické strany, nemohli vědět, že
tuto zemi osvobodí v pětačtyřicátém roce Sovětská ar-
máda. Nemohli vědět, že v únoru osmačtyřicátého roku
bude vybojována rozhodující bitva s buržoazií. Ale přes-
to jejich víra ve stranu, v konečné vítězství byla pev-
ná, protože to byla víra uvědomělá, víra spojená s ak-
tivním politickým zápasem. Osvojujeme si a učme zvláš-
tě mladé členy a kandidáty takovému vztahu ke stra-
ně, osobní odpovědnosti vůči ní i za poslání, které má
v naší společnosti.

Strana tu vždy byla pro pracujícího člověka, pro vše-
chen lid, pro jeho šťastný život, který je ovšem každým
dnem vytvářen jenom poctivou prací. Tomuto ušlechti-
lému poslání se strana nikdy nezpronevěřila. A pro-
blémy, s nimiž se setkáváme, nás nemohou pomýlit, ne-
mohou nás svést z nastoupené cesty. Uvědomujeme si,
že i tyto těžkosti jsou ponejvíce svědectvím o tom, že se
při uskutečňování politické linie komunistické strany
něco neudělalo tak, jak bylo stanoveno, že se leccos
udělalo polovičatě a neodpovědně.

Není jiné cesty než požadovat na každém komunis-
tovi především průkaznější vztah ke straně, větší odpo-
vědnost, lépe vyjádřeno — spoluodpovědnost při usku-
tečňování jejího vpravdě dějinného poslání. Nelitujme
sil, abychom byli důstojnými držiteli nových stranic-
kých legitimací, abychom za všech okolností dělali čest
slavnému jménu: komunista.

BOJOVÝ PROGRAM

ČLÁNEK K 35. VÝROČÍ VYHLÁŠENÍ
KOŠICKÉHO VLÁDNÍHO PROGRAMU
UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE TRIBUNA
DUBEN 1980

V řadě dat, jež si v tomto jubilejním roce připomínáme, patří čestné místo 5. dubnu 1945. Tehdy v Košicích, už na osvobozeném území, nová vláda Národní fronty vyhlásila svůj program, který od té doby nazýváme »košickým«. Většina území republiky byla ještě ovládána německými nacisty. Rudá armáda a její spojenci včetně 1. československého armádního sboru v SSSR a partyzánů sváděli těžké osvobozovací boje, vrcholily přípravy na Květnové povstání českého lidu. Všechny síly bylo nutné soustředit k urychlení porážky okupantů, na pomoc vítězným sovětským jednotkám, na obnovu života za postupující frontou.

Současně se ukázalo nezbytným říci lidu, jaká je vlastně nová vláda této země, v čem vidí smysl své činnosti, jaké má představy o vývoji osvobozené republiky. Po trpkých zkušenostech z konce třicátých let, po hrůzyplném temnu okupace musel lid mít jistotu, že se nic podobného nebude opakovat; že národní svoboda a státní nezávislost budou zajištěny správnou zahraniční politikou; že nová republika bude sociálně i národnostně spravedlivější, než tomu bylo před válkou.

Vládní program vyhlášený v Košicích odpovídal na všechny zásadní otázky, respektoval dějinné zkušenosti a byl v souladu s tužbami našich národů. Stalo se tak i proto, že z účasti na vládě byly vyloučeny politické

strany, které se zdiskreditovaly zradou republiky. Zcela novým, nesporně však rozhodujícím jevem bylo, že ve vládě zasedli představitelé KSČ a že podle rozdělení odpovědnosti zdaleka nehráli »druhé housle«. Lid v tom správně viděl záruku, že vláda nemůže jednat v rozporu s jeho zájmy, že kormidlo země se nemůže dostat do nepovolaných rukou.

Košický vládní program byl ve všech svých částech především dílem moskevského vedení KSČ; zvlášť patrný je v něm »rukopis« Klementa Gottwalda, jeho politická zralost a státnická moudrost. Pravda, ve své konečné podobě se program první vlády neobešel bez nezbytných kompromisů, ne však na úkor lidu, ne v rozporu se zásadními cíli národní a demokratické revoluce. Představitelé buržoazie se dostali do úzkých, ale toto zkušební »politikáři« se nevzdávali lehce, nepřestávali manévrovat. Jenže vývoj událostí pro ně nebyl příznivý, trumfy se hromadily v rukou komunistů: rozhodující zásluhy SSSR na osvobození Československa byly mimo jakékoli pochyby a výrazně ovlivňovaly myšlení pracujících; prezident i vláda se vraceli domů z Východu přes Sovětský svaz; autorita KSČ nesmírně vzrostla, lid ji znal jako nejrozhodnějšího odpůrce Mnichova, jako nejdůslednějšího bojovníka za obnovení státní samostatnosti. Tyto okolnosti nemohli buržoazní představitelé ignorovat, v slavnostních řečech se hlásili k programu vlády Národní fronty, ale neopouštěli své skrývané představy. Ke své vlastní škodě propadli iluzím o možnostech zopakovat si v té či oné podobě léta 1918—1921, přečkat revoluční vlnu, postupně upevňovat své pozice, omezovat vliv komunistů a pak se vším všudy nastolit předválečné poměry, obnovit své třídní panství.

Gottwaldovo revoluční mistrovství se projevilo tím, že respektoval realitu. Nedal se strhnout k přeskakování vývojových etap národní a demokratické revoluce. Věděl, že bude nezbytné postupně odhalovat pravou tvář buržoazie a při tom všem neztrácet ze zřetele stra-

tegický cíl. Už v té době se vytvářely předpoklady k tomu, aby zhruba za tři roky mohl Gottwald prohlásit, že není Tusar. Díky úsilí komunistů nechyběla v Košickém programu ani jedna ze zásad nezbytných pro rozvoj národní a demokratické revoluce, pro vytváření podmínek přechodu k revoluci socialistické. Bylo v něm všechno, co ve svých důsledcích dávalo politickou moc do rukou lidu a prohlubovalo vedoucí úlohu dělnické třídy v revolučním vývoji.

Vyloučit návrat velkoburžoazie včetně zrádců na politickou scénu znamenalo zbavit ji hospodářské síly, která byla vždy základem její politické moci. Proto bylo ve XII. kapitole Košického vládního programu tak jednoznačně vyjádřeno odhodlání: »Postavit celý peněžní a úvěrový systém, klíčové podniky průmyslové, pojišťovnictví, přírodní a energetické zdroje pod všeobecné státní vedení a do služeb znovuvýstavby národního hospodářství a znovuoživení výroby a obchodu.«¹ Přijetí měsíce a léta ukázaly, že vztah k tomuto požadavku byl kritériem politické poctivosti. Umožnil lidem poznat, jak kdo smýšlí s republikou, podněcoval politickou mobilizaci miliónů. Komunistická strana Československa, vědoma si významu vlastnictví výrobních prostředků pro politickou moc, neustupovala v tomto zápase ani o píď. Po prvních znárodnovacích dekretech z října 1945 vytyčila hned v příštím roce, po volbách, už Gottwaldova vláda cesty dalšího znárodnování jako jednoho ze základních předpokladů stupňování národní a demokratické revoluce. Představitelé buržoazie si uvědomovali, že jejich třídním zájmům hrozí smrtelná nebezpečí, a proto jim také poměrně brzy selhaly nervy...

Vládní program vyhlášený v Košicích řešil revolučně i otázky politické moci, postavil hráz snahám buržoazie dostat se zpět do sedla jaksi »nepřímo«, prostřednictvím jí oddané byrokracie. Londýnská vláda připravov-

¹ Košický vládní program. Praha, Svoboda 1984, s. 29.

vala »zajištění pořádku« znovunastolením moci okresních hejtmanů, okleštěním práv »obecních zastupitelů« — jenže padla kosa na kámen. KSČ obhájila revoluční vymoženosti, které se tak výrazně projevily ve jména ve Slovenském národním povstání vytvořením národních výborů. A tak program první vlády Národní fronty stanovil: »Na rozdíl od dřívějšího byrokratického, lidu vzdáleného správního aparátu tvoří se v obcích, okresech a zemích jakožto nové orgány státní a veřejné správy lidem volené národní výbory.«¹ To byl jeden ze základních předpokladů úspěšného rozvoje národní a demokratické revoluce. Znemožnil rozvoje revoluční aktivitu mas mocenskými prostředky, udusit buržoazii vyzkoušeného nástroje její třídní diktatury. Zkušenosti potvrdily, že se národní výbory osvědčily, splnily poslání orgánů lidové moci a významně se sloužily o přerůstání národní a demokratické revoluce v socialistickou.

Důvěra pracujících, zejména dělnické třídy, k nové republice byla zákonitě spojena s požadavky vyloučit třídní vykořisťování, zajistit, aby svobodná vlast byla dobrou matkou všech svých synů a dcer. Patří k zásluhám komunistů, že první vláda vyjádřila ve svém programu odhodlání: »... položit základy velkorysé sociální politiky a sociální péče o všechny vrstvy pracujícího lidu měst a venkova. Vláda se bude ze všech sil snažit, aby všichni práceschopní muži a ženy měli možnost práce a výdělků podle svého výkonu... Vláda se bude starat, aby všichni pracující byli zabezpečeni pro případ nezaměstnanosti, nemoci, úrazu, invalidity i staroby...«² V tehdejších podmínkách to byl základ programu, jehož důsledné uskutečňování získávalo komunistům sympatie a aktivní podporu miliónů a vedlo k izolaci buržoazních politiků. Navzdory těžkým poválečným poměrům se lidé přesvědčovali, že nová re-

¹ Košický vládní program. Praha, Svoboda 1984, s. 17.

² Tamtéž, s. 31.

publika bude skutečně jejich, že se svou vlastní prací a politickou aktivitou stávají tvůrci osudů své země.

Generace, které se dočkaly osvobození, měly v živé paměti, jak zhoubné důsledky měla pro Československo nesprávná národnostní politika buržoazních vládních kruhů. Edvardu Benešovi a jeho politickým spojencům sice nezbylo než se vzdát zkrachovaných idejí »čechoslovakismu«, uznat národní svébytnost Slováků alespoň proklamativně, ale k vytváření její konkrétní podoby v postavení slovenských národních orgánů se moc neměli. S podporou pokrokových českých i slovenských sil však komunisté prosadili v šesté kapitole Košického programu formulace, které jsou inspirovány myšlenkami V. I. Lenina o řešení národnostní otázky. »Vláda . . . činíc konec všem starým sporům a vycházejíc z uznání Slováků jako nacionálně svébytného národa, bude . . . od prvních svých kroků důsledně se snažit, aby v československém poměru byla uskutečněna zásada „rovný s rovným“ a aby tak bylo uplatněno skutečné bratrství mezi oběma národy . . . Uznávajíc, že Slováci mají být pány ve své slovenské zemi, stejně jako Češi ve své české národní domovině, a že republika bude obnovována jako společný stát rovnoprávných národů, českého a slovenského, vyjádří vláda toto uznání důležitými státně politickými akty . . . Bude se starat o to, aby při ústavním řešení poměru národa slovenského a českého byly konstituovány slovenské orgány moci zákonodárné, vládní a výkonné . . .«¹ Za třicet pět let, přes některé nedůslednosti i chyby, jsme se utvrdili v poznání, jak nesmírný význam pro sílu republiky a morálně politickou jednotu lidu má správná národnostní politika, vzájemný vztah Čechů a Slováků i u nás žijících národností.

Komunistická strana Československa, která při zpracování Košického vládního programu s takovou důsledností prosazovala zásadní revoluční prvky, nemohla

¹ Košický vládní program. Praha, Svoboda 1984, s. 19 a 20.

přehlédnout úlohu mocenských orgánů, zvláště pak armády. Stůj co stůj bylo nutné předejít možnosti, že by armáda mohla být v případném rozhodujícím třídním střetu zneužita proti lidu (jako tolikrát v první republice!). Bylo nezbytné budovat ji jako nástroj obrany země. Ve vládním programu se proto objevily úkoly, které sice buržoazním politikům »rvaly uši«, ale zato byly v plném souladu se zájmy lidu: »Vláda oceňujíc výjimečné zásluhy Rudé armády o naše osvobození i její rozhodující úlohu o zajištění naší budoucnosti... chce ještě více upevňovat bojovou spolupráci čs. armády s Rudou armádou a vidí v ní vzor pro budování nové, skutečně demokratické, antifašistické čs. armády... Zejména kolem 1. čs. sboru v SSSR bude tvořena nová čs. branná moc... Chce vláda jednou provždy skoncovat s tzv. nepolitičností armády u vědomí, že pod touto „nepolitičností“... bují reakční, antidemokratické a kapitulantské tendence.«¹ Vývoj potvrdil, jak prozřetelná to byla ustanovení — usnadnila porážku reakčních sil v únoru 1948 a přispěla k postupnému vybudování skutečně lidové armády.

(Smutná úloha Francie a Velké Británie při pohřbívání první republiky, mnichovská zrada a pak spása v podobě sovětské moci přiměly náš lid k tomu, aby požadoval i zcela novou zahraniční politiku. Pro politiku KSČ to bylo historické zadostiučinění, dějiny jí daly za pravdu. V buržoazní »grupírovce« se v té době proti orientaci na spojení se Sovětským svazem sice nikdo neodvážil postavit, ale i tak nechyběly úvahy o tom, že by nemělo jít o »jednostranné« spojení, že by ČSR mohla být jakýmsi »mostem mezi Východem a Západem«. Toto sezení na dvou židlích komunisté odmítli. První vláda Národní fronty pak prohlásila, že »... bude pokládat za neochvějnou vůdčí linii československé zahraniční politiky nejtěsnější spojení s vítěznou slovanskou velmocí na východě. Smlouva

¹ Košický vládní program. Praha, Svoboda 1984, s. 11 a 12.

československo-sovětská z 12. prosince 1943 o vzájemné pomoci, přátelství a poválečné spolupráci bude určovat pro veškerou budoucnost zahraničněpolitickou pozici našeho státu.¹ Netrvalo dlouho, jen co buržoazním politikům poněkud otrnulo, a tyto zásady byly až do února 1948 vždy znovu napadány, znovu a znovu se objevovaly pokusy oslabit je, posunout Československo »o něco západněji«. A pro úplné poznání našich pravicových oportunistů a revizionistů je dobré si vzpomenout, že na konci šedesátých let tvořily naše snahy jakýsi pilíř jejich politiky. Všestranná bratrská spolupráce, zajištěná bezpečnost naší země, podmínky pro mírové budování socialismu nejvýmluvněji potvrzují, jaký osudový význam pro nás má spojenectví se Sovětským svazem.

*

I dnes, po pětatřiceti letech, v době budování rozvíjené socialistické společnosti, čteme Košický vládní program ne jen jako slavnostní manifest na úsvitu svobody, ale jako učebnici revolučního boje, jako návod k jednání, jako nástroj k aktivizaci lidu. Navždy pro nás bude jedním z důkazů správného postupu KSČ, přesvědčuje nás o tom, že Klement Gottwald skvěle ovládal umění revoluční strategie a taktiky. Košický vládní program byl spolehlivým kompasem, který správně ukazoval cestu v zápase za rozvoj národní a demokratické revoluce a první kroky k jejímu přerůstání v revoluci socialistickou.

Tribuna, č. 14/1980

¹ Košický vládní program. Praha, Svoboda 1984, s. 15.

UČITEL ČESKOSLOVENSKÝCH KOMUNISTŮ

Z ČLÁNKU K 110. VÝROČÍ NAROZENÍ V. I. LENINA
UVEŘEJNĚNÉHO V SOVĚTSKÉM LISTU IZVESTIJA
13. DUBNA 1980

Komunisté se trvale řídí učením nikým nepřekonaného teoretika i organizátora socialistické revoluce V. I. Lenina. Jeho dílo je nevyčerpatelnou studnicí inspirace pro skutečné revolucionáře, kteří chtějí »svět nejen vykládat, ale měnit«. Je návodem ke každodennímu jednání ve výstavbě socialismu, v boji za národní osvobození, v zápase proti kapitalistickému třídnímu a národnostnímu útlaku, v posvátném úsilí za zachování a upevnění spravedlivého míru.

Stačí seřadit Leninovy spisy, posoudit jejich rozsah a proniknout do podstaty jejich obsahu, abychom si vždy znovu s obdivem uvědomovali, jak doslova obrovské teoretické dílo odkázal lidstvu. A to byl Leninovi vymezen, žel, poměrně krátký život, přičemž svá díla tvořil v nesmírně obtížných podmínkách, v ilegalitě, ve vyhnanství, v zahraničním exilu, v ohni revoluce — a od samého začátku v tvrdých utkáních s odpůrci, ba často i za neporozumění osobních přátel. Takový však už je osud revolucionářů, průkopníků nových, smělych myšlenek. Přesvědčivost Leninova odkazu však spočívá právě v tom, že nebyl »skleníkovým teoretikem«. Jeho revoluční teorie byla určena praxi a on sám — jako zakladatel a vůdce strany nového typu, jako organizátor socialistické revoluce a jejího rozvíjení — si správnost svých teoretických vývodů v praxi ověřoval. Velká říj-

nová socialistická revoluce, její obrana, budování socialismu v podmínkách kapitalistického obklíčení, rozhodující podíl Sovětského svazu na porážce fašistického Německa, poválečná obnova sovětského hospodářství, vytvoření rozvinuté socialistické společnosti stejně jako vznik socialistické světové soustavy a její vliv na dějinný vývoj, rozpad koloniálního panství imperialistických mocností, prohlubující se všestranná krize kapitalismu — což to vše není jediný řetěz nala a o všeobecné platnosti základních tezí jeho učení?

Právě tato působivost odkazu V. I. Lenina stupňuje zášť jeho odpůrců, ať už přímých apologetů buržoazního třídního panství či nejrůznějších reformistů. Když už nemohou Lenina a jeho teoretické i praktické dílo »vymazat z dějin«, snaží se, seč jim stačí síly, postavit ho proti Marxovi (či Marxu proti Leninovi), dokázat, že »zastaral«, omezit jeho účinnost rádobou geograficky nebo pracně konstruovat jakési »nové modely« socialistiky. Všechno to antileninské tažení má jediný cíl (něněmu socialismu, proti Sovětskému svazu a dalším zemím socialistického společenství. Je tedy namířeno proti praxi, která je prověrkou každé teorie, proti praxi, která dokazuje pravdivost a životnost leninismu.

Není neskromností, jestliže i my, českoslovenští komunisté, považujeme za potřebné ukázat, jak se vliv Lenina učení projevoval v našich podmínkách, čím nám bylo v téměř šedesátileté existenci naší strany, jak ovlivnilo naše novodobé dějiny a jak je využíváme v budování rozvinuté socialistické společnosti, při uskutečňování závěrů XV. sjezdu KSČ. Vždy jsme se učili především ze zkušeností KSSS a Sovětského svazu — ze zkušeností nejstarší revoluční strany nového typu, ze zkušeností prvního socialistického státu světa. To vůbec neznamená, že jsme přehlíželi, či dokonce podceňovali cenné zkušenosti ostatních oddílů mezinárodního komunistického a dělnického hnutí nebo že

jsme bedlivě nestudovali a nevyužívali praxi dalších bratrských socialistických zemí. A prvořadou důležitostí, kterou jsme v naší praxi přikládali zkušenostem Komunistické strany Sovětského svazu, je nesmyslně vykládat tak, jako bychom nerespektovali specifické československé podmínky, jako bychom mechanicky kopírovali »sovětský model«. Právě pozorná analýza všech mezinárodních i vlastních zkušeností a využívání našich třídních, národních i státních zájmů nás utvrdily v poznání, že nerespektovat a neprosazovat obecně platné zákonitosti leninského učení vede ve svých důsledcích ke ztrátám a porážkám revolučního hnutí. A vůbec přitom nezáleží na »čistém svědomí« revolucionářů, na jejich »upřímném zápalu«, na jejich subjektivně »dobrých úmyslech«. Nejen v teorii, ale i v praxi jsme se, žel, přesvědčili, že opouštět leninismus znamená koneckonců vždy poškozovat zájmy revoluce, dělnické třídy a socialismu.

Jsme hrdí na to, že se památná VI. všeruská konference Sociálně demokratické dělnické strany Ruska konala v Praze; že Lenin a jeho druhové našli díky obětavosti sociálně demokratických dělnických funkcionářů konspirativní útulek v naší zemi. Škoda jen, že k nám už tehdy nepronikly ve větší míře bolševické názory! Velká říjnová socialistická revoluce a porevoluční vývoj Ruska ovšem už u nás našly široký ohlas ať ve vzniku Slovenské republiky rad, v požadavcích na vytvoření socialistického státu či v růstu politického uvědomění nejpokrokovější části dělnické třídy. Když pak v důsledku zrady pravicové části sociálně demokratické strany, československý proletariát zakusil trpkost porážky, když buržoazie upevnila své třídní panství se všemi průvodními jevy, dostala se na pořad dne otázka vzniku revoluční strany nového typu — Komunistické strany Československa. Někteří z našich delegátů (tehdy ještě »levicových« sociálních demokratů) se na II. kongresu Komunistické internacionály (1920) setkali s Leninem, který se s nimi podělil o své názory

na vývoj v Československu. Právem proto říkáme, že se Lenin aktivně podílel na vzniku KSČ, že stál u její ko-
lébky, a to nejen osobně, ale i díky jeho myšlenkám,
které se u nás staly známými prostřednictvím prvních
přeložených děl, zvláště pak Státu a revoluce. Tato
knížka, nepřilíš objemná, ale zato přímo nabitá ob-
sažnými myšlenkami, se pro mnohé naše soudruhy sta-
la »abecedou« revolučního jednání.

Vývoj KSČ není přímočarý, neobešel se bez chyb
a omylů. Komunisté bojovali v podmínkách buržoazní
třídní diktatury, často v poloilegalitě, poznali všechny
formy represe státního aparátu od propouštění z práce
přes policajtské obušky, vězení až po střelbu do pokoj-
ně demonstrujících dělníků, kteří nežádali nic jiného
než chléb, práci a politická práva, jež buržoazní ústava
tak slavnostně deklarovala. I naše strana se musela vy-
pořádávat s různými projevy reformismu, od pravico-
pořádávát s různými projevy reformismu, od pravico-
vého, likvidátorského až po sektářské »levičáctví«,
a proto zaznamenávala nejen úspěchy, ale i větší či
menší porážky. V těch těžkých dobách měla Leninova
díla a zkušenosti sovětských komunistů nedocenitelný
význam. Pomáhaly organizovat principiální funkcion-
náře a členy strany, přispívaly k tomu, že se strana
ideově i organizačně upevňovala, našla sílu vypořádat
se s reformisty a stále výrazněji — zvláště pak po
V. sjezdu v roce 1929, pod vedením Klementa Gottwalda
— plnila poslání organizovaného revolučního předvoje
dělnické třídy. Období po V. sjezdu (které revizionisté
tak zuřivě napadali za jakési »podřízení se moskev-
skému diktátu«) je plné důkazů, že KSČ stále umněji
uplatňovala v našich podmínkách zásady leninismu
a zkušenosti z jeho praktické aplikace v první zemi so-
cialismu. Strana nekompromisně bojovala proti bur-
žoazní diktatuře, strhávala jí licoměrnou »democratic-
kou masku«, prosazovala normalizaci státních styků se
Sovětským svazem a hájila jej proti nejhanebnějším
pomluvám. Organizovala nesčetné politické a sociální
zápasy, požadovala spravedlivé řešení národnostní

otázky a stála pak jako jediná organizovaná síla proti nastupujícímu fašismu, co nejrozhodněji odmítla protichovskou zradu západních velmocí a kapitulantství vládnoucí československé buržoazie.

V čem nacházíme při hodnocení této dějinné etapy vlivy leninského učení a využití sovětských zkušeností? Především v tom, že strana odmítla »teorie« reformistů o údajné »stabilizaci kapitalismu« a v konkrétní situaci prokázala náročným zhodnocením všech politických a ekonomických jevů správnost Leninovy předpovědi o prohlubující se krizi imperialismu jako nejvyššího stadia kapitalismu. Díky leninským přístupům určovala KSČ účinnou politickou linii, vytyčovala působivá hesla, která mobilizovala masy, protože odpovídala jejich zkušenostem a tužbám. Získávala proletariátu třídní spojení mezi chudými rolníky, mezi ostatními pracujícími, ale i mezi výkvětem československé inteligence. Nikdy nepodceňovala využívání tribuny buržoazního parlamentu — v paměti našeho lidu je trvale zapsán první poslanecký projev Klementa Gottwalda — ale vždy spojovala parlamentní činnost s bojovou mobilizací lidových mas; nikdy v tehdejších domácích a mezinárodních poměrech nepodléhala iluzím o možnosti svržení buržoazní diktatury — »parlamentní cestou«. Celá činnost KSČ — právě proto, že využívala leninského učení — byla v plném souladu se zájmy československé dělnické třídy a všeho pracujícího lidu, vždy vycházela z našich vlastních specifických podmínek.

Je přirozené, že autorita KSČ rostla, že si získávala důvěru a lásku pracujících. Její vliv pak nebývale vzrostl, když stála v čele boje za obnovení národní svobody a státní samostatnosti proti nacistickým okupantům. Právě letos — v souvislosti s 35. výročím osvobození naší vlasti Sovětskou armádou — si připomínáme události, které od základů změnily poměry v Československu a předurčily naši socialistickou cestu. Dějinné zkušenosti našeho lidu, zvláště pak trpké poučení

z mnichovské zrady a okupace, rozhodující podíl Sovětského svazu na porážce hitlerovského Německa, důvěra, kterou získala KSČ, znemožnily znovunastolení neomezené buržoazní třídní diktatury a předválečných poměrů.

Ve vládě osvobozeného Československa zasedli představitelé KSČ, jejíž moskevské vedení v čele s Klementem Gottwaldem bylo tvůrcem jednotné Národní fronty a hlavním autorem prvního (tzv. košického) vládního programu. Na formulaci tohoto dokumentu, který vytyčoval zásady poválečného uspořádání života naší republiky — a pak v nelehkém zápase o jeho uskutečnění — se prokázalo, že Klement Gottwald byl dobrým žákem V. I. Lenina. Pod vlivem jeho učení ovládl revoluční strategii i taktiku, prokázal politickou zralost a státnickou moudrost. Hodnotil situaci velmi realisticky, odmítl přeskakovat vývojové etapy, vytyčoval úkoly, které byly v souzvuku se zkušenostmi a tužbami pracujících, vytvářel podmínky k prohlubování vedoucí úlohy dělnické třídy. S podporou lidu odhaloval věrohlavnost buržoazních představitelů, kteří překáželi realizaci vládního programu, a postupně oslaboval jejich hospodářské i politické pozice. V mezinárodní politice vždy důsledně hájil pevné spojení a bratrskou spolupráci se Sovětským svazem jako záruku naší nezávislosti a jistoty, že se bývalí mnichované nebudou vojensky vměšovat do našich vnitřních záležitostí. Shrnutě řečeno: Komunistická strana Československa cílevědomě rozvíjela národní a demokratickou revoluci, upevňovala její vymoženosti a vytvářela podmínky pro její přechod v revoluci socialistickou. V rozhodujícím třídním střetu — v únoru 1948 — zvítězil lid, v naší zemi byla nastolena politická moc dělnické třídy, brána k socialismu se otevřela naplno. A to vše, vzhledem k příznivým vnitřním i mezinárodním podmínkám, bez krvavých revolučních bojů, při plném respektování tehdy ještě platné buržoazní ústavy, se souhlasem par-

lamentu a prezidenta republiky, který věru nebyl žádným příznivcem komunistů.

Léta 1945—1948 v Československu lze bez přehánění nazvat přímo učebnicovým příkladem uplatnění všeobecně platných zásad leninského revolučního učení, a to nejen s respektováním, ale s důsledným využitím specifických československých zájmů. Pod vedením KSČ lid rozhodl o přechodu k socialismu tak přesvědčivým způsobem, že znemožnil ozbrojené vystoupení kontrarevolučních sil. Budování socialismu umožnilo nebývalý rozmach průmyslu, modernizaci zemědělství, rozkvět kultury a vzdělanosti i soustavný růst životní úrovně. Naše zahraniční politika zajistila nezávislost a bezpečnost země, těsná spolupráce se Sovětským svazem a dalšími spojeneckými zeměmi se pro Československo ukázala být všestranně prospěšnou. Co tu tedy bylo na újmu specifickým zájmům československého lidu? V čem byly tyto zájmy poškozeny důsledným uplatněním leninského učení a využitím sovětských zkušeností, jak se to marně snažili dokázat revizionisté a jejich zahraniční soupeřníci? Naopak — neotřesitelná fakta svědčí proti revizionistům, fakta dávají za pravdu leninismu.

V prvním dvacetiletí socialistického budování (1948—1968) jsme si ověřili prospěšnost uplatňování leninského učení, ale i škodlivost jeho překrucování a opouštění. Každý počín v duchu leninismu byl prováděn úspěchy, všechny zásadní chyby a nedostatky měly svůj prapůvod v nepochopení či v nesprávné aplikaci myšlenek V. I. Lenina. I to jsme poznali, jak blízko je od sektářskodogmatického pojetí leninismu k vykřešování jeho revoluční podstaty a pak až k jeho úplnému zavržení — ba i nositeli těchto zdánlivě protichůdných názorů byli většinou titíž lidé. Přesvědčivé argumenty jsou shromážděny v Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ, jehož trvalá platnost byla potvrzena XIV. a XV. sjezdem KSČ.

Když věrní komunisté a vlastenci s pomocí bratrských socialistických zemí odrazili nástup kontrarevoluce a zachránili v Československu socialismus, byl do čela ústředního výboru zvolen soudruh Gustáv Husák. Nové vedení strany zvládlo situaci, vypracovalo kurs dalšího budování rozvinuté socialistické společnosti a organizovalo jeho důsledné uskutečňování. Základem všech úspěchů při uskutečňování závěrů XIV. a XV. sjezdu byl právě návrat k leninismu, umné využívání jeho obecně platných tezí, jejich tvůrčí rozvinutí v současných podmínkách, uplatnění leninského stylu práce ve všech sférách života. Platí to především o Komunistické straně Československa, která se ideově i organizačně upevnila, tím se zvýšila její akceschopnost a prohloubila její vedoucí úloha ve společnosti. Základní Leninovy myšlenky isme využili také v upevňování a obraně lidové moci, v aktivizaci činnosti Národní fronty jako platformy pro organizování spojenců dělnické třídy, jejíž vedoucí úloha se neustále zvyšuje. V duchu leninismu věnuje KSČ soustavnou pozornost obsahu i formám rozvoje socialistické demokracie jako jednomu ze základních předpokladů politické aktivity pracujících a jejich účasti na řízení výroby i života obcí, okresů, krajů a celého státu. Hospodářský rozvoj země je zabezpečován na principech demokratického centralismu, zdokonalováním plánovitého řízení a rozvojem kolektivní i individuální iniciativy pracujících.

Po zkušenostech z druhé poloviny šedesátých let věnuje KSČ, v duchu myšlenek V. I. Lenina, mimořádnou péči rozvoji vlasteneckého a internacionalistického uvědomění a jeho projevům v praktické politice. Na principech internacionalismu a poučení zkušenostmi Sovětského svazu v rozvíjení leninské národnostní politiky jsme řešili vztahy mezi Čechy a Slováky federativním uspořádáním. Naše společnost tímto vpravdě leninským postupem zabezpečila svébytný rozvoj obou bratrských národů stejně jako rovnoprávné postavení u nás žijících národností. Vycházeli jsme z poznání, že

socialistický internacionalismus je nutné v plné míře prosazovat nejen v mezinárodních vztazích, ale i ve vnitřní politice.

Ve vnější politice je pro nás socialistický a proletárský internacionalismus — uplatňovaný po stranické i státní linii — nedotknutelnou zásadou, která je v plném souladu s naším vlastenectvím a s nejvlastnějším zájmy našich národů. Poznali jsme nejednou, jakou ceptářelství mohou spoléhat všichni naši spojenci, dělnická třída v kapitalistických státech, rozvojové země i národně osvobozené hnutí. Tomu odpovídá mezinárodní politika KSČ i československého státu, a to i v současných složitých podmínkách, způsobených postupem Jamese Cartera a nejagresivnějších kruhů NATO. Leninská politika mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením, tvořivě rozpracovaná a důsledně uplatňovaná Komunistickou stranou Sovětského svazu a Sovětským svazem, má naši plnou podporu. Upevňování spojení a všestranné spolupráce se Sovětským svazem a zeměmi socialistického společenství, jejich koordinovaný postup upevňuje naši bezpečnost, neomezuje, ale posiluje naši nezávislost, neoslabuje, ale zvyšuje mezinárodní vážnost Československa.

*

Ani v naší zemi ovšem neprobíhá budování rozvinuté socialistické společnosti bez problémů a obtíží; neskrýváme je, otevřeně o nich hovoříme a Komunistická strana Československa získává lid k účasti na jejich překonávání. I v tom nám účinně pomáhá využívání a tvořivý rozvoj leninského učení, které se za uplynulých třicet pět let skvěle osvědčilo i v zemi, která při vstupu na socialistickou cestu patřila mezi průmyslově poměrně vyspělé. Přesvědčili jsme se o všeobecné platnosti zásadních tezí leninského revolučního učení

nejen teoreticky, ale také a především na bohatých
praktických zkušenostech. Proto je Lenin i naším učite-
lem a vůdcem, proto půjdeme v Československu, jak to
znovu zdůraznil XV. sjezd KSC, vždy věrně leninskou
cestou.

Tribuna, č. 17/1980

Z PROJEVU PŘI SLAVNOSTNÍM OTEVŘENÍ PAMÁTNÍKU OSTRAVSKÉ OPERACE

V HRABYNI
26. DUBNA 1980

Soudružky a soudruzi,
vážení občané,
soudruzi příslušníci Československé lidové armády,
Sboru národní bezpečnosti a Lidových milicí,
chlapci a děvčata,
milí sovětští hosté!

V tento den a v těchto místech před třiceti pěti lety hřměla děla, vznesla se letadla, zarachotily pásy tanků, pěchota vyrazila do útoku — boj o osvobození Ostravy vstoupil do rozhodující fáze. Ostravská operace byla jednou z posledních urputných bitev druhé světové války. Vždyť nacističtí hrdlořezové si uvědomovali význam Ostravy a sám Hitler je proto nabádal: »Jestliže vydáte Moravskou Ostravu, vydáte Německo. Ostravu je nutné udržet stůj co stůj.« A jakkoli měla rádo by »tisíciletá třetí říše« už na kahánku, nacistická vojska kladla fanatický odpor.

Velení Rudé armády stálo před úkolem zničit silné uskupení nacistických vojsk s hluboce členěnou a dobře vybudovanou obranou. Současně se však rozhodlo zachránit Ostravu, aby toto ocelové srdce naší země mohlo co nejdříve pracovat pro osvobozenou republiku. Proto se i za cenu větších obětí rozhodlo pro složitější postup. Jak zásadní rozdíl to byl ve srovnání s počínáním západních spojenců, kteří v posledních dnech

války, aniž by se to dalo vojensky zdůvodnit, bombardovali řadu našich významných průmyslových podniků

Zájem nově vytvořené československé vlády Národní fronty o průběh ostravské operace byl vyjádřen i tím, že na pozorovatelně u Bolatic byli s Andrejem Ivanovičem Jeremenkem Klement Gottwald, Zdeněk Fierlinger a Ludvík Svoboda, tehdy už ministr národní obrany. Do dějin osvobození naší vlasti vešla a do srdcí československého lidu se natrvalo zapsala jména sovětských i československých velitelů, kteří řídili toto významné střetnutí: Jeremenko, Moskalenko, Grečko, Kuročkin, Gastilovič, Ždanov, Klapálek, Janko a Budín. Nechť vzpomenuť jména jsou poctou všem, kdo bojovali pod jejich velením — nechť jsou díkem těm dvaceti tisícům, kteří svými životy vykoupili svobodu Ostravy a tohoto kraje, těm, kteří obětí nejvyšší přispěli k porážce nacistu. Vzpomínka na ně nám připomíná, jak draze se platí za svobodu, zvláště když čest velí umírat v posledních dnech války, na úsvitu konečného vítězství. A je to vzpomínání o to bolestnější, že mnozí z těchto hrdinů padli před bývalými československými opevněními, jež jsme v roce 1938 museli vydat v důsledku zrady našich tehdejších západních spojenců a československé vládnoucí buržoazie.

V ostravské operaci napsali slavné stránky své bojové kroniky i příslušníci některých částí 1. československého armádního sboru v SSSR — 1. československá tanková brigáda vedená podplukovníkem Vladimírem Jankem a 1. československá smíšená letecká divize pod velením podplukovníka Ludvíka Budína. Klement Gottwald tehdy vzkázal tankistům: »Je to pro vás nesmírná čest, že na svých ocelových strojích budete osvobozovat ocelové srdce republiky. Vyznamenejte se v tomto důležitém boji jako dosud nikdy!« A českoslovenští tankisté i samopalníci obstáli se ctí, splnili Gottwaldův příkaz do posledního písmene. Nikdy nezapomeneme ani na zásluhy československých odbojářů, zvláště partyzánů, kteří pomáhali osvoboditelským armádám;

nezapomeneme na hrdinský čin Miloše Sýkory, který zaplatil životem za záchranu mostu přes Ostravici.

V pondělí 30. dubna 1945 zazněla v rozkaze hlavního velitele Rudé armády J. V. Stalina dlouho vytoužená slova: »Vojska 4. ukrajinského frontu se zmocnila útočným městem Moravské Ostravy, velkého průmyslového centra a mohutného opěrného bodu německé obrany v Československu.« Hlavní město sovětské země pozdravilo tuto zvěst dvaceti salvami z 224 děl. Ostrava si po více než šesti letech zase svobodně vydechla, ale válce nebyl konec, ještě se bojovalo o svobodu dalších částí tohoto kraje a v Berlíně dobýjeli hrdinní rudoarmejci nacistickou hydry v jejím vlastním doupěti. Teprve potom se dočkala svobody povstalecká Praha, nacistické Německo kapitulovalo, válka v Evropě skončila. Celý svět vzdával hold armádě prvního socialistického státu, která na svých bedrech nesla hlavní tíhu této strašné války.

Je těžké hledat slova, jež by vystihla naši vděčnost Sovětskému svazu, jeho lidu a armádě. Vždyť konečné vítězství ve Velké vlastenecké válce se rodilo už v jejím prvním přetěžkém údobí. Při obraně Brestu a Ukrajiny, Běloruska a pobaltských republik, pod Moskvou a v obklíčeném Leningradě se zhroutil nacistický plán »bleskové války«. Hrůzy nacistického tažení nezlomily statečný lid, který evakuoval a znovu vystavěl stovky průmyslových závodů. Ženy, starci, ba i děti kovali zbraně pro svou armádu, aby mohl přijít Stalingrad, aby byla proražena blokáda Leningradu, aby nacisté museli ustoupit od Moskvy i Kurska, aby nakonec vítězný rudý prapor zavlál nad Berlínem, aby Rudá armáda úplně nebo částečně osvobodila třináct zemí Evropy a Asie s dvěma sty milióny obyvatel. Tak statečně se mohl chovat jen lid, který bránil svou socialistickou vlast a revoluční vymoženosti, lid, který vedla slavná leninská komunistická strana. Nikdo nemá právo zapomínat na 20 miliónů mrtvých, nemluvě ani o hospodářských

škodách, kterými sovětský lid zachránil svět před fašistickým morem.

V Československu jsme hluboké city vděčnosti spojili se získanými dějinnými zkušenostmi, odmítli jsme záměry buržoazních politiků vrátit se do předválečných poměrů. Pod vedením komunistů rozvíjel náš lid národní a demokratickou revoluci v revoluci socialistickou a v únoru 1948 — v rozhodujícím třídním střetu — byla nastolena politická moc dělnické třídy. Výsledky, kterých jsme od té doby v budování socialistické společnosti dosáhli, dokazují, že jsme se dali správnou cestou, že náš lid je dobrým hospodářem své země. I Severomoravský kraj je dnes zcela jiný než po osvobození — nové závody, sídliště, ba celá města, moderní zemědělská výroba, rozmach vzdělanosti a kultury, způsob života pracujících — to vše je výsledkem uvědomělého lidského úsilí při uskutečňování politiky komunistické strany a Národní fronty. Potvrdili jsme, že jsme hodni svobody, že ctíme odkaz těch, kdo nám ji přinesli, že rozvíjíme a chráníme vymoženosti socialistické revoluce.

Vděčnost osvoboditelům i odpovědnost před dějinami — odpovědnost vůči našim vnukům i pravnukům — nás zavazují neuspokojovat se s dosaženým, klást si v hospodářském rozvoji i ve výchově nových lidí stále vyšší cíle. Tři a půl desítky let dokazují občané vašeho kraje, že vědí, co je jejich úkolem, čestně a velmi významně přispívají k rozkvětu celé naší vlasti. Naše delegace je pověřena tlumočit havířům, hutníkům, strojařům, stavitelům, dopravníkům, ženám ve spotřebním průmyslu, zdravotníkům i učitelům, pracujícím všech odvětví upřímné díky ústředního výboru Komunistické strany Československa, Národní fronty i osobní poděkování soudruha Gustáva Husáka. Máme vám vyřídit, že si velmi vážíme vašeho umu a vytrvalosti, vaší obětavosti, s jakou plníte uložené úkoly. Známe vás, důvěřujeme vám, a proto jsme hluboce přesvědčeni, že se čestně vyrovnáte i s nelehkými úkoly letošního roku a že

nezůstanete nic dlužni ani příští pětiletce. Vždyť linie revoluční fronty dnes vede jednotlivými pracovišti, životem i budoucnost příštích pokolení.

Naše práce a morálně politická jednota, uvědomělá podpora politiky komunistické strany a Národní fronty posilují autoritu Československa ve světě, násobí vážnost jejího hlasu v mezinárodní politice. Rozvaha a vytrvalost Sovětského svazu a zemí socialistického společenství, podpora všech pokrokových a mírumilovných sil přinesly v uplynulém desetiletí úspěchy politice uvolňování. Za to, že Evropa žije už třicet pět let v míru, za to, že se imperialistům nepodařilo rozpoutat nový světový válečný požár, vděčí národy především Sovětskému svazu. Jestliže se dnes nad zeměkouli objevily nové mraky napětí, pak to jde na vrub amerického prezidenta Cartera a nejagresivnějších kruhů Severoatlantického paktu. V rozporu s tužbami lidstva se snaží o návrat ke studené válce, nevybíravými prostředky chtějí prosazovat své zájmy v kterékoli části světa, vměšují se do vnitřních záležitostí jednotlivých států. Nebezpečně roztáčí spirálu horečného zbrojení. Zdá se, že se tyto novodobí uchazeči o světovládu ničemu z dějin nenaučili, zřejmě si neuvědomují, že svět je dnes zcela jiný, než byl před třiceti či čtyřiceti lety, a že na tom nemohou nic změnit. Jejich dobrodružná politika je odsouzena ke krachu, se Sovětským svazem a jeho spojenci se nedá mluvit z pozice síly, národy všech kontinentů prosadí svou touhu žít ve spravedlivém míru. Vždyť právo na život v míru je nejzákladnějším lidským právem. Čím více stupňují imperialisté válečný pokřik, tím houževnatěji budeme bránit dosažené výsledky politiky uvolňování, tím vytrvaleji budeme usilovat o mírové soužití států s rozdílným společenským zřízením.

Osvobození naší vlasti z nacistického jha i těch uplynulých třicet pět let potvrzují, jak prozíravé bylo, že jsme ze spojení se Sovětským svazem učinili nosný

pilíř naší vnitřní i zahraniční politiky. Zkušenosti Sovětského svazu, jeho nejednou podaná pomocná ruka, hospodářská spolupráce s ním nám usnadnily cestu k nové společnosti. Spojenectví s první socialistickou zemí světa, její morálně politická, hospodářská i vojenská síla jsou záštitou našeho mírového života, zaručují naši svobodu a státní nezávislost. Po boku Sovětského svazu a v rodině zemí socialistického společenství se cítíme bezpečni, díváme se klidně a s důvěrou do budoucích desetiletí. Československo už nikdy nebude pouhou figurkou na imperialistické šachovnici, Mnichov, ať už v jakékoli podobě, se už nikdy nebude opakovat. Proto také v nejvlastnějším zájmu naší země a jejího lidu budeme všestranně rozvíjet a prohlubovat spolupráci s naším největším a nejspolehlivějším spojencem; v duchu závěrů XV. sjezdu KSČ budeme svými činy každodenně naplňovat novou spojeneckou smlouvu, která byla podepsána před deseti lety. Žádám naše přítomné sovětské přátele, aby ujistili leninskou KSSS a všechny sovětské občany, že československý lid je jejich věrným přítelem a spolehlivým spojencem — že se provždy budeme držet zásady »věrnost za věrnost, lásku za lásku«.

Soudružky a soudruzi, před deseti lety, za přítomnosti Ludvíka Svobody a Andreje Ivanoviče Jeremenka, byl k tomuto památníku položen základní kámen. Občané Severomoravského kraje splnili slib, že vybudují památník, který bude důstojně připomínat význam ostravské operace a hrdinství sovětských i československých vojáků. Poděkujme všem, kdo se přičinili o to, aby památník co nejpřesvědčivěji vyjadřoval tyto ideje, poděkujme projektantům, architektům, stavbařům, výtvarným i hudebním umělcům a všem organizátorům. V letopisech výstavby tohoto památníku budou navždy zapsány 124 tisíce dobrovolně odpracovaných hodin, kterými pracující Ostravska vyjádřili svůj vztah k tomuto velkolepému dílu i k události, již připomíná. Nechtě tedy je tento památník symbolem našeho díků-

vzdání Sovětskému svazu za draze vykoupené vítězství ve Velké vlastenecké válce — ať je působivou školou našeho spolenectví, ať přispívá k výchově našeho mládeho pokolení v uvědomělé vlastence a internacionalisty.

V roce 1967 při odhalování památníku hrdinům stalingradské bitvy ve vašem družebním Volgogradě řekl soudruh Brežněv: »Kameny žijí déle než lidé. Avšak právě lidé a jen lidé dávají nesmrtelnost všemu, čeho se dotkne jejich hrdinství.«¹ Ano, nechť i tento památník svědčí o tom, že nic nebude zapomenuto; že nikdo nebude zapomenut. A tato přísaha se nevztahuje jen na padlé, ale i na ty, kdo přežili válečné útrapy a jsou dosud mezi námi. Jsme morálně zavázáni obklopit je úctou celé společnosti, využít jejich zkušeností zejména ve výchově mládeže a poskytnout jim všechno, co jen můžeme, aby viděli, jak si vlast váží jejich obětavosti i památky jejich padlých druhů.

Na zdejším symbolickém hřbitově dnes vzplanul věčný oheň na paměť padlých, hoří jako příkaz, abychom nezapomínali na to, jak draze byla vykoupena naše svoboda, abychom si uvědomovali naši odpovědnost za její udržení. Ale oheň je i symbolem života, který zvítězil nad zrůdným nacismem; je symbolem života ve svobodě, života, který se nepodaří udusit žádným novodobým kazimírům.

Jménem delegace ústředního výboru KSČ, Národní fronty a vlády svěřuji tento památník do péče krajských stranických a státních orgánů. Věřím, že i péče o něj bude důkazem našich díky osvoboditelům — naší úcty všem, kdo před třiceti pěti lety zachránili Ostravu a celému kraji přinesli světlo svobody.

Sláva Sovětskému svazu a jeho statečné armádě — osvoboditelce!

¹ L. I. Brežněv: Projevy a stati. Praha, Svoboda 1972, s. 291.

*Nechť se dále upevňuje věčné československo-sovětské spojení!
Ať žije, sílí a vzkvétá naše drahá vlast — Československá socialistická republika!*

*Podle původního textu projevu
Osobní archiv autora*

Z PROJEVU NA KONZULTATIVNÍM SETKÁNÍ PŘEDSTAVITELŮ PARLAMENTŮ ČLENSKÝCH STÁTŮ VARŠAVSKÉ SMLOUVY

V MINSKU
16. ČERVNA 1980

Drazí soudruzí Šitikove a Rubene,
vážené soudružky a soudruzí!

Jménem Federálního shromáždění ČSSR děkuji Nejvyššímu sovětu SSSR za významnou iniciativu ke svolání tohoto jubilejního setkání u příležitosti 25. výročí Varšavské smlouvy. Je symbolické, že jsme se v roce 1977 sešli v Leningradě, v kolébce Velké říjnové socialistické revoluce. Nyní jsme byli pozváni do hlavního města Běloruské sovětské socialistické republiky, jejíž hrdinný lid se tolik proslavil v nezapomenutelných letech Velké vlastenecké války a dosáhl obdivuhodných výsledků v poválečné výstavbě nacisty zpustošené země.

Letošní 35. výročí historického vítězství nad hitlerovským fašismem znovu připomíná celému lidstvu rozhodující úlohu Sovětského svazu, jeho lidu a slavné Sovětské armády při osvobození národů od nacistického barbarství, při záchraně lidské civilizace. Sovětští lidé neváhali v tomto boji na život a na smrt přinést ty největší oběti. Právě Bělorusko a sám Minsk jsou toho výmluvným dokladem. Skláníme se hluboce před památkou běloruských a všech ostatních hrdinů prvního socialistického státu, kteří obětovali své životy, abychom my mohli žít.

Sešli jsme se, abychom si jako volení představitelé

ludu našich socialistických společenství, našich nejvyšších zastupitelských a zákonodárných sborů připomněli čtvrt století existence Varšavské smlouvy. Tento bratrský svazek socialistických zemí již dvacet pět let spolehlivě zajišťuje mírové podmínky pro socialistickou a komunistickou výstavbu svých členských států a úspěšně sjednocuje jejich zahraničněpolitickou a vojenskou činnost v zájmu uvolňování mezinárodního napětí, zastavení horečného zbrojení, v zájmu odzbrojení, přestavby vztahů mezi státy s rozdílným společenským zřízením na leninských zásadách mírového soužití.

Je především zásluhou Sovětského svazu a členských států Varšavské smlouvy, že se podařilo přerušit tragický cyklus: světová válka — krátký mírový oddech — další světový válečný požár. Je to historicky významná skutečnost, svědčící o hlubokých přeměnách v poměru sil ve světě ve prospěch pokroku a socialismu, o stále větší účinnosti a vlivu aktivní mírové politiky zemí socialistického společenství. Ve světě neustále roste poznání, že socialismus a mír jedno jsou.

Přes všechny zamlžovací manévry imperialismu nelze světu zamlčet historická fakta: Varšavská smlouva vznikla až šest let po vytvoření útočného Severoatlantického paktu, který proti všemu varování Sovětského svazu a jeho spojenců tehdy vnutil světu studenou válku včetně remilitarizace západního Německa. Přitom Varšavská smlouva si přímo dala do vínku, že zaměří své úsilí k vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v Evropě.

Veškeré dokumenty, které za celou dobu své existence přijala, jsou prodchnuty aktivním, trpělivým, důsledným úsilím o dosažení tohoto cíle. Nepochybně nejvýznamnějším úspěchem bylo prosazení konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a přijetí jejího Závěrečného aktu, od jehož podpisu nejvyššími představiteli účastnických států v Helsinkách uplyne 1. srpna tohoto roku pět let. Bylo to veliké vítězství věci míru, státnické prozíravosti, rozumu.

Československá socialistická republika od samého počátku byla aktivním členem Varšavské smlouvy. Naše národy vyvodily logické důsledky ze zrády západních spojenců buržoazního Československa v Mnichově 1938 a ze zbabělosti vlastní buržoazie. Proto nepřipustila po druhé světové válce a po nacistické okupaci, která znamenala ohrožení naší národní existence, obnovu předmnichovských poměrů. Svobodně se rozhodla pro cestu ke skutečné demokracii, k socialismu a pro věčné spojenectví a bratrskou spolupráci se Sovětským svazem. Logickým pokračováním byla účast na založení Varšavské smlouvy a naše trvale aktivní působení pro její neustálé posilování.

Bilance dvaceti pěti let existence Varšavské smlouvy je jednoznačně kladná a projevila se zejména v sedmdesátých letech, kdy věc míru a pokroku v Evropě a ve světě doznala hlavně díky neúnavnému úsilí Sovětského svazu a ostatních členských států Varšavské smlouvy výrazných úspěchů. Takový vývoj se však stal příčinou zlobné nespokojenosti a odporu nejreakčnějších sil imperialismu.

Výsledkem imperialistického přehodnocování vývoje sedmdesátých let je Carterova doktrína, oprášená to verze zkrachovaných dřívějších doktrín usilujících o americkou hegemonii, o zastavení pokroku. Krach Carterových předchůdců je celému světu znám. Tím menší naději na úspěch má James Carter v současných podmínkách, kdy poměr sil ve světě je diametrálně jiný než například v době vyhlášení Trumanovy doktríny. Navíc dnes lidstvo již poznalo blahodárné důsledky praxe politiky uvolňování.

Nemíníme však současný vývoj ani v nejmenším zlehčovat. Mezinárodní situace se vinou Carterovy administrativy a ostatních nejreakčnějších kruhů zemí NATO zkomplikovala. Nepodceňujeme její nebezpečná úskalí, cynické pošlapávání nejzákladnějších norem mezinárodních vztahů ze strany Spojených států amerických, jejich nadřazený diktátorský přístup i ke svým

spojencům, hazardování s mírem, dobrodružnost. Varovných dokladů je dostatek.

Jsme si vědomi, že nejde zdaleka jen o osobu amerického prezidenta, o jeho spekulace na znovuzvolení, ale především o výraz reálně existujících, pro lidstvo krajně nebezpečných zájmů a plánů mocného vojensko-průmyslového komplexu USA a NATO.

Tato neblahá orientace se rýsovala na obloze mezinárodních vztahů již několik let. Stačí si připomenout, co se odehrávalo v kampani před posledními prezidentskými volbami v Spojených státech amerických, s jaskými nehoráznostmi a provokacemi nová americká administrativa přicházela pod rouškou takzvané ochrany lidských práv, jaké jasně nepřijatelné návrhy například v oblasti odzbrojovacích jednání předkládala. Již v roce 1978 washingtonské zasedání NATO přijalo rozhodnutí o zvyšování vojenských rozpočtů a v prosinci 1979 pak USA přes varování socialistických zemí prosadily v NATO souhlas s rozmístěním nových amerických jaderných raket v západní Evropě.

To vše před událostmi v Afghánistánu, které jsou tudíž pouze průhlednou záminkou k rozpoutání frontálního útoku imperialismu proti politice uvolňování podkouřovou clonou hysterického antisovětismu a antikomunismu. Vždyť fakta kolem Afghánistánu jsou jasná. Od dubnové revoluce v roce 1977 byla proti této zemi ze zahraničí podporována a organizována stále se stupňující podvratná kontrarevoluční činnost. Sovětský svaz poskytl pomoc na opakovanou žádost afghánské vlády v souladu s afghánsko-sovětskou spojeneckou smlouvou, s Chartou OSN a mezinárodním právem. Plně tuto sovětskou bratrskou pomoc schvalujeme a podporujeme.

Soudružky a soudruzi, analýza všech poválečných let je poučná. Vyplývá z ní jeden základní fakt: úspěchy věci míru a pokroku byly vždy spjaty se společným úsilím socialistických zemí a všech pokrokových, mírových a realistických sil světa. Především a v rozhodu-

jší míře však závisí na síle, jednotě, semknutosti a společném postupu zemí socialistického společenství. Pro-
to je v současné zostřené mezinárodní situaci. Pro-
stým imperativem více než kdy jindy posilovat napro-
stále těsnější koordinovaný postup, čelící také jejich
né politice diferenciacce vůči zemím socialistického spo-
lečenství ze strany Spojených států amerických, zvláště
jejich pokusům o oslabení bratrského svazku socialis-
tických zemí se Sovětským svazem. Je současně třeba,
aby všechny pokrokové, mírumilovné, realistické síly
ruku v ruce s námi vystupňovaly svou aktivitu.

Jasnou odpověď na základní otázky současnosti dalo
jubilejní květnové zasedání Politického poradního
výboru Varšavské smlouvy. Jeho závěrečné dokumenty
považujeme za náš společný akční program i po parla-
mentní linii. Ukazují reálné optimistické východisko ze
současné zhoršené mezinárodní situace, cestu k dal-
šímu pokračování ve prospěch prohlubování politiky
uvolňování, rovnoprávné, vzájemně výhodné mezi-
národní spolupráce, zastavení horečného zbrojení,
k dosažení pokroku v odzbrojení. Je to cesta dávající
lidstvu realistickou perspektivu šťastného mírového ži-
vota.

Ve stejném duchu je formulována výzva Za mír a od-
zbrojení, přijatá na závěr dubnového setkání evrop-
ských komunistických a dělnických stran v Paříži. Rov-
něž tento důležitý dokument má naši plnou podporu.

Vážení soudruzi, považují za nutné informovat vás,
že Federální shromáždění ČSSR z pověření účastníků
našeho posledního setkání v říjnu loňského roku v Pra-
ze předalo všem parlamentům Evropy a světa doku-
menty, které jsme tehdy přijali. Jak jsme vás již infor-
movali, naše pražské dokumenty byly až na nepatrné
výjimky přijaty pozitivně. S předáním dokumentů byl
spojen poměrně široký a prospěšný dialog, který dává
možnosti pokračovat v něm v současné situaci a také
po přijetí našich minských dokumentů, s jejichž návrhy
naše delegace jménem Federálního shromáždění ČSSR

vyslovuje plný souhlas. Jsme přesvědčeni, že výsledky tohoto setkání, koordinovaný postup parlamentů členských států Varšavské smlouvy při jejich prosazování, prospějí věci míru a mezinárodní bezpečnosti a spolupráce.

Na závěr chci poděkovat Nejvyššímu sovětu SSSR a běloruským hostitelům za skvělé podmínky pro naše jednání a za vskutku příkladnou hostitelskou péči.

*Podle původního textu projevu.
Osobní archiv autora*

Z PROJEVU NA CELOSTÁTNÍCH OSLAVÁCH DNE HORNÍKŮ A ENERGETIKŮ

V SOKOLOVĚ
6. ZÁŘÍ 1980

Vážení přátelé,
soudružky a soudruzi!

Mezi milióny pracujících naší země zaujímají mimořádně čestné místo horníci všech oborů, energetici, pracovníci plynárenských podniků a geologického průzkumu. Bylo to, mimo jiné, vyjádřeno i tím, že vyhlášením Dne horníků se jejich povolání, jako prvním ze všech profesí, dostalo mimořádného společenského uznání. Tak to před jedenatřiceti lety zdůraznil Klement Gottwald na slavnostním zasedání v historickém Vladislavském sále Pražského hradu. Od té doby je Den horníků a později také energetiků rok co rok svátkem jejich práce, posuzují se při něm dosažené výsledky a určují budoucí úkoly.

Slova díky nejsou ovšem určena jen pro váš svátek, společnost projevuje o vaši práci soustavný zájem. Dobře víte, že ústřední výbor Komunistické strany Československa a federální vláda se s mimořádnou péčí zabývají vašimi obory. Na rozvoj hornictví a energetiky vydělujeme obrovské finanční a materiálové prostředky. Staráme se o to, aby se v potřebné míře budovaly nové doly a energetická díla vybavovaná moderní technikou.

Horníci a energetici, kteří v tyto dny slaví svůj svátek, chápou potřeby společnosti, vynikají pracovní

obětavostí, doslova denně překonávají nejrůznější potíže, snaží se čestně plnit nelehké úkoly. Soudruh ministr Vlastimil Ehrenberger velmi podrobně, jménem všech horníků a energetiků, složil účty za uplynulý »hornický rok«. Můžete být právem hrdí na dosažené výsledky, ale je dobře, že ani v tento slavnostní den nezavíráte oči před existujícími nedostatky, víte, kde vás »tlačí bota«, nezatajujete, že máte i místa, kde lecos skřípe. Takový kritický přístup zůstává vždy a všude základní podmínkou úspěšného překonávání všech slabín. Vždyť ne všude se práce daří stejně, ne každý si zaslouží chválu a díky, ne každý může Den horníků a energetiků oslavovat s čistým svědomím. Celostátně je těžké hodnotit každý závod, každý pracovní kolektiv, neřkuli každého jedince — bude však dobře, když to bez jakýchkoli rozpaků a velmi zásadně uděláte v každém závodě, na jednotlivých pracovištích i v těch nejmenších pracovních skupinách. A čím méně falešného kamarádství, čím více zásadnější kritiky, tím prospěšnější to bude pro každý kolektiv i pro celou společnost.

Vývoj ve světě nás zákonitě nutí využívat v největší možné míře vlastní zdroje surovin, zvláště pak pevných paliv, nehledě na to, že zužitkování všeho, čím nás příroda obdarila, je příkazem nejen morálním, ale i ekonomickým. Dělají to všechny, i ty nejbohatší a nejvyspělejší státy, tím spíše to platí pro naši zemi, kde našťástí je zatím pevných paliv dostatek, i když jejich využívání spojíme se zvyšováním podílu jaderných elektráren. Ano, těžba uhlí je opravdu stále složitější a nákladnější — v hlubinných dolech jdeme do stále větších hloubek, při pcvrchové těžbě roste rozsah skrývek, zkoumáme možnost využití takových rudných i nerudných surovin, jejichž dobývání se nám před časem zdálo být neekonomické. O to naléhavěji záleží na tom, aby obrovské finanční i materiálové zdroje byly využívány co nejrozumněji, abychom otevírali nové do-ly a stavěli nové elektrárny rychle a kvalitně, abychom

je vybavovali nejmodernější technikou. Soudruh Vlastimil Ehrenberger uváděl na konkrétních příkladech, že se to zatím nedá říci o všech investičních akcích, přičemž často zaostávají právě ty nejnámennější, ty, jež rozhodují o budoucnosti našeho hospodářství, o možnostech jeho dalšího žádoucího rozvoje. A snad není tak těžké pochopit, že každé zpoždění ve výstavbě či zvýšení rozpočtových nákladů, každý případ nedoručení projektovaných technických parametrů škodí společnosti a ve svých důsledcích ovlivňuje životní úroveň každého z nás, a to počínaje reálnými příjmy přes narušování rytmičnosti výroby až po světlo a teplo v našich bytech.

Vysvětlovat a zdůvodňovat můžeme leccos — a někteří z nás jsou v tom úplnými mistry — jednou můžeme obviňovat investora, jindy zase stavbaře či dodavatele technologie. Můžeme přehazovat odpovědnost jako horký brambor z ruky do ruky, jenže tím, jak známo, nepřibude ani cent uhlí, ani jedna kilowatthodina elektrické energie, nezískáme tím ani pokoje, ani vodovody či osvětlení na ubytovnách. Zkušenosti dokazují, že mnohé záleží na samotných investorech, počínaje základní přípravou — tedy projekty — až po mnohem větší náročnost vůči stavebním i strojírenským dodavatelům. Velmi by tu prospělo více zdravé rvavosti a neústupnosti, jež ovšem můžeme uplatňovat, jen když sami máme »čistý stůl«. Kontrolní dny přece nemohou být jakýmsi sousedskými besedami; nemají sloužit k takzvanému zreálnování, česky řečeno odsouvání úkolů, prodlužování dohodnutých lhůt či smířování se s horšími parametry dodávané technologie. Víím, že značně zjednodušuji, ale kvůli srozumitelnosti to řeknu takto: investor platí, investor má povinnost prosazovat celospolečenské zájmy, investor má právo být náročný.

To všechno se ovšem v plné míře týká také dodavatelů stavebních prací i technologie. Je toho věru dost, co z nesplněných úkolů jde na jejich vrub, nejedna položka na straně »má dáti« zůstává prázdná. Patnáctý

sjezd, ústřední výbor Komunistické strany Československa, jeho předsednictvo a vláda stanovily (a nejednou se to v různých souvislostech opakovalo), že rozvoj palivoenergetické základny je prvořadým úkolem. V některých případech si však dodavatelé vysvětlují tuto, jak říkáme, »prioritu« dost volně. Jako by bylo třeba mimořádného nadání k tomu, abychom pochopili všechny souvislosti, jako by především ve vztahu k do-
lům a elektrárnám neplatilo ono osvědčené »dnes ty mně, zítra já tobě«. Dnešní neplnění dodávek pro výstavbu dolů a elektráren, pro rekonstrukce a generální opravy se může v dohledné době vymstít samotným dlužníkům. A kdyby se tyto obory, podniky a závody měly zase potýkat s nedostatkem uhlí či s energetickými výsečemi, pak ať neobviňují jen havíře a energetiky, ale ať zpytují především vlastní svědomí, ať hledají příčiny potíží v nesplnění svých úkolů buď v množství, nebo v kvalitě. Při řešení všech problémů si musíme stále uvědomovat, že naše národní hospodářství je složitým soustrojím, jehož pravidelný chod může narušit i nesplnění dodávek, které jsou třeba z hlediska finančních objemů zdánlivě »zanedbatelné«.

Když je řeč o úkolech horníků a energetiků, nelze nikdy obejít dopravu, především pak železnici. Vytěžené uhlí splní svůj účel, jen když se dostane ke spotřebiteli, a u nás, jak víte, přepravujeme milióny tun uhlí na velké vzdálenosti. To je náročné pro dopravce, ale nelze tu podceňovat ani národohospodářská měřítká. Proto stojí za to vždy znovu zkoumat možnosti rozumných změn v územním rozmístění spotřeby, jinak řečeno zkracovat cesty ke spotřebiteli všude, kde to je technologicky zvládnutelné, všude, kde lze zdaleka dopravované uhlí nahradit bližšími zdroji.

V automobilové dopravě pak jde o to, aby v zájmu hospodárnosti, zejména vzhledem ke spotřebě pohonných hmot, byly automobily umnějši organizací práce maximálně využívány i při cestách do revírů, aby prázdné, a tedy bez užitku, nenajezdily tisíce kilome-

trů. Všude, kde je to možné, je třeba na přepravě uhlí zvyšovat také podíl říční dopravy. Ke zvládnutí rostoucích nároků na dopravu, zvláště pak na železnici, musí ovšem svým dílem přispět také přepravci, odeslatelé i příjemci — využitím ložného prostoru, odslávním ucelených vlaků, pravidelnou nakládkou i vykládkou stejně jako šetrným zacházením s vagóny a pomocí při menších opravách. Vzájemná náročnost a přitom těsná spolupráce dopravců a přepravců, koordinace, operativní informace a organizace — to je zřejmě klíč k tomu, aby těžba, doprava i spotřeba na sebe plynule navazovaly, aby bylo v potřebné míře zabezpečeno i včasné předzásobení.

Mnohokrát bylo řečeno, že v těžbě uhlí na jednoho obyvatele jsme na jednom z předních míst ve světě a ani ve výrobě elektrické energie se nekrčíme někde v koutku. Žel, ve srovnání s průmyslově vyspělými zeměmi je u nás spotřeba obojího příliš vysoká, leckde lze právem mluvit o nepřipustném plýtvání. Současně však takovéto srovnání odhaluje také možnosti velkých úspor nebo, jak říkáme, racionalizaci spotřeby paliv a energie. Předsednictvo ústředního výboru Komunistické strany Československa a vláda zaujaly stanovisko k loňským trpkým zkušenostem a určily úkoly pro zimu 1979/1980. První týdny a měsíce minulého roku nám opravdu daly za vyučenou, ale tehdejší těžkosti nás také obohatily o nejednu dobrou zkušenost. Jenže minula další zima, obstojně jsme ji zvládli a už je tu dost signálů, že nám otrnulo, zejména u velkospotřebitelů, z nichž někteří jako by zase začali upadat do lhostejnosti. Svědčí o tom například to, že v prvních letošních pěti měsících vzrostla průmyslová výroba o 4,2 procenta, ale spotřeba elektrické energie o 7,8 procenta. Někdo může namítnout, že toto srovnání se stejným obdobím loňského roku není dost přesvědčivé, ale nijak nelze oddiskutovat trvajících nerovnoměrnost odběru elektřiny, a zejména její nevyužívání ve druhých a třetích směnách. Nezbyvá než i ve velkoobchodních cenách

promítnout, že paliva a elektrická energie mají, obrazně řečeno, »cenu zlata«, a současně nepřipustit, aby se nové velkoobchodní ceny automaticky vyrovnávaly zdražením výrobků. Dokument předsednictva ústředního výboru Komunistické strany Československa a vlády o racionalizaci spotřeby paliv a energie nesmí zůstat jen na papíře. K jeho splnění však musí rychleji přispět vývoj, výzkum, ale i strojírenská výroba, protože k tomu kromě dílčích zásahů organizačního charakteru potřebujeme nezbytně postupně modernizovat kotelní měřicí a regulační techniku. V souvislosti s požadavky hospodárnosti musím ministerstvu paliv a energetiky připomenout, aby mnohem účinněji plnilo úlohu garanta celostátní energetické politiky. Nikdy nepřestane platit zásada, že šetřit musíme vždy a všude — a nejen v nouzi, ale právě tehdy, když je z čeho.

Přes dosud existující nerovnoměrnosti oceňují ústřední výbor Komunistické strany Československa a vláda výsledky, jichž jste díky vašemu úsilí dosáhli v předzásobení velkospotřebitelů, zvláště pak elektráren a tepláren. Současný stav a úkoly, jež si v tom ještě vytyčujete, dávají pracujícím jistotu, že se na zimu připravujete pečlivě, že se nenecháte zaskočit vrtochy počasí. Velmi záleží na tom, aby i teplárny byly připraveny a zajišťovaly nejen plnění vlastních plánovacích ukazatelů, ale také odpovídající teplo v bytech. V předzásobení však nejde jen o velkospotřebitele — v žádném případě nesmíte podcenit maloobdoběratele, a zvláště pak potřeby občanů odkázaných na pevná paliva. Lidé velmi kriticky srovnávají zprávy o plnění vašich plánů, když současně dostávají málo uhlí, a to ještě nejednou v nevyhovující jakosti. Kromě nepříznivých politických důsledků se to při větší zimě projeví zpravidla růstem spotřeby elektřiny, protože lidé topí vším, co je k dispozici, a často používají velmi nevhodné spotřebiče. Tak potom vytloukáme klín klínem, na jedné straně jako bychom šetřili a na druhé nerozumně

plýtváme. Občané mají mnoho výhrad i k činnosti obchodu, tedy Uhelných skladů. Upozorňují na případy protekcionářství spojeného často s úplatkářstvím, na bezohlednost v uspokojování sociálně a zdravotně odůvodněných potřeb, na nepoctivost, která se projevuje šizením spotřebitelů atd. Velký díl odpovědnosti v tom spočívá na národních výborech všech stupňů, které musí využít dobrých zkušeností zejména k zabezpečení rovnoměrného územního rozmístění do dávek. Odstranění existujících nešvarů musí být i předmětem pozornosti příslušných odborných kontrolních orgánů včetně výborů lidové kontroly. Zásadní řešení ovšem spočívá především v produkci paliv takové jakosti, která bude občanům vyhovovat. Mám na mysli především prozkoumání možností zvýšení výroby kvalitních briket.

Jako všude, tak i ve vašich oborech jsou lidé tím nejcennějším pokladem — jejich uvědomění, zdraví, schopnosti a obětavost mají vždy rozhodující vliv na plnění úkolů, na organizaci práce, na dobré využití techniky i na spolehlivý provoz. Havířina byla, je a bude vždy opravdu chlapeckou prací, i když se vlivem používané techniky její charakter podstatně změnil — bez rozumu a fortele se neobejde. Je dobře, že se v zabezpečování tolik potřebných pracovních sil soustřeďujete především na získávání a dobrou odbornou výuku a občanskou výchovu mládeže.

Velmi ovšem záleží na tom, jak se přímo jednotlivé podniky a závody starají o lidi, jak konkrétně v péči o zdraví a pracovní prostředí dokazují, že si jich opravdu váží. Žel, i v tom nepostupují všude stejně svědomitě, našlo by se dost případů, kde je věru co kritizovat. Všude, ale ve vašich oborech zvláště, je kázeň základním předpokladem plynulého provozu, předchází zbytečným hospodářským ztrátám, ale především je zárukou bezpečnosti, chrání zdraví a lidské životy.

Mnohé ještě zbývá vykonat v péči o zdraví pracujících, zvláště pak v hlubinných dolech. Jde o kvalit-

nění prevence, o dobudování závodních zdravotnických pracovišť a o dobře organizovanou rekreaci. Neméně nám záleží na zlepšování životního prostředí, zejména v severočeském a sokolovském revíru. Pravda, zásadní řešení spočívá v nové ochranné technologii, ale tu vzhledem k nákladům a dostupnosti můžeme získávat jen postupně. Vedle toho se však pro zlepšení životního prostředí dá udělat mnoho užitečného dobrovolnou prací občanů, spoluprací vašich závodů a národních výborů. Dost příkladů svědčí o dobrých zkušenostech, ale stále ještě si někteří představitelé závodů myslí, že mají dost svých »výrobních« starostí a to, co je mimo závod, ať dělá ten, komu to přísluší. Zapomínají přitom, že pomoc národním výborům slouží také závodům, že může příznivě ovlivnit zatím příliš vysokou fluktuaci — zapomínají, že v obcích a ve městech žijí jejich pracovníci s rodinami, že každé zlepšení životního prostředí má vliv na jejich zdraví i osobní spokojenost.

Význam lidí a jejich vliv na zabezpečování úkolů nejlépe dokazuje rozvoj pracovní iniciativy horníků a energetiků. Čerpáte z bohaté tradice třídního uvědomění horníků — vždyť v minulosti patřili k nejrozhodnějším v boji proti buržoaznímu vykořisťování, po osvobození se zařadili mezi uvědomělé budovatele socialismu, byli mezi nimi první úderníci i první hrdinové socialistické práce, ve vašich řadách se zrodilo nejedno hnutí, které bylo příkladem i ostatním odvětvím a oborům. I dnes jsou tu s námi představitelé nejúspěšnějších kolektivů a soudruzi, kteří po zásluze převezmou vysoká vyznamenání za své pracovní výsledky, mnoho dalších bude oceněno na místních či závodních oslavách letošního Dne horníků a energetiků. Socialistická soutěž má v naší společnosti mimořádný význam, bez ní bychom těžko zvládali stále náročnější úkoly, ona je i dokladem uvědomění, z něhož vyrůstá socialistická morálka, nový, socialistický vztah k práci a k životu. Čísla o počtu soutěžících ve vašem odborovém svazu

jsou opravdu impozantní, ale to nemůže zůstat hlavním cílem. Dbejme soustavně o to, aby soutěž byla skutečně soutěží, abychom z ní vymýtili všechny znaky formalismu a povrchnosti, aby se neuzavíraly závazky na plnění samozřejmých pracovních povinností či z opatrnosti takové, které se pak ve skutečnosti mnohonásobně překračují. Plnění závazků pozorně kontrolujeme, posuzujeme i příčiny nesplněných; především se opatrně soustřeďujeme na ty formy soutěže, které zvyšují její kvalitu a přispívají k řešení naléhavých úkolů v organizaci práce, ve zvládnutí techniky, v nových technologických postupech a v celkové hospodářské efektivnosti.

V posledních měsících žijeme a pracujeme v podmínkách velmi složité, otevřeně řečeno zostřené mezinárodní situace. Odpovědnost za to nesou nejagresivnější kruhy Severoatlantického paktu, zvláště pak vedoucí představitelé Spojených států amerických. Úspěchy socialismu, vítězství národně osvobozeneckých hnutí, rostoucí síly pokroku a prohlubující se všeobecná krize kapitalistické společnosti je právem zneklidňují.

Za to, že se těmto žhářům nedaří uskutečnit jejich zrůdné plány, vděčí svět především Sovětskému svazu, jeho hospodářské i vojenské síle, jeho rozvážné trpělivosti a obdivuhodné houževnatosti v prosazování mírové politiky. Sovětský svaz a jeho spojenci se nedají vyprovokovat a pokusy jednat s nimi z »pozice síly« jsou odsouzeny ke krachu. Členské státy Varšavské smlouvy podporují mírovou iniciativu Sovětského svazu a stále znovu ukazují, že k záchraně lidstva vede jediná schůdná cesta: upevňování míru, vzájemně výhodná spolupráce mezi státy a národy ve všech oblastech, vytvoření ovzduší důvěry, zastavení horečného zbrojení a postupné odzbrojování při zachování stejné bezpečnosti pro všechny země.

Sovětský svaz a jeho spojenci nejsou osamoceni, jejich návrhy navzdory zlobné buržoazní propagandě mají velký ohlas mezi širokými masami v celém světě; podporují je mohutné pokrokové a mírové síly a vážně je posuzují i realisticky smýšlející západní státníci. Jsme hluboce přesvědčeni, že si lidstvo nedá vnutit zločinné záměry »jestřábů« ze Severoatlantického paktu, že ubrání mír pro současné i budoucí pokolení. Jsme hrdí na to, že nepozorujeme tento dějinný zápas nečinně, že aktivně podporujeme houževnaté mírové úsilí Sovětského svazu, že stojíme na správné straně barikády. Svědčí o tom diplomatická aktivita našeho státu, přispívá k tomu každý z nás svou prací, upevňováním morálně politické jednoty našeho lidu, aktivní podporou politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty. Čím úspěšnější budeme ve zvládnutí úkolů socialistické výstavby, čím budeme jednotnější, tím účinněji se budeme podílet na konečném vítězství zdravého rozumu, na zachování a upevnění míru.

Naše delegace byla pověřena tlumočit vám a vašim prostřednictvím všem horníkům a energetikům pozdravy ústředního výboru Komunistické strany Československa, Národní fronty, federální vlády a upřímně osobní pozdravy soudruha Gustáva Husáka. Děkujeme všem horníkům a energetikům za poctivé pracovní úsilí, blahopřejeme všem kolektivům i jednotlivcům, jejichž práce dnes bude veřejně společensky oceněna — blahopřejeme vám ke Dni horníků a energetiků 1980. Ústřední výbor Komunistické strany Československa a vláda jsou přesvědčeny, že se naše socialistická společnost může na vás plně spolehnout; že tak jako v minulosti i v tomto roce a v letech budoucích projevíte činy své socialistické vlastenectví, svůj vztah k našemu spolenectví se Svazem sovětských socialistických republik, svou solidaritu k třídním bratřím v kapitalistických a rozvojových zemích. Věříme, že horníci

a energetici pozdraví 60. výročí vzniku Komunistické strany Československa a její XVI. sjezd novými pracovními úspěchy.

Rudé právo 8. září 1980

JÍT DO OHNĚ...

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE NÁRODNÍ VÝBORY
ŘÍJEN 1980

přesvědčovat čtenáře o tom, že práce národních výborů je důležitou součástí rozvoje socialistické demokracie, by znamenalo přesvědčovat přesvědčené. Neméně jasné je i to, že rozvoj socialistické demokracie je spjat pevně — ba podmíněn — soustavným zvyšováním účinnosti politickovýchovné a ideologické práce. Tím jsou předurčeny úkoly, které pro národní výbory vyplývají ze závěrů 15. zasedání ÚV KSČ. Přitom nelze přehlédnout, že ústřední výbor jednal o »plném spojení politickovýchovné a ideologické práce s praktickými úkoly výstavby rozvinuté socialistické společnosti«. Jinými slovy řečeno, závěry ústředního výboru se netýkají jen »resortních« úseků, ale celé činnosti národních výborů.

Nashromážděné zkušenosti výmluvně dokazují, že vše dobré, co národní výbory dělají, má koneckonců příznivý vliv na názory lidí, na upevňování jejich socialistického uvědomění i na jejich každodenní počínání. Platí to ovšem i naopak. Všechny chyby, nedostatky, nejruznější projevy »vrchnostenského« počínání mají zase vliv záporný, škodí socialismu, znevažují politiku KSČ a Národní fronty. Tedy — a neškodí to zopakovat — každý krok národních výborů, každé jejich rozhodnutí, jednání funkcionářů a pracovníků aparátu má buď kladné, nebo záporné politické a ideově výchovné

důsledky. Jen a jen v těchto širokých souvislostech je možné správně pochopit závěry 15. zasedání ÚV KSČ, jen tak je možné dosáhnout v jejich uskutečňování viditelných výsledků (a ne pouze »projednáním«, »rozpracováním« či opakováním vyslovených zásad).

Komunisté nikdy nepochybovali o tom — a XV. sjezd to znovu zdůraznil — že měřítkem účinnosti ideologické práce může být jen myšlení a konání lidí. Ne počet absolvovaných školení, ne jen úroveň diskusí v různých seminářích či jiných shromážděních, ale výlučně praxe prověřuje politickou uvědomělost a teoretickou připravenost každého z nás. V tomto smyslu připadá národním výborům významná úloha v jednotném národním ideově výchovném působení.

Ústřední výbor Komunistické strany Československa při souhrnném hodnocení ideového vlivu strany, státních orgánů a společenských organizací, všech institucí socialistického státu došel v podstatě k těmto závěrům:

- ani na okamžik nepolevit v politickovýchovné práci v každodenním styku s lidmi;
- neustále získávat a upevňovat jejich důvěru v politiku komunistické strany;
- důvěra se nezískává jednou provždy, je zapotřebí o ni denně usilovat.

Souhlasím s těmi, kdo namítnou, že jde o »věčné a často opakované pravdy«. Jde však o to, abychom je nejen uznávali, ale v každodenní práci — metodami, které odpovídají poslání národních výborů — také uskutečňovali, abychom se jimi řídili. Nelze přece dělat nějakou tzv. čistou ideologickou práci bez ohledu na stav věcí v ekonomice, místním hospodářství, obchodě, službách či v dopravě. Právě tak ovšem nelze dost dobře řešit hospodářské problémy, a vůbec tzv. běžné úkoly, a zanedbávat přitom politickovýchovné a ideologické aspekty. V tomto duchu mají být v plénech, v radách a komisích národních výborů projednávány všechny praktické otázky. (A vůbec není podmínkou mluvit přitom výslovně o politickovýchov-

ných a ideologických vlivech, mnohem důležitější je uvědomit si je, mít je na zřeteli a podle toho rozhodovat.)

Větší politickovýchovný efekt má přinášet i každodenní působení poslanců národních výborů mezi občany. Naučili jsme se úspěšně zvládat velké ideově výchovné akce. To je jistě působivé a potřebné. Avšak osobní styk s lidmi nelze ničím nahradit. Pléna národních výborů a rady by měly častěji posuzovat, nakolik jsou jednotliví poslanci v onom dobrém slova smyslu »znát« ve svých volebních obvodech, jak aktivně působí mezi svými spoluobčany. Nároky rostou doslova ze dne na den. A my, poslanci, jsme souhlasem se svou kandidaturou a důvěrou, kterou nám projeví voliči, převzali velkou odpovědnost — ničím si ji nesmíme »ulehčovat«, nikdo nám nepromine její zanedbávání.

Sáhneme-li si trochu hlouběji do svědomí, nezbude než si přiznat, že mnozí z nás zůstávají leccos dlužní povinnosti vystupovat rozhodně proti vlivům buržoazní propagandy, dezinformacím, fámám a poráženeckým náladám. Platí také o poslancích a pracovnících aparátu národních výborů, že nemohou mlčet, či dokonce přitakávat tam, kde se škodolibě zpochybňují nesporné výsledky, kterých jsme dosáhli, anebo tam, kde se spekuluje s obtížemi, které provázejí (pravda, někdy i zbytečně) naše společné úsilí. Tam, kde to situace vyžaduje, bychom neměli váhat »jít do ohně« za politiku KSČ a Národní fronty, za zájmy dělnické třídy a lidu této země, za spojenectví se Sovětským svazem, za mír ve světě. (Důležité však je rozeznat nepřátelské názory od dobře míněné a oprávněné kritiky.)

Ústřední výbor oprávněně požaduje, aby politickovýchovná práce prostoupila veškerou činnost stranických orgánů a organizací, státních a hospodářských orgánů, národních výborů, odborů, organizací mládeže a celé Národní fronty. Znamená to, že se všude budeme prát s formalismem ve všech jeho podobách, že budeme každodenně svádět zápas (doslova a do písmene!) za

uskutečňování závěrů XV. sjezdu a jednotlivých zasedání ÚV KSČ.

V této souvislosti zaslouží uvést tuto myšlenku ze zprávy 15. zasedání ÚV KSČ: »Ve výchovné práci hraje mimořádnou úlohu osobní příklad. Úctu a vážnost si nikdo nezíská jmenováním do funkce. Tu si musí každý vydobýt svou svědomitou a odpovědnou prací, znalostmi, smyslem pro nové, pokrokové, pozoruhodným vztahem k lidem a jejich potřebám... Nezapomínejme, že mnoho lidí si své představy o straně, socialismu, o naší ideologii, o našich cílech vytváří podle toho, jak se chovají, jednají a pracují funkcionáři strany, státních orgánů, Revolučního odborového hnutí, národních výborů, vedoucí hospodářští pracovníci. To si všichni musíme uvědomovat a podle toho také rozhodovat a jednat.«¹ Prakticky to znamená netrpět v práci poslanců a funkcionářů národních výborů všech stupňů, a neméně i pracovníků aparátu, rutinu, alibismus a pohodlnost. Vyžadovat, aby ti, kdo nesou odpovědnost, jednali vskutku odpovědně, zásadově, aby nechytračili, aby nedostatky ve vlastní práci »nezdůvodňovali«¹ vždy jen tzv. objektivními příčinami. (Nijak tím ovšem nechci podceňovat řadu těžkostí, které komplikují činnost národních výborů, například ne právě soudružské vztahy některých centrálně řízených podniků k potřebám města.) Nadevše ostatní pak musí v práci a v životě každého poslance platit zásada »mít čisté ruce«.

Pro poslance a pracovníky aparátu národních výborů nepřestane nikdy platit požadavek: zdokonalovat vlastní politickou a odbornou připravenost; vymycovat byrokratismus a přezíravý vztah k potřebám lidí; zvyšovat úroveň řídicí práce a rozhodování národních výbo-

¹ Zasedání ústředního výboru Komunistické strany Československa ve dnech 25. a 26. března 1980. Za další zvýšení úrovně a účinnosti politickovýchovné a ideologické práce, její pevné spojení s praktickými úkoly výstavby rozvinuté socialistické společnosti, za tvořivý rozvoj a důsledné uplatňování idejí marxismu-leninismu. Praha, Svoboda 1980, s. 22 a 23.

rů. To se zákonitě promítne v jejich působivějším politickov ýchovném vlivu. Vždyť všemi výkony státní správy, každým rozhodnutím dělají národní výbory a jejich aparát politiku mezi lidmi a šíří tím samozřejmě též určitý ideový vliv. Možností, jak tento vliv uplatňovat, mají národní výbory mnoho. Předně: zasedání pléna národních výborů jsou veřejná. Neměla by na nich tudíž veřejnost cnybět. Škoda promarnit v tomto směru každou příležitost, kdy je možno »složit úcty« občanům z činnosti národních výborů, kdy je možno mnohé vysvětlit, informovat, získávat pro spolupráci, a tedy i politickov ýchovně působit.

Nikdy však v tomto směru nebude dosti zvýrazněna úloha poslance. Ale nejde ani tak o to zvýrazňování. Mnohé bude ještě zapotřebí promyslet a vykonat z hlediska jejich těsnějšího styku s občany. Nemůžeme nechat poslance tak, aby někdy zůstávali jako »sám voják v poli«. Jde tu především o čilejší spolupráci poslanců s předním aktivem národních výborů — občanskými výbory. Vážíme si obětavé práce přemnoha občanů, kteří se v občanských výborech spolupodílejí na správě místních záležitostí. Záslužnou práci vykonává mnoho občanů v domovních komisích. Ocenění zasluhuje celospolečensky prospěšná činnost sborů pro občanské záležitosti. Ve všech těchto projevech občanské iniciativy zřetelně vidíme, jak je to s politickým uvědoměním, s ideovou vyspělostí každého z nás. A to všechno je — pokud se dělá poctivě — velmi účinná politickov ýchovná práce.

Jestliže hodnotíme výsledky, kterých národní výbory dosáhly, většinou kladně, neznamená to, že je můžeme měřit jen porovnáním s dřívějším stavem. Musíme je vždy posuzovat ve vztahu k našim možnostem, k současným a příštím potřebám. To se týká rovněž politickov ýchovného vlivu národních výborů. A ten souvisí s celkovou, tedy i ekonomickou činností národních výborů. Účinněji než dosud musí národní výbory střežit společenské zájmy. Prakticky to znamená ještě ener-

glíčtější ovlivňovat investiční politiku v krajích a okre-
sech tak, aby těmto celospolečenským zájmům odpo-
vídala. Rozestavenost, dodatečně rostoucí rozpočtové
náklady, pomalé uvádění kapacit do provozu nesvědčí
právě o dostatečném pochopení pro celospolečenské
zájmy. A to je otázka nejen ekonomická, ale též politic-
ká, ano, i ideologická. Leccos vypovídá o hloubce
uvědomění si těchto zájmů, o úrovni občanského
uvědomění vůbec. Všechny problémy musíme umět po-
soudit nejen z hlediska své obce, svého města či okre-
su, ale v širších celospolečenských souvislostech. A byt
nás to někdy z místního pohledu i oprávněně bolí, nedá
se nic dělat — celospolečenské zájmy musí mít vždy
přednost. (Když například v investicích nezvládneme
výstavbu nových dolů, elektráren, tepláren nebo vodo-
hospodářských staveb, je zbytečné stavět nové byty,
kulturní domy apod.)

Dobré pověsti národních výborů často škodí jimi
řízené hospodářské organizace jen proto, že sledují úz-
ce podnikové zájmy. Není to snad také důležitý ukaza-
tel ideové vyspělosti těch, kdo za tuto sféru odpovída-
jí? Snad nikdo nepochybuje o tom, jak velký vliv mají
na občanské uvědomění služby, obchod, doprava, zdra-
votnictví. Je přece dost důkazů, že se v těchto souvis-
lostech oprávněná nespokojenost občanů neobrací
proti konkrétním viníkům, ale proti naší politice. Tím
pozorněji se zabývejme všemi připomínkami, náměty
a stížnostmi pracujících, nespokojíme se s »vyříze-
ním« podle rčení, že se sice »vlk nažral, ale koza zůsta-
la celá«. Přezírání názorů našich voličů nebo formální
vztah k nim by se měly posuzovat jako (neumím to ji-
nak vyjádřit) úmyslné poškozování autority národních
výborů.

Vliv národních výborů a jejich pracovníků na vy-
tváření vztahů mezi občany a státem nás nabádá neu-
stále zlepšovat výkon státní správy a přibližovat ji co
nejvíce občanům. Ne vždy je těmto otázkám věnována
dostatečná pozornost, hledají se nejrůznější výmluvy,

...to či ono nejde účelněji ve výkonu státní správy
... A přece tu jde o závažný ideově politický úkol.
No každý národní výbor se plně zhostuje povinnosti
... ovlivňovat mladé lidi, ač jim k tomu nechybí
... ani nástroje. Kontrolou a řízením mohou
... mají působit na důsledné uskutečňování opatření při-
... k výchově mladé generace — a to jak ve škol-
... tak i v kulturním životě. Mají posuzovat, jak je
... výchovná funkce školy, jak účinná je poli-
... práce učitelů, jak jsou v kultuře využí-
... které mají národní výbory k dispozici.
Působí opravdu všechna kulturní zařízení v duchu poli-
... Plní se vůči mládeži jednotné plány kulturně
... činnosti národních výborů? Jaká péče je
... dělnické mládeži, jak plní své poslání učňov-
... a domovy mládeže?

Mimořádně působí na mládež bytová a vůbec sociální
politika národních výborů. Je si jen třeba přát ještě
průkaznější spolupráci národních výborů a orgánů
SSM. »Mladí lidé,« je uvedeno ve zprávě 15. zasedání
ÚV KSČ, »mají velmi přísná měřítka na to, co je dobré
a co špatné. Jsou zvláště citliví na nesoulad slov a činů,
hluboce se jich dotýkají nedůslednost, formalismus,
bezzásadovost a pokrytectví...«¹

Nezakrývejme si však, že se někteří mladí lidé vůči
vyskytující se nedostatkům vžívají do pozice »kriti-
ků« a »neustranných soudců«. Zapomínají, že na naše
společné úkoly nelze hledět zpovzdálečí, že život nelze
pozorovat očima nezúčastněného diváka. Vedme tedy
mladé lidi k tomu, aby také sami byli důslední, zásado-
ví, aby všude bojovali proti formalismu a pokrytectví,
aby se prostě jejich slova o tom, jak si představují život
v socialismu, nerozcházel s jejich činy.

¹ Zasedání ústředního výboru Komunistické strany Československa
ve dnech 25. a 26. března 1980. Za další zvýšení úrovně a účinnosti
politickovýchovné a ideologické práce, její pevné spojení s praktickými
úkoly výstavby rozvinuté socialistické společnosti, za tvořivý rozvoj a dů-
sledné uplatňování idejí marxismu-leninismu. Praha, Svoboda 1980, s. 16.

Národní výbory mají nesporně hlavní podíl na uskutečňování všech předsevzetí obsažených ve volebních programech Národní fronty. Jejich plnění má nejen významný hospodářský efekt, ale je rovněž projevem občanského uvědomění i výsledkem dobré politické práce národních výborů a organizací Národní fronty. Pokrok v tomto směru je nesporný, mnoho záslužného už bylo vykonáno. Žel, ještě stále se najdou národní výbory, kterým jako by příliš nezáleželo na splnění právě tzv. ideově výchovné části volebních programů, považují ji jen za jakýsi »přívěsek« volebních programů, který zůstává jen na papíře.

Národní výbory musí ve své každodenní práci vycházet z vědomí, že ideově výchovný vliv je mocný, ale ne všemocný. Obtížnost soustavné ideologické práce spočívá v tom, že všechny ušlechtilé ideály se v praktickém životě prosazují jedině v úporném boji s pohodlností, s nejrůznějšími projevy parazitismu na společném díle a s nepoctivostí, s houževnatým odporem maloměšťáka, který je přece jen ještě tu více, tu méně pohodlně zabydlen. Proto je dosud nezbytné využívat v tomto boji nejen ideových, ale též ekonomických, ano (a teď by se takzvaní falešní ochránci lidských práv naježili), i mocenských prostředků.

Čím důkladněji se zamýšlíme nad mnohými úkoly, jejichž řešení podmiňuje další rozvoj naší socialistické společnosti — například, aby každý beze zbytku plnil své pracovní povinnosti, aby se dále zvyšovala občanská kázeň a vzájemné pochopení mezi lidmi, dodržovaly socialistické zákony a ochrana právního pořádku — tím více si uvědomujeme i dluhy, které v tomto směru dosud má ideologická fronta. Na těchto »dluzích« je také dosud neuhrazený podíl národních výborů.

Úkoly, které budou národní výbory zabezpečovat při plnění závěrů 15. zasedání ÚV KSČ, nejsou nad jejich síly. Proto, a to je v jejich možnostech, musí směle změnit všechno, co se ukázalo v jejich práci neúčinné,

co neodpovídá současným potřebám a možnostem. Týká se to i jejich vztahu k politickovýchovné práci. Vynakládané úsilí se nesmí ztrácet v netečnosti a neodpovědnosti. Jsem přesvědčen, že naprostá většina poslanců a pracovníků národních výborů cítí spoluodpovědnost za realizaci závěrů 15. zasedání ÚV KSČ, spoluodpovědnost za další zvyšování úrovně a účinnosti politickovýchovné a ideologické práce. Jsme povinni přispět všemi dostupnými prostředky k tomu, aby naši občané — občané vyspělého socialistického státu — uvědoměle a z hlubokého přesvědčení socialisticky myslili a jednali, aby v tom nejširším slova smyslu kulturně žili.

Národní výbory, č. 41/1980

POUČENÍ

ČLÁNEK K 10. VÝROČÍ PŘIJETÍ DOKUMENTU
POUČENÍ Z KRIZOVÉHO VÝVOJE VE STRANĚ
A SPOLEČNOSTI PO XIII. SJEZDU KSC
UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE LIDOVÁ ARMÁDA
PROSINEC 1980

Zvykli jsme si připomínat při »kulatých výročích« důležité události, mimořádné činy a závažná předsevzetí. Nikdy bychom se však neměli omezovat jen na jakési vzpomínání, vždy nám musí jít o aktualizaci, o využití získaných zkušeností pro řešení současných úkolů, o to, abychom předcházeli novým chybám, abychom lidově řečeno »nezakopli« znovu o jeden a tentýž kámen. To platí v plné míře také o závažném dokumentu, který vzešel z prosincového zasedání ústředního výboru Komunistické strany Československa před deseti lety, v roce 1970 — Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ.

Myšlenky Poučení nepatří minulosti, nikdy je nemůžeme založit ad acta. Vždyť třídní boj je nepopíratelným faktem, jeho intenzita v mezinárodním měřítku se neoslabuje, spíše naopak. Nepřítel socialismu, sjednocení třídní nenávisť (a toto jejich sjednocení má velmi konkrétní organizační podobu!), pálí proti Sovětskému svazu, proti socialistickým zemím a proti všemu pokrokovému doslova ze všech kalibrů. Sabotáže, diverze, vraždy, mobilizace fašistických elementů, hrubé potlačování boje pracujících v kapitalistických zemích za demokratické svobody, práci a sociální jistoty; zuřivé nájezdy proti národně osvobozenému hnutí, vyděračství, korupce, štědrá podpora nejreakčnějších

režimů, hospodářské embargo, ideologická diverze vedená z pozic nejostřejšího antikomunismu — to všechno jsou praktiky, kterými chce světová buržoazie obrátit kolo dějin, zastavit boj lidstva za spravedlivé uspořádání politických, hospodářských a sociálních poměrů na naší planetě a zachránit svou politickou a hospodářskou moc.

Bitevní linie třídně rozděleného světa není určena jen hranicemi jednotlivých států. Prochází také lidskými mozky a srdci, a to i uvnitř kapitalistických zemí. Na jedné straně této barikády jsou protimperialistické, demokratické, mírumilovné síly, komunistické a dělnické strany a převážná většina dělnické třídy. Proti nim stojí nejreakčnější kruhy velkokapitálu a celá propagandistická i mocenská mašinérie ve službách buržoazie. Využívají nejen hromadné sdělovací prostředky, kostely a školy, ale snaží se podmanit si i umění všech žánrů.

Jedním ze základních cílů našich třídních nepřátel je, a na to nelze ani na okamžik zapomínat, zasahovat do našich vnitřních poměrů, vyvolávat neklid, podporovat poraženectví a dosáhnout »eroze socialismu«. Proto nelze v žádném případě propadat představám, že jsme dost poučeni, že můžeme cokoli slevit ze své politické a ideologické bdělosti. V Poučení je shrnuta naše zkušenost z konce šedesátých let, že jakékoli polevení v pozornosti vůči úkladům nepřátel socialismu jim dává příležitost k destrukci nejvlastnějších zájmů našeho lidu. K těmto nejvlastnějším zájmům, na nichž spočívá současnost i perspektiva dalšího socialistického rozvoje, jak uvádí Poučení, patří »vedoucí postavení dělnické třídy a její avantgardy — komunistické strany; úloha socialistického státu jako nástroje diktatury proletariátu; marxisticko-leninská ideologie a její uplatňování prostřednictvím všech nástrojů masového působení; socialistické společenské vlastnictví výrobních prostředků a zásady plánovitého řízení národního hospodářství; principy proletářského internacionalis-

mu a jejich důsledné uskutečňování v zahraniční politice, zejména v poměru k Sovětskému svazu¹.«

Strategický cíl nepřátel socialismu — zastavit postup lidstva k socialismu a ke komunismu — se nezměnil. Formy a metody jejich útoků se však mění, jsou zálužnější, zastřenější a proti zájmům lidstva zneužívají i všech vymožeností vědeckotechnického pokroku. Nesmíme zapomínat, že importované kontrarevoluční myšlenky (a nikdo z nepřátel ovšem nemluví otevřeně o kontrarevoluci!) nacházejí i v socialistických zemích ohlas u určité části občanů, kteří vzhledem k rozdílné politické úrovni nebo v důsledku nedostatečných životních zkušeností nejsou vždy okamžitě schopni odhalit jejich protikomunistický smysl. Navíc tvrdost antikomunistických útoků vyžaduje, abychom neustále studovali strategii a taktiku nepřátel. Trubači imperialistické propagandy chytračí, vyzývají, ohlušují. Chtějí zmást lidi socialistického světa. Cedulí »svobodný svět« — jak prezentují režim buržoazní nadvlády — a pokrytectvím s »lidskými právy« se snaží zakrýt bídu své filozofie, svého světového názoru a protilidové činy ve vnitřní a zahraniční politice kapitalistických států.

Budiž právě v tomto časopise, určeném převážně příslušníkům Československé lidové armády, a zvláště její kádrové základně — důstojnickému sboru — připomenuta jedna ze stěžejních zásad veškeré revoluční činnosti. Vítězná revoluce a z ní vzešlý systém politické moci lidu a jeho předvoje — dělnické třídy — se musí umět rozhodně bránit proti všem kontrarevolučním pokusům. Pochybovat o této zásadě, jakkoli ji oslabovat či dokonce popírat mohou jen nenapravitelní revizionisté, kteří to se socialistickou revolucí nikdy nemysleli vážně. Zkušenosti všech vítězných revolucí a dvojnásob těch, které skončily dočasnou porážkou, plně potvrzují,

¹ Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ. Rezoluce k aktuálním otázkám jednoty strany. Praha, Svoboda 1988, s. 22.

že ústřední otázkou politiky je otázka moci. Nepřátelé socialismu nevynechali jedinou příležitost k mnoha pokusům o vyrvání politické moci z rukou dělnické třídy a všeho pracujícího lidu. Přitom se neštítli a neštítí žádných, i těch nejkrvavějších prostředků.

Proto také je každý kontrarevoluční pokus charakterizován úsilím o postupné rozvracení mocenských orgánů socialistického státu — armády, Bezpečnosti, justice. Nejinak tomu bylo v krizových letech v Československu. Poučení v souladu s fakty připomíná, že »celkový vývoj ve straně i v celé společnosti měl zákonitě negativní dopad i na činnost a politickomorální stav československé armády«¹. Vinou nedůsledného stranického vedení se množily jevy v socialistické armádě nepřípustné. Nejedním velitel a, žel, také politický pracovník přešel na pravičácké pozice a byl odpovědný za to, že politickomorální stav a bojová pohotovost československé armády byly značně narušeny. Z toho musely být po roce 1969 vyvozeny odpovídající stranické závěry a z útvarových organizací Československé lidové armády musel být vyloučen nemalý počet členů strany.

Vezmeme-li v úvahu nejrůznější revizionistické a antisocialistické tlaky, jimž byly armáda a Bezpečnost vystaveny, lze učinit následující zobecnění: použitelnost těchto mocenských nástrojů byla výrazně snížena; u značné části příslušníků těchto složek vznikl názor, že strana a její ústřední výbor nedostatečně obhajují tyto důležité mocenské orgány před destruktivními tlaky; všechny tyto orgány byly sice ve své podstatě i nadále oporou státní moci, ale tento stav se doslova z týdne na týden zhoršoval.

Proto velice, převelice záleželo na tom, aby komunistická strana zůstala politickým centrem socialistické společnosti. Tím však postupně přestávala být a pod

¹ Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ. Rezoluce k aktuálním otázkám jednoty strany. Praha, Svoboda 1988, s. 24.

vlivem pravicového oportunistu větší části členů tehdejšího předsednictva ústředního výboru ztrácela charakter revoluční marxisticko-leninské strany. V Poučení se říká: »Ústřední výbor KSČ jako nejvyšší orgán strany mezi sjezdy i jeho výkonné orgány přestaly plnit úlohu řídicího štábu při rozvíjení socialistické společnosti i při obraně jejích revolučních vymožeností... Tím se stupňovala a umocňovala troufalost a útočnost kontrarevoluce, zatímco postupně slábla až prakticky zanikla možnost jejího potlačení vnitřními politickými i mocenskými prostředky.«¹

Období 1968—1969 bylo v dějinách celé strany zatěžkávací zkouškou politické zralosti, zkouškou věrnosti zásadám marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu. V tomto měření politické vyspělosti neobstály mnohé stranické orgány, jejich funkcionáři i mnozí řadoví členové strany. Společným jmenovatelem těchto dočasných politických porážek bylo opomíjení a porušování základních ideových a organizačních principů, na nichž je vybudována marxisticko-leninská strana. Soustavný, každodenní boj za organizační a ideovou jednotu strany je zákonem její existence. Opomíjení péče o čistotu, jednotu, a tedy i akceschopnost strany musí mít vždy dalekosáhlé negativní důsledky. Tuto zkušenost, ověřenou dějinami mezinárodního komunistického hnutí, potvrdil za dramatických okolností politický vývoj v Československu v letech 1968—1969, a zvláště pak údobí srpna 1968.

Protože strana jako celek i její jednotlivé součásti — krajské, okresní a základní organizace — přestávaly být předním oddílem dělnické třídy, protože přestávaly být třídně uvědomělým oddílem, přestávaly být schopny vést dělnickou třídu do boje proti kontrarevoluci.

Protože strana přestávala být nejvyšší formou orga-

¹ Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ. Rezoluce k aktuálním otázkám jednoty strany. Praha, Svoboda 1988, s. 23.

nizace, protože přestávala být ztělesněním spojení dělnické třídy s ostatními pracujícími, byla namísto v čele mas ve vleku politických událostí, ovlivňovaných stále více revizionistickými a kontrarevolučními silami.

Protože strana přestávala být organizována podle zásad demokratického centralismu, přestávala mít jednotnou kázeň a jednotný vedoucí orgán v čele, proto byla stále méně stranou schopnou vést.

Jednota organizační je bezprostředně podmíněna jednotou ideovou. Destrukce tohoto principu přinesla své trpké ovoce. Strana nejenže nedokázala obhájit čistotu marxismu-leninismu před revizionisty, ale dostala se z pouhé obranářské pozice až k nekritickému přejímání různých směrů buržoazní ideologie. Znovu se tak v praxi potvrdila Leninova myšlenka, že jakékoli oslabování socialistické ideologie, jakékoli zanedbávání této ideologie znamená zároveň posílení ideologie buržoazní.

Je ještě jedna zásadní zkušenost, stará tak jako komunistické hnutí a dvojnásob platná nyní, kdy komunistické učení i praxe se staly záležitostí celosvětovou. Zásadní úkoly, před kterými stojí každá komunistická strana, nelze řešit mimo komunistické hnutí. Při veškeré specifické, v níž pracují jednotlivé komunistické strany, je nutné — nemá-li se strana dostat na scesti, jak tomu bylo u nás v letech 1968—1969 — respektovat obecné zákonitosti budování socialismu, naplňování úkolů socialistické revoluce a zákonitostí s ní spojeného třídního boje. Neúměrné zvýrazňování specifických zvláštností vždy vedlo k preferenci separatismu a končilo ve »slepé uličce«
tzv. neutrality. Tato praxe, v níž je obsažen i nechvalný »československý přínos«, poškozuje nejen danou zemi, ale i celou socialistickou soustavu a celé komunistické hnutí. Separatismus jako projev nacionalistického extremismu je antipólem internacionalismu — onoho internacionalismu, který tvoří stěžejní zásadu mezinárodního komunismu.

K největším zásluhám nového stranického vedení,

kteřé se formovalo po zvolení soudruha Gustáva Hu-
sáka do čela ústředního výboru, patří, že v Poučení
z marxistických stanovisek zhodnotilo vývoj událostí
z konce šedesátých let a že se získanými zkušenostmi
od té doby také důsledně řídí. Svědčí o tom průběh
a závěry XIV. a XV. sjezdu, činnost ústředního výboru
a jeho předsednictva, ideová, organizační a akční jed-
nota celé strany, které se příznivě projevíly v budování
rozvinuté socialistické společnosti, v obnově mezí-
národní autority KSČ a Československé socialistické
republiky a v neposlední řadě také ve zvýšení úrovně
politické a bojové připravenosti Československé lido-
vé armády.

Těžce zaplacené zkušenosti nás nabádají nepropadat
nikdy sebeuspokojení, neuspávat stranu, principiálně
obhajovat a prosazovat její politický program, který je
plně podřízen nejvlastnějším zájmům všeho našeho li-
du. Kde chybí principiálnost, tam bují bezzásadovost,
politická bezstarostnost, tam se rozmáhá liberalismus
a oportunismus, tam se dostává příležitosti nepřátelům
socialismu. Nepřeceňujeme, ale ani nepodceňujeme
naše protivníky. Víme, že nám jejich velká část nikdy
nezapomene, že jsme jim znemožnili využití tak jedi-
nečné šance, jaká se jim naskytlá v roce 1968, kdy byla
v sázce existence socialismu v naší zemi.

Krizový vývoj koncem šedesátých let byl obdobím, ve
kterém každý komunista, každý občan našeho státu
prošel dosud nebývalou prověrkou oddanosti socialis-
mu, prověrkou, ve které jsme se znovu učili rozeznávat
naše opravdové přátele i nepřátele. Za to, že jsme unik-
li katastrofálním důsledkům kontrarevolučního poku-
su, jsme vděční především internacionální pomoci bra-
trských socialistických zemí. Víme a uchováme si to
provždy v naší mysli i pro poučení našim potomkům, že
to byl především Sovětský svaz, s jehož pomocí jsme již
podruhé odvrátili tragédii obou našich národů a národ-
ností žijících v socialistickém Československu. Myšlen-

ky Poučení nás musí provázet v každodenní práci, zůstanou nám spolehlivým kompasem, který nás povede vždy po správných socialistických cestách.

Lidová armáda, č. 25/1980

SSSR— PRAPOREČNÍK NAŠÍ EPOCHY

Z ČLÁNKU UVEŘEJNĚNÉHO V ČASOPISE
OTÁZKY MÍRU A SOCIALISMU
LEDEN 1981

Za několik týdnů bude zahájen XXVI. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu. Není přehnané tvrdit, že na jeho závěry čeká s velkým zájmem celý svět. Sjezd leninské strany, která je vedoucí politickou silou první země socialismu, zhodnotí výsledky uplynulých pěti let vnitřní a zahraniční politiky Komunistické strany Sovětského svazu a sovětského státu, posoudí současné problémy sovětské společnosti a určí úkoly dalšího budování komunismu. Obrovské zkušenosti Komunistické strany Sovětského svazu a její tvůrčí rozvíjení revoluční teorie nás naplňují jistotou, že ze sjezdové tribuny zazní mnoho užitečného i pro bratrské strany. Jsme rovněž přesvědčeni, že sjezdová usnesení povzbudí pokrokové a mírumilovné síly celého světa. Sjezd nepochybně podá nové důkazy houževnatého mírového úsilí Komunistické strany Sovětského svazu a SSSR.

Sjezd sovětských komunistů plným právem upoutává pozornost všeho lidstva, neboť je hlasem nejpokrokovější společnosti, jejíž základy položila Velká říjnová socialistická revoluce, která zahájila epochu revoluční přeměny světa, epochu přechodu k socialismu a komunismu. Od oněch »deseti dnů, které otřásly světem«, začaly dějiny nového typu civilizace, nová cesta společenského pokroku, po níž jdou dnes stamilióny lidí a po níž půjde celé lidstvo.

Soudruh Gustáv Husák řekl: »Sovětská dělnická třída dala mezinárodnímu dělnickému hnutí příklad, jak spojit třídní zájmy, svou podstatou internacionální, s potřebami pokrokového všestranného národního vývoje.«¹ Nastolení a uhájení politické moci dělnické třídy a jejích spojenců na jedné šestině světa a budování socialistické společnosti se staly mohutným podnětem veškerého společenského pokroku ve světě. Vztahem k těmto světodějným procesům je zároveň nutné měřit, co je pokrokové a co zpátečnické, co napomáhá zákonitému společenskému pokroku a co se mu staví do cesty. Nás, kdo hájíme toto stanovisko, nikdo nemá právo podezřívát z nekritické jednostrannosti, subjektivismu či dogmatismu. Praxe výstavby socialismu a komunismu v Sovětském svazu potvrzuje správnost a životnost Marxova, Engelsova a Leninova učení, sovětská skutečnost sama o sobě je nejpádňější odpovědí všem pochybovačům. Není snad, posuzováno z hlediska dějin, pokrokem svržení třídní nadvlády buržoazie a nastolení politické moci dělnické třídy? Není pokrokem, že revoluční lid vedený bolševiky tuto moc uhájil a vybudováním socialismu prokázal svou schopnost být aktivním tvůrcem dějin?

Vítězství moci dělnické třídy a jejích spojenců znamenalo zásadní třídní obrat.

Nešlo pouze o střídání »mocenských stráží«, o vystřídání jedněch vládců a utlačovatelů jinými. Poprvé bylo v praxi dokázáno, že moc kapitálu není nastolena jednou provždy, není věčná a neotřesitelná a buržoazní společnost vůbec není »vyvrcholením« civlizace. Dělnická třída převzala moc, aby splnila své pokrokové dějinné poslání — úplně osvobodit všechny pracující. Z humánní podstaty tohoto poslání lze vyvodit, že smyslem a cílem nové politické moci, socialistického státu nebylo jen potlačit vlastní třídní odpůrce.

¹ G. Husák: Projevy a stati. Únor 1972—červen 1974. Praha, Svoboda 1976, s. 284.

Aby bylo dosaženo uvedeného cíle — osvobození pracujících — nový stát i v těch nejtěžších situacích vystupoval především jako organizátor hospodářského, sociálního a kulturního rozvoje společnosti. Socialistický stát tím realizoval životní tužby lidu a bezprostředně uskutečňoval jeho vůli. Síla nového zřízení je v tom, že ho tvořivou prací podporují masy, a tato síla je umocňována stále širší účastí pracujících na řízení státních a společenských záležitostí. Teprve na půdě socialismu se naplnil pravý význam slova »demokracie« — lidová vláda. Vývoj Sovětského svazu potvrzuje, že socialismus bez demokracie neexistuje a že není skutečně demokracie bez socialismu.

Už v letech, kdy se teprve utvářela nová společnost, pokrokoví lidé v mnoha zemích náležitě ocenili pokrokový historický význam těchto událostí. Například Bohumír Šmeral, jeden ze zakladatelů Komunistické strany Československa, ve své knize Pravda o sovětovém Rusku napsal: »Přicházím z jiného světa, přicházím jiný člověk. Co se děje v Rusku, je ohromné, závratné, poctivé, rozumné, nutné, nepřemožitelné... Nových věcí rodí se nám řád.«¹

Ti, kdo popírají pokrokový význam socialistické výstavby, kdo se pokoušejí zlehčit úlohu Velkého října ve světových dějinách a vliv Sovětského svazu na společenský pokrok, ti neberou v úvahu skutečnost nebo ji chápou zkresleně. Jedni se snaží předstírat, že to činí z hlediska »vědeckého«, jiní otevřeně hájí kapitalistický řád a někteří zase uplatňují »právo na kritiku«. Komunisté nikdy neodmítají kritické soudy, ale vyžadují pečlivé zkoumání podstaty všech jevů. Podporujeme rozvoj revoluční teorie, ale vyžadujeme její prověřování praxí.

Bez toho není možné racionálně chápat nesporné historické reality, bez toho není možné dát nevyvratitelné odpovědi na mnohé podstatné otázky.

¹ B. Šmeral: Pravda o sovětovém Rusku. Praha 1966, s. 17.

Proč se bolševikům podařilo vybojovat a udržet moc v průmyslově poměrně zaostalé zemi a vybudovat socialismus v kapitalistickém obklíčení? Jak to, že lid vedený bolševiky, kteří byli podle Lenina pouhou kapkou v moři lidových mas, dokázal odolat vnitřní kontrarevoluci a intervenci čtrnácti kapitalistických států? Jak to, že zvládl v nepředstavitelně těžkých podmínkách složité úkoly socialistické industrializace a přechodu ke kolektivní zemědělské velkovýrobě? Když se buržoazní ideologové pokoušeli na podobné otázky odpovědět, vždycky končili a končí ve slepé uličce. Vyčerpávající vysvětlení poskytuje skutečnost, že se sovětsští komunisté řídili marxisticko-leninským revolučním učením, znali a respektovali zákonitosti dějinného vývoje, že členové leninské strany byli ideově vyspělí, měli organizační schopnosti a uměli pracovat mezi masami, že strana a lid byli jednotni. Nelze samozřejmě zapomínat ani na solidaritu mezinárodní dělnické třídy a celé pokrokové světové veřejnosti se Sovětským svazem, které rozpoznaly, že socialismus otevírá lidem cestu k pokroku, a v úspěších socialismu viděly předobraz vlastní budoucnosti.

Sovětská socialistická společnost dosáhla značných úspěchů ve všech oblastech života a dává je do služeb pokroku. Vezměme si například rozvoj vědy. Dnes je každý čtvrtý vědecký pracovník světa sovětským občanem. Důležité je, že rozvoj vědy a techniky v Sovětském svazu zcela odpovídá potřebě řešit jak aktuální, tak perspektivní úkoly, jež čekají lid, slouží zájmům socialistické společnosti, rozmachu všech odvětví národního hospodářství, a tím i zvyšování hmotné a duchovní úrovně sovětských lidí. Je příznačné, že právě v této zemi se atomová energie poprvé začala využívat k tvořivým účelům. Nemałym překvapením pro svět bylo, že Sovětský svaz jako první vypustil umělou družici a občan Sovětského svazu jako první prokrestil cestu do vesmíru. Nedocenitelný je podíl sovětské vědy a techniky na rozvoji zemí socialistického společenství a na

upevnění světového míru. Jsme hrdi na to, že díky nezištné sovětské pomoci bylo poměrně malé Československo třetí zemí, jejíž občan pracoval v kosmu.

Nejprůkazněji vyniká pokrokový charakter socialistické společnosti ve způsobu života sovětských občanů, v jejich vztahu k potřebám vlastní země, v jejich kolektivismu, jehož základna se vytváří novou, socialistickou organizací zespolečnění práce, která je za socialismu faktorem dalšího společenského pokroku, faktorem, který rozhoduje o historických osudech všeho lidu. Příklad Sovětského svazu ukazuje, že právě nová organizace je hlavní podmínkou úspěchů socialistické výstavby. Objektivním prvkem takové organizace práce je skutečnost, že zotročující práce z donucení byla vystřídána prací pro sebe, ve prospěch celé společnosti, což přispívá k tomu, že si lidé osvojují nový poměr k práci. Zkušenosti Sovětského svazu nás učí, že tento proces se může správně rozvíjet jedině tehdy, mění-li se patřičným způsobem společenské vědomí. Je třeba, aby si pracující za socialismu plně uvědomovali, že jsou spoluvlastníky společenského bohatství, a nikoli námezdními pracovníky jako v kapitalistické společnosti. Teprve v socialistické společnosti »mohou ukázat, co dovedou . . . mohou rozvinout své schopnosti a . . . projevit talenty, kterých je v lidu obrovské množství a které kapitalismus deptal, ubíjel a rdousil po tisících a miliónech«¹.

Víme, že Komunistická strana Sovětského svazu řešila a řeší tento úkol bezprostředním začleňováním pracujících přímo do řízení výroby a plánování a rozsáhlou politickovýchovnou prací v masách. Takový široký přístup k problému umožňuje lépe si uvědomit, že jedinou podmínkou blahobytu za socialismu je vysoce efektivní práce. Pochopení této objektivní pravdy pomáhá za prvé všestranně rozvíjet individuální zájmy a možnosti každé osobnosti, a za druhé vede k organickému

¹ V. I. Lenin: Spisy, sv. 26. Praha 1956, s. 391.

spojování individuálních a společenských cílů, které má objektivní základ ve společenském vlastnictví, a proto je za kapitalismu nemožné. Právě odtud vede cesta do opravdové říše svobody, kde se z práce stává první životní potřeba člověka.

A sovětská společnost se k tomu přibližuje. Před třemi lety schválená Ústava Sovětského svazu otevřela cestu ke kvalitativně nové etapě socialistické demokracie. L. I. Brežněv o současném rozvoji země řekl: »Vytvořili jsme společnost bez nadvlády monopolistické oligarchie, bez strachu z krizí a nezaměstnanosti, bez sociálních katastrof. Vytvořili jsme společnost lidí, kteří jsou rovnoprávní v nejširším slova smyslu, kteří neznají stavovská, majetková, rasová nebo jiná podobná privilegia, společnost, která lidská práva nejen hlásá, ale opravdu umožňuje jejich uplatňování. Vytvořili jsme společnost stabilní, dynamickou a semknutou.«¹

Právě obrovská organizační činnost Komunistické strany Sovětského svazu, pokroková podstata politické moci dělnické třídy a jejích spojenců, uvědomělost sovětského lidu, jeho hluboké socialistické vlastenectví a internacionalismus a osobní statečnost sovětských občanů byly strůjci vítězství Sovětského svazu ve Velké vlastenecké válce. Tato válka byla pro Sovětský svaz těžkou zkouškou. Avšak ten v ní nejenom obstál, ale rozhodujícím způsobem přispěl k porážce fašistické válečné mašinerie. Hrdinství, které projevili sovětský lid v boji proti hitlerovcům, mělo obrovský morálně politický vliv na národy Evropy a celého světa. Inspirovalo obyvatele zemí okupovaných fašisty k aktivnímu osvobozenému boji. Sovětský svaz se stal v očích pracujících a příslušníků pokrokových a demokratických kruhů symbolem osvobození z nacistického útlatku. Pozice antikomunismu a antisovětismu byly v důsledku toho silně podlomeny.

¹ L. I. Brežněv: Projevy a stati. 1976—1977. Praha, Svoboda 1979, s. 57.

Vítězství nad hitlerovským fašismem významným způsobem ovlivnilo historický vývoj. Z neuvěřitelného utrpení, obětí a hrdinství miliónů se v letech války zrodilo nové chápání světa, jeho hodnot, jeho současných úkolů i jeho budoucnosti. Zrodilo se revoluční uvědomění mas. A je zákonité, že po válce pracující země vzali moc do svých rukou a nastoupili cestu budování socialistické společnosti.

Národy těchto zemí bezesporu inspiroval sovětský příklad a osvobozenecké poslání Sovětské armády přispívalo k vytvoření příznivých podmínek pro uskutečnění socialistických přeměn. Pokud pak jde o všechno ostatní — a to je nutné vzhledem k názorům buržoazních vykladačů dějin zdůraznit — byly tyto revoluční přeměny výlučně dílem dělnické třídy a lidu každé z těchto zemí. Jejich boj řídily strany nového typu, které uplatňovaly za velmi různorodých podmínek základní zásady leninského revolučního učení. Nešlo přitom o »vývoz« nebo »dovoz« revoluce, ale o včasné a hluboké pochopení konkrétní revoluční situace, o využití všech objektivních a subjektivních faktorů revoluce, což mimo jiné přesvědčivě ukazuje příklad Československa. Změny, k nimž došlo ve světě ve druhé polovině čtyřicátých let, znovu potvrdily zákonitosti společenského vývoje a prokázaly, že kapitalismus jako společenský řád je na dějinném ústupu.

V poválečných podmínkách nabylo právo národů na sebeurčení nových měřítek, dostalo ve srovnání s dřívějším mnohem širší smysl. Neomezuje se už jen na právo na národní svobodu a státní suverenitu, ale zahrnuje i právo každého národa na volbu společenského zřízení. Samotná existence Sovětského svazu, jeho mezinárodní autorita a solidarita jsou přitom oporou pro země, které si zvolily socialistickou cestu, a maří pokusy imperialismu násilně zasahovat do jejich vnitřních záležitostí. Vždyť reakční kruhy se nesměřily se ztrátou svých pozic a všemožným způsobem se snaži-

ly zabránit budovatelskému úsilí lidově demokratických zemí.

Nejvýraznějším úspěchem společenského pokroku po velké říjnové socialistické revoluci a současně rozhodujícím faktorem dalšího postupu lidstva kupředu byl vznik světového socialistického společenství. Jeho rozvoj, sílící moc zemí, které k němu patří, a vzrůstající příznivý vliv jejich mezinárodní politiky jsou dnes hlavním směrem společenského pokroku lidstva. Poměr sil v třídně rozděleném světě se změnil v neprospěch imperialismu. Socialistické státy nejsou pouhými »diváky« světového vývoje, ale stále aktivněji jej ovlivňují. Velká rodina zemí socialistického společenství vytvořila zcela nový typ mezinárodních vztahů založený na zásadách socialistického internacionalismu, který je současně předobrazem příštího světa. Společné ideje a společné cíle umožňují rozvoj bratrské spolupráce ve všech oblastech při současném respektování zásad státní nezávislosti, úplné rovnoprávnosti a nevměšování do vnitřních záležitostí. Dvojstranné i mnohostranné hospodářské styky v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci rostou rozsahem i novou kvalitou. Vojenské spojenectví zemí socialistického společenství je zárukou mezinárodní bezpečnosti, slouží zájmům míru a obraně revolučních vymožeností.

Zvláště významný podíl měl Sovětský svaz na osvobození národů asijských, afrických a latinskoamerických zemí, které svrhly koloniální jho, což podstatně změnilo politickou mapu světa. Vzestup národně osvobozenického boje nebyl živelným procesem. Ideologové kolonialismu sice tvrdí, že k němu došlo v důsledku »osvětové a civilizační mise« metropolí, ale je všeobecně známo, že kolonizátoři nikde neustoupili z vlastní vůle, že dobrovolně nevydali ani píď uchváceného území. Naopak, nerozpakovali se použít ani nejspínavějších metod, aby zachránili své panství. Kupčili se zaprodanými politiky a vládci, rozněcovali nepřátelství mezi národy a kmeny, používali nelidských, barbar-

ských metod až po surové a dlouhé války. Jejich »civilizační poslání« spočívá v bezohledném drancování, pošlapávání lidské důstojnosti, hladu, fyzickém utrpení a přináší smrt miliónům.

Mnohé osvobozené země se rozhodly pro nekapitalistickou cestu vývoje a některé z nich začaly už budovat socialismus. Tento proces nemohou zvrátit ani pokusy bývalých metropolí získat zpět ztracené hospodářské pozice a tím i politický vliv, ani podpora, kterou poskytují zprofanovaným rasistickým režimům, například jihoafrickému režimu nebo vojenským diktaturám fašistického typu. Světlo národního, demokratického a revolučního uvědomění už plane příliš jasně, než aby bylo možné je uhasit. Národy bývalých kolonií či států ovládaných ještě imperialistickými lokaji dovedou boj za národní, politickou a ekonomickou nezávislost až do vítězného konce a připíší do dějin společenského pokroku nové světlé stránky.

Po koloniální nadvládě zdědily tyto země nemálo složitých problémů, jejichž vyřešení si vyžádá obrovské úsilí a mnoho času. Jejich boj za pokrokové přeměny bude mimořádně těžký a může během něho dojít k nejneočekávanějším obrátům, nejsou přitom vyloučeny ani dočasné porážky. Sovětský svaz a ostatní země socialistického společenství — a to je nesporné — jsou pro všechny národy, které hájí svou samostatnost, nejenom příkladem společenského pokroku. Bojovníci za svobodu se mohou plně spolehnout na nezištné přátelství a konkrétní solidaritu Sovětského svazu a dalších zemí socialistického společenství.

Jedním z hlavních faktorů společenského pokroku je mezinárodní dělnické hnutí. Pod vlivem Října vznikly komunistické a dělnické strany nového typu. Tvůrcím způsobem si osvojovaly zkušenosti sovětských komunistů, zocelovaly se a získávaly si důvěru pracujících v těžkých třídních bitvách. Odhodlání komunistů, jež projevili v hrdinném boji proti fašismu, ukázalo, že jsou skutečnými vlastenci a internacionalisty.

Dnes mají komunistické strany avantgardní úlohu v boji pracujících kapitalistických zemí za sociální osvobození. Existence Sovětského svazu a socialistického společenství a jejich příklad usnadňují historické revoluční poslání dělnické třídy, i když existují kruhy, které tento vliv nedoceňují.

Apologeti kapitalismu vydávají občas hospodářská a sociální práva, která si pracující vydobývají v urputném boji, za jakési hodnoty buržoazní společnosti. Můžeme si však dobře uvědomit, že všechno, co podnikala a podniká vládnoucí buržoazie, dělá jen proto, aby si udržela svou politickou moc a hospodářské postavení. Obává se, aby nedošlo k revolučnímu výbuchu, kapitál manévruje a dělá ústupky. Současně však obrací proti pracujícím různé zbraně, jako je antikomunismus a strašák údajné »sovětské hrozby«, hra na politickou a hospodářskou demokracii, žonglování s pojmem »lidských práv«, využívání služeb reformismu, neomalené vměšování do vnitřních záležitostí států, v nichž se upevňují pozice komunistických stran, hrubý nátlak a bezohledné násilí.

Kapitalismus má nemalé možnosti, jak prodloužit svou existenci. A proto jakékoli zjednodušené posuzování současného vývoje škodí věci pokroku. To ovšem není v žádném rozporu s principiální tezí marxisticko-leninského učení, že starý řád je historicky odsouzen k zániku. Jakou budoucnost může lidem nabídnout? Je zbytečné znovu podrobně vypočítávat stinné stránky kapitalistické společnosti, rostoucí nezaměstnanost a inflaci, stupňující se horečné zbrojení, surové zákroky policie proti pokojným demonstrantům, rasistické akce, terorismus, prodejnost politiků a zneužívání moci, růst zločinnosti a narkomanie — jsou to věci všeobecně známé. Kapitalistický řád je zachvácen všestrannou krizí — hospodářskou, politickou i morální. Dokonce i objektivně tak pokrokového jevu, jakým je rozvoj vědy a techniky, využívá ke škodě lidstva v zá-

jmu vojenskoprůmyslového komplexu a k rozšiřování řad nezaměstnaných.

Dělnická třída a pracující mohou nalézt východisko ze slepé uličky, do níž zavedla lidi moc kapitálu, jen v budování socialismu. Mají před sebou přesvědčivý příklad Sovětského svazu i jiných zemí socialistického společenství. Budování socialismu však nemá nic společného s mechanickým napodobováním a přejímáním takových či onakých hotových »modelů«. Každá země je něčím specifická, má své hospodářské, národní i kulturní zvláštnosti a poměr třídních sil je dnes zásadně jiný než před šedesátí nebo čtyřiceti lety. Nepřihlížet k těmto zvláštnostem, nebrat je v úvahu by bylo neomluvitelnou chybou. S odvoláním na Lenina je na místě znovu zdůraznit, že každá země přispěje do pokladnice revolučního učení svými zkušenostmi, svým podílem.

Zároveň zastáváme názor vyvěrající z minulých i současných zkušeností, že při respektování zvláštností nelze podceňovat univerzálně platné zákonitosti socialistické revoluce. Především jde o vybojování politické moci a o její obranu. Boj za společenský pokrok také nemůže být nikde úspěšný bez spojenců dělnické třídy, bez získání širokých lidových mas pro tento boj a bez zvyšování jejich uvědomělosti. Lenin napsal: »Úměrně rozšiřování a prohlubování historické tvůrčí aktivity lidí musí i početně vzrůstat masy obyvatelstva, které jsou uvědomělým historickým činitelem.«¹ Správnost této Leninovy myšlenky potvrzují historické zkušenosti mezinárodní dělnické třídy, která je avantgardní silou v boji širokých lidových mas za mír, národní nezávislost, sociální pokrok a socialismus.

Objektivní podmínkou a naléhavou potřebou dalšího pokroku lidstva je trvalý mír. Imperialistické války jsou vždycky v rozporu se zájmy společenského pokroku. Tyto války jsou vedeny o sféry vlivu, v zájmu jed-

¹ V. I. Lenin: Sebrané spisy, sv. 2. Praha, Svoboda 1980, s. 528.

notlivých imperialistických mocností a jejich koalic, o vnučení vůle silnějších slabším. Tyto války jsou vedeny i ve jménu potlačení národně osvobozenického boje a revolučního hnutí. Imperialistické války byly vždycky pohromou pro lidové masy a připravují se hlavně na úkor pracujících a jejich sociálních potřeb.

Za situace, kdy se dále hromadí zásoby zbraní hromadného ničení, je nejdůležitější uchránit mír, uhájit a všestranně prohloubit uvolňování napětí, zastavit horečné zbrojení, které znamená pro národy velké zatížení, a zbavit lidstvo strachu z války. Takový je kategorický požadavek dneška, takový je nejaktuálnější úkol všech realisticky uvažujících politiků, kteří si uvědomují současnou realitu, všech parlamentů, politických stran, všech společenských a pokrokových hnutí, všech náboženských organizací a všech lidí dobré vůle.

Myšlenku mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením, kterou vytyčil a zdůvodnil Lenin, chápeme jako jednu z podmínek světového společenského pokroku, jako naléhavý požadavek všestranného uznání daných realit, jako jedinou rozumnou alternativu pro současnou generaci i generace příští.

Lidstvo mělo nesčíslněkrát možnost přesvědčit se na konkrétních příkladech, že úsilí o zachování míru je charakteristickým rysem vnitřní i mezinárodní politiky Komunistické strany Sovětského svazu. Z filozofie leninského revolučního učení a z jeho hlubokého humanismu vyplývá, že socialistická společnost odmítá válku jako prostředek řešení mezinárodních sporů. Stát vybudovaný podle zásad vědeckého socialismu netouží po anexích cizích území.

Protože je však boj za mír spojen se zápasem o společenský pokrok, nemůže nikdo od Sovětského svazu a ostatních zemí socialistického společenství žádat, aby respektovaly sociální status quo a zřekly se podpory hnutí napomáhajících pokrokovému společenskému vývoji. Národy našeho společenství nebudou nikdy neutrální vůči politickým a sociálním zápasům dělnické

třídy v kapitalistických státech. A vůbec nepřichází v úvahu, aby socialistickým zemím a veškerému pokrokovému lidstvu byl lhostejný osud národů, jež strádají pod jařmem vojenských diktátorských režimů. Není sporu o tom, že je třeba usilovat o to, aby se mírové soužití stalo normou mezinárodních vztahů. Nikdo si však přitom nesmí představovat, že tak říkajíc »zakonzervuje« svět v jeho dnešní podobě, že na věčné časy zabezpečí vládu kapitalismu v těch či oněch zemích. Takové garancie by stejně nebyly k ničemu, protože pokrokovému mírumilovnému lidstvu nelze zakázat, aby se solidarizovalo se silami, jež usilují o osvobození od útla-ku, nelze zakázat proletářský internacionalismus ani zastavit pokrokový vývoj společnosti.

Mírové soužití ovšem nevyžaduje »vývoz revoluce«, o němž hovoří buržoazní ideologové. Revoluce se do kapitalistické soustavy »nevyvázejí«, ale rodí se v ní zároveň s tím, jak se zostřují rozpory vyvolané objektivními a subjektivními faktory. Revoluce jsou výrazem nezadatelného práva každého národa na změnu politického a hospodářského systému existujícího v dané zemi. Současně nelze pasívně přihlížet k úsilí imperialismu o vývoz kontrarevoluce, bránit národům zvolit si cestu společenského pokroku.

Aby byl mír pevný a nebyl pouhým »oddechem« mezi válkami (jak tomu bylo v dějinách kapitalismu), musí být spravedlivý a demokratický. Proto se také pokusy o dosažení jednostranné vojenské převahy, akce z »pozice síly«, vměšování do vnitřních záležitostí jednotlivých zemí, různé »bojkoty« a embargo otravující mezinárodní ovzduší atd. setkávají s tak aktivními protiakcemi. Spravedlivý a demokratický mír může být založen jen na vzájemné důvěře, na postupném omezování ozbrojených sil, na rovnoprávné a vzájemně výhodné všestranné spolupráci.

Dodržování těchto zásad nikoho nepoškodí, a proto je přinejmenším neseriózní tvrdit, že uvolňování je »jednosměrnou ulicí«, že zvyhodňuje jen Sovětský svaz

a ostatní země socialistického společenství. Uvolňování napětí, zastavení závodů ve zbrojení a postupné odzbrojování přináší užitek každému státu, všeobecnému pokroku a všemu lidstvu. Mírové soužití umožní realizovat nejdůležitější právo člověka — právo na život. Snadno si můžeme představit, jakých ušlechtilých cílů by se dalo dosáhnout, kdyby se obrovských prostředků vydávaných na výrobu zbraní použilo k překonání hladu, nemocí, k rozvoji kultury, školství, zdravotnictví a bytové výstavby.

Po celou dobu své existence nelitoval Sovětský svaz námahy, neztrácel trpělivost, vždy znovu přicházel s dalšími iniciativami v zájmu zachování a upevnění míru. Věrna Leninovu odkazu vypracovala Komunistická strana Sovětského svazu na svém XXIV. a XXV. sjezdu velkolepý mírový program a krok za krokem jej uskutečňuje. Díky akcím Sovětského svazu, jež podpořily ostatní země socialistického společenství a všechny pokrokové síly, bylo v sedmdesátých letech dosaženo značných úspěchů v boji za mír. Vinou agresivních kruhů NATO a USA bylo v poslední době ohroženo mnoho mírových podnětů, které skýtaly možnost doufat, že válka jednou provždy vymizí z mezinárodní politiky.

Sovětský svaz pevně sleduje mírový kurs. Jeho návrhy předložené na 35. zasedání Valného shromáždění OSN i na jiných mezinárodních fórech dokazují, že cítí hlubokou odpovědnost za osudy lidstva. Čeká nás obtížný a zřejmě dlouhý zápas, protože zájmy imperialismu jsou zcela protichůdné se zájmy obránců míru. Ale komunisté neztrácejí optimismus, který vyplývá z přesvědčení, že národy pochopí, jak nebezpečné jsou nelidské plány »jestřábů«, že nedovolí, aby je strávil plamen jaderné války, a zintenzívní boj o život, o mír a o vzájemnou důvěru. Jsme přesvědčení, že závěry XXVI. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu budou novým důležitým faktorem rozhodných akcí

všech pokrokových a mírumilovných sil proti hrozbě nové války.

Určité kruhy usilovně hledají záminky pro to, aby strany Sovětského svazu a sovětského státu v něčem rozcházejí s požadavky pokroku v zemi i na mezinárodním dějišti. Odkazují přitom na nedostatky a chyby, k nimž došlo v minulosti. Jenže tyto nedostatky a chyby, odhalila Komunistická strana Sovětského svazu, sám sovětský lid. Nikdy si nemyslel a nemyslí, že dosáhl vrcholu sociálního a ekonomického vývoje, že už nemá před sebou žádné problémy a že všechny společenské úkoly už byly plně vyřešeny. Sověští lidé jsou hrdi na to, co dokázali, nejsou však »zpiti vlastními úspěchy«, je jim cizí myšlenková zkrpatělost. Myslí na budoucnost a energicky překonávají nesnáze.

Komunistická strana Sovětského svazu zachovává věrnost leninským principům kritiky a sebekritiky. Dokumentuje to každý sjezd Komunistické strany Sovětského svazu, každé zasedání jejího ústředního výboru. Přitom se Leninova strana opírá o morálně politickou jednotu socialistické společnosti a její nezdolnou morální sílu, o důvěru dělnické třídy a všeho lidu. Jednota strany a lidu je výsledkem pokrokového rozvoje Sovětského svazu a podmínkou jeho dalšího pokroku. Pomáhá Komunistické straně Sovětského svazu úspěšně řešit sebesložitější ekonomické a sociální úkoly; pomáhá jí sloužit světovému společenskému pokroku. K tomuto závěru dojde nepochybně každý, kdo nepředpojatě sleduje vývoj sovětské společnosti. Nepochybujeme proto, že nadcházející XXVI. sjezd Komunistické strany Sovětského svazu poskytne celému světu nové přesvědčivé důkazy, že Sovětský svaz je praporečkem světového společenského pokroku.

PRO LID ZNAMENÁ S LIDEM

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ
V ČASOPISE HOSPODÁŘSKÉ NOVINY
LEDEN 1981

Náš vnitropolitický život v prvním roce sedmé pětiletky — a tím i mezinárodní postavení Československa — výrazně ovlivní XVI. sjezd KSČ a všeobecné volby do zastupitelských sborů. Obě tyto události budou těsně spjaty s oslavami 60. výročí vzniku KSČ. Celá společnost tedy bude řešit aktuální úkoly současnosti, bude rozhodovat o příštích letech svého vývoje a inspirovat se přitom hlubším zamyšlením nad zkušenostmi z dějin naší strany. Nejspělo by nám ovšem (jak to občas vidíme), kdybychom výklad těchto dějin zjednodušovali, kdybychom je líčili jako nepřetržitý řetěz úspěchů a obcházelí potíže i nezdary, které se tu a tam také vyskytovaly. Ani politika KSČ, bezesporu nejpokrokovějšího hnutí novodobých dějin našich národů, nebyla značena výlučně milníky neomylnosti, správného postupu a vítězství. Jeden poznatek však vystupuje naprosto přesvědčivě: všechna nejúspěšnější období dějin KSČ jsou charakterizována politikou v zájmu lidu, službou dělnické třídě a z toho zákonitě vyplývajícím těsným spojením s pracujícími. Toto poslání, pod vlivem příkladu ruských bolševiků, bylo koneckonců hlavní příčinou vzniku naší strany a provázelo ji, byť i se střídavými úspěchy, po celých šedesát let. Výrazně to vyniklo zejména počínaje V. sjezdem, když se učin-

nost správné politické linie znásobila stále sílícím spojením s masami.

Aniž bychom v tomto článku připomínali jednotlivé vývojové etapy, je zřejmé, že KSČ vyrostla v nejlepší slova smyslu ve stranu dělnickou a lidovou. Dokázala to v zápase proti nastupujícímu fašismu, v čele národně osvobozenického boje i v poválečném vývoji, aby pak v roce 1948 nastolila politickou moc dělnické třídy a vytyčila program budování historicky nejpokrokovější společnosti — socialismu. Všelidové vlastnictví rozhodujících výrobních prostředků se stalo materiálním základem nové společnosti, zásadně se změnily výrobní vztahy, jednou provždy skončilo vykořisťování člověka člověkem, stát začal plnit funkci nejen obránce revoluce, ale i organizátora budovatelského díla, demokracie v socialistickém pojetí znamenala svobodu pracujícím a umožnila jim v nebyvalé míře účast na správě veřejných záležitostí. To všechno mělo společný cíl: výrazně pozvednout materiální i kulturní úroveň života ne nějakých privilegovaných skupin, ale miliónů pracujících, doslova drtivé většiny společnosti.

Dějinné zkušenosti nás tedy učí, že základem všech úspěchů komunistické strany je hluboké poznání zájmů a potřeb lidí, jejich vědecké zobecnění (sem patří i posouzení reálných možností!) a z toho vyplývající stanovení politické linie. Ale ze zkušeností víme i to, že sebe-správnější («sebelidovější») politika se neprosadí sama. Může být uskutečněna, naplněna konkrétními činy jen tehdy, stane-li se věcí lidu, především pak, jestliže ji pochopí a uvědoměle podporuje dělnická třída. Přesvědčit pracující, získat je, vytvářet podmínky k tomu, aby se pro ně účast na formování politické linie i na jejím uskutečňování stala nezbytnou potřebou — v tom byl, je a vždy bude klíč ke všem našim úspěchům. Zanedbávání této zásady může pohřbit i nejvznešenější ideály, může i nejsprávnější politický program odsoudit k nezdaru. Strana se tím řídila v politických a sociálních zápasech s buržoazií, v odporu proti fašismu,

v národně osvobozeneckém boji i v rozhodujícím třídním střetu za nastolení diktatury proletariátu. A s rostoucí náročností úkolů v období budování rozvinuté socialistické společnosti se naléhavost uplatňování této zásady ještě znásobuje.

Jen pro úplnost si ještě připomeňme, že dělat lidovou nebo dělnickou politiku neznamena podbízet se, být »lidový« vždy a za každou cenu, nebo »kupovat« politiky neuvědomělé jedince či skupiny. (Vždyť političtí představitelé velkoburžoazie jsou ve volebních kampaních tak »lidoví«, až oči přecházejí! Ale jejich vlastní demagogie je nikdy nepřiměje k tomu, aby cokoli slevili ze zásad své třídní nadvlády...) Známe to i z dějin naší strany, například z poloviny dvacátých let, ale nejvíce vynikla falešná lidovost v politické a společenské krizi let 1968—1969. Nejednen pravicový politik tehdy předstíral »lidovost«, skloňoval »lid a národ« ve všech pádech a současně vědomě rozprodával základní hodnoty socialismu, rozvracel hospodářství, spolčoval se s antisocialistickými živly a vyklízel cestu kontrarevoluci. Tak se pod pláštíkem »lidovosti« jednalo proti nejvlastnějším zájmům lidu, proti zájmům dělnické třídy.

Od dubna 1969 jsme se znovu vrátili k nejosvědčenějším zkušenostem z dějin KSČ. Znovu jsme se přesvědčili, že úspěchy jsou podmíněny správnou politikou, která je uskutečňována správnými metodami. I obrana socialismu a respektování principů jeho budování musí být záležitostí miliónů pracujících — a je také jejich záležitostí, mají-li v čele politicky pevné a jednotné vedení, které tvořivě rozvíjí a uplatňuje zásady marxisticko-leninského revolučního učení. Rozhodující pak je, aby komunistická strana byla skutečným politickým předvojem, aby komunisté (orgány, organizace i každý jednotlivec) vždy a všude jednali jako uvědomělí vojáci revoluce; aby si osvojili potřebnou míru uvědomělé kázně, aby byli příkladem v práci i v soukromém životě, aby za všech okolností vysvětlo-

vali a obhajovali politiku strany. A všem těmto nemalým povinnostem (které konečně dobrovolně převzali vstupem do strany) musí dostát nejen, když se dšlo daří, ale své uvědomění musí osvědčit i v obtížných situacích, i při prosazování zdánlivě »nepopulárních« rozhodnutí i v dobách složitých dějinných zkoušek.

Nikdy ovšem nelze ztotožňovat revoluční kázeň a uvědomělé jednání komunistů se sektářstvím, s vyvyšováním se nad ostatní spoluobčany, či dokonce s jejich komandováním. Socialismus patří všem, je dílem všech poctivých občanů a z toho plyne povinnost všechny také získávat. (Snad je jasné, že se to nevztahuje na početně bezvýznamné skupiny zarytých nepřátel socialismu!) Politicky neorganizovaní občané i příslušníci nekomunistických stran musí na svých vlastních každodenních zkušenostech poznávat, že si jejich práce vážíme, že s nimi společnost počítá, že všichni mají stejné možnosti společenské aktivity v tom nejširším slova smyslu. Vždy mějme na paměti, že osud socialistické revoluce je závislý na schopnosti dělnické třídy získat spojence, že v našich podmínkách jde o naplňování politiky Národní fronty, jak ji formuloval Klement Gottwald a jak ji v současných podmínkách, v čele se soudruhem Gustávem Husákem, uplatňuje Komunistická strana Československa. Jde o zásadu, která musí být závazná pro činnost zastupitelských sborů od místních národních výborů až po Federální shromáždění, stejně jako pro všechny společenské a zájmové organizace. Zkušenosti dokazují, že se socialistický demokratismus úspěšně rozvíjí tam, kde se vedoucí úloha Komunistické strany Československa uplatňuje správným způsobem, kde se politika Komunistické strany Československa a Národní fronty v jednotlivých orgánech a organizacích uskutečňuje tvořivě, tedy v souladu s jejich posláním, kde se netrpí formalismus v podobě bezduchého opakování jinak správných politických směrnic. (Žel, je to někdy tak, že na schůzích organizací Komunistické strany Českosloven-

ská, zastupitelských sborů, Revolučního odborového hnutí, Socialistického svazu mládeže atd. poslouchají lidé jedny a tytéž řeči. To je nejspolehlivější způsob k potlačování iniciativy a vzniku názorů o »jednotvárné šedi« našeho politického života...)

Požadavky lidové politiky — tedy služby lidu a získávání lidu, jinak řečeno, uskutečňování politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty — ovšem neplatí jen pro »čistě politické« funkcionáře. Pravda, především se jejich respektování očekává od zvolených členů orgánů KSČ, Národní fronty, společenských organizací, nekomunistických stran, poslanců zastupitelských sborů a všech pracovníků těchto orgánů. V neméně míře však musí tento požadavek — pro lid a s lidem — zavazovat také vedoucí hospodářské pracovníky na všech stupních řízení. Žel, ještě i dnes (třiatřicet let po Únoru) se setkáváme s tím, že tato své výjimečné — a závazné — politické poslání řada hospodářských pracovníků plně nechápe nebo si je vysvětluje mylně. Nejednen soudruh se vytasí i s takovýmto »argumentem«: »Pracuji do úpadu, obětuji své osobní zájmy, zanedbávám rodinu — co po mně ještě chcete?« Jistě, vedoucí hospodářský pracovník musí plnit především povinnosti vyplývající ze svěřeného postavení. (I když si nejsem jist, zda tzv. popis práce tyto povinnosti vždy plně vystihuje...) Ale který vedoucí si v socialismu troufá splnit dané úkoly bez aktivní účasti lidí, bez jejich iniciativy, bez respektování jejich názorů, které vyplývají z bohatých zkušeností? U nás přece nemohou působit stejné vazby a podněty jako v kapitalistických podnicích! (I když by bylo primitivní myslet si, že kapitalisté nepodněcují iniciativu techniků a dělníků. Používají k tomu ovšem prostředků, které u nás patří dávné minulosti: není to jen hrozba nezaměstnanosti, ale i výrazná hmotná preference jednotlivců nebo vybraných skupin, která vybičovává pracovní výkony nebo vede ke skokům v technologii, aby se tak zvýšilo vykořisťování většiny pracujících

a ještě rychleji rostly zisky jednotlivých podnikatelů či nadnárodních monopolů. Stačí vzpomenout na Bafovy pohánečské metody »soutěžení« a hmotné zainteresovanosti!)

S poukazem na rozvoj socialistického soutěžení se může ozvat tvrzení, že právě ono je dokladem iniciativy lidí, že je, mimo jiné, i výsledkem politického působení vedoucích hospodářských pracovníků. Ano, soutěžení je nesporně významným faktorem řešení výrobních úkolů, bez něj by socialismus byl nemyslitelný. Nebylo by nic škodlivějšího než znevažovat snahu poctivých lidí, jejich uvědomělé úsilí podílet se iniciativně na zabezpečování potřeb společnosti, přemýšlet při práci s cílem jejího soustavného zlepšování. Socialistická společnost si takového přístupu váží, oceňuje jej morálně i hmotně. Údaje o počtu soutěžících v porovnání se skutečnými výsledky národního hospodářství však naléhavě vybízejí k hlubšímu zamyšlení nad metodami organizace soutěže, nad obsahem závazků, nad způsobem jejich kontroly a nad konečným politickým i hospodářským efektem. Či snad už neexistují pracoviště se »závazky«, o nichž se lidé dovídají až jaksi dodatečně, či s takovými, které obsahují běžné plnění pracovních povinností? Nazýváme to formalismem, ale straničtí, odborářští i hospodářští funkcionáři by si měli uvědomovat, že škodlivost takového počínání by si spíše vyžadovala mnohem příkřejší označení. Takový postup lidí nutně znechucuje, místo aby je získal, popírá samotný smysl soutěže, škodí politice strany, je ve své podstatě protilidový, protože nepřináší společnosti a tím i jedincům žádný užitek.

Nedemokratické přístupy v organizaci soutěže mají svou hlavní příčinu v podceňování lidí, jejich politického uvědomění a pracovních schopností. Řečeno vulgárně, některý hospodářský pracovník si ve své »bohorovnosti« myslí (byť to třeba neřekne): »Je škoda ztrácet čas, stejně se od lidí nic nedovím . . .« Víím, že je to odvážné tvrzení, ale i nejčerstvější zkušenosti s pří-

pravou plánu na letošní rok potvrzují v mnoha případech jeho oprávněnost. (Prosím, aby mne nikdo nepodezíral ze zlehčování náročnosti současných úkolů či ze zjednodušování skutečně existujících objektivních vlivů, které komplikují život pracovníkům řady podniků.) Někde se, žel, vyplývá víc času a energie na jednáni o rozporech mezi jednotlivými stupni řízení, než aby se lidem řeklo, oč jde, a využilo se tak jejich nápadů. To je jistě časově náročnější, je to spojeno s »nebezpečím« kritiky nedostatků v řízení, ale je to spolehlivá cesta k odhalování a k využití existujících rezerv. Dokazují to koneckonců i dobré zkušenosti z mnoha závodů, kde tento jedině správný postup běžně užívají.

V rozporu se zásadními zájmy lidu je však i to, když se někteří vedoucí pracovníci »schovávají« jakoby za stanoviska pracujících, nebo jich dokonce zneužívají k zakrývání vlastních nedostatků v řízení. Prachobyčejné chytračení na účet společnosti, vědomé skrývání rezerv se vydává za obhajobu zájmů pracujících, zatímco ve skutečnosti jde o zachování »lehčího života«, o vytváření příznivějších podmínek pro hmotné odměňování. Je pochybné považovat za »lidového« například mistra, který trpí pracovní a technologickou nekázeň, nebo kontrolora, který přivírá oči nad nekvalitními výrobky. Jednají však ve prospěch určitých skupin, mohou být ověnceni lacinou popularitou, a přitom si podřezávají větev, na níž sedí. Z jednotlivých projevů nekázně se totiž snadno stane těžko překonatelný návyk, jehož společensky škodlivé důsledky se jako bumerang vracejí i ke svým původcům. Nejedni vedoucí pracovníci nařiká nad škodlivostí fluktuace, ale současně »laňají« pracující z jiných závodů nabízením nejrůznějších výhod podle rčení, že je »bližší košile než kabát«. Principiální mzdová politika, náročné normování práce, důsledné prosazování mzdové denivelizace může jednotlivcům i celým skupinám připadat nanejvýš nepopulární, či dokonce »protilidové«. Je to však z celospolečenského hlediska nezbytné, a kdo si nedá záležet na

získání pracujících k podpoře těchto na první pohled nepopulárních kroků, jednak neuspěje, jednak škodí samotným lidem — dostává se do rozporu s politikou KSČ.

Nyní je na pořadu dne Soubor opatření, postupné uskutečňování jeho jednotlivých zásad. Především vedoucí hospodářští pracovníci si — i na základě vlastních bohatých zkušeností — jistě hluboce uvědomí, že žádný systém plánování a řízení se neprosadí automaticky, že bez aktivní účasti lidí, bez jejich iniciativy nemůže přinést předpokládaný užitek. Dobře postupují tam, kde nepokládají Soubor opatření za výlučnou záležitost jednotlivých stupňů řízení, tam, kde nepodléhají svodům zdánlivě jednoduššího, ale velmi škodlivého administrativního pojetí. Do nebezpečné propasti formalismu se řítí v těch závodech, kde se omezují jen na propagandistické vysvětlování Souboru opatření v obecné rovině. Prosazování jeho jednotlivých zásad bude náročnou prověrkou politické uvědomělosti i odborných schopností každého vedoucího pracovníka. Obstát může jen ten, kdo bude s lidmi v tom nejlepší slova smyslu pracovat politicky. Nezbývá než velmi konkrétně vysvětlit lidem, v čem je podstata zavádění změn, jak se promítnou na jednotlivá pracoviště. Každý jednotlivec musí vědět, co se od něho čeká, čím může přispět k lepším výsledkům, jaký užitek mu přinese vlastní iniciativa, popřípadě jakou mu způsobí škodu nerespektování nových »pravidel hry«. Tuto náročnou politickou práci musíme spojovat s vysvětlováním celospolečenských zájmů v tom smyslu, že se nijak nevyhneme ekonomickým zákonům, které umožňují rozdělit jen to, co si sami vytvoříme, že na tom je přímo závislá prosperita celé společnosti a tím i životní úroveň jednotlivců. Jakékoli zjednodušování, jakékoli »snadnější« postupy by mohly vést k tomu, že lidé budou v krátké době čekat od Souboru opatření nějaké »zázraky«, a neobjeví-li se — jako že ne! — vyvolá to deziluze. Postupujeme proto politicky i organizačně tak,

aby nově zaváděné principy plánování a řízení posílily důvěru k naší politice, aby lidé poznali, že jde o jejich nejvlastnější zájmy, aby to podnítilo jejich zvýšenou pracovní i společenskou aktivitu.

Hospodářským vedoucím na všech stupních řízení připadá v politickovýchovném působení nanejvýš významné poslání. Mají všechny předpoklady k tomu, aby výrazně ovlivnili myšlení a jednání lidí. Jejich správné politické přístupy se projeví v hospodářských výsledcích, ale mají i mnohem širší celospolečenský dosah v rozvíjení socialistické demokracie, což mimo jiné znamená účinnější uplatňování práva stranické kontroly, širší pole působnosti odborářské činnosti, ale i živější občanskou aktivitu mimo pracoviště, tedy ve veřejném životě. Vedoucí hospodářští pracovníci — ve své většině politicky uvědomělí, odborně zdatní a s velkými životními zkušenostmi — jistě přispějí k tomu, aby XVI. sjezd mohl plným právem prohlásit, že politika KSČ slouží lidu, že ji uskutečňujeme s jeho souhlasem a aktivní podporou a že v tom budeme cílevědomě pokračovat.

SLOVO O STRANĚ

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE TRIBUNA
DUBEN 1981

„Patří k nejdůležitějším úkolům posilovat vedoucí úlohu strany, dbát o to, aby v celém jejím životě platily leninské normy, aby strana byla vždy na úrovni doby, aby byla, jak požadoval Lenin, rozumem, ctí a svědomím epochy.“¹

Dne 6. dubna se sejdou demokraticky zvolení delegáti XVI. sjezdu — nejvyššího stranického orgánu. Vědomí odpovědnosti vůči soudruhům, kteří jim svěříli mandát, a snaha přispět k tomu, aby sjezd byl kolektivním rozumem strany, se v jejich myslích spojí se vzpomínkami na šedesátileté dějiny politického předvoje dělnické třídy a československého lidu. Připomenou si zásluhy zakladatelů strany, jejích vynikajících funkcionářů a tisíců řadových členů, kteří nám svou obětavostí klesli cestu k socialistickému dnešku. Vznik Komunistické strany Československa provázela buržoazie pohrdlivým podceňováním, které se postupně měnilo v panický strach. Úsměšky zrádných pravicových sociálně demokratických vůdců přerostly v nenávist. Ta motivovala jejich nesmyslný odpor proti všem pokusům komunistů o společný postup tam, kde to vyžadoval zájem pracujících. Reformismus změnil sociální demokracii v poslušnou služku velkoburžoazie. Kolikrát musela Komunistická strana Československa překonávat nejrůznější těžkosti, kolikrát nám věstili poslední porážku a úplný zánik! A přece, navzdory všem nepřátelským úkladům, obstála Komunistická strana Československa historicky, je vedoucí politickou silou naší spo-

¹ G. Husák: Projevy a stati. Srpen 1974—duben 1976. Praha, Svoboda 1977, s. 249.

lečnosti; prokázali jsme, že si zasluhujeme čestné jméno komunistů. Není pochyb o tom, že i náš XVI. sjezd zůstane věrný nejlepšími tradicemi naší strany, že jí a všem občanům složí dobré účty a určí správnou cestu pro příštích pět let.

Komunistické sjezdy — počínaje sjezdem ustavujícím — nikdy nebyly a ani nemohly být jen jakousi izolovanou, výlučně vnitrostranickou záležitostí. Vždy vzbuzovaly zájem především dělnické třídy, ale i ostatních pracujících, vždy na ně byla soustředěna pozornost přátel doma i v zahraničí a vždy — bodejť ne! — byly prováděny sopotěním těch, kteří by nás nejraději smetli z povrchu zemského. Bylo to předurčeno tím, že komunistům bylo cizí jakékoli politické čachrářství, jež tak bujelo v buržoazních a reformistických politických stranách, komunisté důsledně odmítali různé ty kulárové a kabinetní metody řešení politických problémů. Na našich sjezdech se jednalo o politických a sociálních zájmech pracujících, proto jsme neměli co skrývat. Veřejně, před tvářmi všeho lidu, s respektováním zásad vnitrostranické demokracie jednaly sjezdy i o nejvážnějších vnitrostranických, ideových a politických sporech. Proto se například příprava V. sjezdu stala v nejlepší slova smyslu veřejnou záležitostí, proto získali zastánci důsledné bolševizace, vedení Klementem Gottwaldem, většinu nejen na sjezdu, ale v celé straně i v řadách sympatizujících dělníků a venkovské chudiny.

Díky této otevřenosti, díky schopnosti přesně vyjadřovat potřeby a tužby pracujících vzrůstala vážnost strany. Právě takovýto postup byl výhni, v níž se kovalo spojení komunistů s dělnickou třídou a jejími přirozenými spojenci. Platí to o všech etapách stranických dějin. Zvláště však tato metoda vyniká v období bolševizace po V. sjezdu, v těžkých sociálních zápasech na počátku třicátých let, v organizaci zápasu proti nastupujícímu fašismu, za zachování míru a samostatnosti Československa, v národně osvobozené boji

a v poválečném úsilí o zachování vymožeností národní a demokratické revoluce, jejich upevňování a další rozvíjení. Každý — někdy i zdánlivě dílčí — úkol prověřovat dělnickou třídu a upevňovat životně důležité spojení s milióny pracujících.

Výrazně nové charakteristické prvky určují postavení a poslání strany po únorovém vítězství. Pověřena a aktivně podpořena dělnickou třídou a většinou pracujících se stává vedoucí politickou silou společnosti, vytyčuje generální linii výstavby socialismu a přejímá odpovědnost za vedení lidu k jejímu uskutečnění.

Nezbytnost, přesněji řečeno, zákonitost působení komunistické strany jako vedoucí politické síly v socialistické revoluci (která v sobě pochopitelně zahrnuje celé období výstavby socialismu) nejpřesvědčivěji zdůvodnil Lenin — organizátor první vítězné proletářské revoluce, zakladatel prvního státu, který šel cestou výstavby socialismu. Zkušenosti Sovětského svazu a nyní už i vývoj v ostatních socialistických zemích potvrdily správnost Leninova učení o vedoucí úloze strany nového typu. Koneckonců pravdivost a správnost každé teoretické teze prověřuje život. Lze si snad v kterékoli zemi představit socialismus jako novou historickou epochu bez působení komunistické strany (byť i s jiným názvem) jako vedoucí politické síly? Kdo by plnil úlohu ideového mozku, politického a organizačního štábu dělnické třídy? Kdo by inspiroval, řídil a organizoval tak grandiózní dílo? Kdo by programově stmeloval síly dělnické třídy jako hegemonu socialistické revoluce, aby získávala spojence, aby neztrácela ze zřetele své dějinné poslání, aby vlastním osvobozením zabezpečovala postupné a úplné osvobození všeho lidu?

Na všechny tyto otázky dávají dějiny nemálo přesvědčivých odpovědí a bez jejich respektování nemá jakékoli rádobý »teoretizování« žádný smysl. Stačí se vrátit k osudu první proletářské revoluce utopené v krvi — Pařížské komuny, jejíž 110. výročí jsme si nedávno

ně chápe a uskutečňuje své poslání, pečlivě posuzuje revoluční podmínky, nepotlačuje, ale respektuje a umně využívá všechny zvláštnosti své země, obecně platnou zákonitost však nesmí oslabovat, nebo je dokonce opouštět. Jsou to opět zkušenosti — dobré i zlé — které dokazují, že úspěch socialistické revoluce je přímo závislý na prosazení jejích obecně platných zásad — vždy ovšem ve spojení s existujícími zvláštnostmi té či oné země.

Logicky vyplývá vedoucí úloha strany i z toho, že ve svých řadách soustřeďuje politicky nejvyspělejší a nejobětavější stoupence socialismu. Komunisty mohou být jen lidé ochotní a také schopní chápat, vysvětlovat a uskutečňovat politiku strany. Zásadním předpokladem úspěšného plnění úkolů strany jako vedoucí politické síly společnosti je její těsné spojení s dělnickou třídou a s lidem. Toto spojení se uskutečňuje nesčetnými způsoby, komunisté jsou tisícerými pouty spojeni se svou zemí, žijí životem lidu, znají jeho radosti i starosti, získávají jej pro naši politiku. V našich podmínkách má ve spojení strany s lidem nemalý význam početnost jejích řad — i když nesmí být samoučelná. Podíl členů a kandidátů na členství mezi dělníky, družstevními rolníky i ostatními pracujícími dovoluje použít tvrzení, že strana je »obsažena« v lidu a lid je »obsažen« ve straně. My, komunisté, nejsme žádnou úzkou sektou či jakkoli privilegovanou skupinou, mezi stranou a lidem neexistují žádné ideové či organizační bariéry. Vždyť ne náhodou — v rozporu se všemi předpověďmi pravičáků — byl v posledních deseti letech přijat do strany tak velký počet nových kandidátů a členů, převážně mladých dělníků a pracovníků v zemědělství. Každý sedmý dospělý občan, každý pátý muž, každá čtrnáctá žena v Československu má členský nebo kandidátský průkaz Komunistické strany Československa! Svědčí to o autoritě a přitažlivosti strany, přičemž ty statisíce nových členů souhlasí s její politikou nejen pasívně, ale prokazují svou připravenost podílet se či-

norodě na jejím uskutečňování. Naplňuje nás to hlubokým přesvědčením, že prapor socialistické revoluce bude v naší zemi i v příštích desetiletích ve spolehlivých rukou.

Nepodléháme samolibé ješitnosti, nikdy jsme nepředstírali, že by se uplatňování vedoucí úlohy strany obešlo bez těžkostí, omylů i chyb. Předností komunistické strany, jejím charakteristickým rysem je právě to, že v sobě najde vždy dost mravní síly k odhalování vlastních slabín a vždy je za pomoci své třídy a lidu také překonává. Vždy znovu se přitom ověřuje osvědčená pravda, že příčinou těžkostí, chyb a případných dočasných porážek není socialismus jako společenský systém, ale oslabování principů jeho budování a obrany. A v té či oné podobě je prapůvod všech těžkostí v nesprávném chápání a uplatňování vedoucí úlohy strany od subjektivismu ve formování její politiky přes ideologické odzbrojování, vyklízení pole pravicovému oportunismu, až po sektářskou odtrženost od lidu. (Tento výčet chybného pojetí vedoucí úlohy strany ovšem není úplný, jednotlivé nedostatky se mohou vzájemně podmiňovat, doplňovat a násobit.)

Strana, to jsou lidé, je to živý organismus, který tvoří statisíce komunistů. A nikdo nemůže popřít nespornou skutečnost, že komunisté ve svém celku čestně splnili a plní povinnosti, které dobrovolně převzali jako příslušníci politického revolučního předvoje dělnické třídy. Byli vždy v čele budování a obrany socialismu, uvědoměle přejímali nejtěžší úkoly, byli nositeli pokroku v nejširším slova smyslu, vynakládali obrovské úsilí při probouzení a uskutečňování nových myšlenek. Nechyběli při kladení základů nové společnosti, vedli lid při zvládnání všech složitostí socialistické industrializace, podněcovali rozvoj a využití vědy a moderní techniky; prosadili důslednou pozemkovou reformu a byli doslova apoštoly socialistické zemědělské velkovýroby; osvojovali si umění »vládnout«, získávali pracující k aktivní účasti na řízení osudů naší vlasti, dbali

na rozvoj socialistické demokracie a ruku v ruce s dělnickou třídou zajišťovali a střežili občanská práva, starali se o jejich reálné zajištění.

Odvažuje se někdo tvrdit, že by komunisté zvládli své historické poslání bez spojení s lidem, bez jeho podpory, či dokonce proti jeho vůli? Strana prosadila v praxi ideje marxismu-leninismu, jí patří zásluha za to, že vládla dělnické třídě, vládla lidu, u nás není prázdným slovem. Na rozdíl od buržoazních států, jejichž ústavy tvrdí, že »všechna moc pochází z lidu«, se u nás stalo zákonem, že »všechna moc patří pracujícímu lidu«. Tu nejde o hru se slovíčky, ale o obsah socialistické demokracie, jde o to, že si lid skutečně vládne, že si sám dává zákony, provádí je a kontroluje jejich uskutečňování. Jde o to, že uskutečňování politické moci bylo fakticky svěřeno lidu, dělnické třídě, rolníkům a ostatním pracujícím. Konkrétně se to projevilo i v tom, že statisíce občanů přešly do dříve nedostupných funkcí v řízení hospodářství, v zastupitelských sborech, v armádě, v Bezpečnosti i v diplomacii. Ano, nebylo to lehké, museli se mnoho učit a občas platili nemalé »školné« i chybnými kroky. Jejich osobní obětavost však zůstane navždy spojena s tvorbou nové kapitoly dějin našich národů. Nelitovali sil ani zdraví, zájem společnosti pro ně byl nadevše, své osobní štěstí spojovali s úspěchy socialismu.

Všechno, čeho jsme od Února dosáhli, všechno to, co je pro naši společnost příznačné, všechno to nové, co označujeme pojmem socialismus, bylo a je inspirováno politikou strany. Sebesprávnější inspirace však by sama o sobě nestačila. Proto je na místě ocenit vytrvalou a houževnatou práci stranických orgánů a organizací, jejich schopnost uplatňovat v podmínkách své působnosti vedoucí úlohu strany při řešení konkrétních úkolů, mít komunisty k tomu, aby vedli své nekomunistické spoluobčany. A opět zdůrazňujeme — abychom předešli omylům — že pod pojmem »vedení« chápeme správně formulovanou politiku, působivé slovo, umění vysvětlit

každý úkol v širších společenských souvislostech, v organizačních činnostech, a zejména pak v působivosti osobního příkladu komunistů.

Ne náhodou je ve všech pokusech o obnovu kapitalistického panství prvním a hlavním terčem vedoucí úloha komunistické strany. Nepřátelé poznali, jaká je v ní síla, vědí, že právě tato vedoucí úloha je zárukou rozvoje i obrany socialismu. Útočí na ni přímo i oklikou, snaží se ji oslabit argumenty o jakési »nedemokratickosti«
socialistické společnosti, tvrdí, že bez existence organizované legální politické opozice není možná kontrola vládnoucí strany a včasná náprava jejích případných chyb. Jsou to, zjednodušeně řečeno, pohledy z jiného světa, v němž bez ohledu na sebelesklejší demokratické pozlátko je politická moc v rukou buržoazie a z toho logicky vyplývá svoboda vykořisťování člověka člověkem a reálná omezenost všech deklarovaných lidských práv. Nepřátelská centra — ve spojení s antisocialistickými skupinami v socialistických zemích — zkoušejí nejrůznější »recepty«
pro erozi socialismu. Zpracovávají rozsáhlé scénáře, věnují nemálo úsilí a prostředků na jejich uskutečnění a z utrpených porážek vyvozují nezbytné změny ve své strategii i taktice. Je to už široká škála, kterou vyzkoušely — od krvavých kontrarevolučních vystoupení, přes pokusy o rozklad komunistických stran zevnitř až po kukaččí vejce revizionismu pod hesly »vylepšování socialismu«. Solí v očích je jim věrnost zásadám socialistického internacionalismu a spojenectví se Sovětským svazem. Snaží se vnucovat socialistickým státům vznik nových, údajně »nepolitických«
struktur, které by měly vyústit v buržoazně pojatý pluralismus a působit jako zhoubný nádor v socialistickém politickém systému. Každé jejich »vítězství«
zákonitě škodí zájmům dělnické třídy a pracujících. Proto mohou být jejich úspěchy vždy jen dočasné. Dělnická třída a lid vždy, dříve či později, prohlédnou, zejména začnou-li aktivně a správným směrem působit komunisté. Naprosto nepřekonatelnou

překážkou antisocialistických sil je pevné spojení zemí socialistického společenství, zvláště s jejich oporou — Sovětským svazem. Proto také zůstává trvale hlavním úkolem komunistických stran nedovolit sebe-menší narušení této spojenecké hradby.

Při překonávání naší stranické a politické krize z konce šedesátých let jsme si znovu ověřili klíčový význam ideově jednotné a akceschopné komunistické strany pro osud socialismu. Ne otevřením stavidel živelnému tržnímu hospodářství, ale plánovitým řízením — pod přímým vlivem strany — jsme zabezpečili rozvoj národního hospodářství a vytvořili předpoklady pro uskutečnění rozsáhlého sociálního programu, pro upevnění životních jistot lidu. Ne politickým pluralismem v buržoazním pojetí, ale zdokonalením politického systému v socialistickém duchu — pod vedením komunistů — jsme v procesu rozvíjení socialistické demokracie zvýšili přímou i zprostředkovanou účast pracujících na řízení společnosti. Ne oslabením spojení se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického společenství, ale jeho utužením a rozvojem všestranné spolupráce jsme zajistili suverenitu a bezpečnost naší republiky i kvalitativně vyšší stupeň hospodářské součinnosti. Jen díky tomuto spojení jsme se mohli účinně podílet na zachování míru, přispívat k politice uvolňování a oslabit působení vnějších nepřiznivých vlivů na naše hospodářství. Souhrnně řečeno: ne likvidací, ale prohloubením vedoucí úlohy strany jsme vytvořili základní předpoklady pro všestranný rozvoj socialistické společnosti. V těch několika řádcích, kterými vyjadřujeme naše zkušenosti, snad není těžké vyčíst, že základem našeho postupu byla principiální marxisticko-leninská politika Komunistické strany Československa od dubna 1969 a její vyjádření na XIV. a XV. sjezdu. Je v tom obsaženo vysvědčení schopností nového vedení strany v čele se soudruhem Gustávem Husákem, obrovská organizátorská a politic-

kovýchovná práce celé strany a obětavosti miliónů
československých občanů.

V přípravách na XVI. sjezd, na výročních schůzích
základních organizací a na konferencích všech stupňů
se zřetelně projevilo, že poslání vedoucí politické síly
naší společnosti je správně chápáno, že vedoucí úloha
strany je stále působivěji uplatňována. Komunisté si
uvědomují svou odpovědnost, žijí a pracují s vědomím,
že podléhají kontrole svých spoluobčanů, stojí v čele
uskutečňování politiky strany. Podporují orgány
Národní fronty a v ní sdružené organizace, záleží jim
na tom, aby každá z nich plnila své specifické poslání
v našem politickém systému, jsou ve styku s lidmi
a stojí v čele každé významné politické i pracovní ini-
ciativy.

Tímto pravdivým kladným hodnocením nemá být
řečeno, že v uplatňování vedoucí úlohy strany je situa-
ce vždy a všude ideální. Na výročních schůzích i konfe-
rencích se věnovala odpovídající pozornost tomu, že ne
každý člen a kandidát vidí své hlavní poslání působit
vně strany, ne každý vždy a za všech okolností vysvět-
luje, obhajuje a prosazuje politiku strany, ne každý se
snaží získat pro ni své spolupracovníky. Komunisté
jsou právem citliví i na to, když kdokoli z nás si svéráz-
ně vykládá uplatňování vedoucí úlohy naší strany jako
svého druhu »komandování«, nebo dokonce chápe své
členství kariéristicky. Mnoho pozornosti, jak se ukáza-
lo, věnují stranické orgány a organizace výchově no-
vých členů a kandidátů, aby z nich vyrostli bojově za-
kalení a příkladní komunisté. Správně se hovořilo
i o postavení a úkolech základních organizací. Vždyť
právě ony tvoří základ strany, na nich tedy spočívá zá-
kladní odpovědnost za účinné uplatňování vedoucí úlo-
hy strany, za trvalé spojení s bezpartijními i s pří-
slušníky nekomunistických stran, za prosazování poli-
tiky strany v místních podmínkách. Ukázalo se, že stra-
na zná slabiny své činnosti, že komunisté jsou odhodlá-

ni překonávat je, pracovat ve všech směrech stále lépe. A to je jistě důvod k oprávněnému optimismu.

Až XVI. sjezd schválí úkoly pro rozvoj naší společnosti v příštích pěti letech, až zazní Internacionála, rozjedou se delegáti do svých domovů, do svých základních organizací. Budou to nejen spolehliví poslové, kteří se se svými soudruhy podělí o poznatky ze sjezdu, ale jistě si uvědomí povinnost převzít úlohu organizátorů úsilí za splnění sjezdových usnesení. Bezpochyby obstojíme čestně i v další etapě výstavby rozvinuté socialistické společnosti, když budeme vedoucí úlohu strany soustavně zdokonalovat, když si uvědomíme, že pro nás není jiné cesty než trvalé spojení s lidem a upevňování jeho důvěry ve správnost naší politiky. To je pro naši práci podmínka nad jiné důležitá, je to bez přehánění pro každého komunistu doslova bojový rozkaz číslo jedna. Obstojíme, protože při uskutečňování závěrů XVI. sjezdu budeme žít a pracovat jako příslušníci politického předvoje dělnické třídy, jako služebníci svého lidu, jako oddaní vlastenci, jako nezlomní stoupcí socialistického internacionalismu a spojelectví se Sovětským svazem.

Z PROJEVU NA SHROMÁŽDĚNÍ POŘÁDANÉM SDRUŽENÍM KATOLICKÝCH DUCHOVNÍCH PACEM IN TERRIS

V PRAZE
12. KVĚTNA 1981

Vážený páni biskupové a kapitulní vikáři,
vážený pánové,
milí přátelé!

Především vám co nejupřímněji děkuji za pozvání k účasti na tomto shromáždění, jehož pořadatelem je Sdružení katolických duchovních Pacem in terris.

Moje přítomnost dokazuje vztah naší společnosti a státu k církvím, k jejich duchovním i k věřícím občanům, vyjadřuje naši ochotu setkávat se, lidsky spolu mluvit a ruku v ruce řešit otázky společného zájmu. Konečně nejeden z vás může potvrdit, že v případě potřeby máte kdykoli otevřeny dveře k představitelům státní správy na všech úrovních. Tak je to správné, odpovídá to zásadám naší politiky, touto praxí společně sloužíme dobré věci. Nikde samozřejmě není psáno, že se musíme či můžeme ve všem shodovat; ne všechno je možné řešit ihned podle vašich či našich představ, ale i zde platí, že »trpělivost přináší růže«. S principy přirozeně nekupčíme a nežadáme to ani od vás, ale vždy je možné hledat a najít řešení konkrétních problémů, které každodenně nastoluje život. To je postup, který pokládáme za rozumný ve vztahu k církvím a oboustranně přijatelný i pro jednání mezi československým státem a Vatikánem.

Význam tohoto shromáždění spočívá v jeho činoro-

dém vlastenectví, kterým se i vy, římskokatoličtí duchovní, vyslovujete k současnému životu naší společnosti. Vážíme si toho, že jste se k tomuto kroku rozhodli po nedávném XVI. sjezdu vedoucí politické sféry této země a před všeobecnými volbami do zastupitelských sborů všech stupňů. Jde přece o události, které na další léta předznamenávají život všech pracujících, rozvoj naší vlasti a její místo v zápase za zachování míru. Sdružení Pacem in terris není součástí Národní fronty, ale vaší pozornosti neuniklo, že se výsledky XVI. sjezdu, KSČ staly programem celé Národní fronty, že jsou takto chápány a přijímány naprostou většinou československých občanů. Je, řekl bych, logické a nanejvýš čestné, že i vy se způsobem, který je v souladu s vaším náboženským přesvědčením a odpovídá vašemu kněžskému poslání, začleňujete do této velké jednoty, která zosobňuje celospolečenské zájmy.

V činnosti Sdružení Pacem in terris sledujeme mnoho shodného se zásluhami buditelských kněží z doby národního obrození. Podle našeho názoru kráčíte také ve šlépějích těch vašich předchůdců, kterým nebyl lhostejný osud lidu, kteří rozpoznali třídní vykořisťování a sociální nespravedlnost buržoazní společnosti a nemohli mlčet k utrpení nezaměstnaných, k bídě jejich rodin, k hladovění nevinných dětí. Čestně plníte i odkaz těch svých duchovních bratří, kteří se nesmířili s nacistickou okupací, nestáli mimo národně osvobozený zápas a bok po boku s nejpokrokovějšími lidmi trpěli a, žel, i hynuli v hitlerovských věznicích a koncentračních táborech. Proč byste dnes neměli stát v jedné řadě s těmi, kdo se přičinili o překonání této temné minulosti, s těmi, kdo vidí smysl všeho svého snažení v rozkvětu své země, v obohacování kulturního i materiálního života lidu, v budování spravedlivé společnosti? Dělníci a všichni ostatní pracující — komunisté, příslušníci ostatních politických stran i politicky neorganizovaní občané, ateisté i věřící — ti všichni se starají, obrazně řečeno, o »chléb náš vezdejší«, radují

se z úspěchů a překonávají nejrůznější trampoty. Je dobře, jak jste to vyjádřili v prohlášení loňského II. celostátního sjezdu Sdružení Pacem in terris, že nechcete být pouhými diváky života, že jste jeho aktivními účastníky. Vždyť vaši otcové a matky byli či jsou pracujícími lidmi, narodili jste se a žijete v této zemi, jste syny svého lidu, mluvíte jeho řečí. Každý soudný člověk vám tedy musí rozumět, když jste věrni své vlasti, když se podílíte na řešení těch úkolů, o nichž jste přesvědčeni, že jsou v souladu s tužbami československých pracujících, že slouží zájmům všeho lidstva.

Snad se mnou budete souhlasit, že nejpevnějším pou-
tem, které nás spojuje, je touha po spravedlivém míru, úsilí o jeho upevnění a zachování. Zní to neuvěřitelně, ale je to, žel, tak, že tato nejušlechtilejší lidská tužba má i nepřátele, kteří se už ani nesnaží zakrývat své žhářské úmysly, nepokládají za nutné odívat svou vlčí podobu do beráncího roucha. Existují generálové, politici i publicisté, kteří s cynickou chladnokrevností přepočítávají, kolik desítek či stamiliónů lidí by zahynulo v jaderné válce, jaké hmotné škody by vznikly, jak by byla poznamenána tvář světa. Přitom už není žádným tajemstvím, že v arzenálech je nashromážděno takové množství ničivé síly, jež by mohla několikanásobně vyhladit všechno živé na této zemi. Lidstvo nemůže odpu-
stit nejagresivnějším imperialistickým kruhům roz-
táčení šílené spirály horečných závodů ve zbrojení, které už nyní požirají více než 500 miliard dolarů ročně. A to všechno v době, kdy stamilióny lidí žijí v nepředstavitelné bídě, nemají často ani nejnutnější přístřešek nad hlavou, jejich děti nikdy nepoznaly pocit sytosti! Kolik užitečného by bylo možné vykonat za onu astronomickou sumu; jak výrazně by se mohl zlepšit život lidstva, kdyby technický pokrok využívaný ke zbrojení začal sloužit mírovým účelům! Jaká je morálka vedoucích amerických politiků, kteří obkličují Sovětský svaz a socialistické státy řetězem nespočetných vojenských základen, modernizují a rozšiřují

ničivé zbraně a jedním dechem požadují, abychom se vzdali práva na obranu, přesněji řečeno, abychom se vydali na milost či nemilost jejich dobytčným choutkám? Kdo vybavil Spojené státy americké právem označovat hned tu, hned onu část světa za »sféru svých životních zájmů«, podporovat nejreakčnější diktatury, upírat národům právo na sebeurčení a nazývat národně osvobozenecký boj »terorismem«? Jakou důvěryhodnost může mít velmoc, jejíž prezident v létě roku 1979 podepíše ve Vídni smlouvu SALT II, aby ji vzápětí »uložil k ledu«; nebo při téže příležitosti veřejně prohlásí, že existuje přibližná rovnováha sil, a hned vnutí svým spojencům program soustavného zvyšování zbrojních nákladů a prosadí rozmístění nových raket středního doletu v západoevropských zemích? Z těchto kruhů se pak ozývají hlasy odmítající návrhy, jež zazněly na XXVI. sjezdu KSSS s tím, že »nic neřeší«, »zvyšují nebezpečí sovětské hrozby«, »zachovávají zbrojní předstih SSSR« atd. Nuže tedy, spolu s mírumilovným lidstvem říkáme i my, v Československu: posaďte se za jednací stůl, prozkoumejte sovětské návrhy s náležitou vážností, a máte-li účinnější, předložte je před tvář celého světa — Sovětský svaz a socialistické země jsou připraveny posoudit každý návrh, který by zajišťoval oběma stranám stejnou bezpečnost, který by vedl k zastavení závodů ve zbrojení, ke snižování počtu zbraní a posléze k postupnému odzbrojení.

Vítězslav Nezval ve své známé poémě Zpěv míru napsal, že »mír není milost ani dar«. Ano, mír si nestačí jen přát, není možné jej zachránit a udržet bez práce a bez složitých zápasů. Se zadostiučiněním zaznamenáváme, že se ve světě zvedla nová vlna boje za mír, že národy — za aktivní účasti mnoha církevních kruhů — nejsou ochotny přenechat rozhodování o svém osudu neodpovědným politikům, že odmítají plány na stupňování závodů ve zbrojení. Jsme s nimi v jedné řadě. V duchu jednání XVI. sjezdu KSČ bude náš stát dále důsledně provádět mírovou politiku a aktivně podporo-

vat moudré návrhy předkládané Sovětským svazem. Věřme, že zdravý rozum musí nakonec zvítězit — všichni společně se přičiníme o to, abychom tuto planetu, na níž je nám souzeno žít, zachránili nejen pro současné pokolení, ale pro všechny budoucí generace.

Vážení pánové, z dějin lidstva víme, že nositelé těch nejušlechtilejších pokrokových myšlenek zpravidla nemávali snadný život, většinou se setkávali s neporozuměním a nejednou i s odporem v nejbrutálnějších formách. To platí o humanistických myšlenkách, o technických vynálezech, o vědeckém pokroku obecně i o politických hnutích. Socialistické hnutí bylo také vždy provázeno neporozuměním i nenávistí, prosazování jeho idejí muselo být vykoupeno nesčítnými oběťmi. Zloba nepřejícníků, napájená z třídních zdrojů, nás nepřestává provázet ani dnes a postihuje každého, kdo se čestně zúčastňuje našeho společného díla. Netvrdíme, že naše cesta byla bez výmolů, že na ní nebyly omyly, nedostatky i vážné chyby, že jsme vedle úspěchů neskliželi i dočasné porážky. Neoddáváme se představám, že jsme na vrcholu dokonalosti, že v naší společnosti včetně zdokonalování socialistické demokracie už nemáme co řešit — konečně, jak jste si jistě všimli, bylo na toto téma vysloveno nemálo vážných myšlenek na XVI. sjezdu KSČ. Jsme ochotni, život nás k tomu vede, vždy znovu se učit, zkoumáme každou dobrou zkušenost, vážíme si každé upřímné rady. Nikdy však mezi ně nezařadíme ty, které k nám tak často doléhají z protějšího břehu pod hesly »lidských práv« — upíráme právo poučovat nás těm zemím, v nichž dosud vládne »svoboda« vykořisťování člověka člověkem; zemím, v nichž je nezaměstnanost, sociální nejistota a strach ze zítřků denním chlebem prostých lidí; zemím, v nichž se vraždí prezidenti, populární zpěváci, černošské děti a rasová nenávist vybuchuje krvavými masakry; zemím, které podporují diktátorské režimy, jejichž pochopové zastřelí před oltářem biskupa, protože

čtil povinnost pozvednout svůj hlas na obranu chudých; zemím, v nichž, ač se vydávají za »kolébku demokracie«, nedokáží za celá století zabezpečit náboženskou toleranci. Snad už nemusím pokračovat — smysl řečeného je v tom, že budujeme společnost za účasti lidu a pro tento lid; a za podpory lidu překonáme i to, co je dnes ještě tak či onak slabé a nedokonalé. A každý, kdo našemu lidu na této cestě pomáhá, koná záslužné skutky, slouží své zemi a věci míru. Z tohoto poznání čerpáme všichni společně morální sílu, která se znásobuje vědomím, že nejsme sami, že po našem boku máme spolehlivé spojence, že s námi jdou pokrokově smýšlející přátelé na všech kontinentech. V míře vrchovaté to platí i o vlastenecké a mírumilovné činnosti římskokatolických kněží. Stejně jako vy jedná většina duchovních ostatních sedmnácti církví a náboženských společností v Československu, stejně čestnými úmysly se řídí mnoho vašich bratří v socialistických zemích, ale i v západních státech. Nadevše pak ať je pro vás odměnou důvěra vlastního lidu a poctivá práce věřících občanů, pokojný život všech pracujících této země.

Jsme hluboce přesvědčeni, že ve všeobecných volbách se znovu prokáže morálně politická jednota našeho lidu, který manifestačně — hlasováním i svými činy — podpoří politiku KSČ a Národní fronty. Děkuji vám za to, že k tomu chcete také co nejúčinněji přispět.

Vážení pánové, rád vám vyřizuji pozdravy ústředního výboru Komunistické strany Československa, ústředního výboru Národní fronty, vlády, Federálního shromáždění, a zvláště pak osobní pozdravy prezidenta republiky soudruha Gustáva Husáka. Dovolte mi skončit citací slov z dopisu, který soudruh prezident republiky poslal II. celostátnímu sjezdu Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*: »Naše společnost si váží práce všech věřících, kteří plní své občanské povinnosti a přispívají tak k budování socialismu. Proto také

Vaši činnost mezi věřícími ve prospěch míru a vlasti budou orgány našeho státu nadále podporovat.¹
Ano, vážení pánové, tak jako dosud, tak i po volbách bude platit: porozumění za porozumění, důvěra za důvěru.

*Podle původního textu projevu.
Osobní archiv autora*

¹ G. Husák: Projevy a stati. Leden 1979—duben 1981. Praha, Svoboda 1981, s. 188.

Z PROJEVU NA PŘEDVOLEBNÍM SETKÁNÍ S MLÁDEŽÍ

V OSTRAVĚ
20. KVĚTNA 1981

Ostravská předvolební setkání kandidátů Národní fronty s mladými lidmi už můžeme nazývat tradičními. A to je, myslím si, užitečné. Jednak proto, že mladí tvoří významnou část voličů, i proto, že mnozí z vás kandidují do zastupitelských sborů všech stupňů. Hlavní však je, že právě vy máte už nyní velký díl odpovědnosti za vývoj naší společnosti, vy převeźmete postupně řízení veřejných věcí i výroby, váš um, vaše schopnosti, váš vztah k občanským povinnostem předurčují osud naší vlasti. A nám, starším, stejně jako vám musí záležet na tom, aby to byl dobrý osud — aby naše země rozkvétala, aby v ní žili v pravém slova smyslu socialisticky myslící a jednající lidé.

Všeobecné volby připravujeme pod bezprostředním vlivem průběhu a výsledků XVI. sjezdu KSČ, vedoucí politické síly naší společnosti. Sjezd jednal opravdu komunisticky, jeho práce byla charakterizována respektováním zásad vnitrostranického života, otevřeně jsme mluvili o nedostacích a ani ve zprávách ústředního výboru, ani v diskusi nechyběla věcná kritika. Takový přístup je pro stranu příznačný i v nejméně úspěšných dobách a použili jsme jej také v hodnocení uplynulých pěti let, kdy se nám nepodařilo beze zbytku splnit všechny stanovené úkoly. Rozhodující však je, že se naše společnost všestranně vyvíjela, hospodářství se

rozvíjelo slušnými tempy, život pracujících se zlepšoval, společenská a osobní spotřeba dále rostly. Je to zřejmé ze souhrnných celostátních údajů, ale přesvědčivě to lze dokázat i na konkrétních příkladech ze Severomoravského kraje a jeho sídelního města.

V našem politickém systému je tomu tak, že úroveň socialistické demokracie je podmíněna hospodářským vývojem a zpětně pak působí demokratismus na plnění ekonomických úkolů. Mám tu na mysli účast pracujících na řízení a z toho vyplývající pracovní iniciativu kolektivů i jednotlivců, rozsah a účinnost socialistické soutěže. Pracující vašeho kraje byli v tomto směru jednou příkladem ostatním, máte se i z předsjezdového období čím pochlubit a nabrali jste správný dech také v nástupu k plnění úkolů XVI. sjezdu KSČ. Kladnou úlohu — jak to vyplývá i z jejich poslání — sehrávají orgány, organizace KSČ, její členové i kandidáti. Oceňují si zaslouží Revoluční odborové hnutí, celá Národní fronta a v ní sdružené společenské a zájmové organizace i ostatní politické strany. Čestný je i podíl vaší krajské mládežnické organizace, která po právu dostala standartu ústředního výboru SSM. A jistě uznáte, že na všem dobrém, co bylo v obcích a ve městech vykonáno pro lepší život lidí, se výrazně »podepsaly« národní výbory všech stupňů, jejich funkcionáři a poctivě pracující poslanci a aktivisté. Skládáme-li nyní voličům účty, nepředstupujeme před ně »s prázdnýma rukama«; i když se nám leccos nepovedlo, přece jen je zřejmé, že jsme čestně usilovali o co nejuspěšnější plnění stanovených programů. Je nezadatelným právem voličů, aby to objektivně posoudili a otevřeně nám řekli, kde a v čem máme přidat do kroku. (Je však užitečné současně zcela upřímně říci, že ani nejoprávněnější požadavky nemusí být vždy v souladu se současnými reálnými možnostmi společnosti. Na všechno, co bychom potřebovali či chtěli, prostě nemáme.)

Jako vlastenci jsme hrdí na to, čeho jsme dosáhli, ale k vykonanému dílu se vracíme jen proto, abychom se

z dobrých zkušeností i z dílčích nezdarů poučili pro další léta. Nyní už od nás život žádá — a tak přece vyznívají závěry XVI. sjezdu KSČ — abychom všechnu pozornost soustředili na současné i budoucí úkoly. Aniž bychom zanedbávali všechno ostatní, co rozvinutá socialistická společnost vyžaduje, přece jen je naší hlavní starostí národní hospodářství. Ne nadarmo je naříkáme »hlavním bitevním polem«. Tempo rozvoje jednotlivých odvětví, včetně zemědělství, jejich vzájemný vztah, jejich efektivnost jsou základem každé, tedy i naší společnosti. Jimi je předurčena tvorba národního důchodu a tím i jeho užití ve prospěch celku i jednotlivců, tedy i životní úroveň ve všech jejích částech. Hospodářství rozhoduje o našem podílu na mezinárodním obchodě, na rozvoji spolupráce se zeměmi socialistického společenství, rozhoduje také o obranyschopnosti státu. Znamé, naprosto správné a deset let užívané heslo bychom snad podle požadavků XVI. sjezdu KSČ mohli upravit takto: Jak budeme plánovat, jak budeme na všech stupních řídit, jak bude každý z nás pracovat — tak budeme žít. To je neúprosný a ničím nepodplatitelný ekonomický zákon, jehož působení jsme povinni cílevědomě napomáhat.

Sjezd, jak známo, stanovil pro sedmý pětiletý plán pomalejší tempa rozvoje. Bylo by však trestuhodnou iluzí vyvozovat z toho, že půjde o nějaký »oddechový čas«. Naopak! Vždyť každá desetina procenta přírůstků v rozhodujících ukazatelích se bude muset získávat za mnohem přísnějších podmínek. Plánovaného růstu dosáhneme, jen když ten či onen výrobek získáme s menším podílem lidské práce, s menší spotřebou surovin, materiálu a energie. A současně je životně nezbytné vyrábět výrobky technicky pokrokové a v nejvyšší kvalitě — jinak neuspějeme u domácích odběratelů a ve světě bychom byli úplně ztraceni.

V další části svého vystoupení se soudruh Alois Indra zabýval otázkami řízení a plánování naší ekonomiky, vlivem vědeckotechnického rozvoje na československé

národní hospodářství, hovořil o nutnosti úspor práce a snižování spotřeby surovin, materiálů a energie veškerého druhu a věnoval se i otázkám hmotné zainteresovanosti současné mzdové praxe ve vztahu k iniciativě pracujících a socialistické soutěži.

Z programu hospodářského a sociálního rozvoje, pokračoval soudruh Alois Indra, který byl schválen XVI. sjezdem KSČ, vyplývá, že nás čekají měsíce a léta těžké a odpovědné práce. Přesto není proč podléhat pesimismu, nedopřávejme sluchu panikářům, kteří šíří poraženecké nálady jen proto, že je z obtíží a překážek »boženecké hlava«. Nebetyčný rozdíl proti situaci v kapitalistických zemích je v tom, že našemu hospodářství nehrozí stagnace či dokonce úpadek, naši lidé se nemusí bát nezaměstnanosti, nemusí mít strach, že by mohly být ohroženy jejich sociální jistoty. Náš program je programem plynulého rozvoje národního hospodářství, jeho uskutečnění nám zabezpečuje jasnou perspektivu ve všech směrech včetně životní úrovně. Pro dosažení stanovených cílů máme všechny předpoklady: nástupiště jsme si vytvořili výsledky minulých období, máme rozsáhlý a vyspělý průmysl, zemědělská výroba je jedním z opěrných sloupů socialismu; největší bohatství však je v našich lidech, v jejich schopnostech, v jejich uvědomění. Je na nás, na všech řídicích orgánech, na stranických, odborových a mládežnických organizacích, abychom tyto předpoklady zmobilizovali, abychom je moudře využívali — přistoupíme-li k tomu s náležitou odpovědností, pak se určitě dočkáme dobrých výsledků. Československý lid pod vedením své komunistické strany zdolal už nejednu zdánlivě nepřekonatelnou překážku a určitě obstojí i při plnění současných a budoucích úkolů.

V Československu rozhodli dělnická třída a pracující lid boj o politickou moc ve svůj prospěch už před třiceti lety, nikdy se o tuto moc nebudou s nikým dělit, nikdy se nevzdají revolučních vymožeností. V poslaneckých lavicích našich zastupitelských sborů, které

představují vládu lidu, nemáme proč rezervovat místa organizované politické opozici, která by u nás stejně neměla žádnou sociální základnu. Jakákoli opozice by v našich podmínkách byla protisocialistická, mohla by být reprezentována jen fyzickými potomky nebo ideologickými pohrobky velkoburžoazie — a ať už by hlásala jakákoli demagogická hesla, zákonitě by musela pracovat proti nejvlastnějším zájmům československého lidu. Takové kalkulace nemají sebemenší naději na úspěch a jejich autoři se s tím musí chtít nechtě smířit.

Demokratismus našich voleb není omezen na výběr jedné z několika kandidátek, ale má mnohem hlubší smysl. Spočívá v pravomocích a odpovědnosti národních výborů všech stupňů i zákonodárných orgánů, které svou činností potvrzují slova naší ústavy, že »všechna moc v ČSSR patří pracujícímu lidu«. Příprava voleb i jejich organizace jsou u nás věcí pracujících, statisíce, ba milióny lidí se na nich podílejí jako agitátoři, členové různých volebních komisí, ale i osobní účastí na předvolebních schůzích. Za poslance volíme pracující lidi, představitele různých profesí, komunisty, příslušníky ostatních politických stran i bezpartijní, své sousedy a spolupracovníky. Naše volební kampaň není bojem o mocenské postavení, ale přesto je to politický zápas — je to zápas o důvěru lidu, zápas o pochopení a aktivní podporu vnitřní i zahraniční politiky KSČ a Národní fronty.

Je to zápas, který nás sjednocuje k činorodému úsilí o vypracování takových volebních programů, které v souladu s celospolečenskými zájmy umožní řešení mnoha místních potřeb. Avšak předvolebními schůzemi, výběrem kandidátů a volbami účast pracujících na řízení nekončí. Zastupitelské sbory a poslanci jsou trvale pod kontrolou veřejnosti, cílevědomě rozvíjejí živý styk s voliči, nesmějí přehlížet jejich kritiku a podněty, musí se snažit získávat co nejvíce občanů k aktivní účasti na řešení jednotlivých problémů. Volební pro-

gramy se po schválení novými národními výbory stanou jakýmsi »základním zákonem« jejich činnosti a jejich splnění bude záležet na schopnosti poslanců, na ochotě a obětavosti všech občanů.

Demokracie je neodmyslitelnou součástí socialismu, je jeho základní podmínkou, je zárukou jeho pevnosti a úspěšného vývoje. Podoba socialistické demokracie, její obsah a formy ovšem nejsou dány jednou provždy, neustále se vyvíjejí a zdokonalují. Netvrdíme, že tento vývojový proces už skončil, nepodléháme představám, že jsme na vrcholu dokonalosti, že v našem politickém systému už není co zlepšovat — konečně, i na toto téma bylo na XVI. sjezdu KSČ vysloveno mnoho vážných myšlenek. Prohlubování demokratismu naší společnosti, zvyšování účasti pracujících na tvorbě i uskutečňování naší politiky, ochrana zájmů společnosti i jednotlivých občanů, rozvíjení správných vztahů mezi právy a povinnostmi, dodržování socialistické zákonnosti — to všechno musí zastupitelské sbory zařadit mezi své prvořadě úkoly.

Socialistickou demokracii rozvíjíme jako vládu lidu a za jeho přímé účasti, naše společnost práva občanů nejen slavnostně vyhlašuje, ale celým svým uspořádáním zajišťuje jejich skutečné uplatňování. Neskrýváme však, že tento řád také chráníme, že nikdo nemůže být vyjmut z pravomoci platných zákonů.

Když například dva Francouzi mají v autě místo čalounění desítky kilogramů protisocialistických podvrtných materiálů, cyklostyl, rozmnožovací blány a peníze v obálkách s adresami některých československých občanů, pak jsou nejrůznější akce proti jejich postihu jen dalším důkazem jakéhosi zvráceného chápání »svobodné výměny myšlenek« v duchu helsinského Závěrečného aktu! Náš lid nedovolí, aby jeho jménem vystupovalo pár zhrzených rádoby »disidentů«, kteří si své laciné »hrdinství« dávají dobře platit penězi podivného původu. Několik jedinců si, stručně řečeno, z boje za lidská práva udělalo pro sebe docela

výnosný »kšeft«. Jenže, opakují, zákony platí pro každého — a kdo je porušuje, musí počítat se všemi důsledky.

Za nejposvátnější lidské právo považujeme právo na život v míru. Proto vytyčil XVI. sjezd KSC úkol pokračovat aktivně v obraně a rozvíjení výsledků politiky uvolňování. Proto podporujeme návrhy soudruha Leonida Iljiče Brežněva na XXVI. sjezdu KSSS, proto jdeme v jedné řadě s mezinárodním komunistickým a dělnickým hnutím, proto spolupracujeme se všemi pokrokovými a mírumilovnými silami. Je to důstojná a pro lidstvo velmi působivá odpověď země Sovětů na zhoršení mezinárodních vztahů, vyvolané nejreakčnějšími imperialistickými kruhy pod taktovkou »jestřábů« z Bílého domu a Pentagonu. Na jejich hlavy padá vina za rozptáčení šíleného kolotoče závodů ve zbrojení, které požírají už 500 miliard dolarů ročně. A to v době, kdy stamilióny lidí žijí v nepředstavitelné bídě, nemají často ani nejnuznější přístřešek, jejich děti se nikdy dosyta nenajedly. Kolik všelidských starostí by se za tyto astronomické sumy dalo vyřešit, jak výrazně by se musel zlepšit život všech národů, kdyby technický pokrok využívaný ke zbrojení sloužil mírovým účelům. Je neuvěřitelné, že existují politici, generálové a novináři, kteří s cynickou chladnokrevností propočítávají, kolik desítek či stamiliónů lidí zahyne v jaderné válce, jaké budou materiální škody, jak se změní tvář země. Přitom už není žádným tajemstvím, že zbraně hromadného ničení, které jsou v arzenálech různých států, by už nyní stačily mnohonásobně zničit všechn život na tomto světě.

Vlna veřejného odporu, která se proti této zrůdné politice zvedá v mnoha západních zemích, dokazuje, že lidstvo není ochotno svěřit svůj osud do rukou nevypočitatelných dobrodruhů. Sovětské návrhy nacházejí stále širší ohlas, protože jsou v souladu s tužbami lidstva. Naše země půjde i v tomto zápase ruku v ruce se Sovětským svazem a ostatními spojenci, půjdeme v jed-

né řadě se všemi mírumilovnými a pokrokovými silami. Věříme ve vítězství zdravého rozumu, cítíme povinnost přispět k tomu, abychom tuto naši planetu zachovali nejen pro současnou generaci, ale pro všechna budoucí pokolení. A tato ušlechtilá snaha, opřená o pevné spojení se Sovětským svazem, je i nosným programem dalšího budování vyspělé socialistické společnosti v naší zemi — programem, který náš lid podpoří nejen v volbách, ale i svými činy.

Již za dva týdny, uvedl v závěru soudruh Alois Indra, se otevřou volební místnosti. Spolu se svými rodiči a staršími sourozenci do nich vejdou i mladí lidé. Svým hlasováním poděkují dosavadním poslancům za práci, kterou vykonali ve prospěch celku, za jejich osobní obětavost. Vyjádří důvěru navrženým kandidátům, pověří je zastupováním svých zájmů a současně jim slíbí aktivní podporu při plnění náročných úkolů. Vždyť jde o současnost a budoucnost naší země, o mírový a budovatelský život všeho lidu, jde o šťastné zítřky mladé generace. Všeobecné volby budou manifestací morálně politické jednoty všech pracujících, budou hlasem pro politiku KSČ a Národní fronty, pro další rozvoj socialismu, pro mírový život, budou hlasem pro rozkvět naší krásné vlasti — Československé socialistické republiky.

Rudé právo 21. května 1981

SOCIALISTICKÁ DEMOKRACIE — NAŠE SOUČASNOST I BUDOUCNOST

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE NOVÁ MYSL
ČERVEN 1981

„Je i nadále naším úkolem celý systém socialistické demokracie, skutečné moci lidu, zdokonalovat, prohlubovat a rozvíjet. Proto klademe takový důraz na zlepšování práce národních výborů, zastupitelských sborů a všech společenských organizací, které sdružují milióny dělníků, rolníků a inteligence a každodenně zabezpečují reálnou účast miliónů pracujících na tvorbě, realizaci i kontrole politiky našeho socialistického státu. Tím se také sjednocují všechny tvůrčí síly společnosti na hlavních úkolech dnešního i budoucího rozvoje naší společnosti.“¹

Všeobecnými volbami vyvrcholilo významné a pracovní velmi rušné období. V přípravě na XVI. sjezd — na výročních schůzích, okresních a krajských konferencích — posuzovali komunisté výsledky činnosti stranických organizací a orgánů za uplynulá léta a zamýšleli se nad současnými i budoucími úkoly. Členové a kandidáti si uvědomovali svou odpovědnost vůči straně i vůči lidu, s hrdostí bilancovali všechno dobré, nevyhýbali se kritice a sebekritice, hlásili se i k existujícím slabinám a hledali cesty k jejich překonávání. A předsjezdové přípravy zdaleka nebyly nějakou izolovanou vnitrostranickou záležitostí. I bezpartijní pracující a příslušníci ostatních politických stran sledovali jednání komunistů s obrovským zájmem, přispěli k jeho dobrému průběhu svými poznatky a podněty. Potvrdili

¹ G. Husák: Projevy a stati. Srpen 1974—duben 1976. Praha, Svoboda 1977, s. 242—243.

tím znovu, že správně chápou postavení KSČ v naší společnosti, že komunistům důvěřují, že je aktivně podporují.

Nejvyšší orgán strany — její XVI. sjezd — určil úkoly, kterými bude zabezpečeno plynulé pokračování výstavby rozvinuté socialistické společnosti v příštích pěti letech, a tím se logicky předurčuje směr našeho vývoje na mnohem delší období. (Vždyť například mnohé z investičních akcí, které zahájíme v sedmé pětiletce, budou dávat užitek až v pětiletce osmé.) Dělnická třída, družstevní rolníci, všechny vrstvy pracujících přijali výsledky sjezdu se souhlasem, pokládají je za program celé naší společnosti. Ve svých stanoviscích to vyjádřily orgány Národní fronty a v ní sdružené organizace, ale především je to očividné ve stupňování občanské iniciativy v tom nejširším slova smyslu, v politické aktivitě i v rozsahu a kvalitě socialistické soutěže. Nejpřesvědčivěji se to projevilo velikým zájmem o předvolební schůze, účastí ve volbách a hlasováním pro navržené kandidáty na poslance. Všeobecné volby byly nesporně vyjádřením podpory závěrům XVI. sjezdu a odhodlání učinit vše pro jejich splnění.

Co opět vyniklo v těch posledních sedmi až osmi měsících? Je to zejména ideová a organizační jednota strany, její akceschopnost, uvědomělá podpora politiky ústředního výboru a obětavost funkcionářů a členů strany. Vysokou aktivitou se vyznačovala i činnost orgánů Národní fronty a v ní sdružených organizací. Mnoho úsilí bylo vynaloženo na zpracování volebních programů, které představují konkretizaci závěrů XVI. sjezdu v místních podmínkách. Státisíce občanů — komunistů, bezpartijních i příslušníků ostatních politických stran — samy volby připravovaly a organizovaly, byla to doslova společná věc všeho lidu. Taková demokratičnost nemá obdoby v žádném buržoazním státě. Stručně shrnuto, potvrdily předsjezdové přípravy, průběh a výsledky sjezdu i volby především jednotu Komunistické strany Československa a lidu, staly se

důkazem životnosti naší socialistické demokracie. Poslanci národních výborů i zákonodárných sborů mohou začít pracovat s přesvědčením, že jsou skutečně demokraticky zvolenými představiteli svého lidu.

Volbami si naše společnost vytvořila dobré podmínky pro další etapu svého vývoje, pro uskutečňování úkolů vytyčených XVI. sjezdem. A jsou to, jak známo, úkoly nelehké, které se v plném rozsahu týkají také nově zvolených zastupitelských sborů všech stupňů. Ani národní výbory a zákonodárné orgány nemohou ustrnout na dosažené úrovni. I od nich žádají sjezdové úkoly — ba přikazuje to sám život — aby nabraly »nový dech«, aby přidaly do kroku. Vztahuje se to na obsah i metody jejich práce, nemůže z toho být vyjmut ani jediný poslanec, ani jediný profesionální pracovník. K plnění úkolů musíme přistupovat s vědomím, že občané jsou ochotni a připraveni nám pomáhat, chtějí se podílet na řešení všech problémů, ale plně využijí také svého práva soustavné veřejné kontroly zastupitelských sborů a jejich poslanců. Právě tato kontrola — a z ní vyplývající kritika a podněty — je motorem pohybu naší společnosti, je nejen potřebná, ale velmi žádoucí, je charakteristickým znakem socialistické demokracie.

To, co Komunistická strana Československa, Národní fronta a celá naše společnost dokázaly v posledních měsících, by nikdy nemohlo být výsledkem jednorázové, byť i velmi soustředěné kampaně. Lze to chápat a posuzovat jen a jen jako výraz dosaženého stupně socialistické demokracie, tedy vlády lidu, kterému patří v této zemi všechna moc. A hned je možné říci — a dokázat mnoha příklady — že je to stupeň značně vysoký. Socialistická demokracie je ve své nynější vývojové etapě charakterizována stále se rozšiřujícím podílem občanů nejen ve zprostředkované (zastupitelské), ale i v přímé účasti na řízení veřejných věcí. Snadno se o tom přesvědčíme, když znásobíme řady poslanců národních výborů počtem aktivistů a ještě členů občanských výborů. Když k tomu připočteme

účast občanů na plenárních schůzích národních výborů a styk jednotlivých poslanců s voliči, vynikne demokracií. Nejinak, ba snad ještě výraznější, je to i v účasti pracujících na řízení hospodářství, na plánování a zabezpečování výrobních úkolů, na využívání dosažených ekonomických výsledků. Mám tu na mysli činnost Revolučního odborového hnutí v celé šíři, pravomoc a spoluodpovědnost jeho orgánů a organizací, kolektivní smlouvy, výrobní porady, vstřícné plánování, vynálezecké a zlepšovatelské hnutí, masovou socialistickou soutěž, brigády socialistické práce a komplexní racionalizační brigády. Zvláštní kapitolu pak tvoří vnitrodružstevní demokracie v zemědělských, výrobních, spotřebních a bytových družstvech. Snad si bohatost obsahu a forem socialistické demokracie často ani neuvědomujeme — ale nesporně existují, jsou samozřejmě součástí našeho každodenního života, i když ne všude a ne vždy jsou plně využívány.

Socialistickou demokracii nelze chápat a posuzovat staticky, jako jednu provždy danou a neměnnou záležitost. Má své vývojové fáze, neustále se zdokonaluje, její obsah i formy se obohacují a rozšiřují. Vždy však je demokracie neoddelitelnou součástí socialistické revoluce, je jednou ze základních podmínek jejího úspěšného postupu včetně obrany jejích revolučních vymožeností. Každá socialistická revoluce, bez ohledu na konkrétní specifické podmínky té které země, musí respektovat leninskou myšlenku, že není socialismu bez demokracie, jako není skutečné demokracie bez socialismu.

Socialistická demokracie je podmíněna vedoucí úlohou dělnické třídy ve společnosti a jejím spojenectvím s ostatními pracujícími. To platí pro období svržení buržoazní moci, pro nastolení diktatury proletariátu i pro celou historickou epochu budování socialistické společnosti. Na rozdíl od buržoazie se v chápání státu nepřetváříme, víme, že každý stát má třídní charak-

ter, každý je nástrojem třídní moci. Avšak socialistický stát jako nástroj politické moci dělnické třídy má výrazně demokratický charakter, plní především organizátorskou úlohu, ale i při potlačování nepřátel vyjadřuje vůli naprosté většiny lidu, hájí zájmy pracujících. To je zásadní rozdíl proti buržoaznímu státu, jehož hlavním posláním je ovládat většinu, hájit nedotknutelnost soukromého vlastnictví, bránit zájmy vládnoucí buržoazie a zahalovat vykořisťování pracujících do demokratického pozlátka. Svou skutečnou a nanejvýš brutální tvář ovšem odhalí buržoazní státní moc vždy, kdykoli jde o obhajobu její podstaty. Příkladů o tom najdeme nemálo od Spojených států amerických přes Velkou Británii, Francii a Německou spolkovou republiku až po Západní Berlín.

Ne už jen teorie, ale bohaté historické zkušenosti mnoha zemí dokazují, že dělnickou třídu může dovést k vítězství nad buržoazií jen revoluční politická strana nového typu v leninském pojetí, tedy strana komunistická. (Název při tom ovšem není rozhodující; jde o cíle, o revoluční strategii a taktiku, o politickou linii a její uskutečňování.) I ze šedesátiletých dějin Komunistické strany Československa lze vysledovat, jak si strana získávala důvěru dělnické třídy, jak stále účinněji plnila poslání jejího organizovaného revolučního předvoje. Z vlastních zkušeností víme, že komunistická strana je skutečnou vůdkyní dělnické třídy jen tehdy, když je s ní těsně spojena, když za ní nezaostává, ale ani se od ní, byť i pod zdánlivě seberevolučnějšími hesly, neodtrhává. Strana, která chápe vážně své historické poslání, musí dělnické třídě a pokrokovým vrstvám umožňovat, aby se vlastním poznáním přesvědčily o správnosti její politiky, aby tuto politiku pochopily a aktivně ji podporovaly.

Vítězná dělnická třída pověřuje při upevňování a rozvíjení socialistické revoluce svou stranu odpovědným úkolem vedoucí politické síly ve společnosti. A právě vedoucí úloha komunistické strany, je-li

správně chápána a uplatňována, je klíčovou podmínkou existence socialistické demokracie a zárukou jejího soustavného zdokonalování. Ze spojení strany s dělnickou třídou a nejpokrokovější částí společnosti, z umění získávat spojence dělnické třídy, z trpělivé a cílevědomé politickovýchovné práce vyrůstá vyšší etapa socialistické demokracie: antagonistické třídní rozpory jsou postupně překonávány, strana je uznávanou vedoucí silou naprosté většiny pracujících — jednotu strany a lidu se utužuje, nabývá nových kvalit. Nosným pilířem této jednoty je uvědomění lidu, jeho poznání, že strana je jeho služebníkem a nejpovolanějším mluvčím, že věrně vyjadřuje jeho hlavní nejvlastnější zájmy, že řídí společnost tak, aby oprávněné celospolečenské tužby a potřeby byly také uskutečňovány. Důkazy o takovém postupu Komunistické strany Československa za šedesát let její existence, za uplynulé desetiletí i od posledního sjezdu byly v hojné míře předloženy na XVI. sjezdu a jsou, konečně, obecně známé a uznávané. Neohledně na složitost šedesátiletého vývoje, navzdory dílčím neúspěchům, některým chybám i dočasným porážkám, Komunistická strana Československa nezůstala důlníkem odkazu svých zakladatelů a nejlepších synů, čestně splnila a plní své dějinné poslání. Proto se těší důvěře československého lidu, je organizátorem a oporou jeho ideově politické jednoty a s jeho aktivní podporou řeší úspěšně všechny základní úkoly výstavby i obrany rozvinuté socialistické společnosti.

Revolučně uvědomění komunisté nemohou (přesněji: nesmějí!) podlehnout představám, že jednotu strany a lidu je jednou provždy dána, že dosáhla jakéhosi »definitivního« stavu. Proto se na sjezdech i na zasedáních ústředního výboru vždy znovu s takovou naléhavostí opakuje požadavek nezbytnosti jednotu strany a lidu neustále obnovovat, rozvíjet a prohlubovat. To je prvořadý úkol stranických orgánů všech stupňů, každé základní organizace, každého členu a kandidáta.

Strana obnovuje a upevňuje jednotu s lidem, jen když

ovládá, tvůrčím způsobem rozvíjí a uplatňuje marxisticko-leninské revoluční učení; když zkoumá a v souladu s konkrétními podmínkami naší země využívá zkušenosti mezinárodního komunistického a dělnického hnutí. Zcela výjimečný význam při tom mají bohaté zkušenosti Komunistické strany Sovětského svazu, jeho nejzkušenější a nejúspěšnější revoluční strany, která střezí a rozvíjí odkaz V. I. Lenina. Jinými slovy: strana musí být těsně spjata se životem svého lidu. Vědeckými metodami musí být analyzován stav společnosti i jeho jednotlivé aspekty, nevyjímaje mezinárodní souvislosti, aby bylo možné syntézou co nejpřesněji vyjádřit tužby a potřeby dělnické třídy a ostatních pracujících i reálné možnosti země. Jen tak je možné předejít unáhlenému přeskokování vývojových etap socialismu, včas a správně reagovat na nazrávající problémy a zabránit odtržení strany od lidu. Subjektivismus a voluntarismus — i to jsme poznali na vlastní kůži — vedou při určování celospolečenských zájmů a možností vždy na scesť, vylučují stanovení správné politické strategie a taktiky.

Ruku v ruce se stanovením správné politiky musí kráčet politickovýchovné působení, rozvoj ideologické činnosti, propagandy a agitace a v neposlední řadě i účinné metody politickoorganizátorské práce. Proto položil XVI. sjezd znovu takový důraz na práci stranických orgánů, na aktivní život každé základní organizace, na mnohem živější působení komunistů vně strany. Na účinných metodách, na konkrétních přístupech je závislá úroveň uplatňování práva kontroly, práce komunistů v řídicích hospodářských a státních funkcích na všech stupních a získávání pracujících k uskutečňování politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty. To vše je ovšem nemyslitelné bez otevřeného neformálního posuzování všech existujících problémů, bez principiální kritiky a sebekritiky. V této spojitosti mluvíme — v leninském, nikoli liberálně buržoazním pojetí — o tom, že vnitrostranická demo-

kracie přímo ovlivňuje život celé společnosti, že je předobrazem socialistické demokracie. Nikdy při tom nezapomínáme, že vnitrostranická demokracie je spojena s respektováním demokratického centralismu, který je zárukou ideové i organizační jednoty strany a její akceschopnosti.

Střežit a upevňovat jednotu strany a lidu znamená klást aktivní odpor útokům buržoazních ideodiverzních centrál i skupinkám jejich pomahačů v naší zemi. Tento odpor chápeme především a hlavně jako politický zápas, aniž bychom v případě ohrožení socialismu váhali využít i možnosti, které nám poskytují naše zákony. Ne náhodou je jednota strany a lidu trnem v oku našich nepřátel, soustavně se snaží najít v ní nějaké skulinky a rozšiřovat je pomocí argumentů z buržoazní líhně. Zvláště při tom znovu a znovu útočí proti vedoucí úloze strany, ona je pro ně nepřekonatelnou hradbou, ona je zárukou úspěšného rozvoje socialistické společnosti. Tváří se, jako by jejich největší starostí bylo posilování socialismu, a plýtvají radami v tom smyslu, že by stačilo »jen poněkud« zmírnit uplatňování vedoucí úlohy strany, alespoň v něčem »být pružnější«, oslabit například stranické řízení hospodářství nebo státu. Nic nového pod sluncem, mnohokrát — i ve druhé polovině šedesátých let — jsme se s těmito »radami« setkali a denně je v té či oné podobě slyšíme na adresu jednotlivých zemí socialistického společenství. Nepřátelé nemohou uspět, když dokážeme předejít vlastním chybám, nebo je včas odhalovat, když — v duchu jednání XVI. sjezdu — povedeme mnohem rozhodnější boj proti všem nedostatkům; když nebudeme trpět nesprávné uplatňování vedoucí úlohy strany a její nahrazování komandováním; když budeme vůči všem kádrům stále náročnější a neupadneme nikde do sektářské uzavřenosti.

Jednota strany a lidu je ideově a organizačně ztvárněna v Národní frontě, kterou právem nazýváme páteří našeho politického systému. I Národní fronta se vyvíje-

la, její pojetí a místo v naší společnosti se měnily v souladu s vývojem socialistické revoluce. Její ideovou kořenu nalézáme už v polovině třicátých let v úsilí Komunistické strany Československa o vytvoření lidové fronty, která měla a mohla být hrází proti nastupujícímu fašismu — a nebylo vinou komunistů, že se tato idea organizačně neuskutečnila, že představitelé »socialistů« a »demokratů« obětovali republiku na oltář svých úzce stranických zájmů. Díky cílevědomému postupu komunistů vznikla pak Národní fronta za stále rostoucí úlohy dělnické třídy jako výraz jednotného odboje československého lidu proti nacistickým okupantům. Byla sjednocujícím činitelem v národní a demokratické revoluci a po osvobození v jejím rozvíjení a přerůstání v revoluci socialistickou. Národní fronta — jak ji chápali, formovali a podporovali komunisté — odpovídala historickým zkušenostem našich národů; proto nemohli buržoazní politikáři uspět, když se pokoušeli vtisknout jí podobu podle svých představ, omezit ji jen na jakousi koalici politických stran. Chtěli se sice podílet na vládě, ale v roli rádoby »konstruktivní opozice« se všemožně snažili podkopávat její činnost. Komunistická strana Československa nemohla přistoupit na to, aby z Národní fronty byly vyřazeny společenské organizace, aby bylo Revolučnímu odborovému hnutí upíráno právo, které mu jako jednotné organizaci pracujících nesporně náleželo. Správně chápané poslání Národní fronty zajistilo dělnické třídě spojení v rozhodujícím třídním střetu. V únoru 1948 podpořil lid komunisty a reakční buržoazní vůdčové zůstali generály bez vojska, ztratili i důvěru a podporu příslušníků vlastních politických stran.

Národní fronta se vyvinula v třídní svazek pracujících měst i venkova, vyjadřuje politické spojenectví dělnické třídy, družstevního rolnictva a ostatních pracujících, zosobňuje jednotu našich národů a národností. Pod vedením Komunistické strany Československa jsou v Národní frontě sdruženy všechny společenské a zá-

jmové organizace i ostatní politické strany a všechny — neskrýváme, že je to základní podmínka! — pracují v socialistickém duchu. A v této souvislosti opět dost často slyšíme už velmi známý refrén buržoazní propagandy: »Háček je právě ve vedoucí úloze Komunistické strany Československa! Nedemokratičnost je v tom, že prosazujeme diktát jedné politické strany, nepřipouštíme existenci organizované politické opozice, a tak vlastně znemožňujeme lidu, aby vyjádřil svou vůli, vylučujeme svobodné volby atd. atp.« Nu což, je to posuzování socialismu pohledem z jiného světa, je to pokus vnutit socialistickému demokratickému rozporu diktované zájmy různých politických stran. Přitom je obecně známo, že mezi buržoazními a reformistickými stranami nejde o rozpory zásadní, že se na podstatě státu a společnosti nic nemění, ať už zvítězí ten či onen. Koho by vlastně měla v socialistické společnosti »organizovaná politická opozice« reprezentovat? Žádnou sociální základnu nenajde a my věru nemáme proč zajišťovat »místo na slunci« ideovým pohrobkům buržoazie a vytvářet jim legální podmínky pro pokusy o restauraci kapitalistické moci! V takovém postupu neshledáváme nic nedemokratického, protože je v souladu s vůlí dělnické třídy a většiny pracujících.

Koneckonců každá revoluce má naději na úspěch, jen když se umí také rozhodně bránit. Nerespektování této zásady si už v nejedné zemi vyžádalo mnoho obětí. Víme z vlastních zkušeností, že zvyšovat ideologické uvědomění dělnické třídy, rozvíjet v jejích řadách účinnou politicko-výchovnou práci znamená chránit ji před rozkladným působením reakce, zajišťovat jí vedoucí úlohu v socialistické společnosti a získávat jí spojence.

Jednotu Národní fronty v socialistickém duchu, pod vedením Komunistické strany Československa, jsme nikdy nechápali jako nějaký nehybný »monolit«, vždy jsme odmítali názory, že jde o pokus »navléci všem organizacím stejné konfekční sako«. Organizace sdružené

v Národní frontě se sice řídí společnou politickou strategií budování socialismu, míří ke stejnému cíli; zvyšují své úsilí, aby co nejúčinněji podpořily politiku Komunistické strany Československa, protože právě ona vyjadřuje nejprěsvědčivěji celospolečenské zájmy. Množství a různorodost společenských a zájmových organizací však představuje širokou a velmi pestrobarevnou škálu. V nich nacházejí možnosti uplatnění a rozvíjení svých zájmů milióny občanů různých povolání a věku, politicky organizovaní i bezpartijní, ateisté i věřící. Důležité však je, aby každá organizace plnila své specifické poslání také specifickými prostředky, aby kladla důraz na to, co vyjadřuje zájmy jejích členů, a přitom současně zvyšovala jejich občanské uvědomění a vedla je k aktivní účasti na plnění společensky nejdůležitějších úkolů. Posláním každé organizace je vytvářet předpoklady, aby se její členové mohli podílet na tvorbě a uskutečňování politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty jak v místních podmínkách, tak i v celostátním měřítku. Je věcí jednotlivých organizací, aby svou činností dokázaly, že u nás má každý občan právo a reálnou možnost »do toho mluvit«, že socialistická demokracie poskytuje široké možnosti doslova miliónům. Život jednotlivců ovšem nelze »osvobodit« od vztahu ke společnosti, každé právo je nerozlučně podmíněno plněním povinností.

Je ovšem samozřejmé, že váha jednotlivých organizací ve společnosti nemůže být stejná, že ji nelze mechanicky odvozovat jen z účasti v Národní frontě či z počtu členstva. Prvořadé místo v Národní frontě vždy patřilo a bude patřit jednotné revoluční odborové organizaci. Revoluční odborové hnutí sdružuje ve svých řadách prakticky všechny pracující v zaměstnaneckém poměru, obsahem i metodami své činnosti je jedním z nepřesvědčivějších důkazů jednoty strany a lidu. Obhajuje zájmy pracujících ne proti vedoucí politické síle, ale v souladu s její politikou, ne proti socialistické společnosti, ale ku prospěchu jejího úspěšného rozvoje. Ja-

kýkoli jiný postup jednotných odborů by v socialismu byl anachronismem, představoval by návrat k starému »tradeunionismu«, zaváněl by anarchismem, poškozoval by především pracující. Proto také je základním úkolem Revolučního odborového hnutí mobilizace pracujících k plnění a překračování hospodářských plánů, které zajišťují rozvoj společnosti a v závislosti na tom i život občanů. Vzájemná podmíněnost je tu očividná: v socialistické společnosti jsou pracující pány své země, jsou vlastníky výrobních prostředků a hospodářská prosperita předurčuje také možnosti sociální politiky, tedy vývoj osobní a společenské spotřeby. Postavení pracujících, existující výrobní vztahy vyžadují ovšem i plné uplatnění a neustálé rozvíjení leninské myšlenky o odborech jako »škole komunismu«. Jde tu o soustavné zvyšování účasti odborářů na řízení, a to nejen ve výrobní sféře, ale i mimo pracoviště, ve veřejné činnosti, zejména pak ve funkcích poslanců zastupitelských sborů.

Obdobně jako o Revolučním odborovém hnutí — i když v jiných polohách a vazbách — by bylo možné mluvit o postavení a úkolech dalších významných společenských organizací, zejména o organizaci mládežnické a o Československém svazu žen.

Své místo v Národní frontě, tedy v našem politickém systému, mají i nekomunistické strany. Je pravda, že v některých socialistických zemích takovéto nekomunistické strany neexistují, aniž by to oslabovalo jednotu strany a lidu, aniž by to cokoli měnilo na podstatě socialistické demokracie. U nás se situace historicky vyvinula tak, že v obrozené Národní frontě po únoru 1948 našly tyto strany své místo. Každá z nich sdružuje podle svého programu určité vrstvy obyvatelstva, které se hlásí k socialismu a podílejí se na jeho budování. Mají odpovídající zastoupení v národních výborech i v zákonodárných orgánech, jejich funkcionáři a členové se osvědčují jako socialističtí vlastenci. Tyto politické strany uznávají vedoucí úlohu Komunistické strany Čes-

koslovenska ve společnosti, jsou v rámci Národní fronty našimi spojenci — na XVI. sjezdu byla jejich činnost kladně oceněna — a proto se to má projevovat i v každodenní praxi všech stranických orgánů a organizací, v postupu každého komunisty.

Národní fronta představuje platformu, která umožňuje tvůrčí rozvoj skupinové i individuální iniciativy, působí na plnění hospodářských úkolů, podporuje zvyšování kultury života v tom nejširším smyslu slova. Zásluhy Národní fronty, jejích orgánů a organizací v ní sdružených, jsou nedocenitelné. Mají konkrétní podobu v plnění volebních programů i hospodářských úkolů, v politickovýchovné činnosti, v politické aktivitě československých občanů. Je to živoucí důkaz širokého demokratismu naší socialistické společnosti. Ani tu však nejsou všechny možnosti vyčerpány, aktivita není všude stejná, ne všude se náležitě doceňuje, jaký význam má pro obnovování a utužování jednoty Komunistické strany Československa a lidu právě Národní fronta. Úkolem stranických orgánů a organizací je vést komunisty, aby práci v orgánech a organizacích Národní fronty pokládali za základní úkol. Mimořádně záleží na tom, aby v těchto organizacích uplatňovali vedoucí úlohu strany správnými metodami, ne pouhým »přenášením úkolů«, a už vůbec ne jakýmkoli »příkazováním«. Komunisté musí v Národní frontě vystupovat zásadně, ale citlivě; musí trpělivě vysvětlovat politiku strany a z ní vyplývající konkrétní místní úkoly; musí přesvědčivými argumenty podněcovat iniciativu jednotlivých organizací a jejich nekomunistického členstva. Jen takový postup zvyšuje přirozenou autoritu komunistů, činí z nich uznávané politické vůdce, upevňuje úctu ke straně a slouží upevňování její jednoty s lidem.

Na XVI. sjezdu byla věnována zasloužená pozornost i práci zastupitelských sborů, které jsou neodmyslitelnou součástí socialistické demokracie, svou činností ji střeží a zabezpečují její další rozvoj. Národní výbory a zákonodárné orgány ztělesňují vládu lidu pod vede-

ním dělnické třídy a její politické strany. Prostřednictvím náročně vybraných a demokraticky volených poslanců, jejich aktivní politickou podporou, jejich náročnou kontrolou i vlastní činorodou prací řídí lid záležitosti své země. Naše zákonodárné orgány pracují v duchu leninské zásady, že lid si zákony sám dává, sám je uskutečňuje a kontroluje jejich dodržování.

Často se jako důkaz vlády lidu používají údaje o složení našich zastupitelských sborů. Uvádíme počet dělníků, družstevních rolníků a ostatních pracujících, počet žen a mladých lidí, podíl komunistů, příslušníků ostatních politických stran a bezpartijních. To není nesprávné. Vždyť tento obraz ostře kontrastuje se situací v kapitalistických zemích, kde je úloha »zástupců lidu« vyhrazena téměř výlučně představitelům velkoburžoazie a jejich pomahačům. Nejpádněji však lze dokázat skutečnou vládu lidu především na postavení našich zastupitelských sborů. Naše národní výbory nelze v ničem srovnávat například s obecními zastupitelstvy, jak je známe v buržoazně demokratických zemích. Národní výbory mají rozsáhlou pravomoc, která zahrnuje prakticky vše, co se týká života lidí v příslušném volebním obvodu. Z toho je ovšem zákonitě odvozena i jejich odpovědnost vůči společnosti i vůči jejich voličům, nezbytnost těsného spojení s nimi, povinnost skládat jim účty ze své činnosti, slyšet jejich hlas a získávat je k aktivní účasti na řešení všech problémů. Zákonodárné sbory pak nejsou v socialistických státech pouhou fasádou demokracie, jsou to v plném slova smyslu dělné orgány. V nich se tvoří zákony, ale jim přísluší také velká kontrolní pravomoc při zajišťování všech úkolů, které vyplývají z politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty. Pro socialistický politický systém je příznačné, že postavení zastupitelských sborů je prvořadé a teprve od nich je odvozena pravomoc výkonných orgánů, které jsou ze své činnosti odpovědny orgánům voleným.

Složení a postavení zastupitelských sborů jako or-

gánů vlády dělnické třídy a lidu se pak ve svém souhrnu projevuje především v obsahu jejich činnosti. V obvodu své působnosti uskutečňují politiku Komunistické strany Československa a Národní fronty, respektují celospolečenské zájmy a v souladu s nimi zabezpečují potřeby svých voličů. Jakýkoli jiný postup by byl protismyslný a ve své podstatě nedemokratický, protože zájmy skupiny občanů, města, okresu či kraje nelze uskutečňovat v rozporu se zájmy ostatních či na jejich úkor. Stejně tak by preferování skupinových, byť i oprávněných, zájmů v rozporu s konkrétními možnostmi nutně vyústilo v neřešitelné situace, ne-li v anarchii. Zárukou respektování celospolečenských zájmů a přitom pružného řešení místních potřeb je především správně uplatňovaná vedoucí úloha Komunistické strany Československa, jednotící vliv komunistů v zastupitelských sborech.

Politická linie XVI. sjezdu — přijatá a podporovaná celou Národní frontou — je základem volebních programů, které představují koncepci činnosti národních výborů na celé pětileté období. Volební programy se nezrodily ze dne na den, jsou výsledkem dlouhodobé kolektivní práce, konkretizují program strany; vycházejí ze zkušeností dosavadních národních výborů, vyjadřují potřeby občanů i úkoly příslušných zastupitelských sborů. Představovaly základní předvolební agitační materiál, dostaly podporu občanů, kteří volili jednotlivé kandidáty s přesvědčením, že ti vynaloží všechny své síly a um na uskutečňování úkolů obsažených ve volebních programech. Proto se volební programy — po jejich schválení nově zvolenými národními výbory — musí stát svého druhu základním zákonem. Jejich uskutečnění musí být hlavním posláním každého národního výboru, na jejich základě se bude v místních podmínkách prohlubovat morálně politická jednota lidu, jeho spojení se stranou.

V posledních deseti letech byly svépomocnou prací občanů, kterou nazýváme akce Z, vytvořeny účtyhodné

hodnoty. Údaje o tom, co všechno si lidé takto pořídili, je zbytečné opakovat, často se uváděly v předvolebním období, jsou viditelné doslova na každém kroku. Národní výbory, poslanci, občané, kteří přiložili ruku k dílu, mohou být právem spokojeni, zaslouží si upřímné díky. Ale neměli bychom jednostranně klást důraz jen a jen na akci Z, neměli bychom jen na ni omezovat volební programy. Oprávněné omezování veškeré investiční činnosti, pochopitelně, nemohlo obejít ani investiční část akce Z, a přece to nemá svádět k chybnému výkladu o »potlačování iniciativy národních výborů« či k tvrzení, že »není na čem mobilizovat aktivitu voličů«. Volební programy mají mnohem bohatší obsah, zahrnují prakticky všechny úkoly národních výborů a žádný z nich nemůže být poslancům ani občanům lhostejný.

Mnoho možností se nabízí při správném chápání tzv. neinvestiční části akce Z. Vždyť právě tady lze s poměrně nízkými náklady, ovšem s větším podílem dobrovolné práce, učinit mnohé zejména pro zlepšení životního prostředí, pro zkrášlení měst a obcí, pro jejich čistotu, pro rozšiřování zeleně. Je však i mnoho dalších úkolů, kterým musí národní výbory věnovat zvýšenou pozornost a jež mohou úspěšně zvládnout jen za aktivní pomoci občanů. Patří mezi ně například občanské soužití v socialistickém duchu i ochrana veřejného pořádku s využitím výchovných, ale i platných zákonných prostředků. I na to musí národní výbory dbát, aby jejich politickovýchovné působení nebylo jen jakýmsi přívěskem ostatní činnosti, musí získávat aktivní podporu a porozumění pro své úsilí, aby osvěta byla skutečně osvětou, aby kulturní akce byly opravdu kulturní, aby to vše sloužilo k obohacení života lidí, k rozvíjení dobrých charakterových vlastností, aby v jejich myslích a srdcích sílil cit vlastenectví a internacionalismu. A není snad co řešit — a právě s pomocí občanů — v hromadné dopravě, ve službách, v obchodě a v podnicích veřejného stravování? Zdaleka ne všech-

no tu závisí na investicích, mnohé se dá napravit výchovným působením, zvýšením odpovědnosti příslušných vedoucích pracovníků, všeobecným upřením kázně.

V začínajícím funkčním období je nezbytné stupňovat úsilí o zlepšení metod práce národních výborů, překonat návyky, které se ukázaly být škodlivými, cílevědomě využívat a rozvíjet dobré zkušenosti. Racionálně musí být rozdělena kompetence plenárních schůzí a rad národních výborů, určené poslání musí plnit jednotlivé komise, pracovníci aparátu musí být v dobrém slova smyslu služebníky orgánů a pomocníky poslanců. Stále ještě je možné zvyšovat počet aktivistů, získávat ke spolupráci odborníky různých profesí, stupňovat aktivitu občanských výborů zejména tím, že jejich zkušenosti a názory nebudou »hlasem volajícího na poušti«. V duchu sjezdových usnesení musí i národní výbory věnovat větší pozornost potírání všech projevů byrokratismu, od zbytečného papírování až po případy nedůstojného zacházení s občany při vyřizování jejich osobních záležitostí. Zastupitelské sbory jako vláda lidu musí prosadit známý Gottwaldův požadavek, vyřčený už v roce 1949, že »úřad tu má být pro lidi«, a ne naopak.

Zárukou úspěšné práce národních výborů, jejich oporou, je živé spojení s lidmi, s voliči. V socialismu je povýšený vztah poslanců k voličům či neodůvodněné porušování předvolebních slibů nepřijatelným jevem, je porušováním zásad socialistické demokracie, poškozují jednotu strany a lidu. Každý poslanec má být prodychnut vědomím, že jeho mandát pochází z vůle voličů, oni ho zvolili, oni ho mohou nejen kritizovat, ale i odvolat, když zklame jejich důvěru. Většina poslanců proslula svou pracovitostí, osobní obětavostí, schopností i skromností. Právě oni mohou z vlastních zkušeností potvrdit, že úctu voličů si získává jen ten poslanec, který zná jejich život, který pokládá za samozřejmé být s nimi v častém styku, skládat jim účty ze své činnosti

a pozorně naslouchat jejich podnětům. Takový poslanec je zpravidla i dobrým organizátorem, snadněji získává občany k účasti na řešení problémů, podněcuje jejich občanskou angažovanost. Taková praxe odpovídá duchu politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty, je v souladu se zásadami socialistické demokracie — lidé přece posuzují přednosti našeho demokratického režimu nejen podle hesel, podle správné politiky ústředního výboru Komunistické strany Československa, ale především podle svých vlastních každodenních zkušeností.

Ve zprávě ústředního výboru XVI. sjezdu byla i o práci zákonodárných orgánů — obou národních rad a Federálního shromáždění — vyřčena dobrá slova. Současně bylo řečeno: »Úloha těchto orgánů dále poroste. Bude jen ku prospěchu, jestliže zákonodárné sbory budou více přispívat ke společenské kontrole státní hospodářské a sociální politiky a dbát, aby jejich doporučení výkonným orgánům státu byla respektována.«¹ I zákonodárné orgány budou tedy muset posuzovat a rozvíjet svou práci podle mnohem přísnějších měřítek než dosud. V plné míře to platí také pro Federální shromáždění jako »nejvyšší orgán státní moci a jediný zákonodárný sbor ČSSR« (ústavní zákon o československé federaci, čl. 29 odst. 1). Koncepce zákonodárné i kontrolní činnosti musí být zpracována a pak uskutečňována tak, aby zákonodárství nezaostávalo za současnou úrovní a budoucími potřebami socialistické společnosti; aby kontrola účinně pomáhala plnění nejdůležitějších závěrů XVI. sjezdu. V duchu lenínského národnostního programu a v souladu s ústavním zákonem o československé federaci budeme posilovat bratrské soužití našich národů a národností, přispívat k rozvoji jednotné československé ekonomiky, posilovat jednotný federativní stát. V praxi půjde o to, aby byly maxi-

¹ XVI. sjezd Komunistické strany Československa. Praha 6. dubna až 10. dubna 1981. Praha, Svoboda 1981, s. 42.

málně využity schopnosti a zkušenosti všech poslanců, které budou mít o to větší váhu, čím přesněji budou vyjadřovat kolektivní rozum našich voličů, vůli celé naší společnosti.

Cílevědomě budeme rozšiřovat spolupráci s oběma národními radami, s národními výbory všech stupňů, s orgány Národní fronty, se společenskými organizacemi a s vědeckými pracovišti. S tím bude spojen i růst odpovědnosti výkonných orgánů a jejich představitelů vůči Federálnímu shromáždění, jeho sněmovnám a výborům. Chceme dále zvyšovat autoritu poslanců, která je ovšem podmíněna jejich osobní aktivitou ve volebních obvodech i v parlamentě, jejich schopností působivě vysvětlovat politiku Komunistické strany Československa a získávat voliče pro její uskutečňování — a neméně je také závislá na příkladném osobním životě.

Nejvyšším cílem poslanců Federálního shromáždění bude sloužit svým voličům ne v prosazování dílčích požadavků, ale v uskutečňování celospolečenských úkolů, tedy, stručně řečeno, v plnění závěrů XVI. sjezdu v podmínkách parlamentní činnosti. Základním předpokladem takového postupu je vytváření a upevňování politické jednoty poslanců — komunistů, příslušníků ostatních politických stran i bezpartijních. Tato jednota vyplývá z poznání správnosti politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty, z vědomí, že všichni společně sloužíme svému lidu, své zemi, zájmům socialismu a míru.

*

»Žádný demokratismus sám o sobě socialismus nepřinese, avšak v životě nebude demokratismus nikdy „vzat sám o sobě“, nýbrž bude „vzat společně s jinými jevy“, bude působit také na ekonomiku, pohánět její přeměnu, bude ovlivňován ekonomickým vývojem

atd.«¹ Z této leninské zásady vyplývá strategický úkol, kterému strana po celou dobu socialistické výstavby věnovala mimořádnou pozornost. Bylo tomu tak i na posledních třech sjezdech včetně šestnáctého, který zvláště zdůraznil nutnost soustředěné péče o rozvoj národního hospodářství. Není frází, když mluvíme o ekonomice jako »o hlavním bitevním poli«. Národní hospodářství představuje materiálně technickou bázi socialismu, jeho výsledky mají určující vliv na vývoj společnosti, rozhodují o sociální politice v celé její šíři, o obranyschopnosti země i o našem podílu na upevňování jednoty zemí socialistického společenství a na mezinárodní dělbě práce. Sjezd, jak známo, vytyčil pro hospodářství nebývale náročné úkoly zdůvodněné vnějšími vlivy i našimi vnitřními potřebami a oprávněné z hlediska našich reálných možností. Vše nyní záleží na úrovni plánování a účinnosti řízení (podle zásad Souboru opatření) a s tím je samozřejmě spojen požadavek maximální hospodárnosti, stejně jako zvýšení pracovní kázně doslova všude, od nejvyšších řídicích funkcí až na každé pracoviště.

Úkolem tohoto článku není vysvětlovat Hlavní směry hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR v letech 1981—1985, které byly schváleny sjezdem. Jde spíše o to, abychom si mnohem hlouběji uvědomili a promítli také do praxe nezměnitelnou pravdu, která je obsažena v citovaném Leninově výroku, že ekonomické výsledky jsou v naší společnosti výrazně ovlivňovány rozvojem demokracie. Současně však je úspěšný vývoj hospodářství důležitou podmínkou rozvoje socialistického demokratického režimu už i proto, že výrobní prostředky patří lidu a že tedy výrobní vztahy předurčují demokratický charakter organizace společnosti. Jeden ze základních zdrojů socialistické demokracie je tam, kde se vytváří společenské bohatství a tím i předpoklady pro stále plnější život jednotlivců. Je proto zákonité, že se socialis-

¹ V. I. Lenin: Spisy, sv. 25. Praha 1956, s. 465.

tický demokratismus tak hmatatelně rozvíjí především ve výrobě. Nikdy ovšem nebudeme souhlasit s liberalistickým, či dokonce anarchistickým pojetím demokracie v řízení hospodářství, který by se projevoval odmítáním celospolečenských úkolů, porušováním odvací a finanční kázně, porušováním pravomocí plánovacích pracovníků, či dokonce zvýhodňováním vedoucích, kteří se chtějí bez odpovídající snahy přizpůsobit na úkor společnosti. Rovnice hospodářské politiky strany je známá: pohnutky pro iniciativu lidí ve všech podobách jsou v poznání, že plody pospolitě slouží celé společnosti a tím i poctivě pracujícím jedincům. Práce má hluboce humaní obsah jen tehdy, je-li vykonávána v zájmu a ku prospěchu dělnické třídy, v zájmu společnosti, v zájmu člověka.

Jednota strany a lidu jako základ socialistické demokracie se tedy musí projevovat v odpovídající péči o rozvoj národního hospodářství. Týká se to zastupitelských sborů i společenských organizací — ať už jde o veřejnou kontrolu vedoucích hospodářských pracovníků, či o zvyšování politické uvědomělosti všech pracujících, o rozvoj kvalitativně vyšších forem socialistické soutěže, o upevňování pracovní disciplíny, o vztah ke společenskému vlastnictví. V činnosti národních výborů to znamená starat se především o prosazení současných požadavků v jimi přímo řízeném hospodářství, ale také o vytváření takových životních podmínek, jež by přispívaly ke spokojenosti pracujících a tím podněcovaly jejich zájem o co nejúspěšnější plnění pracovních úkolů. Zákonodárné sbory pak čeká úkol důslednou kontrolou výkonných orgánů prosadit beze zbytku uskutečňování zásad obsažených v Souboru opatření. Vztahuje se to pochopitelně i na projednávání a přijetí zákonných norem, které s tím souvisejí.

*

Obsah socialistické demokracie lze tedy velmi stručně shrnout jako vládu lidu ve prospěch lidu. Pro-

ces vývoje socialistické demokracie ovšem zdaleka nelze pokládat za skončený, nemůžeme podléhat představám, že ani v jeho nynější fázi není co zlepšovat. Komunistická strana Československa uplatňováním své vedoucí úlohy upevňuje jednotu s lidem, která je základem podmínkou rozvoje socialistické demokracie — a ta zase blahodárně působí na utužování této jednoty, na plnění programových úkolů rozvoje socialismu ve všech sférách života. V tvořivém prohlubování této jednoty se projevuje odpovědnost strany vůči dělnické třídě a jejím spojencům. Plněním tohoto úkolu činíme záležitost našim internacionálním povinností — našemu spojení se Sovětským svazem, našemu poslání v socialistickém společenství a v mezinárodním komunistickém a dělnickém hnutí, naší službě míru a socialismu ve světě.

Nová mysl, č. 6/1981

Z PROJEVU NA SHROMÁŽDĚNÍ K 64. VÝROČÍ VELKÉ ŘÍJNOVÉ SOCIALISTICKÉ REVOLUCE

VE SJEZDOVÉM SÁLE PALÁCE KULTURY V PRAZE
5. LISTOPADU 1981

Vážení přátelé,
milí sovětští hosté,
soudružky a soudruzi!

Už tomu bude čtyřiašedesát let, co světem obletěla zpráva, že buržoazní vláda v Rusku byla svržena, že tam byla pod vedením bolševiků nastolena politická moc dělnické třídy a jejích spojenců. Úplné vítězství socialistické revoluce bylo nutné vykoupit ještě mnoha těžkými boji, ale jedno je jisté: od této chvíle se začaly psát dějiny nového typu civilizace; od této chvíle není jediné významné události, již by bylo možno oddělit od Velké říjnové socialistické revoluce, od existence prvního socialistického státu na naší planetě. Od 7. listopadu 1917 se už nic nemohlo vrátit do starých kolejí, monopol imperialistického panství byl narušen, lidstvo poznalo, že buržoazní vykořisťovatelský řád není věčný. Všechny změny na politické mapě světa, k nimž od té doby došlo, vznik mnoha socialistických států, rozmach národně osvobozeneckého hnutí, rozpad koloniálního panství — to vše je přímo či nepřímou inspirováno Velkým říjnem, to vše je ovlivněno jeho idejemi. Obrazně, ale výstižně říkáme, že čas lidských dějin se už čtyřiašedesát let řídí kremelským orlojem.

Žádná událost novodobých dějin není více obdivována, milována a opěvována než Velká říjnová socialistická

tická revoluce. S ní jsou spojeny všechny zápasy za spravedlivý svět, její ideje výrazně urychlily společenský a sociální pokrok, daly mu nové rozměry. A je logické, že se na Velký říjen soustředila všechna nenávisť imperialistů a jejich služebníků. Ti neomezili svou zlobu jen na špinavé pomluvy, ale projevili ji hrubým vměšováním, porušováním suverenity mladého sovětského státu, vojenskou intervencí, hospodářskou a diplomatickou bloádou. Posléze pak přisoudili úkol »vypořádat se s bolševismem« nacistickému Německu. Strachem a nenávisť jsou konečně i dnes motivovány všechny propagandistické útoky, všechny politické, hospodářské a vojenské úklady proti první zemi socialismu a jejím spojencům.

Splnit takový dějinný úkol, jakým je nastolení diktatury proletariátu, mohla jen revoluční strana nového typu. Nehynoucí zásluhy V. I. Lenina — geniálního teoretika i organizátora revoluce — spočívají v tom, že takovou stranu vytvořil; že ji připravil k poslání politického předvoje dělnické třídy, že ji vyzbrojil potřebnou rozhodností k socialistické revoluci, k její obraně a k upevnění jejích výsledků. Bolševici obstáli, protože rozpoznali dozrávání revolučních podmínek a dokázali získat lid účinnými hesly, jež vyjadřovala jeho tužby. Jejich revoluční rozhodnost vyrostla ze zkušeností, byla podmíněna dlouholetými zápasy proti všem projevům reformismu, za ideologickou čistotu, politickou a organizační jednotu vlastních řad. Důstojnou pokračovatelkou nejlepších bolševických tradic je Komunistická strana Sovětského svazu, která čestně plní své historické poslání, střeží a rozvíjí leninský odkaz a úspěšně vede sovětský lid na cestě ke komunismu. Je pro nás ctí, že se můžeme učit z bohatých zkušeností této nejstarší a největší revoluční strany, že s ní bratrsky spolupracujeme.

Nejdůležitějším výsledkem Velkého října bylo vytvoření Svazu sovětských socialistických republik. Nepřátelé všech odstínů nechtěli uvěřit v možnost jeho

trvalé existence, nejrůznější »proroci« nesčetněkrát předpovídali jeho zánik. A nehledě na opakovanou ostudu — vydávající svá přání za skutečnost — nepřestávají s tímto »věštěním« dodnes. Socialistická revoluce zrodila stát, který byl silný tím, že v něm poprvé patřila všechna politická moc dělnické třídě a jejím spojencům; všechny výrobní prostředky, všechno přírodní a kulturní bohatství v něm patřilo lidu; poprvé vznikla společnost, v níž většina vládla menšinou a vykořisťování člověka člověkem bylo jednou provždy překonáno; poprvé se starost o maximální uspokojování materiálních a duchovních potřeb pracujících stala nejvyšším zákonem. Vývoj Sovětského svazu je důkazem možností a schopností lidu, který se stal pánem své země, lidu, jehož iniciativu podněcuje a organizuje komunistická strana.

Cesta od zaostalého carského Ruska k dnešní hospodářské a kulturní úrovni Sovětského svazu byla přetěžká. Sovětskému lidu nedopřál nepřítel příliš mnoho opravdu mírových let, všechny složité úkoly socialistické výstavby řešil sovětský lid bez zkušeností a v kapitalistickém obklíčení a pak nesl největší tíhu dosud nejstrašnější světové války. Právě složitost podmínek prověřila přednosti socialismu, které se projevily v ohromujícím tempu průmyslového rozvoje, v organizaci zemědělské velkovýroby, v růstu technické úrovně, v rozmachu vzdělanosti a kultury. A tak Sovětský svaz jako první využil energii atomu k mírovým účelům; sovětský občan Jurij Alexejevič Gagarin jako první pronikl do kosmu; v mnoha oborech lidské činnosti dnes zaujímá sovětský stát první nebo nejpřednější místa ve světě.

Vývoj Svazu sovětských socialistických republik přesvědčivě potvrzuje, že dnešek a budoucnost patří socialismu a komunismu, že je to dynamický řád, který poskytuje lidstvu netušené možnosti řešení všech hospodářských a sociálních problémů. Jen v desáté pětiletce vzrostly sovětské základní výrobní fondy o 344 miliard

roblů. V průmyslu se za posledních pět let obnovily zá-
kladní výrobní fondy ze 36 procent a v zemědělství ze
47 procent. V jedenácté pětiletce se podíl fondu spotře-
by na národním důchodu zvýší na 77,3 procenta, reálné
příjmy obyvatelstva vzrostou o 16—18 procent, bude
postaveno 530—540 miliónů m² obytné plochy. Upřím-
ně blahopřejeme sovětskému lidu k dosaženým výsled-
kům, přejeme mu mnoho úspěchů v plnění závěrů
XXVI. sjezdu, protože víme, že všechno jeho snažení
slouží pokroku a míru.

Vysvětlení tak úspěšného vývoje Sovětského svazu
lze najít jen ve správné politice jeho komunistické
strany, v jejím organizátorském umu, v jejím těsném
spojení s pracujícími. Jen důsledným uskutečňováním
leninských myšlenek bylo možné vyřešit například tak
složitý úkol, jakým je vztah mezi národy a národnost-
mi. Sovětský lid dnes tvoří družnou rodinu, v níž není
místa pro národnostní nevraživost, v níž je přezíravý
vztah velkých národů k menším nepřípustný, v níž
omezený nacionalismus a šovinismus nemohou najít
úrodnou půdu. Vždyť i kdysi hospodářsky nejzaosta-
lejší oblasti této obrovské země se pozvedly na úroveň
nejvyspělejších; národnosti, jejichž jazyk byl na vy-
měnění, se v sovětské společnosti obrodily a vydaly ze
svého středu mistry literatury, hudebního i výtvarného
umění světového jména. Jednota Komunistické strany
Sovětského svazu a lidu nachází svůj výraz i v neu-
stálém prohlubování a zdokonalování socialistického
demokratismu. Nová ústava z roku 1977, hlavně však
každodenní praxe prokazují, že všechna moc v zemi So-
větd patří skutečně lidu, že zastupitelské orgány pracu-
jí stále účinněji, že slouží pracujícím a uskutečňují je-
jich vůli.

Sovětský lid si za všechnu obětavost, za své socialis-
tické vlastenectví, projevené v boji i v práci, za pří-
kladné internacionalistické cítění a jednání zasluhuje
obdiv všech pokrokových sil světa, po právu mu patří

i naše poděkování a úcta. Je to dobrý pocit mít takové spojence a přátele!

Velkým říjnem byl inspirován i vznik Komunistické strany Československa, jejíž šedesátiletou cestu si letos krokovější síly naší společnosti dospěly před šedesáti lety k poznání, že sociálně a národnostně spravedlivý stát může být jen výsledkem revolučních zápasů. Zakladatelé naší strany pochopili už tehdy, že zkušenosti bolševiků a zásadní myšlenky Velké říjnové socialistické revoluce nejsou jen ruskou záležitostí, ale že mají obecnou platnost. Těch uplynulých šedesát let potvrdilo správnost tohoto poznání. Komunisté vedli v první republice nesmírně těžké sociální a třídní zápasy. Vládnoucí buržoazie a reformisté je zahrnuli urážkami a pomluvami, častovali je policejními obušky, olovem i žaláři. Navzdory všemu — a právě pro svou neohroženost v boji za zájmy pracujících — si strana získávala důvěru lidu, stanula pak v čele národně osvobodeneckého boje a dovedla lid až k vítězství socialistické revoluce.

Pomluvy revizionistů a buržoazních nepřátel o jakémsi mechanickém přejímání »sovětského modelu«, o přehlížení národních zvláštností mají rozdmýchávat nacionalismus a antisovětismus. Ale právě československá zkušenost je přímo učebnicovým příkladem tvůrčího využití obecně platných zásad socialistické revoluce při respektování národních zvláštností. Hrdě se však hlásíme k tomu, že v tom hlavním — v tom, jak svrhnout buržoazii, jak nastolit politickou moc dělnické třídy, jak bránit, upevnit a rozvíjet vymoženosti socialistické revoluce — v tom jsme se vědomě, v zájmu našeho lidu a této země, řídili příkladem sovětských komunistů. Žel, můžeme na našich zkušenostech dokázat i to, že podceňování sovětského příkladu, překrucování či opouštění leninského učení, znevažování obecně platných zásad socialistické revoluce se vždy platí nezdarem i porážkami. A naopak: všechny naše

úspěchy byly vždy podmíněny neochvějnou věrností leninismu, tvůrčím využíváním zkušeností sovětských komunistů, obranou a upevňováním našeho spojení s první zemí socialismu. To platilo po celých šedesát let, řídíme se tím i dnes a nikdy tuto cestu neopustíme!

Výsledky, jichž jsme v rozvoji hospodářství, v kultuře a ve vzdělanosti, v životní úrovni, v sociální politice a ve zdokonalování socialistického demokratického státu 1948 dosáhli, jsou pro náš lid velkým zadostiučiněním. Potvrzují, že naše generace nežily a nepracovaly nadarmo; potvrzují správnost politiky Komunistické strany Československa a prospěšnost československo-sovětského spojení.

Prověrkou naší schopnosti uplatňovat v současných podmínkách myšlenky Velkého října a naší věrnosti odkazu zakladatelů strany, prověrkou našeho revolučního uvědomění jsou a budou naše nynější činy, náš zápas o uskutečnění závěrů XVI. sjezdu. Z tohoto zorného úhlu je nutné chápat i průběh a výsledky 4. zasedání ÚV KSČ, které se konalo před týdnem. Ústřední výbor, jak víte, se zabýval zemědělstvím, v širším kontextu posuzoval situaci v celém národním hospodářství a věnoval se i mezinárodně politickým otázkám. Mimořádnou pozornost si zasluhují myšlenky vyslovené v závěru tohoto zasedání soudruhem Gustávem Husákem — myšlenky, jimiž bychom se měli řídit ve své každodenní činnosti.

Výsledky XVI. sjezdu byly přijaty s porozuměním a souhlasem celou stranou, všemi orgány a organizacemi Národní fronty, a jak prokázaly všeobecné volby, všemi pracujícími. Za období od XVI. sjezdu jsme ve vývoji národního hospodářství zaznamenali některé kladné tendence. Je spravedlivé ocenit organizátorské schopnosti těch vedoucích pracovníků i obětavost těch dělníků a rolníků, kteří se o ně zasloužili. Přesto se musíme velmi naléhavě ptát sami sebe: stačí to? odpovídá to našim potřebám a zejména možnostem? je to v souladu s požadavky, které vedení strany a státu vel-

mi důrazně vytyčuje už sedm let? Zůstáváme, žel, stále dost dlužni zejména některým ukazatelům, které určují efektivnost jednotlivých odvětví a celé ekonomiky. Je nemálo takových závodů, jejichž vedení si počíná, jako by se ve světě i u nás doma za poslední léta nic nezměnilo. S palivy a energií se nehospondaří dost šetrně, zhodnocování surovin a materiálů je pořád neuspokojivé, technická úroveň našich výrobků se nezvyšuje žádoucím tempem, kvalita veškeré práce zdaleka není všude neporušitelným zákonem.

Na zasedání ústředního výboru bylo znovu řečeno, že náš život je ovlivňován vývojem světové ekonomiky, růstem cen surovin a materiálů (přičemž jsou některé z nich stále obtížněji dostupné), zhoršením odbytových možností v důsledku krize v nesocialistických zemích, komplikovanou mezinárodní situací s diskriminačním postupem některých kapitalistických států. Tím nálehavěji nás to však nutí stupňovat úsilí o mobilizaci všech našich sil a prostředků. Znamená to soustředit se na překonávání vlastních nedostatků, způsobených především subjektivními slabinami, zejména neuspokojivou úrovní plánování a řízení na všech stupních, zvláště však v resortech, v oborech a podnicích. Týká se to záležitostí koncepčního charakteru, ale i nedostatku pružnosti v operativním řízení. Jaké vysvědčení si například dávají, jak vlastně chápou svou společenskou odpovědnost v těch podnicích a oborech, kde i dnes předkládají návrhy plánů s požadavky na zvýšené dovozy, na další pracovní síly a investice a současně nabízejí méně vývozu a nižší dodávky pro domácí spotřebitele?

V tomto roce začínáme uplatňovat Soubor opatření ke zdokonalení plánování a řízení. Jde sice o dlouhodobější proces, ale i tak se ukazuje, že varování před představou o jeho samočinném působení bylo oprávněné. Každou ze zásad Souboru uplatňují lidé. Na nich, na jejich schopnostech záleží, jak je pochopí, jak dokážou respektovat celospolečenské zájmy a sladit je

tvůrčím způsobem se zájmy příslušných pracovních kolektivů. Situace nám nedovoluje obcházet jednotlivé zásady Souboru či jakkoli oslabovat jejich účinnost. Proto zdůraznil ústřední výbor, že nyní je nezbytné soustředit všechny síly na splnění úkolů letošního plánu a současně kvalitně — s přihlédnutím k současné situaci — zpracovat návrhy plánů na rok 1982 a celou sedmou pětiletku. Jednotlivé zásady Souboru jsou pro všechny závazné, budou působit neúprosně, a proto je správné upozornit na to, že všechny spekulace s případným snižováním plánovaných úkolů budou odmítnuty.

Mezi vedoucími pracovníky všech stupňů je nesporně dost obětavých a schopných lidí, kteří své poslání spatřují ve službě společnosti a úspěšně se zhošťují svých úkolů. Současně se však setkáváme i s takovými, kteří si až příliš zpohodlňují život, dávají přednost svým osobním či dílčím zájmům určitých kolektivů, nechťejí se vymanit z krunýře vžitých návyků, nechápou požadavky doby. Jim byla určena kritická slova soudruha Gustáva Husáka na posledním zasedání ústředního výboru. Celým našim životem musí prostoupit zásada, že souhlas s programem strany nestačí vyjadřovat slovy — měřítkem politického uvědomění a organizátorských schopností musí být jen činy a konkrétní výsledky práce.

Na XVI. sjezdu i na zasedání ústředního výboru — konečně, také ne poprvé — byl vysloven požadavek větší efektivity základního i aplikovaného výzkumu a mnohem účinnějšího uplatňování vědeckotechnického rozvoje v praxi. Jsou věci, které — až na mimořádně talentované jedince — nemůžeme žádat od dělníků. Kvalifikace předurčuje vědecké pracovníky, projektanty i konstruktéry k tomu, aby řešili klíčové otázky techniky a technologie, snižování spotřeby surovin, materiálů a energie všeho druhu, usnadňování fyzické námahy atd. Bude správné zainteresovat pracovníky této sféry na dosažených výsledcích a v úsilí o překonávání

nezdravého rovnostářství nešetřit morálním, ale ani finančním oceněním pro ty, kdo výrazně poslouží společnosti. Samozřejmě že i nadále platí, to je stále společně větší požadavek, abychom v řešení problémů vědeckotechnického rozvoje spojovali své síly s členskými státy RVHP, a zvláště se Sovětským svazem. Mnohem aktivněji musíme přispívat také k uskutečňování programu socialistické ekonomické integrace, daleko aktivněji musíme organizovat výrobní kooperaci se socialistickými zeměmi a současně — na zásadách rovnosti a vzájemné výhodnosti — využívat i spolupráce s nesocialistickými státy.

Soubor opatření je přímo podmíněn důsledným prosazováním chozrasčotu — a to, mimo jiné, znamená progresivní materiálové, ale i pracovní normování, aby se výdělky těch, kdo umějí a snaží se, mnohem výrazněji lišily od jednotlivců, kteří se tak řečeno jen »vezou«. Je zkrátka nezbytné prosazovat a prosadit všeobecně známé zásady socialistické mzdové politiky. Ta nemůže a nesmí být ztotožňována či zaměňována se sociálními hledisky, k jejich zabezpečení u nás slouží jiná měřítko a odpovídající společenské prostředky.

Většina našich pracujících prokazuje své socialistické uvědomění pracovní obětavostí a iniciativou. Není možné vyjmenovat všechna odvětví, ale díky si nesporně zaslouží horníci z hlubinných i povrchových dolů, energetici, dopraváci, metalurgové a v neposlední řadě ženy ve spotřebním průmyslu. Oprávněná kritika vedoucích pracovníků nám však nesmí zakrývat, že i mezi takzvanými řadovými pracujícími jsou značné rozdíly, že se najdou i jedinci, kteří zůstávají svým povinnostem leccos dlužní.

Ústřední výbor, jak je vám známo, věnoval velkou pozornost situaci v našem zemědělství. Na základě závěrů XVI. sjezdu formuloval úkoly dalšího rozvoje zemědělství a rozhodl o některých opatřeních, kterými se pro ně vytvářejí příznivější podmínky. Zpráva před-

sednictva ústředního výboru byla zveřejněna, proto by bylo zbytečné zacházet do podrobností.

V důsledku nepříznivých klimatických podmínek se letos nepodařilo splnit plán výroby zrnin. Neuškodí uvědomit si, že ještě například před deseti lety bychom letošní úrodu pokládali za dobrou. Mezitím však vzrostla výroba a spotřeba masa, mléka i vajec natolik, že krmivová bilance pro rok 1981/1982 je značně napjatá. Aktivní cesty k řešení vzniklé situace spojil ústřední výbor s konstatováním, že se zadlužovat nebudeme a nesmíme. Vedou nás k tomu hospodářské i politické důvody, i když naše nynější zadluženost je úměrná možnostem naší ekonomiky.

Nemáme věru nejmenší důvody upadat nad vyskytujícími se problémy do malomyslnosti či podléhat pocitům bezvýchodnosti. Naše cesta je správná, stanovené úkoly odpovídají našim možnostem i potřebám a respektují současnou situaci. O existujících nedostatcích však považujeme za potřebné hovořit velmi otevřeně, protože jsme hluboce přesvědčeni, že naše strana a všichni náš lid to správně pochopí a že se budou aktivně podílet na jejich překonávání.

Naše strana vznikla proto, aby sloužila lidu, po celých šedesát let hájila jeho zájmy a zůstane tomuto poslání věrna i při všech dalších krocích v ekonomické a sociální politice. Tomu odpovídá i požadavek důsledného uskutečňování závěrů XVI. sjezdu. V době bojů proti buržoazii, v národně osvobozeném zápase, v přípravě socialistické revoluce i při budování socialismu jsme nejednou stáli před úkoly, které se zdály být až nezvládnutelné — a přece jsme čestně obstáli. Vypořádáme se i se současnými překážkami — prostoupení revolučním duchem důsledně splníme hlavní úkoly vytyčené XVI. sjezdem.

Hned v prvních hodinách dala Říjnová revoluce do vínku novému sovětskému státu poslání nad jiné významnější: usilovat o spravedlivý mír, prosazovat zásady porozumění a spolupráce mezi národy. Po celou do-

bu své existence zůstal Sovětský svaz věren tomuto od-
kazu, jeho mezinárodní politika se těmito zásadami
vždy důsledně řídila. Stejným duchem je prochnuto
i jednání zemí socialistického společenství a je to také
vůdčí princip naší zahraniční politiky.

Odpor proti válkám jako nástroj řešení sporu, úsilí
o mírové soužití zemí s rozdílným společenským zříze-
ním vyplývají přímo z podstaty společenského zřízení
Sovětského svazu. Země Sovětů nemá vůči nikomu žád-
né územní požadavky, nikoho neohrožuje a pokládá
život v míru za nejdůležitější lidské právo. Dokazují to
i konstruktivní návrhy předložené XXVI. sjezdem Ko-
munistické strany Sovětského svazu. Je zřejmé, že řeči
některých buržoazních politiků, publicistů a generálů
o jakési »sovětské hrozbě« představují skutečně lež
století a jsou urážkou Sovětského svazu; je to hrubé
zneuctění památky dvaceti miliónů sovětských občanů,
kteří zahynuli ve Velké vlastenecké válce.

Je nesmysl tvrdit, že Sovětský svaz a jeho spojenci
usilují o jakýsi »vývoz« revoluce, ale nikdo od nás také
nemůže chtít, abychom mlčeli k vývozu či dovozu kon-
trarevoluce. Naše sympatie budou vždy patřit národům,
které bojují za svou politickou a ekonomickou
nezávislost; vždy budeme s těmi, kdo v zájmu míru
a společenského pokroku bojují proti imperialismu,
proti všem podobám jeho politické nadvlády a hospo-
dářskému vykořisťování.

Současné vedení Spojených států amerických a jejich
nejagresivnější spojenci na sebe berou těžkou odpo-
vědnost za zhoršení mezinárodních vztahů, za snahu
pochovat politiku uvolňování, za roztáčení dalšího ko-
la horečného zbrojení. Hysterické řeči, neomalené vy-
hrožování, úsilí o porušení zbrojní rovnováhy, plány na
rozmístění raket středního doletu v západní Evropě,
rozhodnutí o výrobě neutronové pumpy a pokusy jednat
se Sovětským svazem z »pozice síly« — to všechno je
nebezpečná hra s ohněm, to všechno představuje pro
lidstvo neúnosnou hrozbu. Politika Spojených států se

řídí divnou »logikou«: samy prohlašují hned tu, hned onu část světa za »oblast svých životních zájmů«, budou jí »sbor rychlého zásahu«, chtějí suverénním státům předepisovat, jak se »mají chovat«, jakou mají dělat vnitřní a zahraniční politiku — když však socialističtí spojenci projeví oprávněné obavy o osud lidového Polska, označují to za »vměšování« do jeho vnitřních záležitostí. Nás však nikdo nepřiměje ke zradě zásad socialistického internacionalismu — polští komunisté a skuletční vlastenci se v zápase s kontrarevolucí mohou vždy spolehnout na naši podporu.

Ve světě narůstá v posledních měsících odpor veřejného mínění proti dobrodružné politice Washingtonu. Nebývale velké demonstrace dokazují, že mírumilovné síly mohutní, že lid západoevropských zemí se nesmíruje s pokusy Ameriky přenést případnou jadernou válku do Evropy, že nepřijímá blouznivé teze o možnosti »omezené« jaderné války a o vítězství v ní. Rozvážný, ale rozhodný postup Sovětského svazu nachází stále větší ohlas. Moskva a její spojenci jsou pro lidstvo nadějí, že váleční žháři neuspějí, že musí zvítězit zdravý rozum, že politika uvolňování musí pokračovat jako jediná přijatelná alternativa. Československý lid jde bok po boku s mírumilovnými silami celého světa. A tak jako v minulosti, tak i dnes a pro všechny budoucí časy je pro nás zárukou bezpečnosti a mírového života nerozborné spojení se zemí Velkého října, s přítelem nejměrnějším, se Svazem sovětských socialistických republik!

Dnes, jako každoročně, zahajujeme u nás už vžitý Měsíc československo-sovětského přátelství. Je to užitečná tradice, která vždy umožňuje ještě hlouběji poznat Sovětský svaz a život jeho lidu, jeho kulturu i výsledky rozvoje sovětské vědy a techniky. Naše přátelství ovšem neomezujeme na jednotlivé akce, neohraňujeme je týdny či měsíci, prostupuje každodenním životem, je v něm naše přítomnost i budoucnost. Dnes stejně jako v roce 1947 se hlásíme ke slovům Klementa

Gottwalda: »Zrazovat a zradit toto spolenectví znamenalo by zradit sebe sama, své potomky, veškerou budoucnost našich národů.«¹

Jménem ústředního výboru Komunistické strany Československa, jménem prezidenta republiky soudruha Gustáva Husáka, jménem Národní fronty a vlády, jménem všeho našeho lidu posíláme i z tohoto shromáždění bratrské pozdravy všem sovětským lidem, Komunistické straně Sovětského svazu. Blahopřejeme jim k 64. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Přejeme jim úspěchy v práci pro rozkvet Sovětského svazu, pro jednotu socialistických zemí a mezinárodního komunistického a dělnického hnutí, pro zachování a upevnění míru.

— slavná leninská Komunistická strana Sovětského svazu!

Ať žije Komunistická strana Československa a naše nerozbořné spolenectví a přátelství se Sovětským svazem!

Rudé právo 6. listopadu 1981

¹ Kl. Gottwald: Spisy, sv. XIV. Praha 1958, s. 136.

JEDINĚ: ČELEM K LIDU

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE TVORBA
BŘEZEN 1982

Když se v šedesátých letech (a to mnohem dříve než v jejich druhé polovině) — povzbuzeni politickými chybami tehdejšího stranického vedení — začali vyklubávat různí »spasitelé socialismu«, nechyběli mezi nimi ani samozvaní »renomovaní historici«. Svě mesiášství spatřovali v »hledání pravdy«, v »kácení mýtů a legend« (a ne jeden z nich nepovažoval vůbec za nutné vysvětlit svůj osobní podíl na jejich vytváření!), zkrátka v »opravě« nejnovějších dějin československého lidu a v nich pak zvláště dějin KSČ.

Pod egidou vědeckého bádání vyslovovali otázky o »specifické československé cestě k socialismu« a sami na ně bohorovně odpovídali. Postupně, zvláště pak v roce 1967, a naplno pak v onom následujícím »podivném roce« 1968, označili za příčinu našich problémů převzetí »modelu« socialistické výstavby (ovšemže sovětského!), nerespektování našich národních, historických, kulturních a ekonomických zvláštností. Chvilku to sice trvalo, ale pak poznali, že už není nutné tajit šídlo v pytli a — jedni v náznacích, druzí pak zcela neomaleně — mřili na Vítězný únor 1948. S tím se ovšem nemohli spokojit. Logika jim přikazovala jít dál: a když už si netroufli prohlásit za omyl samotný vznik KSČ, označili za kořen všeho zla V. sjezd strany (aniž si všimli, že už vůbec nejsou originální, že tento »argu-

ment« figuroval už dávno v reformistické propagandě a ve výplodech renegátů komunistického hnutí). Ty kterými se dodnes živí řada emigrantů) lze zjednodušeně shrnout takto: bolševizací se KSČ podřídila cizímu diktátu (Kominterně = Moskvě), nerespektovala cizímu koslovenská specifika«, přestala vyjadřovat zájmy Čechů a Slováků, odtrhla se od dělnické třídy a lidu, stala se sektou... Po válce pak KSČ, podle nich, využila (a ještě raději měli: zneužila) vítězství Sovětského svazu nad fašismem, osvobození naší země Rudou armádou, změny poměru sil ve světě a podle cizích příkazů (samozřejmě Stalinových!) uvedla Československo na cestu, která byla v rozporu se zájmy našich národů. Z takového, s prominutím, »historického hodnocení« vyšla strana jako síla v jakémisi »cizím nájmu«, bez spojení s lidem, bez jeho podpory...

Jenže revizionističtí »historiografové« jaksí zapoměli své »vědecké práce« podepřít fakty, nebo s nimi, mírně řečeno, zacházeli velmi neuctivě. Svou snahu soustředili na podporu politického oportunistu a revizionismu, a proto pokládali za zbytečné odpovídat na zásadní otázky. Jak to, že od onoho »nešťastného« V. sjezdu zcela hmatatelně rostla autorita KSČ? Čím to, že právě v třicátých letech dělnická třída a venkovská chudina, s podporou nejpokrokovější části intelektuálů, podstupovala pod vedením KSČ nesmírně těžké sociální a politické zápasy? Jak chtějí reformističtí »dějepisci« vysvětlit, že s touto »kosmopolitní a nevlasteneckou« stranou šly masy proti nastupujícímu fašismu a na obranu republiky? Jaký »zázrak« způsobil, že KSČ byla respektovanou a nadšeně podporovanou vůdkyní národně osvobozenického zápasu? Kdo a jak »přinutil« dělnickou třídu a lid, aby tak jednoznačně podporovali úsilí komunistů o rozvoj národní a demokratické revoluce a o její přerůstání v revoluci socialistickou (a to dokonce i podle buržoazně demokratických měřítek — viz například volby v roce 1946!)? Proč se lid v osu-

dových únorových dnech 1948 tak jednoznačně postavil proti reakčním pučistům, za politiku KSČ, za Klementa Gottwalda?

Těchto několik otázek zahrnuje významný úsek dějin (zhruba 1929—1948 — tedy 19 let). Odpovědi na ně nelze zjednodušovat, protože ani politické a třídní boje nebyly jednoduché, každý počín nekonečil jen úspěšně. Aniž bychom se však vydávali nebezpečí vulgarismu, můžeme — a to právě na základě prokazatelných faktů — říci, že etapa, do níž otevřel dveře V. sjezd, etapa bolševizace, byla základní podmínkou všech pozdějších úspěchů strany až po Únor. Bolševizace — tedy tvůrčí uplatňování leninské revoluční teorie v praxi — umožnila překonat oportunistické likvidátorství i sektářské tendence; zaktivizovala stranu, která se postupně stala organizovaným revolučním předvojem dělnické třídy; umožnila zformovat revoluční strategii, nalézt správná politická hesla, vyjadřující zájmy a tužby dělnické třídy a pracujícího lidu. Ve svém souhrnu tento vývoj pak nacházel výraz ve stále těsnějším spojení strany s masami, v cílevědomém zvyšování jejich politické uvědomělosti, v jejich pohotovosti zúčastňovat se reálných politických akcí, v účinné politické agitaci — a to i v období, kdy proti komunistům a jejich přívržencům stálo vše, co měla buržoazie k dispozici — od škol přes kostely až po mocenské nástroje, i v době, kdy komunisté museli pracovat v podzemí proti německým nacistům a jejich slovenským klerofašistickým nohsledům. Působivost politiky KSČ spočívala v tom, že tato politika sloužila dělnické třídě a lidu, že se uskutečňovala s jejich porozuměním a aktivní podporou — s Leninem můžeme říci, že se politiky, díky umnému vedení komunistů, vědomě účastnily milióny lidí.

Pro každou komunistickou stranu, která vážně chápe své poslání, je spojení s dělnickou třídou a ostatními pracujícími — spojení s politicky neorganizovanými občany, ale i řadovými příslušníky ostatních politic-

kých stran — kategorickým příkazem, je to základní podmínka jejich úspěchů. Konkrétně se tato skutečnost musí projevovat v určení strategie i ve volbě taktiky, ve formulaci politické linie, ale bezpodmínečně také v každodenním počínání všech stranických orgánů a organizací, každého člena a kandidáta strany. To platí v každé době a za všech situací — je nepřipustné obcházet tento základní požadavek, nic z něj nelze slehovat. Komunisté bez spojení s lidem už nejsou hodni tohoto jména, přestávají být komunisty...

Po nastolení politické moci dělnické třídy, v období diktatury proletariátu, se podmínky a nároky politického vedení kvalitativně mění. Ačkoli společnost stojí před dříve nevídanými úkoly, mnohé se zdá být snazší, a ne každý postřehne, že se začínají rýsovat nová úskalí. Gottwald varoval před zpychnutím, při každé příležitosti zdůrazňoval význam Národní fronty, stále znovu vybízel k upevňování spojení s lidem, s bezpartijními. Komunisté se oprávněně cítili být vítězi, svým nadšením strhávali ostatní k plnění úkolů socialistické výstavby vytyčených IX. sjezdem. Socialistická industrializace a postupná kolektivizace zemědělství vytvářely materiálně technickou základnu nové společnosti. Lidová moc a státní správa se organizačně upevnily, nemalé pokroky jsme zaznamenali i v kulturní revoluci. S postupujícími lety se však, zejména při složitosti národohospodářských problémů, začaly projevovat příznaky jakéhosi poklesu revolučního entuziasmu, vztah komunistů k bezpartijním utrpěl trhliny, socialistická demokracie začala být chápána formalisticky. Tam někde — snad bychom mohli říci na přelomu padesátých a šedesátých let — se začala »kypřit půda« pro uskutečnění plánů mezinárodního imperialismu, tam se v praxi začal bagatelizovat požadavek ideologické bdělosti, a tím se »potevřely dveře« pro nástup re-vizionismu.

»Vysvětlovat« problémy, s nimiž jsme se při výstavbě socialismu setkávali, »mechanickým přejímáním sovět-

ského modelu«, není jen naivita — je to zločinné počinání, je to výplod nejvulgárnějšího revizionismu, je to projev nejhrubšího antisovětlismu a antikomunismu (V takových případech je vyhýbání se jasné terminologii také oportunistem!) Nejplastičtější jsou důvody krize ve straně a společnosti vystiženy v Poučení, podrobně se jimi zabývala zpráva ústředního výboru pro XIV. sjezd. V podstatě se tehdy v negativním slova smyslu potvrdila teze, kterou správně oživil v letech 1969 až 1971 soudruh Gustáv Husák — že totiž socialistická společnost je taková, jaká je strana, a strana je taková, jaké je její vedení.

Každý jiný výklad znamená oslabování zásady vedoucí úlohy strany, tedy i její odpovědnosti vůči vlastní dělnické třídě i vůči mezinárodnímu komunistickému a dělnickému hnutí. A vůbec tu nezáleží na subjektivně »dobrých úmyslech« nebo na netřídně vykládaném pojmu »čestnosti« jednotlivců či kolektivních orgánů, vůbec nelze souhlasit s abstraktním poukazováním na obsahově i formálně »správná usnesení«. Jediným spolehlivým měřítkem je politická praxe, skutečný život strany i společnosti, skutečné počinání stranických orgánů a organizací i každého komunisty.

Zárodky porušování zásady sepětí strany s lidem (jemuž je vždy nutné rozumět jako spojení komunistů s bezpartijními) jsou zřejmé ve vývoji strany po Únoru. Nerespektovali jsme, žel, notoricky známé Leninovy myšlenky, v nichž varoval před bahnem, které se přidává k čistému revolučnímu proudu, před maloměšťáckými souběžci, před kolísavci a kariéristy. Doslova »přes noc« se řady strany rozrostly téměř o milión nových příslušníků. (I když je nutné připomenout, že Gottwald prosadil první prověrku, zavedení kandidátské lhůty a dočasné zastavení přijímání nových členů.) Vedle poctivých lidí, z nichž vyrostli principiální komunisté, se tehdy přiživilo nemálo konjunkturalistů, kteří vnesli do strany maloměšťácké názory. A ty se, jak známe z teorie i z vlastních zkušeností, projevují

podle situace buď »huráradikalismem«, sklony k sektářství, nebo pak opačnými tendencemi, kdy někdejší »dogmatici« opouštějí při bouřlivých plavbách stranickou loď, nebo (a to je mnohem horší!) si myjí ruce aktivním »reformátorstvím«, jinak řečeno — přechodem na revizionistické pozice. (A takový »přerod« nám v druhé polovině šedesátých let demonstrovala i řada funkcionářů, kteří se oháněli svou rádoby »teoretickou vyspělostí« — logika zrady je přivedla až k tomu, že ne jeden z nich dnes dává svou teoretickou výzbroj zcela otevřeně do služeb imperialistických centrál.) Těmto lidem se postupně dařilo zatlačovat ve straně dělníky do pasivity, získávali pozice, protože uměli »mluvit a psát«, pronikali do stále vyšších orgánů, ve stranické práci živilí formalismus, v němž se cítili jako ryba ve vodě. Co mohlo z takového nerespektování leninského stylu stranické práce, ze zneužívání zásad demokratického centralismu a z potlačování vnitrostranické demokracie vzejít? Mimo jiné — podceňování bezpartijních (bez ohledu na to nebo právě proto, že se o vztahu k bezpartijním kampaňovitě mluvilo), »velkopanský« vztah vůči bezpartijním, jejich komandování, jejich časté vyřazování z účasti na veřejném životě, formalistické uplatňování vedoucí úlohy strany v Národní frontě i ve společenských organizacích a potlačování jejich specifického poslání, koneckonců tedy — narušení žádoucích vztahů mezi stranou a bezpartijními a stále výraznější sektářská uzavřenost strany. Podle čeho se pak mají orientovat bezpartijní, koho mají následovat, jak je od nich možné žádat, aby aktivně podporovali stranickou politiku, aby se podíleli na její tvorbě i na jejím uskutečňování? V takových podmínkách nutně kvete pšenice demagogům, kverulantům, a zejména zahraničním nepřátelům a jejich domácím přísluhovačům, právě to je půda, v níž se pak daří revizionistům zesilovat svůj hlas, aniž by naráželi na adekvátní odpor. Je ovšem samozřejmé, že za takový vývoj strany a jejího vztahu k lidu je odpovědné tehdejší stranické

vedení. Maloměšťáckému živlu se podařilo umrtvit stranu a narušit její spojení s lidem, protože vedení nahradilo leninské normy stranického života subjektivismem, odtrhlo se od života lidu, ve formování politiky přeskakovalo vývojové etapy, nerespektovalo zásady třídního boje uvnitř země i v mezinárodním měřítku a trestuhodně podcenilo ideologickou bdělost.

*

Ve vývoji vztahů mezi stranou a lidem, mezi komunisty a bezpartijními, tvoří zkušenosti z let 1968—1969 zcela zvláštní kapitolu. Revizionisté — nejen podporováni, ale přímo dirigováni vnějšími i vnitřními nepřáteli — si na své prapory napsali, kromě mnoha jiných hesel, také kritiku nedostatečného spojení strany s masami. Znělo to nesporně působivě, protože to (alespoň zčásti) odpovídalo zkušenostem komunistů i bezpartijních z posledních let. Co se však dělo potom? Jak se poznané slabiny překonávaly? Revizionisté tvrdili (a někteří se tím v zahraničí ohánějí dodnes), že to bylo jakési období »renesance« autority KSČ, že se strana a lid »spontánně zaktivizovali«, že se spojení komunistů a bezpartijních »nebývale upevnilo«, ba přímo »rozkvétalo«. Ve skutečnosti však šlo o falešný obraz veřejného mínění, vytvářený nejagresivnějšími pravičáky ve sdělovacích prostředcích, byla to aktivizace maloměšťáků a kontrarevolucionářů. Jak mohla růst autorita strany, když ji denně vláčeli bahnem pomluv, když po ní plivali a označovali ji za prapůvodce jakéhosi »národního neštěstí«? Máme věřit tvrzení o aktivitě komunistů, kteří byli vedením opuštěni a ponecháni sami sobě, kteří viděli, jak se znevažuje dílo, jemuž zasvětili celý život a byli vystaveni psychickému, ale i fyzickému teroru? Jak mohli komunisté politicky působit, když se například členských schůzí před mimořádnými okresními konferencemi zúčastnilo necelých 35 procent členů a kandidátů strany? Vytvářela se snad

tolik proklamovaná »národní jednota« na třídním základě při respektování hegemonie dělnické třídy a vedoucí úlohy KSČ? Ve skutečnosti šlo o jednotu agresivní revizionistické kliky, zdivočelých maloměšťáků a kontrarevolučních živlů — byla to jednota přímo učebnicově antisocialistická.

Při hodnocení těchto zkušeností si nelze nepřipomenout leninské myšlenky o tom, že posláním strany je chránit lid, a zejména dělnickou třídu, před vlivem nepřátelských idejí a že není možné jít s masami, když jsou svedeny reakčními vůdci. V takových situacích je povinností strany — má-li si zachovat právo nazývat se komunistickou — nelítostně strhávat masky revizionistům a kontrarevolucionářům, otevřeně ukazovat dělnické třídě a lidu škodlivost jejich politiky a bez zaváhání všemi prostředky bránit revoluční vymoženosti, bránit socialistické zřízení. Takový postup neoslabuje, ale upevňuje spojení s pracujícími, nesnižuje, ale zvyšuje autoritu strany.

Nové vedení strany začalo po dubnu 1969 v politice, v revoluční strategii i v taktice tvořivě aplikovat zásady marxisticko-leninského učení. Obnovení gottwaldovského požadavku »Čelem k masám« svědčilo o tom, že se vztah strany a pracujících, spojení komunistů a ostatních občanů opět staly prvořadým úkolem. Bezpodmínečně však bylo nutné začít ve straně — její ideovou i organizační očišťovnou, rozchodem s revizionisty, aktivizací všech stranických orgánů a organizací, všech komunistů. Nebylo to jednoduché, zdaleka nešlo všechno tak hladce, jak se to snad jeví s odstupem dvanácti až třinácti let zejména těm, kdo nebyli »v ohni«, těm, kdo toto období poznávají už jen z učebnic a publicistických materiálů. Navždy si však zaslouží úctu velká část komunistů, kteří v těch nelehkých dobách pochopili a aktivně podpořili záměry nového vedení. Přesvědčivými argumenty i osobním příkladem pomohli bezpartijním a příslušníkům ostatních politických stran, aby se po pravičácké destrukci správně zoriento-

vali, aby rozeznali skutečné hodnoty socialismu od falešného pozlátka zdánlivě lákavých demagogických hesel. Především opětnému upevňování vztahů komunistů k bezpartijním vděčíme za politickou porážku pravice a antisocialistických sil, za poměrně rychlé překonání důsledků krize ve straně i ve společnosti, za obnovu důvěry ve stranu. Jen a jen tento postup nám umožnil navázat na nejlepší tradice z dějin KSČ, pokračovat v tom dobrém, co bylo od Února vytvořeno. A dobré výsledky ve všech oblastech života na sebe nedaly dlouho čekat, jak to dokazuje bilance provedené posledními třemi sjezdy.

*

Na XVI. sjezdu bylo ve zprávě ústředního výboru přednesené soudruhům Gustávem Husákem řečeno: »Vedoucí úloha strany se prohlubuje tím, jak strana působí jako skutečný předvoj dělnické třídy, širokých vrstev lidu, jak důsledně se řídí marxisticko-leninským učením a na jeho základě sjednocuje masy k výstavbě socialismu a komunismu, tím, jak obětavě a příkladně komunisté na všech úsecích bojují za program strany, jak upevňují jednotu strany a lidu.«¹ Na několika dalších místech sjezdové zprávy se velmi jasně zdůrazňuje nezbytnost upevňovat a prohlubovat všemi způsoby spojení komunistů s bezpartijními, rozvíjet politiku Národní fronty, získávat všechny čestné lidi pro naši věc, zvyšovat jejich socialistické uvědomění. To všechno má hluboký smysl, potvrzuje to nejen aktuální, ale trvalou platnost uvedených požadavků — a je to, koneckonců, pro všechny členy a kandidáty strany závazná směrnice.

Není sporu o tom, že řada stranických organizací správně chápe a účinně uplatňuje své poslání ve vztahu

¹ XVI. sjezd Komunistické strany Československa. Praha 6. dubna—10. dubna 1981. Praha, Svoboda 1981, s. 50.

k bezpartijním. Mnoho komunistů pokládá vysvětlování a obhajobu politiky strany za svůj základní úkol. Ve svém životě a v práci nezůstávají nic dlužni požadavkům na příslušníky organizovaného revolučního předvoje dělnické třídy a lidu, stanovy strany jsou pro ně skutečným základním zákonem; mají, řečeno s Dzeržinským, »jasnou mysl, horoucí srdce a čisté ruce« (což zdaleka neplatilo a neplatí jen pro »čekisty«!). Jsou to přirození »vůdci lidu« v pracovním kolektivu i ve svém okolí, těší se důvěře pracujících hlavně proto, že jejich slova jsou jasná a nerozcházejí se s činy. Ano, právě takové jsou předpoklady k tomu, aby naše agitace byla úspěšná, aby lidé chápali a podporovali politiku strany, aby v ní rozpoznali vyjádření svých zájmů a tužeb.

Žel, jak to bylo řečeno i na XVI. sjezdu, kladné hodnocení se nevztahuje na každou organizaci a na každého člena strany. Najdou se i takové organizace, jejichž vliv na nekomunisty nelze pozorovat. Někteří členové a kandidáti nepůsobí aktivně mezi bezpartijními, nijak zvlášť neprokazují svou stranickou příslušnost a s tím spojené uvědomění i angažovanost. Příčiny nalézáme v úrovni stranického života příslušných organizací, v jejich schopnosti (či přesněji: neschopnosti) správně chápat a účinně uplatňovat vedoucí úlohu strany v okruhu své působnosti. Jejich činnost čpí formalismem, pasívně souhlasí s usneseními vyšších orgánů, slovy se hlásí k politice strany, nejsou však schopny odpovídajícím způsobem reagovat na konkrétní požadavky života. V takovýchto organizacích členové a kandidáti tak řečeno »plní své základní povinnosti«, zúčastňují se schůzí i různých stupňů školení, ale nemohou být připraveni na to nejdůležitější: na působení vně strany, na přesvědčování bezpartijních, na aktivní práci v zastupitelských sborech, v orgánech Národní fronty a ve společenských organizacích. Život takových organizací připomíná jakési měšťácké »spolkaření«, přesvědčení se vzájemně přesvědčují, charakteristická je pro ně sektářská uzavřenost. Pod jejich

»vedením« mohou bez odpovídající odezvy bujet nej-
různější nešvary, nesprávné politické názory nikdo
nepotírá, kritika pracujících je přehlížena, či dokonce
potlačována, mezi řídicími pracovníky se uhnízdí ne-
náročnost, v kádrové politice vládne nepřipustná sho-
vívavost, formalismus postihuje i společenské organi-
zace. Přirozeným důsledkem pak je nejen ztráta autori-
ty příslušné organizace, ale též znevažování celé strany
a její politiky.

Politice strany a její autoritě velmi škodí jevy, které
lze souhrnně označit (a to je leninská myšlenka!) za
»komunistickou nadutost«. Někteří jednotlivci jako by
zapomněli na trpké zkušenosti z konce šedesátých let,
kdy právě kritika tohoto neudu (i když účelově dema-
gogicky značně zveličená) patřila k nejpůsobivějším
zbraním v pravičáckém arzenálu. Lidé jsou oprávněně
pobouřeni, když si některý jednatel, člen nebo funk-
cionář strany počíná, jako by byl vybaven právy ja-
kéhosi »samovládce«, když ztotožňuje stranu se svou
osobou. V rozporu se základními normami stranického
života (v nichž jsou zahrnuty i zásady vztahů k bezpar-
tijním), v rozporu se stanovami strany a závěry sjezdů
se takoví jednotlivci povyšují nad bezpartijní a pří-
slušníky ostatních politických stran, považují je za ja-
kousi »masu«, které je souzeno řídit se jejich koman-
dem, za »materiál« pro volby, brigády a socialistickou
soutěž. Zvláště trestuhodné je, když kdokoli vidí ve
stranické legitimaci jízdenku k vlastní kariéře nebo
poukázku k získávání osobních výhod, často i v rozpo-
ru s platnými zákony. Může takový člověk mít autori-
tu, může být politicky pevný a pracovně náročný, může
někoho získat k uvědomělému občanskému jednání?
Nejednou už bylo řečeno, že takové svévolné špinění
čistého obrazu strany nelze trpět — nikdo nesmí pod-
léhat představám, že jeho strom poroste tak vysoko,
aby na něj strana nedosáhla. Tyto jevy ovšem nelze ge-
neralizovat, jsou to rozhodně spíše výjimky, není však

možné se s nimi smířovat, musíme je včas a rozhodně potírat.

Neposloužilo by nám zavírat oči před skutečností, že někdy mají stranickou legitimaci i lidé politicky nepevní, ideově rozkolísaní. Občas to považujeme za frázi, i když je to pravda pravdoucí, že budování socialismu není procházka po »rajské zahradě«, že se musíme potýkat s většími či menšími těžkostmi, že na naši cestě jsou i výmoly a skály. Vždyť socialismus je, historicky vzato, velmi mladý společenský řád (jak dlouho trvalo, než se kapitalismus »ustálil« do své nynější podoby, — a chce někdo tvrdit, že je bez těžkostí, že je to vzor pro budoucnost lidstva?), dělnická třída a lid se učí vládnout, plní průkopnické poslání v třídně rozděleném světě. Proto je nemyslitelné vyhnout se omylům, chybám, těžkostem. Kdo nepromyslel a nepochopil tuto základní pravdu, přestává být revolučním optimistou, ztrácí historické perspektivy, a proto nemůže obstát v náporu zkoušek, kterým jsme zákonitě vystaveni. Je to, žel, tak, že někteří členové strany »dezertují« právě v situacích, kdy jim stranická příslušnost velí postavit se proti nesprávným názorům, přesvědčivě šířit stranickou pravdu, bít se za pochopení naší politiky a za její důsledné uskutečňování. Najdou se takoví, kteří jsou ochotni holedbat se svou stranickou příslušností, jen když »svítí sluníčko«. Jakmile se však obloha zatáhne a (nedej bůh!) začnou bít hromy, mají (promiňte) srdce v kalhotách. Když je třeba přidat do kroku, zvýšit úsilí, podléhají škarohlídství, šíří kolem sebe porážecké nálady, zahazují flintu do žita. V praxi se to projevuje i tak, že se vyplývá mnohem víc energie na to, jak dokázat, že ten či onen úkol je nesplnitelný, než na tvůrčí hledání východisek. Na bezpartijní spoluobčany působí takové počínání nakažlivě, mnohým z nich znemožňuje správnou orientaci, oslabuje jejich důvěru ve stranu, podlamuje jejich vůli podílet se činnorodě na překonávání vzniklých překážek.

Kořeny poraženectví v našich vlastních řadách jsou

opět v maloměšťáckém myšlení, v maloměšťáckém chápání politiky a jejího uskutečňování — maloměšťáctví vždy bylo a zůstane porodní bábou oportunistu a revizionismu. Právě v zájmu autority strany, v zájmu správného uplatňování její vedoucí úlohy — tedy i v zájmu spojení s lidem — nám povinnost káže aktivně (teoreticky i konkrétně) potírat každý příznak pasivity a kapitulantství. Vždyť bude méně záležet na tom, »kolik je nás«, nesrovnatelně víc záleží na tom, »jací jsme«. V praxi to mimo jiné znamená plnit úkol zkvalitňování členských řad v celé šíři, tedy — náročně vybírat nové kandidáty, ale neméně náročně, nestranně prověřovat každého člena a dbát na očišťování strany od lidí, kteří nejsou s to unést tíhu revoluční odpovědnosti, kteří nemají předpoklady být bojovnými komunisty. V očích bezpartijních spoluobčanů to straně jen prospěje, upevní to její svazek s nimi.

Bylo by ovšem hrubou vulgarizací chápat nezbytnost spojení strany s lidem jako pokyn »podbízet se«, jako snahu získat všechny a každého »stůj co stůj«. Chlácholení, zakrývání nepříjemných skutečností, neodpovědné sliby a demagogie jsou metody vlastní buržoazním politikům — a od nich (konečně, přímo či nepřímo v jejich službách) se to naučili a »brilantně« zvládli pravicoví oportunisté a revizionisté. Naší nejpůsobivější zbraní vždy byla, je a musí zůstat pravda! A proto nás nic nepřiměje k tomu, abychom se otevřeně nepostavili proti jednotlivcům či skupinkám, které se netají svými anti-socialistickými názory — a tam, kde svými činy překročí meze zákonů, se nám nesmějí »třást ruce« při použití odpovídajících postihů. Bez ohledu na různé »dobré rady« a útoky z druhého břehu tak musíme postupovat právě v zájmu socialistické demokracie a třídně chápaných lidských práv.

Stejně tak v zájmu pravdy musíme otevřeně vystupovat proti těm, kdo si socialismus vykládají velmi svérázně — halasně se hlásí o svá práva, ale plnění povinností je jim proti srsti, bezostyšně cizopasí na vý-

sledcích společného díla, aniž by se o ně přičinili, za-
neřádují náš život maloměšťáckými měřítky blahobytu
a způsobů jeho dosažení. Čím rozhodněji budeme proti
takovým lidem bojovat (a nejen slovy), čím účinněji
budeme odstraňovat příčiny, z nichž toto býlí vyrůstá,
tím pevnější bude spojení strany s dělnickou třídou,
tím víc nás budou podporovat čestní lidé — a těch je
většina, většina, na níž nám záleží.

*

Spojení strany s dělnickou třídou a lidem má mnoho
aspektů, představuje široký komplex podmínek a
způsobů — mnohem širší, než je možné postihnout
v jednom článku. Je to však prvořadá zásada, která vy-
chází z myšlenek leninského učení o nezbytnosti tříd-
ního spojení se všemi potenciálními spojenci dě-
lnické třídy. Schopnost komunistické strany organizo-
vat, rozvíjet a obohacovat toto spojení má klíčový
význam pro osud socialistické revoluce (která, jak
známo, nastolením diktatury proletariátu nekončí, ale
začíná).

Komunistická strana Československa má z rozvíjení
vztahů k bezpartijním bchaté (žel i negativní) zkuše-
nosti, má z čeho vycházet, má na čem budovat, aniž by-
chom setrvali na tradičních metodách a nevyužívali
nové možnosti a způsoby. Základem pro získávání ne-
komunistů jsou závěry XVI. sjezdu a jejich uskutečňo-
vání, závěry, k nimž se přihlásila celá Národní fronta
a které se staly programem celé společnosti. Nikdy ne-
smíme dovolit, aby vztah strany k bezpartijním byl
chápán konjunkturálně, jeho konkrétní podoby vždy
musí odpovídat obsahu socialistické demokracie, při-
spívat k jejímu prohlubování a zdokonalování. A čím
jsou úkoly složitější — ba právě tehdy! — tím intenzív-
nější musí být naše úsilí o správný vztah k nekomuni-
stům, o získání všech poctivých lidí. My, komunisté,
sloužíme lidu, pracujeme pro uskutečnění jeho nejvlast-

nějších zájmů a můžeme uspět jen ve spojení s ním,
jen s jeho aktivní podporou — pro nás tedy nemůže
existovat jiná cesta než čelem k lidu.

Tvorba, č. 10/1982

VYSTOUPENÍ NA 6. ZASEDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

V PRAZE
21. DUBNA 1982

Soudružky a soudruzil

V těchto dnech si připomínáme třinácté výročí dubnového zasedání v roce 1969, na němž byl prvním tajemníkem ústředního výboru zvolen soudruh Gustáv Husák. V dějinách strany to bude zapsáno jako vítězství první etapy zápasu tisíců oddaných komunistů a československých vlastenců proti pravicovým oportunistům a nepřátelům socialismu. Byl to přelom, od kterého vedla sice nelehká, ale úspěšná cesta k opětovnému nastolení socialistických hodnot života společnosti a k jejich tvůrčímu rozvíjení. Tehdy byly vytvořeny i základní předpoklady cílevědomé práce ústředního výboru a jeho předsednictva. Na pořad našich jednání se postupně, zejména po XIV. sjezdu, dostaly všechny zásadní otázky života strany a socialistické společnosti. Pravda ovšem je, že toto úsilí nebylo vždy na jednotlivých úsecích provázáno odpovídající úrovní organizátorské práce, ne každý by z důsledné kontroly vyšel s čistým štítem.

V řadě zasedání ústředního výboru připadá významné poslání i dnešnímu, které věnujeme národním výborům. Nejen proto, že toto téma nastolujeme po patnácti letech; rozhodující je, že výsledky našeho jednání mají podnítit další zdokonalování činnosti národních výborů. Mají přispět k prohlubování socialistické demokra-

cie, které naše strana v duchu závěrů svých sjezdů věnuje soustavnou pozornost.

Často — a jistě právem — uvádíme statistické údaje o celkovém počtu poslanců, o sociálním složení zastupitelských sborů, o podílu žen a mládeže jako jeden z důkazů demokratičnosti našeho státu. Tato čísla svědčí, že moc v této zemi patří opravdu lidu, a ne úzké vrstvě »vyvolených«, ať už představitelům buržoazie, či jakési »elitě« podle pravičáckých představ.

Složení zastupitelských sborů je ovšem jen jedním z důkazů předností socialistické demokracie. Daleko přesvědčivější je pravomoc národních výborů, jejich postavení v organizaci socialistického státu i jejich přímá odpovědnost voličům. Jsou to v plném slova smyslu orgány lidové moci. Jejich posláním je všestranně sloužit lidu a získávat co největší množství občanů k bezprostřední účasti na řízení veřejných záležitostí. V činnosti národních výborů tak nachází výraz i politická jednota našeho lidu vedeného Komunistickou stranou Československa.

Národním výborům se dostalo spravedlivého ocenění na XVI. sjezdu. Vykonalý mnoho záslužného v uskutečňování politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty. Významně se podílejí na řešení všech záležitostí, které bezprostředně ovlivňují život lidí. Přesto však je nutné souhlasit s myšlenkou, která jako červená nit prostupuje zprávou předsednictva ústředního výboru, že to, co bylo včera dobré, dnes a zítra už nestačí. Obecně platí, že vyspělou socialistickou společností nevybudujeme průměrnou, či dokonce podprůměrnou prací.

Z dopisů občanů a z poznatků poslanců zákonodárných sborů vyplývá, že ne všechny národní výbory jsou stejně úspěšné, práce mnohých je charakterizována průměrností, je i dost podprůměrných. Je to tím vážnější, že nedůsledná činnost národních výborů bezprostředně ovlivňuje spokojenost občanů, ano, i jejich politické názory. Vždyť každý zádrhel v hromadné do-

pravě, každé selhání služeb či obchodu, nepořádek ve městech i obcích, nedostatky v bytové výstavbě, v občanské vybavenosti a v kulturním životě — všechno se zpravidla neobrací proti konkrétním vlnám, ale proti národním výborům, proti straně a socialismu. Národní výbory proto musí doslova každodenně pracovat s vědomím, že mají v ruce jeden z rozhodujících klíčů k upevňování důvěry pracujících v politiku Komunistické strany Československa a Národní fronty. Charakteristickým rysem socialistické demokracie musí být jednota slov a činů, soulad mezi politickou a konkrétními výsledky práce jednotlivých orgánů. A je nasnadě, že tento požadavek se netýká jen národních výborů.

V dokumentech předsednictva ústředního výboru a vlády se ve vztahu k národním výborům za poslední tři roky řešila řada závažných otázek. Mezi nejvýznamnější patří rozhodnutí o zvýšení úlohy plenárních schůzí národních výborů. Jeho cílem je prosadit takové metody činnosti, které výrazně posílí principy demokracie. Vymezí dělbu práce mezi pléna a radami a umožní, aby se pléna věnovala zásadním otázkám. Zkušenost nás však učí, že ani sebedokonalejší směrnice okamžitě nezačnou jako »automaticky« působit, že vždy jde o proces, který je charakterizován zápasem nového se starým. I v národních výborech půjde o to, abychom důsledně překonávali mnohaleté návyky, které jsou jakoby pohodlnější, ale o to mizivější výsledky přinášejí.

Nelze se smířovat s tím, aby poslanci byli odsouzeni k úloze jakýchsi pasívních »schvalovačů« materiálů, jejichž monopolním »výrobce« je aparát nebo úzký okruh jiných odborníků. Mnoho bude záležet na správné volbě témat, na tom, aby se pozornost věnovala těm problémům, které »hýbou« obcí, městem, okresem či krajem. Musíme se vymanit z praxe, kdy jsou pléna (ale platí to i o radách) zavalována neúnosným a pro poslance nezvládnutelným množstvím materiálů. I tu musí

platit ono známé Leninovo »raději méně, ale lépe«
A už vůbec žádný smysl nemá opakovat i několikrát
usnesení k jedné a téže věci — užitečnější je věnovat
čas a energii důsledné organizačorské práci a kontrole.
Pozorná příprava plenárních schůzí je nejlepší obranou
proti formalismu. Vynucuje si lepší informovanost po-
slanců. Povzbudí jejich zájem i aktivitu, ale i zájem ši-
roké veřejnosti a vytváří předpoklady pro správná roz-
hodnutí a pak i pro jejich uskutečňování.

Středem pozornosti plén a rad musí trvale být přede-
vším volební programy. Vznikaly za přímé účasti široké
veřejnosti, občané s nimi souhlasili ve volbách a vyjád-
řili tím i své odhodlání podílet se na jejich plnění. My,
socialističtí poslanci, se od buržoazních odlišujeme
— mimo jiné — tím, že voliči pro nás nejsou jen »hla-
sovacím materiálem«, že odpovědnost vůči nim pro nás
nesmí být prázdným pojmem, že na své předvolební sli-
by nesmíme zapomenout. Musíme to dokázat i ve vzta-
hu k volebním programům, které v místních podmín-
kách vyjadřují politiku Komunistické strany Českoslo-
venska a Národní fronty a obsahují zpravidla všechny
zásadní úkoly příslušného národního výboru. Na váž-
nosti jim nemůže ubrat ani to, že někdy nově vzniklé
okolnosti nedovolují splnit ten či onen úkol. Jen na to
dbejme, abychom to neskrývali, aby změny byly pro-
váděny s vědomím občanů, za jejich účasti a s jejich
pochopením.

Lenin nejednou zdůrazňoval spojitost socialistické
demokracie a ekonomiky, poukazoval na jejich vzájem-
nou podmíněnost. Je logické, že i ve volebních progra-
mech je hospodářství zpravidla na prvním místě. Před-
určuje to jeho podíl na celkové ekonomice státu,
a zvláště jeho poslání v uspokojování potřeb občanů.
Těmto otázkám věnuje zpráva předsednictva ústřední-
ho výboru odpovídající pozornost. Žel, v hospodářství
řízení národními výbory jsme už dlouho svědky
zásadního rozporu: podniky obvykle obstojně plní
plánovací ukazatele, ale veřejnost je často — a to

oprávněně — nespokojena. Nedávno schválené nové podmínky řízení a plánování na tomto úseku mají postupně vést ne-li k zásadnímu obratu, tedy alespoň k nápravě nejkřiklavějších nedostatků. Národní výbory jsou zodpovědny za to, aby nové podmínky byly důsledně uplatněny; aby lidé byli se službami a místním průmyslem spokojenější; aby se podnikové zájmy nepřetvářaly do rozporu se zájmy společnosti, či aby nad nimi dokonce nepřevládly. Národní výbory nemají možnost nahrazovat odborné řídicí štáby jednotlivých podniků a závodů. Jejich úkolem však je vyžadovat, aby odpovědní lidé skutečně odpovědně plnili své povinnosti. Vymáhat to důslednou kontrolou, kritikou, je-li třeba, i veřejnou, aby občané věděli, kdo konkrétně zavinil ten či onen nedostatek, ale i kádrovou politikou.

Rozhodující roli v zabezpečování potřeb občanů musí samozřejmě sehrát socialistický sektor. Řada nedostatků se však dá překonat formami, zjednodušeně řečeno, »individuálního podnikání«. Ale už se setkáváme i se soudruhy, kteří v této souvislosti projevují až dojemné »obavy o socialismus«. V podmínkách převládajících socialistických výrobních vztahů nám přece »malovýroba nemůže plodit kapitalismus«. Nezapomínejme však, že socialismu nejvíce škodí nespokojenost lidí s úrovní nejběžnějších, ale přepotřebných služeb. V každém případě je to pro socialismus škodlivější než několik stovek, byť i »soukromě podnikajících« řemeslníků, kteří poslouží lidem.

Ve volebních programech má významné místo akce Z. Údaje o dosahovaných výsledcích jsou všeobecně známy. Je ovšem pravda, že omezení investičních prostředků v akci Z způsobilo národním výborům mnoho starostí. Nelze však souhlasit s názory, že to »svazuje národním výborům ruce«, že »nebude na čem rozvíjet iniciativu lidí«. Okolnosti se změnily a národní výbory, respektive akci Z, to nemohlo obejít. Takzvané neinvestiční programy akce Z skýtají občanské iniciativě široké možnosti. Lidé je nebudou ignorovat, když je

dokážeme plánovat a uskutečňovat cílevědomě, s viditelnými výsledky — a jestliže je dokážeme také uchránit. Nebo snad opravdu není možné přesvědčit lidi, aby se podíleli na zlepšování životního prostředí (byť dílčími akcemi) včetně vzhladu našich měst a obcí a čistoty v nich? Žel, právě to jsou jevy, které řadě našich národních výborů nedávají nejlepší vysvědčení. Totéž platí o schopnosti národních výborů reagovat účinně na takzvané mimořádné okolnosti, řešit je mimořádnými způsoby. (Stále znovu se například někteří funkcionáři diví, že v zimě také mrzne a sněží. Přitom však strpí, aby příslušní odpovědní pracovníci provokovali v létě veřejnost mnohomluvným ujišťováním o »dobré připravenosti na zimu«.)

V této souvislosti si nemohu odpustit poznámku o Praze. Zhruba posledních dvanáct let patří nesporně k neúspěšnějším v řešení problémů československého hlavního města. Mimoto dokázali Pražané pod vedením městského výboru strany podpořit závěry našich sjezdů obdivuhodnými činy. Mimořádné díky si zaslouží za rozhodnutí zabezpečit rekultivaci nejprve šesti tisíc hektarů a nyní dalších 10 tisíc hektarů půdy na Šumavě. To je opravdu příklad hodný následování. Ale pokud jde o podmínky života pražských občanů, byli jsme, myslím si, ve zprávě předsednictva ústředního výboru dost shovívaví. Předsednictvo ústředního výboru se Prahou často zabývá, ale nevím, zda by nestálo za to věnovat těmto problémům třeba i jedno zasedání ústředního výboru. Umožnilo by to objektivně posoudit současný stav, ocenit dobré výsledky, určit, co z nedostatků je zapříčiněno nerozumnou dělbou pravomocí mezi Národním výborem hlavního města Prahy a obvodními národními výbory či úrovní řízení, tedy subjektivními činiteli.

Mnoha konkrétními údaji by bylo možné dokázat, jak prospěšná je pro řešení místních problémů spolupráce národních výborů s ústředně řízenými závody či organizacemi. Leckde však se teprve chystají k prvním kro-

kům a najdou se i takoví ředitelé, kteří bez uzardění tvrdí, že jim »po tom nic není«. Bezpochyby musíme počítat s tím, že v nových podmínkách se možnosti závodů omezují. Ale pracovníci těchto závodů přece žijí v příslušných místech a okolí. Z jejich řad je mnoho poslanců a jim stejně jako stranickým organizacím a hospodářským vedoucím nesmí a nemůže být jedno, jak se jejich město vyvíjí.

Existují i další slabiny a z nich vyplývající úkoly. Samostatné téma představuje například politickovychovná práce národních výborů. Nedá se tu sice mluvit o »poli neoraném«. Ale mnohé zbývá vykonat, aby kultura byla vždy skutečně kulturní; aby osvěta zvyšovala socialistické uvědomění pracujících; aby nešlo jen o počty vykazovaných akcí bez ohledu na jejich úroveň a výsledný efekt. Na všechno však čas není...

Považují však za nezbytné upozornit na povinnost národních výborů mnohem aktivněji přispívat k upevňování občanské kázně. Je to široký pojem, který zahrnuje dopravní kázeň motoristů i chodců, vztahy mezi lidmi, poměr občanů k socialistickému majetku, k zařízením, která slouží veřejnosti, atd. Všechno však začíná od vztahu k vlastní práci, od plnění svěřených povinností, což samozřejmě také platí pro národní výbory, jejich poslance, vedoucí pracovníky a aparát. I v tomto směru je věru co kritizovat. Nenatropilo snad už dost škod smířlivé »přivírání očí« například při klaudacích různých stavebních akcí? Neušlo naší pozornosti, jak se na mnoha místech zhoršila třeba kvalita silničních staveb, ačkoli je většinou financují a přejímají národní výbory?

Za porušování občanské kázně lze právem označit i šířící se projevy korupce, které jsou předmětem živé kritiky veřejnosti. Národní výbory — samozřejmě za účasti orgánů činných v trestním řízení — nesmějí podléhat názorům, že jsou bezmocné, že »kde není žalobce, není ani soudce«. Nebo je opravdu tak nemožné zjistit, kde vlastně berou meloucháři materiál, který je všude

Jinde nedostatkový? Opravdu nejsme s to udělat přítrž projevům protekcionářství? V úsilí o potírání těchto jevů ovšem mohou uspět jenom ti, kdo sami mají čisté ruce. Nejde o plané moralizování. Soudy už se musely zabývat trestnou činností některých pracovníků, ale i funkcionářů národních výborů. Všichni musíme cítit odpovědnost za to, aby šlo opravdu o zcela ojedinělé výjimky. Kvůli několika nepoctivcům je totiž v sázce vážnost celých národních výborů i pověst drtivé většiny poctivých a obětavých poslanců a pracovníků.

Rozvoj socialistické demokracie ovlivňují národní výbory především vztahem k veřejnosti, těsným stykem orgánů i jednotlivých poslanců s voliči. Plenární schůze místních národních výborů jsou v zásadě veřejné — veřejnost by na nich tedy neměla chybět. A skutečně nechybí tam, kde funkcionáři mají o účast občanů upřímný zájem, kde se projednávají zajímavé problémy, kde se »nemlátí prázdná sláma«. To platí o všech formách styků s voliči — každá akce je tím vyhledávanější a živější, čím pozorněji se reaguje na rozumné a uskutečnitelné podněty občanů, aniž by se trpěl necitlivý vztah k nim nebo příkré potlačování oprávněné kritiky.

V národních výborech záleží velmi na tom, aby se rozvíjela činnorodá spolupráce v duchu Národní fronty; aby se správnými metodami upevňovala politická jednota poslanců, aby se k účasti na řízení veřejných záležitostí vytvářely podmínky pro bezpartijní i příslušníky nekomunistických stran. Základním předpokladem pro důvěru, zájem a podporu veřejnosti je, aby se národní výbory neutíkaly s řešením vážných problémů za zavřené dveře kanceláří a poradních místností; aby se na problémy uměly dívat očima svých voličů, aby chápaly jejich starosti. Ať si národní výbory nikde nezjednodušují vysvětlování nezájmu veřejnosti o jejich práci či o účast na veřejně prospěšných akcích tím, že jsou lidé »špatní«, že je »nechápu« atd. Mezi uvědoměním voličů v jednotlivých místech nemohou

být žádné nebetyčné rozdíly — příčina bude spíše v rozdílech mezi funkcionáři a poslanci, nezdary mají svůj původ ve stupni jejich schopností a obětavosti.

Při kritickém posuzování národních výborů by bylo neobjektivní přezírat jevy, které jim komplikují práci. Je dobře, že ubylo hlasů, které nerealisticky požadovány, aby národní výbory kdeco řešily takzvané požadovaných zdrojů. Tím ovšem nemá být řečeno, že národní výbory už nemají žádné rezervy, že vyčerpaly všechny zdroje. Jen o to jde, abychom ani od národních výborů nežádali zázraky, abychom jim neukládali nereálné úkoly, abychom na jejich účet nepřipisovali slabiny jiných. Nebo snad mohou národní výbory přispět například ke spokojenosti zákazníků, když obchod a výroba nezajistí takzvané nedostatkové zboží?

I pojem »demokratický centralismus« si někteří soudruzi vykládají velmi svérázně a nejraději by škrtili ono »demokratický«. Ne náhodou odsuzuje zpráva předsednictva ústředního výboru některé nezdravé centralizační tendence. Jejich nositelé mají sklon všechno řídit a rozhodovat v »centru«, ale odpovědnost nechat národním výborům. Jednou je to snaha centralizovat řízení ČSAD. Jindy zase někteří »organizátoři« vidí všelék proti známým nedostatkům veřejného stravování v tom, že se vytvoří generální ředitelství restaurací, řízené ministerstvem vnitřního obchodu atd. atp. Stejně je to i s tolik kritizovanou rozbuželou neúčelnou administrativou, jež postihla i národní výbory, které si jí asi samy nevymýšlejí. Nejsem si jist, ale snad by se této záplavě dala postavit aspoň částečná hráz, kdyby se požadavky a instrukce všech centrálních orgánů vůči národním výborům »prosévaly« na jednom místě — snad v civilně správním úseku ministerstev vnitra. Jinak to těžko někdo uhlídá a stále znovu budeme zjišťovat, jak nám tato mnohohlavá saň byrokracie utěšeně tloustne. I pro krajské a okresní národní výbory platí, aby méně spoléhaly na papírové směrnice a důsledněji rozvíjely živý styk s národními výbory nižších

stupňů, aby jejich funkcionáři, poslanci a pracovníci pomáhali řešit problémy přímo na místě.

Naše strana převzala historickou odpovědnost za politické vedení socialistické společnosti. Proto nelze jinak než hledat i příčiny nedostatků vyskytujících se v práci národních výborů, v postupu komunistů, v činnosti stranických orgánů a organizací. Někdy jsou důvodem nesprávně chápané »společné zájmy« při prosazování místních požadavků. Jindy nevidí stranické orgány v národních výborech a jejich poslancích jeden z nejučinnějších nástrojů rozvíjení socialistické demokracie. Podceňují je, nepracují s nimi dost soustavně, nepomáhají jim. Především v účinnějším uplatňování vedoucí úlohy strany je záruka zvýšení aktivity národních výborů a stále dokonalejšího plnění jejich odpovědného poslání.

Přes oprávněnou kritičnost je spravedlivé ocenit všechno dobré, co národní výbory už dokázaly. Poděkovat poslancům, kteří, obrazně řečeno, »v první linii« vedou zápas za uskutečňování naší politiky, za soulad místních a celospolečenských zájmů, za uspokojování potřeb svých voličů. Národními výbory — touto školou řízení socialistické společnosti — prošly za dobu od národní a demokratické revoluce už milióny poslanců, kteří se významně podíleli na úspěších výstavby socialistické společnosti. Jestliže nyní ústřední výbor vytyčuje vyšší požadavky, pak je to v souladu s potřebami současné etapy vývoje společnosti; je to součást boje, jak to na 4. zasedání ústředního výboru formuloval soudruh Gustáv Husák, proti všem projevům oportunistů v praxi; je to součást zápasu celé strany a společnosti za úspěšné splnění závěrů XVI. sjezdu. A tento cíl si jistě zaslouží pochopení a aktivní podporu.

*Podle původního textu vystoupení.
Osobní archiv autora*

DEN VÍTĚZSTVÍ — POUČENÍ I NADĚJE

Z ČLÁNKU UVEŘEJNĚNÉHO
V SOVĚTSKÉM LISTU IZVESTIJA
9. KVĚTNA 1982

Třicet sedm let uplynulo ode Dne vítězství, ale generace, které byly jeho současníky, na něj stále živě vzpomínají — a zapomínat by neměli ani ti, kdo se narodili později. Byl to den, který by na věčné časy měl uctívát celý svět. Tehdy — 9. května 1945 — zmlkly v Evropě zbraně, skončila největší a nejstrašnější válka v dějinách. Smutek svíral srdce nad požářišti měst a sutinami závodů, dlouho ještě neoschly slzy matek, žen a dětí oplakávajících více než 50 miliónů mrtvých. Ale v ten den převládalo v lidských myslích radostné poznání: je mír! Lidstvo si s ulehčením vydechlo — smrtonosný mor nacismu byl zažehnán, hitlerovská hydra byla dobytá ve svém vlastním doupěti. A mohutný proud všech citů se sléval v jediné odhodlání: už nikdy válku!

Čas plyne neuvěřitelně rychle, život přináší denně nové radosti i starosti — vždy však bude užitečné zamýšlet se znovu a znovu nad příčinami vzniku, nad průběhem, nad charakterem i výsledky druhé světové války. Jsme tím povinováni současným i budoucím pokolením, podněcuje nás k tomu celý poválečný vývoj, a zvláště současná složitá situace v mezinárodních vztazích, ale i snahy určitých buržoazních kruhů »přetvářet dějiny« podle vlastních představ či na objednávku novodobých adeptů na světovládu.

Dnes už všeobecně známé diplomatické dokumenty jsou těžkou obžalobou státníků tehdejších kapitalistických mocností, odhalují jejich pokrytectví, jejich cynické kupčení s osudy lidstva. To oni odmítáním sovětských návrhů na zajištění kolektivní bezpečnosti a svými ústupky dláždily cestu Hitlerově rozpínavosti. Ne, nemůžeme to vysvětlit jejich naivitou a vůbec už je jejich postup neomluvitelný »snahou o zachování míru«, jak to svého času tvrdil A. N. Chamberlain. Jejich počínání bylo diktováno jen a jen třídními zájmy velkoburžoazie, imperialistickými cíli a z toho logicky plynoucím militantním antisovětismem. Hitler se přece dostal k moci jako mluvčí zájmů německého velkokapitálu, který byl tisícerymi svazky hospodářsky, ale i politicky spojen s obdobnými kruhy Francie a Velké Británie. Lhostejnost k osudu republikánského Španělska i k utrpení etiopského lidu, pasívní přehlížení růstu nacistické vojenské síly, souhlas s anšlusem Rakouska a aktivní podíl na likvidaci Československa — to byly milníky, které vroubily cestu ke světové válce. Hitlerovské Německo bylo nejagresivnějším imperialistickým státem. Proto je ostatní západní mocnosti posilovaly nejrůznějšími ústupky s jediným cílem: směřovat úder jeho válečné mašinérie proti Sovětskému svazu. První socialistický stát byl v očích velkoburžoazie všech zemí »vředem« na těle světa, jeho příklad pro ně představoval smrtelné nebezpečí, které mělo být stůj co stůj likvidováno.

Válka začala jako vysloveně imperialistická. Vždyť tehdejší polské vládnoucí kruhy patřily třídně vzato s Hitlerem do stejné »krvné skupiny«. Ne poprvé posloužil šovinismus za válečný prapor, znovu šlo o »Lebensraum«, znovu bylo na pořadu dne rozdělení sfér vlivu mezi imperialistickými mocnostmi. Proto neposkytly Francie a Velká Británie absolutně žádnou pomoc krvácející polské armádě, proto se na západních hranicích Německa vedla ona »podivná válka«. Jenže pak utrpěla Francie až neočekávaně rychle zdrcující

porážku, téměř celá Evropa se dostala pod uzurpátorskou hitlerovskou botu a na anglická města se sypaly nacistické bomby. To už bylo zřejmé, že se sypalýtickým »mírotvorcům« vymkla reže z rukou, že i jim hrozí smrtelné nebezpečí, že Hitlerova nenasytnost se nemíní zastavit před ničím.

Napadením Sovětského svazu se charakter války zásadně změnil. Pro sovětský lid to byla Velká vlastenecká válka, nacismem porobené národy vedly válku národně osvobozenickou. Veřejnost většiny zemí světa i realističtí politikové pochopili, že v zájmu záchrany lidstva je nezbytné spojit síly proti nacistickému nebezpečí. Neplatí to ovšem o všech západních politicích. Našli se i takoví, kteří si pro vhodnou chvíli skrývali své antisovětské a imperialistické karty. Sázeli na vzájemné vykrvácení Sovětského svazu a Německa, snili o chvíli, kdy jim to umožní diktovat mírové podmínky ve svůj prospěch . . .

Statečný boj sovětského lidu ovšem zásadně změnil i průběh války. Proti hitlerovské mašinérii, které sloužila velká část evropské ekonomiky, stanuli lidé, kteří na život a na smrt hájili svou socialistickou vlast. Bili se za poznanou svobodu, bránili své revoluční vymoženosti a od prvních do posledních hodin války plnili posvátné internacionalistické poslání. K nim se s obdivem upíraly zraky celého světa, jejich hrdinský boj byl pro všechno lidstvo zářícím majákem naděje. Navzdory všem těžkým ztrátám v prvních měsících Velké vlastenecké války bylo brzy zřejmé, že se nacistické vojenské štáby osudně přepočítaly. Sovětský lid a jeho armáda jim udělaly čáru přes rozpočet. Hitlerovští vlkodlaci nestačili počítat vylámané zuby. Plány na »bleskovou válku« ztroskotaly. A pak už pod náporem Rudé armády, podporované veškerým sovětským lidem vedeným leninskou komunistickou stranou, nezbylo hitlerovským »dobyvatelům světa« nic jiného než ustupovat od Moskvy, Stalingradu a Leningradu až do Berlína . . .

Nikdo nesnižuje zásluhy spojenců — zejména jejich

poctivých vojáků a realistických politiků — o porážku nacismu. Když na Labi objímali američtí vojáci rudoar-mejce, měli upřímnou a jistě zaslouženou radost z vítězství, věřili v mír a v poválečnou spolupráci spojenců. Ale radovali se všichni tehdejší západní politikové stejně upřímně? Kolik jen někteří z nich zosnovali pokusy o »separátní mír«! Vzpomeňme, jak Harry Truman spekuloval se zneužitím amerického monopolního vlastnictví atomové pumy!

Všechno pokrokové lidstvo — navzdory některým falzifikátorům historie — oceňuje úlohu Sovětského svazu ve druhé světové válce, uznává jeho rozhodující podíl na porážce nacismu. Hrdinství armád prvního socialistického státu, mistrovství jejich vojevůdců, nezměrné oběti sovětského lidu, jeho morálně politická jednota, obdivuhodná statečnost žen i dětí, neocenitelná organizátorská úloha KSSS — to všechno bude navždy zapsáno zlatým písmem v dějinách zápasu lidstva proti bezpráví, za spravedlivé cíle, za svobodu národů, za společenský pokrok a demokracii.

Rozhodující podíl Sovětského svazu na dosaženém vítězství ovlivnil zásadně další vývoj dějin. Bylo to zákonité, protože hlavním vítězem byl první socialistický stát, který v litém boji i po jeho vítězném završení měl zcela jiné cíle než imperialistické mocnosti. V očích lidstva byla země Sovětů hlavním strůjcem vítězství, byla osvoboditelem porobených národů, jí především patřil dík za záchranu lidské civilizace. Pokusy nejružnějších kapitalistických kejklířů obelstít Sovětský svaz, vyzískat z nacistické porážky co nejvíce ve prospěch imperialismu byly odsouzeny k nezdaru. Tehdy prostě nebylo reálné ignorovat či znemožnit sovětské úsilí o spravedlivé poválečné uspořádání světa, o zabezpečení práva národů na sebeurčení až po svobodu volby společenského zřízení, o vytvoření podmínek pro trvalý mír — tehdy bylo vyloučeno stroze odmítnout sovětské představy o pokračování spolupráce států protihitlerovské koalice. Zásadními myšlenkami

marxisticko-leninského revolučního učení, humanismem, který je podstatou sovětského společenského zřízení, a krví sovětských lidí byly pečetěny dohody v Jaltě i Postupimi, ony byly kolébkou Organizace spojených národů a její Charty. Budiž jasně řečeno, že všechny pokusy zpochybňovat či dokonce revidovat tyto dokumenty nelze kvalifikovat jinak než jako snahu o změnu výsledků války. Vždyť by to kromě jiného znamenalo změnit západní hranice Polska, ale vedlo by to i k okleštění Československa. Je to hrubé znevažování památky dvaceti miliónů synů a dcer sovětské země, kteří zahynuli ve Velké vlastenecké válce, je to projev věrolomnosti, která musí být odsouzena a je prostě nepřijatelná. Je to koneckonců snaha zvrátit dějinný vývoj, která byla, je a vždy bude neúspěšná.

Rozhodující podíl Sovětského svazu na porážce nacismu měl významný vliv na vývoj světa, jehož politická mapa se za uplynulých třicet sedm let zásadně změnila. Dokazuje to vznik socialistických států v Evropě, v Asii, v Americe i v Africe, neudusitelný plamen národně osvobozeneckého hnutí, rozpad světové koloniální soustavy. To všechno je ovšem v příkrém rozporu se zájmy imperialismu, který se nechce (a ze svého hlediska ani nemůže!) smířit s myšlenkou, že přestal být určujícím činitelem dějinného vývoje, že se mnohé národy osvobodily z jeho područí a další se vzpírají podrobovat se jeho vlivu. Proto po celé období ode Dne vítězství spřádá imperialismus — zvláště pak jeho nejagresivnější kruhy — úklady proti míru, proti Sovětskému svazu a socialistickým zemím, proti státům, které se osvobodily z koloniálního jha, i proti národům, které dosud bojují za svou svobodu. Fakta dokazují — a paměť lidstva nelze natrvalo oklamat! — že cíle a zásadní linie mezinárodní politiky imperialismu (a zvláště Spojených států amerických) se nemění.

Den vítězství je i dnem osvobození Československa. Na našem území vraždili nacisté i po berlínské kapitu-

laci, pro nás skončila válka osvobozením povstalecké Prahy Rudou armádou. V dlouhých a těžkých letech našeho národně osvobozenického boje, v nacistických věznicích a koncentračních táborech, v československých vojenských zahraničních jednotkách, zvláště v jednotce vytvořené v SSSR pod vedením generála Ludvíka Svobody, v partyzánských oddílech i na pražských barikádách — vždy byl Sovětský svaz naším spojencem. Byl pro nás jistotou, že zvítězíme, vždy jsme žili nadějí, že nám svobodu přinesou vojáci s rudou hvězdou na čapkách. Nebyli jsme zklamáni, dočkali jsme se a československý lid bude po staletí vděčen velké sovětské zemi a jejím statečným synům.

Po třiceti sedmi letech můžeme říci, že jsme s národní svobodou a státní samostatností, jež nám umožnila obnovit sovětská pomoc, hospodařili dobře. Naše dělnická třída a všechen pracující lid zúročili dějinné zkušenosti a pod vedením v bojích zocelené Komunistické strany Československa se rozhodli pro socialistický mus. Velkoburžoazie, která nedokázala mezi dvěma válkami vyřešit žádný základní hospodářský, sociální a národnostní problém, aby nakonec hanebně kapitulovala před mnichovským diktátem, ztratila důvěru. Lid už jí nesvěřil hospodářskou a politickou moc, éra jejího panství v Československu skončila. Růst průmyslové výroby, úspěchy socialistické zemědělské velkovýroby, rozmach kultury a vzdělanosti, velkorysé sociální možnosti a dosažená vysoká životní úroveň přesvědčivě dokazují, že československý lid je dobrým hospodářem své země.

Navzdory všem pomluvám a útokům nepřátel jsme nepřijímali žádný takzvaný sovětský model, nikdy jsme nebyli nuceni podřizovat se »diktátu Moskvy«. Socialistická revoluce a výstavba nové společnosti v Československu jsou přímo učebnicovým příkladem rozdílných možností budování socialismu, umného využívání všech národních, hospodářských i kulturních zvláštností. Čes-

koslovenské zkušenosti však dosvědčují i poznání, že úspěch socialistické revoluce je podmíněn také respektováním jejích všeobecně platných zásad. Hrdě se hlásíme k tomu, že jsme se po celou dobu učili ze zkušeností Komunistické strany Sovětského svazu, tohoto nejstaršího oddílu komunistického hnutí — vždy jsme využívali životem prověřených poznatků prvního socialistického státu světa. Naši cestu k socialismu nám výrazně usnadnila všestranná pomoc, kterou nám nezištně poskytoval Sovětský svaz a později pak i spolupráce zemí socialistického společenství.

Vojenské spojenectví a bohatě rozvětvená spolupráce ve všech oblastech představují pro Československou socialistickou republiku jistotu dnešních i budoucích let, jsou zárukou naší státní samostatnosti, umožňují nám žít a pracovat v míru — jsou tedy v nejvlastnějším zájmu našeho lidu, vyjadřují jeho nejvznešenější tužby. Ať se proto nikdo nepozastavuje nad tím, že Československo je věrným spojencem Sovětského svazu, že postupujeme ruku v ruce i v mezinárodní politice, že vždy a všude podporujeme heroické sovětské úsilí o zachování míru. Posiluje nás přesvědčení, že v třídně rozděleném světě stojí naše vlast na správné straně bariéry, na straně společenského pokroku, demokracie a míru.

K porážce nacismu vedla dlouhá a strastiplná cesta. A právě rozhodujícím podílu Sovětského svazu na vítězství pokrokového světa vděčíme za to, že už třicet sedm let žije Evropa v míru, že se nejagresivnějším imperialistickým kruhům nepodařilo rozpoutat novou světovou válku. Dějiny nás učí, že se politika neobejde bez kompromisů, ale stejně důtklivě připomínají, že existují zásady, jež není přípustné opouštět. Mezi nimi zaujímá nejpřednější místo zásada nikdy neustupovat záměrům a činům agresora. Mír je nejcennějším statkem lidstva, právo na život v míru je prvořadým lidským právem. Ve jménu zachování své existence musí

lidstvo učinit vše, abychom už nikdy nemuseli stavět
pomníky válečným obětem. Je mnoho jiných a užl-
tečnějších způsobů, jak prokazovat lidské hrdinství...

Tribuna, č. 18/1982

OPORTUNISMUS — ZAVILÝ NEPŘÍTEL

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V SLOVENSKÉ PRAVDĚ
11. KVĚTNA 1982

„Zamýšlíme-li se nad příčinami nedostatků ... spočívají v tom, že je řada těch, kteří sice slovně se závěry XVI. sjezdu souhlasí..., ale v praxi dělají něco zcela jiného... Je to zjevný rozpor mezi slovy a činy..., který se nedá nazvat jinak, než oportunistem v praxi. Každý oportunismus vede do bahna.“¹

Citát, který jsem si zvolil za motto, napovídá, že nebude řeč o politickém směru v dělnickém hnutí, ale o oportunismu v našem každodenním životě. Ten je ovšem neméně škodlivý než onen »politický směr«; je v příkrém rozporu s komunistickým přesvědčením, se stanovami strany, s občanským uvědoměním i se současnými a budoucími potřebami. Nazvete-li někoho oportunistou, určitě se naježí. Jenže příliš mnoho skutečností dokazuje, že oportunismus v praxi u nás není žádným výjimečným hostem. Nechci přehánět, ale doslova o něj zakopáváme, právě on byl a je příčinou mnoha obtíží, s nimiž v budování naší společnosti zápasíme. Při trošce pozornosti se nemusíme omezovat na všeobecné a plané moralizování, najít konkrétní příklady nevyžaduje žádnou mimořádnou námahu.

Není snad oportunismem, když vedoucí pracovník jakéhokoli stupně přijme dané úkoly (ač někdy ví, že jsou nesplnitelné, ale neozve se!), nevynaloží všechno úsilí pro jejich splnění a vůbec se při tom nezačervená studem? Nepatří do této kategorie také vědomé porušování zákonů ať už ve svůj prospěch nebo »v zájmu podniku«? Falšování údajů o plnění plánu, fakturace

¹ G. Husák: Projevy a stati. Květen 1981—prosinec 1983. Praha, Svoboda 1984, s. 142.

a proplácení nevykonané práce, miliónové podvody »přikryté« pláštikem razítek socialistických organizací, neuvěřitelně »velkorysé podnikání« s pomocí značného množství alkoholu atd. — to všechno nejsou vykonstruovaná obvinění, ale konkrétní případy, které zaměstnávají orgány činné v trestním řízení. Při čtení takových informací se neubráníš otázce: a co okolí, co kontrolní orgány, co stranické a odborové organizace? A nepatří snad do kategorie oportunistů v praxi velkopanský vztah k lidem, přezírání jejich názorů, vyřizování stížností tak, aby se »vlk nažral a koze se neublížilo«? Kolik už materiálních, ale i politických škod způsobilo, že investoři velkomyslně »přivírají oči« nad nedostatky při kolaudaci staveb! Všechna čest iniciativě pracujících — ale nestává se, že je mnoho slávy při odevzdávání socialistického závazku, organizační práce a kontrola se však stydlivě krčí v koutku, a pak »skutek — utek« a po výsledcích »ani pes neštěkne«? A odpovídá jednotné úsilí stranických a společenských organizací jednotě, s jakou jsou zpravidla přijímána usnesení? Myslím, že to stačí, i když by tento rejstřík příkladů mohl jistě každý ze čtenářů rozšířit . . .

Je načase hlouběji se zamýšlet nad tím, z jakého podhoubí nám oportunismus v praxi vyrůstá. Proč tvrději přetrvává a množí se jako plevel, když přece už máme většinou co činit s pokolením, které se narodilo nebo vyrůstalo v socialistické společnosti? Sotva se zmýlíme, když za kořeny tohoto zla označíme maloměšťáctví, aniž bych to omezoval na »fetišismus věcí«, na auta, chaty, tuzexové zboží atd., jak se to často zjednodušeně vykládá. Jde o maloměšťácké myšlení a jednání, které je zdrojem pohodlnosti a snahy vyhýbat se konfliktům. Maloměšťák si ze staleté moudrosti našeho lidu vybírá úsloví, která odpovídají jeho mentalitě; nikdy se například nerozhodne pro »bez práce nejsou koláče«, raději se řídí oním pověstným »nehas, co tě nepálí«, jež dávno před ním vymysleli a hlásali stejní lišáci, jako je on. A strana, která je vedoucí politickou

silou ve společnosti, je vždy v nebezpečí, že právě takoví hledají v jejích řadách možnosti prosadit své sobecké cíle. Maloměšťák, jasně řečeno, nemůže být nikdy revolučně uvědomělý. Je schopen předstírat aktivitu, ve stranickém vzdělávání, ale nikdy nebude revolučně myslet a jednat. Svěřte mu konkrétní úkoly při řešení věcných problémů, všimněte si, zda vždy a za každých okolností vysvětluje a obhajuje politiku strany, požaduje od něho, aby »obětoval« něco ze svého osobního »štěstíčka« — a maska spadne, uvědomění se vypaří. Když se dílo daří, je s námi, představuje se jako »hurrarevolucionář«, je ochoten »upalovat kacíře« — překážky ho vždy vylekají, začne panikařit, on »to věděl a předpovídal«, hází flintu do žita. A proto právě teď, když se musíme rvát například s potížemi v národním hospodářství, když se kupí mraky v mezinárodních vztazích, když mimořádně záleží na jednotě a akceschopnosti strany a na jejím těsném spojení s lidem — právě teď je doba zkoušky uvědomělosti a charakterů. Právě teď musíme potírat oportunistus v praxi mnohem rozhodněji, tím získávat poctivé a naší věci oddané lidi a vychovávat revoluční kádry. Řešení současných problémů nemůžeme hledat mimo socialismus, mimo třídní boj a mimo sociální pokrok.

Je logické požadovat, aby v čele zápasu proti oportunismu, tedy v úsilí o splnění závěrů XVI. sjezdu, stáli vedoucí pracovníci všech stupňů a na všech úsecích. (To se netýká jen hospodářství. Nelze z toho přece vyjmout vědu, školství, kulturu, zastupitelské sbory, stranické a společenské organizace.) Oni ovlivňují kvalitu života (a tedy i práce) na svěřených úsecích svými schopnostmi, metodami řízení, konkretizací a důsledným uskutečňováním politiky strany a zdaleka ne v poslední řadě i svým osobním příkladem. Každý ví, že máme dost vedoucích pracovníků, kteří obstojí i při uplatnění nejpřísnějších měřítek. (I když se najdou lidé, kteří odsuzují každého »nadřízeného«, nikdo jim

není dost dobrý, z jakési podivné »zásady« je hází všechny do jednoho pytle. Ale takovéto, s prominutím, »názory« nelze prostě brát vážně.) Jenže je, žel, i dost takových, kteří svým povinností zůstávají leccos dlužní. Patří mezi ně i takzvaní pravdomluvní žvanilo-ové. Mluví a mluví, nejsou k udolání, nelžou, jejich slova jsou v souladu s politikou strany, ale »vada krásy« je v tom, že chybějí činy. Zpravidla nemají potřebné organizační schopnosti, žijí v přesvědčení, že svým povinností činí zadost sáhodlouhými a »plamennými« projevy. Na jejich konto je nutné připsat velké věcné, ale zejména politické škody. Jejich »výchovný« vliv je vyloženě negativní, protože podle nich si lidé často utvářejí své představy o politice strany. Nic nemůže socialismus poškozovat více než rozpor mezi slovy a činy, rozpor mezi hlášanou politikou a každodenními zkušenostmi lidí. V sázce je tu totiž důvěra pracujících, která je pro komunisty trvale nejvyšší hodnotou.

Setkáváme se i s takovými vedoucími, kteří si vybudovali »ochranné hradby« ze zásady kolektivního vedení. Uplatňují tuto metodu řízení i tam, kde je jejich pravomoc a odpovědnost nedílná, kde má konzultace sloužit jen ke správnému osobnímu rozhodnutí. Skrývají tak někdy svou odbornou neschopnost, jindy zase nedostatek odpovědnosti, obavy podstoupit ve sporných případech potřebné riziko, nést svou »kūži na trh«. Pěstují nekonečný kolotoč »připomínkování«, nedokáží překonat místní či resortní přístupy a posoudit problémy ze zorného úhlu celospolečenských zájmů; připravují sebe, své spolupracovníky i partnery o čas a energii na dlouhotrvajících poradách, které končí ve ztracenu, ovládají mistrovství neuvěřitelně »zašmodrchat« i zcela jednoduché záležitosti. S oblibou pěstují »ping-pong« v přehrávání odpovědnosti z jednoho stupně na druhý a nejraději by přinutili třeba ministry, aby rozhodovali o záležitostech, jež jsou, obrazně řečeno, v kompetenci vrátného. Průběh nejednoho kontrolního dne na významných stavbách by mohl být odstra-

šujícím školním příkladem oportunistu v praxi nebo námětem satirické hry na téma: »...já ne, já ne — to ty, to ty.« Výsledky takového »řízení« pak inkasuje společnost ve vysoké rozestavenosti, v prodlužování termínů výstavby, ve zvyšování rozpočtových nákladů a v morálním zastarávání technologie.

Pravda ovšem je, a nemá smysl to zakrývat, že náročný vedoucí pracovník nemá lehký život. Z mnoha příčin — mimo jiné v důsledku chybného pojmání socialistické demokracie, jednostranně vykládaných a uplatňovaných právních norem, opouštění socialistických zásad mzdové politiky či prostě pro ono známé »nejsou lidi« — se vytvořilo ovzduší, v němž kvete pšenice právě spíše oportunistům. Ne vždy najde vedoucí, který důsledně uplatňuje politiku strany, účinnou podporu stranických a odborových organizací, nejednou ho »veřejné mínění« opuncuje jako »asociála«. Jistě, v socialistické společnosti musíme řídit socialisticky, s lidmi musíme jednat lidsky. Ale je snad nesocialistické trvat na plném využívání pracovní doby, požadovat kvalitní práci, správně uplatňovat mzdovou politiku a podle potřeby »přiskřípnout« nepoctivce, lajdáky, příživníky všeho druhu? Posláním vedoucích pracovníků je podstoupit tento zápas o vědomí lidí, nevzdávat se kvůli osobním nepříjemnostem, získávat politickou podporu a opírat se o poctivce. Všude a vždy nemusí takovéto úsilí být korunováno úspěchem, ale většinou to důsledně postupující vedoucí vyhraje a získá si vážnost. Vždyť většina lidí — a my, komunisté, věříme v jejich dobré vlastnosti — pracuje raději tam, kde je pořádek, dobrá organizace práce a odměňování podle zásluh.

Život nejednou potvrdil oprávněnost zásady, že »kádry rozhodují vše«. Jestliže se tedy potýkáme s oportunismem v praxi, pak z toho vyplývá jedině možný závěr, že se nám oportunismus vloudil i do kádrové politiky. Životopisy, dotazníky, posudky a takzvané komplexní hodnocení mají jistě svůj význam (i když z nich občas čouhá formalismus) — ale vlastnosti a schopnosti kaž-

dého člověka, jeho oddanost socialismu máme poznávat v práci a v jejích konkrétních výsledcích, v každodenním zápase za uskutečňování politiky strany. Tam se nedá nic »ošvindlovat«, přikrýt hezkými slovy či blahovůlí kolektivů a jednotlivců, často i dobrých známých. Nic proti tomu, že třeba stranicky trestáme lidi za morální poklesky, za neplnění členských povinností atd. Jen tu a tam se však objeví trest za to, co nazýváme oportunismem v praxi. A vůbec už je nepřipustné dávat dobré posudky lidem, kterých se chceme zbavit, či dokonce někoho »za trest vykopnout nahoru«! Náš kolektiv si sice oddechne, ale co dál? Neměly by příslušné hospodářské instituce, stranické a odbové organizace nést odpovědnost za to, že se jimi vychválený člověk tak či onak nepěkně »vybarví«? Proti oportunismu musí být pevnou hrází především zásadovost v kádrové politice, ve výchově, výběru a rozmístování lidí. A zásadovost se musí projevit i ve výměně kádrů, v jejich odvolávání, uvolňování či přemístování v případech, kdy, ať už z jakýchkoli důvodů, neplní své poslání. Výměna kádrů, odchod z té či oné funkce je u nás, žel, často pokládána za cosi mimořádného, dělá se z toho »tragédie« či »senzace«, okolí se od takto »postižených« distancuje; ti, co jim dříve pochlebovali, se k nim neznají, jako by se člověk změnil jen proto, že už nesedí v takovém či onakém křesle! (Abstrahuji, samozřejmě, od případů, kdy si bývalý »kádr« žádnou péči nezaslouží, protože se vědomě prohřešil proti straně a lidu, proti zákonům této země. Pak už záleží především na něm, jak napraví, co pokazil, jaký směr si pro další život vybere, jak si znovu vyslouží důvěru, kterou zklamal.)

V zápase proti oportunismu v praxi nemáme v socialismu účinnější nástroje než kritiku a sebekritiku. Na toto téma už bylo mnohé řečeno a napsáno, každý stranický sjezd mu věnuje pozornost, připomíná se v různých souvislostech prakticky na každém zasedání

ústředního výboru. Přesto nejsou kritika a sebekritika právě nejsilnější stránkou našeho stranického života — aspoň ne tam, kde by měly mít své místo. A naráž je tu problém: kritika a sebekritika mají potírat oportunistus, ale oportunismus nám brání v jejich rozvíjení. Na jedné straně chybí osobní, někdy i kolektivní odvaha a druhou stranu mince tvoří způsob reakce na kritiku. Leckde nemají lidé s kritikou nejlepší zkušenosti — buď se po ní nic nezmění, všechno se nějak »omluví a vysvětlí«, nebo pozná kritik na vlastní kůži, »zač je toho loket«. Většinou se ovšem kritika nepotlačuje přímo, ale darmo se neříká »kdo chce psa bít, hůl si najde«. Mnoho jinak poctivých lidí pak hledá (samozřejmě že nesprávně) východisko v anonyech, i když, jak se jednou ukázalo, mají pravdu. Poslání politicky vyspělých vedoucích pracovníků však spočívá právě v tom, aby slovy i činy rozvoj kritiky podporovali, aby ji (byť je to většinou osobně nepříjemné) pokládali opravdu za pomoc. Nemám tu samozřejmě na mysli ustupování před nesprávnými názory či demagogii a protisocialistické vystupování pod heslem »práva na kritiku«! Ani sebekritika (ať už z vlastní iniciativy, či z vnějšího popudu) u nás nezdomácněla, protože se často, byť i byla poctivě míněna, přijímá jako »řeč na vlastním pohřbu«. A přece právě člověk, který najde sílu k poctivé sebekritice a spojí ji s činy, si zaslouží úctu a podporu kolektivu, čeká na přátelsky podanou ruku. Kritice neprospívá, že má často zobecňující charakter, že chybí konkrétní adresát. Když ústřední výbor řekne, že existují takové či onaké nedostatky, pak si to mají na všech úsecích a na všech úrovních řízení (a zase především komunisté!) konkretizovat. Ne opisovat usnesení v obecné podobě, ale posvítit si na to, kde nám to neklape, odhalit příčiny a hlavně jednat, řešit... Místo toho se rozmohl zvyk myslet si, že »my jsme dobří«, že kritika platí pro jiné. Obecně se nikdo nepostaví proti oprávněným požadavkům, například na inten-

zifikaci hospodářství, na zvýšení efektivity a kvality veškeré práce, na pečlivé hospodaření s energií a surovinami, na omezení investic. Oportunismus se však vyklubává v tom, že chceme, aby začali jiní; na nás se to nevztahuje, my si zasloužíme výjimku, potřebujeme postavit ještě to či ono, bez dalších pracovních sil se neobejdeme, musíme dostat více deviz na dovozy atd. To není nic jiného než znevažování kritiky, »obrušování« jejího ostří, je to voda na mlýn řečem o »neschopnosti socialismu« řešit vzniklé problémy — je to, zkrátka a dobře, nejhrubší a nejnebezpečnější projev oportunismu v praxi. Kritika a sebekritika jsou ostré, ale citlivé nástroje, musí se s nimi umět zacházet, aby vychovávaly statečné lidi, zdokonalovaly náš život a sloužily socialistické společnosti. Vzdávat se těchto nástrojů znamená odzbrojovat stranu, potlačovat iniciativu lidí, bránit rozvoji jejich tvůrčí činnosti.

Zápas s oportunismem je věcí celé společnosti — ale zvlášť platí tento požadavek vůči komunistům, musí prostoupit všechno jejich počínání. Velká zodpovědnost spočívá na základních organizacích a jejich výběrech, které musí zvyšovat účinnost své práce, jejího obsahu a metod, měřit ji dosaženými konkrétními výsledky, nesmiřovat se v obvodu svého působení s jakýmkoli projevem nedůslednosti v uskutečňování sjezdových závěrů a usnesení ústředního výboru. Především na vyšších stupních řízení, na ministerstvech a generálních ředitelstvích, požadujeme právem, aby stranické organizace do slova a do písmene bojovaly za politiku strany, aby potíraly všechny podoby rutiny, planého »filozofování« a poraženectví, aby všichni pracovníci prokazovali své schopnosti mnohem větší vynalézavostí v řešení současných problémů, abychom se rozhodněji vypořádali s hydrou neúčelné byrokracie. Aby však nevznikl omyl, požadavek živější a účinnější práce, konkretizace usnesení sjezdu a ústředního výboru ovšem platí pro všechny orgány a organizace. A v neměsí míře

také pro komunisty ve společenských organizacích. Jen tvůrčí práce, v pravém slova smyslu revoluční myšlení a jednání přispěje k překonávání formalismu, který je »rodným bratrem« oportunistu.

Oportunismus v praxi nelze likvidovat jednorázovými či opakovanými kampaněmi. Život je příliš složitý, lidé se nezbavují vžitých návyků lehce, revoluční uvědomění je proces vyžívání, v němž se teorie umocňuje kolektivními i osobními zkušenostmi. Znalost problémů nám brání podlehnout iluzím, že se takový nešvar dá vykořenit škrtem pera, že je možné dosáhnout »zásadního obratu« v krátkém čase. Tím ovšem nemáme právo — i vzhledem k naléhavosti současných problémů — omlouvat otálení, přešlapování na místě, odkládání povinnosti nesmiřovat se s oportunismem, který je zavlilým nepřitelem socialismu. Boj s ním musí být každodenní starostí komunistů, protože upevňuje spojení strany s lidem, zvyšuje autoritu strany, prohlubuje socialistické uvědomění pracujících — je jednou ze základních podmínek působivého uplatňování vedoucí úlohy strany v naší společnosti.

Vidět existující nedostatky, mluvit a psát o nich, burcovat k zápasu za jejich překonání neznamena »dívat se na svět černě«, podléhat pesimismu a bezvýchodnosti. Oprávněnou kritiku nezaměňujeme generalizací, to dobré převažuje, bylo by možné uvést o tom nejen jeden příklad. Jsme hrdi na to, že žijeme a pracujeme v této době, že se můžeme podílet na historickém úkolu výstavby socialismu; jsme hrdi na naši vlast, na to, co náš lid pod vedením strany v poměrně krátké době dokázal. Jsme hluboce přesvědčeni, že nám XVI. sjezd svými závěry ukázal správnou cestu pro tato léta. Ale právě vědomí odpovědnosti před stranou a naším lidem, před mezinárodním komunistickým a dělnickým hnutím nás vybízí, abychom stupňovali zápas proti všemu, co nám překáží. Vždyť ne nadarmo se říká, že lžička dehtu dokáže zkazit bečku medu. Nezakrýváme

pravdu o našich slabínách, nezavíráme před nimi oči,
protože právě to by bylo oportunistické. A proti oportu-
nismu jsme my, komunisté, vždy bojovali.

Pravda (Bratislava) 11. května 1962

Z PROJEVU NA III. SJEZDU ČESKOSLOVENSKÉ STRANY LIDOVÉ

V PALÁCI KULTURY V PRAZE
24. KVĚTNA 1982

Sestry a bratři,
vážení přátelé!

Děkuji vám za pozvání delegace ústředního výboru Komunistické strany Československa a Národní fronty na III. sjezd Československé strany lidové. Považujeme to za jev vzájemné důvěry, která charakterizuje naši spolupráci, podmiňuje úspěch našeho společného úsilí o rozkvět socialistické vlasti.

Zpráva ústředního výboru vaší strany nás velmi zaujala a souhlasíme se všemi jejími základními myšlenkami. Je užitečné, že věnujete odpovídající pozornost národnímu hospodářství, jež právem nazýváme naším »hlavním bitevním polem«. Ono vytváří materiálně technickou základnu socialistické společnosti, podmiňuje hospodářskou sílu republiky a životní i kulturní úroveň pracujících, předurčuje naše postavení ve společenství socialistických zemí i v mezinárodní dělbě práce.

V současné době se úsilí pracujících soustřeďuje na plnění letošních úkolů a je v mnoha směrech provázeno úspěchy, i když to neplatí o všech závodech a o každém ukazateli. V nejbližších týdnech dostanou podniky rozpracovaný sedmý pětiletý plán a směrnice pro plán příštího roku. Stručně lze říci, že pětiletka zabezpečuje hlavní závěry XVI. sjezdu Komunistické strany Česko-

slovenska, tedy další rozvoj národního hospodářství a udržení dosažené životní úrovně. Vyžaduje to, počínaje rokem 1983, zrychlit ve srovnání s lety 1981—1982 tempo růstu průmyslové výroby a národního důchodu a zlepšit vnější vztahy zejména zvýšením vývozu, zvláště pak vývozu strojírenských výrobků.

Nejednou už bylo řečeno, že nejde o jednoduché úkoly, že je bude možné zvládnout jen moudrým využitím všech duchovních a materiálních zdrojů, jež má naše společnost k dispozici. Je přece všeobecně známo, že vnější vlivy nám působí nemálo starostí. Kapitalistický trh je v důsledku hospodářské a finanční krize značně rozkolísaný, za růstem cen surovin výrazně zaostávají ceny výrobků zpracovatelského průmyslu, které jsou ovlivňovány silnou konkurencí a zpomalenou investiční činností. To vše je ve vztahu k socialistickým zemím znásobováno politickou a hospodářskou diskriminací. Všechno nasvědčuje tomu, že se nedá počítat s nějakým výrazným zlepšením, spíše se podmínky mohou zhoršovat, jak to vyplývá z pesimistických odhadů kapitalistických ekonomů. Tato fakta nezměníme, musíme na ně odpovídajícím způsobem reagovat, tím spíše, jak to bylo řečeno na XV. sjezdu, že na dluh žít nechceme a nebudeme.

Když k vnějším vlivům připočteme rostoucí vnitřní nároky a vlastní nedostatky, pak je doslova příkazem dne: intenzifikovat výrobu, snížit výrobní spotřebu a zlepšit kvalitu výrobků dokonalejší organizací práce, novou technikou a technologií, plánovitými strukturálními změnami průmyslové výroby a rozvíjením spolupráce se Sovětským svazem a ostatními členskými státy Rady vzájemné hospodářské pomoci.

Bylo by iluzí myslet si, že se takto vyjádřené úkoly dají splnit naráz, pouhou vírou v nějakou zázračnou samospasitelnost usnesení a směrnic, že rychle dojde k »zásadnímu obratu« — jde o složitý a namáhavý proces, ale to nás ani v nejmenším neopravňuje k otálení. Takzvané centrum musí splnit to, co mu přísluší: zlep-

šit řízení a plánování, prosazovat přijaté koncepce a pružněji reagovat na potřeby vynucené vývojem. V plné míře to platí také o ostatních stupních řízení a požadavek lepší práce se ovšem vztahuje na každého pracujícího, na každého z nás. Ještě se, žel, příliš často setkáváme s kritikou »nahoru«, aniž bychom si udělali pořádek ve vlastním domě. Mnohé zbývá ještě vykonat, aby zásady Souboru opatření výrazněji ovlivnily život, abychom všude prosadili maximální hospodárnost, abychom nevyráběli technicky zaostalé či málo kvalitní výrobky, aby se všude prosadil chozrasčot včetně hospodářského normování a socialistické mzdové politiky. Jen zásadní jednání podepřené politickovýchovnou prací povede k překonání onoho pověstného »nejsou lidi«, k odstranění do očí bijícího nepořádku na některých pracovištích, k plnému využívání pracovní doby a ke spravedlivému odměňování těch, kdo si to zaslouží. Nemluvím jen o průmyslu, dopravě, stavebnictví, obchodu a službách, ale i o zemědělství, jemuž připadá úkol zabezpečit potřeby potravinářského průmyslu a zásobování vnitřního trhu. Pětiletka určuje zemědělcům vysoké úkoly. Vlivy počasí, žel, nemůžeme vyloučit, ale nesporně existují i možnosti dalšího zvyšování výnosů a užítkovosti, jak to dokazují přední družstva a státní statky.

Je to už tak, že když se hromadí potíže, objevují se i bázlivci, lidé slabých nervů, panikáři, mudrci, kteří to »dávno věděli« a nyní mají »zaručené recepty« na překonání všech potíží — a samozřejmě se přiživují i ti, kdo socialismu z jakýchkoli důvodů nepřejí. Proč bychom vlastně měli podléhat poraženectví a pesimismu? Ve prospěch socialismu mluví dílo vykonané od února 1948. Výsledky politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty a práce našeho lidu jsou viditelné doslova na každém kroku a umožnily zvýšit životní úroveň ne nějakých úzkých vrstev, ale naprosté většiny obyvatel. O přednostech socialismu svědčí i srovnání s nejnádhlejšími kapitalistickými zeměmi, v nichž

Je život pracujících ztěžován hospodářskou, finanční a morální krizí, v nichž se řady nezaměstnaných počítají už na desítky milionů. Stačí sledovat projevy buržoazních politiků, aby člověk pochopil, jak chmurný je obraz současného kapitalistického světa. A život tamějších prostých lidí neulehčuje ani vyspělá technika a cenami způsobený zdánlivý přebytek spotřebního zboží a potravin.

Nezmatou nás ani jízlivé nájezdy různých »rádců« z druhého břehu. Pro ně je příznačné, že naše řeči o úspěších nazývají »lakováním na růžovo«, a když mluvíme otevřeně o vlastních nedostatcích, stačí jim to zase k tvrzení, že »nám teče do bot«. Jim se, věru, nechceme zavděčit. Nám záleží výlučně na mínění našeho lidu. Jde nám o to, aby naši politiku chápali a podporovali dělníci, rolníci a příslušníci inteligence této země; aby se přesvědčili, že známe problémy i cesty k jejich řešení; aby poznali, že k tomu máme všechny předpoklady; aby byli prodchnuti odhodláním přispět svým rozumem i prací svých rukou ke zvládnutí současných i budoucích úkolů. A v tomto vpravdě vlasteneckém úsilí počítáme s aktivní pomocí celé Národní fronty, všech společenských organizací a politických stran. Dovolte mi vyjádřit přesvědčení, že v něm čestně obstojí i příslušníci Československé strany lidové.

Vážení přátelé, ve zprávě se velmi výstižně hovořilo o mezinárodní situaci, která znepokojuje lidstvo. Zejména od konce druhé světové války se imperialismus nechce smířit s myšlenkou, že přestal být určujícím činitelem dějinného vývoje, že se mnohé národy osvobodily z jeho područí a další se vzpírají podrobovat se jeho vlivu. Proto neustále spřádá úklady proti míru, proti Sovětskému svazu a socialistickým zemím, proti státům, které se osvobodily z kolonialistického jha, i proti národům, které dosud bojují za svou svobodu.

Současné období v mezinárodních vztazích je právem označováno za nejnebezpečnější od konce druhé světové války. Reaganova administrativa zřejmě podlehl

nerealistickým iluzím o »obnově velikosti a slávy Spojených států amerických«. Pod těmito pojmy se do mezinárodní politiky dostávají představy o americké »světovládě«. Paličské plány Washingtonu ovšem představují v mezinárodních vztazích jen jednu miskou vah. Na jejich druhé straně je moudrost, rozvaha, ale i síla Sovětského svazu. Je tam i politika sovětských spojenců a hnutí neangažovaných zemí. Nemálo váží i veřejné mínění mírumilovného lidstva a, jak prokazuje poslední vývoj, i názory samotných Američanů. Houževnatá a vytrvalá sovětská mírová iniciativa nezůstává a nemůže zůstat bez ohlasu.

Nezjednodušujeme složitost situace, nepodceňujeme nebezpečnost politiky nejagresivnějších imperialistických kruhů. Ale nepřestáváme věřit v dobrou budoucnost světa, nepropadáme skepsi. Jsme hluboce přesvědčeni o životnosti a nezbytnosti politiky uvolňování a mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením.

Už třicátý sedmý rok si v květnu připomínáme vítězství nad nacistickým Německem a osvobození naší země. Náš lid byl dobrým žákem historie, zúročil všechny zkušenosti z třídních a sociálních zápasů, z mnichovské zrady bývalých západních spojenců i z národně osvobozeneckého boje. Velkoburžoazie ztratila důvěru, éra jejího panství v Československu skončila, lid už jí nevěřil hospodářskou a politickou moc. Rozhodnutí budovat socialistickou společnost bylo těsně spojeno také se zásadní změnou zahraniční politiky. Svou státní nezávislost, bezpečnost našich hranic a mírový život jsme zabezpečili spojenectvím se Sovětským svazem, jehož armáda nám přinesla svobodu a zasloužila se rozhodujícím způsobem o porážku nacismu. Život už čtvrté desetiletí potvrzuje, že to byla moudrá volba — vděčíme jí za život v míru, za bohaté zkušenosti socialistického budování, za nezištnou hospodářskou pomoc, za širokou škálu všestranné spolupráce i za autoritu Československa na mezinárodním fóru.

V plném souzvuku s nejvladnějším zájmy našeho lidu vystupuje československá zahraniční politika bok po bok našeho nejspolehlivějšího spojence, aktivně podporuje jeho neumdlévající úsilí o zachování a upevnění míru. Jsme hluboce přesvědčeni, že v třídně rozděleném světě stojí naše vlast na správné straně bariéry, na straně společenského pokroku, demokracie a míru. Spolu s ostatními socialistickými spojenci a s celým mírumilovným lidstvem věříme, že prosadíme respektování nejvýznamnějšího lidského práva — práva na život v míru. Nebudeme litovat sil, abychom naši planetu zachránili před termonukleární zkázkou, abychom ji uchovali pro současná i všechna budoucí pokolení.

Sestry a bratři, mezinárodní vážnost Československa a zvládnutí složitých úkolů současné etapy socialistické výstavby jsou podmíněny morálně politickou jednotou našeho lidu, vedeného Komunistickou stranou Československa. Žulovým základem této jednoty je společný zájem všech poctivých lidí o rozkvět naší vlasti, země, v níž jsme se narodili a žijeme, země, s níž jsme spjati tisícovými pouty. Politickým výrazem naší jednoty je Národní fronta, která vytváří možnosti pro tvůrčí uplatnění zájmů všech tříd a vrstev naší společnosti a pro rozvoj specifické činnosti jednotlivých společenských organizací a politických stran. Vedoucí úloha Komunistické strany Československa je uznávána ne proto, že je »nadekretována či vynucena« (jak to vysvětlují naši protivníci), ale proto, že její politika vyjadřuje zájmy dělnické třídy a pracujícího lidu, slouží lidu, je svým obsahem hluboce humánní.

Všechna usnesení, závěry sjezdů i výsledky posledního zasedání ústředního výboru dokazují, jakou pozornost věnuje Komunistická strana Československa socialistické demokracii, jejímu rozvíjení a zdokonalování. Vždy se při tom řídíme všeobecně známou zásadní Leninovou myšlenkou, že není socialismu bez demokracie, tak jako není demokracie bez socialismu. Víme, že

jsme ještě nedosáhli vrcholu dokonalosti, ale je nespornou skutečností, že v naší společnosti se může každý čestný občan podílet na správě veřejných záležitostí v nejširším slova smyslu. Každý, kdo opravdu chce, může své schopnosti plně uplatnit. Řeči o tom, že charakteristickým znakem demokracie je existence politické opozice, nás nezmatou. Buržoazní měřítko politické opozice v socialistické společnosti neplatí, snažit se o jejich mechanické přenášení je buď hluboký omyl, nebo něco mnohem horšího. Koho by vlastně, třídně vzato (a to je zásadní kritérium!), měla opozice u nás reprezentovat, které třídy či vrstvy by měly tvořit její zázemí? Nikdo nás nepřiměje, abychom v našem politickém systému usnadňovali působení antisocialistickým skupinkám; v lavicích našich národních výborů a zákonodárných sborů nemáme proč držet místa ideologickým pohrobkům velkoburžoazie. Jednotu Národní fronty — jednotu chápanou ne formálně, ale v duchu tvůrčí spolupráce — budeme střežit jako oko v hlavě.

Rádi konstatujeme, že činorodou součástí Národní fronty je i vaše Československá strana lidová. Dokazujete to záslužnými činy, hlásíte se k tomu ve zprávě vašeho ústředního výboru a věřím, že to v plné míře potvrdí i váš III. sjezd. Komunistická strana Československa a celá Národní fronta uvítají, když se ve své činnosti nebudete omezovat jen na účast v uskutečňování její politiky, když ještě mnohem aktivněji vystupujete svůj podíl i na její tvorbě. Své podněty máte možnost uplatňovat v široké míře ve společenských organizacích, v orgánech Národní fronty, v národních výborech všech stupňů a v jejich komisích i v České národní radě a ve Federálním shromáždění. V této souvislosti mi dovoluete vysoce ocenit práci vašich poslanců v zákonodárných sborech. Jsou jejich platnými členy, spolehlivými a rovnoprávnými partnery komunistů v uskutečňování závěrů XVI. sjezdu, zaslouží si důvěru svých voličů.

Jsem rád, že váš ústřední výbor vyjádřil jasné stano-

visko i ve vztahu k věřícím občanům, a zejména k politickému klerikalismu. Komunistická strana Československa, Národní fronta i státní orgány si vysoce váží účasti věřících na našem společném budovatelském díle a střeží dodržování ústavou zaručené svobody náboženského vyznání. Hlavním měřítkem při posuzování lidí vždy bude jejich občanské uvědomění, plnění občanských povinností, jež je také předpokladem plného využívání všech občanských práv. V plné míře to platí také pro duchovní všech církví, kteří jsou občany tohoto státu — i oni mají právo a možnost plné vlastenecké angažovanosti. V socialistické společnosti však nebude nikdy místa pro politický klerikalismus, pro zneužívání náboženství k protisocialistickému počínání, pro matení myslí poctivých věřících občanů. Zjednodušeně, ale srozumitelně řečeno, vždy se shodneme na zásadě vyjádřené oním známým »Bohu, co je boží, a císaři, co je císařovo«.

Vážený přítel, naše delegace byla pověřena tlumočit vám — a vašim prostřednictvím všem členům Československé strany lidové — upřímné pozdravy ústředního výboru Komunistické strany Československa a Národní fronty i osobní pozdravy soudruha Gustáva Husáka. Děkujeme vám za vykonanou práci. Jsme přesvědčeni, že v Národní frontě půjdeme i nadále ruku v ruce v duchu vašeho sjezdového hesla: »Dobrou prací pro mírový rozvoj naší socialistické vlasti.«

Z PROJEVU NA MÍROVÉ MANIFESTACI K 40. VYROČÍ LIDICKÉ TRAGÉDIE

V LIDICÍCH
12. ČERVNA 1982

Vážení přátelé,
soudružky a soudruzil

Společně s vámi přišla vzdát čest památce zavražděných a umučených lidických mužů, žen a dětí delegace ústředního výboru Komunistické strany Československa, vlády ČSSR a ČSR, Federálního shromáždění ČSSR, České národní rady a ústředního výboru Národní fronty ČSSR a ČSR, vedená generálním tajemníkem ústředního výboru KSČ a prezidentem ČSSR, předsedou ústředního výboru Národní fronty ČSSR soudruhem Gustávem Husákem.

Půda, na které stávaly staré Lidice, je posvátná pro všechen československý lid. Naše vzrušení a bolest nad lidickou tragédií nemůže oslabit ani uplývající čas. Po léta tu před památkou mučedníků sklánějí v hlubokém pohnutí své hlavy i tisíce zahraničních návštěvníků. Lidický památník připomíná oběti všech bojovníků proti nacismu, burcuje lidstvo k zápasu za spravedlivý mír.

I po čtyřiceti letech se srdce a mysl vzpírají opakovat hrůzné podrobnosti onoho desátého června. Nacističtí katané zavraždili 192 lidických mužů a v koncentračních táborech pak umučili 60 žen a 82 dětí. Vědomě zavraždili nevinné lidi, nic je nepřimělo k lítosti. Pálili svými zbraněmi do sotva škoле odrostlých dětí, neušetřili ani slepého válečného invalidu, ani třiasedmdesáti-

letého kněze. Vandalsky zničili vše, co by svědčilo o tom, že tu stávala mírumilovná obec, surově likvidovali i hřbitov, jméno Lidic vymazali z mapy.

Lidický zločin nebyl pro nacisty žádnou výjimečnou událostí. Nešlo o počín několika nacistických hodnostářů opilých mocí — nedá se omluvit ani mstou za smrt mnohonásobného vraha Reinharda Heydricha. Celý svět ví, že seznam fašistických zvěstev je nekonečně dlouhý. Je v něm španělská Guernica, italské Marzabotto, francouzský Oradour, anglické Coventry. Jsou v něm Ležáky, Javoříčko, Ploština, Klak, Ostrý Grůň, Tokajk, Telgárt, Skýcov, Kaliště i Baláže. Je v něm přes 1700 lidí včetně nemluvňat zavražděných v Kremničke a Nemeckém. Jsou v něm stovky obcí, jež stihl osud našich Lidic v Polsku, v Jugoslávii a v Řecku. Doslova tisíce podobných činů tvořilo milníky postupu i ústupu nacistické vojenské mašinérie na území Sovětského svazu. Fašisté všude — i v naší zemi — hromadně vraždili před lidickou tragédií i po ní, ba dokonce ještě i v posledních hodinách pro ně již prohrané války. Hrubý třídní a sociální útlak, nelítostné zotročování národů a s tím spojená bestialita byly, jsou a vždy budou fašismu vlastní. Je to způsob jeho vlády, je to jeho pravá a ničím nezměnitelná podoba. To platilo nejen o Hitlerovi, ale i o Frankovi, Mussolinim, Somozovi i o řeckých plukovnících — platí to i o Pinochetovi, o salvadorské juntě, právě tak jako o rasistech v Jihoafrické republice a o jihokorejském loutkovém režimu.

O cynismu nacistů svědčilo i to, že se k lidickému zločinu veřejně hlásili, že jej přiznali před celým světem. Jméno do té doby neznámých Lidic vyburcovalo svědomí lidstva, vyvolalo vlnu sympatií k našim národům, podněcovalo odhodlání vystupňovat boj proti režimu, který se chlubil takovým nelidským postupem. Angličtí horníci byli iniciátory akce »Lidice budou žít«; řada obcí v mnoha zemích převzala jméno Lidic, po nich byly pojmenovány náměstí i ulice; matky dávaly svým novorozeným dcerkám jméno Lidice. Ná-

zvy Lidic a Ležáků nesly tanky, které z vlastní sbírky koupili příslušníci naší vojenské jednotky v SSSR. Zpráva o Lidicích přiměla literáty, hudební skladatele i výtvarné umělce mnoha zemí, aby své pobouření vyjádřili svými díly. A zdejší sad, v němž rostou a kvetou různé z desítek zemí světa, dokazuje, jak hluboce si lidstvo uvědomuje, že na Lidice — na jeden z důkazů nacistické hrůzovlády — nesmíme nikdy zapomenout.

Tragédie Lidic a ostatních vyvražděných obcí na území naší vlasti byla předobrazem osudu, který by stihl Čechy a Slováky v případě nacistického vítězství. V době války nás ještě potřebovali jako otroky. Ale ani tehdy se netajili úmyslem fyzicky likvidovat naše národy, vzít nám kulturu i školy, popřít naši národní svébytnost. Podobnou budoucnost připravovali nacističtí pohlaváři i ostatním porobeným evropským národům. Zkušenosti z nacistických věznic a koncentráků, způsob jejich panství v okupovaných zemích, krutost jejich počínání v obcích, které srovnali se zemí, nenechávají nikoho na pochybách o tom, že by své zvrácené plány také uskutečnili.

Vítězství spojenců nad hitlerovským nacismem zachránilo ujařmené evropské národy před osudem Lidic. A československý lid bude po staletí s díky vzpomínat na hrdinství Sovětské armády, která nesla hlavní tíhu druhé světové války a má nesporně rozhodující podíl na porážce nacismu. Sovětský svaz, jeho leninská komunistická strana a statečný sovětský lid nás zachránili před vyhlazením. Dvaceti milióny životů vykoupili i naši národní svobodu a státní samostatnost. Ač na území Sovětského svazu bylo tisíce obcí vyvražděno a vypáleno, je symbolické, že první pomník lidickým obětem odhalili už 3. června 1945 právě hrdinní rudoormejci. Nacisté srovnali Lidice se zemí, bláhově si mysleli, že se na ně zapomene, ale Lidice žijí. Ožily díky pomoci celé naší společnosti, díky světové solidaritě. Na jejich vzkříšení se významnou měrou podílely lidické ženy, které vyvázly z pekla nacistických koncen-

tráktů. Vrátily se k hromadnému hrobu svých drahých a vybudovaly ve své rodné obci nový domov. Žijící Lidice jsou symbolem vítězství života nad smrtí, práva nad bezprávím, jsou vítězstvím lidskosti nad nacistickou bestialitou, míru nad válkou.

Soudružky a soudruzi, československý lid oplakal 360 tisíc svých synů a dcer, kteří položili své životy na frontách druhé světové války, v nacistických koncentračních táborech a na popravištích. Památka na ně zavazuje nás i všechny budoucí generace. Přikazuje nám být věrnými ideálům, za které šli do boje, důsledně uskutečňovat cíle, jimž obětovali to nejdražší. Pod vedením Komunistické strany Československa jsme po osvobození — a zejména po Vítězném únoru — převzali jejich prapor, prapor svobody, společenského pokroku, demokracie a míru. Jejich nezapomenutelný odkaz naplňují současná pokolení důsledným uskutečňováním závěrů XVI. sjezdu KSČ, rozšiřováním materiálního a duchovního bohatství, poctivou prací pro rozkvět naší milované vlasti.

Vyzbrojen dějinnými zkušenostmi — věren odkazu svých padlých — se náš lid rozhodl zajistit bezpečnost své země spojenectvím se Sovětským svazem, spojenectvím s těmi, jimž vděčíme za svou svobodu; spojenectvím se sovětským lidem, který se i v dobách nejtěžších osvědčil jako nejuvěrnější a nejspolehlivější přítel. Po celých třicet sedm let od osvobození přináší život nepřetržitý řetěz důkazů o správnosti této volby, o její prospěšnosti pro naši zemi a její lid. Naše spolupráce má mnoho podob, je stále bohatší a rozvětvenější. Dosáhla už i kosmických prostorů a má zcela zásadní význam zejména pro naše hospodářství, pro rozvoj naší vědy a techniky. Spojenectví se Sovětským svazem je úhelným kamenem našeho socialistického budování. Jemu především vděčíme za to, že už téměř čtyři desetiletí můžeme žít a pracovat v míru. Vztah k tomuto spojenectví vždy byl, je a bude měřítkem našeho vlasteneckého uvědomění, naší péče o osud rodné země.

Přesvědčivé důkazy našeho nerozborného společenství a všestranné bratrské spolupráce charakterizovaly minulý týden i návštěvu československé stranické a vládní delegace vedené soudruhem Gustávem Husákem v Sovětském svazu. V jednání s nejvyššími sovětskými představiteli, v čele se soudruhem Leonidem Iljičem Brežněvem, byly shodně oceněny kladné výsledky vzájemné spolupráce a konkrétní možnosti jejího dalšího rozvoje. Každý krok — v Moskvě i v Uljanovsku — se delegace setkávala s upřímnými projevy přátelství sovětských občanů, s dojemnými důkazy jejich lásky k československému lidu a úcty k soudruhu Gustávovi Husákovi.

»Plným právem můžeme říci,« prohlásil v Moskvě soudruh Gustáv Husák, »že československo-sovětské vztahy, které se rozvíjejí na osvědčených principech marxismu-leninismu a socialistického internacionalismu, na společných cílech našich národů při budování socialismu a komunismu, v boji za mír a sociální pokrok, jsou skutečně pevným svazkem rovnoprávných států, založeným na upřímném přátelství miliónů pracujících obou našich zemí... Ujišťujeme vás, drazí sovětské přátelé, že tyto pevné vzájemné vztahy mezi našimi stranami i státy budeme dále rozvíjet a prohlubovat v souladu s přáním a nejvlastnějšími zájmy našeho lidu.«¹

Naše delegace se znovu přesvědčila, jak neúnavně, rozhodně a rozvázně usilují představitelé Komunistické strany Sovětského svazu a sovětského státu o zachování míru, o odzbrojení, o mírové soužití států s rozdílným společenským zřízením. Svědčí o tom konkrétní a všemu lidstvu srozumitelné návrhy předložené soudruhem Leonidem Iljičem Brežněvem na XXVI. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu, na sněmování

¹ G. Husák: Projevy a stati. Květen 1981—prosinec 1983. Praha, Svoboda 1984, s. 228 a 229.

sovětských odborářů, na slavnostním shromáždění v Taškentu i na komsomolském sjezdu.

Všechnen náš lid jistě vřele souhlasí s tím, že československá delegace mluvila se sovětskými představiteli i o mezinárodně politických otázkách společným jazykem. Znovu jsme potvrdili plnou podporu sovětskému mírovému úsilí, vyslovili jsme se pro společný postup zemí socialistického společenství a všech mírumilovných a pokrokových sil. Vždyť stejně jako všechno lidstvo jsme i my znepokojeni těžkými mraky na obloze mezinárodních vztahů, kursem nejagresivnějších imperialistických kruhů na válečnou konfrontaci. V souladu se světovým veřejným míněním a se stanoviskem Rady bezpečnosti Organizace spojených národů odsuzujeme nejnovější surovou agresi Izraele proti Libanonu a proti arabskému lidu Palestiny. Žádná takzvaná místní válka, byť byla jakkoli zeměpisně vzdálená, nás nemůže nechat klidnými, protože z ní může kdykoli vzplát světový jaderný požár. Vždy budeme zastávat názor, že se všechny sporné otázky mají řešit politickým jednáním.

Souhlasíme s názorem soudruha Leonida Iljiče Brežněva, že některé z posledních projevů amerického prezidenta Ronalda Reagana představují »krok správným směrem«. Slova však mohou mít náležitou váhu jen tehdy, jsou-li provázena odpovídajícími činy. Nelze mluvit o míru a současně roztáčet šílený kolotoč závodů ve zbrojení, podněcovat nepřátelství proti socialistickým zemím, vměšovat se do jejich vnitřních záležitostí, pokoušet se jednat s nimi z pozice síly a vnučovat jim jednostranně nevýhodné podmínky. Nelze klamat svět jednáním ve Vídni a Ženevě, předstírat ochotu jednat i o strategických zbraních a současně pokračovat plným tempem v přípravách na rozmístění raket středního doletu. V některých západních státech se nelze ohánět helsinským Závěrečným aktem a současně diskriminačními opatřeními torpédovat obchod se socialistickými zeměmi. Lidstvo odmítá žít pod Damoklovým mečem války. Nemůžeme souhlasit s klamnými názory

o možnosti jakéhosi »omezeného jaderného konfliktu«. Pro přežití lidstva, pro to, aby se naše planeta nezměnila ve spáleniště, existuje jediná možnost: Míř. Věříme, že i výsledky nynějšího 2. zvláštního zasedání Organizace spojených národů o odzbrojení přiznávají ovlivní další vývoj mezinárodních vztahů. A naše diplomacie k tomu aktivně přispěje.

Právě tady, na lidické půdě, prosáklé krví mučedníků, říkáme znovu, že jsme oddanými stoupenci a obránci míru. Jsme pro mír, protože jsme poznali hrůznou podobu války; jsme pro mír, protože socialismus je nejhumnějším společenským zřízením; jsme pro mír, protože život v míru považujeme za nejzákladnější lidské právo; jsme pro mír, protože nemyslíme jen na sebe, ale na osud všeho lidstva. Můžeme být zastánci rozdílných politických názorů, můžeme se rozlišovat jazykem i barvou pleti, můžeme vyznávat různé náboženství nebo být bez vyznání — ale chceme-li náš svět zachránit pro všechna budoucí pokolení, musíme říci válce rozhodné: Ne! Statisíce lidí na celém světě v nebývale mohutných demonstracích vyjadřují svůj odpor proti válečným plánům nejagresivnějších imperialistických kruhů. Ať vědí, že jsme s nimi nejen tady v Lidicích, ale v celé naší vlasti — Československo stojí v třídně rozděleném světě na správné straně barikády; na straně společenského pokroku, socialismu, demokracie a míru; stojíme na té straně barikády, která v tomto dějinném zápase o budoucnost lidstva zvítězí.

Ať žije socialismus a mír!

PROJEV NA ZASEDÁNÍ STÁTNÍ RADY NIKARAGUJSKÉ REPUBLIKY

V MANAGUE
6. ŘÍJNA 1982

Vážený soudruhu předsedo,
milí nikaragujští přátelé!

Jménem delegace Federálního shromáždění Československé socialistické republiky děkuji za možnost zúčastnit se zasedání Státní rady bratrské Nikaragujské republiky. Považujeme to za důkaz přátelských vztahů mezi našimi zeměmi.

Vyřizuji vám a vašim prostřednictvím všemu nikaragujskému lidu vřelé pozdravy všeho československého lidu a představitelů našeho státu.

S radostí jsme přijeli do Nikaragujské republiky, abychom tak oplatili loňskou návštěvu vaší delegace v čele s Carlosem Núñezem Téllezem v Československu. Výsledky vaší návštěvy jsme hodnotili jako významný přínos pro československo-nikaragujské bratrské vztahy, pro společenský pokrok a mír na celém světě.

Se stejným předsevzetím přijíždíme nyní i my k vám. Průběh všech dosavadních rozhovorů, a zvláště dnešní přijetí soudruhem Danielem Ortegou, nás opravňuje prohlásit, že tato naše výrazně politická mise přátelství bude úspěšně splněna. Jak jsme očekávali, projevila se plná shoda názorů na všechny projednávané mezinárodní a bilaterální otázky.

Drazí přátelé, československý lid vždy sympatizoval s hrdinným bojem nikaragujského lidu pod vedením

Sandinovské fronty národního osvobození proti somozské krvavé diktatuře. Proto uvítal vaše vítězství před třemi lety, které je dalším přesvědčivým dokladem hlubokých a nezadržitelných pokrokových změn ve světě.

S nemenším obdivem sledujeme úspěchy, kterých přes všechny překážky dosahujete při výstavbě nové, spravedlivější společnosti. Naše sympatie platí vašemu, nesnadnému, ale spravedlivému boji proti vašemu vměšování a agresí, proti všem intrikám a úkladům imperialismu, především Reaganovy administrativy.

Vážíme si zásadní a uvážlivé politiky Nikaragujské republiky. Důsledně bráníte svou revolucí proti pokusům učinit z vaší země druhé Chile. Současně se vytrvale a iniciativně snažíte řešit obtíže a napětí ve vztazích se sousedy a se Spojenými státy americkými cestou jednání, předkládáte mírové návrhy na normalizaci situace v oblasti Střední Ameriky. Plně tuto vaši moudrou politiku podporujeme. Nejste v tomto vašem úsilí, zaměřeném na likvidaci ohniska napětí, které Spojené státy americké vytvářejí v oblasti Střední Ameriky a Karibského moře, osamoceni. Svědčí o tom i konstruktivní iniciativy dalších latinskoamerických zemí, zvláště Mexika a Kuby.

Dobře chápeme, jak nelehké období prožíváte. Také my jsme museli čelit nejedné provokaci, nátlaku, vyhrožování, pokusům o hospodářský rozvrat, podvratné činnosti i vraždám organizovaným naší vnitřní a mezinárodní reakcí. Všechny tyto těžké zkoušky jsme úspěšně překonali, protože pravda byla na naší straně, protože jsme se nedali zastrašit a šli pevně a jednotně — příslušníci všech našich politických stran a společenských organizací tvořících Národní frontu — cestou budování nové, spravedlivé společnosti.

Jsme si však dobře vědomi, že naše malá země by nemohla vyjít z těchto zápasů o prosazení svobodného pokrokového rozvoje vítězně, kdybychom se nemohli opřít o solidaritu a všestrannou podporu Sovětského

svazu, dalších bratrských zemí a pokrokových sil celého světa.

Dnešní poměr sil ve světě mezi silami pokroku a reakce je ještě mnohem příznivější. To může být pro vás zdrojem optimismu a posilou ve vašich zápasech.

Tak jako loni při návštěvě vaší delegace u nás, i nyní chcí zdůraznit, že každá země si svůj pokrokový vývoj určuje sama na základě svých specifických podmínek a že neexistuje taková zkušenost, která by se dala mechanicky aplikovat z jedné země do druhé.

Jedno však je jisté. Budovat úspěšně sociálně spravedlivou společnost nelze bez spolupráce s pokrokovými zeměmi a silami světa, bez upevňování společného postupu s nimi v boji proti imperialismu, za mír, mezinárodní bezpečnost a rovnoprávnou spolupráci mezi národy celého světa.

Těmto zásadám plně odpovídají vztahy mezi Československou socialistickou republikou a Nikaragujskou republikou ve všech oblastech a nemálo k tomu přispívají i naše parlamentní styky. Shodli jsme se při všech našich rozhovorech, že budeme naši spolupráci dále v duchu přátelství a solidarity rozšiřovat a prohlubovat v oblasti politické, ekonomické, kulturní i v ostatních oblastech.

Rád bych při této příležitosti poděkoval za zaslání významných dokumentů vaší Státní rady. Jde jednak o Vyhlášení ze 7. června tohoto roku o národním neštěstí zapříčiněném povodněmi a dále o Prohlášení z 2. srpna tohoto roku k událostem namířeným ze zahraničí proti Nikaragujské republice.

Jak víte, nezůstali jsme při vašem národním neštěstí jen u slov sympatií, ale v rámci našich možností jsme zaslali vašemu lidu i materiální pomoc. A z toho, co jsem již řekl, je jasné, že plně souhlasíme i s obsahem druhého zmíněného dokumentu, že máte naši plnou podporu ve vašem spravedlivém boji.

Vážený soudruhu předsedo, drazí přítelé, na závěr bych chtěl ještě jednou co nejvřeleji poděkovat za po-

zvání do vaší krásné země, za vskutku přátelské přijetí,
pozornost a péči, za skvělý program.

Jsmo tím vším hluboce dojatí. Československo-nika-
ragujské přátelství je důkazem, že národy, které usi-
lují společně o spravedlivou věc míru a pokroku, nemů-
že rozdělit sebevětší geografická vzdálenost.

Přeji vám všem, drazí přátelé, mnoho úspěchů ve
vaší odpovědné činnosti. Přeji především úspěšné
odražení všech zločinných útoků vnitřní a mezinárodní
reakce, další úspěchy na cestě budování nové, spraved-
livé společnosti, pro kterou se nikaragujský lid pod ve-
dením Sandinovské fronty národního osvobození svo-
bodně rozhodl a po které neochvějně, vzdor všem úto-
kům a úkladům, kráčí vpřed.

Ať žije československo-nikaragujské přátelství a so-
lidarita!

Ať žije věc míru a pokroku na celém světě!

*Podle původního textu projevu.
Osobní archiv autora*

SOVĚTSKÝ SVAZ — PŘEDVOJ SPOLEČENSKÉHO POKROKU

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE TVORBA
PROSINEC 1982

Když bylo před šedesáti lety zveřejněno Prohlášení všem národům a vládám světa o utvoření Sovětského svazu, mnozí pravděpodobně nechápali jeho význam a dosah. Vždyť na území bývalého carského impéria byla už pět let politická moc v rukou sovětů. Dělnická třída a vesnická chudina se pod vedením bolševiků staly pány ve vlastním domě, diktatura proletariátu odrazila útoky intervenčních armád čtrnácti buržoazních států a vypořádala se s domácími kontrarevolučními bandami. Jakkoli to bylo imperialistům proti srsti, ne jeden jejich politik si realisticky uvědomoval, že pro ně je »Rusko ztraceno«. Co tedy, z jejich hlediska, záleželo na tom, jakou podobu bude mít »rudá diktatura«, jaká bude forma a obsah sovětského státu?

Bolševici, vedeni Leninem — strůjci Velikého října a obhájci jeho vymožeností — však postupovali cílevědomě, řešili státoprávní uspořádání své země v zájmu vítězného proletariátu. Ve své činnosti se důsledně řídili leninským revolučním učením včetně Leninových myšlenek o řešení národnostní otázky. Rozhodli se v praxi naplnit Marxovu a Engelsovu předpověď: »S protikladem tříd uvnitř národů padne i vzájemné nepřátelství mezi národy.«¹ V zemi, v níž žilo více než sto

¹ K. Marx, B. Engels: Spisy, sv. 4. Praha 1958, s. 447.

národů a národností, v zemi, která smutně proslula jako »carský žalář národů«, to byl vskutku dějinný čin, jehož předvídavost a správnost — jak dnes uznává celý svět — potvrdilo oněch uplynulých šedesát let.

»Vítězství proletariátu nad buržoazií je proto zároveň signálem k osvobození všech ujařmených národů.«¹ Ano, základním předpokladem vzniku socialistického federativního státu byla Velká říjnová socialistická revoluce — SSSR byl jejím plodem. Bolševické heslo »sebeurčení národů až do odtržení« neztratilo nic ze své platnosti. Nový státní svazek mohl vzniknout jen při jeho důsledném respektování, tedy výlučně na zásadách svobodného a dobrovolného rozhodnutí nejprogressivnějších sil všech zúčastněných národů. Lenin zdůrazňoval: »Chceme *dobrovolný* svazek národů — takový svazek, který by nepřipouštěl žádné násilí jednoho národa vůči druhému, takový svazek, který by byl založen na naprosté důvěře, na jasném vědomí bratrské jednoty, na zcela dobrovolném souhlasu. Takového svazku nelze dosáhnout rázem, k němu je třeba se pracovat s nesmírnou trpělivostí a obezřetností, abychom vše nezkazili, abychom nevzbudili nedůvěru, abychom dali možnost překonat nedůvěru, kterou zanechala staletí statkářského a kapitalistického útlaku, soukromého vlastnictví a nepřátelství způsobeného dělením a znovurozdělováním tohoto vlastnictví.«²

Rozhodujícím krokem k vytvoření takového dobrovolného svazku národů podle Leninových představ bylo rozhodnutí o vytvoření SSSR. Odpovídalo to potřebám obrany socialistické revoluce proti úkladům imperialismu, ale i obrovským úkolům budování první socialistické společnosti na světě. Byl to důkaz síly a životnosti proletářského internacionalismu, který se tak skvěle osvědčil ve dnech Velkého října a dále ukoval v přetěžkých bojích za obranu jeho vymožeností. Ideje prole-

¹ K. Marx, B. Engels: Spisy, sv. 4. Praha 1958, s. 376.

² V. I. Lenin: Spisy, sv. 30. Praha 1955, s. 294.

lářského internacionalismu našly svůj konkrétní výraz právě ve vzniku SSSR — jednotného svazového státu jako dobrovolného svazku rovnoprávných republik.

Je známo, že existuje řada buržoazních mnohonárodnostních států, jejichž ústavy slavnostně deklarují rovnost všech národů a národností. V podmínkách buržoazního třídního a sociálního útlaku však i slavnostní slova zůstávají jen slovy — na podhoubí kapitalistických výrobních vztahů bují nenávistný šovinismus a nacionalistická omezenost, život je charakterizován národnostní nesnášenlivostí a rasovou diskriminací, které se mnohde projevují v nejbrutálnějších formách. Ani jeden mnohonárodnostní buržoazní stát se s tímto problémem nevypořádal, ani jeden není s to předložit přesvědčivé důkazy o rovnosti národů a národností.

Odstranění právní nerovnosti národů může mít jen symbolický význam, jestliže se nepřekoná jejich skutečná nerovnost. Pro nový SSSR to byl nepředstavitelně těžký úkol, dědictví carské minulosti skýtalo bezútěšný obraz — vždyť vedle průmyslově vyspělých částí země byly okrajové oblasti nejen s feudálními poměry, ale i se znaky prvobytně pospolné společnosti; negramotnost tam byla téměř sto procentní, některé národnosti neměly ani vlastní písmo. Sovětský svaz, vedený leninskou komunistickou stranou, zvládl za šedesát let dílo, pro jehož ocenění nestačí běžně používané výrazy. A to navíc jako první a dlouho jediná socialistická země v kapitalistickém obklíčení, které se projevovalo neustálými hrozbami, přímým vojenským napadením, hospodářskou blokádou a diplomatickou izolací. A jak by bylo možné zapomenout, že mírové budovatelské úsilí sovětských lidí bylo na celé čtyři roky přerušeno dosud nejtěžší válkou v dějinách lidstva, válkou, která způsobila vlasti Sovětů obrovské materiální škody a ničím nenahraditelnou ztrátu dvaceti miliónů životů!

Tempo hospodářského rozvoje SSSR, jeho struktura a kvalitativní úroveň nemají ve světě obdoby — i zdánlivě suché statistické údaje jsou fascinující četbou. Dávají to nejlepší vysvědčení organizátorské roli komunistické strany Sovětského svazu, jsou výsledkem nadšení dělnické třídy a nezměrné pracovní obětavosti sovětského lidu. Doslova z ničeho, vlastníma rukama a s ohromným odříkáním vybudovali sovětská lidé průmyslovou velmoc, jedno z nejzaostalejších zemědělství na světě převedli na socialistickou velkovýrobu, byli strůjci i účastníky kulturní revoluce. Zásadní rozdíl proti kapitalistickému rozvoji pak spočívá právě v tom, že se plánovitě řešilo hospodářské a kulturní vyrovnání zaostalých oblastí s nejspělejšími.

Právem se mluví o tom, že bývalé okrajové oblasti přešly přímo z feudálního života do socialismu, že mohly obejít kapitalistickou fázi vývoje. Dnes se kdysi zaostalé části Sovětského svazu — Střední Asie, Kazachstán, Bílá Rus, Moldávie, Dálný Východ, Sibiř — chlubí vyspělými průmyslovými podniky a moderním zemědělstvím, jejich podíl na tvorbě národního důchodu SSSR stále roste. Negramotnost se stala neznámým pojmem, všechny republiky mají bohatou síť středního a vysokého školství i vlastní Akademie věd. Nevídaný rozmach ve všech žánrech umění je typický pro neruské národnosti, své spisovatele, básníky a hudební skladatele mají i ty z nich, které byly před šedesáti lety na vymření. V tom se názorně zračí přednosti socialismu, jeho schopnost řešit zásadně i tak složitou problematiku, jako je bratrské soužití národů ku prospěchu každého z nich i v zájmu společného státu. Jen socialistický stát vedený komunistickou stranou může sjednotit úsilí pracujících bez ohledu na národnostní rozdíly a jednotným plánem zabezpečit maximální využití dělby práce mezi jednotlivými oblastmi. Jen socialistický stát může skloubit zásady demokratického centralismu s neustálým prohlubováním skutečné demokracie, se zvyšováním účasti lidu na řízení veřejných záležitostí.

Jen takový stát mohl jako první využít jadernou energii k mírovým účelům a být průkopníkem ovládnutí kosmu. Jen takový stát mohl obstát v nesmírně těžkých dějinných zkouškách.

V řešení gigantických úkolů obrany a výstavby socialismu dostal internacionalismus podobu praktických činů, vzájemného porozumění a nezištné pomoci. Všechny sovětské národy a národnosti chovají úctu a bratrské city k ruskému lidu za jeho obětavost, za jeho pomoc v industrializaci, v rozvoji zemědělství, v podpoře kultury a vzdělanosti neruských národů a národností. Především komunisté jsou nositeli a ručitel rovnoprávných vztahů mezi Rusy a ostatními národnostmi, kdysi tak pověstný velkoruský šovinismus čchanů Sovětského svazu není posuzován podle národností, nikdo nemůže z tohoto důvodu být protežován či diskriminován — v sovětské společnosti je zásadním kritériem schopnost, pracovní obětavost, oddanost socialismu, socialistické vlastenectví. Ruštině je při tom přisouzeno poslání dorozumívacího jazyka, takto je chápána a ctěna od Baltu až po Černé moře, od Tichého oceánu až po Ukrajinu.

Svébytný rozvoj jednotlivých národů a národností — právě z hlediska socialistického internacionalismu — nemá nic společného s jakoukoli podobou národního izolacionismu. Žádná republika, žádná územní oblast v Sovětském svazu není a nemůže být národnostně »čistá«. Vzájemná internacionální pomoc byla zákonitě provázena internacionalizací života, ekonomiky i kultury. Kamkoli v Sovětském svazu zavítáte, všude se ve větší či menší míře setkáte s příslušníky celé té bohaté škály národů a národností této veliké země. Nikde však nenajdete ani stopy národnostní nevraživosti, šovinismu či omezeného nacionalismu. Takovou podobu má v praxi historicky nová sociální a internacionální spolutost lidu — sovětský lid.

Komunistická strana Sovětského svazu neustále při-

pomíná — například v dokumentech svých sjezdů, že národnostní otázka, bez ohledu na dosažené úspěchy v jejím řešení, neztrácí nic na své aktuálnosti, že je nezbytné přistupovat k ní vždy velmi citlivě. Buržoazní propaganda se nevzdává pokusů hrát v útocích proti Sovětskému svazu i dalším socialistickým zemím na národnostní strunu. Neustále hledají slabiny v socialistickém uvědomění občanů socialistických států, spoléhají na vzkříšení buržoazních nacionalistických společenství, rádi by právě tady našli skulinu v morálně přežitkové jednotě lidu. Nespoléhal snad Hitler na to, že se mnohonárodnostní sovětský stát pod úderem nacistické válečné mašinerie vnitřně zhroutí, že národnostní rozpory znemožní Sovětskému svazu jednotnou a silnou obranu? Přepočítal se, jako se musí přepočítat každý, kdo posuzuje vztahy mezi národy Sovětského svazu buržoazními měřítky! Právě Velká vlastenecká válka — tato přetěžká krvavá zkouška — prokázala, jak pevná je jednota sovětského lidu, jak hluboce v jeho vědomí zapustilo kořeny internacionalistické bratrství. Bok po boku šli věrně a neochvějně synové všech národů a národností Sovětského svazu. Společně bojovali za společnou socialistickou vlast, společně odrazili útok nacistického netvora, aby ho pak společně dorazili přímo v jeho doupěti, aby se společně radovali z praporu své země, vztyčeného na troskách Reichstagu. A nikdy nemůže lidstvo zapomenout, že vojáci Rudé armády projeví svůj internacionalismus i rozhodujícím podílem na osvobození evropských národů od fašistického moru.

*

Velký říjen zažehl revoluční pochodeň, jejíž záře prosvětřila všechny světadily, výrazně ovlivnila dějinný vývoj, povzbudila nejuvědomělejší části proletariátu a už šedesát pět let nedopřává buržoazním vládcům po-

kojný spánek. Vznik SSSR a způsob řešení národnostní otázky pak znásobily působivost myšlenek Října. Zvýšily jejich přitažlivost, staly se příkladem pro revoluční a demokratické síly v kapitalistických zemích, pro ujařmené národy, pro bojovníky proti rasismu ve všech jeho podobách, pro národy koloniálních zemí. Antikomunistická propaganda se neštítla lží a hanebných pomluv, ale vzdor tomu mnoho lidí prohlédlo, poznalo, že je možné setřást okovy buržoazních zvyklostí, že je možné vytvořit společnost národnostně snášlivou; že právo na sebeurčení a svobodný život má každý národ, že nadvláda velkých a silných národů není morálně oprávněná, a proto nemusí trvat věčně, že dělení národů na podmanitele a podmaněné není předurčeno »prozřetelností«.

Příklad Velkého října a zkušenosti SSSR působily blahodárně i na naše novodobé dějiny, na vznik samostatného československého státu, na rozchod nejpokrokovější části dělnické třídy se sociálně demokratickým oportunismem a na založení KSČ. Revoluční myšlenky a činy ruského proletariátu nadchly i řadu nejvýznamnějších představitelů naší kultury. Po příkladu bolševiků vznikla a po celou dobu své existence pracovala naše strana jako internacionalistická politická síla. Vždy spojovala boj za svržení buržoazního panství se spravedlivým řešením národnostní otázky, chápala a prosazovala tento vzájemně podmíněný dvojjediný úkol. V těžkých třídních a sociálních zápasech spojovali komunisté síly českých, slovenských, německých, maďarských, ukrajinských i polských dělníků a chudých rolníků žijících v Československu. Jen Komunistická strana Československa odhalovala pokrytectví buržoazie, která bez ohledu na vlastní národnost svorně vykořisťovala pracující a současně demagogicky podněcovala vášně národnostní nesnášlivosti, aby v těchto kalných vodách snadněji lovila. Komunisté rozpoznali rádobu »vlastenectví« české a slovenské buržoazie, která — jak se to potom v plné míře potvrdi-

lo — dávala i v době fašistického zbrojení přednost svým třídním zájmům, svým »prkenicím« před obranou státní samostatnosti. Komunistická strana Československa jako jediná politická strana vypracovala program řešení národnostní otázky v naší zemi, jejšímž základem — proti »čechoslovakismu« buržoazie — měly být rovnoprávné vztahy mezi Čechy a Slováky. S tímto programem stáli komunisté i v čele národně osvobozenického zápasu, v národní a demokratické revoluci i v období jejího přerůstání v revoluci socialistickou. A naše strava tento program také důsledně uskutečnila až po vytvoření jednotného federativního státu, který zajišťuje rovnoprávné postavení a svébytný rozvoj Čechů a Slováků, ale i všech u nás žijících národností.

«Není sporu o tom, že příklad a vliv SSSR, jeho klíčový podíl na porážce nacistického Německa, jeho hospodářská a vojenská síla přispěly k rozpadu koloniální soustavy. Imperialistům se po válce nepodařilo rozdělit svět na sféry vlivu, jejich panství nad koloniemi skončilo, v mnoha evropských a asijských zemích už nemohli znásilnit vůli národů, nemohli jim zabránit, aby vykročily socialistickou cestou. Socialismus pevně zapustil kořeny i na západní polokouli, revoluční hnutí narůstá v zemích Střední a Latinské Ameriky a zkušenosti národů, které se osvobodily z koloniálního jha, vedou mnohé z nich k tomu, aby svou nezávislou budoucnost hledaly v socialismu. Sovětský svaz vždy byl a bude na straně těch národů, které bojují proti imperialismu, proti jakémukoli vykořisťování, za svobodu, demokracii, mír a socialismus.

Sovětský svaz — stát, jehož základem je internacionalismus mezi vlastními národy — se zasloužil o to, že se vytvořily v dějinách zcela nové vztahy mezi zeměmi socialistického společenství. Socialistický internacionalismus vedl k mnohostrannému sblížení těchto suverénních států a národů, k upevnění vzájemné zodpovědnosti za osudy socialismu, k plnému přesvědčení, že nikdo z nás nezůstane sám, že se vždy může spolehnout

na pomoc stejně smýšlejících přátel a především na první a největší zemi socialismu — na Sovětský svaz. Výstižně to před deseti lety — při oslavách padesátého výročí vzniku SSSR — vyjádřil soudruh Leonid Iljič Brežněv: »Jednotu, spolupráci a společné akce potřebujeme dnes především k tomu, abychom rychleji a účinněji řešili úkoly rozvoje socialistické společnosti... Jednotu, semknutost a spolupráci potřebujeme také k tomu, abychom co nejúspěšněji hájili a upevňovali mír, který tolik potřebují všechny národy, abychom zajistili uvolňování mezinárodního napětí, abychom účinně čelili všem agresivním výpadům imperialismu a jakýmkoli pokusům poškozovat zájmy socialismu.«¹ Tyto myšlenky vyjadřují i naše národní a internacionální poslání, naši starost o rozkvět a bezpečnost naší vlasti, naše úkoly v rozvíjení socialistického internacionalismu a v upevňování jednoty zemí socialistického společenství.

*

Myšlenky Dekretu o míru, kterými se Velký Říjen vepsal do paměti lidstva, provázely před šedesáti lety i historické okamžiky vzniku SSSR. V Prohlášení všem národům a vládám světa o utvoření Sovětského svazu čteme: »Svazový stát, který tak byl vytvořen na základě bratrské spolupráce národů sovětských republik, si vytýčuje cíl žít v míru se všemi národy.« A takováto slova zaznívají ze země, v níž sotva skončilo řádění kontrarevolučních hrdlořezů podporovaných světovou buržoazií — ruku k mírovému soužití podávají představitelé státu, který měl být vzápětí po svém zrodu zardousen intervenčními armádami! Je vůbec možné ještě přesvědčivěji dokázat humánnost nového společenského řádu, touhu revolučních socialistů po životě v míru,

¹ L. I. Brežněv: Projevy a stati. 1970—1972. Praha, Svoboda 1973, s. 318.

snahu skoncovat s válkami, které přinášejí národům jen utrpení?

Sovětský svaz se nikdy nezpronevěřil leninským myšlenkám o možnosti mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením, vždy vynakládal obrovské úsilí na zachování a upevnění spravedlivého míru. Nebylo vinou první socialistické země, že jí světová buržoazie vlastně celých šedesát pět let od Velkého října chtěla likvidovat, a to i vojensky, že i po skončení intervence a občanské války nepřestávala provokovat a řinčet zbraněmi, že vytvářela nejrůznější »svaté aliance« a »sanitární kordóny« proti »bolševické nákaze«. A dějiny nikdy nemohou smlčet odpovědnost západních mocností za odmítání návrhů SSSR na kolektivní bezpečnost, za ustupování Hitlerovým agresivním požadavkům — tedy vlastně za vznik druhé světové války. Jakou jen houževnatost a trpělivost prokázal Sovětský svaz a jeho spojenci v úsilí o překonání studené války a jejích následků, o uvolňování mezinárodního napětí, o normální politické, hospodářské a kulturní vztahy mezi všemi státy světa. A toto úsilí nezůstalo bez ohlasu, jeho výsledky přinesly výhody všem národům a posílily v nich naději na mírovou budoucnost.

Nejagresivnějším imperialistickým kazimírům ovšem není uvolňování a mírové soužití po chuti — vojensko-průmyslový komplex by přišel o horentní zisky, vlastní spojence by nebylo možné nestydatě vydírat, v Sovětském svazu a v socialistických státech by ještě pronikavěji vynikly přednosti socialismu. Proto vyhlásil a organizuje nynější pán Bílého domu »křížácké tažení« proti komunismu — kolikáté už?; leckomu by neškodilo připomenout si osudy těch předchozích rádoby »rytířů svobody, demokracie a lidských práv«. Notně obehnanou frázi o »sovětské hrozbě« si nejeden západní politik a generál oblíbil jako jakýsi evergreen. V poslední době ji zejména pan Reagan nafoukl do obřadných rozměrů, učinil z ní »lež století«; straší s ní kongresmany i veřejnost, využívá ji k zdůvodnění astrono-

mických nákladů na zbrojení, výrobu nových zbraní a kladení jakýchsi ultimativních podmínek pro jednání se Sovětským svazem. Jenže »argumenty« tohoto druhu se jen ztrácejí na účinnosti. Lež, byť i stokrát opakovaná, přece jen zůstává lží; mnozí spojenci se podřizují diktátu USA s neskryvanou nelibostí, lidové hnutí proti této cynické politice nabylo nikdy nebývalých rozměrů, je stále jednotnější a rozhodnější — lidstvo odmítá stát se obětí světového jaderného požáru.

Před týdnem — při oslavách 60. výročí vzniku SSSR — zazněl z Moskvy v projevu generálního tajemníka ÚV KSSS Jurije Vladimiroviče Andropova opět jasný a všemu lidstvu srozumitelný hlas: ať nikdo nekalkuluje s narušením kontinuity sovětské zahraniční politiky! Země Sovětů bude i nadále odhodlaně prosazovat myšlenky vyjádřené na posledních třech sjezdech KSSS, zůstane věrna myšlenkám, které provázely Velký říjen i vznik SSSR. Považuje za svůj prvořadý úkol usilovat o uvolňování mezinárodního napětí, o zachování a upevnění míru — samozřejmě, že může jít jen o mír spravedlivý, na zásadách rovnosti a vzájemné výhodnosti, při respektování bezpečnosti všech zemí. Se Sovětským svazem a zeměmi socialistického společenství nemůže nikdo jednat z »pozice síly« — případný agresor si musí uvědomit, že ho stihne zdrcující porážka. Mottem stupňování mírového zápasu všeho lidstva jsou hluboce lidská slova Leonida Iljiče Brežněva pronesená před deseti lety: »Stručně řečeno, je nám drahá svoboda, mír a štěstí našeho lidu, přejeme svobodu, mír a štěstí všem národům světa.«¹

*

Dějiny Sovětského svazu, zkušenosti leninské komunistické strany a sovětského lidu z výstavby a obrany socialismu mají neocenitelnou hodnotu. Nikdy ovšem

¹ L. I. Brežněv: Projevy a stati. 1970—1972. Praha, Svoboda 1973, s. 317.

nešlo a nejde o jejich mechanické přejímání, o přenesení jakéhosi »sovětského modelu« do podmínek jiných zemí (o něž se některé kruhy tak »dojemně« obávají). Sovětské zkušenosti, zaplacené tvrdou prací i krví, vykoupené i dílčími nezdary a omyly — ale korunované nepopíratelnými úspěchy — tyto zkušenosti zůstanou navždy pro opravdové revolucionáře, pro národy bojující za svou svobodu a úplnou nezávislost nevysychající studnicí inspirace. Vztah k první zemi socialismu byl, je a vždy bude měřítkem pokrokovosti a oddanosti teorii i praxi socialistické revoluce. Nevyratitelná fakta dokazují, že Sovětský svaz je po celou dobu své existence předvojem bojovníků za společenský pokrok, za mír, za socialismus, svobodu a demokracii. Proto je šedesáté výročí vzniku SSSR svátkem všeho pokrokového lidstva, proto je i svátkem československého lidu.

Tvorba, č. 52/1982

BITEVNÍ POLE

Z ČLANKU UVEŘEJNĚNÉHO
V ČA SOPISE HOSPODÁŘSKÉ NOVINY
ÚNOR 1983

Okřídlené rčení, že »dějiny píší vítězové«, převzalo lidstvo od starých Římanů — ale vážně pojaté dějiny jsou především souhrnem nezvratitelných faktů. A ta dokazují, že v posledních únorových dnech před třiceti pěti lety vyvrcholila v naší zemi etapa přechodu od národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou; tak to bude provždy zapsáno v novodobých dějinách československého lidu. Protilidový puč, který zosnovali představitelé reakce, změnil hněv pracujících zhruba ve sto dvacetí hodinách v uragán, který pučisty smetl a urychlil nastolení politické moci dělnické třídy. Tehdy rozhodl lid uvědoměle a nanejvýš přesvědčivě: půjdeme socialistickou cestou, bez zrádců a rozvrátníků, v pevném spojení se Sovětským svazem. Dědové a otcové dnešního mladého pokolení donesli vítězně revoluční štafetu do cíle, který představoval historický přelom.

Je těžké cokoli »objevně« dodávat k tomu, co už bylo o Únoru řečeno a napsáno. Zkušenosti těch dnů — stejně jako celého období od osvobození do roku 1948 — však zůstanou trvale platnou učebnicí. Jejich správné pochopení a zejména tvůrčí rozvíjení je žádoucí i dnes a neztratí cenu ani pro budoucnost. Nebo snad můžeme ignorovat zkušenosti z tehdejšího postupu KSČ, z její strategie a taktiky? Z její schopnosti mobili-

zovat dělnickou třídu a lid, správně zhodnotit mezinárodně politické podmínky pro revoluční úder, odhalit pravou tvář reakce, izolovat ji a vyřadit z politické scény? A jestliže marxisticky hodnotíme úlohu politické nasti, jestliže si po právu vážíme revolučních osob, kteří vyjadřují vůli lidu a organizují její prosazení, pak bude vždy stát za to učit se z postupu Klementa Gottwalda, jemuž patří dík za mistrovství v boji proti reakci.

Komunistická strana ve své politice přesně zhodnotila všechny objektivní i subjektivní podmínky, které umožňovaly kurs na pokojný přechod k socialistické revoluci. Toto pokojné nastolení diktatury proletariátu ovšem nebylo žádnou selankou. Mohlo vyplynout jen z těžkých politických zápasů, protože reakční představitelé byli silným a zkušeným protivníkem, ani s odchůdčata. Komunisté ovšem odmítli snahu reakce řešit zásadní střet kuloárním politikařením. Síla strany spočívala v tom, že byla těsně spojena s lidem, že ho dokázala přesvědčit o správnosti své politiky, že se opírala o jeho odhodlání nedopustit návrat předválečných poměrů. Strana se neodtrhovala od dělnické třídy a od lidu, odmítala »umělé« urychlování revolučního procesu. Klementu Gottwaldovi záleželo na tom, aby si lid »ohmatal« politiku reakce, aby poznal její skutečné záměry, aby prohlédl její falešné, rádobý »vlastenecké« fráze.

V rozvíjení národní a demokratické revoluce zvyšovala KSČ úlohu dělnické třídy ve společnosti, usilovala o to, aby jí získala spolehlivé spojence pro přechod k socialistické revoluci. Na to ovšem nestačí všeobecná hesla, ani takzvaná »čistá« politika. Proto se pro komunisty stalo důležitým bitevním polem národní hospodářství, starost o jeho poválečnou obnovu a další rozvoj. To bylo lidem práce blízké, to bylo dělnické třídě nejsrozumitelnější, v řešení hospodářských problémů viděli dobrou budoucnost své vlasti.

Představitelé reakce samozřejmě věděli, že jde o jejich bytí či nebytí, pochopili, jak je pro ně politika KSČ nebezpečná — vždyť její úspěch by nesmírně zvýšil prestiž komunistů. Reakce byla přesvědčena, že poválečná situace žene vodu na její mlýn. Jen si připomeňme, co to bylo za měsíce a roky: škody způsobené válkou, hospodářství vydrancované nacisty, potraviny, oděv i obuv na lístky v nedostatečném množství a v neuspokojivé jakosti, řádění šmelinářů a k tomu všemu ještě katastrofální sucho v roce 1947. Bodejť by lidé byli spokojeni!

Jak na pohled snadné bylo rozvíjet reakční demagogii, jak zdánlivě jednoduché bylo obviňovat předsedu vlády Klementa Gottwalda a tím celou jeho stranu z neschopnosti, svalovat na ně »všechny hříchy světa«! Reakce nepřišla na nic jiného, než si vymyslet zrůdné heslo: »Čím hůře, tím lépe« — čím hůře pro lid, tím lépe pro nás. Pochopitelně tedy sáhli po triku, který jim tolikrát před válkou vyšel, a slibovali hory doly včetně zázraku, který měl spasit republiku v podobě takzvaného Marshallova plánu. »Jen začněme dělat trochu demokratičtější politiku,« volal společný chór národních socialistů, lidovců, slovenských demokratů a některých sociálně demokratických pravičáků; »jen malinko uvolněme spojení s Moskvou a Amerika nám pomůže, zahrne nás nepředstavitelným blahobytem.« (Nevnucuje to srovnání s dnešním počínáním buržoazních stran v kapitalistických státech? Neslibují snad voličům všichni bez rozdílu například překonání nezaměstnanosti?)

Komunistická strana Československa se ovšem nedala vmanévrovat na pozice soutěžení v demagogii, formulovala a uskutečňovala principiální politiku. Držela se zásady jednat s lidem otevřeně, nic před ním neskrývat, necouvat ani před takzvaně nepopulárními záležitostmi. Ne prázdné a nesplnitelné sliby, ale maximální využití vlastních schopností a možností — to byla devíza komunistů, stručně, ale srozumitelně vyřčená

heslem: »Republice více práce, to je naše agitace.«
A lidé, zvláště pak dělnická třída, jakkoli těžce se jim
žilo, to pochopili a podpořili.

Komunisté měli na paměti trpké zkušenosti pracujících z let 1918—1920 a nepřehlédli, jak buržoazie vytlačila komunisty z účasti na vládě ve Francii a v Itálii. Neměla-li národní a demokratická revoluce ustárnout a tím zákonitě umožnit obnovení předválečných poměrů, bylo nezbytné podlomit hospodářskou moc velkoburžoazie a tím ji zbavit i politického vlivu.

Kritériem politické poctivosti, vztahu k politice Národní fronty a k potřebám republiky se stalo usku-tečňování Košického vládního programu. Pozdější úno-roví pučisté se k němu sice frázemi hlásili, ale spoléha-li na to, že ho postupně sprovedí ze světa. Zvláště zře-telně se však jejich třídní ledví odhalovalo tam, kde se jim přímo »sahalo na zoubek«. Není tajemstvím, že s nechutí a jen pod tlakem lidu souhlasili se znárod-něním klíčového průmyslu a bank — ale to pro ně byla už nepřekročitelná hranice a ještě v naději, že jde o přechodnou záležitost. Jenže Klement Gottwald »kul železo, dokud bylo žhavé«, a tak se sváděl boj o další znárodňování. Drtinova justice si chtěla vysloužit ostruhy jako brzda tohoto procesu a nejrůznějšími právníckými kličkami se snažila chránit dobré bytlo svých třídních souvěrců, vracet jim znárodněné podni-ky. Byla to však nevděčná role, kosa padla na kámen — překroucené paragrafy narazily na nepřekonatelný odpor pracujících.

O každý krok kupředu, o každý pokrokový akt se sváděl urputný zápas. Stačí vzpomenout na historii mi-lionářské daně, na zemědělské zákony či na zákon o národním pojištění. Vůbec nebylo jednoduché připra-vit a prosadit první dvouletý hospodářský plán, protože reakční politici vycítili, že plánované hospodářství je umíráčkem »svobodné« podnikatelské činnosti, která byla tak výhodná pro kapsy buržoazie. Reakce v zoufa-lé snaze rozrazit jednotu lidu se vytyasila s demagogic-

kým návrhem zákona o platech veřejných zaměstnanců — ať je to pro společnost neúnosné, ať státní pokladna vykrváčí, ať ještě více rostou inflační příjmy nekryté zbožím, jen když si koupíme další volební hlasy.

V těch dobách — zejména od voleb v roce 1946 do února 1948 — komunisté umně paralyzovali buržoazně parlamentární praktiky a k nelibosti odpůrců pokroku přenášeli zápas z vlády, z Národního shromáždění a z předsednictva Národní fronty do závodů, na všech na pracoviště, do měst a vesnic. O všech problémech informovali lid, ukazovali mu na konkrétních příkladech, oč se reakce handrkuje, mobilizovali ho a zvyšovali jeho třídní a vlasteneckou bdělost. Strana byla s lidem, lid šel se stranou včetně pokrokových funkciónářů a členů reakčních stran. Reakční politici se však nevzdávali, v rozporu s platformou Národní fronty organizovali destruktivní opozici, zuby nehty bránili pokroku, ale prohrávali jednu bitvu za druhou — lid je porazil i v Únoru, v bitvě, která měla rozhodující význam ...

Je příznačné — a v tom byla kontinuita politiky KSČ a její pocit odpovědnosti vůči lidu — že Klement Gottwald před stotisíci Pražany na Václavském náměstí zakončil informaci o vyřešení vládní krize výzvou k »budovatelské práci na plnění dvouletky«. Starost o rozvoj národního hospodářství, která rozhodujícím způsobem přispěla k vítězství pracujícího lidu, byla nosným pilířem politiky KSČ i po Únoru a na IX. sjezdu se výrazně projevila v programu výstavby socialismu. Politickou moc dělnické třídy a lidu bylo nutné zajistit, dobyté pozice upevnit kromě jiného i vytvářením materiálně technické základny nové společnosti. Postupně byl uskutečněn rozsáhlý program industrializace, profil československého průmyslu se zásadně změnil; spolu s novými závody vyrostla i nová města a sídliště; úspěšně jsme zvládli i složitý proces združstevňování zemědělství a jeho přechod na velkovýrobu, tvář vesnice a způsob života zemědělců se změnily k nepoznání.

V tom všem spočíval základní předpoklad k vytvoření sociálních jistot pro pracující, k růstu životní úrovně, k rozmachu kultury a vzdělanosti, ale i k dělbě práce se socialistickými státy a k plnění internacionálních povinností naší země.

Tak převratné změny se nemohly obejít bez revoluční kádrové politiky. Ti buržoazní odborníci, kteří nejevili chuť dát své znalosti do služeb lidu a mysleli na to, že budou jakýmsi předmostím pro reakční plány na restauraci kapitalismu, museli odejít. Společnost povolala statisíce dělníků, rolníků a čestných příslušníků inteligence do parlamentu, do ministerstev, do diplomatické služby, do lidové armády a Bezpečnosti, ale i do čela závodů a podniků. Každý z těchto »povolaných« nebyl »vyvolený«, pro některé jednotlivce byly nové úkoly nad jejich síly, někteří nevydrželi politicky a morálně — vždyť se zdravým revolučním proudem se obvykle sveze i bahno. Ale většina těchto pracovníků nezklamala důvěru lidu; dělali bez ohledu na zdraví a osobní zájmy, museli se mnoho učit, nebyli imunní vůči chybám a omylům, ale čestně obstáli. Pod jejich vedením se uskutečňovaly nebývale náročné úkoly, v praxi potvrdili jednu ze základních tezí politiky KSČ, že lid je lepším hospodářem než kapitalisté.

Nebylo v tom nic náhodného, že se v druhé polovině šedesátých let pravicoví oportunisté, revizionisté a antisocialistické živly vrhli na ekonomiku, že právě ona pro ně byla jedním z důležitých nástrojů jejich politikaření. Svě »ekonomické znalosti«, jimž dělali barnumskou reklamu, uplatňovali v nestoudně demagogické kritice »všeho a všech« — podle jejich názorů nezůstal v naší ekonomice, v jejím plánování a řízení, v hospodářské a sociální politice kámen na kameni. Vháněli do očí maloměšťáků krokodýlí slzy barvitým líčením, jak jsme »ve všem« zaostali a jak skvěle si vedou jinde, samozřejmě v buržoazních státech. Vědomě, v zájmu rozkladu socialismu, zneužili objektivních potíží i skutečně existujících slabin a chyb. Pod heslem »ekono-

mické reformy« usilovali o to, aby zbavili komunistickou stranu vlivu na hospodářství, aby z jeho řízení vyřadili socialistický stát. V tomto pytli ovšem bylo jiné šídlo: pohřeb socialismu. Jenže stejně jako jejich předchůdci a duchovní otcové v únoru 1948 dělali »účet bez hostinského«, bez lidu. A stejně jako před dvaceti lety jim to nemohlo vyjít ani v roce 1968...

V čele s novým vedením se KSČ přihlásila k odkazu Února, brání jej a tvořivě rozvíjí. V plné míře se to vztahuje i na ekonomickou a sociální politiku, jak ji formulovaly poslední tři sjezdy a jak ji na svých zasedáních konkretizuje ústřední výbor. Lze to chápat jen tak, že bylo-li národní hospodářství jedním z rozhodujících bitevních polí v boji za nastolení politické moci lidu, tím spíše to platí dnes v budování rozvinuté socialistické společnosti. Zásadní podmínky jsou samozřejmě jiné, neexistuje rozpor mezi výrobními silami a výrobními vztahy, všechny výrobní prostředky patří lidu. Úkoly však jsou mnohem náročnější.

Od Února uplynulo pětatřicet let, mnohé jsme dokázali a leccos jsme se naučili (ano, často i na vlastních chybách). Teď musíme řešit zcela jiné problémy, a to jak kvantitativně, tak především kvalitativně v souladu s požadavky dneška, ale i s vědomím, že se rychle blíží třetí tisíciletí a že třídní boj ve světovém měřítku je neúprosný a rozhoduje i o zachování míru, o osudu lidstva. To platí pro všechny pracující, především samozřejmě pro komunisty, a zvláště pak pro vědce, pro konstruktéry, techniky a projektanty, pro řídicí pracovníky na všech stupních.

Úkoly vyjádřené v politice strany jsou všeobecně známé (leckde je umějí při každé příležitosti citovat přímo vzorně), opakovat je by pro čtenáře znamenalo nosit dříví do lesa. Výsledky prvních dvou let sedmé pětiletky nás opravňují říci, že jdeme správným směrem, můžeme se vykázat určitými dílčími úspěchy. Ale k tolik potřebným zásadním kvalitativním změnám (a pod tento pojem chci v zájmu stručnosti shrnout vše,

co určuje efektivnost) se »prolamujeme« příliš pomalu. Bojovat dnes za společenský a technický pokrok, plnit současné vpravdě revoluční úkoly vyžaduje nesmířitelně potírat všechny jevy konzervatismu, rutiny, vžitých nesprávných návyků v plánování, v řízení i v technologii, maloměšťácký strach podstoupit riziko. Je to tedy zjednodušeně, ale výstižně řečeno, zápas o nové myšlení, o nové činy. Jen nepřešlapovat na místě, nečekat, že se všechno vyřeší nějakými pokyny . . .

Všichni se například hlásíme k tomu, že základním předpokladem dalších úspěchů je pořádek v normách všeho druhu, v důsledném uplatňování zásad socialistické mzdové politiky, v přísné plánovací, finanční, technologické a pracovní kázní. Dost konkrétních faktů, sám život nás ovšem usvědčují, že jsme s těmito zásadami často na štíru. I to se, žel, stává, že vedoucí pracovník, který je chce čestně prosadit, zůstává osamocen, leckdy i bez podpory odborové, či dokonce stranické organizace. Je to věru nad jiné aktuální úkol pro připravované celozávodní konference.

Nejednou bylo s plnou vážností zdůrazněno, jak těsně je nám, pokud jde o paliva a energie všeho druhu, že je nezbytné respektovat stanovené limity. Při jejich určování se hromadí »odborně fundované« argumenty o neúnosnosti určených úspor. V probíhající společenské prověrce se však vyjevuje, jak to zatím vyplývá z dílčích zpráv, že leckde mají ke skutečné hospodárnosti s energií poměr, mírně řečeno, podivný. Ukazuje se, že k racionalizaci spotřeby není vždy nezbytné vynakládat v současné době nedosažitelné prostředky a čekat na jejich instalaci celá léta. A stejně by bylo možné uvádět důkazy o ne právě příkladném využívání surovin a materiálů, o nezdůvodněném hromadění neodbytných zásob atd.

Logicky se v těchto souvislostech vnučuje otázka: jaká je míra odpovědnosti konkrétních (abychom neprávem a škodlivě neházeli všechny do jednoho pytle)

vedoucích pracovníků, jaký je stupeň jejich občanského, neřkuli revolučního uvědomění? Jaký je jejich vztah k politice strany, jejich odborné znalosti a schopnost vést a získávat lidi? Nikdy není zbytečné připomínat si v každodenním »všedním životě« slova soudruha Gustáva Husáka na 4. zasedání ÚV KSČ o škodlivosti oportunistu v praxi. Opravdu není pro naši věc, pro proces socialistické revoluce nic škodlivějšího, než se slovy hlásit k politice strany, ale v praxi se s ní rozcházet — a právě to je oportunismus.

Současné revoluční úkoly — jejich vnitropolitický i mezinárodní význam — nám velí, abychom i rčení, jež nazýváme obraznými, chápali s vážností, která odpovídá jejich významu. Je-li národní hospodářství bitevním polem, na němž se rozhoduje o úspěchu naší politiky — a o tom snad nikdo nepochybuje — pak si každý musí počínat jako v bitvě; voják i velitel, tedy »řadový« pracovník, ale i řídicí funkcionář. V tomto srovnání není nic přehnaného. Jen tak jsme totiž schopni myslet a jednat skutečně revolučně, jen tak budeme mít právo nazývat se důstojnými dědici Vítězného února.

KAREL MARX
— REVOLUCIONÁŘ A TEORETIK
DĚLNICKÉ TŘÍDY

Z ČLANKU UVEŘBĚNÉHO V ČASOPISE ŽIVOT STRANY
KVĚTEN 1983

Kolikrát jen a jakými »pomazanými hlavami« bylo dílo Karla Marxe za více než sto let popliváno a znevažováno! Kolikrát bylo »opraveno«, »rozdrveno«, »překonáno«! Kolikrát se pokoušeli a pokoušejí spojovat »s Marxem proti Marxovi«, »s Marxem proti Leninovi«, s Marxem proti reálnému socialismu, a především proti Sovětskému svazu! V šiku nepřátel marxismu jsou i takoví, kteří jej vůbec neznají. Jiní překrucují jeho zásady, vytrhují jednotlivé myšlenky z kontextu, a tak chtějí dezorientovat čtenáře i posluchače. Snaží se seč jsou — a je to sisyfovská práce — dokázat, že Marxovo učení je přežitkem, že nemá co říci dvacátému století, že se kapitalismus změnil div ne v »dobrodince lidstva«, že se v jeho nynějším stadiu navždy zastavil dějinný vývoj. (Jen na okraj: církvi, která patří mezi nejzavilejší protivníky marxismu, vůbec nevádí, že se řídí dogmaty Starého a Nového zákona.) Často máme co činit s rafinovanými útoky, podněcují a organizují je početné štáby vědců (filozofů, ekonomů, sociologů, historiků, politologů, »marxologů« i »kremnologů«), a přesto nepřinášejí kýžený výsledek. I když by bylo dost nebezpečné zavírat oči před tím, že se jim přece jen daří deformovat myšlení mnoha lidí a že zavádějí část dělnického hnutí do bahna reformismu.

Proč obhájci kapitalismu vyvíjejí tolik úsilí na vyvra-

cení, jak tvrdí, »zastaralé teorie«? Co je na Marxovi popuzovalo v době jeho života a co jim na jeho díle ještě více vadí sto let po jeho smrti? Právě to, že nejde pouze o jeden z mnoha filozofických směrů, které se omezují na »akademické« teoretizování, vznikají a zanikají, aniž by zanechaly hlubší stopu. Síla Marxova díla je v tom, že přesvědčivě odpovídá na všechny zásadní otázky, jež zajímají lidstvo. Je to ucelené revoluční učení, návod k jednání všech tříd, sociálně i národnostně utlačovaných. Říká se, že papír snese všechny »argumenty«, nemůže se vzepřít ani rádo by »pokořitelům Marxe«, z nichž nejeden sám sobě předčasně nasazoval vavřínový věnec »vítězství«. Lučavkou ryze každé teorie je praxe. A život dává jednoznačně za pravdu učení K. Marxe, B. Engelse a V. I. Lenina. Chce snad někdo dokázat, že se kapitalismus — a imperialismus jako jeho nejvyšší stadium — nevyvíjí přesně podle objektivních zákonů objevených zakladateli marxismu-leninismu? Kapitalistická společnost je v rozkladu, dávno zavrhl hodnoty svého vzniku, rozsah její hospodářské, finanční a morální krize se postupem času znásobuje. Nepodléháme iluzím, nepředpokládáme její zhroutilí dnes či zítra, ale z hlediska dějin to na věci nic nemění. Imperialismus je dosud silný, disponuje obrovskými materiálními a vojenskými prostředky, vměšuje se neomaleně do vnitřních záležitostí samostatných zemí, podněcuje stupňování mezinárodního napětí, násilí tvoří podstatu jeho existence, ale své vlastní zásadní rozpory není schopen vyřešit. Proto i futurologové v jeho službách kreslí obraz budoucnosti v neradostných barvách — ovšem z hlediska kapitalistů!

Buržoazii, její sluhy a obhájce nejvíce děsí, že se životnost marxisticko-leninské revoluční teorie potvrdila v revoluční praxi. Velká říjnová socialistická revoluce svrhla na jedné šestině světa řád, který kapitalisté pokládali za nedotknutelný a věčný. Mnozí imperialističtí představitelé instinktivně poznali, že by to mohl být

umíráček oznamující konec jejich neomezeného světového panství, chtěli proletářskou revoluci a její plody udusit v kolébce. Ani rozsáhlá vojenská intervence, ani hospodářská a diplomatická izolace a diskriminace, ani nacistický válečný útok, ani studená válka západních mocností, ani pokusy vydírat Sovětský svaz nesmyslnými zbrojními závody nesrazily sovětský lid na kolena. Navzdory všem těžkostem vytvořil socialistickou společnost.

Pro dějiny lidstva byl Velký říjen začátkem nové etapy, civilizace získala jiný rozsah a nesrovnatelně dokonalejší obsah. Svět je dnes jiný, než byl před rokem 1917, jeho politická mapa se změnila k nepoznání. Vzniklo společenství socialistických zemí, socialismus má své výspy i v Asii a v Americe; panství koloniálních velmocí se doslova rozsypalo, řada bývalých kolonií se rozhodla pro socialistickou cestu; početně vzrostlo a kvalitativně se posílilo mezinárodní revoluční dělnické hnutí; všechny čestné mírové a demokratické síly mají antiimperialistický charakter. Shrnutí: bez ohledu na všechny složitosti, navzdory všem překážkám i důležitým porážkám, pravda marxismu-leninismu vítězí.

Co zbývá mluvčím a obhájcům imperialismu než hledat »vysvětlení« dosud utržených ran a tak se pokusit postavit hráz dalšímu šíření »revoluční« nákazy. Proto se již omšelé tvrzení, že »revoluce v duchu marxisticko-leninského učení jsou pro průmyslově vyspělé země nepřijatelné«, doplňují tak »duchaplnými« argumenty, jako že reálný socialismus je z historického hlediska »omylem«, že je to jakési »vybočení z dějin«. Panstvu to zřejmě zní příjemně: když »omyl«, pak je jej třeba přece napravit, když »vybočení z dějin«, pak je to jen »přechodná epizoda«, kterou překonáme — byť i jadernou válkou. Všechno by to připomínalo špatnou grotesku, kdyby tu nebyla v sázce sama existence lidského rodu . . .

Síla marxistického revolučního učení je v tom, že jeho zásady mají všeobecnou mezinárodní platnost, sjed-

nocují mezinárodní revoluční dělnické hnutí k jednotnému postupu za nastolení politické moci, za získání skutečných lidských práv, za třídní a národní svobodu, za sociální rovnost a spravedlivý mír. Proto se všichni za nepřátelé společenského pokroku — imperialisté i revizionisté a reformisté všech odstínů — už léta letoucí snaží internacionální platnost marxismu-leninismu oslabit, rádi by toto revoluční učení »rozdrobili« nacionálně i zeměpisně. Sami se sdružují v nejružnějších antikomunistických a antisovětských »svatých aliancích«, tvoří politická, vojenská a hospodářská seskupení, ale dělnickému hnutí upírají právo řídit se Marxovým a Engelsovým heslem Proletáři všech zemí, spojte se! Proto imperialisté tak okatě drží palce revizionistům a reformistům, kteří rozbíjejí především mezinárodní jednotu revolučních sil, plují v nacionalistických vodách a spokojují se »díličními vymoženostmi« pracujících. Jako by nevěděli, že imperialisté nedají pracujícím nic dobrovolně; každý dílič úspěch musel být vybojován, každý je už sedmé desetiletí přímo podmíněn existencí Sovětského svazu, příkladem socialistických zemí, který nutí kapitalisty k ústupkům ze strachu před růstem revolučních nálad.

Skuteční marxisté vědí, že jsou v každé zemi odpovědny především svému lidu, ale že prosazení národních cílů je přímo podmíněno respektováním vyšších internacionálních revolučních zájmů; vědí, že izolovat se nacionálně či zeměpisně znamená opustit revoluční cestu, prodlužovat existenci imperialismu. Pro internacionální jednotu revolučních sil má zcela mimořádný význam existence Sovětského svazu, jeho úspěšný vnitřní vývoj a důsledná mírová zahraniční politika. Nikoli, nejde tu o žádné »organizační centrum« mezinárodního dělnického a komunistického hnutí; nejde o vnucování takzvaného sovětského modelu jako neomylného a jedině možného návodu k budování socialismu kdekoli na světě, či dokonce o »export revoluce«. [Je trapné, že se tyto tolikrát veřejně zdůrazněné le-

ninské zásady musí vůbec opakovat a že se leckdo tváří, jako by je po šedesáti letech »objevoval«! Ale je přece nad slunce jasnější, že vznik Sovětského svazu byl průlomem do monopolu kapitalistického panství nad světem; že první země socialismu je příkladem a nevyčerpatelným zdrojem poučení; že je materiální oporou dělnického revolučního, národně osvobozeneckého a mírového hnutí. Proto jsme tak hluboce přesvědčeni, že vztah k Sovětskému svazu je měřítkem věrnosti marxistickému učení.

Ze zásadního rozporu mezi prací a kapitálem vyvodili Marx a Engels — i Lenin jako tvořivý pokračovatel v jejich díle — závěr o dějinné úloze dělnické třídy v zápase za svržení diktatury buržoazie. Nic na tom nemůže změnit ani období vědeckotechnické revoluce, ani změna kvality dělnické třídy, všeobecný vzrůst její vzdělanosti — spíše naopak. Marxisticko-leninské učení stanoví jako podmínku pro splnění dějinného poslání dělnické třídy vznik a existenci její politické strany. Ovšem strany revoluční, strany nového typu, která je odhodlána vést důsledně dělnickou třídu a její spojení do boje za politickou moc a vytvářet k tomu podmínky především spojením revoluční teorie s revoluční praxí. Není v tom nic náhodného, že nepřátelé marxismu a jeho »vylepšovatelé« soustředěně napadají právě tuto zásadu; že změnami, kterými prošel svět za sto let, odůvodňují tvrzení, že »dělnická třída už nemá rozhodující roli«, že ta přísluší jakési »elitě«; že je přežitkem budovat dělnickou stranu na leninských zásadách vnitrostranické demokracie a demokratického centralismu. Cílem těchto snah je odzbrojit a demobilizovat dělnickou třídu, vzít jí spolehlivý kompas marxisticko-leninského učení, nechat ji bloudit, zbavit pracující revolučních perspektiv. V praxi je to opuštění revolučních principů, jejich podřizování dočasným konjunkturálním úspěchům. Odsuzování revizionismu a reformismu ovšem nezतोžňujeme s revoluční taktikou či s nezbytnými politickými kompromisy. V tom zásadním

však dělnické revoluční hnutí nesmí kolísat: zbavit buržoazii politické a hospodářské moci, to znamená rozbít buržoazní mocenský aparát a vytvořit vlastní stát pracujících, nastolit diktaturu proletariátu (nevystáváme se příliš tomuto přesnému pojmu?); vyvlastnit rozhodující výrobní prostředky a vybudovat materiálně technickou základnu socialismu; rozhodně bránit revoluční vymoženosti. Bez respektování těchto zásad ještě někdy a nikde socialistická revoluce nevíťezila. Třídní zápas je neúprosný.

Sotva na nás může zapůsobit, že nás — Marxovy a Leniny žáky a skutečňovatele jejich odkazu — obviňují »z odklonu od marxismu«, že nám leckdo (včetně takzvané Svobodné Evropy ve službách nechalně známé CIA) dává rádooby »lekce z marxismu«! Nezapomínáme, jak nadšeně tyto kruhy podporovaly (a nejen morálně!) v druhé polovině šedesátých let československé pravičáky a antikomunisty. Jako by jim nic víc neleželo na srdci než úspěšně se rozvíjející socialistická společnost v naší zemi! Jestliže je pravda, že »historie je učitelkou národů«, pak by bylo neodpuštitelné, kdybychom se neučili z praktických zkušeností naší strany a z dějin našich národů. A z nich vyplývá, že žádný z třídních, sociálních, a proto i národních cílů by nebyl dosažitelný bez revoluční strany nového typu — bez Komunistické strany Československa. I o tom jsme se přesvědčili, že strana plní své poslání, jen když se důsledně řídí marxisticko-leninským učením, když je uplatňuje v praktické politice při stanovení strategie a volbě taktiky. To platilo v minulosti a stejně naléhavě i dnes i pro léta budoucí.

Stačí vzpomenout na první období existence naší strany, na škody napáchané dozníváním sociálně demokratického reformismu, likvidátorstvím i sektářstvím. Důsledné uplatnění zásad revolučního učení od V. sjezdu zvýšilo autoritu strany v řadách dělnické třídy a ostatních pracujících; umožnilo jí stanout v čele ostrých třídních a sociálních zápasů, splnit úlohu

nejdůslednější vlastenecké síly v boji proti fašismu a obnovu národní svobody a státní samostatnosti. Jen taktická strana byla s to dovést pracující k nastolení politické moci dělnické třídy před třiceti pěti lety, zorganizovat výstavbu i obranu socialismu, formovat vnitřní i zahraniční politiku v plném souladu s nejvlastnějšími zájmy přesvědčivé většiny lidu. Chyby a omyly, které před patnácti lety vyvrcholily kontrarevoluční hrozbou, začaly tehdy, když jsme marxisticko-leninské revoluční zásady postupně překrucovali a opouštěli, když jsme je svévolně vykládali, když jsme je dost rozhodně nebránili proti revizionistickým nájezdům.

Věrnost principům marxismu-leninismu není dogmatismus. (Žel, tento zcela přesný pojem byl překroucen pravičáky, když jím »nálepkovali« straně věrné komunisty, marxisty a internacionalisty. I dnes jej konečně nejednou vyslovují na naši adresu anti-komunisté a reformisté.) Dogmatik se hojně ohání citáty z Marxe a Lenina, »přitesává« je násilně na současné úkoly a problémy, stůj co stůj v nich hledá všeobecně platný recept bez ohledu na to, kdy a v jakých souvislostech byly napsány. Tato metoda je sice na pohled snadnější, jako by bezpečně chránila před omyly, ale svědčí spíše o neochotě či neschopnosti myslet a používat marxistické postupy; v praktické politice pak vede k přešlapování na místě, odsunuje řešení konkrétních problémů, soustřeďuje pozornost na dílčí úkoly vytrhávané z kontextu zásad vnitřní i zahraniční politiky.

Dogmatismus je v příkrém rozporu s marxistickým revolučním učením, nejednou před ním varoval Lenin. Vyvolává sektářství, znemožňuje reálné posouzení situace, izoluje dělnickou třídu i její stranu, odpuzuje jejich spojence. V našich podmínkách se může projevovat nesprávným uplatňováním vedoucí úlohy Komunistické strany Československa, administrováním, prezíráním politiky Národní fronty, nerespektováním specifického poslání jednotlivých společenských organizací, neschopností získávat pro naši věc spoluobčany nestra-

nky a příslušníky ostatních politických stran. A to vše je v přímém rozporu se závěry stranických sjezdů i se zásadami zakotvenými ve stanovách strany.

Bez rozpaků můžeme dogmatismus nazvat rodným bratrem formalismu. Ten není pro současnou stranickou praxi příznačný, ale k jeho vymýcení nám zbývá udělat ještě nemálo. Je jako plevel, který nejvíce bují na špatně obdělané půdě — na povrchně pojímané a uplatňované politice strany v konkrétních místních podmínkách. Dává přednost formě před obsahem, sleduje statisticky počet akcí, a ne jejich účinnost, akceschopnost měří počtem, případně rozsahem přijímaných usnesení a zanedbává organizátorskou činnost a kontrolu. Od formalismu je zpravidla jen krůček k oportunismu v praxi, na jehož nebezpečí nejednou upozorňoval soudruh Gustáv Husák (i v závěrečném slově na 4. zasedání ÚV KSČ) — jsou takoví, kdo souhlasí s usneseními sjezdu, ústředního výboru, vyšších územních orgánů, ale pro jejich splnění nepohnou prstem. Jediným lékem proti dogmatismu a oportunismu v teorii i v praxi je revoluční důslednost právě v duchu marxismu-leninismu.

Marxismus-leninismus nelze chápat, vykládat a obhajovat staticky, z »okopu ležícího střelce«. Marxovo dílo a leninský styl práce nás nabádají k tvůrčímu rozvíjení revolučního učení. (A snad není zbytečné zdůraznit, že rozvíjet a revidovat není totéž.) Především to znamená nikdy nepodceňovat revoluční teorii, využívat jejich zásad v zájmu realistického posouzení současných i budoucích problémů a stanovení úkolů v souladu s danými možnostmi. Jen tvůrčí přístup (s maximálním využitím pracovišť společenských věd) umožňuje straně vyjevit rozpory, které vznikají i v socialistické společnosti, správně je vyjádřit a najít jejich nejúčinnější řešení. To platí pro všechny zásadní úkoly v ideologii, v hospodářství i ve zdokonalování socialistické demokracie. Jen tvůrčí přístup, jen důsledné spojování revoluční teorie a praxe chrání politiku strany

před subjektivismem a voluntarismem a tím i před
případnými omyly a chybami. A osvojovat si metodu
tvůrčího přístupu musí celá strana až po základní or-
ganizace, všechny stupně státního a hospodářského
řízení — samozřejmě v souladu s jasně určeným po-
dílem pravomoci a odpovědnosti.

Nejen kvůli jubilem, nejen z úcty k Marxovi, Engel-
sovi a Leninovi, ale především v zájmu co nejúčinněj-
šího řešení současných úkolů, v zájmu socialistické re-
voluce, v zájmu zachování míru si hluboce uvědomuje-
me: Karel Marx je pro nás i pro všechny budoucí gene-
race revolucionářem a teoretikem dělnické třídy, zása-
dy jeho velkého díla mají trvalou platnost.

Život strany, č. 9/1983

Z PROJEVU NA VII. CELOSTÁTNÍM SJEZDU ČESKOSLOVENSKÉHO SVAZU PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKŮ

V PALÁCI KULTURY V PRAZE
8. KVĚTNA 1983

Internacionální solidarita bojovníků proti fašismu má slavné tradice a je i dnes nanejvýš potřebná, řekl soudruh Alois Indra. Porážkou Hitlera a Mussoliniho, norimberským procesem s válečnými zločinci, smrtí Franka fašismus, žel, nevymřel. Podhoubí, z něhož vyrůstá, je velmi odolné a leckde beztretně bují, živeno injekcemi nejagresivnějších imperialistických kruhů. Nejde jen o Barbieho — v mnoha státech pohodlně žije dosud nepotrestáno dost válečných zločinců. Je škoda, že k úmluvě o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, jež byla přijata Valným shromážděním v roce 1968, nepřistoupilo mnoho zemí, mezi nimi i některé státy bývalé protihitlerovské koalice.

Fašistický charakter má i potlačování národně osvobozenického hnutí v mnoha částech světa, neslýchané masakry Palestinců, kterým se upírá právo na sebeurčení, rasistické ujařmení lidu Namibie, řádění salvadorské soldatesky, nájezdy proti svobodné Nikaragui, ale i únos československých techniků, jejich žen a dětí. K čemu jinému, ne-li k přikrášlování nacismu má sloužit nejnovější senzace kolem takzvaného Hitlerova deníku? Vůbec pak nemůžeme opomenout existenci řady států, jejichž diktátoři se přímo či nepřímo hlásí k fašismu a přitom patří mezi chráněnce Spojených

států amerických, jsou jejich politickými a často i vojenskými spojenci. Zkušenosti nás zavazují, abychom spolu s pokrokovými silami celého světa neumdléváme v boji proti všem podobám fašismu, abychom odhalováním jeho antihumánní podstaty burcovali svědomí lidstva. To patří také k jednomu z předních úkolů v mezinárodní činnosti vašeho svazu.

Československo se stalo jednou z prvních obětí hitlerovské agrese, umožněné ústupností západních mocností. Na našem území padly poslední výstřely druhé světové války v Evropě. Tak jako poctiví lidé na celém světě nejsme proto ani my lhostejní k největšímu nebezpečí pro lidstvo — k nebezpečí vzniku nové světové války, která by nutně byla válkou jadernou. Je neomluvitelným cynismem chladnokrevně kalkulovat, kolik lidí by přežilo jaderný úder, rozvíjet teorie o oprávněnosti »preventivního jaderného útoku«, o možnosti »omezené jaderné války«, či dokonce o jakési »dlouhé a vítězné jaderné válce«. Odpovědní politikové a renomovaní vědci nejednou prokázali, že jaderný konflikt by zničil lidskou civilizaci, že by živí záviděli mrtvým, že by už neměl kdo stavět pomníky padlým.

Soudruh Alois Indra poté připomněl, že mírová politika Sovětského svazu a jeho spojenců vyplývá z hluboce humánní podstaty socialistického společenského řádu, kterému jsou jakékoli agresivní cíle cizí. V těchto zemích neexistují skupiny či jednotlivci, kteří by měli prospěch z horečného zbrojení, či dokonce z války. Stručně řečeno: socialismus a mír jsou neoddělitelné. Proto vyvíjí Sovětský svaz tak houževnaté úsilí o dosažení dohod, které by změnily současný nebezpečný vývoj. V poslední době k nim přibyl jeden z nejsoubornějších dokumentů, který se zapsal do povědomí lidstva jako pražská deklarace z lednového jednání Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy, rozpracovaná začátkem dubna výborem

ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy.

Tyto materiály jsou dokladem starosti Sovětského svazu a jeho spojenců o zachování a upevnění míru, nejsou v nich žádné diplomatické »kličky«, jejich řeč je jasná a srozumitelná. Žel, státy NATO dosud dluží lidstvu stejně jasnou odpověď. Zato na všech jednáních — v Madridu, ve Vídni i v Ženevě — znemožňují svými obstrukcemi jakýkoli pokrok. Hrubě přitom ignorují hlasy miliónů občanů svých států, kteří se s nebyvalou aktivitou vyslovují pro mír a bezpečný život. V rétorice pak představitelé Spojených států amerických matou veřejné mínění takovými návrhy, které jsou pro Sovětský svaz i jeho spojence nepřijatelné, protože nedbají rovných práv na obranu a bezpečnost všech zúčastněných zemí. Sovětský svaz v souladu s tužbami pracujících lidí na celém světě se vždy řídí zásadou, že pro mír nebylo nikdy vykonáno dost, že jde o osudové záležitosti, které vyžadují vytrvalost v jednání a v hledání nejschůdnějších cest. Proto v úterý slyšel celý svět další návrhy soudruha Jurije Vladimiroviče Andropova na řešení problémů jaderných zbraní v Evropě. Jejich přijetí by uklidnilo situaci a při dobré vůli všech zúčastněných by vytvořilo podmínky pro další věcné jednání o zastavení závodů ve zbrojení, o postupném odzbrojování, o skutečném mírovém soužití států s rozdílným společenským zřízením.

Československý lid podporuje sovětské návrhy s hlubokým přesvědčením o jejich správnosti — o jejich prospěšnosti pro všechno lidstvo, řekl v závěru svého vystoupení soudruh Alois Indra. Dáme to jednoznačně najevo i v červnu na Světovém shromáždění za mír a život, proti jaderné válce, jehož hostitelem bude Praha. Bude to příležitost k rozvinutí otevřeného dialogu všech upřímných zastánců míru bez ohledu na politické přesvědčení, náboženské vyznání, jazykové či rasové rozdíly. Prokážeme tak — jak je to po léta charakteris-

tické pro aktivitu československé zahraniční politiky
— že život v míru považujeme za nejzákladnější lidské
právo.

Rudé právo 10. května 1983

PROJEV K 15. VÝROČÍ ČESKOSLOVENSKÉ FEDERACE

PŘEDNESENÝ V ČESKOSLOVENSKÉM ROZHLEASE
V PRAZE V POŘADU ŽIVÁ SLOVA
23. ŘÍJNA 1983

Vážení posluchači!

S 28. říjnem, k němuž se váže vytvoření samostatného československého státu a znárodnění klíčového průmyslu, se spojuje i federativní státopravní uspořádání. Přijetí ústavního zákona o československé federaci znamenalo zásadně nový prvek v existenci společného státu Čechů a Slováků — byl to výrazný milník v rozvoji socialistické demokracie.

Ano, před patnácti lety se dávno vytyčený programový cíl Komunistické strany Československa stal skutkem. Vždyť to byla právě komunistická strana, která jako jediná politická síla po celou dobu své existence spojovala třídní a sociální zápas s úsilím o spravedlivé řešení národnostní otázky. Zejména v třicátých letech, v období zvýšeného ohrožení republiky hitlerovským nacismem, ukazovala strana, že uspořádání vztahů mezi národy a národnostmi je základní podmínkou síly republiky i její další existence. Je svědectvím krátkozrakosti tehdejších buržoazních politiků, že násilnou konstrukcí takzvaného čechoslovakismu a přehlížením významu postavení u nás žijících národností hnali vodu na mlýn luďáckému separatismu, henleinovskému šovinismu a maďarskému iredentismu. A ironie osudu tomu chtěla, že tato chybná národnostní politika pak posloužila tehdejším spojencům a dokonce osobním přátelům

lům představitelů československé buržoazie — všem těm Chamberlainům a Daladierům — jakoby k omluvě mnichovského kapitulantství.

Po celou dobu národně osvobozenického zápasu se Komunistická strana Československa, její moskevské vedení i domácí ilegální ústřední výbory držely tradiční leninské linie v národnostní politice. Cílem národní a demokratické revoluce bylo překonat předválečné poměry i v této životně důležité záležitosti. Šlo o to, aby osvobozená republika byla tříděně, sociálně, ale i národnostně spravedlivou, aby byla v nejlepší slova smyslu dobrou matkou všem svým synům a dcerám. Tato idea — idea společného a národnostně spravedlivého státu Čechů a Slováků — byla i na praporech Slovenského národního povstání. V dubnu 1945 pak v Košicích jasně zazněla i z úst Klementa Gottwalda v takzvané Magně chartě slovenského národa. V slovensky předneseném projevu na slavnostním shromáždění Slovenské národní rady tehdy soudruh Klement Gottwald prohlásil: »Robiac koniec všetkým starým sporom a vychádzajúc z uznania Slovákov ako nacionálne samobytného národa, vláda sa od prvých svojich krokov bude dôsledne snažiť, aby sa v česko-slovenskom pomere uskutočnila zásada „rovný s rovným“ a aby sa tak uplatnilo ozajstné bratstvo medzi obidvoma národmi.«¹

A nebylo vůbec nic náhodného v tom, že ve střetnutí s reakcí, která se pučistickými metodami pokoušela obrátit kolo dějin, sehrály slovenské národní orgány už na podzim 1947 tak pozitivní roli. Od chvíle, kdy byl zápas »kdo s koho« rozhodnut ve prospěch dělnické třídy a pracujícího lidu — od Vítězného února — začal cílevědomý proces ekonomického a kulturního vyrovnávání Slovenska s českou částí republiky. Postupně — ale z historického hlediska vzato neuvěřitelně rychle — byly za vydatné pomoci české dělnické třídy překonány křivdy starší i novější minulosti. Slovensko šlo

¹ Kl. Gottwald: Spisy, sv. XI. Praha 1955, s. 364.

cestou nevidaného hospodářského, kulturního i vzdělá-
nostního rozmachu.

Mezi chyby, pramenící ze subjektivismu a z opouštění
leninských zásad je nutné přičíst i to, že v období, které
bylo více než zralé pro důsledné prosazení zásady
»rovný s rovným«, došlo k omezení pravomoci sloven-
ských národních orgánů. Tím se, žel, podvázaly mož-
nosti využít všestranného rozvoje Slovenska v zájmu
jednotné Československé socialistické republiky — ke
škodě rychlejšího rozvoje celé naší společnosti a v roz-
poru s požadavky socialistické demokracie.

Není tajemstvím, že se někteří protagonisté antiso-
cialistických sil na konci šedesátých let snažili připsat
si k dobru jakési »zásluhy« o federativní řešení. Tak
jako v mnoha jiných záležitostech i v tom přizpůsobovali
skutečnost »svému obrazu«. Opak je pravdou — fe-
derativní státoprávní uspořádání se stalo jedním
z výrazných nástrojů úspěšného překonávání společen-
ské krize, vzalo reakčním šovinistům vítr z plachet;
podnítilo české i slovenské vlastence a pokrokové síly
národností k rozhodnému úsilí za obnovení základních
hodnot socialistické společnosti.

Jakkoli byly organizační důsledky ústavního zákona
o československé federaci důležité, nešlo a nejde jen
o formu. Rozhodující je obsah tohoto zákona, měřítkem
dosažených změn je skutečné postavení a praktická
činnost federálních i národních zákonodárných a vý-
konných orgánů. Patnáctiletá zkušenost jednoznačně
svědčí ve prospěch učiněného rozhodnutí. Dnes není
pochyb o tom, že bratrské národy — Češi a Slováci
— jsou si skutečně rovny, že byly vytvořeny příznivé
podmínky pro svébytný rozvoj českého i slovenského
národa a jejich státnosti. Úsilí o rozvoj obou národních
republik slouží prosperitě celé federace, prohlubuje
jednotu společného československého státu. Slovensko
se dnes podílí na průmyslové i zemědělské výrobě a na
tvorbě národního důchodu zhruba tak, jak to odpovídá

počtu jeho obyvatel. V obou republikách se úspěšně rozvíjí školství všech stupňů, vzájemně se doplňují výsledky práce tvůrců obou národních kultur.

Existence a zdokonalování federace je ústrojnou součástí rozvoje socialistické demokracie. Demokratické vztahy mezi Čechy a Slováky jsou zákonitě spojeny s demokratickými právy národnostních menšin, s jejich rovnoprávným postavením občanů společného socialistického státu. Čím rozhodněji budeme rozvíjet demokratické prvky socialistické společnosti, čím dokonalejší bude naše demokracie v jednotě práv i povinností, tím účinnější bude účast stále většího počtu občanů na řízení veřejných záležitostí. A to je společný úkol Čechů a Slováků i příslušníků všech u nás žijících národností. Rozvoj socialistické demokracie je nerozlučně spjat s dodržováním zásad demokratického centralismu v životě celé společnosti. Právě v zájmu jednoty Československa, v zájmu dalšího rozvoje jednotné československé socialistické ekonomiky a jednotného socialistického politického systému musí federální orgány ve všech rozhodujících otázkách plnit svou sjednocující úlohu.

Federace je výsledkem důsledné leninské politiky Komunistické strany Československa, inspirované úspěšným řešením národnostní otázky v Sovětském svazu. Komunistická strana jako organizovaný politický předvoj dělnické třídy, jako vedoucí politická síla naší společnosti je i zárukou účinného využití všech předností federativního uspořádání. Je zárukou respektování národních práv Čechů a Slováků, demokratického postavení národností i nenarušitelné jednoty federace. Svou činností prokazuje strana oddanost idejím socialistického internacionalismu nejen v mezinárodních stycích, ale i ve vnitřní politice. Nikomu se už nepodaří zneužít nacionalistických předsudků k rozdmýchávání šovinismu a k oslabování socialismu. Záleží na každém z nás, aby bratrský svazek Čechů a Slováků,

aby — obrazně řečeno — strom federace přinášel dobré plody ve prospěch našeho společného státu — Československé socialistické republiky.

*Podle původního textu projevu.
Osobní archiv autora*

PROVĚŘENO ŽIVOTEM

Z ČLÁNKU UVEŘEJNĚNÉHO V SOVĚTSKÉM LISTU PRAVDA
12. PROSINCE 1983

I dnes znějí nanejvýš aktuálně slova, která pro-
nesl soudruh Klement Gottwald: »Moskevská smlouva
z 12. prosince 1943 klade pevné, nerozborné základy
našeho budoucího národního a státního života. Tato
smlouva zbavuje naše národy nejtíživějšího břemene,
které nesly po staletí: strachu o existenci. Smlouva
nám dává pevný základ, ale budovu, v níž budeme žít
my, i ti, co přijdou po nás, musíme vystavět sami.«¹

Ze strany Sovětského svazu byla smlouva projevem
přátelství k československému lidu, přátelství, které už
mělo své tradice. Nikomu se nepodaří vymazat z dějin,
že v roce 1938 byl jedině Sovětský svaz připraven po-
skytnout nám pomoc proti Hitlerově rozpínavosti.
A v červenci 1941 pak znovu stvrdil své přátelství do-
hodou o společném postupu s Československem ve vál-
ce proti nacistickému Německu. Tím Sovětský svaz jako
první plně uznal suverenitu a právní existenci naší re-
publiky po roce 1939 a označil ji za rovnoprávného spo-
jence — teprve poté následovalo toto uznání i dalšími
státy. Moskevská smlouva z roku 1943 tedy představo-
vala logické pokračování přátelských aktů první země
socialismu vůči Československu.

¹ Kl. Gottwald: Spisy, sv. XI. Praha 1955, s. 277.

Na uzavření smlouvy mělo rozhodující podíl moskevské vedení Komunistické strany Československa. Ve svém postupu vyvodil soudruh Klement Gottwald se svými druhy správné závěry z historických zkušeností naší země, zvláště pak z kapitulantství naší buržoazní vlády a předválečných západních spojenců Československa a z mnichovské zrady, která měla tragické důsledky pro celý svět. V souladu s vůlí a tužbami československého lidu usilovala KSČ o to, aby budoucnost naší země byla zajištěna spojenectvím se Sovětským svazem, aby se Československo už nikdy nestalo bezvýznamným pěšákem na šachovnici imperialistické politiky. Prosadit tuto linii nebylo nijak jednoduché, protože v londýnské emigrantské vládě byly i síly, které sázely na již zkrachovanou kartu prozápadní orientace.

Československo-sovětská spojenecká smlouva předurčila i podmínky k jednání moskevského vedení KSČ s prezidentem republiky Edvardem Benešem, který tehdy přijal požadavky KSČ: nepřipustit návrat zkompromitovaných reakčních sil k moci, obnovit demokracii reprezentovanou národními výbory jako orgány lidové moci, zabezpečit existenci jednotných společenských organizací, uznat vůdčí roli bloku socialistických stran, ustavit na osvobozeném území novou vládu a dát lidu právo rozhodnout o konečném uspořádání vnitřních poměrů. To vše bylo vítězstvím komunistické koncepce, jejímž cílem bylo, aby národně osvobozený zápas nabyl podoby národní a demokratické revoluce.

Moskevská smlouva posílila zahraniční i domácí odboj, byla vzpruhou pro aktivní účast československé vojenské jednotky v SSSR na boji proti nacistickým okupantům. Sovětská materiální i kádrová pomoc oživila partyzánskou aktivitu na území Československa. V zájmu Slovenského národního povstání přepracovalo sovětské velení operační plány a podniklo nesmírně obtížnou památnou karpatsko-dukelskou operaci, v jejímž průběhu vstoupili na půdu své vlasti i příslušníci československých vojenských jednotek v SSSR.

Naděje našeho lidu se splnily: svobodu nám přinesli hrdinní vojáci Rudé armády. Překvapivě rychlou pražskou operací poskytla sovětská vojska pomoc povstalecké Praze, zachránila naše hlavní město před zkázou. Národy Československa nikdy nezapomenou, že za svou záchranu, za obnovení své státní suverenity a národní svobody vděčí především nezměrným obětem sovětského lidu, přátelství Sovětského svazu a jeho věrnosti spojeneckým závazkům.

Sovětská vojska na každém úseku osvobozeného území ihned postupovala moc československým lidovým orgánům. Proudily k nám vlaky surovin a materiálů, které pomohly poválečné obnově československého průmyslu.

Osvědčené přátelství Sovětského svazu a osvobditelské zásluhy jeho armád významně ovlivnily myšlení československých občanů, autorita KSČ v naší společnosti nebývale vzrostla. Postupně se vytvářely podmínky pro přechod národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou. A v tomto období byl pozitivní vliv československo-sovětské smlouvy nesporný.

Když boj »kdo s koho«, boj o rozvíjení národní a demokratické revoluce vrcholil, zajistila spojenecká smlouva bezpečnost naší republiky, znemožnila vojenskou intervenci imperialistů. Za aktivní podpory lidu tak mohl být v únoru 1948 rozdrčen pokus reakce o puč. Komunistická strana Československa dovedla dělnickou třídu k politické moci, Československo vykročilo k socialismu.

Není to nadsázka, když říkáme že všechny naše úspěchy v rozvoji průmyslu a kolektivní zemědělské velkovýroby, v rozmachu vzdělanosti a kultury, v sociální politice, v růstu společenské a osobní spotřeby jsou především výsledkem dlouholeté československo-sovětské bratrské spolupráce ve všech oblastech.

Tato spolupráce má velmi konkrétní podobu v sovětských dodávkách železné rudy, barevných kovů, ropy, zemního plynu, bavlny, obilí, strojů vysoké technické

úrovně, vybavení pro hlubinné doly, ale i spotřebního zboží, hodinářských výrobků, fotopřístrojů, rozhlasových a televizních přijímačů atd. Mimořádně cenná je sovětská pomoc při výstavbě pražského metra. Sovětský svaz je naším největším obchodním partnerem, jeho zakázky zaručují dlouhodobý rozvoj československému zpracovatelskému průmyslu.

Stále rozsáhlejší je výrobní kooperace mezi závody obou zemí, na zásadách vzájemné výhodnosti se rozvíjí bohatá vědeckotechnická spolupráce. Účast na investičních akcích v Sovětském svazu Československu umožňuje zajistit si dlouhodobě potřebu některých surovin a různých druhů energie. Sotva by se někomu podařilo přesně vyjádřit všechny formy spolupráce v kultuře, ve školství a ve zdravotnictví. Oboustranně prospěšné jsou živé styky mezi společenskými organizacemi i stále rozsáhlejší turistika. Ničím pak nelze vyčíslit cenné zkušenosti, které nám po všechna léta zcela nezištně předával Sovětský svaz a jeho leninská komunistická strana.

Stručně řečeno: spojenecká smlouva z roku 1943 vytvořila podmínky pro rozvoj rovnoprávných vztahů nového typu založených na vzájemné úctě a bratrském pochopení partnerských potřeb. Sovětské společenství osvědčilo svou životnost i na konci šedesátých let, když českoslovenští komunisté a vlastenci bránili vymoženosti socialistické revoluce proti kontrarevolučním útokům.

Po všech zkušenostech bylo zákonité, že 6. května 1970 podepsali v Praze nejvyšší představitelé obou zemí novou Smlouvu o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci. Odpovídalo to dosaženému rozvoji spolupráce, současnému vývojovému stadiu sovětské i československé společnosti a novým jevům v mezinárodních vztazích.

Nová smlouva vyjadřuje těsné dobrovolné spojení svrchovaných nezávislých států, které se řídí ideologií marxismu-leninismu a principy socialistického inter-

nacionalismu. Zakotvuje povinnost vzájemné odpovědnosti za obranu vymožeností socialismu, vytváří podmínky pro nejširší oboustranně výhodnou spolupráci v politice, v ekonomice i v kultuře. Je výrazem jednoty obou zemí v boji proti imperialistické agresi a v podpoře všech pokrokových a mírumilovných sil na celém světě. Pražská smlouva z roku 1970 je tedy věrným obrazem vyšší kvality bratrských a spojeneckých vztahů mezi Sovětským svazem a ČSSR.

— Za uplynulých třináct let bylo v duchu nové smlouvy vykonáno mnoho užitečné práce. Vzájemná dvoustranná hospodářská spolupráce se dále rozšířila, uplatňují se v ní dokonalejší formy zejména v rozvoji vědy a techniky i ve využití jejich výsledků v praxi. Výrazně se zvýšil také podíl obou zemí na mnohostranné spolupráci v RVHP, včetně koordinace hospodářské politiky. Naše bratrská spolupráce dosáhla už doslova kosmických rozměrů — československý občan Vladimír Remek se stal prvním zahraničním kosmonautem, českoslovenští vědci se aktivně podílejí na kosmickém výzkumu.

Rozvoj všestranné československo-sovětské spolupráce ovlivňují rozhodujícím způsobem vpravdě bratrské vztahy mezi Komunistickou stranou Sovětského svazu a Komunistickou stranou Československa — ony jsou také nejjistější zárukou, že se naše spojenectví bude i nadále rozvíjet na stále vyšším stupni. Mnoha inspirujícími myšlenkami obohatila praxi budování rozvinuté socialistické společnosti v Československu vystoupení soudruha Jurije Vladimiroviče Andropova na listopadovém (1982) a červnovém (1983) plenárním zasedání ústředního výboru KSSS a na oslavách 80. výročí vzniku Sovětského svazu i jeho zásadní stať ke 100. výročí úmrtí Karla Marxe.

Spojenectví se Sovětským svazem je i zdrojem růstu autority Československa na mezinárodním fóru. Spolu s ostatními členskými státy Varšavské smlouvy jdeme neochvějně po boku Sovětského svazu v jeho snaze

překazit válečné plány nejagresivnějších imperialistických kruhů, zvláště pak současné administrativy Spojených států amerických. Aktivně jsme podporovali iniciativy SSSR, jejichž cílem bylo pokračovat v politice uvolňování, zastavit kolotoč horečného zbrojení, dosáhnout postupně úplného odzbrojení.

Od odpovědnost za nebývalé zostření mezinárodní situace nese imperialismus, především však vláda Spojených států, která v opojení svého »křížáckého tažení proti komunismu« usiluje o narušení nynější vojenské rovnováhy mezi NATO a Varšavskou smlouvou. Nic nemůže omluvit ani postup těch vlád, které souhlasily s rozmístěním nových amerických raket na svém území. Instalace amerických jaderných raket středního doletu v západní Evropě je dnes surovou skutečností.

Za této situace chápe světová veřejnost, že Sovětský svaz a jeho spojenci jsou nuceni podniknout odpovídající obranná opatření. ČSSR — ve vlastním zájmu i v zájmu obrany členských států Varšavské smlouvy — splní své spojenecké závazky. Československá veřejnost jednoznačně souhlasí s prohlášením Jurije Vladimiroviče Andropova z 24. listopadu tohoto roku. Nadále vidíme spolu se Sovětským svazem svůj hlavní úkol ve stupňování zápasu za světový mír, v podpoře všech mírumilovných sil v úsilí o řešení existujících problémů politickým jednáním.

Od roku 1943 — od podpisu moskevské smlouvy — byla užitečnost československo-sovětské smlouvy prověřena životem. Ujišťujeme sovětský lid, svého nejspolehlivějšího a nejvěrnějšího spojence, že občané Československa považují za svou vlasteneckou a internacionální povinnost naplňovat dennodenně ve vnitřní i zahraniční politice ducha i literu nynější spojenecké smlouvy. I dnes a pro všechny budoucí časy platí: Lásku za lásku, věrnost za věrnost!

K BOLŠEVICKÉ AKTIVITĚ

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE TRIBUNA
ÚNOR 1984

Naši protivníci — obránci kapitalismu, oportunisté a revizionisté všech odstínů — neustále útočí na dějiny naší strany. Aniž by se namáhali studiem, aniž by zkoumali fakta, objektivní a subjektivní vlivy, a zejména výsledky politických zápasů, tvrdí, že dějiny Komunistické strany Československa jsou jakoby jediným řetězem chyb a omylů, slabostí a porážek, frakčních bojů a cizího vměšování. Zvláště nestravitelným soustem pak pro ně zůstává právě V. sjezd. Neuvědomují si, že svými útoky mu v myslích dělnické třídy a pracujícího lidu dávají to nejlepší vysvědčení.

Komunistická strana Československa vznikla jako masová strana a nikdo nemůže popřít, že už samotný její vstup na československou politickou scénu byl skutečností zcela mimořádnou. Stala se zásadním odpůrcem buržoazie, odhalovala pravou tvář reformistických politiků, byla důsledným zastáncem pracujících, zejména dělníků a drobných rolníků. Strana však vznikla v lůně sociální demokracie, a proto není nic nepřirozeného v tom, že se, tak řečeno, »přes noc« nemohla změnit ve zcela vyzrálou revoluční stranu nového typu v leninském pojetí. Takové »zázraky« se v politických hnutích nedějí. Každý nový člen strany, každý majitel jejího členského průkazu ještě nemohl být v pravém slova smyslu komunistou. V nové straně zákonitě do-

znívaly jak sociálně demokratické ideje, tak i její organizační návyky; obtíže zápasů s buržoazií i dílčí porážky vyvolávaly politické a ideové spory a »kypřily půdu«, z níž v určitých obdobích vyrůstal pravicový oportunistus a revizionismus. Oslabování bojovnosti strany, podlamování její akceschopnosti pak našly odezvu v »levičáckém« radikálismu, který se projevoval podceňováním revoluční teorie, nepřijatelným zjednodušováním problémů politické praxe a ve svých důsledcích sektářskou izolací. To je koneckonců vývoj, kterým prošla snad každá komunistická strana. A vždy bylo především její záležitostí najít správná východiska.

Studium revoluční teorie, zkušenosti z politické praxe a postupné osvojování si poznatků z bolševické revoluce a z výstavby socialismu v Sovětském svazu vedly k růstu politického uvědomění stále většího počtu československých komunistů. Ti poznávali — a týkalo se to především mladé generace — že strana musí zformovat jasnou strategii své politiky a určit účinnou taktiku svého postupu; usilovat o těsnější spojení s dělnickou třídou a jejími potenciálními spojenci a budovat svůj vnitřní život na zásadách demokratického centralismu a vnitrostranické demokracie.

Zápas o charakter strany, o její autoritu v masách, o růst jejího vlivu na politický život země — tedy o její budoucnost — se vystupňoval v druhé polovině dvacátých let. Jeho ostří mířilo proti Jílkovi a jeho skupině, proti oportunistickému likvidátorství. (Tehdy stejně jako v jiných případech se znovu ukázalo, jak blízko k sobě mají pravicový i »levičácký« oportunistus. Vyrůstají ze společných kořenů porušování principů života revoluční strany nového typu a ve svých důsledcích vždy ženou vodu na mlýn nepřítelům a poškozují revoluci.) Komunistická internacionála, vědoma si své odpovědnosti vůči socialistické revoluci, nemohla k tomuto vývoji nečinně přihlížet, považovala pomoc československým komunistům za svou internacionalistickou povinnost. Zabývala se situací v Komunistické straně

Československa několikrát, a to vždy za účasti zástupců naší strany a na základě jejich zpráv. Na svém VI. kongresu v roce 1928 pak přijala stanovisko levice, předložené Klementem Gottwaldem. Vzápětí se exekutiva Komunistické internacionály obrátila na všechny členy Komunistické strany Československa otevřeným dopisem s charakteristickým názvem *Od oportunistické pasivity k bolševické aktivitě*. Obsah otevřeného dopisu byl posuzován v široce organizované vnitrostranické diskusi, která přispěla k tříbení názorů, v plné nahotě odhalovala oportunismus Jílkova vedení a jeho stoupenců. Byl to složitý proces, v němž však postupně získala převahu levice, vedená Klementem Gottwaldem. Zastánci její linie získávali důvěru členstva a tvořili pak většinu řádně zvolených sjezdových delegátů — brána k bolševizaci Komunistické strany Československa byla otevřena.

Předsjezdová diskuse a z ní vzešlé složení delegátů byly tak přesvědčivé, že Jílek už nenašel odvahu vystoupit se zprávou o situaci a úkolech strany — potvrdila se Gottwaldova slova, že staré vedení už neexistuje, že uteklo z boje, hodilo flintu do žita a chtělo se vyhnout odpovědnosti. Úkolu hlavního referenta se pak brilantně zhostil Klement Gottwald, který zásadně rozebral příčiny krize a odhalil její původce. Přesvědčivě, s hlubokými teoretickými znalostmi rozdrtil zejména tvrzení Jílkova vedení o »stabilizaci kapitalismu« a »pasivitě mas«. Vývoj dal až neuvěřitelně brzy Gottwaldovi za pravdu, když se »stabilizovaný« kapitalismus začal zmítat v hluboké hospodářské krizi, která nelítostně zasáhla i Československo. Na V. sjezdu byl správně, s využitím marxisticko-leninského učení, vytyčen strategický cíl: socialistická revoluce jako prostředek svržení buržoazní diktatury a nastolení politické moci dělnické třídy. Byla stanovena také taktika k dosažení těsnějšího sepětí s lidem včetně aktivizace se stranou spjatých masových organizací. Zdůrazněny byly i leninské principy výstavby strany s akcentem na revo-

luční kázeň jejích členů, na čistotu jejích řad, na ideovou jednotu a na nesmiřitelnost s oportunistem a jeho nositeli.

Pravicoví revizionisté vytýkali V. sjezdu některé dílčí chyby v národnostní a agrární politice, v charakteristice československého státu a příčin jeho vzniku, přeceňování nebezpečí fašismu ze skupiny Hradu apod. Tvrdili, že strana ztratila »národní charakter«, že se ocitla v cizích službách. Mnohem více jim však vadily zásadní leninské přístupy aplikace obecně platných zásad socialistické revoluce, jednoznačná revoluční orientace. Ze svého hlediska spatřovali, stručně řečeno, »prapříčinu všeho zla« právě v rozhodnutích V. sjezdu. Tehdejší revizionistům i jejich následníkům odpověděl Klement Gottwald: »...řev buržoazie a houževnatý odpor reformistů ve vlastních řadách je jedním z nejbezpečnějších důkazů, že strana začíná nastupovat na správnou cestu...«¹ Zhodnotíme-li vývoj od té doby, zejména konkrétní výsledky politiky Komunistické strany Československa, není k tomu co dodávat.

Bolševizace Komunistické strany Československa byla složitým procesem, který V. sjezdem nevrcholil — ten mu však dal mohutný impuls, důsledné prosazování jeho závěrů bylo zárukou, že strana nesejde z revoluční cesty. Strana se organizačně rozešla s oportunisty. Gottwaldovo vedení úspěšně získávalo kolísavé a dezorientované členy, soustavnou organizačnickou činností zvyšovalo akceschopnost strany. V těžkých sociálních a politických zápasech, v masových stávkách a demonstracích dělníků a nezaměstnaných, v boji za práva maloročníků a zemědělských dělníků se jako mlha rozplynula Jílkova teze »o pasivitě mas«. Potvrdilo se, že pasivní bylo staré vedení strany, že lid, vedený revoluční stranou, která vytyčovala odpovídající hesla,

¹ Kl. Gottwald: Spisy, sv. I. Praha 1950, s. 190.

je odhodlán bojovat za svá sociální a politická práva. Spojení strany s lidem se nebývale upevnilo, její vážnost rostla, pracující v ní poznali svůj organizovaný revoluční předvoj. V období těžkých zkoušek pro naši zemi, při nástupu fašismu a za kapitulantského postupu vládnoucí buržoazie se zhroutila i dlouho pěstovaná legenda o komunistech jako »škůdcích a rozvracečích« republiky. Komunisté vedení Klementem Gottwaldem osvědčili své ryzí vlastenectví a byli v prvních řadách nejodhodlanějších obránců republiky proti německým i domácím fašistům, nikdy se nesmířili se zradou západních spojenců, navždy zůstali zásadními odpůrci mnichovského diktátu. Takto zapsáni ve vědomí československé veřejnosti stáli pak v čele národně osvobozenického boje, byli nejaktivnější silou v národní a demokratické revoluci. Když se Gottwald vrátil do osvobozené vlasti jako místopředseda vlády, když se Komunistická strana Československa stala nejsilnější politickou stranou, byly vytvořeny předpoklady pro přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou. A strana tuto příležitost nepromarnila. Tehdy nabyla revoluční linie V. sjezdu, v souladu s vnitřními i zahraničními podmínkami, nové podoby a vedla k vítězství — k nastolení politické moci dělnické třídy a pracujícího lidu. Spojitost mezi V. sjezdem a Únorem je nepopíratelná — vítězství lidu bylo triumfem politiky Komunistické strany Československa, jejího těsného spojení s masami, mistrovského ovládnutí revoluční strategie i taktiky.

Léta výstavby socialistické společnosti potvrdila, že zásadní myšlenky V. sjezdu neztratily nic ze své platnosti — samozřejmě při respektování nových úkolů v nových podmínkách. V podstatě jde vždy o bolševickou aktivitu strany, přičemž bolševismus (co námahy vynaložili naši nepřátelé, aby tento pojem zprofanovali!) je pro nás synonymem leninismu. Základním kamenem všech našich úspěchů bylo promyšlené uplatňování Leninova učení; v něm je kromě obecně platných

zásad socialistické revoluce obsažen také předpoklad různosti cest k socialismu, k nezbytnosti respektovat národní zvláštnosti, stejně jako samostatnosti každé revoluční strany, její odpovědnosti vůči vlastnímu lidu, ale také vůči světovému revolučnímu hnutí. Přednostní řešení vlastních úkolů nemůže vést k jakési »národní uzavřenosti«
revolučních stran, narušování zásad proletářského internacionalismu poškozují zájmy socialistické revoluce. Žel, z vlastní zkušenosti známe příklady zhoubných důsledků odklonu od leninismu jako revolučního učení i jako stylu práce. Podceňování teorie marxismu-leninismu, pragmatismus a bezduchá rutina, potlačování kritiky a sebekritiky, pěstování kultu osobnosti a nerespektování zásad kolektivnosti vedení a osobní odpovědnosti, nekritické sebeuspokojení — to vše vede ve svých důsledcích k odtržení strany od lidu, ke ztrátě její vážnosti. Mnohé z těchto jevů byly příčinou chyb v prvním desetiletí socialistické výstavby a nejostřeji pak vystoupily na konci šedesátých let, kdy se otevřela stavidla pravicově oportunistické kritice, s níž šel ruku v ruce kontrarevoluční proud. Pomoc spojenců vytvořila předpoklady, aby se uvědomělí komunisté a skuteční vlastenci spojili v boji o záchranu socialismu a v úsilí o nápravu napáchaných politických, ale i hospodářských škod.

Na svém dubnovém zasedání v roce 1969 (jehož patnácté výročí si letos připomínáme) volbou soudruha Gustáva Husáka do svého čela učinil ústřední výbor rozhodný krok k překonání krize ve straně a společnosti. Strana se clevědomě vrátila k obnovení zásadních socialistických hodnot; východisko k řešení složitých úkolů našla v marxisticko-leninském učení; utužením spojeneckých svazků se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického společenství zajistila bezpečnost státu a podmínky pro mírovou práci našeho lidu. Nebylo nic náhodného v tom, že ústřední výbor jako jeden ze základních úkolů vytyčil Gottwaldovo heslo Čelem k masám. Vždyť strana může splnit

své historické poslání vedoucí síly socialistické společnosti jen ve spojení s lidem, s jeho porozuměním a aktivní podporou. A získat spoluobčany pro politiku strany mohou jen takoví její příslušníci, kteří se vyznačují ideovou vyspělostí, politickou uvědomělostí, příkladným životem a prací, respektováním zákonů a morálních norem. Proto strana pečuje o čistotu svých řad, a to nejen jednorázově po období těžkých zkoušek, proto dbá na to, aby mezi jejími členy rostl počet dělníků a družstevních rolníků, proto věnuje takovou pozornost mladému pokolení. Sepětí s lidem může utužovat jen strana akceschopná, tedy ideově, politicky a organizačně jednotná.

Výsledky posledních patnácti let byly podmíněny respektováním leninských norem stranického života, dodržováním principů vnitrostranické demokracie a demokratického centralismu. Zásadní kritika a rozvíjení sebekritiky jsou nezadatelným právem a povinností každého člena strany. Trvale platným zákonem je také ideologický zápas, potírání revizionismu stejně jako oportunistu — a to nejen jako politického směru, ale i jako projevu nedůsledného uplatňování stranické politiky v praxi.

Spojení strany s lidem — tento základní požadavek leninismu — nachází svůj výraz i v péči o zdokonalování a prohlubování socialistické demokracie. Nikdo nemá právo ani v nejmenším obcházet základní článek naší ústavy: »Všechna moc v Československé socialistické republice patří pracujícím lidu.« Strana pokládá za svou povinnost vytvářet optimální podmínky pro účast co nejširších vrstev lidu na správě veřejných záležitostí včetně řízení hospodářství. Jde o to, aby celá soustava zastupitelských sborů plnila především své politické poslání, aby její činnost sloužila lidu a vyjadřovala jeho základní zájmy, aby vedla k posilování socialistického státu. Stále intenzivněji je nezbytné umožňovat pracujícím účast na řízení také prostřednictvím orgánů Národní fronty a ve společenských organi-

zacích. Každý čestný člověk má u nás možnost podílet se na řešení veřejných záležitostí, každý může uplatnit své nápady, talent i pracovitost. Rozsáhlá práva našich občanů však nelze nikdy oddělovat od povinností, jež jsou určeny platnými zákony a pravidly socialistického soužití. Zákony prostě musí platit pro každého.

V bolševické — tedy leninské — aktivitě strany a z ní vyplývajícím těsném spojení s lidem je i klíč k řešení všech našich současných úkolů ve výstavbě rozvinuté socialistické společnosti. Jde o širokou škálu problémů, zahrnující hospodářskou a sociální politiku, vzdělanost a kulturu, politickovýchovnou činnost, stupňování aktivity celé Národní fronty, upevňování morálně politické jednoty lidu až po zahraniční politiku a zdokonalování obrany země. Základní kurs je jasně stanoven XVI. sjezdem Komunistické strany Československa a konkrétně rozpracován ústředním výborem a jeho předsednictvem. Příkazem dne je soustředit všechny síly strany, um a schopnosti našeho lidu k jeho důslednému plnění na každém pracovišti, v okruhu působnosti jednotlivých stranických orgánů a organizací.

I v současném neklidném mezinárodně politickém ovzduší máme vytvořeny podmínky pro soustředěnou budovatelskou práci spojenectvím se zeměmi socialistického společenství, především pak se Sovětským svazem. Jeho důsledná mírová politika, jeho mohutný hospodářský i obranný potenciál zabezpečuje nedotknutelnost našich hranic, klid a mír našim domovům. Aktivně podporovat zahraniční politiku Sovětského svazu, spolupracovat s rozvojovými zeměmi, pomáhat národně osvobozenecům hnutím, důvěřovat odhodlání miliónů bojovníků za mír v celém světě — i v tom je odkaz V. sjezdu, jehož účastníci se přesvědčivě přihlásili k zásadám proletářského internacionálního a v Sovětském svazu viděli náš příklad a naději pokrokového lidstva.

Hlásíme se hrdě k zásadním myšlenkám V. sjezdu Komunistické strany Československa, protože pro nás

je trvalým kompasem revoluční učení marxis-
mu-leninismu. Ono je nejjistější zárukou, že nesejdeme
ze socialistické cesty, že budeme úspěšně pokračovat
v díle, k němuž položili před padesáti pěti lety solidní
základ delegáti V. sjezdu — v díle, jemuž zasvětil celý
svůj život soudruh Klement Gottwald.

Tribuna, č. 8/1984

Z PROJEVU
NA SLAVNOSTNÍM SHROMÁŽDĚNÍ
PRACUJÍCÍCH A MLÁDEŽE
HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY
A STŘEDOČESKÉHO KRAJE
K 36. VÝROČÍ VÍTĚZNÉHO ÚNORA

VE SJEZDOVÉM SÁLE PALÁCE KULTURY V PRAZE
23. ÚNORA 1984

Vážení přátelé,
soudružky a soudruzi!

Vítězný únor byl událostí, která si zasluhuje, aby-
chom si ji připomínali každoročně. Vždyť v oněch
vzrušených šesti dnech před třiceti šesti lety vrcholil
zápas o charakter republiky. Pučistický pokus o vyvo-
láání vládní krize byl posledním hřebíkem do rakve
reakce — uvízla v léčce, kterou sama nastrojila. Poli-
tická moc přešla plně do rukou dělnické třídy a pracu-
jícího lidu. Komunistická strana Československa sklízela
ovoce svých dlouholetých zápasů. Dělnická třída
a nejširší vrstvy lidu podpořily politickou sílu, již po-
znaly jako svého mluvčího a nejrozhodnějšího bojov-
níka proti velkoburžoazii, neoblomného obránce repub-
liky proti fašistické hrozbě. Znalý komunisty jako nej-
aktivnější účastníky národně osvobozeneckého zápasu,
vážily si jejich příkladné pracovní obětavosti v po-
válečné obnově. Autorita, které se Komunistická strana
Československa těšila, její těsné sepětí s lidem byly zá-
kladním předpokladem únorového vítězství. A strana
tuto důvěru mnohonásobně zúročila. Obstála, protože
ovládla teorii socialistické revoluce, účinně uplatnila
Marxovo a Leninovo učení v praxi. Svou činností v le-
tech po osvobození prokázala správnost všech nosných
závěrů svého V. sjezdu, od jehož konání právě v těchto

dnech uplynulo padesát pět let. Od roku 1929 se socialistická revoluce jako prostředek svržení buržoazní diktatury stala cílem a dala pracujícím jasnou perspektivu. Respektování revoluční teorie umožnilo straně správně určovat vnější i vnitřní podmínky možnosti protivníka i vlastní sílu. Strana tedy byla po osvobození na vyšší doby. Politicky a ideově jednotná a vysoce akceschopná zvládla s plnou odpovědností povinnosti organizovaného politického předvoje dělnické třídy a ligdu. A už na svém IX. sjezdu v roce 1949 mohla vytyčit komplexní program výstavby socialismu.

Poválečný vývoj a únorové události se v našich podmínkách staly dalším dokladem všeobecné platnosti zásad marxisticko-leninského učení o socialistické revoluci. Přitom v souladu s Leninovými myšlenkami odmitáme všechna vykonstruovaná nařčení o mechanickém přejímání jakýchsi hotových »modelů«, o údajném »nerespektování specifických československých podmínek«. Socialistická revoluce byla výlučně naší vnitřní záležitostí, jejími rozhodujícími aktéry byli dělnická třída a československý lid, vedeni komunistickou stranou. Odpovídala našim vnitřním podmínkám, tužbám a jejich nejzákladnějším zájmům. Byla to revoluce nekrvavá, protože její nepřátelé ztratili možnost kontrarevolučního ozbrojeného odporu. Ale to neznamená, že by vítězství bylo dosaženo bez těžkých zápasů včetně jasně vyjádřeného odhodlání dělnické třídy ubránit v případě nezbytnosti společenský pokrok i silou. Nikdy jsme své zkušenosti nikomu nevnucovali, ale při veškeré skromnosti můžeme říci, že československá revoluce byla pro mezinárodní dělnické a komunistické hnutí přínosem, že obohatila učení o revoluční teorii i praxi. Přispěli jsme k upevnění rodícího se společenství socialistických zemí, k zajištění výsledků druhé světové války a k vytvoření podmínek pro zachování míru v Evropě a ve světě.

Hluboce si ovšem uvědomujeme, že vítězný střet s reakcí byl podmíněn i mezinárodní situací, zejména

změněným poměrem sil po druhé světové válce. Záruku svobodného politického rozhodování našeho lidu představovala spojenecká smlouva se Sovětským svazem. Imperialismus přece nebyl nezúčastněným pozorovatelem československého vývoje, měl s naší zemí své třídní záměry. Jeho nejagresivnější kruhy se však musely vzdát plánů na otevřenou intervenci — československé »hrozny se pro ně staly příliš kyselými«, protože spojenectví Sovětského svazu bylo garantem nedotknutelnosti našich hranic.

Každé výročí Února je pro nás příležitostí ocenit státnickou moudrost československého lidu. S hlubokou vděčností vzpomínáme na obětavost a odhodlání generací, které byly strůjcem dějinného vítězství; na nositele komunistických idejí v těžkých dobách první republiky a v boji za národní osvobození; na statisíce aktivních komunistů, bezpartijních i příslušníků ostatních politických stran, kteří v Únoru tak přesvědčivě podpořili politiku Komunistické strany Československa. Vždy si budeme s obdivem připomínat rozhodné vystoupení Lidových milicí a příslušníků mladého Sboru národní bezpečnosti. Nikdy nebude zapomenuto jméno Klementa Gottwalda, věrného vlastence a uvědomělého internacionalisty, který mistrně ovládl revoluční strategii i taktiku. Nikoli neskromnost, ale reálné ocenění situace a revoluční důslednost ho opravňovaly k výroku, kterým povzbuzoval lid a varoval reakci: »Gottwald není Tusar!« A to se také v plném rozsahu potvrdilo.

Vítězný únor bude v paměti našeho lidu, v paměti našich přátel i protivníků provždy zapsán jako dějinný milník ve vývoji Československa.

Před rokem — při příležitosti 35. výročí Února — podal soudruh Gustáv Husák zevrubný obraz cesty, kterou jsme v budování nové společnosti ušli. Nebyla to cesta bez překážek a výmolů. Dělnická třída a její spojenci se teprve učili vládnout, a to za neustávajících nájezdů nepřátel; nevyvarovali jsme se ani omylů a chyb. Když se však rozhlédneme po své vlasti, může náš lid hrdě

prohlásit, že jsme vykonali záslužné dílo. V historicky krátké době jsme zvládli tak grandiózní úkoly, jakými byly socialistická industrializace, přechod na družstevní zemědělskou velkovýrobu, kulturní revoluce a leninské řešení národnostní otázky. Život československých občanů má po všech stránkách vysokou úroveň, spravedlivé rozdělování vytvořených hodnot upevnilo sociální jistoty; málokterá země se s námi může srovnávat v sociální a zdravotní péči, v rozsahu a obsahu společenské spotřeby. Stručně řečeno: dosažené výsledky upevňují naše přesvědčení, že jsme před třiceti šesti lety vykročili správným směrem — socialismus je živoucí skutečností, je dneškem i budoucností Československa. Generace, které se o to zasloužily, lidé, kteří svůj um, své mozky i ruce zasvětili tomuto dílu, žili plný život, jim patří provždy dík současníků i našich potomků.

Nejen z teorie, ale z vlastních zkušeností jsme poznali, že základem všech úspěchů je respektování a tvůrčí rozvíjení Marxova a Leninova učení. Žel, na vlastní kůži jsme zažili i opak; museli jsme se vypořádat se škodami, které vznikly ze zrady revolučního učení, byť se i maskovala do zdánlivě přitažlivého hávu »vylepšování socialismu«, do úsilí o »socialismus s lidskou tvářičkou« a jiných revizionistických cetek. Nikdy neodhalili pravíči své ledví tak nestydatě, jako když zaútočili na Únor, když události, které otevřely bránu k socialismu, vydávali za »prapříčinu všeho zla«. »Vztah k Únoru,« jak to formuloval soudruh Gustáv Husák, »jsme vždy považovali a považujeme za kritérium vztahu k lidové moci, k socialistické cestě naší vlasti, k přátelství a spojenectví se Sovětským svazem, se všemi revolučními, pokrokovými silami.«¹

V dubnu si připomeneme patnácté výročí zasedání ústředního výboru, na němž byl do čela strany zvolen

¹ G. Husák: Projevy a stati. Květen 1981—prosinec 1983. Praha, Svoboda 1984, s. 392.

soudruh Gustáv Husák. Tím vytvořil ústřední výbor socialistické strany, z něhož jsme za podpory čestných komunistů i nečlenů strany mohli vykročit k úplnému vítězství nad pravičáky, k obnově základních hodnot socialismu, k budování rozvinuté socialistické společnosti. Hlásíme se samozřejmě k marxistickému názoru, že tvůrcem dějin je lid, ale známe i marxistické hodnocení úlohy osobnosti v dějinách. I u nás se potvrdilo, že v rozhodujících zápasech vyzvedává dělnická třída a lid ze svého středu osobnosti, které nejlépe vyjadřují a prosazují jeho základní zájmy, neoblomné revolucionáře, oddané vlastence a internacionalisty.

Dějiny nechápeme jen jako záznam minulých událostí, jsou pro nás učebnicí, jsou návodem k jednání. Samozřejmě že to nemá nic společného s pokusy o bezduché napodobování či přenášení kdysi použitých postupů do současnosti. Život nestojí, vnitřní i mezinárodní podmínky se mění, nové úkoly nelze řešit po staru, rutina a zkrpatělost tu nejsou k ničemu. Komunistické straně a socialistické společnosti je přešlapování na místě bytostně cizí, poškozovalo by naše revoluční zájmy, zpomalovalo by náš postup. Jestliže se tedy naše strana a její ústřední výbor hlásí k Únoru, pak jde o tvůrčí rozvíjení jeho odkazu. Tvořivost ovšem nelze zaměňovat za revizionismus, pružnost není totéž co oportunistus. Nikdo ať nepochybuje o tom, že leninské principy socialistické revoluce střežíme jako oko v hlavě — s principy se nekupčí, neobětujeme je přechodným lačným úspěchům, principy jsou pro nás nenarušitelným zákonem. Posledních patnáct let od dubnového zasedání ústředního výboru potvrdilo, že je to správné a pro socialismus užitečné stanovisko.

Soudruh Klement Gottwald zdůrazňoval, že »bez strany by nebylo Února, bez strany by nebylo socialismu«. Sjezdy a ústřední výbor strany se touto historicky prověřenou pravdou řídí, věnují soustavnou pozornost ideové, politické a organizační jednotě strany a její ak-

ceschopnosti. Dělnost stranických orgánů a organizací, jejich schopnost uskutečňovat naši politiku v konkrétních podmínkách a reagovat správně na potřeby života, rozhodují o účinnosti politiky strany, jsou základem předpokladem našich úspěchů ve všech sférách života. Za politické vítězství nad blokem pravicových a antisocialistických sil, za vše, co jsme od té doby dokázali, za zdárné pokračování ve výstavbě rozvinutého socialismu, vděčíme především straně. Znovu se potvrdilo, že socialistická společnost je taková, jaká je strana, a strana je taková, jaké má vedení.

Komunisté v naší zemi představují obrovskou armádu — je jich téměř 1,7 miliónu. Současné úkoly od nich vyžadují, aby vždy a za všech okolností jednali a vystupovali jako příslušníci organizovaného politického předvoje pracujícího lidu. Členství ve straně — jak to bylo řečeno na XVI. sjezdu — jim dává jedinou výsadu: obětavě probíjet politiku strany; směle a nově řešit hospodářské i ostatní úkoly, být svým spoluobčanům příkladem v práci, v uvědomělé kázní, v dodržování zákonů a morálních norem. Členové a kandidáti strany mají všechny důvody ne k pýše, ale ke zdravému sebevědomí, k hrdosti na výsledky, jichž jsme dosáhli. Od komunistů se žádá, aby je bylo slyšet všude, kde jde o zájmy socialismu a míru, jejich poznávacím znamením musí být tvořivý přístup k práci. Jen tak si uchrání autoritu, jen tak budou uznávanými politickými vůdci lidu.

Zkušenosti z Února, z období výstavby socialismu i z let po překonání politické krize nás nabádají neustále upevňovat sepětí strany a lidu. Vláda lidu je charakterizována aktivní účastí co nejširších vrstev na řízení veřejného života i výroby. Polem demokratické aktivity jsou orgány Národní fronty, společenské organizace, politické strany a zastupitelské sbory všech stupňů. Zejména národní výbory by se v duchu 6. zasedání ÚV KSČ měly v plném rozsahu všude vrátit ke svému původnímu politickému poslání. Mnohem výraz-

nějí by měly plnit úkoly orgánů lidové moci, překonávat hradby byrokratismu, být v živém styku s občany a rozšířit zvláště své politickovýchovné působení. Uplatňování lidských práv se věru nebudeme učit od těch, kdo trpí vykořisťování člověka člověkem, kdo svou moc založili na násilí, kdo z rasových či politických důvodů masakrují demonstranty, kdo surově potlačují bojovníky za mír. Socialistická demokracie občanská práva nejen deklaruje, ale vytváří všechny nezbytné podmínky pro jejich uplatňování. Neméně důležitě však vyžaduje naše společnost také plnění povinností, občanskou i pracovní kázeň, respektování norm socialistického soužití — stručně a jasně řečeno: zákony v této zemi musí platit pro každého. Revoluce je v právu, když se řídí leninskou zásadou, že demokracie je vše, co prospívá lidu a jeho základním zájmům. A od toho logicky odvozujeme, že máme nejen právo, ale i povinnost bránit všemi prostředky socialistickou revoluci a její vymoženosti.

Spojení komunistické strany s lidem, jeho uvědomělá politická a pracovní aktivita je klíčem k řešení všech našich současných i budoucích úkolů. Především se to týká také všelidového úsilí o dosažení cílů, jež stanovil XVI. sjezd KSČ programem hospodářského a sociálního rozvoje. Nedávno zveřejněné zprávy o výsledcích minulého roku dokazují, že jsme se těmto cílům opět přiblížili. Pracující všech odvětví si zaslouží dík za to, že se (vcelku vzato) v mnoha důležitých ukazatelích vývoj zrychlil. Stále hlouběji a šířeji proniká pochopení životní nezbytnosti vysoce náročných úkolů. Potvrzuje se, že je možné vyrábět více a kvalitněji, aniž by se od jakéhosi bezedného »rohu hojnosti« žádalo stále více surovin, materiálů, energie, investic a pracovních sil. Zjišťujeme, že se naše národní hospodářství přizpůsobuje změněným podmínkám, že rostoucí náročnost není v rozporu s realitou, že odpovídá našim možnostem. Sebeuspokojení by však bylo špatným rádcem. Potřeby naší společnosti, život pracujících vyžadují udržet

a rozvíjet všechno pozitivní, neochabovat, ale přidat do kroku. To je smysl posledních dvou zasedání ústředního výboru, tímto duchem se řídíme i v přípravě příštího zasedání, které bude věnováno strojírenství.

Zbývá vykonat ještě mnoho, abychom všestranně zvýšili efektivnost naší ekonomiky, abychom ještě účinněji využili všech prostředků, jež máme k dispozici. Dále musíme zdokonalovat plánování a řízení na všech stupních; podněcovat socialistickou podnikavost; směřovat iniciativu kolektivů a jednotlivců na rozhodující úkoly; upevňovat plánovací, pracovní i technologickou kázeň; podporovat smělejší a mnohem rozsáhlejší využití výsledků vědeckotechnického rozvoje v praxi a napomáhat prosazování socialistických zásad mzdové politiky. Příkazem dne je splnit všechny, zejména kvalitativní úkoly letošního plánu a vytvořit tak reálné podmínky pro splnění celé sedmé pětiletky. Žádnými kouzly nezměníme zásadu, že hospodářská síla republiky a život pracujících jsou přímo závislé na výsledcích práce každého z nás. Věříme, že pracující všech odvětví pozdraví blížící se čtyřicáté výročí vyvrcholení národně osvobozenického boje československého lidu a osvobození Československa Sovětskou armádou rozmachem socialistického soutěžení. I tím dokážeme, že jsme hodni odkazu těch, kdo položili životy za naši národní svobodu a státní nezávislost.

Únorová bouře vyčistila ovzduší i v zahraniční politice naší země. Spekulace reakce o možnosti oslabit spojenectví se Sovětským svazem skončily, podloudnému podsouvání úvah o Československu jako jakémisi »mostu« mezi Východem a Západem bylo odzvoněno. Jizva po zradě západních spojenců, po Mnichovu a nacistické okupaci byla ještě příliš živá, lid odmítl politiku »dvou židlí«. Přimkli jsme se k Sovětskému svazu, který osvědčil své přátelství k našemu lidu v nejtěžších zkouškách. Spojenectví se zemí, jejíž vojáci nám vrátili svobodu, se stalo úhelným kamenem naší vnitřní i zahraniční politiky. Konečně, o koho jsme se měli opřít,

ne-li o první a největší socialistický stát? U koho jsme se měli učit, ne-li u nejzkušenější dělnické revoluční strany — u leninské strany sovětských komunistů? Díky nezlátnosti sovětských soudruhů jsme se obohatili neocenitelnými zkušenostmi; jim vděčíme za pomoc v obnově poválečného hospodářství a v prvních letech socialistické výstavby; jejich ochota měla rozhodující podíl na budování naší lidové armády; spolupráce se sovětskou diplomacií zvýšila mezinárodní autoritu Československa. Postupně se bratrská československo-sovětská spolupráce rozšiřovala, její obsah byl stále všestrannější, stala se pilířem rozvoje naší země. Vyšší kvalitě vzájemných vztahů odpovídá i nová Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, podepsaná v Praze v roce 1970.

Československo-sovětské spojenectví je zárukou naší státní samostatnosti a národní svobody, zajišťuje nedotknutelnost hranic naší země. Jemu především děkujeme za to, že už třicet devět let žijeme a pracujeme v míru. Proto nejen slovy, ale svými činy a každodenní prací dokazujeme, že vztah k Sovětskému svazu vždy byl a bude vztahem k socialismu, je trvalým kritériem socialistického vlastenectví.

Prospěšnost spojenectví se zeměmi socialistického společenství a především se Sovětským svazem vnímáme mimořádně silně zejména v současné napjaté mezinárodní situaci. Zkušenosti prokázaly, že sovětská zahraniční politika je hluboce humánní, jak to odpovídá samotné podstatě socialismu — aktivně ji podporovat je v zájmu všeho lidstva. Sovětské iniciativy a koordinovaný postup zemí socialistického společenství přinesly světu a zvláště Evropě mnoho dobrého, zejména v sedmdesátých letech. Za mimořádně nebezpečné zhoršení situace, za těžké mraky na obloze mezinárodních vztahů nesou odpovědnost především Spojené státy americké. Příslušný díl odpovědnosti ovšem padá i na ty jejich spojence, kteří se podřizují americkým

plánům získat jednostrannou vojenskou převahu nad Sovětským svazem a Varšavskou smlouvou.

Někteří buržoazní politici a novináři se »diví«, že Moskva a její spojenci prý nepostřehli změnu tónu ve Washingtonu, že »adekvátně neodpovídají«. Nu což, tón má také svůj význam, zvláště když se blíží americko-kojenou veřejnost v západní Evropě. Rozhodující ovšem, jak to zdůrazňoval zesnulý soudruh Jurij Vladimirovič Andropov, jsou činy. A ty, žel, nesvědčí o sebe- menších náznacích změn v americké politice. Mezi rá- doby dojmavými mírovými frázemi a průkaznými fak- ty je příliš hluboká propast. Imperialismus není míro- vý beránek. Čím více a dokonalejších zbraní má, tím větší je nebezpečí, že podlehne pokušení uvrhnout svět do zkázy. Na nesčetné iniciativní návrhy Sovětského svazu odpovídá Washington záporně. Jak by za těchto okolností bylo možné přeslechnout řeči amerického vi- ceprezidenta a ministra zahraničních věcí, které mří ke změnám poválečného uspořádání v Evropě? Jak by bylo možné zapomenout, že tak mírumilovně se tvářící prezident je původcem a organizátorem »křížáckého tažení« proti komunismu? Odpovídají nám, že my prý také vyhrožujeme kapitalismu zničením. Jenže v tom, jako ostatně dost často, si naši protivníci přizpůsobují marxismus obrazu svému. Tvrdíme — a jsme přesvěd- čeni o své pravdě — že se kapitalismus zákonitě přeži- je, že v jeho lůně vznikají zárodky nové společnosti. Nikdy jsme však nehlásali, že kapitalistický řád smete- me vojenskou silou, vždy jsme byli zastánci mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením.

Není divu, že současnou politiku USA kritizují stále odvážněji a realisticky myslící zastánci buržoazní spo- lečnosti. Ze všech mi dovoluť uvést alespoň dva příkla- dy. Richard Davy, kterého není možné označit za příte- le komunistů, napsal v britském listu The Times: »Za zahraniční politiku... Reagan stále dostává špatné známky.« A v americkém listu The International He-

rald Tribune z 2. ledna říká Averell Harriman: (prezident) »nemůže již nadále očekávat, že Američané budou podporovat politiku, která způsobuje, že vztahy se Sovětským svazem jsou nebezpečnější než kdykoli za předchozí generace«. Je dost důkazů o tom, že se politika Spojených států dostává do rozporu se zájmy stále rostoucího počtu zemí. Vždyť jen za poslední dva roky vetovaly USA v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů rovných sto návrhů rezolucí.

Jestliže se teď ve Washingtonu ozývá volání po dialogu, pak nelze než souhlasit se sovětským stranickým a státním vedením: dialog ano, ale dialog věcný, ne jako kouřová clona k oklamání veřejnosti. A jednání o raketách středního doletu je možné, jen když se NATO vrátí ke stavu před začátkem rozmístování. Pokoušet se se Sovětským svazem a jeho spojenci o dialog z pozice síly je beznadějně. Právě tento fenomén »z pozice síly« v americké politice, snaha NATO získat jednostrannou vojenskou převahu, přiměly Sovětský svaz, Československou socialistickou republiku a Německou demokratickou republiku k vynuceným obranným opatřením. Tvrdit, že americké rakety středního doletu jsou vlastně jen »dozbrojením«, že vyrovnávají »sovětský náskok«, že jsou odpovědí na sovětské rakety SS 20, je, mírně řečeno, nepřesvědčivé. Hlasatelé těchto argumentů přece nemohou předstírat, že dosud v západní Evropě a v přilehlých mořích žádné jaderné zbraně nebyly! Američané přece přivezli první atomové pumy do Evropy už v roce 1948! Síla jejich takzvaných předsunutých prostředků je všeobecně známa, stejně jako to, že i pro takzvané konvenční zbraně jsou k dispozici střely s jadernými hlavicemi. A od toho si věru nelze odmyslet jadernou výzbroj Velké Británie a Francie. Všechn tento arzenál je už léta namířen proti Sovětskému svazu a státům Varšavské smlouvy, je namířen i na cíle v Československu, na Prahu a na další naše hospodářská střediska a obranná zařízení. Je tedy očí-

vidné, že dělají-li dva totéž, není to vždy totéž, že není rozmístění jako rozmístění.

Československo-sovětská dohoda o rozvinutí raketových komplexů operačně taktického určení je tedy plně odůvodněná, vynucená obranná opatření zvyšují naši bezpečnost. Ještě si až příliš živě vzpomínáme, jak naši kapitulantství Západu podnítilo Hitlera k válečnému karodružství — svět se nejednou přesvědčil, že agresor si vždy troufá na slabé, ustupováním roste jeho útočnost.

Spojenectví se Sovětským svazem nás naplňuje jistotou, jeho hospodářská i obranná síla zajišťuje naši bezpečnost. Neoslabíme svou bdělost, nepodceníme nezbytné potřeby obrany, ale budeme dále klidně žít a pracovat. Soustředíme všechny síly na program hospodářského a sociálního rozvoje naší země. Tvořivá práce, jak to v novoročním projevu řekl soudruh Gustáv Husák, je naším nejúčinnějším příspěvkem k zachování a upevnění míru. Věříme ve zdravý rozum, posiluje nás neumdlévající odhodlání obránců míru na celém světě, věříme, že dorozumění mezi národy a mír musí zvítězit.

Uplynulých třicet šest let přesvědčivě dokazuje, že jsme se v rozhodujícím okamžiku postavili na správnou stranu barikády. Náš lid stojí na straně společenského pokroku, humanismu a míru. A Komunistická strana Československa, která se důsledně řídí leninským učěním, je zárukou, že z nastoupené cesty nesejdeme, že odkazu Února nezůstaneme nic dlužní.

Sláva 36. výročí Vítězného února!

Ať žije československý pracující lid a jeho vedoucí politická síla — Komunistická strana Československa!

VÍTĚZSTVÍ STRANY A LIDU

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE SVĚT SOCIALISMU
DUBEN 1984

Dne 17. dubna 1969 učinil ústřední výbor KSČ volbou soudruha Gustáva Husáka do svého čela rozhodný krok k překonání krize ve straně a společnosti. Toto zasedání můžeme bez přehánění nazývat důležitým mezníkem v dějinách naší strany a země. Soudruh Gustáv Husák charakterizoval velmi výstižně nejdůležitější poslání ústředního výboru: »Domnívám se, že hlavním úkolem stranického vedení, které jste dnes zvolili a je- muž jste dali důvěru — je vyvést naši stranu, vyvést naše národy z této krizové situace. Vyvést náš lid, naši republiku do klidného dne, smím-li to takto říci, do pokojného života, v tom pěkném lidském slova smyslu.«¹ Všichni víme, že nové vedení se těmito myšlenkami důsledně řídilo, že splnilo daný slib.

K pochopení složitosti tehdejšího období není ani dnes zbytečné zdůraznit, že leden 1968 byl nezbytný. Kdo jiný měl nést odpovědnost za narůstání krizových jevů, ne-li vedení strany? Ty vznikly z podceňování revoluční teorie, z porušování norem stranického života, zejména zásad kolektivního vedení; pragmatismus, voluntarismus a subjektivismus vedly k nedůslednosti v organizační práci, k ideologickému ustupování nájez-

¹ G. Husák: Projevy a stati. Duben 1969—leden 1970. Praha, Svoboda 1970, s. 21.

dům pravicového oportunistu i k chybám v hospodářské a sociální politice. V podstatě správné závěry XIII. sjezdu se neplnily, zůstaly pouhými deklaracemi. Ústřední výbor musel reagovat na rostoucí kritiku členstva i na znepokojení veřejnosti a našel východisko v kádrových změnách. Neexistují však žádné důvody podsouvat lednovému zasedání ústředního výboru úmysl vyvolat společenský chaos, dát pravicovému oportunistu a nepřítelům socialismu »zelenou« — smířit se, stručně řečeno, s výprodejem socialismu. Za to už nesly odpovědnost jiné síly, samozřejmě včetně nového prvního tajemníka, který hrubě zklamal očekávání strany a lidu.

Místo soustředěného úsilí o nápravu chyb a důsledného plnění usnesení XIII. sjezdu, opustilo polednové vedení strany principy marxismu-leninismu. Pravice, do značné míry již i organizačně zformovaná, vycítila ve vzniklém vakuu svou příležitost. Využila zejména svých pozic ve sdělovacích prostředcích a založila svou destrukční činnost na vystupňování bezuzdných a většinou lživých útoků proti straně, proti socialistickému státu a jeho mocenským nástrojům, proti základním hodnotám socialismu. Nic jim nebylo svaté, výsledkům socialistické výstavby nemohli přijít na jméno, poplivali obětavou práci miliónů poctivých lidí, hrubým psychickým terorem umlčovali čestné komunisty a socialistické vlastence. Hlučící menšina si přisvojila monopol na reprezentaci »veřejného mínění«. K tomuto jednostranně extrémně naladěnému kritickému chóru se nadšeně připojili nepřátelé socialismu, fyzičtí i ideologičtí pohrobci kapitalismu včetně kriminálních živlů; jedním slovem kontrarevolucionáři všech odstínů. Našel by se tak naivní jedinec, aby uvěřil, že za této situace (a už v době jejího vytváření) bude světový imperialismus nezúčastněným pozorovatelem, že zůstane »neutrální«? Naopak, všemi možnými způsoby notně přihřívají své želižko v ohni. Věťřili příležitost pokusit se v naší zemi o restauraci kapitalismu, vytrhnout ČSSR

z rodiny zemí socialistického společenství. Byly to věru až nadmíru ambiciózní strategické cíle...!

Internacionální pomoc Sovětského svazu a ostatních spojenců přišla v hodině dvanácté. Znemožnila kontrarevolucionářům rozpoutat masové krveprolévání, skončila s úvahami nejzuřivějších imperialistických »jestřábů« o možnosti zasáhnout silou do našich vnitřních záležitostí. Všechno ostatní už bylo věcí československých komunistů a našeho lidu — bylo na nás, abychom krizi řešili vlastními silami. A naše strana s podporou skutečných vlastenců, jimž ležel osud této země na srdci, tento nelehký úkol zvládla.

Zdravé síly ve straně a společnosti se zmobilizovaly, jejich proud postupně sílil a dával tušit, že nepřátelé socialismu neprojdou. Ani puč (jak jinak to nazvat?), který pravice zorganizovala rozšířením ústředního výboru o své představitele, kteří vyplavali na vlnách protistranického vysočanského shromáždění, už ji nemohl zachránit. (Od toho je ovšem nutné zásadně oddělit kooptaci soudruhů Gustáva Husáka a Ludvíka Svobody do ústředního výboru!) Vážnou porážku utrpěli pravičáci, když ústřední výbor v rezoluci svého listopadového zasedání zcela nedvojsmyslně označil za nejvážnější nebezpečí pravicový oportunismus ve straně. Na Slovensku ztratili půdu pod nohama díky rozhodnému postupu soudruha Gustáva Husáka v čele slovenského ústředního výboru; ke svým prohrám museli připočítat i působení byra pro řízení stranické práce v českých zemích, v čele se soudruhem Lubomírem Štrougalem. Projednávání listopadové rezoluce v celé straně se stalo jakýmsi katalyzátorem, napomohlo k tříbení názorů, posílilo čestné komunisty.

Pravicoví oportunisté a nepřátelé socialismu se ovšem nechtěli vzdát, neměli se k tomu, aby vyklidili pole. Nejrůznějšími nečestnými metodami živili šovinismus a antisovětlismus, stále znovu organizovaně vyvolávali krizové situace, podněcovali atmosféru hysterie, ztěžovali nápravu jimi samými napáchaných škod

v hospodářství. Lidé se stranickými legitimacemi ve sdělovacích prostředcích soustavně porušovali stranickou kázeň, nerespektovali usnesení nejvyšších orgánů strany. A to vše pod prapory s demagogickými hesly o »socialismu s lidskou tváří«, o obraně státní suverenity, o dělnické samosprávě atp. Číše trpělivosti pracujících už byla vrchovatě naplněna, většina strany a veřejnosti se dožadovala vytvoření podmínek pro normální život a práci, chtěla skoncovat s anarchochaosem, který škodil celé společnosti.

Zásadní zájmy země, dělnické třídy a lidu — bez ohledu na křečovitě výbuchy nepřátel socialismu — volaly po rozhodném řešení. Jeho úspěch byl podmíněn počináním vedoucí politické síly společnosti, začít se zákonitě muselo ve vedení strany. Navzdory manévřům nepřátel, ústřední výbor v této zkoušce obstál: přesvědčivou většinou zvolil svým prvním tajemníkem soudruha Gustáva Husáka. Tato správná volba se stala předzvěstí neslavného konce pravičáckého a kontrarevolučního řádění, předurčila tolik potřebný obrat v činnosti strany a ve vývoji společnosti. Jako revolucionáři jsme vždy zastávali názor, že dějiny tvoří lid — všeobecně je však známé i marxistické hodnocení úlohy osobnosti v dějinách. I v dubnu 1969 se potvrdilo, že dělnická třída a lid vyzvedávají v rozhodujících zápasech do svého čela uvědomělé a obětavé revolucionáře, kteří jim slouží a cílevědomě prosazují jejich zájmy. Soudruh Gustáv Husák tato kritéria všestranně splňoval.

Nepřátelé nám věštili černou budoucnost. Tvrdili, že v úsilí o konsolidaci neuspějeme, utužení spojenectví a bratrské spolupráce se Sovětským svazem označovali za chiméru, nikdy prý se nám nepodaří získat mladé pokolení, atd., atd. . . . Jak málo znali náš lid, i když se bez zardění pasovali na nositele jeho názorů! Konečně, pro »elitářské« smýšlení pravice bylo pohrdání dělnickou třídou a lidem vždy charakteristické, zvykli si vidět všechny události jen svým extremistickým pohledem,

vždy vykládali svět podle svých subjektivních představ.

S odstupem patnácti let ztratily kontury tehdejší situace svou ostrot, dodatečně se i ty nejvážnější problémy zdají být jakoby snadnějšími. Ale doba byla složitá, uvědoměli komunisté a čestní vlastenci museli za upevnění socialismu a za obnovu jeho základních hodnot svádět těžké zápasy, než vytrhali jedovaté býlí, jež vzešlo z pravicové a kontrarevoluční demagogie. Ale důsledně leninský postup ve straně i ve společnosti začal brzy přinášet ovoce. Oživme si ve vzpomínkách například 1. máj 1970 v Praze, který byl mohutnou manifestací důvěry v Komunistickou stranu Československa a spojenectví se Sovětským svazem. Za několik dní nato daly na Pražském hradě desetitisíce občanů najevo svou radost z podpisu nové československo-sovětské spojenecké smlouvy. V roce 1971 (pouhý rok po termínu určeném stanovami strany) se konal XIV. sjezd, který byl sjezdem vítězných marxisticko-leninských sil. A na podzim téhož roku podpořil náš lid nanejvýš přesvědčivě program KSČ a Národní fronty, vyslovil své rozhodnutí podílet se uvědoměle na budování rozvinuté socialistické společnosti.

Jakkoli byl proces konsolidace složitý, strana v něm obstála, protože začala sama u sebe. Vrátila se k leninským normám, ideově, politicky i organizačně semkla své řady, a tím zvýšila akceschopnost svých orgánů i organizací. Posloužila tomu takzvaná realizační směrnice květnového zasedání ústředního výboru, která v daných podmínkách představovala svého druhu vědecký program překonávání stranické i společenské krize. Určila vnitrostranické úkoly, vedla k prohloubení vedoucí úlohy strany ve společnosti. Byla popudem k obnovení socialistických zásad v činnosti Národní fronty a v ní sdružených organizací pod vedením dělnické třídy, k upevnění socialistického státu, k dalšímu rozvoji hospodářství a v neposlední řadě k rozvoji bratrské spolupráce se Sovětským svazem a ostatními spo-

jeneckými zeměmi. Schválením Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSC na prosincovém zasedání svého ústředního výboru v roce 1970 odpověděla strana jasně na všechny otázky vlastních členů i široké veřejnosti, vysvětlila své názory spojencům a přátelům a ani naše protivníky nenechala na pochybách o svých principiálních pozicích. Počínání pravicových oportunistů a nepřátel socialismu, jeho příčiny i důsledky byly odhaleny v plné nahotě.

Celý tento proces se nemohl obejít bez organizačního rozchodu s představiteli pravice i s lidmi nepevnými, kteří selhali ve zkoušce času. Stejně tak bylo nemyslitelné, aby organizátoři rozvratu zůstali na svých místech ve státní správě, v hospodářství, v armádě a Bezpečnosti, v orgánech Národní fronty, ve společenských organizacích a zvláště pak ve sdělovacích prostředcích. Zčásti odešli sami, když poznali, že už jim pšenice nepokvete, ostatní se museli podříditi stanovám strany nebo demokratické většině v příslušných orgánech. Všechen pokřik západních patronů našich pravičáků o pronásledování za politické názory je průhledným pokrytectvím — postupovali jsme v duchu socialistické demokracie, v zájmu obrany revoluce a jejích vymožeností.

Rozhodující bylo, že očištěná strana našla cestu k dělnické třídě a lidu, že soustavně a trpělivě vysvětlovala vše, co souviselo s krizí, a soustředila při tom pozornost na aktuální úkoly. Autorita strany rostla, její přitažlivost se zvyšovala — její řady v krátké době posílily statisíce mladých lidí, dělníků, družstevních rolníků i příslušníků inteligence. Navzdory všem zlovolným pomluvám můžeme i po patnácti letech s hrdostí prohlásit, že strana porazila své protivníky v politickém zápase politickými prostředky. Vždy si budeme vděčně připomínat zásluhy tisíců obětavých komunistů, uvědomělých bezpartijních občanů a příslušníků ostatních politických stran, kteří se v těch pohnutých dobách statečně postavili na obranu socialismu.

Politika se vždy prověřuje praxí, o její účinnosti vydávají svědectví konkrétní výsledky v životě společnosti. Vedení Komunistické strany Československa, které se v čele se soudruhem Gustávem Husákem postupně zformovalo, ústřední výbory, které vzešly z posledních tří sjezdů, mohou, z hlediska zmíněných měřítek, složit straně a celé společnosti dobré účty. Týká se to, nehledě na rostoucí nároky a složitější vnější podmínky, života pracujících, hospodářství, sociálních jistot a všech ostatních sfér činnosti. Potvrdilo se, že socialistická společnost je taková, jaká je strana, strana pak taková, jaké je její vedení. Ze všeho nejdůležitější je poznání, že politiku strany chápe a podporuje dělnická třída a lid. Setba socialistických idejí zapustila ve vědomí pracujících hluboké kořeny, lid se poučil z historických zkušeností, přátelství Sovětského svazu je pro něj zárukou míru a bezpečnosti své země — tyto skutečnosti se nikomu nepodařilo a nepodaří vymazat . . .

Slovy Jana Nerudy si připomínáme, že »čas nový nové chce mít činy« — ano, naše společnost se vyvíjí, život přináší nové úkoly, jež nelze řešit po staru, rutina tu není k ničemu. Komunistické straně a socialistické společnosti je přešlapování na místě bytostně cizí, poškozovalo by naše revoluční zájmy, zpomalovalo by náš postup. Jestliže však zdůrazňujeme kontinuitu naší politiky, máme na mysli tvůrčí využívání zkušeností z nejúspěšnějších dějinných období. Nesporně sem patří základní teze V. sjezdu KSČ v roce 1929, strategie a taktika, jež vedly k Únoru, a v neposlední řadě zkušenosti získané při překonávání krize na konci šedesátých let a při výstavbě rozvinuté socialistické společnosti po dubnovém zasedání ústředního výboru v roce 1969. Utvrzují nás v přesvědčení, že principy socialistické revoluce nelze obětovat laciným přechodným úspěchům, že s nimi nelze kupčit. A principy leninského učení se ovšem nemohou omezovat na deklarace, musí se prosazovat v každodenním, tak řečeno, »všedním« životě. Proto sjezdy a zasedání ústředního výboru strany i její

stanovy akcentují povinnost komunistů vysvětlovat, obhajovat a důsledně probíjovat politiku strany. Vedoucí úloha strany se nedá »nadekretovat«, není to žádný dar »shůry«; konkrétní podobu získává v uvědomělé bojovnosti komunistů, v jejich doslova revolučním přístupu k řešení všech hospodářských, sociálních, kulturních a ideologických úkolů. Komunisty, stručně řečeno, musí být vidět a slyšet — především pak v příkladném životě a v obětavé práci.

Těch patnáct let od dubnového zasedání shromáždilo řadu důkazů, že základní podmínkou úspěchů vždy bylo, je a bude těsné sepětí strany s lidem, především pak s dělnickou třídou. Poučení Leninem víme, že strana je s to plnit poslání organizovaného politického předvoje lidu, jen když žije jeho životem, když vyjadřuje jeho základní zájmy, když má ruku na jeho tepu. Důsledně se řídíme zásadou, že předvoj vede, ale nesmí se odtrhovat od mas, nesmí však za nimi ani pokulhávat. Pochopení a tvůrčí podpora lidu jsou pro stranu rozhodujícím měřítkem správnosti její politiky a účinnosti její organizátorské práce. Chápeme politické vedení ne jako »vládu nad lidem«, ale výlučně jako vládu lidu, tedy s lidem, za jeho stále širší účasti na řízení veřejných záležitostí. To je leninské pojetí socialistické demokracie, o jejíž zdokonalení strana soustavně pečuje. Naše společnost občanská práva nejen proklamuje, ale vytváří všechny nezbytné podmínky pro jejich uplatňování, ale neméně důsledně vyžaduje také plnění občanských povinností, respektování platných zákonů. Revoluce je v právu, když se řídí zásadou, že demokratické je vše, co prospívá lidu a jeho základním zájmům. Z toho jsou logicky odvozeny také právo a povinnost bránit socialismus a revoluční vymoženosti.

Trpké zkoušky, jež jsme podstoupili, stejně jako naše úspěchy v posledních patnácti letech ověřily i leninskou tezi, že starost o řešení vlastních vnitřních úkolů nemůže být v rozporu se zájmy mezinárodního dělnického hnutí. Čím pevnější a úspěšnější je socialismus

v jednotlivých zemích, tím větší je jeho vliv a přitažlivost ve světě, tím pevnější je celé socialistické společenství. Náš postup svědčí o tom, že strana s plnou vážností chápe svou odpovědnost vůči vlastnímu lidu a současně se hlásí ke společné odpovědnosti všech socialistických zemí za osud socialismu v každé z nich. Byl nám to i leckdo zazlíval, je pro nás proletářský internacionalismus neporušitelnou zásadou, řídíme se jí v naší vnitřní i zahraniční politice; nic nás nepřiměje k tomu, abychom jej nahrazovali jinými pojmy či měnili jeho obsah. Což bychom jako revolucionáři mohli být lhostejní k politickým zápasům dělnické třídy v kapitalistických státech? Může po nás někdo chtít, abychom přestali být solidární s národně osvobozeneckým hnutím a s rozvojovými zeměmi, které usilují o upevnění své politické a ekonomické nezávislosti? Máme se snad chovat »neutrálně«[»] vůči nebývalému rozmachu masového hnutí bojovníků za mír? Imperialisté se v rozporu se zájmy lidu spojují politicky, vojensky i ekonomicky — nejúčinnější zbraní proti nim je proletářský internacionalismus a solidarita všech pokrokových a mírumilovných sil.

Pro socialismus v Československu bylo nanejvýš prospěšné vrátit se k zásadě, že vztah k Sovětskému svazu je provždy kritériem socialistického vlastenectví. Nejen v zájmu budování materiálně technické základny rozvinuté socialistické společnosti, nejen kvůli výhodné hospodářské spolupráci, která výrazně oslabuje diskriminační postup kapitalistických států. Spojenectví s první a největší socialistickou zemí nám umožnilo čerpat z bohaté studnice zkušeností Komunistické strany Sovětského svazu a sovětského státu; nadevše je pak záštitou naší bezpečnosti, je zárukou nedotknutelnosti hranic naší země. Mimořádně silně to pocítujeme v této době, kdy se vinou imperialismu obloha mezinárodních vztahů pokryla černými mraky. Po boku Sovětského svazu, díky jeho důsledné mírové politice a jeho hospodářské i obranné síle, se můžeme soustře-

děně věnovat svým budovatelským úkolům, aniž bychom přítom slevovali ze své bdělosti, aniž bychom nedbávali povinnosti obrany. To jsou tedy nejvážnější důvody k tvrzení, že upevňovat spojení a cílevědomě prohlubovat všestrannou bratrskou spolupráci se Sovětským svazem je v nejvlastnějším zájmu našeho lidu a jeho země, je to důkaz ryziho vlastenectví. I to je poučení, o něž nás obohatil zápas s pravicovými oportunisty a antisocialistickými silami, poučení, jež jsme pak tvořivě využili a vždy se jím budeme řídit.

Dubnové zasedání ústředního výboru v roce 1969, především volbou soudruha Gustáva Husáka do čela strany, vytvořilo pevné politické předmostí. Z něj jsme pak mohli odvážně, ale i s nezbytnou rozvahou, vykročit k soustředění sil KSČ a našeho lidu na cestu upevnění socialismu a jeho všestranného rozvoje — ku prospěchu naší vlasti, socialismu a míru.

Svět socialismu, č. 15/1984

BUDOVAT A BRÁNIT SOCIALISMUS

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE NOVÁ MYSL
DUBEN 1984

V květnu 1945 se sovětští a američtí vojáci objali na Labi, v Evropě utichly poslední výstřely druhé světové války. Lidstvo oplakalo více než padesát miliónů mrtvých a sečetlo obrovské materiální škody — slzy lítosti se spojily s radostí z vítězství nad fašistickou hydrou, celým světem letěl hlas pevného odhodlání: Již nikdy fašismus, již nikdy válku! Základní tužby lidstva však vždy byly v příkrém rozporu se zájmy imperialismu; už tehdy se v pracovnách Pentagonu a Bílého domu rodily plány na útok proti SSSR, jehož lid a armáda nesly hlavní tíhu boje proti nacistickému Německu. První dvě atomové pumy, které smetly ze zemského povrchu Hirošimu a Nagasaki, nebyly ničím jiným než nástrojem zastrasování a vydírání, měly být prostředkem nadvlády Spojených států amerických nad celým světem . . .

Žel, ani jediný den za posledních třicet devět let nebyl pro celou naši planetu skutečně mírový. Imperialismu se sice nezdařilo rozpoutat další světový válečný požár, ale soustavně znepokojuje lidstvo »místními« konflikty. Na jeho kontě přibývají statisíce mrtvých, brodí se v krvi nevinných žen, dětí a starců, obrací města i vesnice v trosky, pustoší chemickými prostředky přírodu celých oblastí, spálená země je vizitkou jeho žoldáků. Ze záplavy každodenních zpráv vzniká mozai-

ka, která je těžkou obžalobou imperialismu. Ve Střední Americe, na severu, východě i jihu Afriky, na Blízkém i Středním východě, v jihovýchodní Asii — všudepřevládající osvobozenecské hnutí, znemožnit společenský národně překazit touhu národů po svobodě, po politické i ekonomické nezávislosti. Těmto cílům slouží diplomacie, propaganda, banky a nadnárodní monopoly, »mírové sbory« a »hospodářští experti«, ale i vojenští instruktoři, dodávky zbraní diktátorům a reakčním hnutím stejně jako neomalená přímá vojenská intervence. Imperialismus, stručně řečeno, zůstává imperialismem; nechce respektovat zákonitý dějinný vývoj, nemůže se smířit se soumrakem svého panství; šílené zbrojení je krví jeho organismu, války a násilí v různých podobách charakterizují jeho pravou tvář.

Není možné být netečný k takzvaným místním konfliktům, žádný čestný člověk se nemůže lhotejně dívat na hrůzy, které nám zprostředkovává televizní obrazovka či fotografie. Naléhavě si přitom uvědomujeme, že to vše je pouhý zlomek hlavního plánu imperialismu: rozpoutat světovou válku, stisknout onu osudnou spoušť nahromaděných jaderných zbraní. Proto tak horentně narůstající vojenský rozpočet Spojených států amerických, vývoj nových a ještě účinnějších zbraní hromadného ničení, záměr učinit válčiště i z kosmického prostoru. Proto oněch 1500 amerických vojenských základů a objektů na území 32 států, proto slouží více než půl miliónu amerických vojáků trvale mimo svou vlast. Nejprůkaznější obžalobou Spojených států amerických a jejich spojenců pak je rozmístování jaderných raket středního doletu — raket prvního úderu — na teritoriu některých států západní Evropy. Zejména tento krok, jehož smyslem je narušit vojenskou paritu mezi Spojenými státy americkými a Sovětským svazem, mezi Varšavskou smlouvou a NATO, prudce zhoršit mezinárodní situaci a snížit práh možného jaderného konfliktu.

Není to zjednodušování, když hledáme příčiny současných znepokojivých mezinárodních vztahů v odpo- vědi na otázku: komu to prospívá. Třídní přístup je opravdu nejspolehlivějším kompasem. Neexistuje argu- ment, kterým by bylo možné logicky dokázat »stejnou odpovědnost« Spojených států amerických a Sovět- ského svazu, či dokonce připisovat Sovětskému svazu a jeho spojencům útočné úmysly. Niterná touha zacho- vat mír, houževnaté úsilí o mírové soužití států s roz- dílným společenským zřízením vyplývá z humanistické podstaty socialismu. Mír je koneckonců základním předpokladem úspěšného řešení široké škály úkolů vý- stavby socialismu a komunismu. A je výslovně cynis- mem připisovat útočné úmysly zemi, jež poznala hrůzy poslední války a utrpěla v ní nezměrné ztráty. V Sovět- ském svazu a v ostatních zemích socialistického spole- čenství neexistují jedinci a skupiny, kteří by měli ze zbrojních programů, či dokonce z války jakýkoli mate- riální nebo jiný prospěch. Sovětský svaz a jeho spojenci nemají vůči nikomu žádné územní požadavky, násilná expanze je jim bytostně cizí. A nesvědčí snad o mírumi- lovnosti Sovětského svazu už více než sto nejrůznějších konkrétních návrhů, jejichž přijetí by přispělo ke zmírnění napětí, snížilo by možnost vzniku války — především jaderné, ale i konvenční — a zajistilo by přitom stejnou bezpečnost všem zúčastněným stra- nám? Jenže . . . dobrá vůle jednoho nestačí, k dohodě je zapotřebí dvou!

Nikoli násilné konstrukce, ale prokazatelná fakta z minulosti i současnosti dokazují, že vina za nebez- pečnou situaci padá na Spojené státy americké a ty je- jich spojence, kteří jsou poslušni příkazů Washingtonu — a to v rozporu s veřejným míněním vlastního lidu a se zájmy celého lidstva. Buržoazní politici, zvláště pak představitelé Spojených států amerických, nikdy Sovětský svaz a socialistické státy nemilovali; od prv- ních dnů Velkého října jim byla existence první země socialismu trnem v oku a je všeobecně známo, kolik

úsilí vynaložili, aby ji udusili. Tato, z jejich třídního stanoviska pochopitelná, nenávist se později rozšířila i na další socialistické státy, z nichž každý byl průlomem do jejich světovládných snů, každý pro ně znamenal politickou i ekonomickou ztrátu. Strach z rozšiřování a posilování socialismu, snaha zničit nový společenský systém byly vždy základním motivem zahraniční i vnitřní politiky kapitalistických států. Přesto však lze v dějinách vzájemných vztahů mezi kapitalistickými a socialistickými zeměmi vystopovat rozdílná období, jež by snad bylo možné znázornit jakousi vlnovkou. Antikomunistická slepota byla občas vystřídána realističtějšími přístupy, které světu vždy prospěly — i když nemá smysl zakrývat, že ideologické rozpory musely zákonitě přetrvávat. Toto střídání »studených a teplejších« vln ve vztahu k Sovětskému svazu a jeho spojencům bylo příznačné i pro vlády Spojených států amerických. V roce 1980 však přišlo s Ronaldem Reaganem do Bílého domu nejreakčnější křídlo amerického imperialismu. Třídně motivovaný antikomunismus se slil se zájmy vojenskoprůmyslového komplexu v kalnou řeku hysterie, na niž vyplavalo smutně pověstné »křížácké tažení« proti komunismu, který byl označen za »omyl dějin« — a omyly, jak známo, je třeba napravit, byť i za cenu jaderné války. Ideologické rozpory se staly nosným pilířem americké zahraniční politiky, která se tak zbavila schopnosti realistického pohledu na svět a vztahy mezi státy, mezi politicko-vojenskými seskupeními. To bylo podhoubí, z něhož se lavinovitě rodily nejrůznější doktríny o »předurčení USA pro ochranu světa před komunismem«, o USA jako strážci demokracie a svobody«, o »sférách životních zájmů USA«, o tom, že »jsou důležitější věci než mír«, až po spekulace o možnosti »omezené jaderné války« či o »možném vítězství v totální jaderné válce«. Ruku v ruce s tím — v příkrém rozporu s helsinským Závěrečným aktem — se zpochybňuje poválečné uspořádání v Evropě, vměšování Spojených států amerických do

vnitřních záležitostí suverénních států nabylo brutální podoby, zemím socialistického společenství se udělují »známky za chování« jako žáčkům v základní škole.

Politika antikomunistického »křížáckého tažení« se ovšem neomezila na rétoriku. Byla zmaterializována ku prospěchu vojenskoprůmyslového komplexu a ke škodě amerických daňových poplatníků. Vláda Spojených států amerických se nezabývá životními problémy desítky miliónů nezaměstnaných občanů, snižuje výdaje sociálního charakteru; 32 miliónů amerických občanů žije pod uznanou hranicí chudoby, 2 milióny jsou bez přístřeší, 10 miliónů je negramotných a 23 miliónů pologramotných — současně však roční zbrojní rozpočet přesahuje 300 miliard dolarů! A zbrojními arzenály přečpaná západní Evropa dostává k novému roku 1984 jako »dárek« na 600 jaderných raket středního doletu!

Stamiliardy dolarů na zbrojení jsou pak ještě doplňovány miliardami na propagandu nepřátelství a nenávisť. Francouzský *Le Monde Diplomatique* zjišťuje, že »zvyšování výdajů na ovlivňování veřejného mínění, propagandu války a antisovětismu lze srovnat pouze s růstem finančních prostředků, jež Spojené státy americké věnují na horečné zbrojení«. Ze všeho vyplývá, že USA a NATO vsadily na kartu nebezpečného avanturismu, hrozí světu jadernou zkázou, z pozice síly chtějí Sovětskému svazu, jeho spojencům a koneckonců celému světu diktovat podmínky »pax americana«. Nelze se věru divit slovům W. Averella Harrimana, který napsal v *The International Herald Tribune* o Ronaldu Reaganovi: »Nemůže již nadále očekávat, že Američané budou podporovat politiku, která způsobuje, že vztahy se Sovětským svazem jsou nebezpečnější než kdykoli za předchozí generace.«

Je pravda, že v posledních měsících se tón projevů washingtonských »jestřábů« poněkud změnil silácká slova byla nahrazena mírovými frázemi. Vždyť za prvé, se blíží prezidentské volby, a za druhé, ukazuje se nezbytnost ukonejšit představitele spojeneckých států

a jejich znepokojené veřejné mínění. Mírnější projevy jsou samozřejmě přijatelnější než urážlivý slovník, který, ač se vymyká státnickým zvyklostem, byl pro Ronaldu Reagana dlouho tak typický. Ale i nejhezčí slova zůstávají jen slovy, nejsou-li provázena odpovídajícími činy. A ty svět, bohužel, postrádá — na konkrétní americké zahraniční politice se nezměnila ani čárka. Jakou máme hledat logiku v tvrzení, že se po rozmístění nových amerických raket v západní Evropě »stal mír bezpečnějším«? Za této situace je pokrytectvím vyzývat Sovětský svaz »k návratu k jednacímu stolu«. Opravdu si v Bílém domě myslí, že je reálné jednat se Sovětským svazem přes »raketový plot«, vnutit mu dialog »z pozice síly«? Každý rozumný člověk přijme stanovisko sovětského stranického a státního vedení, že dialog pro dialog nemá žádný smysl, že dialog nesmí být kouřovou clonou k oklamání světové veřejnosti; jednat je možné jen na zásadách rovné bezpečnosti, jen — jak zdůrazňují představitelé Sovětského svazu — když se Spojené státy americké a jejich spojenci vrátí ke stavu před rozmístěním nových raket středního doletu v Evropě.

Spojené státy americké mají možnost — projeví-li dostatek realismu a dobré vůle — reagovat na četné konkrétní a všem srozumitelné návrhy Sovětského svazu a jeho spojenců. A jednat je o čem! Proč se už šestnáct měsíců »studují« návrhy Politického poradního výboru Varšavské smlouvy, obsažené v pražské deklaraci z ledna 1983? Co je nepřijatelného na návrhu, aby Varšavská smlouva a NATO uzavřely dohodu o vzájemném nepoužití síly? Váhat může jen ten, kdo počítá s opakem — tedy s útokem. Proč Spojené státy americké tak tvrdošíjně odmítají následovat příklad Sovětského svazu a zavázat se, že nepoužijí jaderné zbraně jako první? Snad aby si neszazovaly ruce? Vždyť, jak to svého času ve Valném shromáždění Organizace spojených národů prohlásil soudruh Andrej Andrejevič Gromyko, nebude-li první úder, nebude ani druhý, vznik jaderné války se tím prakticky vyloučí. A takto

by bylo možné rozebírat celou sérii návrhů Sovětského svazu jeden za druhým a prokazovat jejich oboustrannou přijatelnost a všestrannou prospěšnost. Je zřejmé, že existují objektivní podmínky k tomu, aby představitelé Spojených států amerických doplnili své rádobý mírumilovné projevy užitečnými činy. Místo toho však dávají nepokrytě najevo pohrdání míněním přesvědčivé většiny členských států Organizace spojených národů, vetovali za poslední dva roky rovných sto návrhů rezolucí v Radě bezpečnosti a bez ohledu na slova pohánějí stále rychleji káru válečnické politiky.

Může za těchto okolností kdokoli zazlívat Sovětskému svazu, že nezavírá oči před nadmíru nebezpečnou realitou, že podniká kroky k zajištění své bezpečnosti i bezpečnosti svých spojenců? Mírumilovné lidstvo chápe, že úsilí Sovětského svazu o obnovení narušené vojenské parity je oprávněné, že snižuje šance agresora, že — řečeno slovy soudruha Konstantina Ustinoviče Černěnka — zchlazuje horké hlavy. Sovětský svaz nikdy neusiloval a neusiluje o jednostrannou převahu, v celém poválečném údobí byl vždy nucen jen vyrovnávat zbrojní předstih Spojených států amerických a NATO a obnovovat předchozí rovnováhu. Je to důkaz odpovědnosti vůči všemu lidstvu, vůči socialismu a jeho revolučním vymoženostem, vůči míru ve světě. Nechtě nikdo nepochybuje o tom, že první země socialismu má dost sil a prostředků, aby se nenechala vydírat, aby se neocitla v nerovnoprávném postavení. Přitom je z rozhodného a vytrvalého postupu Sovětského svazu zřejmé, že prioritou jeho zahraniční politiky je úsilí o zachování a upevnění spravedlivého míru — to je neměnná zásada sovětské politiky uplatňovaná od prvních hodin Velké říjnové socialistické revoluce. Mír ve vztazích mezi národy, mírové soužití mezi státy s rozdílným společenským zřízením je v souladu s myšlenkami klasiců revoluční teorie a nikdy neznamenalo opouštění socialistických ideologických pozic — ideologický zápas je a zůstane objektivní skutečností.

I Komunistická strana Československa, naše státní vedení a všichni československý lid musí současnou mezinárodní situaci posuzovat velmi realisticky a adekvátně reagovat na vyhocené nebezpečí imperialistické vojenské agrese. V jednom ze svých projevů prohlásil soudruh Gustáv Husák: »Neidealizujeme si svět, víme, že je třídně rozdělen. Víme, že kromě sil, které si přejí mírové řešení problémů — a tyto síly vzrůstají — jsou zde velké reakční síly, které, kdyby pro ně byla příznivá doba, neváhaly by změnit svět a řešit různé problémy i válečnými prostředky. Proto nestačí o mír jen žádat a prosit, je třeba také umět obranu naší národní a státní nezávislosti a našeho státního zřízení zajistit, mít připravenou kvalitní armádu a mít přirozeně také dobré a spolehlivé spojence.« Ano, jde především o bezpečnost naší země, ale v nemenší míře o naši spoluzodpovědnost za společnou obranu nezávislosti členských států Varšavské smlouvy. Vždyť část československých západních hranic tvoří »čáru styku« mezi Varšavskou smlouvou a NATO; nové americké jaderné rakety středního doletu jsou rozmístěny coby z Československa dohodil kamenem; na dohled jsou nejen kasárna bundeswehru, ale i objekty americké armády; naše země je trvale také terčem nevybíravé bubnové palby imperialistické propagandy a »těší se« mimořádnému zájmu speciálních služeb Spojených států amerických a jejich spojenců. Bylo by nezodpovědné zavírat před těmito skutečnostmi oči; podléhat bezstarostnosti, podceňovat nebezpečí možného imperialistického útoku by se rovnalo zradě principů socialistické revoluce.

Nezbytnost být ve střehu jsme ovšem nikdy nechápali jako fatalistické očekávání války, nikdy jsme se neřídili myšlenkou, že vojenská konfrontace je nevyhnutelná, že ji nelze odvrátit. Naopak — vždy jsme byli zastánci názoru, že válce lze předejít, že lidstvo má dost rozumu a sil, aby ubránilo a upevnilo mír. Tomuto nejvyššímu humanistickému cíli vytrvale sloužila a slouží

naše diplomacie, mezinárodní styky Komunistické strany Československa, ostatních politických stran, společenských organizací, vlády i parlamentu, ale i široce rozvinutý zahraniční obchod a vědeckotechnická spolupráce; hlas ČSSR je slyšet všude, kde jde o mír, demokracii a společenský pokrok. Kontinuita československé zahraniční politiky, její stálost v zásadních otázkách, její spolehlivost ve smluvních vztazích — to vše zvyšuje mezinárodní autoritu naší země. V tomto smyslu působí velmi výrazně i náš koordinovaný postup se zeměmi socialistického společenství, zvláště pak naše soustavná podpora všech mírumilovných iniciativ Sovětského svazu. Není to neskromnost, když vyslovujeme přesvědčení, že mezinárodní aktivita Československa prospívá nejen naší vlasti, ale zájmům všeho lidstva. Takto principiálně postupujeme i v současném nanejvýš složitém období a nikdy tuto linii neopustíme.

Zahraniční a vnitřní politika každé země tvoří neoddělitelnou součást, jsou to svého druhu spojité nádoby, vždy jsou vyjádřením zájmů vládnoucí třídy. Mezinárodní politika Československé socialistické republiky reprezentuje názory naší dělnické třídy a jejích spojenců, tedy základní zájmy všeho lidu, který ze svých historických zkušeností vyvodil účinné závěry: Rozhodl se pro socialismus a bezpečnost své země zajistil spojenectvím se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického společenství. Vážnost Československa ve světě nesporně vyplývá z dosažených ekonomických, sociálních a kulturních výsledků a z dobré vnitropolitické situace. Doslova klíčovým činitelem je tedy morálně politická jednota lidu semknutého kolem Komunistické strany Československa — její neustálé obnovení a upevňování je základním předpokladem naší účinné účasti v zápase za mír, proti všem formám imperialistických úkladů i zvyšování naší obranyschopnosti. Jen morálně politicky jednotný lid je za všech okolností odhodlán bránit nezávislost své země i vymoženosti socialistické revoluce a čestně plnit své spojenecké

povinnosti. V těchto souvislostech musíme vidět i význam Národní fronty¹ a v duchu závěrů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa rozvíjet její aktivitu na úrovni odpovídající současným úkolům. V souladu s těmito cíli chápeme i nezbytnost cílevědomého zdokonalování a prohlubování socialistické demokracie. V posuzování demokratičnosti vnitřní i zahraniční politiky jednotlivých států bude vždy platit Leninova myšlenka: »Demokracie se nejvíce projevuje v základní otázce války a míru.«¹ Z konkrétní politiky vyplývá, že socialistická demokracie slouží míru, je zásadním protivníkem válečných imperialistických kruhů, jejichž paličské plány se však nedají zhatit jen diplomacií a propagandou či dokonce jednostranným odzbrojením — imperialisté musí vědět, že by v případě vojenského útoku narazili na rozhodný a dobře organizovaný odpor, že by nevyvázli beztrápně.

Nejreakčnější síly kapitalistického světa se netají tím, že jedním z cílů horečně stupňovaných zbrojních závodů je »uzbrojit«¹ Sovětský svaz a jeho spojence. Opíjejí se mylnými představami, že ekonomika zemí socialistického společenství neunese rostoucí náklady na obranu, že se zhroutí a že se tím vytvoří podmínky pro »vnitřní změny«, samozřejmě ve prospěch kapitalismu, tedy pro nástup kontrarevoluce. Tomu mají sloužit i překážky ve vzájemném obchodě, nejrůznější embarga, zákazy vývozu nejvyspělejší techniky z kapitalistických států atd. Sovětský svaz a členské státy Varšavské smlouvy obdobné kejkle nejednou přežily, obstály i v nejtěžších zkouškách a nezlomí je ani současný avanturismus Spojených států amerických a NATO. Uvědomují si to i realisticky myslící kapitalistické politiky a podnikatelé a často to vyvolává, zejména pokud jde o obchodní styky, rozpory i mezi Bílým domem a některými západoevropskými státy.

Nemá samozřejmě smysl popírat, že nezbytná obran-

¹ V. I. Lenin: Spisy, sv. 30. Praha 1955, s. 320.

ná opatření do určité míry zatěžují ekonomiku Sovětského svazu a jeho spojenců, musíme s tím počítat i v Československu. Všechny iniciativy Sovětského svazu a jeho spojenců sledovaly opačný kurs; zastavení závodů ve zbrojení, zmrazení arzenálů, zejména jaderných, zákaz všech zkoušek jaderných zbraní, zákaz využívat kosmického prostoru k válečným účelům, postupné odzbrojování atd. by zákonitě vedly ke snížení břemena vojenských rozpočtů. Konkrétně to členské státy Varšavské smlouvy formulovaly i v březnových návrzích na uzavření smlouvy o nezvyšování a o snižování vojenských rozpočtů. Je omyl domnívat se, že všechny tyto kroky podniká Sovětský svaz se svými spojenci jen z nějakých úzce sobeckých důvodů, jen proto, aby se jim »snadněji dýchalo«. Z nejrůznějších zasvěcených statistických pramenů je zřejmé, že horotně narůstající vojenské rozpočty škodí celému světu, nevyjímaje nejsilnější kapitalistické země; »kapsu si mastí« jen zbrojaři a vojenskoprůmyslový komplex shrabuje fantastické zisky.

Buď jak buď, reálně existujícím skutečností, válečným přípravám Spojených států amerických a NATO nemůžeme a nesmíme nečinně přihlížet; vynucená nezbytná obranná opatření, jak to bylo řečeno i na 9. zasedání ÚV KSČ, se neobejdou bez odpovídajících finančních a materiálových obětí. Podstatný rozdíl spočívá ovšem v tom, že naše náklady na obranu rostou nesrovnatelně pomaleji než vojenské rozpočty členských států NATO; vydřidušský vojenskoprůmyslový komplex, zejména ve Spojených státech amerických, zavětril svou příležitost, a tak jsme svědky toho, že ceny srovnatelných zbrojních systémů jsou v kapitalistickém světě pěti až desetinasobně vyšší než v zemích socialistického společenství. Cestou k řešení vzniklých problémů je intenzívnější mobilizace rezerv v našem národním hospodářství. V podstatě jde o to, abychom důsledně uskutečňovali program hospodářského a sociálního rozvoje schválený XVI. sjezdem. Jde

o maximální intenzifikaci výroby, o vysokou kvalitu veškeré práce, o smělejší využívání výsledků vědeckotechnického rozvoje v praxi, o mnohem rozhodnější uplatňování socialistických zásad mzdové politiky, o zdokonalování řízení a plánování na všech stupních, o upevnění občanské, pracovní, plánovací a finanční kázně. Čím úspěšněji budeme plnit a v žádoucím směru překračovat stanovené výrobní úkoly v průmyslu, v zemědělství, ve stavebnictví a v dopravě, tím snadněji se vyrovnáme s povinnostmi obrany, tím méně pocítíme důsledky agresivní politiky imperialismu. Vzájemná závislost hospodářského rozvoje a možnosti obrany je očividná. Bránit socialismus a mř, překazit agresivní imperialistické plány znamená pokračovat nerušeně ve výstavbě rozvinuté socialistické společnosti, posilovat její materiálně technickou základnu — proto zůstává starost o rozvoj hospodářství prvořadým úkolem a ničím se od něj nesmíme dát odradit. Tvořivá práce, jak to v novoročním projevu řekl soudruh Gustáv Husák, je naším neúčinnějším příspěvkem k zachování a upevnění míru.

Pozornost budovatelským úkolům musí být nerozlučně spojena s nejvyšší bdělostí, s péčí o posilování všech faktorů obrany, především pak se zvyšováním politické a bojové připravenosti Československé lidové armády. Starost o armádu, všestranné zabezpečování jejích potřeb nemá nic společného s militarismem. Ten je typickým rysem reakční politiky kapitalistických států, která se projevuje neustálým posilováním vojenské moci, podřizováním ekonomiky a celého společenského života cílům dobovačné války, surovým drilem ponižujícím lidskou důstojnost. Poslání naší armády je součástí mírové politiky státu, jejím úkolem je příprava na odražení nepřátelského útoku, na obranu státní nezávislosti, revolučních vymožeností socialismu a plnění spojeneckých povinností. Poctivě vykonávaná vojenská služba patří k nejčestnějším občanským povinnostem, naše armáda je lidovou v pravém slova smys-

lu; slouží lidu a jeho základním zájmům, její příslušníci jsou plnoprávními občany ve stejnokrojích, její velitelé jsou syny svého lidu. Budování armády k obraně proti imperialistické agresi je nezadatelným právem a povinností celé naší společnosti. Je to důkaz naší věrnosti pokrokovému odkazu předchozích generací, je to projev naší odpovědnosti vůči vlastnímu lidu, vůči spojencům, vůči všem hnutím, jež usilují o společenský pokrok a zachování míru. Připomeňme si v této souvislosti slova soudruha Gustáva Husáka na XVI. sjezdu: »Mezi naše nejdůležitější úkoly patří upevňovat a zvyšovat obranyschopnost naší země. Budeme i nadále budovat Československou lidovou armádu jako nedílnou součást ozbrojených sil států Varšavské smlouvy. Nebudeme litovat sil a prostředků, aby naše armáda byla vysoce moderní armádou, bezmezně oddanou straně a lidu, schopnou společně se Sovětskou armádou a armádami ostatních států Varšavské smlouvy uchránit mír a vymoženosti socialismu.«¹

Leninská myšlenka jednoty budování a obrany socialismu se neprojevuje jen v lidovosti naší armády, ale hachází svůj výraz i ve všelidovém charakteru obrany. Kromě jiného — například budování systému civilní obrany, úkolů, jež jsou v případě napadení určeny jednotlivým institucím, společenským organizacím a hospodářským odvětvím — tu jde o široce rozvětvenou, kvalifikovaně organizovanou brannou výchovu obyvatelstva, především mládeže. Jejím cílem nesporně je, aby si zvláště mládež osvojila odborně branné profese, přičemž však je mimořádně důležité i politickovýchovné působení. Bojeschopnost širokých lidových vrstev — v tom i mládeže — je podmíněna uvědoměným socialistickým vlastenectvím. Bubnovou palbu nepřátelské kosmopolitické, antisocialistické a antisovětské propagandy překonáme výchovou lidí, kteří milují svůj

¹ XVI. sjezd Komunistické strany Československa. Praha 6. dubna až 10. dubna 1981. Praha, Svoboda 1981, s. 43.

domov, zemi, v níž se narodili a vyrostli, v níž žijí jejich rodiče, sourozenci i přátelé. Vlastenectví — to je hrdost na všechny světlé stránky dějin naší země, ale i na to, co naše socialistická společnost dokázala v rozvoji průmyslu a zemědělství, v rozmachu vzdělanosti a kultury i v zabezpečování sociálních jistot našich pracujících. Uvědomělý vlastenec je prodchnut duchem socialistického internacionalismu, v zájmu své země střeží a prohlubuje spojenectví a přátelství se Sovětským svazem a s ostatními zeměmi socialistického společenství. Vštěpujeme mladým lidem — i v souvislosti se čtyřicátým výročím vyvrcholení národně osvobozenického boje a osvobození Československa — že obnovení naší národní svobody a státní samostatnosti bylo draze vykoupeno; že za to vděčíme hrdinům našeho domácího a zahraničního odboje, a především pak nezměrným obětem sovětského lidu a jeho slavné armády. Mnohem důsledněji využijeme nesčetných příkladů statečnosti československých bojovníků ve druhé světové válce k pěstování hrdosti mladé generace na slavné bojové tradice dnešní Československé lidové armády.

Čím jsou mezinárodní vztahy napjatější, čím více se zostřuje rétorika apologetů imperialismu, tím náročnější jsou úkoly všech forem našeho politicko-výchovného působení. Nikoli defenzíva, ale cílevědomá ofenzíva a iniciativa musí být programem socialistické propagandy a agitace. V našich rukou jsou všechny trumfy k odhalování cynismu, amorálnosti a antihumanismu imperialistické politiky a jejich vykladačů. Co mohou postavit proti důsledným mírovým snahám Sovětského svazu a zemí socialistického společenství, proti naší politice, která je v souladu s tužbami všeho lidstva? Jen hrubé násilí, jež provází celé dějiny kapitalismu, zločinné záměry ke zkáze naší modré planety, vidinu hrůz atomové války; byť se to sebevíce snažili zabalit do pozlátka mírových frází, byť usilovali připsat své vlastní úmysly Sovětskému svazu a jeho spojencům,

byl zloděj křičel »chyťte zloděje«! Přesně to vystihl americký sociolog Donovan: »Sovětská hrozba je nej-pohodlnějším a nejstálejším nepřitelem. Kdyby nebylo této „hrozby“, museli by si ji vojáci prostě vymyslet.« Fakta (a to většinou i z buržoazních zdrojů) jsou na naší straně, jimi lze dokázat, komu má lidstvo vpálit znamení nepřátel míru, kdo je příčinou černých mraků na obloze mezinárodních vztahů. Při správném používání faktů pochopí občané socialistických zemí, ale i obyvatelé ostatního světa, že naše věc je spravedlivá — a toto pochopení je základní podmínkou a pak i hna-cí silou aktivního odporu proti imperialistickým plá-nům.

Jakýmsi donekonečna se opakujícím refrémem bur-žoazní propagandy je vychvalování vlastního společen-ského systému, opěvování jeho »demokratičnosti« a rozsahu »lidských práv«, tvrzení o »dokonalosti kapi-talistického hospodářství«. Jedním dechem samozřejmě nenacházejí na socialismu nic dobrého, líčí život v něm jako »kasárenskou šedč«, chytají se naší vlastní kritiky dílčích nedostatků socialistické ekonomiky, která podle jejich představ »beznadějně zaostává«. Těmito vějička-mi se snaží zmást jednak vlastní veřejnost a v socialis-tických zemích zejména mládež, sázejí na její malou ži-votní zkušenost. Mimo jiné z toho číhá strach z příkla-du socialistických zemí. Co nám vlastně nabízejí? Vždyť jejich svět má i svůj rub, vedle automobilů nej-různějších značek, naleštěných výkladních skříní a obchodů přeplněných zbožím je tu i klesající koupě-schopnost širokých vrstev, těžké sociální zápasy proti narůstajícímu vykořisťování pracujících, desítky mi-liónů nezaměstnaných, velká část mládeže, která ztra-tila životní perspektivy — stručně řečeno, je to řád, v němž je základním zákonem vykořisťování člověka člověkem, v němž jsou deklarovaná lidská práva pro většinu pouze prázdnými slovy. Mnohem směleji a po pravdě musíme ukazovat stíny kapitalistické společnos-ti a vyzvedávat přednosti socialismu jako vlády lidu,

jako světa osvobozené práce, soustavného plánovitého růstu ekonomiky, skutečné demokracie, sociálních jistot pracujících, faktické rovnosti občanů založené na společném vlastnictví výrobních prostředků.

Často používanou zbraní našich protivníků je i velmi svérázně propagovaný pacifismus. Starostí, jež jim způsobuje stále masovější mírové hnutí, chtějí překlenout jeho rozkladem a otupením jeho akčního ostří: Lidé, demonstруйте za mír, ale nebraňte nám v rozmístění nových raket, nezapomínejte, že přinejmenším stejně je vinen Sovětský svaz, upírejte národům právo i na obranná opatření a na národně osvobozené války. A v socialistických zemích se pak tyto síly pacifistickými argumenty snaží podněcovat jakési »protivládní mírové hnutí« s poukazem na to, že všechna tato hnutí na Západě jsou protivládně orientována, že jsou takzvaně nekonformní. Jenže v tom to právě vězí: tam dávají lidé najevo svůj nesouhlas s vládami, které se daly cestou stupňování nebezpečí jaderné války; politika vlád zemí socialistického společenství je prokazatelně mírová, je v souladu se zájmy a tužbami lidu a má jeho plnou podporu. Kazimírové ať nespolehají na to, že se naše odhodlání bránit mír změní v odpor proti obranným opatřením, jež nám NATO svým postupem vnutilo. Naše zkušenosti, v souladu s historickým poznáním všech národů, nás varují před ustupováním agresorovi — nemáme nejmenší chuti na reprízu Mnichova v jakékoli podobě.

Z toho, že americké jaderné rakety byly v Evropě rozmístěny navzdory jasné projevenému odporu veřejnosti, se imperialistická propaganda snaží vytloukat kapitál. A tak slyšíme, že »ulice nerozhoduje«, že osud světa je v rukou vlád — jasně řečeno: nemá cenu angažovat se, pořádát protestní demonstrace a organizovat mírové tábory. Z takto pro kapitalismus příznačně chápané demokracie se klube nabádání k fatalismu — je-li to souzeno »prozřetelností«, pak jaderná válka vzplane, nic na tom nezměníme, složme tedy ruce do

klína a čekejme, co se bude dít. Naše propaganda musí tyto středověké názory ostře potírat, protože slouží imperialistické útočnosti, jsou projevem bezohledného pohrdání vůlí lidu a podněcováním jeho možností. Jsme a zůstaneme zastánci opačného názoru: Lid, bude-li důsledně a organizovaně bojovat, má právo i možnost vyrvat zákázonosné zbraně z rukou imperialistických politiků i generálů, ubránit mír a vlastní existenci.

Naše hluboké přesvědčení o možnosti zachovat mír je v plném souladu s přípravou obrany proti imperialistickému útoku — rozhodně organizovaná obrana je pro imperialisty varováním, je tedy nedílnou součástí naší důsledné mírové politiky. Jistotou pro dnešek i pro budoucí léta nás naplňuje oddanost idejím socialistického a proletářského internacionalismu, který je nejúčinnější zbraní proti mezinárodnímu komplotu imperialistických sil. Československo není bezmocnou lodičkou na rozbouřených vlnách současných mezinárodních vztahů, nikdy už nebude bezvýznamným pěšcem na imperialistické šachovnici. Význam naší obrany je násoben silou spojeneckých zemí, především pak morálně politickým, hospodářským a vojenským potenciálem prvního a nejmohutnějšího socialistického státu. Všestranná užitečnost spojení se Sovětským svazem je všeobecně známá a přesvědčivě prokazatelná; jeho nejdůležitějším výsledkem je už třicet devět let našeho mírového života. Přes všechny nástrahy imperialismu jsou pro něj hranice naší země nedotknutelné. Proto střežíme spojení a přátelství se Sovětským svazem jako oko v hlavě, proto je budeme i nadále upevňovat a prohlubovat. Naše vzájemná úmluva o rozmístění sovětských raketových komplexů taktickooperačního určení v Československu je adekvátní odpovědí na uskutečněné »dozbrojení« Severoatlantického paktu, posiluje naši vlastní i společnou obranu, je to ve své podstatě akt, jímž přispíváme k obraně míru. Nikomu nehrozíme, Sovětský svaz a jeho spojenci nikdy nebudou útočníky, ale v případě potřeby se dokáží ubránit

se všemi důsledky, jež by z toho pro imperialistické agresory vyplynuly.

Za své spojence v současném historickém zápase o zachování míru právem považujeme všechny pokrokové síly světa včetně antiimperialisticky orientovaných rozvojových zemí. Je v zájmu světového míru, tedy i v našem nejvlastnějším zájmu, spolupracovat s nimi, podporovat je morálně a podle našich možností i materiálně, postupovat s nimi bok po boku i na mezinárodních fórech. Navzdory úsilí imperialistů oddělit mírové hnutí na Západě od socialistického světa, izolovat je a dezorientovat, je toto hnutí také na naší straně. Ne proto, že je to, jak tvrdí jeho nepřátelé, »prodloužená ruka Moskvy«, ale proto, že se v něm koncentrují nejušlechtilejší cíle lidstva, jeho nejposvátnější zájmy. A jestliže se tyto zájmy ve všem podstatném shodují s politikou Sovětského svazu a jeho spojenců, je to naše přednost, je to ohlas na mírové úsilí Varšavské smlouvy, na její nesčetné iniciativy k řešení existujících problémů, potvrzuje to správnost našeho konkrétního postupu. Nebývalý rozmach mírového hnutí ve světě je pro nás posilou, nemůžeme a nesmíme se vůči němu chovat »neutrálně«, zaslouží si naše sympatie a podporu. Prospěšnost společného postupu se všemi mírovými silami jasně vynikla i v průběhu a závěrech Světového shromáždění za mír a život, proti jaderné válce, jehož hostitelem bylo před rokem hlavní město naší republiky, přesněji řečeno všechen lid naší země.

Přes všechnu složitost současné situace se nepřestane podílet na úsilí Sovětského svazu a všech pokrokových sil vyvést svět ze zdánlivě slepé uličky, odvrátit jej od propasti vlastní zkázy, nastolit normální vztahy mezi státy s rozdílným společenským zřízením, dosáhnout toho, aby se všechny sporné otázky řešily politickým jednáním v ovzduší vzájemného pochopení a respektování stejné bezpečnosti — shrnuto: považujeme za svou povinnost podílet se aktivně na obraně spravedlivého míru a jeho upevňování. Pro nás to nejsou

chímérické představy, ze základů naší filozofie, a tedy i politiky, prýští naše přesvědčení, že existují všechny předpoklady k zachování míru, že je to reálný úkol. Přispějeme k tomu i tím, že pro nás provždy zůstane budování a obrana socialismu dvojjediným úkolem.

Nová mysl, zvláštní číslo, duben 1984

PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÉHO PŘÁTELSTVÍ V ZÁVODĚ MIKROMAŠINA

V MOSKVĚ
26. DUBNA 1984

Vážený sovětský přítelé,
soudruzil

Jménem delegace Federálního shromáždění ČSSR děkuji Nejvyššímu sovětu SSSR za to, že do programu našeho pobytu zařadil návštěvu právě vašeho závodu, který je kolektivním členem Společnosti sovětsko-československého přátelství. Těší nás, že se všude setkáváme s upřímnými projevy přátelství k naší zemi, k československému lidu a jeho komunistické straně.

Rád vám — a vašim prostřednictvím všemu sovětskému lidu — vyřizují přátelské pozdravy ústředního výboru naší strany, jeho generálního tajemníka, prezidenta Československé socialistické republiky soudruha Gustáva Husáka a všeho československého lidu.

Blahopřejeme vám k výsledkům voleb do Nejvyššího sovětu SSSR. Sovětský lidé znovu celému světu přesvědčivě dokázali, že plně schvalují a podporují politiku Komunistické strany Sovětského svazu a jejího ústředního výboru v čele s jeho generálním tajemníkem, předsedou prezidia Nejvyššího sovětu SSSR soudruhem Konstantinem Ustinovičem Černěnkem.

Nás, v Československu, těší úspěchy, kterých dosahujete v plnění usnesení XXVI. sjezdu své komunistické strany. Vaše snažení je pro nás neocenitelným příkla-

dem. Každý úspěch Sovětského svazu je poslou vsem pokrokovým a mírumilovným silám v celém světě.

Je přímo symbolické, že jsme mezi vámi v předvečer 39. výročí osvobození Československa slavnou Sovětskou armádou. Spojili jsme život naší země s přátelstvím k Sovětskému svazu, našemu osvoboditeli a nejvěrnějšímu příteli. Nezapomenutelný soudruh Klement Gottwald vyjádřil zásadu naší vnitřní i zahraniční politiky známým heslem Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak. Naše spojenectví a přátelství se zrodilo v boji proti společnému nepříteli, upevnilo se společně prolitou krví, osvědčilo se ve zkouškách času a nesmí být nikdy narušeno.

Po celé poválečné období bylo spojenectví se Sovětským svazem zárukou naší samostatnosti a mírového života, zajišťovalo nám svobodný socialistický vývoj. Cenu tohoto spojenectví si zvlášť silně uvědomujeme právě v současné mezinárodní situaci, která se vinou imperialismu mimořádně zhoršila. Jenže dnes již Československo není pouhým pěšákem na šachovnici imperialistických zájmů; Mnichov se v žádné podobě opakovat nebude. Právě díky přátelství a spojenectví s velikým Sovětským svazem může náš lid s důvěrou hledět do budoucnosti. Společně prosazujeme sovětské a spojenecké mírové iniciativy. Ruku v ruce přijímáme nezbytná obranná opatření proti zločinným imperialistickým plánům. Nedovolíme americkým imperialistům a jejich spojencům v NATO porušit vojenskostrategickou rovnováhu a hrozbami násilí vydírat celý svět.

Krajně nebezpečné imperialistické plány, zahrávající si s nukleární katastrofou, jsou odsouzeny ke krachu. Vždyť proti nim stojí především nepřemožitelná hospodářská a obranná síla Sovětského svazu a jeho houževnatá mírová politika. Stojí proti nim jednota zemí socialistického společenství, jejich součinnost se všemi revolučními a mírovými silami současnosti. Bouřlivý růst mírového, protiválečného hnutí je přesvědčivým dokladem toho, že stále širší vrstvy obyvatelstva celého

světa si uvědomují hrozící nebezpečí nukleární války a bojují za život v míru. Jsme přesvědčeni, že spravedlivá věc míru a pokroku zvítězí.

Vážení soudruzi, drazí přátelé, československý lid v současné době stupňuje svou aktivitu v zájmu úspěšného splnění náročných úkolů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa, od kterého uplynuly tři roky. Mohu vás ujistit, že přes všechny potíže a problémy se nám práce daří. Vytváříme předpoklady pro to, aby XVII. sjezdu Komunistické strany Československa byla předložena pozitivní bilance. Je to výsledek obětavé práce našich pracujících pod vedením Komunistické strany Československa v čele se soudruhem Gustávem Husákem. A zásadní, přímo klíčovou úlohu v tomto úspěšném vývoji hraje všestranná československo-sovětská spolupráce.

Čestné místo v ní mají i styky mezi Federálním shromážděním ČSSR a Nejvyšším sovětem SSSR. Naše oficiální přátelská návštěva je toho dalším dokladem. Jsme přesvědčeni, že naše návštěva stejně jako předchozí výměny našich parlamentních delegací přispějí k dalšímu prohloubení československo-sovětského přátelství a všestranné spolupráce mezi našimi bratrskými zeměmi a národy.

Ať žije nerozborné československo-sovětské přátelství a spojenectví!

Ať žije slavná Komunistická strana Sovětského svazu!

*Podle původního textu projevu.
Osobní archiv autora*

NEPŘEŠLAPOVAT

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE NÁRODNÍ VÝBORY
KVĚTEN 1984

Čtenářům jistě neuniklo, že před časem projednalo předsednictvo ústředního výboru KSČ podrobnou zprávu o plnění závěrů 6. zasedání. Myslím si, že tato metoda — tedy soustavná kontrola toho, co bylo skutečně vykonáno — by měla být příkladem pro všechny stranické orgány a základní organizace, pro celou Národní frontu a samozřejmě i pro všechny národní výbory. Jen v důsledné kontrole je záruka, že dobrá usnesení budou také splněna, že neupadnou v zapomenutí, že se na nich neusadí prach...

Každodenní život potvrzuje obsah zprávy projednávané předsednictvem ústředního výboru KSČ. Stručně shrnuto: určitý pokrok v činnosti národních výborů je nepopíratelný, existuje nemálo dobrých příkladů, ale současně je pravda, že se za dva roky mohlo a mělo udělat víc! Když ústřední výbor KSČ po dlouhé době věnoval na svém zasedání pozornost národním výborům, setkalo se to nesporně s velkým zájmem. Závěry 6. zasedání měly příznivý ohlas nejen v národních výborech, mezi jejich poslanci a pracovníky, ale i v široké veřejnosti. Využili jsme toho náležitě, projevílo se to odpovídajícím způsobem v práci národních výborů a v aktivizaci občanů? Není důvodů generalizovat či »shazovat« to, co si zaslouhuje ocenění. Fakta však dokazují, že mnohde stále ještě umíráme na ne-

moc jakéhosi »organizačního stereotypu« — »souhlasíme a podporujeme«, rozsáhle »rozpracujeme« (a v tom jsme často nepřekonatelnými mistry!), ale mnohem méně pozornosti pak věnujeme organizačtorské práci včetně důsledné kontroly. A to je nejjistější způsob, jak »pochovat« sebevzorněji připravené usnesení!

Přes opakující se varování se leckde znovu projevila víra v »samospasitelnost« usnesení, v jejich jakoby »záračné« automatické působení; nositelé těchto názorů přemýšlejí (zjednodušeně řečeno) asi takto: »usnesení je na světě, a ten se mu musí přizpůsobit«. Všichni uznáváme, že je to odsouzeníhodné, že to má v praxi škodlivé důsledky, a přece se s tím znovu a znovu setkáváme. I po 6. zasedání ÚV KSČ se, žel, přesvědčujeme o pravdivosti přísloví, že »zvyk je železná košile«. Mnozí z nás nejsou s to překonat rutinu, drží se, zkrátka, raději vyšlapaných chodníčků, málo se snaží hledat nové cesty. (Budíž mi dovoleno trochu sarkasmu: nevybízím tím k prošlapávání pěšinek po trávnicích...) Jenže ústřední výbor, jak známo, mířil jinak. Smysl závěrů 6. zasedání se dá zhutněně vyjádřit i tak, že národní výbory rozvíjejí svou činnost v kvalitativně vyšší vývojové etapě socialistické společnosti. A národní výbory se mají řídit poznanou nutností, že tak jako celá společnost, musí tedy i ony pracovat mnohem kvalitněji. Je věru málo srovnávat se s tím, co jsme dokázali včera — všude je nezbytné měřit výsledky naší práce současnými i budoucími potřebami a možnostmi.

Nejednou se ty či ony problémy zdůvodňovaly nedostatečnou pravomocí národních výborů, volalo se po jejich rozšíření. Nuže stalo se: národní rady projednaly a schválily takzvanou malou i velkou novelu zákona o národních výborech. Cílem těchto zákonodárných aktů bylo přispět ke zdokonalení socialistické demokracie, vytvořit podmínky pro účinnější práci národních výborů, jejich poslanců i pracovníků i pro zvýšení účasti občanů na řízení. Tím více překvapuje, že se ve

využívání rozšířených pravomocí postupuje na mnoha místech příliš pomalu, někdy i s určitými rozpaky, jako by si některé národní výbory s danými právy nevěděly rady. Po pravdě je ovšem nutné říci, že zčásti jsou na tomto stavu »podepsány« i centrální orgány — i tam se mnozí pracovníci nevymanili ze zajetí rutiny, nepochopili (nebo aspoň ne zcela), že změny v postavení národních výborů a jejich úkoly vyžadují i od »centra« nové přístupy včetně seriózní odezvy na názory a návrhy národních výborů.

Při posuzování činnosti národních výborů se zpravidla vypočítává celá škála jejich povinností a odpovědností, službami počínaje a oblastním plánováním konče. V tom jistě není nic chybného, jenže se dost často zapomíná, že onen pověstný »základní článek řetězu« k řešení všech věcných problémů je zřejmě nejen v obsahu, ale i v metodách práce příslušného národního výboru. Jak tedy odpovíme na otázku, zda se za uplynulé dva roky zvýšila úloha plenárních schůzí národních výborů jako nejvyšších orgánů státní moci v příslušném okruhu působení? Ne že by se nenašly dobré příklady, ale převážně se tato nanejvýš důležitá záležitost řeší spíše formálně. Pléna však mají posuzovat a řešit základní otázky koncepčního charakteru — jde tedy o obsah jejich jednání, o racionální práci a její efektivnost, o konkrétní výsledky a pak ovšem o jejich prosazení v praxi. Mnohem důsledněji musíme dbát o to, aby autory či alespoň spoluautory projednávaných materiálů byli především poslanci znalí věci a čerpající z moudrosti občanů, z jejich zkušeností a námětů. Ani v úpravě vztahů mezi plény a radami, které mají být výkonnými orgány, se příliš nepokročilo. Rady jsou, žel, zavalovány často doslova neúnosným množstvím problémů, často právě v důsledku pokynů z vyšších stupňů. A na některých okresních a krajských národních výborech přežívají jevy jakéhosi »vrchnostenského« vztahu pracovníků aparátu vůči poslancům (ba i celým orgánům), aniž bychom to rozhodněji potírali.

Je nasnadě, že se zvýšenou pravomocí jde ruku v ruce i tomu odpovídající zvýšená odpovědnost národních výborů. Obojí se musí projevit především větší iniciativou v řešení všech problémů, v překonávání všech nedostatků. Právě tam, kde kraluje rutina, se iniciativě nedaří — a naopak: cílevědomě vyvolávaná a podporovaná iniciativa je nejlepším lékem proti zkosnatělosti, pohodlnosti a nepružnosti. Kolik jen toho bylo řečeno a napsáno například o nezbytnosti citlivého vztahu k občanům, o tom, že se lidé o hluboké demokratičnosti socialistické společnosti mají přesvědčovat z vlastních zkušeností, že mají v praxi poznávat nebetyčný rozdíl mezi »úřadem« a národním výborem. Proč však často trpíme pravý opak, proč se víc »úřaduje«, než pracuje (a to není zdaleka totéž!), proč si někteří pracovníci národních výborů osobují právo jednat s občany, mírně řečeno, nekulturně? Je to snad neřešitelný problém? Nebo je to způsobeno tím, že orgány, jejich poslanci a vedoucí funkcionáři nevěnují této důležité věci dost pozornosti? Nevyžaduje to žádné finanční ani materiálové prostředky — jen všímavost a potřebnou míru náročnosti.

Stejně je tomu — zvolíme-li další příklad — s byrokratismem, se zbytečným administrováním, se smutně proslulou »papírovou vojnou«. Zaměstnává mnoho lidí, obírá je o čas, neúčelně ždímá jejich energii. Najdou se ovšem i pracovníci, kteří si z výmluv na množství administrativy udělali štít; slouží jim k omlouvání »úřednického přístupu« k lidem (»jsem na infarkt, tak mí ujely nervy!«), ale i k maskování neochoty či neschopnosti pracovat nově, tedy vynalézavěji. Všichni proti zbytečné administrativě »bojujeme« (ty uvozovky sem opravdu patří!), ale ona se zdá být nezdolatelná jako tisícíhlová saň. To, co se zatím udělalo, nelze považovat za uspokojivé, jde o první a příliš pomalé krůčky. Líhni papírování nejsou, samozřejmě, místní národní výbory, »producenty« zbytečné administrativy hledejme ve vyšších stupních řízení včetně ministers-

tev. Postupovat po staru, tedy žehrat a trpně »snášet osud«, sotva něco změní. Neměla by se iniciativa národních výborů projevit v konkrétních námětech na zjednodušení administrativy? Vždy se národní výbory (a řeč je o všech jejich stupních) nemusí »střelit do černého«; většinou však dovedou posoudit užitečnost různých periodik a jejich rozsahu, na vlastních zkušenostech mohou dokázat, jaký je osud jednotlivých zpráv a hlášení, jak se s nimi pracuje. Ojedinelé náměty nebo anonymní, »obecná« kritika nemají naději na úspěch — jen soustředěné a třeba i opakovaně předkládané návrhy přimějí příslušné instituce, aby se nad nimi zamyslely a také odpovídajícím způsobem reagovaly.

A neměla by se — abychom zvolili třetí příklad — iniciativa národních výborů projevit mnohem rozhodněji ve službách, jejichž úroveň a dostupnost (nebo spíše nedostupnost) stále znovu vyvolává tolik zlé krve? Kritizovaly se dřívější plánovací ukazatele, které vedly často k protismyslnému počínání, poukazovalo se na nerentabilitu služeb. Ukazatele se změnily, ceny se zvýšily — a jaký je výsledek? Dát kritizujícím občanům za pravdu je málo. Od národních výborů se právem čeká víc: začít by se asi mělo důslednou prověrkou, která by prokázala, čím je zdůvodněn nynější počet administrativních, ale i technickohospodářských řídicích pracovníků. Jejich snížení by se mělo projevit v úsporech režijních nákladů, ale i ve větší pružnosti výkonů pro potřeby občanů. Je nezbytné prozkoumat i existující územní rozmístění služeb a všude, kde se ukáže potřeba, hledat způsoby, jak je co nejvíce zpřístupnit lidem. Řešení nemusí být vždy v roztržení vybudovaných provozoven, ale například ve zřízení pojízdných dílen, v síti sběren atp. Zbytečně se asi, často rádoby »ideologicky«, diskutuje o vztahu služeb řízených národními výbory a takzvaného soukromého podnikání. Je přece jasné, že hlavní roli musí i ve službách hrát socialistický sektor, ale posoudíme-li objektivně potřeby obča-

nů, nespácháme povolením podnikání na vlastní účet jednotlivců žádný »smrtný hřích«. Příslušné národní výbory mají jistě dost soudnosti, aby poznaly, co je z celospolečenského hlediska prospěšnější: zda posloužit občanům, nebo vyvolávat nové vlny oprávněné nespokojenosti se službami. Nikdo jistě nebude tvrdit, že ve službách a v místním průmyslu je v hospodaření materiálem a náhradními díly všechno v pořádku. Na druhé straně se však příslušná bilanční místa nesmějí ke službám chovat macešsky, protože krýt oprávněné potřeby například na 40—50 procent znamená umrtvovat některé služby a doslova »organizovat« masovou kritiku národních výborů. (Stejně však pro mne zůstává záhadou, kde berou potřebný materiál meloucháři — a není toho věru málo!)

A čtvrtý příklad pro iniciativnější postup národních výborů? Budeme i nadále s takovou nepřipustnou blahovůlí kolaudovat stavební akce, jejichž investory jsou národní výbory? Řeč je o stovkách »závad« a »nedodělků« i o celkové kvalitě práce v bytové, občanské a silniční výstavbě. Je snad zatékání do nových bytů, »větrací otvory« ve spojích panelů, nerovnosti, prohlubně či dokonce borcení nově vybudovaných ulic a silnic, prosakování plaveckých bazénů — je to všechno »nezbytným průvodním« jevem socialismu? Je naše společnost tak bohatá, aby si mohla dlouhodobě dovolit takové plýtvání penězi, materiálem i prací? »Zdůvodňování«, že na náročnější postup by dodavatelé odpověděli odmítáním zakázek, neobstojí. Národní výbor objednává a platí — má nejen právo, ale ničím neomluvitelnou povinnost požadovat za peníze ze společenských prostředků pořádnou práci. O to důrazněji, že se tím opět ovlivňuje spokojenost občanů, a tedy i jejich politické smýšlení. Neprospěla by věci účast takzvaných řadových poslanců v kolaudačních komisích? A kdyby si snad některý národní výbor myslel, že na řešení těchto problémů jeho autorita nestačí, pak jsou tu přece vyšší stupně státní moci a hospodářského ří-

zení, respektive příslušné stranické orgány. Nekvalitní práci vymýtíme jen přísnou kontrolou a nekompromisním ekonomickým nebo i zákonným postihem (a proč ne?) odpovědných kolektivů i jednotlivců — jiný recept tu neexistuje.

Nehledě na dosažený pokrok musí národní výbory ještě iniciativněji hledat způsoby úpravy vzájemných vztahů s centrálně řízenými hospodářskými i rozpočtovými organizacemi — a to je pátý příklad. V mnoha místech se mohou pochlubit dobrými výsledky ve sdružování finančních prostředků na společensky prospěšné akce, leckde užitečně pracují »ředitelské rady«. Jenže (poopravíme-li trochu známé přísloví) ani padesát vlaštovek ještě nedělá jaro. Jistě, nově uplatňovaný systém hospodaření omezuje možnosti centrálně řízených organizací, ale v ničem nelze slevovat z požadavku, aby závody, rozpočtové instituce a národní výbory pracovaly ruku v ruce. Nejde o »samaritánství«; pomáhat národním výborům znamená pomáhat sobě, svým pracovníkům, kteří jsou obyvateli příslušného města nebo okresu. Podílet se na řešení veřejně prospěšných záležitostí (a nejde přece vždy jen o peníze!) je koneckonců povinností všech socialistických organizací, nehledě ani na to, že to obvykle příznivě ovlivňuje nežádoucí fluktuaci pracovníků. Do této kapitoly patří také vztah příslušných organizací k poslancům, povinnost poskytovat jim potřebné informace, nepovažovat jejich náměty a stížnosti za zbytečnou přítěž. Národní výbory a poslanci musí tedy svou autoritu iniciativněji prosazovat, když je třeba, musí si »dupnout«, obrazně řečeno, musí si vybojovat »místo na slunci«. A opět: od centrálních orgánů se čeká, že povedou podřízené organizace k clevědomé spolupráci s národními výbory. Nesou přece spoluodpovědnost za uspokojování potřeb občanů, tedy i za to, aby se národním výborům »neházelo na hlavu« to, co zavlní někdo jiný. I když samozřejmě zodpovědnost za to, co se děje

v místě, okrese či v kraji z národních výborů nikdo ne-
sejme.

Pracovat nově ovšem neznamená zavrhnout dobré
zkušenosti. Snad by se čtyřicáté výročí vyvrcholení an-
tifašistického boje mohlo stát podnětem k využití všeho
pozitivního, co charakterizuje dějiny národních výborů.
V co nejširším rozsahu, v souladu se současnými úkoly,
by národní výbory měly zvýraznit své politické poslání.
Všechno úsilí bychom měli soustředit na to, aby národ-
ní výbory — stejně jako v prvním období své existence
— byly v plném slova smyslu místními vládami; aby
celou svou činností sloužily lidu, aby hájily jeho zá-
kladní zájmy, aby dokázaly sladovat místní potřeby
s celospolečenskými možnostmi; aby za úhelny kámen
úspěchů své práce považovaly těsné spojení s voliči
a jejich aktivní účast na řízení veřejných záležitostí.
Autorita národních výborů a jejich poslanců není dána
»shůry«, nelze ji zabezpečit ani sebevystižnějšími záko-
ny — vyrůstá a upevňuje se jediné činnou prací,
schopností zvládat uložené úkoly, nesmiřitelností s ne-
dostatky. A ještě něco sem patří: mít čisté ruce!
Vážnost v očích občanů, jejich důvěru získají jen ti po-
slanci a funkcionáři, kteří bedlivě střeží a dodržují
zákony, chrání zájmy socialistické společnosti a její
majetek, nezneužívají funkce pro získání osobních
výhod. Jakékoli »zakopnutí« poslance není jen jeho
osobní věcí, ale vždy vrhá stín na celý národní výbor,
podlamuje jeho autoritu.

Plnit politické poslání znamená pracovat v orgánech
i v aparátech doslova každou minutu s vědomím, že
činnost národních výborů, její klady i nedostatky mají
vždy politické důsledky. Přímo i nepřímo ovlivňují poli-
tické smýšlení pracujících, přičemž jejich kritika ne-
směřuje vždy jen na konkrétního viníka, nesoustřeďuje
se jen na odpovědný národní výbor, ale má širší společ-
enský dosah. Koneckonců, čím mají lidé měřit účinn-
ost politiky Komunistické strany Československa
a Národní fronty, ne-li svými každodenními zkušenost-

mi? Tím ovšem není řečeno, že každá kritika je oprávněná, a už vůbec ne, že bychom měli mlčky přecházet politicky chybné či dokonce průhledné antisocialistické názory. Právě politickovýchovné působení je polem, na němž zbývá národním výborům »vyorat ještě mnoho brázd«. Jde tu o mnohem širší uplatnění jejich pravomoci a odpovědnosti, zejména využít styku s voliči k vysvětlování naší vnitřní i zahraniční politiky. A stejně důležité pro politické působení je všemi danými nástroji působit pozitivně na kulturu, ať už místní či »importovanou«, stejně jako na zdokonalení výchovného působení škol. Účinněji zvyšovat uvědomění pracujících můžeme i tím, že budeme věnovat mnohem větší pozornost veřejnému pořádku, občanské kázní vůbec a dodržování norem socialistického soužití — a to preventivním působením, výchovou, ale v nezbytných případech, v zájmu socialistické společnosti a v zájmu ochrany osobní bezpečnosti občanů a jejich majetku — i represemi. (Neprospělo by potírání nebezpečně se rozmáhajícího vandalismu — kromě jiného — rozšíření počtu příslušníků Pomocné stráže Veřejné bezpečnosti nebo ustavování dobrovolných občanských hlídek?)

Je jasné, že zvládnutí celé škály politickovýchovných a hospodářských úkolů je podmíněno aktivní spoluprací národních výborů s orgány Národní fronty, se všemi v ní sdruženými společenskými organizacemi a politickými stranami. Duch Národní fronty, vzájemná důvěra a čínorodá součinnost je politickou základnou národních výborů jako orgánů státní moci a správy. V nich je i nástroj neustálého styku s občany, a tedy i k jejich získávání pro aktivní účast na řízení veřejných záležitostí — pro to, aby rozum a ruce uvědomělých a ochotných lidí byly využity pro dobro celku a každého jedince. To je podstata i velká přednost socialistické demokracie — jejich využitím prokážeme, že, řečeno slovy Ústavy, všechna moc v ČSSR patří pracujícímu lidu, že lid si zákony sám dává a sám dbá o jejich uskutečňo-

vání. A rozhodujícím měřítkem práce národních výborů nemůže být nic jiného než spokojenost občanů.

Z konkrétních rozborů uskutečňování závěrů 6. zasedání ÚV KSČ vyplývají konkrétní úkoly pro orgány a organizace Komunistické strany Československa, pro celou Národní frontu, pro všechny národní výbory. Ano, zdokonalování práce národních výborů je nelehký proces, všechno není možné zvládnout ze dne na den; postupovat je nutné s rozvahou, ale i potřebnou mírou odvahy — nejdůležitější však je: nepřeslapovat!

Národní výbory, č. 21/1984

Z PROJEVU NA SJEZDU ČESKOSLOVENSKÉHO SVAZU ŽEN

V PALÁCI KULTURY V PRAZE
16. ČERVNA 1984

Vážené soudružky!

Není, myslím, zbytečné uvědomit si, že jste k vašemu vrcholnému sněmování dospěly přísně demokratickou cestou. Platí to především o volbách orgánů i delegátek zdola nahoru. Stejně důležité však je pozorné využití a zúročení kolektivního rozumu vašeho svazu. Vždyť výroční schůze základních organizací, okresní konference a oba národní sjezdy představovaly bohatou studnici zkušeností a námětů, které jistě nezapadnou. Právě tento hluboký čínorodý demokratismus je typický pro celou naši společnost, pro všechny naše společenské a zájmové organizace. Máte důvěru svých družek, získaly jste mandát jednat jménem téměř jednoho miliónů členek vašeho svazu. To ovšem vůbec neznamená, že byste se na svém sjezdu měly jaksi »resortně« omezovat jen a výlučně na svazovou problematiku.

Podporujete politiku Komunistické strany Československa, vaše organizace, která je součástí Národní fronty, sdružuje ve svých řadách ženy bez rozdílu politické příslušnosti, věku, zaměstnání a vzdělání. Z tohoto širokého celospolečenského rámce logicky vyplývá vaše právo ba povinnost vyjadřovat se k problémům, které se týkají všech žen. Přitom jistě nechápete svá práva a povinnosti jako jakýsi »monopol« jediného

»ženského« mluvčího. Vždyť ženy se aktivně zúčastňují života společnosti v Komunistické straně Československa, ve všech společenských organizacích, zejména v Revolučním odborovém hnutí a v Socialistickém svazu mládeže, v ostatních politických stranách a ve velké míře také v zastupitelských sborech všech stupňů. K úspěšnému řešení všech problémů, jež se týkají žen — a tedy i vašeho svazu — může vést jen vzájemná důvěra, soudružská spolupráce a koordinovaný postup celé široké škály politických a společenských organizací. A v tom, jak to i samy oceňujete, připadá klíčová úloha vedoucí politické síle naší společnosti, inspirátorce a organizátorce budování a obrany socialismu — Komunistické straně Československa.

Je nesporné, že se ve vývoji naší společnosti můžeme pochlubit mnoha úspěchy včetně zásadního obratu v postavení žen. Hluboce si však uvědomujeme, že se v úsilí o plné zrovnoprávnění žen nesmíme zastavit, že se s dosaženým stavem nesmíme uspokojovat. Společně musíme vykonat ještě mnohé pro to, aby ženy získávaly stále více času pro veřejnou činnost, pro sebevzdělávání a zejména pro výchovu svých dětí. Mám na mysli i vytváření organizačních a materiálních podmínek pro další zlepšování služeb, obchodu, škol i předškolních zařízení stejně jako hromadné dopravy.

I když organizace Svazu žen působí výlučně v místech bydliště, neznamená to, že jim přisuzujeme úlohu popelky. Jejich činnost je v důsledku toho v mnoha směrech složitější, ale současně může být i mnohem působivější. Že to chápete správně, je zřejmé i z toho, že se hlásíte ke všem celospolečenským úkolům včetně rozvoje materiálně technické základny společnosti. Vždyť prosperita národního hospodářství předurčuje životní úroveň, ale i hospodářskou a obrannou sílu naší země, její podíl na upevňování jednoty států socialistického společenství a tím i náš vliv na zápas lidstva o zachování míru.

Loňské výsledky i průběh prvních pěti měsíců le-

tošního roku svědčí, že se v našem národním hospodářství »blýská na časy«. Do vědomí lidí postupně proniká poznání neúprosně působících ekonomických zákonů; iniciativa pracujících je jedním z rozhodujících činitelů při řešení stále náročnějších úkolů; ekonomika se postupně začíná přizpůsobovat požadavkům světového i vnitřního trhu. V mnoha směrech působí kladně i zdokonalená soustava řízení a plánování. Ústřední výbor Komunistické strany Československa však — naposled i na 10. zasedání — právem neustále zdůrazňuje, že by nebylo nic nebezpečnějšího než propadnout sebeuspokojení, podléhat představám, že »nám to jde«, že tedy není proč se vzrušovat. Zbývá nám vykonat ještě mnohé pro dosažení žádoucí efektivnosti hospodaření, pro vysokou kvalitu veškeré práce a pro žádoucí technickou úroveň našich výrobků; pro rychlejší růst produktivity práce a pro důsledné prosazení socialistické mzdové politiky; pro ještě mnohem větší hospodárnost s energiemi, se surovinami a s materiálem. Nejdůležitější je: nepolevit v tempu rozvoje, tvořivě využít kladných jevů, pružně a důrazně řešit existující nedostatky a komplexně vytvářet podmínky pro splnění původně stanovených hlavních úkolů sedmé pětiletky. Pro úspěšný rozvoj našeho hospodářství má přímo klíčový význam všestranná spolupráce se Sovětským svazem a ostatními členskými státy Rady vzájemné hospodářské pomoci. Proto vítáme výsledky právě skončené ekonomické porady Rady vzájemné hospodářské pomoci na nejvyšší úrovni jako další významný impuls pro rozvoj naší spolupráce.

Rádi konstatujeme, že na celkově dobrých výsledcích našeho hospodářství mají ženy významný podíl. Zřetelně je to vidět v takzvaných ženských závodech, kde vyniká kázeň pracovníc, jejich pocit odpovědnosti vůči kolektivu i celé společnosti. Jestliže se však hlásíte k úspěchům, je logické, že neodmítnete ani svůj díl odpovědnosti za existující slabiny, za nedostatky, které zpomalují náš postup. Vždyť především ženy pracují ve

službách, v obchodě, ve zdravotnictví a školství, i ve výrobě potravin a průmyslového spotřebního zboží. Z toho vyplývá jejich možnost i povinnost ještě účinněji usilovat o vymýcení těch nedostatků, které zase právě ženy — a plným právem — nejčastěji kritizují. Jestliže soustředíte svůj politickovýchovný vliv právě na tyto záležitosti, pomůžete tím sobě, svým rodinám a celé společnosti — tím spíše, že můžete bezprostředně působit nejen na své družky, nejen na ženy, ale i na muže.

Plně podporujeme orientaci vašeho svazu na zvýšení výchovného poslání žen, na jejich působení v rodině. Výchova mládeže, jak o tom byla řeč i na nedávné celostátní konferenci učitelů, přinese žádoucí výsledky jen tehdy, spojí-li své síly škola, společenské organizace i rodina. Zvláště rodina významně ovlivňuje myšlení mládeže, vytváření jejího vztahu k životu, formování jejích charakterových vlastností.

Nemáme proč lámat hůl nad československou mládeží. Ve srovnání s kapitalistickými zeměmi je naše mládež poměrně ukázněná. Ve své většině se organicky sžívá se socialistickou společností, chápe její přednosti i potřeby, osvojováním si dělnických profesí i studiem se odpovědně připravuje na své budoucí úkoly. Nic nás však neopravňuje zavírat oči nad tím, že určitá část chlapců a dívek se z tohoto kladného hodnocení vymyká. Vidíme i mladé lidi, kteří se spokojují s průměrností v práci i ve studiu. Setkáváme se s přezíráním norem společenského chování, s klackovstvím i vandalismem, s alkoholismem, s některými formami narkomanie i s trestnou činností nejrůznějšího druhu. Je věcí odborníků — psychologů, sociologů i pedagogů — aby se dopátrali příčin takového vývoje některých mladých lidí a navrhovali řešení, jež by zahrnovalo prevenci i překonávání důsledků. Ukazuje se, že na scestí nevede mladé lidi jen existenční nejistota, nezaměstnanost, bída a revolta proti třídní a sociální nespravedlnosti, jako je tomu v kapitalistickém světě. Jakkoli se to zdá

být rozporné, může červivé ovoce vyrůst i na zdravém stromě. I všestranná péče společnosti a rodiny, plné zabezpečení existenčních podmínek a s tím spojené projevy určité bezstarostnosti mohou vést k nežádoucím výstřelkům, které jsou v rozporu se zájmy společnosti a škodí samotné mládeži. Je nanejvýš důležité, abychom si všichni uvědomovali, že i ti »vykolejení« jsou naše děti, abychom spojenými silami usilovali o jejich ochranu, o jejich návrat do normálního, spořádaného života. Všichni jsme povinni přispět k tomu, aby mladé pokolení bylo důstojným pokračovatelem díla svých dědů a otců. Věříme, že předáme štafetu společenského pokroku, socialismu a míru do spolehlivých rukou.

Výchovné úkoly, které si vytyčujete, lze souhrnně označit za snahu o zvýšení kultury života v tom nejširším slova smyslu. Patří sem vztahy mezi lidmi, vzájemná ohleduplnost, úcta dětí k rodičům a v případě potřeby i péče o ně, respektování základních norem lidského jednání. Do kategorie životní kultury můžeme zařadit i potírání projevů lhostejnosti vůči potřebám společnosti i spoluobčanů, právě tak jako ochranu společenského vlastnictví a nesmiřitelnost v zápase proti nezákonnému obohacování, proti zneužívání společenského postavení, proti všem formám protekcionářství a úplatkářství. Kultura života je určována i respektováním nejen zákonem stanovených, ale v civilizované společnosti vžitých morálních norem. Nejsme puritáni ani pokrytci, ale těžko lze souhlasit například se sexuální nevázaností části mládeže, což je provázáno vždy vážnými morálními, sociálními i zdravotními důsledky. I právo na rozvod jsme my, komunisté, vždy chápali jako jeden z nástrojů k dosažení rovnoprávnosti žen. Ale má snad toto právo být využíváno lehkomyslně? Má se k němu sahat při sebemenší životní překážce bez ohledu na důsledky, zejména pro děti? Podobně se to má i s využíváním možnosti umělého přerušování těhotenství a s výchovou k rodičovství. V některých mladých manželstvích se zřejmě začíná vžívat

jakási vzhůru nohama obrácená míra hodnot. Kdyby naši rodiče uvažovali stejně jako někteří dnešní mladí lidé — kdyby chtěli napřed zařízený byt, potom auto a chatu, a pak teprve děti — asi bychom se v tomto sále nesešli! Jde zkrátka o to, abychom si uvědomovali, že bitva mezi dvěma světy — mezi kapitalismem a socialismem — probíhá i v lidských mozcích. Jde o to, potírat maloměřšáctví v sobě i kolem sebe, v rodině, na pracovišti i ve společenském životě.

K vaší vnitrosvazové práci mi dovozte jen dvě poznámky, jimiž chci podpořit úkoly, které si správně vytýčujete.

Především vás chci poprosit, abyste se úporně bránily všem projevům formalismu. Samozřejmě že to platí pro celý náš veřejný život, ale proto ani všechny vaše organizace nemusí být proti tomuto zlořádu imunní. Každý počín, jehož výsledkem je jen statistický údaj, aniž by nechal hlubší stopu v citech a v myslí žen, je »přehlídkou ztraceného času« — bez ohledu na dobré úmysly iniciátorek nepřinese žádný užitek, ale může způsobit vážné politické škody, zejména když se opakuje. K částečné léčbě formalismu může přispět správné rozdělení sil a koordinace v Národní frontě, abychom předešli úkazům jakési »přeorganizovanosti« veřejného života. S tím souvisí i požadavek nepřetěžovat nejobětavější ženy neúměrným množstvím funkcí — takové nerozumné dělení povinností může totiž být jedním ze zdrojů formalismu a navíc je překážkou ve výchově dalších aktivistek.

Druhou poznámkou se obracím k členkám komunistické strany ve Svazu žen. Příkladná obětavost v práci i ve veřejné činnosti by pro komunistky měla být samozřejmostí. Nezbytné však je, abyste v ženském hnutí úzkostlivě respektovaly a prosazovaly zásady Národní fronty. Konkrétně tu mám na mysli váš vztah k bezpartijním ženám a k příslušnicím ostatních politických stran. Jen přátelský vztah, důvěra vznikající ze společné práce může posílit vztah těchto žen ke komunistické

straně a upevnit vaši přirozenou autoritu. Doslova na každém kroku musí bezpartijní ženy a příslušnice ostatních politických stran pocítovat, že si jich vážíme, že s jejich prací počítáme, že jsme vděční za každý dobrý nápad a že se vážně zabýváme jejich případnými kritickými názory; čím více těchto žen se bude podílet na veřejné činnosti, tím více budeme mít spojenců — tím snadněji zvládneme všechny úkoly. Komunistky se mohou a musí odlišovat jedine vyšší odpovědností a vzorovou politickou angažovaností.

Houževnaté úsilí Sovětského svazu a jeho spojenců o návrat k normálním vztahům mezi státy s rozdílným společenským zřízením, o pokračování v politice uvolňování, o zastavení závodů ve zbrojení, o vyrovnané snižování výzbroje a o odzbrojení, o hledání cest ke zvýšení bezpečnosti lidstva a k trvalému míru — to všechno je všeobecně známé. Především dostal svět nový důkaz v deklaraci Zachování míru a mezinárodní hospodářské spolupráce, kterou přijali v Moskvě nejvyšší představitelé členských států Rady vzájemné hospodářské pomoci. I tentokrát jde o konstruktivní a naprosto konkrétní návrhy, srozumitelné každému člověku dobré vůle. Je to dokument nesporně přesvědčivější než nezávazné rádooby mírové fráze a všeobecné výzvy k dialogu, které před týdnem zazněly z porady sedmi nejvýznamnějších kapitalistických zemí v Londýně.

Váš sjezd je příležitostí veřejně ocenit výsledky, kterých Svaz žen za uplynulých pět let dosáhl. Vaším prostřednictvím upřímně děkujeme miliónové armádě členek a funkcionářek Československého svazu žen.

Těší nás, že při každé příležitosti včetně celého předsjezdového období i na tomto sjezdu vyjadřujete důvěru Komunistické straně Československa, aktivně podporujete její politiku. Důvěra za důvěru — ujistuji vás, že Komunistická strana Československa a celá Národní fronta nezklamou, že budou problémy žen vždy pozorně posuzovat a důsledně řešit, že i vaši or-

ganizaci poskytnou potřebnou podporu. Jsme přesvědčeni, že československé ženy, v jednom sledu se svými otci, muži a syny, pozdraví slavná 40. výročí, spojená s naším osvobozením, tvůrčími činy. Tím prospějí sobě, svým rodinám, naší vlasti i míru.

Rudé právo 18. června 1984

SLOVENSKÉ NÁRODNÍ POVSTÁNÍ A DNEŠEK

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE NÁRODNÍ VÝBORY
SRPEN 1984

Dne 29. srpna 1944 se svět dozvěděl, že na Slovensku vzplálo ozbrojené protifašistické povstání. Nacistům a jejich pomahačům přibyla další starost, jejich odpůrci získali nového spojence. Uplývající čas sice smazává epizodické detaily, tím více však vynikají zásadní rysy povstání, jež po právu řadíme mezi nejvýznamnější události našich novodobých dějin. Početně poměrně malý národ se směle postavil proti hitlerovské válečné mašinerii, podstoupil nerovný boj a s ním spojené útrapy, přinesl velké oběti, aby tak dal zřetelně najevo, že zavrhuje klerofašistickou kliku, která sama sebe honosně nazývala »vládou slovenského státu«. Od prvních chvil povstání bylo jasné i to, že jeho cílem je obnovit nezávislý společný stát Čechů a Slováků — Československou republiku. Právem je tedy Slovenské národní povstání označováno za začátek naší národní a demokratické revoluce.

Ozbrojený boj takového rozsahu nemůže vzniknout živelně. Jeho hlavou i srdcem, jeho vedoucí politickou silou byla Komunistická strana Slovenska, konkrétně její páté ilegální ústřední vedení v čele se soudruhy Karolem Šmidkem, Gustávem Husákem a Lacem Novomeským. Strana dostala svému revolučnímu poslání, vytvořila politické podmínky povstání, zabezpečila v něm hegemonii dělnické třídy. Mimo jiné se to proje-

vilo sjednocením KSS a sociální demokracie stejně jako vytvořením jednotných odborů. Vytvořením Národní fronty získala strana spojence, pod praporem povstání sjednotila všechny demokratické a vlastenecké síly, organizovala povstání jako masovou lidovou záležitost a v neposlední řadě byla autorkou bojových operačních plánů. Především tento cílevědomý postup KSS, která pracovala v těsné součinnosti s moskevským vedením KSČ a řídila se jeho pokyny — vtiskl Slovenskému národnímu povstání výrazně pokrokový politický charakter. Už nemohlo jít jen o návrat k předválečným poměrům, životnost národní a demokratické revoluce byla podmíněna vyhraněně sociálními cíli i požadavky na spravedlivé uspořádání vzájemných vztahů mezi Čechy a Slováky.

Slovenské národní povstání mělo nesporně i velký vojenský význam. Různí »upravovatelé historie« se jej sice snaží bagatelizovat, prohlašují povstání za zbytečné, licoměrně tvrdí, že bylo možné obejít se bez bojového vystoupení a »ušetřit si« všechny útrapy i lidské a materiální oběti, že Rudá armáda by tak jako tak splnila své osvoboditelské poslání. Takováto morálně zvrácená »argumentace« nemůže smazat fakta. Nacistická vojska byla drcena mohutnými ofenzívnými údery Rudé armády od Baltu až po Balkán, v západní Evropě se konečně rozvinula druhá fronta — a v takovéto pro hitlerovce nepříznivé situaci vzplane v týlu velké ozbrojené povstání. V této spojitosti je patrné, co pro nacisty znamenalo, že museli poslat na Slovensko nemalé síly, po dva měsíce tam rozvíjet vojenské operace a pak část svých jednotek trvale udržovat a nasazovat proti partyzánským oddílům. I když se rozsah a charakter bojů měnil, je nesporné, že Slovenské národní povstání nebylo nikdy poraženo, že antifašistický boj na Slovensku, zejména v horách, pokračoval až do příchodu Rudé armády-osvoboditelky.

Slovenské národní povstání se vyznačovalo výrazně internacionálním charakterem, nelze je chápat jako

nacionálně (a už vůbec ne nacionalisticky) omezený akt. V řadách povstalců našli příležitost vyjádřit bojovými činy svou nenávist proti fašismu příslušníci mnoha evropských národů. Nehynoucí zásluhy si získali největší partyzánské a vojenství organizátoři i političtí pracovníci, po boku Slováků bojovali Češi, Poláci, Francouzi, Jihoslované, ale i antifašisté německé a maďarské národnosti. Pro ocenění internacionalistického charakteru SNP je ovšem nejdůležitější, že se stalo významnou součástí protihitlerovského boje všech porobených evropských národů, bylo dokladem spojení slovenského lidu s demokratickými silami celého světa, především však se Sovětským svazem a s jeho vítězně postupujícími armádami. Rozsahem svého ozbrojeného antinacistického vystoupení se slovenský lid čestně zapsal do dějin druhé světové války, získal si úctu všeho pokrokového lidstva.

Jako počátek národní a demokratické revoluce se vliv a důsledky Slovenského národního povstání musely zákonitě projevit v jejím dalším rozvoji jak v průběhu osvobozenického boje, tak zejména v poválečném vývoji. Komunistická strana Československa byla důslednou strážkyní odkazu povstání, rozvíjela a uskutečňovala jeho cíle, nedopustila, aby jeho inspiřující ideje byly zapomenuty či pošlapány politickými čachry té části buržoazie, která usilovala o návrat »starých zlatých časů«. Od klasických buržoazně demokratických revolucí se revoluce národní a demokratická lišila silně zdůrazňovanými sociálními idejemi. Moc velkoburžoazie, která byla třídně i politicky spojena s mezinárodním kapitálem, nesla spoluodpovědnost za Mnichov, diskreditovala se zradou republiky i kolaborací s fašismem, musela být zlomena. Dělníci odmítali obnovu předválečného třídního útlaku, sociálního vykořisťování a masové nezaměstnanosti, půdu požadovali ti, kdo na ní pracovali. Ve své politice postupovala Komunistická strana Československa v souladu s vůlí lidu, vyjádřenou tak zřetelně ve všech formách antifa-

šistického boje, ve Slovenském národním povstání i v Květnovém povstání českého lidu, základní sociální cíle prosadila i do Košického vládního programu a důsledně dbala o jeho uskutečňování. Ztráta hospodářských pozic buržoazie předznamenala i soumrak její politické moci. V národní a demokratické revoluci, tedy i ve Slovenském národním povstání, byly vytvořeny základní předpoklady pro přechod k revoluci socialistické.

Slovenské národní povstání předurčilo i nové, spravedlivé řešení národnostní otázky, zejména vztahů mezi Čechy a Slováky, i postavení slovenského národa v osvobozeném společném státě. Jakkoli to bylo československé vládě v Londýně — a osobně prezidentu Benešovi — proti srsti, pochybená koncepce »čechoslovakismu« se zhroutila, o jejím oživení nemohlo být ani řeči. V souladu s dlouhodobými cíli své politiky prosadila Komunistická strana Československa v Košickém vládním programu zrovnoprávnění obou bratrských národů — Čechů a Slováků, zajistila slovenskému národu právo spravovat si své záležitosti, vytvořila podmínky pro jeho svébytný politický i kulturní rozvoj. Úsilí o uskutečnění těchto cílů bylo neoddelitelnou součástí zápasů o prohlubování národní a demokratické revoluce. Po Vítězném únoru se projevovalo zejména v cílevědomém překonávání hospodářské zaostalosti Slovenska, v jeho plánovitě postupující industrializaci, v rozvoji jeho školství a kulturního života. Tato politika byla korunována federativním státoprávním uspořádáním, jež po všech liniích zabezpečuje rovnoprávné postavení Čechů a Slováků i plná občanská práva u nás žijících národnostních menšin. I leninským řešením národnostní otázky prokazujeme věrnost odkazu Slovenského národního povstání, takto uskutečňujeme jednu z jeho nosných idejí.

Vliv Slovenského národního povstání na poválečný vývoj byl dán i tím, že se v jeho průběhu rodila nová lidová moc. Představitelé buržoazie doma i v londýnské

vládě měli ovšem jiné názory, netajili se tím, že i v tomto směru je pro ně ideálem obnovení moci starého buržoazního aparátu. Ten pro ně měl být nástrojem politického vlivu a udržení »pořádku« podle jejich představ. Do jejich kalkulací se masové lidové povstání jaksi nehodilo, ohrožovalo jejich pečlivě propracované plány, z jejich hlediska vzato zavánělo »anarchií«. Proto tolik rozpaků ve vztahu ke Slovenskému národnímu povstání, proto tak zjevná neochota organizovat prostřednictvím západních spojenců jakoukoli účinnější pomoc povstalcům, ba dokonce vyjádřit mu, byť jen svými stanovisky, jednoznačnou politickou podporu.

Jenže v Londýně už dělali »účet bez hostinského«. Slovenské národní povstání bylo provázeno — v intencích moskevského vedení KSČ a podle pokynů KSS — vytvářením národních výborů jako revolučních orgánů lidové moci a státní správy. Klerofašistický státní aparát (mimořadně to byl ze značné části starý předmnichovský buržoazní aparát) se zhroutil, moc přešla do rukou lidu, vykonávat ji začali dělníci, rolníci a pokrokoví příslušníci vlastenecké inteligence. Národní výbory se staly organizátory života v okresech i v místech, zajišťovaly pomoc povstaleckým jednotkám, vzaly na svá bedra zásobování obyvatelstva, udržování dopravy a spojů, politické působení na občany, ale i účtování se zrádci. Národní výbory představovaly v okruhu svého působení skutečné vlády, v jejich činnosti se projevovala iniciativa lidu, jeho schopnost vykonávat revoluční moc. A všude byli komunisté jejich duší, byli jejich nejobětavějšími činiteli. Byla to velká škola, která nezůstala bez užitku, získané zkušenosti posloužily při budování nových orgánů lidové moci v celé Československé republice. Národní výbory pak sehrály jedinečnou úlohu v poválečném vývoji, významně přispěly k prohlubování národní a demokratické revoluce a k jejímu prerůstání v revoluci socialistickou.

Žádnými slovy nelze docenit pomoc, kterou Slovenskému národnímu povstání poskytl Sovětský svaz. Byl

to ve srovnání s počínáním československé vlády v Londýně diametrálně rozdílný přístup. Už před zahájením povstání vysílalo sovětské velení na Slovensko zkušené partyzánské organizátory, velitele i politické pracovníky. Jejich jména jsou navždy zapsána v paměti slovenského lidu. Neopustili slovenské spolubojovníky ani po násilném potlačení povstání, zůstali po jejich boku v dobách těžkých horských pochodů, neustávali v partyzánském boji. Sověští letci přelétávali frontu a přivázeli povstalcům materiální pomoc, zbraně a munici. Ze Sovětského svazu přiletěl a účinně zasáhl do bojů proti nacistům 1. československý stíhací letecký pluk. Rozhodující pomoc Slovenskému národnímu povstání však představoval postup jednotek Rudé armády na celé východní frontě. Vývoj osvobozovacích bojů na našem území významně ovlivnila památná karpatsko-dukelská operace. Sovětské velení se pro ni rozhodlo bez ohledu na obtížnost, byla propracovaná a uskutečněná s hlavním cílem poskytnout pomoc krvácejícímu Slovensku. Slovenské národní povstání a karpatsko-dukelská operace byly jednou z výhni, v nichž se kovalo a společně prolitou krví pečetilo československo-sovětské spojení a přátelství. Bylo jen přirozené — byť nám to imperialistické kruhy zazlívaly — že jsme se v poválečném vývoji přimkli k našemu nejuvěřitelnějšímu příteli, že ve spojení se Sovětským svazem spatřujeme záruku naší bezpečnosti, národní svobody a státní nezávislosti, že právě ono je naší jistotou ničím nerušené výstavby socialistické společnosti. Právě ono je výsledkem našich historických zkušeností, právě ono je v nejuvlastnějším zájmu našeho lidu.

Připomínat si Slovenské národní povstání — stejně jako celý národně osvobozenecký zápas československého lidu — jen při slavnostních příležitostech, chápat je jako už dávno minulou událost by bylo málo. Neodpovídalo by to našemu vztahu k dějinám jako ke studnici poučení a inspiraci pro dnešek, našim povinnostem rozvíjet odkaz těch, kdo bojovali a pokládali

i své životy za naše současné možnosti. Dnešní i všechna budoucí pokolení nemohou žít plným životem bez toho, aniž by si uvědomovala velikost historických zápasů, aniž by poznala, že svoboda není samozřejmostí, že to není »dar nebes«. Národy ani jednotlivci si nemohou dovolit — nemají-li propadnout zkáze — prohodit výdobytky předchozích generací. Revoluce v pravém smyslu tohoto názvu se neomezují časově omezenými akty, rozvíjejí a prohlubují se, zdokonalují samy sebe po dlouhé historické období. Tím spíše to platí o revoluci socialistické, která představuje zcela novou éru v lidských dějinách a uskutečňuje se v zápase se starým, dosud však velmi silným světem.

Být hodni svých předků, střežit a uskutečňovat odkaz Slovenského národního povstání a celého národně osvobozenického zápasu vyžaduje především přispět co nejúčinněji k budování naší socialistické vlasti a být připraven k její obraně. Konkrétně to znamená uskutečňovat v celém národním hospodářství úkoly stanovené sjezdy KSČ a zasedáními jejího ústředního výboru, rozhodně překonávat všechno, co nás brzdí, národohospodářsky myslet a jednat všude a za každých okolností. S tím je nedílně spojena povinnost — a vzájemně se to podmiňuje — přispívat ke zvyšování uvědomělosti, prohlubovat socialistické vlastenectví a proletářský internacionalismus, upevňovat občanskou kázeň. Uvědomělost projevovaná konkrétními činy, úspěšný rozvoj naší země — to je také náš podíl v zápase pokrokového lidstva proti možným recidivám fašismu, k němuž se v zájmu zachování svého panství imperialistické kruhy tak rády uchylují. Je to i náš přínos v úsilí o zachování spravedlivého míru, o to, aby se imperialismu nepodařilo rozpoutat nový světový válečný požár, který by ohrozil samotnou existenci lidstva. Všechny naše současné — a neostýchejme se říci historické — úkoly jsou podmíněny každodenním upevňováním našeho spojení především se Sovětským svazem, ale i s ostatními zeměmi socialistického společenství, rozvojem na-

ší vzájemné všestranné spolupráce, soustavným pěstováním přátelství lidu našich zemí.

Takto ve vztahu k dějinným zkušenostem obecně formulované úkoly se ovšem v celém rozsahu a velmi konkrétně vztahují také na národní výbory všech stupňů. Ze zkušeností svých předchůdců v revolučních národních výborech — z období povstání i po osvobození — bychom měli čerpat především vysokou odpovědnost vůči lidu, houževnatost ve všem svém jednání, samostatnost v řešení místních problémů, schopnost spojovat potřeby občanů s možnostmi a potřebami celé společnosti. Zvláště bychom měli obnovit a zdokonalovat politické poslání národních výborů jako orgánů lidové moci a státní správy. Týká se to plánovací, ekonomické, ale ve stejné míře i politickovýchovné činnosti. Možností k tomu máme nemálo, cesty k dosažení stanovených cílů ukázalo i 6. zasedání ÚV KSČ — hranice jsou správně určeny především celospolečenskými zájmy. Jde ovšem o to, abychom dané možnosti iniciativně využívali, abychom případnou vlastní nemohoucnost neomlouvali poukazováním na objektivní potíže.

Svou věrnost odkazu Slovenského národního povstání a jeho účastníků, úctu padlým prokážeme nejlépe orientací na úkoly, jež jsou obsaženy v Provolání ústředního výboru KSČ, ústředního výboru Národní fronty ČSSR a vlády ČSSR k 40. výročí vyvrcholení národně osvobozenického boje československého lidu a osvobození naší vlasti Sovětskou armádou. Nanejvýš časově znějí slova soudruha Gustáva Husáka: »Povstání, které si dnes připomínáme, je krásným vzorem. Jeho sláva i úspěch vyrostly z boje, z obětí, z utrpení a námahy. Rovněž tak štěstí pracujícího člověka v našem státě se nedá vypolitizovat, vytaktizovat, ale vyroste jedině z organizované práce, disciplíny a úsilí nás všech. Proto i dnešní příkaz povstalecké vzpomínky zní — pěstovat lásku ke státu a lidovému zřízení, pěstovat praktický patriotismus, pěstovat obětavost každého občana pro společné zájmy. S touto devízou

jsme vyhráli boj za národní a politické osvobození,
s touto devízou vyhrájeme i boj za společenskou pře-
stavbu, za sociální a kulturní povznesení pracujícího
člověka.«¹

Národní výbory, č. 35/1984

¹ G. Husák: Z bojů o dnešek. 1944—1950. Praha, Svoboda 1973,
s. 487.

UPEVNĚNÍ POLITICKÉHO SYSTÉMU ČSSR A ROZVÍJENÍ SOCIALISTICKÉ DEMOKRACIE — NAPLŇOVÁNÍ REVOLUČNÍHO ODKAZU NÁRODNĚ OSVOBOZENECKÉHO BOJE NAŠEHO LIDU

Z PROJEVU NA CELOSTÁTNÍM SEMINÁŘI KSČ
K 40. VÝROČÍ VYVRCHOLENÍ NÁRODNĚ
OSVOBOZENECKÉHO BOJE ČESKOSLOVENSKÉHO LIDU
A OSVOBOZENÍ NAŠÍ VLASTI
SOVĚTSKOU ARMÁDOU
V PRAZE
19. ZÁŘÍ 1984

V úvodu svého vystoupení soudruh Alois Indra zdůraznil, že socialistické demokracii — tedy pojetí, institucionálnímu uspořádání a funkci celého politického systému — věnují komunistické strany v socialistických zemích soustavnou pozornost. V plné míře to platí také o KSČ, jak dokazují její sjezdy, všechna zasedání ústředního výboru a na nich přijímané dokumenty. Především však o tom svědčí každodenní praxe naší strany, její politickoorganizační činnost a konečků zkušenosti československých občanů, celý život naší společnosti.

Soustavné prohlubování socialistické demokracie, zdokonalování celého politického systému je i v současné vývojové etapě základním předpokladem zvládnutí úkolů socialistické revoluce. Jde, jak to často říkáme, o účast pracujících na řízení života společnosti v nejširším slova smyslu — a to o účast přímou i nepřímou (tedy zastupitelskou). Stále výrazněji přitom musíme usilovat o rozšiřování právě přímé účasti, jinak řečeno o stupňování politické aktivity širokých lido-

vých vrstev. Vodítkem nám při tom byla a vždy bude známá Leninova teze, že bez demokracie nemůže být socialismus, stejně jako nemůže existovat skutečná demokracie bez socialismu.

Právě z významu socialistické demokracie logicky vyplývá, že je trvale objektem ostrého třídního zápasu mezi kapitalismem a socialismem. Není náhodou, že toto téma je soustavně na předním místě ideodiverzních útoků buržoazní propagandy, zejména pod pláštíkem prosazování takzvaných lidských práv.

Prapříčinou stupňování útoků na politický systém zemí reálného socialismu jsou problémy, které vyvolává všestranná krize kapitalistického světa. Masová nezaměstnanost, inflace a s ní spojený růst životních nákladů, stupňující se sociální vykořisťování prostřednictvím nové technologie, zhoršování mezinárodních vztahů, šílené tempo zbrojení, ztráta životních perspektiv — to vše podněcuje revoluční nálady mas. (Projevuje se to rozsáhlými stávkami, v nichž začínají vynikat politické akcenty, i nebývalým rozmachem mírového hnutí. Mezi důsledky morálně politického rozkladu kapitalistické společnosti patří ovšem i rozrůstající se alkoholismus a narkomanie, zvyšující se počet sebevražd, růst zločinnosti obecně a terorismu zvlášť.) Ve snaze otupit protikapitalistické nálady a zabránit revolucionizaci mas se všechny prostředky ovlivňování lidského vědomí (od škol přes kostely a umění všech žánrů až po hromadné sdělovací prostředky) soustřeďují na idealizaci buržoazního systému a na vykreslení co nejčernějšího obrazu života v socialistických státech. Zjednodušeně lze jejich základní »kuchařský návod« vyjádřit asi takto: v kapitalistické společnosti máte sice určité potíže, ale zato žijete svobodně, socialismus by vás o tuto svobodu připravil. Smutnou úlohu zachránců kapitalismu hrají v tomto »koncertu« reformistické »dělnické strany« a nejednou mu svým přizvukováním ženou vodu na mlýn i stoupenec eurokomunismu. Revoluční odpovědnost nám nedovoluje přehlížet tuto často velmi rafino-

vanou bubnovou palbu nepřátelské propagandy a podceňovat její možný vliv a z něj vyplývající důsledky.

Úspěch našeho politickovýchovného působení, naší propagandy i agitace i naší kontrapropagandy je podmíněn její ofenzívností, odhalováním slabin buržoazního politického systému i využíváním pravdivých argumentů o životě v Československu. Dobrá propaganda může mnoho, ale není všemocná. Ruku v ruce s ní musíme stupňovat úsilí o zlepšení všech funkcí celého našeho politického systému, o zdokonalování socialistické demokracie. Uvědomujeme si, že socialistická demokracie se vyvíjí, nepředstírejme sami sobě ani jiným, že tu máme co činit s nějakým už ukončeným procesem, že jsme dosáhli jednou provždy platného »modelu«. Jde tedy o každodenní praktickou činnost celé strany, všech jejích orgánů a organizací, každého komunisty. Jde o práci všech státních, ale i hospodářských institucí, celé Národní fronty a všech v ní sdružených organizací. V této souvislosti nezbývá než potírat tendence zjednodušování, jež se nejčastěji projevují nejrůznějšími podobami byrokratismu a povýšeneckého komandování. Rozvoj socialistické demokracie není možný bez překonávání strnulosti a rutiny v činnosti jednotlivých článků politického systému, bez vymýcení slepé víry v samočinné působení správných usnesení a směrnic. Cílem úsilí strany je vytváření činnorodé atmosféry v životě celé naší společnosti, vzbuzování zájmu co největšího počtu občanů o veřejné záležitosti, využívání všech nástrojů k potlačování egoцентрических tužeb jednotlivců či skupin, obrana a důsledné prosazování celospolečenských zájmů. Vždy mějme na paměti, že ani v současné vývojové fázi — v období výstavby rozvinutého socialismu — neexistuje žádný revoluční úkol, jehož zvládnutí by nebylo spojeno s funkcí našeho politického systému.

Soudruh Alois Indra dále podrobně analyzoval politický systém předmnichovské buržoazní republiky. Celý tehdejší politický systém sloužil zachování a upevňo-

vání buržoazní hegemonie. Své zájmy zakotvovala v ústavě a v zákonech, suverénně ovládala celou síť vzdělávání a masového politického působení, nevybíravě uplatňovala svůj vliv v kultuře, její nadvládu chránil celý administrativní a mocenský aparát. Pravomoc takzvaných samosprávných orgánů v místech a okresech byla zákony značně omezena, podvazovala ji i praxe finančních dotací — a koneckonců byl »nejpovolanějším« vykladačem zákonů a spolehlivým ochráncem buržoazních třídních zájmů okresní hejtman. Mimořádně oblíben se v nepřátelské argumentaci těší vychvalování buržoazního parlamentarismu. Jeho přednosti jako nástroje skutečné demokracie se dokazují například na tom, že v tehdejší poslanecké sněmovně a v Senátě existovala svobodná výměna názorů, že v něm mohla být vláda podrobena i nejostřejší kritice, že komunističtí poslanci mohli beztrestně »štvát proti republice«, že Gottwald mohl ve svém prvním parlamentním vystoupení pronést svou známou »paličskou« řeč. Ve skutečnosti byl parlament pouhou fasádou demokracie, sloužil buržoazní diktatuře — a nakonec dala vládnoucí buržoazie svůj přezíravý vztah k parlamentu najevo v osudových chvílích roku 1938: hrubě pošlapala ústavu vlastního státu, když souhlasila s tak bezohledným okleštěním republiky a se změnou jejích hranic bez vyjádření parlamentu. Ve chvíli tak bezpříkladné zrady, která vyjadřovala její třídní zájmy, nemohla buržoazie parlamentní debatu potřebovat.

Důsledný boj za práva pracujících a pak proti nebezpečí fašismu se politicky zúročil v nebývalém růstu autority Komunistické strany Československa. Komunisté tuto důvěru nezklamali ani v národně osvobozenéckém boji a díky lidové podpoře se stali vedoucí politickou silou odboje. Svým postupem usilovala strana o to, aby lid pro budoucnost využil smutných zkušeností s buržoazní demokracií. Již v období přípravy a v průběhu Slovenského národního povstání vynikla schopnost strany prosadit hegemonii dělnické třídy, získat jí spo-

jence, sjednotit všechny opravdu vlastenecké a protifašistické síly. Slovenské národní povstání je právem označováno za začátek československé národní a demokratické revoluce, která v sobě už nesla, pokud jde o vnitřní a zahraniční politiku nového státu, některé charakteristické rysy revoluce sociální. Slovenské národní povstání předurčilo v mnohém poválečný vývoj, přičemž právě jeho nejpokrokovější znaky byly znásobeny i průběhem Květnového povstání českého lidu. Republika byla osvobozena Rudou armádou a jejími spojenci, Edvard Beneš se do vlasti vracel přes Moskvu, vláda byla ustavena a vyhlásila svůj program v Košicích, ve vládě byla komunistům přiřknuta významná křesla a Klement Gottwald se stal jejím místopředsedou.

V další části se soudruh Alois Indra zabýval vývojem našeho politického systému v období přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou a podrobně analyzoval střet sil pokroku a reakce v únoru 1948. Při veškeré skromnosti, aniž bychom chtěli naše zkušenosti komukoli vnucovat, můžeme prohlásit: přerůstání národní a demokratické revoluce v Československu v revoluci socialistickou je přímo učebnicovým příkladem využití objektivních i subjektivních okolností k pokojnému nastolení diktatury proletariátu. Právě v tom tkví podstata oné, chcete-li specifické československé cesty k socialismu. Naše strana citlivě respektovala všechny národní zvláštnosti a promyšleně v nich uplatnila všeobecně platné leninské principy socialistické revoluce. Pokojné nastolení politické moci dělnické třídy a jejích spojenců ovšem nelze chápat jinak než jako výsledek urputných zápasů, ale i odhodlání použít v případě nezbytnosti k obraně revoluce i násilí. Moudré politice strany, mobilizaci dělnické třídy, vysoce uvědomělé aktivitě lidu a příznivé mezinárodní situaci — v tom zejména spojenectví se Sovětským svazem — vděčíme za to, že se reakce nepokusila, třeba i se zahraniční pomocí, revoluci krvavě po-

tlačít. Nikdo nemůže nic změnit na faktu, že naše socialistická revoluce byla věcí československého lidu, byla naší výlučně vnitřní záležitostí. Nastolením politické moci dělnické třídy začala nová etapa dějin československého lidu — naše země vykročila k socialismu.

Závěry XVI. sjezdu KSČ nám ukládají pečovat soustavně o prohlubování socialistické demokracie, usilovat o stále dokonalejší funkci celého našeho politického systému. Právě o tom je řeč na všech zasedáních ústředního výboru, ať již jsou věnována jakémukoli tématu — vždy je totiž plnění našich současných úkolů podmíněno akceschopností celé strany, aktivitou široké veřejnosti, co největší účastí pracujících na řízení, na řešení místních i celospolečenských záležitostí.

Nástrojem politické moci dělnické třídy a lidu je socialistický stát — na všech úrovních je povinností jeho orgánů obsahem, ale i metodami své činnosti sloužit zájmům lidu, tedy uskutečňovat politiku KSČ v okruhu své působnosti, konkrétně organizovat proces výstavby rozvinuté socialistické společnosti i obranu vymožeností socialistické revoluce. Základním článkem socialistického státu jsou národní výbory. Jsou to orgány státní moci a správy, jsou v obcích, městech, okresech i krajích v pravém slova smyslu lidovými vládami. V nich uplatňují pracující svou politickou moc, ony především nesou přímou odpovědnost za všechno, co souvisí se životem občanů, za obranu celospolečenských zájmů a v souladu s nimi za zabezpečování místních potřeb. Právě národní výbory — jejich složení i kompetence — jsou jedním z nejnápadnějších důkazů hloubky a přednosti socialistické demokracie. Žádný buržoazní stát nesvěřuje lidu a jeho bezprostředně voleným zástupcům takovou pravomoc, žádný pro její uplatnění nevytváří potřebné podmínky v zákonodárství ani v materiálně finančních zdrojích.

V práci národních výborů a ve styku s nimi si naši občané vytvářejí představu o socialistickém státě, o socialistické demokracii, o svých právech a povinnostech.

Na schopnostech orgánů, poslanců, funkcionářů i pracovníků národních výborů závisí uskutečňování velké části našich ekonomických, politickovýchovných i kulturně vzdělávacích úkolů. Proto se ukázalo být velmi prospěšným, že ústřední výbor věnoval své 6. zasedání právě národním výborům, ocenil dobré výsledky jejich činnosti, kritizoval existující nedostatky a stanovil konkrétní úkoly národních výborů v současné vývojové etapě. Z toho pak vyplynuly i zákonodárné akty obou národních rad, jimiž se pravomoc národních výborů výrazně rozšířila.

Zdokonalování činnosti národních výborů je trvalý proces, ani tu není možné očekávat žádné zázračné změny ze dne na den — ale po dvou a půl letech od 6. zasedání ÚV KSČ máme právo posuzovat, jak se jeho závěry uskutečňují, jak se projevují v práci národních výborů a v životě celé společnosti. Tím spíše, že se ve veřejnosti i v samotných národních výborech setkaly s kladným ohlasem. První fázi — to je seznámení se závěry ústředního výboru KSČ a jejich rozpracování — nelze většinou nic vytknout, i v realizaci daných úkolů se najde dost pozitivních příkladů. Ale je, žel, dosud dost národních výborů všech stupňů, v nichž se toho ani po 6. zasedání ústředního výboru příliš mnoho nezměnilo. Týká se to obsahu i metod jejich práce, jejich úlohy v územním plánování, v řízení místního průmyslu, v péči o komplexní bytovou výstavbu, o zlepšení služeb, obchodu a hromadné dopravy, v pozornosti vlastnímu politickovýchovnému poslání, v ovlivňování kultury, osvěty a školství, v jejich vztahu k záležitostem veřejného pořádku, občanského soužití a vůbec občanské kázně. Neúměrně pomalu se prosazují změny ve vztazích mezi jejich orgány, mezi poslanci a aparátem; plenární schůze nejsou vždy věnovány zásadním otázkám, pro účast poslanců, členů komisí a aktivistů na jejich přípravě nejsou vytvářeny odpovídající podmínky; zůstává nevyužito mnoho možností pro živý styk s občany, pro povzbuzení jejich zájmu o práci

národního výboru, pro jejich účast na řešení existujících problémů. Daleko větší a přitom soustavnou pozornost bychom měli věnovat pracovníkům aparátu národního výboru, jejich odborné kvalifikaci a politické vyspělosti, jejich schopnosti důstojného jednání s občany, aby se do důsledků naplnil Gottwaldův požadavek, že »úřad má být pro lidi«, a ne naopak. Právě ze styku s nevhodně jednajícími úředníky vzniká u řady občanů málo příznivý obraz některých národních výborů. Souhrnně řečeno: dost národních výborů pracuje v zajetí rutiny, leckde převládá byrokratismus v nejrůznějších podobách, víc odvahy je nutné vyžadovat v hledání nových způsobů práce, ve smělejších využívání rozšířených pravomocí. Po pravdě je ovšem nutné říci, že se novým požadavkům příliš pomalu přizpůsobují i ústřední orgány. V ministerstvech zdaleka nejsou překonány sklony k ničím neodůvodněnému centralismu a ke zkostnatělým formám řízení. Ústředně řízené hospodářské a rozpočtové organizace nejsou dost rozhodně vedeny k iniciativní spolupráci s orgány státní moci a státní správy v místech svého působení. Při spravedlivém ocenění dosaženého pokroku je zcela oprávněné zásadní stanovisko předsednictva ústředního výboru KSČ, že od 6. zasedání ústředního výboru mělo a mohlo být vykonáno mnohem více. Z takového přístupu vyplývají i úkoly stranických orgánů a organizací pro současné období i pro odpovědnou kádrovou a věcnou přípravu příštích všeobecných voleb v roce 1986.

Dále se soudruh Alois Indra zabýval postavením i činností našich zákonodárných sborů, prací Federálního shromáždění, České národní rady a Slovenské národní rady a jejich poslanců se zaměřením na prohlubování zákonodárné a kontrolní činnosti. Naši poslanci hlasují jednotně a podporují vládu, protože se společně řídíme politikou Komunistické strany Československa a Národní fronty, nehledě na to, že jednotné hlasování je vždy výsledkem otevřeného a často velmi

kritického posuzování všech problémů ve výborech sněmoven. Právě výbory jsou onou »kuchyní«, v níž se »vyvaří« vše, co je nezbytné, tam je místo pro svobodu kritiky nedostatků v práci vlády jako celku i jednotlivých resortů — a poslanci tyto možnosti také náležitě využívají. Konečně i z rozpravy na schůzích sněmoven je zřejmé, že jednotné hlasování není v rozporu se svobodným a věcným vyjadřováním názorů jednotlivých poslanců. Podstata ovšem tkví v tom, že — na rozdíl od našich protivníků — nezakrýváme třídní charakter našeho státu, nezakrýváme, že celý politický systém podporuje výstavbu rozvinuté socialistické společnosti a tím slouží k prosazování historických zájmů dělnické třídy a lidu. Z toho vyplývá i náš názor na legálně organizovanou opozici. Každá opozice by byla logicky nositelem protilidových, antisocialistických názorů — taková opozice u nás prostě nemá sociální zázemí. A pro ideové pohrobky kapitalismu (ať už v jakékoli podobě) v našich poslaneckých lavicích není místo. Morálně politická jednota československého lidu, vedeného Komunistickou stranou Československa — jež se tak výrazně projevuje i v dělnosti našich zastupitelských orgánů — není slabinou, ale naopak velkou předností socialistické demokracie.

Dosažený stupeň socialistické demokracie je zřejmý i ze současného státoprávního uspořádání, z dobrovolného spojení dvou suverénních národních republik ve společném federativním státě. Za dobu své existence — a brzy to bude už šestnáct let — prokázala federace svou životaschopnost a prospěšnost pro socialismus, pro soužití našich národů a národností. To je pochopitelně trnem v oku našich protivníků, kteří občas vyrukují s »argumentem«, že je to vlastně výsledek »pražského jara«, přičemž týmž dechem tvrdí, že federace nemá v současném »modelu« a za vedoucí úlohy KSČ žádný smysl. My, tehdejší současníci, máme však dosud v živé paměti heslo tehdejších slovenských pravičáků: »Najprv demokratizácia, potom federalizácia« — sro-

zumitelněji řečeno: nejprve pochovat socialismus, a pak se uvidí. Je všeobecně známo, že federace je ztělesněním dlouhodobého programu strany a všech pokrokových sil. Nesouhlas s Benešovou koncepcí »československého národa« a touha uspořádat vztahy mezi Čechy a Slováky na zásadě »rovný s rovným« byly jedním ze základních cílů Slovenského národního povstání. Našly své vyjádření i v Košickém vládním programu a v politice KSČ na ekonomický, vzdělanostní a kulturní vývoj Slovenska, na jeho vyrovnání s českou částí státu. Subjektivistickým chybám, opouštění zásad marxismu-leninismu je nutné přičíst, že tento problém nebyl už dříve řešen i odpovídajícím státoprávním uspořádáním. Federace dokazuje, že se naše strana důsledně řídí leninským revolučním učením, v tomto případě jeho návodem k řešení národnostní otázky, že i ve vnitřní politice respektuje zásady socialistického internacionalismu. Právě v podmínkách federace je umožněn svébytný rozvoj obou bratrských národů — Čechů a Slováků — a zajištěna plná práva všech u nás žijících národností.

Pro zdokonalování socialistické demokracie má mimořádný význam politická jednota celé Národní fronty a rozvíjení aktivity všech jejích orgánů a organizací v žádoucích směrech. Jednotu Národní fronty v socialistickém duchu, pod vedením Komunistické strany Československa, jsme nikdy nechápali jako nějaký nehybný »monolit«, vždy jsme odmítali názory, že jde o pokus »navléci všem organizacím stejné konfekční sako«. Organizace sdružené v Národní frontě se sice řídí společnou politickou strategií budování socialismu, míří ke stejnému cíli; zvyšují své úsilí, aby co nejučinněji podpořily politiku KSČ, protože právě ona vyjadřuje nejpřesněji celospolečenské zájmy. Množství a různorodost společenských a zájmových organizací však představuje širokou a velmi pestré barevnou škálu. V nich nacházejí možnosti uplatnění a rozvíjení svých zájmů milióny občanů různých povolání a věku, poli-

ticky organizovaní i bezpartijní, ateisté i věřící. Důležité však je, aby každá organizace plnila své specifické poslání také specifickými prostředky, aby kladla důraz na to, co vyjadřuje zájmy jejích členů, a přitom současně zvyšovala jejich občanské uvědomění a vedla je k aktivní účasti na plnění společensky nejdůležitějších úkolů. Posláním každé organizace je vytvářet předpoklady, aby se její členové mohli podílet na tvorbě a uskutečňování politiky KSČ a Národní fronty jak v místních podmínkách, tak i v celostátním měřítku. Je věcí jednotlivých organizací, aby svou činností dokázaly, že u nás má každý občan nejen proklamované právo, ale i reálnou možnost »do toho mluvit«, že socialistická demokracie poskytuje široké možnosti doslova miliónům.

Je samozřejmé, že váha jednotlivých organizací ve společnosti nemůže být stejná, že ji nelze mechanicky odvozovat jen z účasti v Národní frontě či z počtu členstva. Prvořadé místo v Národní frontě vždy patřilo a bude patřit jednotné revoluční odborové organizaci. Revoluční odborové hnutí sdružuje ve svých řadách prakticky všechny pracující v zaměstnaneckém poměru, obsahem i metodami své činnosti je jedním z nepřesvědčivějších důkazů jednoty strany a lidu. Obhajuje zájmy pracujících ne proti vedoucí politické síle, ale v souladu s její politikou, ne proti socialistické společnosti, ale ku prospěchu jejího úspěšného rozvoje. Jakýkoli jiný postup jednotných odborů by v socialismu byl anachronismem, představoval by návrat ke starému »tradeunionismu«, zaváněl by anarchismem, poškozoval by především pracující. Proto také je základním úkolem Revolučního odborového hnutí mobilizace pracujících k plnění a překračování hospodářských plánů, které zajišťují rozvoj společnosti a v závislosti na tom i život občanů. Vzájemná podmíněnost je tu očividná: v socialistické společnosti jsou pracující pány své země, jsou vlastníky výrobních prostředků a hospodářská

prosperita předurčuje také možnosti vývoje životní úrovně. Postavení pracujících, existující výrobní vztahy vyžadují ovšem i plné uplatnění a neustálé rozvíjení leninské myšlenky o odborech jako »škole komunismu«. Jde tu o soustavné zvyšování účasti odborářů na řízení, a to nejen ve výrobní sféře, ale i mimo pracoviště, ve veřejné činnosti, zejména pak ve funkcích poslanců zastupitelských sborů.

Obdobně jako o Revolučním odborovém hnutí — i když v jiných polohách a vazbách — by bylo možné mluvit o postavení a úkolech dalších významných společenských organizací, zejména o organizaci mládežnické a o Československém svazu žen.

Své místo v Národní frontě, tedy v našem politickém systému, mají i nekomunistické strany. Je pravda, že v některých socialistických zemích takovéto nekomunistické strany neexistují, aniž by to cokoli měnilo na podstatě socialistické demokracie. U nás se situace historicky vyvinula tak, že v obrozené Národní frontě po únoru 1948 našly tyto strany své místo. Každá z nich sdružuje podle svého programu určité vrstvy obyvatelstva, které se hlásí k socialismu a podílejí se na jeho budování. Mají odpovídající zastoupení v národních výborech i v zákonodárných orgánech, jejich funkcionáři a členové se osvědčují jako socialističtí vlastenci. Tyto politické strany uznávají vedoucí úlohu KSČ ve společnosti, jsou v rámci Národní fronty našimi spojenci — na XVI. sjezdu byla jejich činnost kladně oceněna. To se musí projevat i v každodenní praxi všech stranických orgánů a organizací, v postupu každého komunisty, v jejich vztahu k nekomunistickým stranám a jejich příslušníkům.

Národní fronta představuje platformu, která umožňuje tvůrčí rozvoj skupinové a individuální iniciativy, působí na plnění hospodářských úkolů, podporuje zvyšování kultury života v tom nejširším smyslu slova. Zásluhy Národní fronty, jejích orgánů a organizací v ní

sdužených jsou nedocenitelné. Mají konkrétní podobu v plnění volebních programů i hospodářských úkolů, v politickovýchovné činnosti, v politické aktivitě československých občanů. Je to živoucí důkaz širokého demokratického ducha naší socialistické společnosti. Ani zde však nejsou všechny možnosti vyčerpány, aktivita není všude stejná, ne všude se náležitě doceňuje, jaký význam má pro obnovování a utužování jednoty KSČ a lidu právě Národní fronta. Úkolem stranických orgánů a organizací je vést komunisty, aby práci v orgánech a organizacích Národní fronty nepodceňovali, ale pokládali ji za důležitý úkol. Mimořádně záleží na tom, aby v těchto organizacích uplatňovali vedoucí úlohu strany správnými metodami, ne pouhým »přenášením úkolů«, a už vůbec ne jakýmkoli »příkazováním«. Komunisté musí v Národní frontě vystupovat zásadně, ale citlivě; musí trpělivě vysvětlovat politiku strany a z ní vyplývající konkrétní úkoly; musí přesvědčivými argumenty podněcovat iniciativu jednotlivých organizací a jejich nekomunistického členstva. Jen takový postup zvyšuje přirozenou autoritu komunistů, činí z nich uznávané politické vůdce, upevňuje úctu ke straně a slouží upevňování její jednoty s lidem.

V závěru soudruh Alois Indra podtrhl, že komunistická strana může úspěšně plnit historickou úlohu vedoucí politické síly socialistické společnosti, jen když se řídí leninskými normami vlastního života. Znamená to střežit a neustále upevňovat ideovou jednotu strany, respektováním zásad demokratického centralismu a rozvíjením vnitrostranické demokracie zvyšovat její akceschopnost, nepolevovat v nárocích na regulaci členské základny, uskutečňovat cívědomou kádrovou politiku a důsledně potírat všechny projevy oportunistu v praxi. Jen taková strana je skutečně organizovaným politickým předvojem dělnické třídy — jen taková strana dokáže neustále obnovovat a upevňovat spojení s lidem a zdokonalovat socialistickou demokracii. Re-

spektováním těchto zásad dokazujeme, že jsme z vlastních národních i stranických dějin vyvodili správné závěry, že čerpáme z bohaté studnice zkušeností leninské Komunistické strany Sovětského svazu, že střežíme a naplňujeme i odkaz národně osvobozenického boje.

Rudé právo 22. září 1984

Z PROJEVU NA SLAVNOSTNÍM AKTIVU PŘI PROPŮJČENÍ ŘÁDU REPUBLIKY VÝCHODOSLOVENSKÝM ŽELEZÁRNÁM K 25. VÝROČÍ JEJICH TRVÁNÍ

V KOŠICÍCH
16. LISTOPADU 1984

Vážení přátelé,
soudružky a soudruzi,
milí zahraniční hosté!

Se zájmem jsme vyslechli zprávu o čtvrtstoleté historii vašeho podniku, upřímně obdivujeme výsledky, jimiž se mohou pracující Východoslovenských železáren vykázat. Proto rozhodl prezident republiky propůjčit vašemu velkému pracovnímu kolektivu Řád republiky — jeden z nejvyšších československých řádů. Tím se vám dostává dalšího veřejného ocenění od Komunistické strany Československa a celé naší socialistické společnosti. I tímto aktem chceme znovu zdůraznit, že u nás je tvořivá práce nejvyšší hodnotou; jen práce určuje »cenu« jednotlivců i celých kolektivů, jen poctivá práce si zaslouží úctu a poděkování.

Při bilancování vašich výsledků ovšem nejde jen o samotný podnik, i když velmi veliký — nemáme právo zapomínat na mnohem širší souvislosti. Vždyť rozhodnutí o výstavbě Východoslovenských železáren a jejich postupný rozvoj ovlivnily rozhodujícím způsobem život celého Východoslovenského kraje, a zejména pak jeho sídelního města Košic. Rozmach tohoto metalurgického gigantu znamenal pracovní příležitost pro téměř 25 tisíc lidí; spolu s ním se budovalo tisíce bytů, občanské vybavení, komunikační síť, prostředky veřejné hro-

madné dopravy. Nejdůležitější ovšem je, že tu za dvacet pět let vyrostli noví lidé, vysoce kvalifikovaná a politicky uvědomělá dělnická třída, celá plejáda řídicích kádrů, techniků a inženýrů. Výstavba Východoslovenských železáren a s ní spojený rozkvět Košic a celého kraje je proto jedním z důkazů správné politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty a jejího důsledného uskutečňování. Je to tím přesvědčivější a cennější, že jsme neřešili jen problémy tohoto jediného kraje, ale současně rozvíjeli moderní průmysl a zemědělskou velkovýrobu ve všech kdysi hospodářsky i kulturně zanedbaných částech republiky. Po právu proto konstatoval XVI. sjezd Komunistické strany Československa, že u nás není zaostalých oblastí. Dílo takového rozsahu mohla vyřešit jen socialistická společnost, jen svobodná dělnická třída za aktivní účasti svých intelektuálních spojenců.

Východoslovenské železářny ovšem pochopitelně nepatří jen Východoslovenskému kraji — jsou významnou součástí celé československé metalurgické základny, jsou jedním z nosných pilířů národního hospodářství celé federace. V této souvislosti je užitečné zdůraznit, že v rozvoji vašeho podniku se od samého začátku velmi konkrétně uplatňovaly zásady proletářského a socialistického internacionalismu. Projevovalo a projevuje se to v dodávkách technologie ze Sovětského svazu a ostatních socialistických států, v mezinárodní výměně zkušeností a v neposlední řadě i v obrovském množství dodané sovětské rudy. Konečně, bez sovětské rudy by nebylo Východoslovenských železáren, ale ani československé metalurgie. Projevem socialistického internacionalismu byla i bratrská pomoc českých techniků a dělníků, stejně jako dnes svorná spolupráce Slováků i občanů maďarské a ukrajinské národnosti. I u vás tak nacházíme hmatatelný důkaz prospěšnosti socialistického internacionalismu. Zkušenosti vás vybízejí, abyste tyto zásady střežili jako oko v hlavě, abyste je v každodenní praxi cílevědomě prohlubovali a zdokonalovali,

protože právě ony jsou zárukou všech vašich dalších úspěchů. V jednotě národů a národností Československa je síla našeho společného státu — ve spolenectví a v bratrské spolupráci se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického společenství je neporažitelná síla socialismu a míru.

V duchu závěrů posledních stranických sjezdů, v souladu s našimi potřebami a možnostmi i v zájmu socialistické ekonomické integrace uskutečňujeme postupně strukturální přestavbu našeho národního hospodářství. Vyvolává to nejrůznější a ničím neodůvodněné dohady o budoucnosti československé metalurgie. Ano, chceme výrobu surového železa a oceli poněkud snížit, ale v zemi s tak rozsáhlou strojírenskou výrobou a živou stavební činností bude mít hutnický průmysl vždy velký význam. Po pravdě je ovšem nutné říci, že budoucnost patří těm podnikům, které se pružně přizpůsobí novým potřebám. Obstojí jen ten, kdo dokáže kladně odpovědět na požadavky vysoké efektivnosti, produktivity práce, úspory surovin a energií i celkových výrobních nákladů; obstojí jen ten, kdo chytí správný dech v zavádění nové technologie a v inovaci výrobků. Ještě nálehavěji než doposud musíme požadovat, abychom vyráběli kvalitně, stále levněji a více. Je dobře, že ve vašem podniku tyto požadavky v mnoha směrech správně chápete a usilujete o jejich uskutečnění. I proto je možné říci, že Východoslovenským železárnám sice přibývá let, ale přitom nestárnou, naopak jsou z hlediska technologie a organizace výroby stále modernější.

Oslovy jubileí a přejímání řádů jsou vždy po zásluze spojeny s hrdostí na dosažené úspěchy. Slavnostní zastavení nám umožňuje ohlédnout se na cestu, kterou jsme ušli, a poděkovat těm, kdo se rvali s těžkými záčátky; současníci mají právo říci: »Toto velké dílo vzniklo i mým přičiněním, dal jsem mu svůj um, svůj pot i mozoly.« Nebylo by však nic horšího než oprávněnou hrdost zaměnit za slavomam, podlehnout před-

stavám, že jste na vrcholu dokonalosti. Je správné, že usilujete o kritický pohled na současný stav podniku, že neskrýváte vlastní slabiny a že si uvědomujete, kolik těžkých úkolů na vás čeká. Ať vás posiluje vědomí, že jsou to úkoly ve prospěch vašeho kolektivu, ve prospěch města a kraje, že každým pokrokovým řešením přispíváte k hospodářskému rozkvětu své vlasti i k posílení její obranyschopnosti. Věříme, že pracující Východoslovenských železáren budou rozvíjet nejlepší tradice svého podniku, že pozdraví 40. výročí osvobození Československa splněním všech úkolů a že se svědomitě připraví na osmou pětiletku.

Vážení přátelé, jménem ústředního výboru Komunistické strany Československa, ústředního výboru Komunistické strany Slovenska, krajských i městských stranických a státních orgánů, jménem Ústřední rady odborů i vašeho odborového svazu, jménem federálního ministerstva hutnictví a těžkého strojírenství i generálního ředitelství VHJ Hutnictví železa děkujeme při dnešní příležitosti všem, kdo se zasloužili o výstavbu a rozvoj Východoslovenských železáren. Děkujeme stranickým orgánům a organizacím, každému uvědomělému komunistovi, odborovým i mládežnickým organizacím, vedoucím pracovníkům na všech stupních řízení — především však děkujeme mnohatisícové armádě dělníků všech profesí, kteří se svým neokázalým každodenním pracovním hrdinstvím nejvíce zasloužili o dosažené úspěchy.

Dovolte mi, abych nyní odevzdal Řád republiky, propůjčený Východoslovenským železárnám prezidentem republiky soudruhem Gustávem Husákem, který vám také posílá své osobní pozdravy a přeje vám všechno nejlepší.

*Podle původního textu projevu.
Osobní archiv autora*

OSVOBODITELÉ A SPOJENCI

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE NOVÁ MYSL
KVĚTEN 1985

Letošní jubileum našeho osvobození vybízí k hodnocení cesty, kterou československý lid v tomto období ušel. Neomezujeme se na popisování průběhu antifašistického odboje a naší revoluce, ale zkoumáme jejich zdroje, motivy i vnější vlivy. Smysl revoluce prověřujeme realistickým hodnocením toho, čeho bylo dosaženo, aniž bychom zakrývali nedostatky i chyby. Nejde nám o jakýsi »čistý a nestranný historismus«, ani o »dodatečnou obhajobu« vykonaného — jen solidní rozbor zkušeností může vyústit v poučení pro dnešek i budoucí časy. Takový přístup má mimořádný význam pro generace, které nemohly být při tom. Budou úspěšně chránit a rozvíjet odkaz svých dědů a otců, jen když poznají revoluční dějiny svého lidu, cenu svobody a revolučních vymožeností.

Dějinné zkušenosti potvrzují učení klasiků marxismu-leninismu, že takové převratné události, jakými jsou socialistické revoluce, nevznikají ze dne na den, že v nich není nic náhodného. Musí dozrát v lůně předchozí společnosti, mohou být jen dílem lidu té či oné země. Jejich vznik ovšem nelze izolovat od mezinárodní situace; konstelaci a možnosti třídních nepřátel ve světě je nepřipustné přehlížet či dokonce podceňovat. Ale »import« či »export« socialistické revoluce je, s prominutím, hloupost, je to smyšlený »argument«

apologetů buržoazního řádu, který má omluvit jeho porážky.

I československá revoluce je buržoazními historiky popisována jako »uzurpování moci komunisty za mocenské podpory SSSR«. Tak to například líčil v rozsáhlém seriálu na sklonku minulého roku západoněmecký týdeník Der Spiegel ve vztahu k poválečnému vývoji v zemích střední a jihovýchodní Evropy. Toto schéma prostupuje všechna témata buržoazní propagandy — už desítky let slyšíme obehraný refrén o »sovětském exportu revoluce«, o »potlačení československé suverenity«, o násilném vnučení »sovětského modelu« v rozporu s tradicemi a zájmy našich národů. Z toho jim pak, jakoby logicky, vyplývá závěr: co je vnučené, to nemůže být dobré, je třeba se proti tomu postavit, změnit to! Srozumitelně řečeno, jsou to výzvy ke kontrarevoluci. Konečně, proč by si obránci buržoazních pořádků lámali hlavy, proč by zkoumali objektivní či subjektivní podmínky vývoje v Československu? Proč by se pokoušeli zhodnotit vliv vzniku a existence Sovětského svazu a jeho úlohy ve druhé světové válce na dějiny lidstva vůbec a na události v Československu zvlášť? To od nich nemůže nikdo chtít, protože by přestali být tím, čím jsou.

*

Pochopit a objektivně zhodnotit zdroje československého antifašistického odboje a vývoj naší národní a demokratické i socialistické revoluce může jen ten, kdo sečte historické zkušenosti československého lidu, jeho dělnické třídy a zvlášť její nejuvědomější části. K těmto zkušenostem patří zklamání nad postojem II. internacionály k první světové válce, utrpení, jež válečná jatka přinesla vojákům na frontách i lidu v zázemí. Patří sem rozčarování nad podobou národní svobody a státní nezávislosti od roku 1918, trpké poznatky z brutálního potlačení revolučních tužeb lidu v ob-

dobí 1918—1921, třídní i sociální útlak a národní nerovnoprávnost první republiky, zbídačování dělníků, malých a středních rolníků. A kalich hořkosti přetekl zejména buržoazní zradou národních a státních zájmů v době nástupu fašismu; hanebnou kapitulací před mnichovským diktátem a pak i kolaborací velké části »vlastenecké« buržoazie s nacistickými okupanty. Mohl snad, po těchto zkušenostech, československý antifašistický odboj vyústit jinak než v požadavcích, aby osvobozený stát byl třídně, sociálně i národnostně spravedlivý? Bylo snad něco nepřírozeného v tom, že Češi a Slováci přestali důvěřovat strůjčům Mnichova a chtěli, aby bezpečnost jejich země byla zajištěna prozřevější zahraniční politikou?

Předpoklady pro naplnění tužeb lidu byly vytvořeny vznikem Komunistické strany Československa a jejím vývojem. Strana se postupně vypořádávala s dozríváním sociálně demokratického reformismu a oportunismu ve vlastních řadách, zvládla proces bolševizace, postupně uzrávala a připravovala se na splnění svého historického poslání — nastolení politické moci dělnické třídy. Byla organizovaným politickým předvojem dělnické třídy — objektivně nejpokrokovější třídy ve společnosti — byla jejím mozkem a revolučním štábem. V podmínkách buržoazního útlaku a antikomunistického běsnění nezískávala ve volbách nejvíc hlasů, ale v těžkých politických a sociálních zápasech očividně rostla její autorita. Lid poznal stranu jako jediného důsledného bojovníka proti nastupujícímu fašismu a rozhodného odpůrce Mnichova. Z tehdejšího velmi pestrého politického spektra si jediné KSČ zachovala čistý štít. Takto získaná důvěra širokých vrstev se znásobovala, když strana, díky svým zkušenostem z neustálého pronásledování buržoazním státem, přešla organizovaně k antifašistickému odboji. Na území Československa vzniklo několik různě politicky orientovaných odbojových organizací a skupin. Všichni aktivní a čestní bojovníci za svobodu si zaslouží úctu. Ale je

nesporným faktem, že KSC opět jako jediná intenzivně žila a pracovala po celou dobu nesvobody. Ač nejvíce pronásledována, obnovovala po každém úderu gestapa své orgány i organizační síť, podněcovala sabotážní a diverzní akce i partyzánský boj, podle směrnic svého moskevského vedení nejsrozumitelněji vyjadřovala tužby lidu. Mimořádně to vyniklo ve Slovenském národním povstání, v Květnovém povstání českého lidu, v organizaci národních výborů, v obnovování života na osvobozeném území. KSC se do povědomí lidu zapala jako vůdce a nejvlivnější síla protifašistického odboje, měla hlavní podíl na formování Košického vládního programu a po osvobození stála v čele zápasu za důsledné splnění cílů národní a demokratické revoluce a za její rozvoj. I toto, byť velice stručné shrnutí vývoje dokazuje, že vedoucí úloha KSC nespada z nebe, nebyla nadekretována. Byla výsledkem její cílevědomé politické strategie a taktiky, jejího záslužného boje za práva lidu a za národní osvobození. Strana splnila své poslání revolučního předvoje dělnické třídy a jejich spojenců.

Své novodobé dějiny ovšem nevytvářel československý lid v nějakém vakuu, nebyl izolován od událostí ve světě a nechoval se k nim netečně. Jeho nejuvědomělejší část se vždy inspirovala těmi jevy, které podněcovaly společenský pokrok, zápas za sociální spravedlnost, za národní i občanskou svobodu. Z tohoto hlediska lze přesně vystopovat, jaký vliv měly na naše národní dějiny události v Rusku, a zejména pak vznik a vývoj SSSR — prvního státu diktatury proletariátu, který se rozkládal na šestině zeměkoule. Letos si připomínáme osmdesáté výročí revolučních událostí v carském Rusku v roce 1905. Jejich ozvěna zasáhla celý civilizovaný svět, silně zazněla i v Rakousko-Uhersku, a zvláště v jeho nejprůmyslovější části, v Čechách. V řadách našeho dělnického revolučního hnutí to získilo sympatiemi ke smělému vystoupení lidových mas proti carskému samoděržaví. Čeští dělníci vyjadřovali

demonstracemi nejen podporu ruským revolucionářům, ale podnícení jejich příkladem vytyčovali obdobné požadavky vůči habsburskému mocnářství. Jakkoli o to reformističtí vůdci usilovali, už se jim příklad ruské revoluce z roku 1905 nikdy nepodařilo znevážit.

Velká říjnová socialistická revoluce zasáhla do dějin lidstva přímo převratně, byl to začátek letopisu nové civilizace. U nás se vztah k této světodějně události hned od jejího vzniku krystalizoval na jasně vyhraněných frontách třídního zápasu. Buržoazie ji posuzovala jako zkázonosný požár a dala to jednoznačně najevo, když se v novém státě dostala k moci. Nemohla přehlédnout revoluční požadavky, které zazněly v průběhu generální stávky a demonstrací 14. října 1918, a mimořádně ji vylekal vznik Slovenské republiky rad stejně jako revoluční kvas v Německu a nastolení diktatury proletariátu v Maďarsku. Za pomoci Francie udeřila na maďarskou Rudou armádu spěchající na pomoc Slovenské republice rad. Přičinila se o to, aby československé legie bojem proti mladé sovětské moci, bok po boku procarských kontrarevolučních oddílů a vojsk intervenčních mocností napsaly ostudné kapitoly své existence. Strach z příkladu ruské revoluce přiměl buržoazii, za pomoci reformistických politiků, brutálně potlačit všechny projevy revolučního hnutí v letech 1918—1921 a ke stroze antikomunistickému kursu po celou dobu takzvané první republiky. Buržoazní vláda naší země morálně i finančně podporovala bělogvardějské emigranty v jejich navždy ztracené hře. Zaslěpena třídní nenávistí dávno opustila kdysi hlučně hlásaná hesla slovanské vzájemnosti; odhalila svou diplomatickou nemotornost a neschopnost respektovat nezměnitelné reality, když Československo teprve v roce 1934 (!) uznalo de iure existenci SSSR. O rok později — před hrozbou Hitlerovy agresivní rozpínavosti a pod tlakem veřejného mínění — sice uzavřela s tímto opovrhovaným a tak dlouho neuznávaným Sovětským svazem spojeneckou smlouvu, oslabilá však její účinnost

klauzulí o vazbě na pomoc Francie a současně oživo-
váním politiky takzvané Malé dohody. A co jiného než
obavy z »bolševické nákazy« mohlo vést buržoazii
k odmítnutí jasně projeveného odhodlání Sovětského
svazu splnit své spojenecké závazky v osudném roce
1938?

Zcela protichůdně se vyvíjel vztah revolučního děl-
nictva a pokrokových vrstev československého lidu
k Velké říjnové socialistické revoluci a k Sovětskému
svazu. Ty v ruských revolučních událostech rozpoznaly
červánky nového jitra pro všechno lidstvo. Bylo dost
takových, kteří pochopili, že Velký říjen směřuje
k cílům, které revolučnímu dělnickému hnutí dal ve
svých dílech do vínku Karel Marx, pochopili jeho hlu-
boce humanistickou podstatu. Byl to strhující vzor,
důkaz, že panství kapitálu není věčné, že je možné
skoncovat s vykořisťováním člověka člověkem a s ná-
rodnostním útlakem. Světlo poznání ovlivnilo přede-
vším tu velkou část Čechů a Slováků, kteří se jako
váleční zajatci či přesídlenci dostali s ruskou socialis-
tickou revolucí do přímého styku, byli svědky jejího
průběhu. Tak už v roce 1918 vznikla Československá
komunistická strana na Rusi a na 12 tisíc Čechů a Slo-
váků v řadách mladé Rudé armády bránilo revoluční
moc. Pod bezprostředním vlivem VŘSR — a jak známo,
za osobní pomoci Lenina — vznikla i KSČ jako jeden
z oddílů formujícího se světového komunistického hnu-
tí.

Jen obtížně a pomalu pronikala pravda o výsledcích
VŘSR a o životě v Sovětském svazu bariérami buržoazní
moci do Československa. Ale navzdory zběsilé antiso-
větské propagandě nohsledů buržoazní vlády se umlčet
nedala. Do země Sovětů se dostávalo stále více dělníků
i příslušníků inteligence, komunistů, členů jiných poli-
tických stran i bezpartijních a většina z nich se o své
dojmy dělila se čtenáři pokrokových novin a s nesčet-
nými účastníky schůzí. S přibývajícími lety nemohly
ani vládnoucí kruhy ignorovat výsledky hospodářství

SSSR a iniciativu jeho diplomacie na mezinárodním fóru. Co zjišťoval svět, co se dozvídali českoslovenští občané? Mladá sovětská moc se ubránila nájezdům kontrarevolučních band i armádám čtrnácti intervencujících států. Nutilo to k přemýšlení o motivech hrdinství a houževnatosti obránců revoluce, o jejich hluboké víře ve spravedlnost jejich boje. Přednosti sovětského systému jako vlády dělnické třídy a chudých rolníků vynikly při překonávání těžkých důsledků občanské války a mezinárodního vojenského vměšování. Obklíčen nepřátelským světem, navzdory politické izolaci a hospodářské diskriminaci, zvládl sovětský lid obdivuhodné úkoly prvních pětiletok, budoval elektrárny, dopravní tepny, průmyslové závody, na vesnicích si razilo cestu družstevní hospodaření. Život sovětských občanů nebyl lehký, ale byli pány své země, dokazovali, že se průmysl i stát dají řídit bez kapitalistů. V dobách, kdy se ostatní svět zmítal v horečce těžké hospodářské krize s desítkami miliónů bídně živořících nezaměstnaných, se sovětské hospodářství rozvíjelo rychlými tempy, sociální vymoženosti sovětského lidu se rozšiřovaly. A když sovětská diplomacie pronikla do mezinárodního života, když zaujala zasloužené místo v tehdejší Společnosti národů, poznalo lidstvo neúnavné mírové úsilí SSSR, jeho snahy o vytvoření kolektivní bezpečnosti jako záruky proti jakémukoli agresorovi.

V Československu se k úsilí komunistů o změnu politiky buržoazní vlády vůči Sovětskému svazu připojoval stále větší počet pokrokových a realisticky smýšlejících lidí. Dožadovali se možnosti svobodně poznávat sovětskou skutečnost. Chtěli, aby Československo opustilo zatvrzele reakční politiku, aby v rozvoji hospodářských, kulturních, sportovních a ostatních styků se Sovětským svazem nezaostávalo za ostatními buržoazními státy. Překonávat buržoazní byrokratickou zabeđenost nebylo lehké — ale situace se vyvíjela tak, že se vztah k SSSR objektivně stal měřítkem pokrokovosti. Historie dala těmto pokrokovým silám za pravdu, potvrdila

oprávněnost jejich úsilí, které se ukázalo být v plném souladu s našimi národními a státními zájmy. Zvláště názorně se to vyjevilo při fašistickém ohrožení ČSR, nesouhlasem Sovětského svazu s mnichovským diktátem, s rozbitím Československa a s okupací českých zemí — a samozřejmě potom ve válce, v osvoboditelské úloze Sovětského svazu a v poválečné spolupráci. Je-li historie skutečně učitelkou národů, pak pro nás z toho vyplývá jediný možný závěr: antisovětismus je brzdou společenského pokroku, vždy hnal vodu na mlýn nejagresivnějším imperialistickým silám, a proto škodil a škodí i nejniternějším zájmům československého lidu.

Posuzujeme-li vývoj československo-sovětských vztahů, pak v nich nesporně tvoří zvláštní kapitolu styky mezi KSČ a leninskou stranou sovětských komunistů. Mám na mysli jednak styky přímé i účast a vliv sovětských soudruhů v činnosti Komunistické internacionály. Právě tyto styky pomáhaly straně překonávat vývojové obtíže, přispěly k tomu, že se českoslovenští komunisté nevzdávali při přechodných nezdarech. Ani v nesčetných dílčích sociálních zápasech nespouštěli ze zřetele strategické cíle hnutí, orientovali svou politiku na svržení buržoazní moci, na nastolení diktatury proletariátu. Nepřátelé všech odstínů — od fašistů přes buržoazní politické strany až po reformisty — tuto spolupráci se sovětskými komunisty a příslušnost strany ke Komunistické internacionále překrucovali. Zneužívali národního uvědomění a vlasteneckých citů lidí, když nazývali komunisty »vlastizrádci«, »rozbíječi republiky« a »sluhy Moskvy«. Život však záhy prověřil, kdo je skutečným vlastencem. Konečně, měli se snad komunisté učit od zprofanovaných reformistických politiků? Od těch stran, jejichž vůdci prosluli opouštěním revoluční teorie a jejím překrucováním, ochranou a upevňováním buržoazního panství, tedy zradou zájmů dělnické třídy a lidu, dezorientací mas? Nejzkušenější a teoreticky nejvyspělejší byla nesporně strana sovětských komunistů, která v té době jako jediná prokazo-

vala reálnost Marxova a Engelsova učení, obohaceného tvořivými myšlenkami V. I. Lenina. Především sovětský soudruzi, osvědčení revolucionáři, se zasloužili o to, že Komunistická internacionála byla centrem schopným analyzovat vývojové tendence ve světě i v jednotlivých zemích, posoudit všechny stránky jednotlivých etap třídních zápasů a pomáhat tak jednotlivým komunistickým stranám v řešení vlastních problémů vlastními silami. Ano, českoslovenští komunisté chodili do Moskvy poznávat a zkoumat zkušenosti leninské strany, dělili se o zkušenosti s ostatními komunistickými stranami — chodili se do Moskvy učit, řečeno slovy Klementa Gottwalda, jak svrhnout panství buržoazie a kapitálu. V tomto pojetí byly tyto styky jakousi vysokou školou revolučního učení a revoluční praxe. Z jednoho hlediska je svědectví dokumentů o stycích KSČ a KSSS i z jednání orgánů Komunistické internacionály velmi zajímavé: nenajdeme v nich nikde žádné pokusy o nabádání k mechanickému napodobení postupu ruských bolševiků. Vždy se braly v potaz konkrétní podmínky jednotlivých zemí a reálné možnosti jejich komunistických stran. V plné míře to platí i o řešení tehdejších potíží a krizí v KSČ, vždy se posuzovaly protichůdné názory, i když — a to je pochopitelné — získávaly podporu argumenty nositelů principiálních revolučních myšlenek. Dodatečně to odsuzují jen síly, kterým není vítězství socialistické revoluce v Československu po chuti . . .

*

Zcela nové dimenze dostaly československo-sovětské vztahy po Mnichovu a okleštění republiky, po vytvoření vazalského klerofašistického »slovenského státu« a po nacistické okupaci českých zemí. To všechno byl očividný krach vnitřní i zahraniční politiky buržoazního Československa. Tato tvrdá lekce, spojená s nejtěžšími oběťmi, ukázala širokým lidovým vrstvám správnost

a prozíravost politiky KSČ. Vedla je k tomu, že všechny své naděje upnuly k Sovětskému svazu, v němž viděly jedinou reálnou antifašistickou sílu, příklad a oporu společenského pokroku.

V této souvislosti bychom se, podle mého názoru, neměli vyhýbat události, která je dost často zneužívána antisovětskou propagandou. Jde o sovětsko-německou smlouvu o neútočení z 23. srpna 1939, která byla, jak známo, uzavřena po několikaměsíčním úsilí SSSR o trojstranný pakt s Francií a Velkou Británií proti připravované fašistické agresi. Ze strany SSSR to nebylo žádné chytračení na účet třetích zemí a rozhodně už ne naivita. Válka mezi imperialisty byla na spadnutí, SSSR se snažil získat čas a odvrátit úsilí imperialistických mocností o usměrnění Hitlera na bezprostřední agresi proti němu, »vyřídit« tak zemi, která pro ně byla třídenním nepřítelem. Jistě, tehdy to i některé pokrokové síly nepochopily. KSČ však ani po podepsání paktu o neútočení mezi SSSR a Německem nepřestala bojovat proti nacistické okupaci, budovala a udržovala v aktivitě celou strukturu své odbojové organizace. Po celou dobu existence paktu také nacistické orgány soustřeďovaly své úsilí na pronásledování a likvidaci komunistů, v nichž právem viděly svého nejnebezpečnějšího protivníka.

Nedůvěra ke strůjcům Mnichova se v myslích našeho lidu ještě prohloubila, když po nacistickém napadení Polska jeho západní spojenci nepodnikli žádnou vážnější vojenskou akci a vedli takzvanou podivnou válku. Co ještě mohlo ve vědomí Čechů a Slováků zbyť z autority Západu, když Hitlerova válečná mašinerie téměř procházkovým tažením obsadila celou západní, severní a jihovýchodní Evropu? V těch nesmírně těžkých měsících nezbylo než věřit, že není jednou provždy rozhodnuto, že trpký osud národů, které doplácely na politiku svých vlád, může změnit jen Sovětský svaz. Toto přesvědčení posilovalo i protifašistický odpor většiny československých vlastenců.

Stalo se to, co bylo zákonitým vyústěním nesmířitelných rozporů mezi imperialismem a socialismem — nacistické Německo věrolomně porušilo smlouvu o neútočení a obrovskými soustředěnými silami napadlo Sovětský svaz. Hitler, opojený předchozími vojenskými úspěchy, s využitím velkého hospodářského a zbrojního potenciálu porobených zemí, se rozhodl hledat pro svou »tisíciletou třetí říši« další »životní prostor« v rozlehleém území Sovětského svazu. Nejen tento prototyp zuřivého fašistického diktátora, ale celá jeho kamarila včetně generálního štábu zřejmě podlehl v tehdejším kapitalistickém světě dost rozšířenému názoru, že SSSR je »kolos na hliněných nohou«. Jenže, přes poměrně rychlý postup nacistických agresorů, už první hodiny a pak další týdny bojů ukázaly, že podceňování Sovětského svazu je velice pochybené. Útočníci narazili na nečekaný odpor a poměrně brzy se přesvědčili, že plánům na další »bleskovou válku« je odzvoněno.

Napadením Sovětského svazu, tvrdostí jeho obrany a pak dalším průběhem bojů se změnil charakter války. Už to nebylo konkurenční soupeření imperialistických mocností o nové rozdělení sfér vlivu, o naleziště surovin a získání levné pracovní síly, o upevnění vykořisťovatelského řádu. Pro sovětský lid to byla Velká vlastenecká válka a ta se pro národy fašismem porobených zemí stala impulsem k zintenzívnění národně osvobozenického zápasu. Internacionalismus revolučního dělnického hnutí nabyl konkrétní podoby, ve všech porobených zemích byli komunisté nejaktivnějšími protifašistickými bojovníky. Ve velké Británii i v USA projevovali dělníci i ostatní pokrokové vrstvy sympatie k Sovětskému svazu a vytvářením veřejného mínění ovlivňovali i politiku svých vlád.

Urputnou obranou a po uchopení strategické iniciativy grandiózními útočnými operacemi dokazoval sovětský lid — hrdinstvím na frontách a v partyzánských bojích i pracovní obětavostí v zázemí — že bojuje za

socialistickou vlast, že brání revoluční vymoženosti. Není proč znevažovat podíl západních členů protihitlerovské koalice na konečném vítězství, vojáci jejich armád nepolitikařili, ale odhodlaně plnili určené úkoly. Je ovšem objektivní skutečností, že průběh a výsledek války ovlivnil rozhodující měrou Sovětský svaz. Jemu patří dík za rozdrčení zdaleka největší části nacistických armád, jak to svého času nejednou veřejně vyjádřili W. Churchill, F. D. Roosevelt i jejich vojevůdci. Nepopíratelné zásluhy Sovětského svazu jsou zřejmé z počtu a kvality nasazených lidí i bojové techniky, z rozlehlosti území, na němž vedla Rudá armáda ústupové boje a pak útočné operace, z lidských i materiálních obětí. Buržoazní falzifikátoři, kteří slouží současné politice USA a NATO, nejsou s to vymazat z paměti lidstva nesporná historická fakta: německý nacismus a militarismus byl rozdrčen především zásluhou Sovětského svazu a jeho KSSS; zásluhou hrdinství Rudé armády a statečnosti sovětských lidí. Ve všech fázích války zřetelně vynikly přednosti socialistického společenského řádu a vojenského mistrovství sovětských vojevůdců. Nejdůležitějším výsledkem druhé světové války byla porážka nacistického Německa, vzrůst mezinárodní autority Sovětského svazu, vznik světové socialistické soustavy a prohloubení všeobecné krize kapitalistického světa.

*

Urputné ústupové boje a pak vítězný postup Sovětské armády měly i v Československu mimořádný ohlas. Zkušenosti československého lidu z období Mnichova i z prvních fází války a rozhodný postup komunistů způsobily, že se převážná část našeho antifašistického odboje orientovala na Sovětský svaz. Přesvědčení, že právě jeho armády porazí nacisty a osvobodí i Československo, bylo stále zřetelnější a vzhledem ke geografické poloze naší země i stále reálnější. Když Rudá ar-

máda vytlačila agresora až na hranice Sovětského svazu, vyhlásil J. V. Stalin, že při pronásledování nepřítelů osvobodí porobené země, že jejich národům přinese svobodu. Pro československé vlastence na všech válečných frontách i v domácím odboji to byla velká posila — víra v Sovětský svaz se ztotožňovala se sympatiemi k socialismu.

Už 18. července 1941 podepsal Sovětský svaz s československou emigrační vládou v Londýně smlouvu o společném boji proti Německu. (Mimořádně, teprve tento akt přiměl britskou vládu k tomu, aby vzápětí definitivně uznala československou vládu v Londýně.) Na území SSSR se s pomocí Rudé armády začala formovat československá vojenská jednotka pod velením Ludvíka Svobody nejprve z antifašistických emigrantů a později i z řad sovětských občanů české a slovenské národnosti a z přeběhlíků ze slovenské armády. Navzdory surovému nacistickému teroru se v různých formách stupňoval odboj v českých zemích. Na Slovensku vzrůstal organizovaný odpor proti klerofašistické vládě, vyjadřovaný odhodláním obnovit jednotnou Československou republiku. Zejména po uzavření československo-sovětské smlouvy o přátelství, spolenectví a poválečné spolupráci rozšiřoval Sovětský svaz spojení s domácím československým odbojem, vysílal k nám zkušené organizátory partyzánských jednotek, které pak pomáhal materiálně vybavovat. SSSR vydatně zásoboval zbraněmi i Slovenské národní povstání — jednu z nejmasovějších ozbrojených akcí v týle fašistů — vyslal na povstalecké území československé vojenské letce a veden snahou co nejúčinněji pomocí povstalcům urychleně rozhodl o uskutečnění mimořádně těžké karpatsko-dukelské operace.

V československé národní a demokratické revoluci, od Slovenského národního povstání přes partyzánské boje a jiné formy antifašistického odporu až po Květnové povstání českého lidu, se jasně projevila vedoucí úloha KSČ (na Slovensku KSS jako její územní

organizace). Strana pečovala o to, aby hegemonelem národní a demokratické revoluce byla dělnická třída a v souladu s tužbami lidu vyjadřovala požadavky na poválečné uspořádání společnosti. Košický vládní program zahrnoval většinu návrhů moskevského vedení KSČ, a tak jeho cíle překračovaly rámec národní a demokratické revoluce, byly zárodkem revoluce sociální, vylučovaly z politické scény fašisty a kolaboranty, omezovaly manévrovací prostor buržoazie. Mimořádný význam mělo to, že se vláda formovala na osvobozeném území. Poprvé v ní zasedli představitelé KSČ (Klement Gottwald byl jmenován náměstkem předsedy vlády).

Osvobozenecká Rudá armáda plnila vůči Československu spojenecké závazky SSSR a její jednotky důsledně respektovaly suverenitu naší země. Jakmile to bojová situace dovolovala, předávaly správu osvobozeného území národním výborům a poskytovaly jim nezbytnou pomoc, aby mohly plnit úkoly orgánů lidové moci. Mnoho bojových operací, i za cenu vlastních vysokých ztrát, uskutečňovala Sovětská armáda velmi ohleduplně, aby chránila města, průmyslové závody a životy československých občanů. Ostře to kontrastovalo s anglo-americkým bombardováním některých českých měst a závodů doslova v předvečer vítězství, tedy již bez jakéhokoli vojenského významu. Československý lid nadšeně vítal své osvoboditele, sovětské vojáky; nikdy nezapomene na jejich oběti, vždy jim bude vděčný i za záchranu povstalecké Prahy před zničením.

Mohl snad vývoj od Velké říjnové socialistické revoluce až po osvobození Československa Rudou armádou zůstat bez vlivu na myšlení našeho lidu, na postavení KSČ, na průběh a rozvíjení národní a demokratické revoluce? Právě v těchto zkušenostech lidu a v revoluční zralosti KSČ jsou hlavní zdroje československo-sovětského spolenectví a přátelství, zdroje důsledného uskutečňování požadavků národní a demokratické revoluce a jejího kontinuálního přerůstání v revoluci

socialistickou. V zápase proti pokusům buržoazních exponentů o jakousi »historickou reprízu« let 1918—1920, o znovunastolení předválečných poměrů se dělnická třída a drtivá většina lidu semkla kolem KSČ, podporovala její politiku a izolovala nositele reakčních programů. V únoru 1948 byl zápas o charakter státu dovršen, politická moc přešla do rukou dělnické třídy a po IX. sjezdu KSČ soustředil lid své síly na výstavbu socialistické společnosti.

Československá revoluce byla v celém svém procesu věcí československého lidu, vyjadřovala jeho zájmy, uskutečnila jeho tužby, a to jak ve vnitřní, tak i v zahraniční politice. Občané Československa využili práva sebeurčení až po svobodnou volbu politického systému. Byla to prokazatelně revoluce většiny, a proto nedala reakci šanci na kontrarevoluční ozbrojený odpor, na podnícení občanské války. KSČ se řídila zákonitostmi socialistické revoluce, respektovala a využila všechny národní, politické, hospodářské a kulturní zvláštnosti. Naše revoluce byla a v historickém procesu je socialistická a československá. V tom nemůže žádný marxista najít rozpor. Mezi zvláštnosti patří, že diktatura proletariátu byla nastolena a osvědčila se v relativně průmyslově vyspělé zemi. Specificky československé rysy nese přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou od sjednocení a koordinace anti-fašistického odboje, takticky citlivého vytyčování politických hesel v jednotlivých etapách poválečného vývoje, přes vítězství KSČ ve volbách v roce 1946, konaných podle ústavy z roku 1920 se všemi atributy užívanými v buržoazně demokratických státech, stupňování revolučních požadavků, získávání spojenců dělnické třídy až po řešení vládní krize, vyvolané reakčními pučisty, v souladu s ústavou a s podporou parlamentu. Specifickou je i pojetí a využití Národní fronty, jako třídního svazku dělnické třídy a pokrokových vrstev, s aktivní podporou velkých společenských organizací a nekomunistických stran. Z průběhu a charakteristických rysů

Ize vyvodit, že československá revoluce a její výsledky v podobě reálného socialismu jsou důkazem umného spojení obecně platných zákonitostí a národních zvláštností. Jakou váhu tedy mohou mít tvrzení o mechanickém převzetí »sovětského modelu«?

Z toho, co se stalo a co již bylo řečeno, ovšem vyplývá i úloha SSSR, jeho příklad, a tedy i vliv na vývoj v Československu. To jsme vždy oceňovali, vždy jsme se k tomu hlásili, ale nikdy nemůžeme souhlasit s názory, že šlo o sovětské vměšování do vnitřních záležitostí Československa či dokonce o násilné vnucení politického systému. (Buržoazní propaganda zřejmě vychází z poznatků, jak se imperialistům po válce podařilo »suchou cestou« vytláčit komunisty z francouzské a italské vlády, ač v těchto zemích měli lví podíl na antifašistickém odboji!) Je přece všeobecně známo, že jednotky osvoboditelské Rudé armády odešly z Československa už na podzim v roce 1945. »Vměšování« Sovětského svazu mělo podobu ekonomické pomoci dodávkami jinde pro nás nedostupných surovin pro náš průmysl; dodávkami obilí v katastrofálně suchém roce 1947 nás SSSR zachránil před hladomorem a zabránil tomu, aby nás imperialistické mocnosti ekonomicky i politicky vydíraly; sovětské orgány odevzdaly Československu bez úhrady ty německé podniky, které byly válečnou kořistí Rudé armády; Sovětský svaz poskytl Československu neocenitelnou pomoc v budování nové armády atd. Sovětský svaz ovšem, a to bylo logické, neskrýval své sympatie s pokrokovými silami v Československu, těžko od něj mohl někdo chtít, aby podporoval reakční síly, které měly v úmyslu prohospodařit výsledky války a odkaz protifašistického odboje. Diplomacie SSSR bojovala celou svou váhou na mezinárodních fórech za zájmy Československa, vydatně pomohla upevnit jeho vážnost. Nejcennější ovšem bylo československo-sovětské spojení. Zajišťovalo bezpečnost Československa, nenarušitelnost jeho suverenity, a tak znemožnilo imperialistickým mocnostem a jejich československým

chráněncům uskutečnění jakýchkoli úvah o vojenském zásahu k potlačení naší revoluce. Díky spojenectví se Sovětským svazem byl náš lid opravdovým pánem ve své vlasti a mohl svobodně utvářet své dějiny.

Po celých čtyřicet let od osvobození je československo-sovětské spojenectví a příslušnost našeho státu ke společenství socialistických zemí záštitou naší bezpečnosti, a proto je nazýváme úhelným kamenem československé zahraniční politiky. Spolupráce ČSSR se Sovětským svazem se rozvětvila do všech sfér života. Zahrnjuje vzájemně výhodný obchod, dává naší zemi suroviny a materiály nezbytné pro chod našeho průmyslu, obohatil nás o množství moderní technologie a umožnil Československu zařadit se mezi několik málo výrobců jaderných elektráren, zabezpečuje stálý odbyt našich výrobků a chrání nás před konjunkturálními výkyvy kapitalistických trhů. Mimo obchod mají v našich vztazích už dávno významné místo i kvalitativně vyšší formy součinnosti, průmyslová kooperace a vědeckotechnická spolupráce bilaterálního charakteru nebo v rámci RVHP. Spolupráce se Sovětským svazem byla dokumentována i tím, že československý občan jako první, mimo letce SSSR a USA, navštívil kosmos. Všestranně užitečná je i naše spolupráce kulturní, zdravotnická, sportovní, školská atd. V souladu s našimi národními a státními zájmy je i důsledně spojenecký postup diplomacie obou zemí v prosazování mírové politiky. Nosným pilířem přátelských vztahů je bratrská spolupráce mezi KSČ a KSSS, nezištná výměna praktických zkušeností, studium bohatých poznatků KSSS a společné úsilí o tvůrčí rozvíjení marxisticko-leninské teorie. Pozorně sledujeme i nové přístupy KSSS k řešení problémů zdokonalování rozvinutého socialismu, jak byly vyloženy ve stati K. U. Černěnka v časopisu *Kommunist*.¹ Jsme přesvědčeni, že XXVII. sjezd KSSS bude opět bohatou

¹ Viz Na úroveň požadavků rozvinutého socialismu. Článek generálního tajemníka ÚV KSSS K. U. Černěnka. Praha, Svoboda 1985.

studnicí inspirací užitečných i pro Komunistickou stranu Československa, pro mezinárodní komunistické hnutí, pro všechno lidstvo.

Československo-sovětské přátelství a spojenectví přestálo i těžkou zkouškou, jíž bylo vinou československých a světových antisocialistických sil podrobena na konci šedesátých let, v době krize v naší straně a společnosti. Věren zásadám spojenectví a socialistického internacionalismu, nemohl Sovětský svaz, spolu s dalšími spojeneckými zeměmi, zůstat lhostejný k ohrožení socialismu v Československu. Znemožnil případnou imperialistickou vojenskou intervenci, zabránil bratrovražednému krveprolití v občanské válce. I v Československu se znovu prokázalo, že pokusy »vylepšovat socialismus« z antisovětských pozic, opouštět spojenectví se Sovětským svazem, oklešťovat a deformovat obecně platné principy leninského revolučního učení se rovná zradě zájmů dělnické třídy a lidu. Objektivně to ve svých důsledcích znamená vydávat zemi na pospas kontrarevoluci. Bylo přirozené, že i tentokrát museli politický zápas s antisocialistickými silami svést českoslovenští komunisté za podpory ostatních vlastenců a internacionalistů. A konkrétní výsledky v uskutečňování programu výstavby rozvinutého socialismu v posledních šestnácti letech — v rozvoji materiálně technické báze, v růstu národního důchodu, ve zkvalitňování životní úrovně lidí a v sociální politice, v rozmachu kultury a vzdělanosti, ve stabilitě vnitropolitické situace a v upevňování mezinárodního postavení ČSSR — dokazují, že KSČ vyšla z politického zápasu s nepřáteli socialismu vítězně, že lid oceňuje, chrání a rozvíjí revoluční vymoženosti, že socialismus zapustil v jeho vědomí pevné kořeny.

Hodnotu bratrských vztahů se Sovětským svazem jsme zdůraznili 6. května 1970 uzavřením nové Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci. V tomto dokumentu obě strany adekvátně reagovaly na dosažený stupeň vzájemné spolupráce a vytvořily podmínky

pro její další rozvoj na kvalitativně vyšší úrovni. Uplynulých patnáct let prověřilo životnost této smlouvy, potvrdilo její prospěšnost pro Československo, ale i pro věc míru a socialismu ve světě. Oboustranné dodržování litery i ducha smlouvy vedlo k tomu, že se všestranná československo-sovětská spolupráce rozrostla do nebývalého rozsahu a kvality. Ve všech sférách přináší každý den nové důkazy, že československo-sovětské vztahy představují nový typ spojení — spojení mezi bratrskými socialistickými státy — založené na rovnoprávnosti, vzájemné úctě a oboustranné výhodnosti. Je to spojení, jehož неотřesitelným základem je stejné třídní stanovisko, vědecký světový názor, společná oddanost idejím socialismu a míru. Výstižně vyjádřil názor komunistů i československého lidu soudruh Gustáv Husák po podpisu nové spojenecké smlouvy: »Obnovení naší národní a státní svobody, existence československého státu, celé uplynulé období budování socialismu v naší vlasti potvrdilo nezvratnou zkušenost, že nemůže být ani svobody, ani nezávislosti, ani socialismu pro národy Československa bez nejtěsnějšího bratrského spojení se Sovětským svazem.«¹

Nová mysl, č. 5/1985

¹ G. Husák: Vybrané projevy. Květen 1970—prosinec 1971. Praha, Svoboda 1972, s. 18.

Z PROJEVU NA SETKÁNÍ
PŘEDSTAVITELŮ PARLAMENTŮ
ČLENSKÝCH STÁTŮ
VARŠAVSKÉ SMLOUVY
U PŘÍLEŽITOSTI 30. VÝROČÍ
JEJÍHO ZALOŽENÍ

V BUDAPEŠTI
14. KVĚTNA 1985

Vážení soudruzi,
drazí přátelé!

Naše schůzky už mají dobrou tradici, staly se nedílnou součástí všestranné spolupráce našich spojeneckých zemí. Společně přijaté dokumenty vyjadřují odhodlání našeho lidu bránit socialismus a mír, aktivně se podílet na spolupráci a dorozumění mezi národy celého světa. Je to podle našeho názoru užitečná podpora zahraniční politiky našich komunistických stran. Proto i československá delegace děkuje maďarským soudruhům za iniciativu ke svolání našeho nynějšího setkání a za jeho vzornou organizaci.

Spolu s národy bratrských zemí a se všemi pokrokovými silami světa oslavil minulý týden i československý lid 40. výročí porážky nacistického Německa a osvobození naší vlasti. Znovu jsme ocenili rozhodující podíl Sovětského svazu, jeho lidu a Rudé armády na záchraně lidstva před fašistickým morem. Všechny pokusy falzifikovat dějiny a snižovat úlohu Sovětského svazu ve druhé světové válce mají společné kořeny ve vybičovaném antikomunismu a antisovětismu. Slouží dezorientaci světové veřejnosti, mají ospravedlnit nebezpečnou politiku nejagresivnějších imperialistických kruhů a podlomit aktivitu mírového hnutí. Poměr k dějinám je

tedy opět spolehlivým měřítkem pokrokovosti či zpátečnictví.

Po trpkých zkušenostech z období buržoazní vlády, z mnichovské zraedy a z hrůzyplných šesti let nacistické okupace se náš lid rozhodl pro budování socialistické společnosti. Spojenectví se Sovětským svazem, jeho mezinárodní autorita, jeho hospodářská a obranná síla byly naší záštitou proti imperialistickému vměšování do našich vnitřních záležitostí. Umožnily československému lidu využít práva sebeurčení až po svobodnou volbu společenského uspořádání. Antisovětská propaganda o jakémisi »exportu či importu socialistické revoluce« je nesmyslná. O osudu Československa rozhodovala jeho dělnická třída, jeho lid, jeho komunistická strana. Politickou mapu střední a jihovýchodní Evropy změnil společenskopolitický vývoj v jednotlivých zemích — to je nezměnitelná realita!

Za čtyřicet let mírového života, za to, že se imperialistům nepodařilo rozpoutat nový světový válečný požár, vděčíme především Sovětskému svazu a Varšavské smlouvě jako politickovojeenskému obrannému svazku. Je všeobecně známo, za jakých okolností a s jakým cílem byla Varšavská smlouva uzavřena. Za rozdělení Evropy na protichůdné bloky nesou odpovědnost imperialisté, především pak USA, kteří vtiskli Severoatlantickému paktu útočný charakter. Bylo naším morálním právem a povinností vytvořit podmínky pro společnou obranu našich spojeneckých zemí. Naše smlouva je svazkem zcela nového typu, je založena na principech plné rovnosti, vzájemné soudružské pomoci a všestranné spolupráce členských států.

Po celých třicet let existence Varšavské smlouvy vynakládaly její členské státy obrovské úsilí ke zmírnění mezinárodního napětí, k nalezení způsobů mírového soužití a vzájemně výhodné spolupráce zemí s rozdílným společenským zřízením. Politický poradní výbor Varšavské smlouvy předložil desítky iniciativ, jejichž smyslem bylo zbavit lidstvo Damoklova meče nové

světové války, která by při existenci zbraní hromadného ničení znamenala zkázu světa. Vytrvalost mírového snažení Sovětského svazu a jeho spojenců vedla ke konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Desáté výročí jejího úspěšného završení podpisem Závěrečného aktu v Helsinkách si připomeneme 1. srpna tohoto roku. Podporujeme návrh Sovětského svazu, aby signatářské státy při této příležitosti znovu vyjádřily v Helsinkách svou vůli k překonání nebezpečného napětí a k rozvíjení mírové spolupráce a konstruktivních zásad v mezinárodním životě.

Žel, všechno snažení Varšavské smlouvy včetně návrhů na současné rozpuštění obou politickovojenských seskupení se neseťkává s adekvátní odezvou NATO. Týká se to i pražské deklarace Politického poradního výboru Varšavské smlouvy z roku 1983. Politika členských států NATO — zejména však postup současné administrativy Spojených států amerických — je charakterizována snahou o porušení vojenskostrategické rovnováhy, o získání převahy nad Sovětským svazem a jeho spojenci. Proto Spojené státy dosud neratifikovaly smlouvu SALT II z roku 1979. Proto se v některých zemích západní Evropy rozmísťují americké rakety středního doletu a rakety s plochou dráhou letu. A jako by to všechno nebylo už i tak smrtelným nebezpečím pro lidstvo, rozhodly se americké vládnoucí kruhy pro přípravu »hvězdných válek«. Neustálé stupňování horečného zbrojení činí mír stále křehčím, snižuje práh možnosti vzniku jaderné války. Konečně, nejen v Evropě, ale ve všech světadílech si Spojené státy osobují právo vměšovat se do vnitřních záležitostí nezávislých zemí, určovat jim způsob života, vydírat je vojenskými hrozbami i hospodářským nátlakem. Posledním příkladem je postup, který Reaganova vláda v rozporu se všemi normami mezinárodních vztahů uplatňuje vůči Nikaragui.

Právě agresivní charakter politiky Spojených států a jejich spojenců je podhoubím, z něhož vyrůstá revan-

šismus v Německé spolkové republice a vlna neofašismu v některých dalších zemích. My, v Československu, jsme na tyto jevy velmi citliví. Nedáme si namluvit, že jde jen o »okrajové záležitosti«, kterých prý si nemáme všimnout. Je to tím povážlivější, že oficiální představitelé Německé spolkové republiky mluví jedním dechem o dodržování takzvaných východních smluv a současně o jakési »otevřené německé otázce«. Proklamují touhu po míru, a současně se zúčastňují shromáždění revanšistických srazů takzvaných vyhnanců. Neodsuzujeme tyto jevy ze strachu — nepíše se rok 1938 a 1939 — ale jde nám o to, aby se situace v Evropě nezhoršovala, aby si i obyvatelé členských států NATO uvědomovali, že neofašismus a revanšismus představují vážné nebezpečí i pro ně samé.

Stručně řečeno: imperialistická politika je původcem současné mimořádně ztížené mezinárodní situace. Za těchto okolností přivítal československý lid setkání nejvyšších představitelů našich spolkových zemí 26. dubna ve Varšavě, kde podepsali Protokol o prodloužení Varšavské smlouvy. Tento akt zajišťuje i Československu mír a bezpečnost pro budoucí léta. Pro nás mají trvalou platnost slova soudruha Gustáva Husáka, který na XVI. sjezdu KSČ řekl: »Nezaměnitelnou úlohu ve společném úsilí socialistických zemí o zajištění mírové budoucnosti lidstva plní organizace Varšavské smlouvy. Budeme nadále přispívat ke zdokonalování činnosti jejích orgánů, k dalšímu prohlubování koordinace zahraniční politiky socialistických států, jakož i k tomu, aby náš vojenskopolitický svazek spolehlivě chránil vymoženosti našich národů.«¹

Spolu se svými spojenci bude Československo i nadále podporovat mírovou politiku Sovětského svazu. Budeme v bilaterálních jednáních i na mezinárodních fórech — včetně zahraničních styků našeho parlamen-

¹ XVI. sjezd Komunistické strany Československa. Praha 6. dubna až 10. dubna 1981. Praha, Svoboda 1981, s. 55.

tu — usilovat o zmírnění mezinárodního napětí. V rozdílnosti společenského zřízení nevidíme překážku pro politický dialog, pro rozvoj hospodářské a kulturní spolupráce na všeobecně uznávaných zásadách mezinárodních vztahů při důsledné obhajobě principů, na nichž budujeme svou socialistickou společnost.

Nezbytnou míru bdělosti a připravenosti hájit svou zemi i zájmy celého našeho společenství pokládáme za nedílnou součást naší mírové zahraniční politiky. Právě naše vlastní dějiny nás poučily, že mír lze zajistit jen důsledným odporem proti každému případnému agresorovi. Proto uděláme vše potřebné, aby Československá lidová armáda byla spolehlivým článkem v našem společném obranném systému, aby její politická a bojová připravenost byla na žádoucí úrovni.

Podle naší ústavy, před ratifikací prezidentem republiky, projednají Protokol o prodloužení doby platnosti Varšavské smlouvy obě sněmovny Federálního shromáždění na své nejbližší společné schůzi. Ujišťuji vás, vážení soudruzi, že naši poslanci v souladu s vůlí svých voličů vysloví s Protokolem jednomyslný souhlas.

Jménem československé delegace vyjadřují plnou podporu Provolání k národům, parlamentům a vládám všech zemí, které u příležitosti 40. výročí ukončení druhé světové války přijaly ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu, prezídium Nejvyššího sovětu SSSR a rada ministrů SSSR.

Naše delegace souhlasí s navrženým textem komuniké z našeho dnešního setkání a doporučuje, abychom se v něm kolektivně přihlásili k Provolání nejvyšších stranických a státních orgánů Sovětského svazu.

Z PROJEVU NA SLAVNOSTI MÍRU A ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÉHO PŘÁTELSTVÍ

V GOTTWALDOVĚ ÚDOLÍ V BRNĚ-LÍŠNI
23. ČERVNA 1985

Vážené soudružky a soudruzi,
milí spoluobčané,
drazí hosté!

Vaše každoroční krajské slavnosti míru a československo-sovětské družby mají bohatou vlasteneckou, revoluční a internacionální tradici. Navazujete v ní na zdejší památné vystoupení Klementa Gottwalda v roce 1938. Žel, odhodlání dělnické třídy a vlasteneckých vrstev bránit republiku se tehdy neprosadilo. Kapitulantství buržoazní vlády a zrada západních spojenců uvrhly naše národy na dlouhých sedm roků do temna nacistické okupace. Za obnovení své národní svobody a státní samostatnosti jsme museli zaplatit krvavou daň. Na bojištích druhé světové války, v nacistických káznících a na popravištích zahynulo na 360 tisíc našich občanů; statisíce se z věznic a koncentračních táborů vrátily s podlomeným zdravím; hospodářství naší země bylo nacisty zplundrováno. Tyto těžké oběti však mohly vést ke kýženému cíli jen díky rozhodujícímu podílu Sovětského svazu na porážce nacistického Německa. Ano, především nezměrné statečnosti sovětského lidu a hrdinnému boji Rudé armády vděčíme za svou svobodu, za to, že osud Lidic a dalších vyvražděných obcí nestihl celé naše národy. Vždyť nacisté se nikdy netajili tím, že nás chtějí vyhladit. Podle jejich zrůdných před-

stav nebylo v Evropě pro Čechy a Slováky místa. Všechna nynější i budoucí pokolení našeho lidu se proto budou řídit poučením z dějin, že jen vláda dělnické třídy a lidu může zajistit skutečnou svobodu a rozkvět naší vlasti; jedině spojenectví a přátelství se Sovětským svazem je zárukou naší bezpečnosti a mírového života.

Letošní jubileum bylo i pro vás v Jihomoravském kraji příležitostí zhodnotit výsledky čtyřiceti let svobodného života. Spolu s ostatními občany republiky můžete být hrdi na to, čeho jste dosáhli. Politika Komunistické strany Československa a Národní fronty, uskutečňovaná rukama i umem dělníků, rolníků a příslušníků inteligence, změnila tvář jižní Moravy a život jejích obyvatel. Rozsahem a skladbou průmyslové výroby i vzkvétajícím zemědělstvím zaujímá Jihomoravský kraj přední místo. Významně se podílíte na úspěšném hospodářském, sociálním a kulturním rozvoji celé naší vlasti.

Jménem ústředního výboru Komunistické strany Československa, Národní fronty, federální i české vlády děkuji všem orgánům a organizacím KSČ, Národní fronty, společenským organizacím, ostatním politickým stranám a národním výborům za vynaložené organizačtorské úsilí. Ocenění si zaslouží obětavost všech čestných a poctivě pracujících lidí Jihomoravského kraje. Ale ani sebevětší úspěchy nás nesmějí ukolébat, nedávají nám právo zpomalit krok v budování nové společnosti. Naše současné úkoly jasně vyjádřil soudruh Gustáv Husák na nedávném 15. zasedání ÚV KSČ. Neúprosným příkazem doby je stupňovat úsilí o další rozvoj naší země a překonávání existujících slabín a nedostatků. Úkoly, které nyní řešíme, mají vskutku historický význam! Jejich plněním rozvineme hospodářskou a obrannou sílu naší vlasti a tím vytvoříme základní předpoklady i pro zkvalitňování životní úrovně lidu. Bude to náš vklad do třídního zápasu mezi kapitalismem a socialismem, náš příspěvek k boji o zachování

míru. V politickovýchovné a zejména v konkrétní organizačnické činnosti nesmíme litovat sil, aby každý pozitivní člověk pochopil mimořádnou důležitost současných úkolů, jejich doslova životní význam pro naši zemi, pro dnešní generaci i naše potomky.

K zvládnutí našich současných úkolů musíme, pochopitelně, mobilizovat především vlastní síly, píli a schopnosti československého lidu. Žijeme a pracujeme však v neporovnatelně snadnějších podmínkách, než měli sovětské lidi po vítězství Velké říjnové socialistické revoluce. Nejsme sami, světová socialistická soustava stále výrazněji ovlivňuje dějiny lidstva. Plánovitou hospodářskou spoluprací znásobují členské státy Rady vzájemné hospodářské pomoci své síly, odkrývají nové možnosti svého hospodářského a sociálního rozvoje. Všichni společně se při tom opíráme o obrovský hospodářský potenciál Sovětského svazu. I pro nás zůstává nejdůležitějším faktorem dalšího úspěšného vývoje naší vlasti spolupráce se Sovětským svazem, jeho nezištná pomoc a připravenost rozvíjet spolupráci na kvalitativně stále vyšší úrovni. Svědčí o tom i Program československo-sovětské hospodářské a vědeckotechnické spolupráce do roku 2000, který 31. května podepsali v Moskvě soudruzi Michail Sergejevič Gorbačov a Gustáv Husák. Tento program nám, obrazně řečeno, otevírá okna do 21. století. Vytváří pevnou základnu pro plynulý rozvoj našeho průmyslu, umožňuje nám spolupracovat s předními vědeckými pracovišti v Sovětském svazu a čerpat z výsledků jejich práce. Je to slovy těžko ocenitelná výhoda. Vždyť budeme postupovat ruku v ruce s těmi, kdo v neuvěřitelně krátké době vyřešili grandiózní úkoly industrializace kdysi nepředstavitelně zaostalého carského Ruska, ve Velké vlastenecké válce dokázali dát své armádě všechno, co potřebovala pro vítězství nad fašistickým agresorem, obhájili prvenství své země v mírovém využití atomové energie a v pronikání do kosmu. To ovšem znamená velké náro-

ky na smělejší postup našich podniků v průmyslové kooperaci i efektivnější práci československých vědeckých a vývojových pracovišť. Nezbyvá, než abyste z těchto hledisek rozvíjeli i družební styky Jižomoravského kraje s Voroněžskou oblastí. Zkrátka, všude zní naléhavý příkaz doby: nesmiřovat se s přešlapováním, hledat nejrychlejší cesty k výraznému pokroku, dokázat, že budoucnost patří socialismu!

Všechnu naši práci, celý náš život jsme povinni dát do služeb nejsvětější myšlenky, že pro lidstvo není nic důležitějšího než zachování míru! Ve vítězném květnu 1945 si lidé slibovali, že už nikdy nesmí být válka. Tomuto slibu zůstal Sovětský svaz vždy neochvějně věrný. Především pronikavému růstu jeho mezinárodní autority, jeho důsledné mírové politiky a jeho hospodářské i obranné síle vděčíme za to, že už čtyřicet let žijeme v míru. Jen díky Sovětskému svazu a jeho spojencům byl přerušen zdánlivě neměnný koloběh dějin, kdy mír byl jen krátkým oddechem mezi válkami.

Máme však právo být sobečtí a myslet jen a jen na sebe, případně na Evropu? Vždyť vinou imperialismu nezmlkly zcela zbraně za posledních čtyřicet let ani na jediný den. S falešnými hesly o boji za svobodu a demokracii se dopouštějí násilí ve všech koutech světa — na Blízkém a Středním východě, v mnoha zemích Afriky, Asie i Jižní a Střední Ameriky. Že se nás to netýká? Že je to všechno moc daleko, na jiných kontinentech? Ale i tam jde přece o lidi, o ženy, děti a starce, jejichž utrpení nám nemůže být lhostejné; jde o spravedlivé uspořádání světa; jde o to, aby si lidstvo na válku nezvykalo jako na něco všedního; a v neposlední řadě jde o to, že ten náš velký svět je na taková neodpovědná dobrodružství příliš malý, protože z každého takzvaného místního konfliktu může kdykoli vzplanout světový požár.

Pravdou ovšem zůstává, že pro osudy lidstva mají klíčový význam vztahy mezi nejdůležitějšími vojensko-

politickými seskupeními — mezi NATO a Varšavskou smlouvou — a vývoj v Evropě. A právě národy našeho světadflu žijí už příliš dlouho pod Damoklovým mečem jaderné zkázy. Na nejagresivnější kruhy padá odpovědnost za to, že tento hrozný meč visí na stále tenčím vlásku, že se nebezpečí velmi zvyšuje americkým plánem »hvězdných válek«. Dějiny nemohou odpustit těm, kdo už v době těžkých bojů proti nacistické válečné mašinérii osnovali plány na válku proti svým spojencům — proti sovětskému lidu, který přinášel nejtěžší oběti. Je snad možné zapomenout, proč se musely Hirošima a Nagasaki stát prvními oběťmi atomových bomb? Už v březnu 1946 vyhlásili Sovětskému svazu a jeho spojencům studenou válku, čtyři roky po válce založili útočný Severoatlantický pakt a začlenili do něj i západní Německo! Právě v tomto vývoji nacházíme strůjce dnešního napětí, tam je začátek »křížáckého tažení« proti komunismu, jehož úspěch má zaručit jednostranná vojenskostrategická převaha nad Sovětským svazem a Varšavskou smlouvou. A to všechno se odůvodňuje strašákem údajné »sovětské hrozby«. Je to hrubá urážka sovětského lidu, který vykoupil mír dvacetí milióny životů svých dcer a synů.

Politika Sovětského svazu a jeho spojenců se soustavně soustřeďuje na to, aby už nikdy žádný agresor nemohl beztretně rozpoutat světovou válku; aby se mír stal trvalým jevem; aby se všechno lidstvo osvobodilo od těžkého břemene zbrojního kolotoče. Žádnými diplomatickými kličkami a propagandistickými kejklady není možné zakrýt mírovou podstatu politiky Sovětského svazu a členských států Varšavské smlouvy. Jako vždy je pravda velmi prostá. Proč by se — po příkladu Sovětského svazu — nemohly Spojené státy americké a další státy zavázat, že nepoužijí jaderné zbraně jako první? Proč se nemůžeme dočkat jasné odpovědi na návrh uzavřít smlouvu o vzájemném nepoužití síly a udržování mírových vztahů mezi Varšavskou smlou-

vou a NATO? Proč odmítají naše úsilí o snížení výzbroje a ozbrojených sil ve střední Evropě? Proč tak alergicky reagují na návrhy k vytvoření bezjaderných pásem? Co je nepřijatelného na návrhu soudruha Michaila Sergejeviče Gorbačova úplně zbavit Evropu jaderných zbraní středního doletu i zbraní chemických? Proč USA nedodrží původní ujednání o předmětu a cílech rozhovorů se Sovětským svazem v Ženevě? Mírumilovní lidé stále zřetelněji poznávají pravou tvář imperialismu, jeho snahu o astronomické zisky vojenskoprůmyslového komplexu, jeho touhu diktovat světu svou vůli z pozice síly. Tato agresivní politika je podhoubím, z něhož vyrůstá revanšismus v Německé spolkové republice.

Sovětský svaz a jeho spojenci vytrvale prokazují ve stovkách konkrétních návrhů, že jejich cílem je zachovat mír, zbavit lidstvo jednou provždy strachu z války — zejména z války jaderné, která by vedla k zániku naší planety. Nikdo však nemůže počítat s tím, že Sovětský svaz a Varšavská smlouva připustí narušení vojenskostrategické rovnováhy, že jednostranným oslabením své obranné síly uvolní agresorům cestu k uskutečnění jejich zločinných plánů. Především v zájmu míru se členské státy dohodly na prodloužení platnosti Varšavské smlouvy o dalších dvacet let — tato smlouva zajišťuje mírový život i lidu Československa, je zárukou naší bezpečnosti a svobody. V zájmu naší země a jejího lidu považujeme za svou morální povinnost upevňovat naše spojenectví se Sovětským svazem a přispívat k jednotnému postupu členských států Varšavské smlouvy. A dokud to bude nezbytné, starat se i o to, aby Československá lidová armáda byla dobře připravena splnit svůj díl odpovědnosti při obraně socialismu. Dějiny nás naučily, že jen v pevné politické jednotě, ve zdokonalování vojenského spojenectví a v rozvíjení všestranné spolupráce spočívá naše síla. Z toho pramení naše jistota, že spolu s mírumilovnými silami celého

světa se nám podaří překazit plány nejagresívnějších imperialistických kruhů, že lidstvo bude nejen do konce tohoto století, ale po všechny časy žít v míru.

Rudé právo 24. června 1985

Z PROJEVU NA SLAVNOSTNÍM SHROMÁŽDĚNÍ NA POČEST ČESKOSLOVENSKÉ DELEGACE

V PALÁCI LIDOVÉ KULTURY
V PCHJONGJANGU
2. ZÁŘÍ 1985

Drazí korejští přátelé,
soudružky a soudruzi!

Jménem delegace Federálního shromáždění Československé socialistické republiky vám všem z celého srdce děkuji za přátelské přivítání na tomto velkolepém shromáždění.

Rád vyřizuji všem přítomným na tomto shromáždění — a vašim prostřednictvím všem občanům Pchjongjangu a všemu korejskému lidu — soudružské pozdravy Komunistické strany Československa, jejího ústředního výboru a generálního tajemníka, prezidenta Československé socialistické republiky soudruha Gustáva Husáka, pozdravy občanů našeho hlavního města Prahy a všeho československého lidu.

Národy Československé socialistické republiky si váží slavných revolučních tradic bojů korejského lidu za svobodu a socialismus. Vy i my letos slavíme 40. výročí osvobození našich zemí slavnou Sovětskou armádou a vítězství nad hitlerovským Německem a militaristickým Japonskem. Vzpomínáme s úctou statisíců československých a korejských hrdinů, kteří v boji proti okupantům položili své životy. Nikdy nezapomeneme, že vítězství bylo vykoupeno životy 20 miliónů sovětských občanů, kteří padli v kruté druhé světové válce.

Na straně korejského lidu jsme spolu se Sovětským svazem, ostatními socialistickými státy a všemi pokrokovými silami světa stáli také v době jeho hrdinného, obětíplného a vítězného boje proti barbarské americké agresi. V rámci našich možností jsme vám pomáhali i v období poválečné obnovy a při budování socialistické společnosti. Pokládali jsme to za svou internacionální povinnost.

V průběhu naší návštěvy jsme se seznámili s velkými úspěchy, jichž Korejská lidově demokratická republika dosáhla ve všech oblastech socialistické výstavby. Korejský lid může být právem hrdý na tyto převratné výsledky, dosažené pod vedením Korejské strany práce a jejího ústředního výboru v čele s generálním tajemníkem, prezidentem Korejské lidově demokratické republiky soudruhem Kim Ir-senem. Upřímně vám k těmto úspěchům blahopřejeme. Dovolte, abychom je považovali i za své vlastní úspěchy, přispívající veliké věci socialismu, pokroku a míru. Jsme pevně přesvědčení, že pracovitý korejský lid dosáhne pod moudrým vedením své strany mnoha dalších úspěchů při plnění velkolepých úkolů VI. sjezdu Korejské strany práce.

Naši plnou internacionální podporu měly a mají i všechny četné iniciativy Korejské lidově demokratické republiky, směřující ke stažení amerických vojsk z Jižní Koreje, k mírovému, demokratickému sjednocení vaší vlasti, k uvolňování napětí a k zabezpečení míru na Korejském poloostrově.

Soudružky a soudruzi, českoslovenští komunisté a všichni náš lid žije ve znamení příprav na XVII. sjezd Komunistické strany Československa, který se bude konat v březnu příštího roku. Za bilanci, s kterou před sjezd předstoupíme, se nemusíme stydět. Dosáhli jsme dalšího výrazného pokroku při budování rozvinuté socialistické společnosti. Úkoly vytyčené XVI. sjezdem strany budou splněny. Výsledkem je posílení politické a ekonomické moci Československé socialistické republiky, životní a kulturní úrovně a sociálních jistot

jejího lidu, její mezinárodní autority, založené na budovatelských úspěších a na nejužší bratrské spolupráci se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi.

Ani zdaleka však nepodléháme sebeuspokojení. Ne všechno se nám daří, jak bychom si přáli. Jsme si vědomi slabin, nedostatků, víme »kde nás bota tlačí«. Ale právě proto, že to víme, můžeme nedostatky účinně odstraňovat a postupovat dále dopředu.

Jsme si vědomi, že nejzákladnějším předpokladem splnění našich budovatelských cílů je mír. Proto věnujeme mimořádnou pozornost otázce mírového soužití mezi státy s rozdílným společenským zřízením, jejich rovnoprávné spolupráci v duchu helsinského Závěrečného aktu, jehož desáté výročí jsme si nedávno připomínali. Plně podporujeme nesčetné sovětské mírové iniciativy. Aktivně se podílíme na konstruktivních návrzích členských států Varšavské smlouvy, z nichž mezi nejvýznamnější a stále platné patří pražská deklarace z ledna 1983. Oceňujeme a podporujeme návrhy Sovětského svazu a ostatních bratrských socialistických zemí k zajištění míru a bezpečnosti v Asii. Víťame i všechny ostatní upřímně míněné mírové návrhy, mezi nimiž významné místo zaujímají iniciativy hnutí nezúčastněných zemí. Jsme na straně všech národů Asie, Afriky a Latinské Ameriky, bojujících proti imperialistické agresi a úkladům, za svobodu, nezávislost a pokrok.

V současné nebezpečné mezinárodní situaci, za níž nesou odpovědnost především USA, má klíčovou úlohu jednota a semknutost zemí socialistického společenství, jejich úzká spolupráce se všemi demokratickými, pokrokovými a mírovými silami na celém světě. Jde o všechno — o existenci života na naší planetě.

Tyto myšlenky byly zdůrazněny i při loňské historické návštěvě generálního tajemníka ústředního výboru Korejské strany práce a prezidenta Korejské lidové demokratické republiky soudruha Kim Ir-sena v čele

stranické a státní delegace u nás v Československu. Tato návštěva přinesla nové zásadní impulsy k dalšímu rozšíření a prohloubení československo-korejských vztahů a spolupráce na osvědčených zásadách marxismu-leninismu a proletářského i socialistického internacionalismu.

I naše nynější návštěva proběhla zcela v tomto duchu. Budeme tudíž moci odletět domů přesvědčení, že jsme přispěli k dalšímu prohloubení tradičního československo-korejského přátelství a spolupráce. Tak jako my na západní výspě socialismu, tak vy na jeho východní výspě neochvějně a spolehlivě hájíme věc socialismu a míru.

Ať žije a vzkvétá Korejská lidově demokratická republika!

Ať žije československo-korejské přátelství a bratrská spolupráce!

Ať neustále sílí veliká věc socialismu a míru!

*Podle původního textu projevu.
Osobní archiv autora*

Z PROJEVU NA SLAVNOSTNÍM SHROMÁŽDĚNÍ U PŘÍLEŽITOSTI DNE ČESKOSLOVENSKÝCH ŽELEZNIČÁŘŮ

V ÚSTŘEDNÍM KULTURNÍM DOMĚ ŽELEZNIČÁŘŮ
V PRAZE
28. ZÁŘÍ 1985

Vážení přátelé,
soudružky a soudruzi!

Letošní Den železničářů slavíme v podmínkách, které jsou svým způsobem výjimečné. Tep našeho života je ovlivňován rozhodnutím 15. zasedání ústředního výboru o svolání XVII. sjezdu KSČ, tedy i úsilím o dosažení co nejlepších výsledků končícího pětiletého období. Ve zprávě předsednictva ústředního výboru KSČ hodnotil soudruh Gustáv Husák dosavadní vývoj slovy: »...když se dnes zamýšlíme nad výsledky práce strany a společnosti, můžeme říci, že základní záměry XVI. sjezdu se úspěšně naplňují. Uplynulé čtyři roky představují další významné období plodné, tvůrčí, budovatelské práce. Ačkoli jsme museli řešit složité problémy, vyrovnávat se s četnými nedostatky a ne vše se nám podařilo, dosáhli jsme ve všech oblastech politického, hospodářského a duchovního života společnosti další vzestup.«¹

Z kritického rozboru situace vyplynulo, že v národním hospodářství je příkazem dne všude splnit, případně v žádoucích směrech překročit plánem stanovené úkoly. Mimořádnou pozornost přitom musíme soustře-

¹ 15. zasedání ústředního výboru Komunistické strany Československa ve dnech 18. a 19. června 1985. Svolání XVII. sjezdu Komunistické strany Československa. Praha, Svoboda 1985, s. 9.

dit na ty ukazatele, které určují ekonomickou efektivnost — tedy na užití výroby, na výrobní spotřebu a náklady a na společenskou produktivitu práce. Jsou to, vzhledem k objektivně existujícím možnostem, zcela oprávněné požadavky a nemůžeme z nich nikomu nic slevovat. Vždyť výsledky letošního roku rozhodnou o splnění celé sedmé pětiletky a tím i o vytvoření předpokladů pro plynulý nástup pětiletky osmé. Pro zvládnutí úkolů je mimořádně příznivým činitelem rozvoje iniciativy pracujících, podněcovaný přípravou XVII. sjezdu KSČ. Znovu se potvrzuje, že sjezdy vedoucí politické síly naší společnosti nejsou jen vnitrostranickou, ale vskutku všelidovou záležitostí. Lidé chápou, že mohou aktivně přispět k tomu, aby XVII. sjezd v základních rysech stanovil linii dalšího sociálně ekonomického rozvoje Československa až do konce tisíciletí; linii, jejímž cílem bude posílení hospodářské a obranné síly naší země a zkvalitnění životní úrovně jejích obyvatel.

Je zřejmé, že železniční doprava se svými výsledky řadí mezi ostatními odvětvími na čestné místo. Železničáři všech profesí si zaslouží díky za splnění základních požadavků národního hospodářství, za uspokojování potřeb společnosti. Široká veřejnost ocenila zejména vaše mimořádné výkony v těžkých podmínkách prvních měsíců letošního roku a pak vzorné zvládnutí náročné spartakiádní dopravy.

V této souvislosti nemůžeme v letošním vývoji přehlédnout jednu zvláštnost: podle hospodářských smluv překračují železničáři nakládku, ale při tom neplní plán přepravy. A to se všemi ekonomickými důsledky! Tato podivná logika je ve zřejmém rozporu s celospolečenskými zájmy. Po mnoho let přece požadujeme snížit neúměrně vysokou přepravní náročnost našeho hospodářství, a když se objeví »první vlašťovky«, tak se ze železničářů stanou »neplniči« plánu. Samozřejmě že snižování přepravní náročnosti má význam jen tehdy, bude-li trvalé, a když bude zajištěna rytmická naklád-

ka i vykládka. Požadavky na přizpůsobování železnice libovolným nárokům přepraviců včetně pověstného »šturmování« na konci roku jsou nepřijatelné. Smyslem rozumné dopravní politiky musí být uspokojit oprávněné nároky přepraviců, zabezpečit plynulý chod národního hospodářství, ale cílevědomě omezovat přepravu, která je v rozporu s celospolečenskými zájmy, je tedy ekonomicky neefektivní. Stručně řečeno: snižování přepravní náročnosti a zvyšování podílu železnice a vodní dopravy na celkových dopravních výkonech je trvalým úkolem. A těmto požadavkům musí ovšem sloužit i plánovací metodika včetně ekonomických nástrojů.

Do zcela jiné kategorie však patří takové »škraloupy«, jako je zpomalený oběh vozů, hospodaření se zahraničními vagóny, rostoucí počet zpožděných vlaků — to už si musíte připsat na vlastní konto a nést za to odpovědnost.

Je dobře, že vaše oprávněná hrdost na celkově dobré výsledky celoročního úsilí železničářů nemá ani ve sváteční den nádech sebeuspokojení. Jak je vidět, jde i u vás — jako v celém národním hospodářství — především o kvalitu veškeré práce a o výraznější zvyšování ekonomické efektivity. Konkrétní příklady některých úseků — velké rozdíly mezi předními a zaostávajícími — dokazují, že jste zdaleka nevyužili existujících možností.

Nelze než souhlasit s tím, že tak jako v ostatních odvětvích je i budoucnost železnice závislá především na technickém pokroku. To je výzva pro všechny řídicí pracovníky, pro vlastní i dodavatelskou výzkumnou a vývojovou základnu, pro učitele i studenty Vysoké školy dopravy a spojů i pro početné zlepšovatele. A nemálo tu záležitostí na stranických, odborových a mládežnických organizacích, na jejich schopnostech podněcovat iniciativu potřebným směrem, překonávat vznikající překážky, razit cestu všemu pokrokovému. Stejně důležité však je neustále zkoumat, zda organiza-

ce práce a způsoby řízení nezaostávají za novou technikou, zda přispívají k jejímu plnému využití. Žel, i na železnici se setkáváme s projevy zkostnatělého myšlení, s neochotou opouštět tak řečeno »osvědčené« metody řízení, se sklony k nadměrnému administrování, s nej-různějšími podobami formalismu.

Klíč k zásadnímu pokroku je v důsledném uskutečňování schválené koncepce rozvoje dopravní soustavy včetně její páteře, kterou je a bude železniční doprava. Všechny oprávněné požadavky na příštích patnáct let sice zatím nebylo možné pokrýt, ale i tak představují společenské zdroje věnované na investiční a technický rozvoj obrovské částky. Tím více záleží na jejich rozumném rozdělení a cílevědomém využití. Znamená to zbytečně investice netříštit, ale soustřeďovat je tam, kde přinesou co nejdříve prokazatelný provozní i ekonomický efekt; uskutečňovat jednotlivé akce rychleji než dosud, dbát na jejich kvalitu, aby jejich využití nezaostávalo za projektovanými parametry. Uznáte zajisté, že společnost má právo žádat i od vás, abyste, zejména v koncepčních záležitostech, mysleli a jednali jako svědomití hospodáři.

Koncepčně je však nutné postupovat nejen v investiční činnosti, ale i v řešení některých dlouhodobých problémů, jež vznikly či vznikají z různorodých objektivních i subjektivních příčin. Mám tu například na mysli lidi, pracovníky, jejichž chronický nedostatek sužuje právě nejdůležitější obory železniční dopravy. Myslím, že bychom měli více než dosud sázet na vlastní dorost, na takovou kvalitní výchovu mladých lidí, aby po získání kvalifikace železnici neopouštěli, aby opět vyrostly generace hrdé na železničářské povolání. K tomu je ovšem nutné vytvářet i podmínky, které by alespoň částečně zmírnily obtíže vyplývající z některých specifík vaší činnosti. Práce pod širým nebem ve všech ročních obdobích, turnusová služba, tedy noční i sváteční provoz, atd. jsou nezbytností, ale snáze se zvládají při pravidelnosti provozu, při zajištění dů-

stojných podmínek pro stravování a ubytování, pro zdravotní péči a rekreaci. A je-li všestranný pořádek zásadním předpokladem pro stabilizaci pracovníků, pak je jeho významnou částí i pořádek v odměňování. Prosazování zásad socialistické mzdové politiky, spravedlivé oceňování množství, kvality a společenské důležitosti vykonané práce nemůžeme přece pokládat za takzvaně nepopulární opatření.

Pořádek v organizaci práce, spolehlivost v provozu, pořádek v odměňování a všestranná péče o lidi podmiňují zřejmě i úspěch úsilí o upevnění kázně. Jen takový komplexní přístup k tomuto problému změní zásadně společenské ovzduší, získá pro podporu kázně v každém kolektivu většinu pracujících a umožní využití všech morálních i zákonných prostředků proti neukázněným jedincům. To je asi také nejjistější cesta ke snížení neúměrně vysoké nehodovosti, jejích lidských obětí, jejích provozních a ekonomických důsledků.

Na každém větším či menším shromáždění železničářů se už jaksí »tradičně« přetřásá oprávněná kritika úrovně osobní dopravy. Žel, slova zůstávají slovy, všechna dosavadní opatření se míjejí účinkem. Situace se nezlepšuje ani pokud jde o dodržování grafikonu, ani v poskytovaných službách, ani v kultuře cestování. Široká veřejnost ovšem — a je nutné říci, že právem — posuzuje práci železničářů především podle vlastních zkušeností, které nejsou vždy nejlepší. Jsem dalek toho, abych zlehčoval objektivní potíže, jakými jsou hustota dopravy, početné pomalé jízdy, nedostatečná obnova vozového parku, chybějící soupravy pro příměstskou dopravu i vandalismus některých cestujících. To všechno existuje, ale někteří vedoucí pracovníci už si z toho vytvořili jakýsi ochranný štít, za který se potom schová i jejich neschopnost, nedůslednost nebo prostě neochota řešit to, co je zvládnutelné. Jistě, i tady je žádoucí obrat podmíněn koncepčním řešením, počínaje modernizací vozového parku přes mechanizaci čištění a opravy svršků až po stanovení pořadí

důležitosti osobní dopravy od zaměstnaneckých vlaků až po dálkové rychlíky. Ale teď i v budoucnu je možné mnohé z nedostatků překonat zvýšením osobní odpovědnosti: od důslednější kontroly stavu souprav ve výchozích stanicích přes slušné chování vůči cestujícím až po pružnější dispečerské řízení osobní dopravy. Konečně příklady některých vzorných souprav i stanic dokazují, co všechno se dá udělat — jde jen o to, aby to nebyly »bílé vrány«. (A jen tak mimochodem: není náhodou nevhodné chování části cestujících v přímé závislosti na množství prodaného alkoholu v zařízeních podniku Jídelní a lůžkové vozy ČSD?)

Je samozřejmé, že vždy — zvláště pak v období příprav na XVII. sjezd — mají velkou odpovědnost za plnění nejdůležitějších úkolů železniční dopravy orgány a organizace KSČ, všichni komunisté bez ohledu na služební postavení a stranické funkce. Strana od nich žádá, aby byli průkopníci uskutečňování její politiky; spolupracovníci v nich hledají vzor pracovní obětavosti, příklad neúnavného novátorství, houževnatosti a osobní statečnosti v zápase proti všemu, co je v rozporu se zájmy socialismu. V plné míře to platí i pro stranické organizace na ministerstvu dopravy, na Správách drah a ve vedení jednotlivých podniků — ony musí být motorem tvůrčího myšlení a nesmiřitelným protivníkem pracovní lhostejnosti a rutinérství, zejména v řídicích funkcích.

Železnice je s ostatními odvětvími těsně spjata nejen poskytovanými službami, ale i značnou závislostí na dodávkách pro své investice, údržbu a opravy. Není to jen resortní, ale i celospolečenský zájem, když požadujeme, aby její potřeby byly kryty nejen v množství, ale také ve vysoké kvalitě a na odpovídající technické úrovni. Jde tu především o dodavatele traťových a posunovacích lokomotiv, nákladních vagónů, souprav pro osobní dopravu, spojovací a zabezpečovací techniky i náhradních dílů. Myslím, že máme právo říci, že za plynulou funkci celého dopravního systému včetně že-

leznice — tedy i za mnohé současné nedostatky — mají všichni dodavatelé svůj díl odpovědnosti.

Čtyřicet let našeho mírového života přesvědčivě potvrzuje správnost zahraničněpolitické orientace Československa. Spojenectví a všestranná spolupráce se Sovětským svazem — naším osvoboditelem — byly pro bezpečnost naší země, pro její mezinárodní autoritu a socialistický rozvoj tou nejšťastnější volbou. Vyniká to zejména při růstu napětí a zhoršování mezinárodní situace, jako je tomu v současném období, kdy nejagresivnější imperialistické kruhy nebezpečně ohrožují samu existenci lidstva. Mimořádná odpovědnost padá na USA, které svým programem »hvězdných válek« zahajují nové kolo závodů ve zbrojení a zvyšují nebezpečí vzniku jaderné války. Je to přinejmenším podivná kulisa pro jednání sovětské a americké delegace v Ženevě a pro přípravu listopadového setkání nejvyšších představitelů obou zemí.

Svémi nesčetnými iniciativami a konkrétními činy ukazuje Sovětský svaz cestu ke zmírnění napětí, k mírovému soužití států s rozdílným společenským zřízením a nakonec k úplnému odzbrojení a k trvalému míru. Houževnaté mírové politice, hospodářské a obranné síle prvního socialistického státu vděčí svět za to, že se imperialistickým »jestřábům« dosud nepodařilo rozpoutat novou světovou válku. Tak jako po celou dobu své existence je Sovětský svaz i nyní majákem pro všechno pokrokové a mírumilovné lidstvo. A na této straně barikády, na straně pokroku a míru, stojí neochvějně i náš lid — socialistické Československo bude i nadále upevňovat jednotu zemí socialistického společenství, bude přispívat ke spolupráci všech pokrokových sil, bude aktivně podporovat zahraničněpolitický kurs Sovětského svazu. Činíme tak s hlubokým přesvědčením, že i v mezinárodních vztazích zvítězí zdravý rozum, že v atomovém věku nemá lidstvo jinou volbu, než žít v míru.

Jménem ústředního výboru Komunistické strany Čes-

koslovenska, Národní fronty a federální vlády vám — a vašim prostřednictvím všem železničářům — blahopřejeme k letošnímu Dni železničářů. Jsem rád, že vám mohu vyřídít i osobní pozdravy soudruha Gustáva Husáka. Děkujeme všem, kteří se poctivou prací zasloužili o dobré výsledky železniční dopravy v uplynulém roce. Jsme přesvědčeni, že se naše společnost může na příslušníky »modré armády« spolehnout — železničáři jistě vynaloží všechnu um a síly, aby mohli XVII. sjezd KSČ pozdravit novými pracovními úspěchy.

Rudé právo 30. září 1985

Z PROJEVU NA SETKÁNÍ
ČESKOSLOVENSKÝCH ŽEN
S PŘEDSTAVITELI STRANY A VLÁDY
U PŘÍLEŽITOSTI
MEZINÁRODNÍHO DNE ŽEN

NA PRAŽSKÉM HRADĚ
6. BŘEZNA 1986

Vážené a milé soudružky,
vážení hosté!

Jménem ústředního výboru Komunistické strany Československa a ústředního výboru Národní fronty, jménem federální vlády i za všechny přítomné představitele veřejného života vám — i ženám v celé naší vlasti — upřímně blahopřeji k letošnímu Mezinárodnímu dni žen. Ctíme bojové tradice, chráníme a rozvíjíme revoluční obsah tohoto slavného svátku pokrokových žen celého světa. Vzpomínáme s úctou — zvláště v souvislosti s 65. výročím vzniku KSČ — na naše matky, na ty generace žen, které po boku mužů statečně bojovaly za svržení kapitalistického vykořisťování. Vzpomínáme na desetitisíce žen, které se navždy zapsaly do dějin národně osvobozenického zápasu s fašismem. Politickou aktivitou a příkladnou pracovní obětavostí se ženy významně podílely a podílejí na budování nové společnosti. Ocenění za záslužnou uvědomovací a politickoorganizační činnost patří i vaší společenské organizaci — Československému svazu žen.

Víme, že internacionalistické tradice Mezinárodního dne žen jsou pro československé ženy příležitostí vyjádřit své nezlomné přátelství soudružkám v Sovětském svazu a v zemích socialistického společenství; naše ženy jdou v jednom šiku se ženami, které v kapita-

listických státech zápasí za sociální spravedlnost, za společenský pokrok a za mír; československé ženy jsou a vždy budou solidární se ženami, které v rozvojových zemích bojují za politickou, národní a ekonomickou nezávislost, za práci pro své muže a za chléb pro své hladovějící děti. V Latinské Americe, na Blízkém a Středním východě, v jihovýchodní Asii i v Africe — všude, kde společně se svými muži a syny vzdorují imperialistickým nájezdům — se mohou ženy spolehnout na přátelství a podporu svých československých družek.

Tep života naší země v této době je určován vrcholícími přípravami na XVII. sjezd Komunistické strany Československa. Průběh a výsledky výročních členských schůzí základních organizací, okresních a krajských konferencí dokazují, že vedoucí politická síla naší země — Komunistická strana Československa — jde k svému sjezdu ideově, politicky a organizačně jednotná, že dále zvyšuje svou akceschopnost. Přípravy na sjezd nejsou pouze vnitrostranickou záležitostí. Vzbudily zájem široké veřejnosti, podílejí se na nich společenské organizace i ostatní politické strany — celá Národní fronta. I to je jeden z důkazů vnitrostranické demokracie a současně hluboké demokratičnosti naší společnosti, svědčí to o těsném spojení KSČ s lidem. V duchu závěrů 15. zasedání ústředního výboru bilancujeme výsledky uskutečňování generální linie výstavby rozvinuté socialistické společnosti; jsme právem hrdí na dosažené úspěchy, které jsou ovocem umu a pracovitosti československého lidu, ale nastavujeme kritické zrcadlo i našim nedostatkům a chybám, díváme se na život realisticky a nazýváme klady i záporny pravými jmény.

Dosažené úspěchy i odhalení slabin a jejich příčin tvoří solidní základ pro stanovení úkolů celé naší společnosti v dalším období. Vedení Komunistické strany Československa a socialistického státu si velmi váží zájmu a podpory, kterých se dostalo návrhu Hlavních

směrů hospodářského a sociálního rozvoje na období osmé pětiletky s výhledem do roku 2000. Diskusí na pracovištích, ve sdělovacích prostředcích, ve společenských organizacích a v nekomunistických stranách i v zastupitelských sborech se ve velké míře zúčastnily i ženy. Je to do určité míry zákonité. Ženy přece intenzivně myslí na budoucnost svých dětí a vnoučat a spojují ji s budoucností své země, s jejím postavením ve světě a se zachováním míru. Proto ženy tak spontánně podporují požadavky na rychlejší rozvoj hospodářství, na jeho intenzifikaci využitím výsledků vědeckotechnického rozvoje a rychlejším postupem ekonomické spolupráce socialistických států, ale i lepším hospodařením s materiálními a energetickými zdroji, zvýšením pracovní kázně a pořádku, dokonalejším řízením a lepší organizací práce. Děkujeme vám i za stanovisko, které k Hlavním směrům hospodářského a sociálního rozvoje na období osmé pětiletky s výhledem do roku 2000 oficiálně vyjádřily orgány Československého svazu žen.

Snad je na místě připomenout i při této slavnostní příležitosti, že schválení sjezdových dokumentů bude jen prvním krokem, že se nelze omezovat na plané sliby a souhlasný potlesk. Jsem přesvědčen, že československé ženy pochopí vážnost současných úkolů; že tak jako dosud i nyní a v budoucnu dají pro uskutečňování nových myšlenek svá srdce, svůj um i ruce; že se budou významně podílet na překonávání všeho, co nám překáží. Vždyť na tempu a kvalitě národohospodářského rozvoje závisí i uskutečnění všech sociálních záměrů, vývoj osobní i společenské spotřeby, růst životní úrovně lidu. Že ženy tyto souvislosti chápou, dokazuje i jejich vysoký podíl v socialistické soutěži na počest XVII. sjezdu a 65. výročí vzniku Komunistické strany Československa. I za to, stejně jako za spoluúčast na zvládnutí úkolů prvního roku osmé pětiletky, děkujeme všem ženám, které si to za svou pracovní obětavost zaslouží.

Jedním z důkazů skutečné rovnoprávnosti je stále rostoucí počet žen v řídicích, politických a veřejných funkcích — je jich dnes dvakrát více než před deseti lety. Končící volební období je vhodnou příležitostí poděkovat poslankyním národních výborů všech stupňů, obou národních rad i Federálního shromáždění za zápal, s jakým vykonávají své funkce; za to, že bez rozdílu politické příslušnosti svorně uskutečňují politiku Komunistické strany Československa a Národní fronty a přispívají k upevňování morálně politické jednoty lidu. Jsme přesvědčeni, že to voliči náležitě ocení a že ve všeobecných volbách poctí svou důvěrou ještě větší počet žen.

Mimořádnou úctu vyjadřujeme ženám za to, že jsou dárkyněmi života a vychovatelkami nových pokolení. Zkušenosti ukazují, že bude nezbytné usilovat o zvýšení úlohy rodiny ve výchově dětí, spojit do jednoho řečiště působení rodiny, školy, mládežnické organizace a ostatních společenských organizací. Všem nám musí záležet na tom, aby naše mládež byla všestranně vzdělaná, aby zvládla novou techniku, ale aby rostlo i její socialistické uvědomění, její láska k vlasti, její oddanost našemu spolenectví se Sovětským svazem, její odhodlání bránit mír. Pro úspěšnější zvládnání mateřského a výchovného poslání, pro jeho soulad s pracovními povinnostmi a veřejnou angažovaností žen musíme vytvářet stále příznivější podmínky. Řadu nedostatků ve službách, v obchodě a ve veřejné dopravě zvládneme jistě rychleji za aktivní účasti samotných žen. Vždyť ženy jsou nejen uživatelkami, ale převážně i pracovníci těchto odvětví. Zejména od národních výborů však žádáme, aby tyto úkoly považovaly za jedny z nejdůležitějších, aby spokojenost občanů — a zejména žen — byla rozhodujícím měřítkem jejich práce.

Všechnen náš lid upřímně blahopřeje sovětským komunistům a všem občanům velké bratrské země Sovětů k průběhu a výsledkům XXVII. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu. Leninský duch — zásadovost

v oceňování úspěchů i v rozvíjení kritiky, smělé, ale reálné úkoly ve vnitřní i zahraniční politice — to vše je inspirací i pro naše myšlení a jednání. To vše nás i všechno pokrokové lidstvo naplňuje novými nadějemi, upevňuje to naše hluboké přesvědčení o tom, že budoucnost patří socialismu a míru. Komunistická strana Sovětského svazu znovu potvrdila, že je důstojnou dědičkou Velkého října, že věrně střeží a rozvíjí jeho odkaz, že je majákem všeho pokrokového lidstva. Podporovat politiku Komunistické strany Sovětského svazu pro nás znamená sloužit zájmům své země a jejího lidu, zájmům všeho lidstva.

Na závěr mi dovoluje popřát všem československým ženám a jejich blízkým další pracovní úspěchy, dobré zdraví a osobní štěstí.

Rudé právo 7. března 1966

ROZHOVOR
POSKYTNUTÝ ZPRAVODAJI ČTK
PŘED VOLBAMI
DO ZASTUPITELSKÝCH SBORŮ
VŠECH STUPŇŮ

V PRAZE
5. KVĚTNA 1986

OTÁZKA: Soudruhu předsedo, čtvrté volební období Federálního shromáždění ČSSR se chýlí ke konci. Jak v něm náš nejvyšší zastupitelský sbor obstál?

ODPOVĚĎ: Z konkrétních výsledků lze usoudit, že Federální shromáždění jako celek, obě sněmovny, jednotlivé výbory i poslanci se vyrovnali s hlavními úkoly, které vyplývaly ze závěrů XVI. sjezdu KSČ. Praktické výsledky činnosti nejvyššího zastupitelského sboru ČSSR ovlivňovaly všechny základní sféry života naší společnosti, všech jejích vrstev a každého jednotlivce. Rozhodující ovšem bylo, že jsme pro svou práci měli příznivé podmínky — v závěrech sjezdu, v dobré vnitropolitické situaci i ve zkušenostech z předcházejícího období.

OTÁZKA: Z ústavních funkcí Federálního shromáždění je zdůrazňována především zákonodárná činnost. Jak byla v uplynulých letech uplatňována?

ODPOVĚĎ: Usilovali jsme především o zdokonalení socialistického právního řádu. Projednali jsme a schválili 43 zákonů, které si vyžádal rozvoj naší společnosti — byly to například významné novely občanského zákoníku, zákona o rodině, občanského soudního řádu,

novely hospodářského zákoníku a zákony o hospodářské arbitráži, školský zákon a další. Poslanci přitom organizovali ve výborech průzkumy, při nichž si ověřovali účelnost nových zákonů a jejich důsledky v praxi. Mimořádnou pozornost věnovali i úrovni a množství prováděcích předpisů — potvrzuje se, že je to zřejmě jedno z nejslabších míst našeho právního řádu.

Zdaleka však nemůžeme být se zákonodárnou činností zcela spokojeni. Cílevědomě musíme usilovat o dlouhodobější plánování legislativních prací, aby poslanci měli možnost všestrannějšího posouzení navrhovaných zákonů, aby je mohli konzultovat s experty, s představiteli národních výborů a ověřovat si jejich ohlas mezi voliči. Také úsilí o stále širší účast pracujících, orgánů a organizací Národní fronty na tvorbě, posuzování, ale i dodržování zákonů zůstává prvořadým úkolem i pro další volební období. Bude nezbytné posoudit u společensky nejdůležitějších zákonů pořádání všelidových diskusí. A kromě jiného by právo zákonodárné iniciativy měli v mnohem širší míře využívat sami poslanci, ať už jednotlivě, ve skupinách či v celých výborech.

OTÁZKA: Federálnímu shromáždění uložil XVI. sjezd KSČ mimo jiné také více přispívat ke společenské kontrole státní hospodářské a sociální politiky...

ODPOVĚĎ: Každoročně jsme kontrolovali, jak vláda ČSSR plní své programové prohlášení. Pravidelně jsme projednávali zákony o státním rozpočtu a státní závěrečné účty československé federace. Základním smyslem těchto jednání bylo poskytnout vládě plnou podporu při realizaci hospodářské a sociální politiky KSČ. Současně však šlo o to, abychom uplatňovali zkušenosti, které poslanci získali na svých pracovištích, ve volebních obvodech i ve výborech. Dokladem toho, jak mimořádný význam Federální shromáždění přikládá ekonomické problematice, byly i samostatné schůze sněmoven věnované vždy konkrétním oblastem národ-

ního hospodářství. Těmte schůzím pokaždé předcházela mimořádně náročná, dlouhodobá příprava poslanců, především formou individuálních i skupinových průzkumů. Poznatky z nich byly základním materiálem pro zevrubné posouzení příslušného problému ve sněmovně, ale současně pomáhaly i navštíveným územním orgánům a podnikům. Řada zjištěných nedostatků byla odstraněna už v průběhu průzkumů. Dá se tedy říci, že váha a význam kontrolní činnosti Federálního shromáždění, zejména ve vztahu k výkonným státním a hospodářským orgánům, vzrostly.

OTÁZKA: Kvalitu zastupitelského sboru, úroveň jeho práce vlastně určují poslanci. Jak lze z tohoto hlediska hodnotit činnost poslanců Federálního shromáždění?

ODPOVĚĎ: Můžeme ji v souhrnu hodnotit kladně. Naši poslanci vykonali záslužnou práci při získávání občanů pro uvědomělé a iniciativní plnění závěrů XVI. sjezdu KSČ i usnesení jednotlivých zasedání ústředního výboru KSČ. Většinou měli velmi dobré a živé kontakty se svými voliči, spolupracovali s národními výbory a organizacemi Národní fronty v místech. Ve spolupráci se státními a hospodářskými orgány řešili přípomínky a náměty svých voličů, přispívali k usměrňování rozvoje pracovních i životních podmínek občanů ve volebních obvodech v souladu s celospolečenskými zájmy a možnostmi. Podněty svých voličů systematicky uplatňovali při jednání výborů sněmoven i dalších orgánů Federálního shromáždění. Při veškeré skromnosti a nezbytném zvyšování náročnosti lze říci, že poslanci nejvyššího zastupitelského sboru byli důstojnými představiteli svých voličů.

OTÁZKA: Práci Federálního shromáždění a jeho poslanců ocenil také XVII. sjezd KSČ. Po volbách však budou před novým zákonodárným orgánem federace stát další náročné úkoly...

ODPOVĚD: Smělé perspektivy hospodářského a sociálního rozvoje naší společnosti vytyčené XVII. sjezdem KSČ a z toho vyplývající další možnosti prohlubování socialistické demokracie budou vyžadovat odpovědný, aktivní přístup Federálního shromáždění a jeho poslanců. Jsem přesvědčen, že nové Federální shromáždění a jeho poslanci naváží na dobré výsledky tohoto volebního období a nebudou litovat sil, aby jejich podíl na uskutečňování závěrů sjezdu, na realizaci politiky KSČ a Národní fronty byl co největší.

Rudé právo 6. května 1986

JEDNOTNI VE VOLBÁCH I V PRAXI

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V ČASOPISE TRIBUNA
KVĚTEN 1986

Čas, který nás dělí od otevření volebních místností, už počítáme jen na hodiny. Příprava, průběh a výsledky XVII. sjezdu KSČ, jeho ohlas v široké veřejnosti, odezva celé Národní fronty, všech politických stran, společenských i zájmových organizací, a zejména kvalitativně nové rysy pracovní i politické aktivity stejně jako průběh předvolebních schůzí — to vše v nás posiluje přesvědčení, že volby budou důstojnou manifestací morálně politické jednoty československého lidu, jeho uvědomělého vlastenectví, jeho oddanosti zásadám socialistického internacionalismu. Účastí na volbách a odevzdáním hlasů kandidátům Národní fronty prokážeme, že volební akt chápeme jako významnou součást socialistické demokracie, jako nezadatelné právo a čestnou povinnost svobodných občanů svobodné země.

Kdo by chtěl zpochybňovat demokratičnost našich voleb?! Rádoby »argumenty« o tom, že demokracie je podmíněna množstvím politických stran a existencí legální opozice, jsou v příkrém rozporu se zkušenostmi pracujících v kapitalistických státech. Je snad málo konkrétních důkazů o tom, že rozhodující je politická moc a její třídní charakter? Zásadní problémy života pracujících v kapitalistických zemích přetrvávají a narůstají bez ohledu na střídání politických stran u vládních vesel. Na předvolební sliby se tam nejen nenápad-

ně »zapomíná«, ale často se bez ostychu jedná zcela protichůdně k tomu, co jednotlivým stranám pomohlo vyhrát volby. Je příznačné, že když buržoazní parlament začne být »neposlušný«, předseda vlády jej prostě rozpustí, zbaví jej možnosti dělat výkonné moci potíže. A hra na demokracii pokračuje novými volbami, aniž by byla politická moc buržoazie ohrožena. A když dají voliči masovou neúčastí na volbách najevo svou nechuf podílet se na těchto manýrách, nikoho nezajímá, co si myslí. Pak tedy může být prezident největší imperialistické mocnosti zvolen třetinou nebo dokonce jen čtvrtinou hlasů všech oprávněných voličů!

Demokratický charakter socialistické společnosti je určen právě tím, že všechna moc patří pracujícímu lidu. Zásadní změna výrobních vztahů, lidové vlastnictví rozhodujících výrobních prostředků, neexistence vykořisťování člověka člověkem, právní rovnost všech občanů, rovnoprávnost národů a národností — to jsou atributy dokazující, že předchozí tvrzení není pouhou deklarací. Tomu odpovídá i demokratičnost našeho volebního systému a skutečná lidovost našich zastupitelských sborů. Vždyť volby u nás nejsou doménou profesionálního aparátu, občané je sami připravují, sami organizují i volební akt, kontrolují dodržování zákonnosti voleb a sami sčítají jejich výsledky. Kandidáti nefinancují svou volební kampaň nákladnými částkami, nejsou tedy ani nikomu za finanční dary na »volební fond« zavázáni, mohou být v tom nejlepším slova smyslu skutečnými služebníky svého lidu. A složení národních výborů i zákonodárných sborů je v souladu se strukturou společnosti — nevolíme do poslaneckých lavic nějaké anonymní osobnosti, ale naše spoluobčany, spolupracovníky a sousedy: dělníky, zemědělce, techniky, vědce, učitele, lékaře atd. A pro nikoho z nich není poslanecká funkce profesí; nadále zůstávají s námi a mezi námi, vykonávají svá občanská povolání, žijí starostmi i radostmi svých voličů. Jen práce a odpovědnosti mají více!

Lidovost zastupitelských sborů ovšem není dána jen jejich složením, ale především a hlavně obsahem a metodami jejich činnosti. Svým podílem na uskutečňování politiky KSČ a Národní fronty, kontrolou výkonných orgánů a stupňováním náročnosti na jejich práci, uspokojováním potřeb občanů, racionálním řešením problémů hospodářského, sociálního a duchovního života společnosti, vytvářením podmínek pro zvyšování účasti občanů na řízení veřejných záležitostí — tedy zdokonalováním socialistické samosprávy lidu — dělají vpravdě lidovou politiku. Tím ovšem nemá být řečeno, že zastupitelské sbory jsou jedinými nástroji socialistické demokracie, ta je mnohem širší a všestrannější. Zahrnuje vše, co jsme si zvykli nazývat politickým systémem socialismu, tedy vedoucí úlohu KSČ, rozvětvenou strukturu Národní fronty a v ní sdružených politických stran, společenských a zájmových organizací atd. Vývoj bude nutně charakterizován zdokonalováním zastupitelské demokracie, ale i postupným rozšiřováním demokracie přímé.

Zúčastníme se voleb a budeme hlasovat pro kandidáty Národní fronty, protože jsme si je sami vybrali podle kritérií, která jsou v souladu s jejich odpovědností a s velikostí současných úkolů. Seznámili jsme se s kandidáty na předvolebních schůzích, měli jsme možnost demokraticky se vyjádřit k jejich výběru — jsou to tedy naši kandidáti. Právě proto nejsou naše práva a naše spoluodpovědnost omezeny jen na volební akt. Účast občanů na řízení, na rozhodování a také na uskutečňování přijatých rozhodnutí má mít trvalý charakter. I to je jedna z příznačných črt socialistické demokracie. Nikdo z nás nemá právo říci si: »Dal jsem ti hlas, jsi naším poslancem, tak ukaž, co umíš!« Kritizovat vždy a všechno, nepřiložit ruku k dílu, ale jen »čekat za bukem«, to není ani demokratické, nemá to nic společného s potřebou a prospěšností adresné kritiky — je to, otevřeně řečeno, oportunismus v praxi.

Je snad jasné, že tu není řeč o nějakých osobních

sympatiích k jednotlivým poslancům. Vztah k poslancům a jejich podpora mohou být chápány jen jako vztah k volebním programům Národní fronty, vyjádřený podílem každého občana na jejich plnění. I s těmito programy jsme se v předvolební kampani seznámili (nebo měli seznámit), vyjádřili jsme k nim své připomínky, souhlasili jsme s nimi. Zastupitelské sbory a jejich poslanci mají tedy morální právo žádat voliče o aktivní pomoc v uskutečňování schválených programů, tím spíše, že jsou v nich zpravidla obsaženy nejnaléhavější potřeby příslušného místa nebo územní oblasti, slouží k uspokojení požadavků voličů. Koneckonců je, myslím si, z nastíněných vývojových procesů více než zřejmé, že přišel čas nečekat na řešení každého problému z centrálních finančních a kapacitních zdrojů, ale mnohem výrazněji využívat místní iniciativu a obětavost. Vždyť i v minulém období se nejednou ukázalo, jak mnoho záleží na umném využití vlastních sil, jak rozdílných výsledků se stejnými prostředky dosáhli v jednotlivých místech, okresech a krajích (a jak nejednou zůstaly značné prostředky nevyužity jen pro neschopnost příslušných orgánů či funkcionářů).

Spoluodpovědnost voličů za uskutečňování politiky KSČ a Národní fronty v práci jednotlivých zastupitelských sborů si ovšem nelze vykládat jako nějaké »zmírňování« nároků vůči jednotlivým orgánům a poslancům! Právě naopak! V úkolech jde do tuhého, doba už je taková, že nás všechny dokonale prověří, že umožní vyniknout našim schopnostem, ale nelítostně odhalí všechny naše nedostatky a chyby. S duchem a konkrétními závěry XXVII. sjezdu sovětských komunistů a XVII. sjezdu KSČ nelze souhlasit jen obecně — platí pro každého z nás, musí se projevit i v práci každého zastupitelského sboru a také každého poslance! Pro pasivitu třeba jen částí poslanců, pro přešlapování na místě v řešení daných úkolů nemůže platit žádná omluva. Poslanci, kteří by »vysvětlovali« neúspěchy v plnění volebních programů nezájmem a nedo-

statečnou podporou voličů, by sami sebe usvědčovali z neschopnosti získávat a organizovat lidi. Občané v jednotlivých místech nejsou »horší« nebo »lepší«, uvědomělejší či zaostalejší — lepší nebo horší jsou jen příslušné zastupitelské sbory a jejich poslanci.

Souhlasem s kandidaturou na poslance převzal každý z nás velkou odpovědnost. Musí počítat s tím, že po zvolení bude zcela samozřejmě vystaven veřejné kontrole; lidé určitě využijí svého práva posuzovat jeho obětavost ve výkonu funkce, jeho schopnost být ve styku s voliči, ale i výsledky jeho práce v povolání a jeho osobní život. Poslanec je veřejný činitel; ať komunista, bezpartijní či příslušník jiné politické strany, vždy budou lidé podle jeho slov a činů posuzovat politiku KSČ a Národní fronty, celý socialistický politický systém! Socialistický poslanec musí vždy dostát danému slovu; nemůže-li nějaký slib splnit, musí o tom s lidmi zcela otevřeně a bez vytáček hovořit. Lidé dokáží pochopit i to, že se vždy všechno nedaří podle původních představ, nikdy by nám však neodpustili lež a licoměrnost. Poslanec, který by se chtěl vyhnout kritice a získávat popularitu podbízením a svalováním odpovědnosti na jiné, prokáže sobě i orgánu, jehož je členem, medvědí službu. Za žádnou cenu nesmíme nadřazovat místní zájmy (byť i nanejvýš odůvodněné) zájmům celospolečenským. Vždy a za všech okolností musíme vysvětlovat a obhajovat politiku KSČ a Národní fronty a s tím je logicky spojen požadavek nevyhýbat se střetu s nesprávnými či dokonce nepřátelskými názory. Důvěra voličů bude jistě pro každého poslance závazkem plnit svěřené úkoly co nejsvědomitěji, bude pro něho posilou i v nejsložitějších situacích.

Mimořádný význam letošních voleb vyplývá z charakteru současného období, z úkolů, které pro nás doma i v mezinárodní politice vyplývají ze závěrů XXVII. sjezdu KSSS a XVII. sjezdu KSČ. Jsou to úkoly jistě těžké, vyžadají si mnoho obětavé práce, ale naplníjí nás sebedůvěrou a optimismem, rýsují nám světlé per-

spektivy dalších vítězství v zápase za komunistický zít-
řek a za mír. Kdo z rozumných lidí by s takovým pro-
gramem mohl nesouhlasit, kdo by se mohl proti němu
postavit! Letošní volby tedy mohou být historickým
mezníkem v tom smyslu, že vytvoří v zastupitelských
sborech všech stupňů podmínky pro zvýšení jejich po-
dílu na uskutečňování politiky KSČ a Národní fronty,
tedy pro zdokonalování socialistické demokracie.

Tribuna, č. 20/1986

VÍCE DEMOKRACIE, VÍCE SOCIALISMU

ČLÁNEK UVEŘEJNĚNÝ V RUDEM PŘÁVU
7. KVĚTNA 1987

Demokracie — vláda lidu. Za tento cíl bojovali po staletí milióny lidí, nejlepší z nejpokrokovějších pro něj trpěli v žalářích a obětovali své životy. Pod prapory s hesly o demokracii se však napáchalo — a nejen v časech minulých — mnoho zla. Dějiny učí, že demokracie byla a je pro imperialisty zástěrkou třídního útlaku, sociálního vykořisťování, hospodářské a politické nadvlády, ale i nelítostných válečných výbojů. Už sedmdesát let je pro ně demokracie korouhví, pod níž se shromažďují všechny reakční síly k útokům proti Sovětskému svazu, proti socialismu, proti komunistickým stranám. Hesly o demokracii hýří představitelé, mluvčí a obhájci společnosti, v níž je vláda lidu nedostižným snem. Krásná slova zákonů a ústav zůstávají v kapitalistických státech pouhými deklamacemi, realitu života určuje kapitál a ti, kdo jím disponují . . .

Vláda lidu, sociální spravedlnost, vymýcení všech neduhů provázejících vykořisťování člověka člověkem byly motivem zrodu komunistických stran jako bojového politického předvoje dělnické třídy. Boj za uskutečnění těchto zásad — boj těžký a obětivý — roznítil plamen Velkého října a po jeho příkladu i socialistické revoluce v mnoha dalších zemích. Tam, kde byla diktatura buržoazie (tak často ověnčená gloriolou »politické demokracie«!) svržena a nastolena politická moc děl-

nické třídy, je demokracie nosným pilířem vytváření nové společnosti — socialismu.

Socialistická revoluce je historický proces (a to jak svým významem, tak i dobou svého průběhu). Jak dnes víme, je politicky naivní očekávat, že ze dne na den vznikne »ideální model« socialismu. Dělnická třída se učí vládnout, a to vždy za složitých okolností, způsobných a umocňovaných vnitřními i zahraničními nepřáteli; musí revoluční vymoženosti rozvíjet, ale současně i rozhodně bránit. Vážné překážky rozvoje společnosti vznikají ovšem i z omylů a chyb vládnoucích stran: z subjektivismu a voluntarismu, z neschopnosti reagovat včas a účinně na nazrávající problémy, z podceňování ekonomických zákonů — souhrnně řečeno, jde o důsledky nerespektování principů socialistické revoluce včetně podceňování revoluční teorie.

Při posuzování vývoje socialistické demokracie (jako vůbec v posuzování života každé společnosti) musíme používat třídní měřítko. Socialistická demokracie nemůže být zbavena svého třídního obsahu — ani vnitropoliticky, ani z hlediska zápasu mezi světem socialismu a imperialismu. V Československu to platilo v období přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou, respektování této zásady pomohlo komunistické straně k získávání většiny našich národů v rozhodujících dnech politického střetu s reakcí v únoru 1948. Chce snad někdo zpochybňovat demokratičnost takových aktů, jakým bylo postupné znárodnění výrobních prostředků?! (A přece je to v očích kapitalistů »nejhrubší projev zvůle«!) Byl snad Vítězný únor, svržení buržoazní diktatury a nastolení politické moci dělnické třídy v rozporu s vůlí lidu? Nesloužilo snad budování socialismu zájmům pracujících? Co by mělo být nedemokratického na skutečnosti, že se lid stal pánem své země, že se za čtyřicet let podařilo vybudovat silnou materiálně technickou základnu socialismu; že se lidu dostalo nebývalých sociálních jistot

včetně plné zaměstnanosti, bezplatné zdravotnické péče, přístupu ke vzdělání a kultuře; že byly úspěšně vyřešeny vztahy mezi národy a národnostmi; že u nás zcela vymizely hospodářsky a kulturně zaostalé oblasti? To všechno jsou plody politické moci dělnické třídy a jejích spojenců, to jsou výsledky politiky komunistické strany a Národní fronty.

V politice KSČ měla péče o zdokonalování politického systému, o rozvoj socialistické demokracie vždy velmi důležité místo (i když se v různých obdobích lišil akcent na její jednotlivé prvky). Vždy však šlo především o spojení KSČ jako vedoucí politické síly s dělnickou třídou, a této třídy jako hegemonu společnosti s družstevním rolnictvem (po jeho zformování jako třídy) a s ostatními pracujícími. Vždy šlo o účast pracujících na řízení — a to na všech jeho stupních až po řízení státu. Pravda ovšem je, že v některých obdobích docházelo v praxi k chybám a nedostatkům, že zkušenosti občanů byly — a často dosud jsou — v rozporu s těmito zásadami, že neodpovídají schválené politické linii. Socialistickému demokratismu překážely bariéry byrokratismu a jeho odnoží v nejrůznějších podobách. Nejedna funkcionář (ba i celé orgány, a zejména jejich aparáty) umrtvoval iniciativu snahou řídit život písemnými příkazy, administrováním, které není ničím jiným než podceňováním lidí, projevem nedůvěry v jejich moudrost a schopnosti, v jejich vlastenectví a socialistickou uvědomělost. Právě administrování, přemíra nejrůznějších pokynů, odtrženost od života je úrodnou půdou formalismu, vede k jakési přeorganizovanosti veřejné činnosti — mnozí jednotlivci pak jsou přetížení, »padají« pod tíhou funkcí, ale nejvíc času a energie odčerpává organizování »akcí pro akce« a sepisování zpráv o jejich průběhu. Zdánlivě všechno klapne, usnesení se »rozpracovávají«, papíry se jakoby navzájem »oplodňují«, ale všichni víme, že z toho je pramalý užitek. Protože se nerespektují specifika jednotlivých společenských a zájmových organizací, splývá jejich čin-

nost v jakési neutrální šedi a lidé ztrácejí zájem o veřejnou angažovanost. Jednou z nejdůležitějších příčin takového znevažování socialismu je nevyužívání sebekritiky a nejrůznější způsoby potlačování kritiky — této pohonné látky zdravého vývoje socialistické společnosti.

Socialismus zřejmě dospěl do stadia, v němž se podle jedné ze zásad materialistické dialektiky začíná kvantita měnit v kvalitu. Vytvořená materiálně technická základna, politická vyspělost a profesionální zdatnost lidí, náročnější měřítko na životní úroveň — a v neposlední řadě soutěž s kapitalismem — umožňují a vyžadují stanovit si pro současné a nejbližší období smělejší a kvalitativně vyšší cíle. Úlohu předvoje a příkladu pro socialistické státy převzala v duchu nejlepších tradic opět leninská Komunistická strana Sovětského svazu. Myšlenky jejího XXVII. sjezdu a lednového plenárního zasedání jejího ústředního výboru, jak to bylo znovu zdůrazněno na 5. zasedání ÚV KSČ, jsou i pro nás neocenitelnou inspirací, vybízejí nás k následování — samozřejmě že pro nás mohou být užitečné jediné při důsledném respektování konkrétních podmínek v naší zemi. Zákonitě jsme museli dospět k poznání, že se strategie urychlení, schválená XVII. sjezdem KSČ, nemůže striktně omezovat jen na ekonomický a sociální rozvoj, že bezpodmínečně musí zahrnovat všechny sféry života. A tak i zkušenosti s naším politickým systémem — dobré, ale i ty, v nichž vidíme zdroj mnoha problémů — umožňují, ba přikazují nastolit požadavek jeho výrazného zkvalitnění. Jinými slovy řečeno, jde o rozvoj socialistické demokracie, o její zdokonalování v tom smyslu, aby byla samozřejmou součástí našeho života, aby se stala účinnou zbraní proti všemu, co škodí socialismu, aby pomáhala řešit problémy, jež stojí před současníky i budoucími pokoleními.

Není snad v Československu tou nejdokonalejší základnou pro rozvoj demokratického práva Národní fronta? Všechny možnosti, které tato báze poskytuje, však

musí být využívány skutečně tvůrčím způsobem. Rečeno slovy Politické zprávy ústředního výboru KSČ XVII. sjezdu: »Jde o to, aby Národní fronta ještě účinněji přispívala k růstu tvořivé účasti lidí na socialistické výstavbě, na řízení a správě, k utváření socialistického způsobu života.«¹ Cílem práce orgánů Národní fronty a v ní sdružených organizací musí být podnítit zájem občanů o veřejný život, povzbuzovat jejich iniciativu. Je v zájmu socialismu vytvářet takové podmínky, aby každý poctivý a socialismu oddaný člověk »mohl do toho mluvit«, aby dal svůj rozum i ruce ve prospěch společného díla. To je zřejmě jediná cesta k vytvoření ovzduší, v němž bude ubývat těch, kdo zalézají do ulity maloměšťačtví (ať už má jakoukoli vnější podobu); je to pravděpodobně i způsob vykořenění zlozvyku omlouvat vlastní porušování zákonů a zásad socialistické morálky poukazováním (byť i někdy oprávněným!) na nemorální počínání jiných. Takové »očišťování« vlastního svědomí zákony neuznávají, nemůže být normou ani ve vztahu mezi lidmi, ani v poměru jednotlivce ke společnosti.

Úsilí o větší demokratizaci ovšem není jen povinností či dokonce »výsadou« zastupitelských sborů, nemůže být ohraničeno jen jejich činností. Na nás na všechny (na orgány, organizace i jednotlivce) neodbytně naléhá úkol znovu a znovu hledat způsoby, jak co neúčinněji využít širokou škálu společenských a zájmových organizací i politických stran sdružených v Národní frontě; jak dosáhnout toho, aby v nich pulsoval život lidí se všemi radostmi, ale i strastmi; jak dospět k tomu, aby se občané v těchto organizacích cítili dobře, aby v jejich činnosti nacházeli možnost uplatnění svých schopností a rozvinutí svých zájmů. K větší demokratizaci života bude, myslím si, nezbytné zbavit na všech stupních činnost orgánů Národní fronty deklarativního

¹ XVII. sjezd Komunistické strany Československa. Praha 24.března až 28. března 1986. Praha, Svoboda 1986, s. 32.

charakteru, nevnucovat jim jen roli jakéhosi »pozlátka« pro nejrůznější oficiality.

Dělnost orgánů Národní fronty patří mezi základní podmínky zvýšení dělnosti všech v ní sdružených organizací. Z usnesení XVII. sjezdu a z jednání 4. a 5. zasedání ÚV KSČ — i ze Zásad přestavby hospodářského mechanismu ČSSR — vyplývá požadavek, aby se orgány Národní fronty, ve větší míře než dosud, zabývaly věcnými problémy. Právem se předpokládá, že budou mít možnost (ba povinnost) vystupovat vůči výkonným státním a hospodářským orgánům s iniciativou na řešení záležitostí, které vyplývají ze zájmů a potřeb občanů a jsou přitom v souladu se zájmy a možnostmi společnosti. Na úrovni republik i federace bude prospěšné uzákonit pro příslušné orgány Národní fronty právo zákonodárné iniciativy.

Věcnost v činnosti orgánů Národní fronty by měla zákonitě podnítit i oživení práce v ní sdružených organizací, přispět k překonávání formalismu, který je hlavní příčinou nudy a nezájmu jejich členů. Je nejvyšší čas skoncovat s praxí, kdy často tytéž občany »obšťastňujeme« v různých organizacích stejnými, s prominutím, »politickými referáty«, kterými je, věru, ani tak nezapalujeme, jako spíše dopalujeme. Respektovat a v obsahu i metodách práce umně využívat specifické poslání každé organizace znamená živě reagovat na to, co se děje v jejich řadách i kolem nich, a nestrpět ani náznak povýšeneckého nezájmu o jakoukoli rozumnou iniciativu. Přímo politicky škodlivé (a u komunistů nepřijatelné) je podceňovat kteroukoli společenskou či zájmovou organizaci nebo pohrdavě znevažovat význam existence nekomunistických stran a zlehčovat obětavost jejich členů. Nejde ovšem jen o jakési všeobecné »uznávací« deklarace — vážnost a úcta k členům jednotlivých společenských a zájmových organizací i politických stran stejně jako k politicky neorganizovaným spoluobčanům se musí projevovat velmi konkrétně, vzájemnou důvěrou i mnohem velkorysejší ká-

drovou politikou. Pokusy jakkoli »deklarovat« bezpartijní a příslušníky nekomunistických stran jsou v rozporu se zájmy socialismu; podle Lenina je můžeme označit za projevy »komunistické nadutosti«, vrší mezi komunisty a ostatní občany bariéry odcizení, poškozují autoritu KSČ a věrohodnost její politiky.

Všechny zmíněné zásady se vztahují na bydliště občanů i na jejich pracoviště — platí pro správu obcí, okresů, krajů, republik a federace stejně jako na řízení podniků či na řešení problémů výrobních a sociálních, v životním a pracovním prostředí, v rozvíjení iniciativy jednotlivců i kolektivů atd. V mnoha směrech nejde o »vybourávání otevřených dveří«, je zbytečné objevovat objevené — mnohem prospěšnější je soustředit síly a využít čas na nápravu všeobecně známých nedostatků, odstranit všechno, co ve svých důsledcích snižuje předností socialismu. Vždyť například instituce výrobních porad otevřela pracujícím obrovské možnosti podílet se na řízení výroby, projevit se nejen jako vlastníci výrobních prostředků, ale především jako dobří hospodáři ve vlastním domě. Proč se tedy výrobní rady jaksi »rozplynuly« ve formalismu? Proč nenacházejí poctiví lidé vždy uspokojení v obsahu a formách socialistického soutěžení, které má být projevem uvědomělého vztahu k práci a k potřebám společnosti? Na tyto otázky mohou konkrétně odpovědět jen lidé na jednotlivých pracovištích — obecně však je možné říci, že někdy je vina v netečnosti hospodářského vedení, jindy v nedůslednosti funkcionářů Revolučního odborového hnutí (přičemž často je takovýto stav způsoben především nedostatkem bojovnosti komunistů při prosazování politiky své strany). Vždy však — a na to podle zkušeností můžeme vzít jed — najdeme mezi hrobaři iniciativy »snaživce«, kterým jde spíše o hlášení, o přehledné tabulky, o čárky a statistické údaje než o lidi a jejich názory . . .

Podobné záporné příklady o necitlivém vztahu k obětavosti lidí ovšem najdeme v každé společenské

a zájmové organizaci — a žel, nejednou i v organizacích KSČ. Vezměme si třeba občanské výbory. Kdo z nich vlastně udělal jakéhosi »poštáka« mezi občany a pracovníky příslušných národních výborů? Nehyne v bydlíštích iniciativa občanů na úbytě především proto, že si někteří funkcionáři a pracovníci národních výborů na stížnosti prostě zvykli, že se od problémů izolovali jakousi neprostupnou stěnou »hluchoty«? A kde máme záruku, že se situace zlepší, když někde místo občanských výborů vytvoříme sídlištní rady?

Mírou dokonalosti demokracie ovšem nemohou být jen slova, nemůže jít jen a jen o diskusi (té, jak známo, u nás není málo, i když ne vždy v pravý čas, na pravém místě a na náležité úrovni). Diskuse, tříbení názorů, byť i polemické hledání nejlepších východisek — to všechno je nezbytné, to všechno potřebujeme jako sůl. Ale koneckonců budou vrcholem demokracie vždy především tvůrčí činy, které povedou k oživení aktivity občanů; činy, které budou vydávat konkrétní plody moudrosti a zkušeností lidí; činy, které povedou ke sladování skupinových a celospolečenských zájmů. Cílem oživení činnosti celé Národní fronty, jejích orgánů a v ní sdružených organizací je: s rozmyslem, ale bez zbytečného přešlapování co nejvíce rozšířit přímou účast občanů na řízení, jinými slovy řečeno postupně přecházet k přímé demokracii, k socialistické samosprávě lidu.

Je však nesporné, že se ani zastupitelské a zákonodárné orgány nemohou k úkolům demokratizace socialistické společnosti chovat netečně, že se nemohou prohlásit za »nezúčastněné«. Nikdo je nemůže vylučovat z proudu celospolečenského úsilí o zdokonalování socialistické demokracie v duchu usnesení XVII. sjezdu KSČ, nikde se v této etapě nepředpokládá odumírání zastupitelské demokracie. Naopak — postavení zastupitelských orgánů a jejich autorita se musí posílit. Jejich poslání ovšem může vyniknout jedině zkvalitněním jejich činnosti, aby v okruhu své působnosti představova-

ly skutečnou vládu lidu, aby občanům sloužily v tom nejlepší slova smyslu, aby vyjadřovaly zájmy lidí, podněcovaly a organizovaly jejich iniciativu. Podíl zastupitelských orgánů na vytváření podmínek přechodu k přímé demokracii předurčí především schopnost soustavně zlepšovat obsah a metody jejich práce. Platí to pro všechny stupně, ale především pro ty, jež jsou voličům nejbližší — tedy pro místní a městské národní výbory. Jejich schopnosti, účinnost jejich práce jsou prověřovány bezprostředně, občané je vidí a posuzují doslova každý den. Především na tyto orgány se vztahují slova soudruha Gustáva Husáka: »Celkově musí jejich spokojenost, i když jde někdy zdánlivě jen o maličkosti, má pro nás prvořadý význam.«¹ Může opravdu každý národní výbor prohlásit, že se ve své činnosti řídí touto zásadou? Kolika starostí a rozčilování bychom lidem zbavili, jak citelně bychom jim usnadnili život, kdybychom místo vyhledávání »objektivních« důvodů nebo hromadění nových usnesení na stejné téma dokázali viditelně zlepšit služby, obchod, hromadnou dopravu, údržbu bytů, čistotu ulic a vůbec životní prostředí!

Na žádné nové pokyny nečekejme — klíče k řešení problémů najdeme v závěrech XVII. sjezdu a v usnesení 6. zasedání ÚV KSČ (1982) i v zákonech, jimiž byla pravomoc národních výborů zvýšena. Že to jde, že většinou záležitosti na iniciativě funkcionářů a poslanců, že se dá leccos vyřešit bez čekání na centrálně přidělované finanční zdroje a stavební kapacity, dokazují pozitivní příklady z mnoha obcí a měst. Lépe se práce daří v těch místech, kde vyniká úloha volených orgánů, kde si pracovníci národních výborů (aparát) uvědomují, že »úřad je tu pro lidi«, a ne naopak! Překonávat formálnost, která vede ke strnulosti a ke zbytečnému papírování, lze jen skutečně živým stykem s lidmi. Obsahem jed-

¹ G. Husák: Z projevů a statí. Leden 1984—červen 1987. Praha, Svoboda 1987, s. 428.

nání plenárních schůzí, konkrétním řešením existujících problémů vzbuzuje národní výbor zájem občanů, získává je pro aktivní spolupráci, posiluje svou autoritu, násobí účinnost své práce zkušenostmi a moudrostí voličů.

Výrazným znakem demokratizace naší společnosti je skutečnost, že zákonodárné sbory jsou nejvyššími orgány státní moci. Složením poslanců — podle jejich politické příslušnosti, podle profesí, věku a pohlaví — dokazuje, že všechna moc u nás patří pracujícímu lidu, že tento základní článek naší ústavy není pustým krasořečněním. Z toho vyplývá i leninské poslání socialistických parlamentů: lid si zákony sám dává, sám je uskutečňuje a sám kontroluje jejich plnění. Bez ohledu na politickou příslušnost jsou poslanci ve všech zásadních otázkách politicky jednotni a považují za svůj hlavní úkol podílet se na vytváření podmínek pro uskutečňování strategie politiky Komunistické strany Československa a Národní fronty. Tím je dán obsah práce našich zákonodárných sborů; je tím podmíněna jejich dělnost a konkrétnost jednání i vytváření možností pro aktivní účast každého poslance.

Ani v zákonodárných sborech se však nesmíme uspokojovat s dosaženou úrovní, v mnoha směrech zdůstáváme dlužníky společnosti i svých voličů. Požadavek zdokonalování socialistické demokracie si vynucuje nové přístupy, smělejší využívání možností, jež poskytují zejména zkušenosti poslanců, jejich trvalý styk se životem občanů, jejich socialistické uvědomění. Půjde mimo jiné o to, abychom překonali konzervativní představy, že tvorba zákonů je nenarušitelnou doménou profesionálních právníků v jednotlivých resortech. Právě tato přežitá představa je často brzdou rozvoje společnosti, v rozporu s jejími potřebami dokáže i zdravé myšlenky původního záměru utopit v nekonečném procesu »připomínkování«. Proto je nezbytné, aby se poslanci podíleli na tvorbě každého navrhovaného zákona už od jeho zrodu, aby svými zkušenostmi

přispěli k jeho dokonalosti, aby mohli posoudit jeho odůvodněnost a jeho důsledky v praxi.

Vážným činitelem v zápase o urychlení rozvoje socialistické společnosti, v mírovém soutěžení s kapitalismem je čas. Čas nelze podceňovat ani v činnosti zákonodárných orgánů. Ale potřebu včasné reakce na potřeby života, nezbytnost větší pružnosti zákonodárných procesů je nepřijatelné vykládat tak, že parlament je tím posledním v řadě, že se od něj jaksi samozřejmě očekává formální souhlas, a to v době co nejkratší! (Zatímco leckterý návrh zákona předtím »putoval« po léta od instituce k instituci, od úředníka k úředníkovi.) Zákonodárství musíme považovat za nanejvýš vážnou činnost. Jakékoli projevy formalismu jsou tu dvojnásob nebezpečné, protože ve svých důsledcích mohou znevážit nejen autoritu toho či onoho zákona, ale devastovat úroveň právního vědomí celé společnosti. Zkrátka (mám-li mluvit o Federálním shromáždění) výbory sněmoven potřebují čas na posouzení zákonů ne kvůli nějakému neplodnému »přežvykování«, ale pro solidní promyšlení každého paragrafu, pro možnost ověřit si jejich racionálnost v závodech, v národních výborech, v konzultaci s odborníky atd. S vážností zákonodárného procesu je ovšem v příkrém rozporu počínání těch představitelů výkonných orgánů (byť šlo o výjimky), kteří se na připomínky poslanců dívají, tak řečeno, »spatru« nebo vůbec nepovažují projednávání ve výborech za zbytečnou proceduru.

Je nutné usilovat i o to, aby se na schválených zákonech nemohly přiživovat kohorty byrokratů. Množství nejrůznějších tzv. podzákonných norem svědčí o iluzích »administrátorů«, že se od stolu dá směrnicemi »uřídit« všechno. Je to přesně naopak: zkušenosti dokazují, že čím více je směrnic, čím jsou podrobnější, tím méně je reálných možností znát je, mít o nich vůbec přehled, neřkuli respektovat a uskutečňovat je. Právě tak vzniká ona příslovečná »byrokratická džungle«, v níž se nejlépe daří pohodlným a průměrným pracov-

nikům, kteří neudělají ani krok, dokud nemají příslušným předpisem kryta záda. A takoví »výtečníci« jsou opravdu největšími škůdci socialismu, byť se i zaklínali rádo by »superprogresivními« hesly ...

V souladu se současnými potřebami si výrazné zdokonalení vyžaduje i podíl zákonodárných orgánů na společenské kontrole. Jde tu jednak o obsah této kontrolní činnosti, tedy o volbu společensky důležitých témat, i o účinnější metody kontroly. Týká se to jednání výborů, plenárních schůzí sněmoven i individuálních a skupinových poslaneckých průzkumů — nemá smysl »plést se pod nohy« různým profesionálním kontrolám (kterých věru není málo) či zasahovat do odborného řízení na kterémkoli stupni! Kontrolní činnost poslanců a orgánů zákonodárných sborů bude tím účinnější, čím vážněji budou jejich poznatky a podněty na příslušných místech přijímány. Požadavky další demokratizace — a tedy i zdokonalení práce zastupitelských sborů — nás opravňují odmítnout tvrzení, že jde o pokusy zasahovat do výlučné pravomoci výkonných orgánů. V socialismu nemůže nikdo striktně oddělovat zákonodárnou a výkonnou moc, nikdo není povolán spouštět mezi ně jakousi »železnou oponu«. Výkonné orgány a jejich představitelé jsou přece vázáni zákonem stanovenou povinností skládat parlamentu účty ze své činnosti, a to nejen v jakési »obecné poloze«. Právě v těchto souvislostech není možné chápat a praktikovat příslušné ustanovení ústavního zákona o československé federaci jen formálně. Jako my všichni musí se i představitelé výkonných orgánů učit demokracii, pozorně sledovat případnou kritiku poslanců, věcně na ni reagovat, konkrétními činy napravovat oprávněně kritizované nedostatky. Mělo by to být tím samozřejmější, že zákonodárné i výkonné orgány se řídí závěry XVII. sjezdu KSČ, že spojují své síly k uskutečňování politiky komunistické strany a Národní fronty.

Nemám právo předbíhat rozhodnutí Federálního shromáždění, České národní rady a Slovenské národní

rady. Jsem však přesvědčen, že připravované zákony o jednacích řádech těchto orgánů a o právech i povinnostech jejich poslanců budou významným krokem ve zdokonalování socialistické demokracie. Vytvoří nové možnosti pro uplatnění iniciativy poslanců, usnadní jim přístup k potřebným informacím, zdůrazní jejich odpovědnost vůči voličům a jejich povinnost sloužit zájmům lidu. I když autorita každého poslance bude vždy závislá především na něm samotném, na jeho iniciativě, na důslednosti, s jakou bude svěřenou poslaneckou funkcí vykonávat. Potřeby maximální demokratizace v zájmu úspěšného rozvoje socialistické společnosti najdou určitě svůj výraz i v pracích na přípravě nové Ústavy ČSSR a v posuzování efektivnosti našeho volebního systému.

Rozvoj socialistické demokracie je těsně spjat s vysokou kulturou politického života — ta se projevuje, mimo jiné, odpovědností, pořádkem, respektováním zákonů (bez jakýchkoli výjimek), občanskou kázní, dodržováním morálních norem, charakterizujících civilizovanou společnost. Tyto požadavky v sobě zahrnují i pracovní a technologickou kázeň, nejen právo na práci, ale i povinnost pracovat, jako projev souladu mezi zájmy společnosti a jednotlivce. Předpokládá se, že odpovědnost a kázeň mají být především znakem socialistického občanského uvědomění, výsledkem výchovy v rodině, ve škole, ve společenských organizacích, v pracovních kolektivech. Je-li to však nezbytné, pak nelze společnosti a jejím orgánům upírat právo použít donucovacích prostředků. Žádná vyspělá demokracie se neobejde bez represe, která chrání zájmy většiny společnosti, je neoddelitelnou součástí jejího právního řádu. Demokracii si nemůže nikdo vykládat jako toleranci pro pachatele trestných činů, pro rozkrádače majetku v socialistickém vlastnictví, pro bytové zloděje, pro násilníky a příživníky atd. Trestný čin je vždy konkrétní, musí po něm podle příslušných zákonů následovat konkrétní trest. Všechny orgány činné v trestním řízení nesou

odpovědnost za dodržování zákonů i za jejich správný výklad v zájmu socialistické společnosti a jejího upevnění, jejího »bezporuchového chodu«. Nerespektování zákonů by nevyhnutelně vedlo k anarchii — a ta, jak známo, je protipólem demokracie.

Socialistická demokracie — celý náš politický systém, jeho organizace a instituce — umožňuje v dostatečné míře vyjadřovat a sladovat různorodost zájmů tříd, sociálních vrstev a skupin obyvatelstva. Jde ovšem o socialistickou demokracii. Proto nelze pluralismus zájmů zaměňovat za pokusy o křivení politického pluralismu, například ve smyslu legalizace organizované politické opozice. Ta by totiž nutně byla antisocialistická, protilidová — tedy nedemokratická; nepřevzala by spoluodpovědnost za život společnosti, nemohla by také ničím konstruktivním přispět k urychlení socialistického rozvoje. Tím je vysvětleno i naše negativní stanovisko k případným nelegálním (často konspirativně pracujícím) skupinkám s rádoby politickým nádechem. Předobrazem socialistické demokracie zkrátka nikdy nemůže být ani »nejdokonalejší« buržoazní demokracie — ta vždy chrání zájmy buržoazie, je nástrojem a ochráncem vykořisťovatelů, a byť je její vnější podoba jakákoli, nikdy se jí nepodaří zakrýt svůj protilidový charakter.

Zdokonalování demokracie jako neoddělitelné součásti socialismu je podmíněno vedoucí úlohou KSČ ve společnosti. Její politická strategie i taktika, její organizátorská činnost a míra akceschopnosti všech jejích organizačních stupňů určují tep života celé naší společnosti. Demokratičnost vnitrostranického života — respektování leninských norem, demokratický centralismus, vnitrostranická demokracie, důsledně kolektivní rozhodování a jasná osobní odpovědnost, úroveň kritiky a sebekritiky — se promítá do práce Národní fronty, státních i hospodářských orgánů, zastupitelských sborů, zkrátka do celého života. Hlubokým přesvědčením o správnosti politiky strany, oddanosti socialismu, svou

osobní aktivitou, iniciativou a organizátorskými schopnostmi musí být komunisté vzorem ostatním spoluobčanům, zajišťovat každodenní spojení s nimi, sdílet jejich radosti a potírat lhostejnost k nedostatkům — být v tom nejlepším slova smyslu vůdci a důvěrníky lidí. Především komunistická strana a její členové nesou odpovědnost za uskutečnění cíle, který tak krátce a výstižně vyjádřil Michail Sergejevič Gorbačov: »Více demokracie, více socialismu.«

Rudé právo 7. května 1987

Z PROJEVU NA III. SJEZDU SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ

V HOTELU INTERNATIONAL V PRAZE
10. ČERVNA 1987

Vaším sněmováním končí série národních i federálních sjezdů uměleckých svazů. Neosobují si právo na konečné hodnocení jejich průběhu a výsledků. Bez přehánění však můžeme říci, že to bylo období, které by se mělo příznivě projevit jak v umělecké a ideové, tak i v organizační činnosti jednotlivých svazů, zejména však v tvorbě samotných umělců. Sjezdy čerpaly z hlubší studnice poznání, vyznačovaly se kritickým a sebekritickým duchem, diskuse na nich byla živá a většinou povalila bariéry formalismu. Nejvíce si vážíme toho, že se sjezdy uměleckých svazů přihlásily k politice Komunistické strany Československa a Národní fronty, že podpořily kurs XVII. sjezdu a závěry prosincového a březnového zasedání ústředního výboru KSČ. Znovu se potvrdilo, že umělci bytostně pocítují sounáležitost ke svým národům, že socialistické Československo považují za svou vlast, že ve své tvorbě i v občanském životě chápou velikost současnosti.

Ano, stále více lidí si uvědomuje, že žijeme výjimečnou dobu. Neměli bychom ji znesvětit přívalem velikých slov a rádobý »moderních« frází. Politika Komunistické strany Československa a Národní fronty nás vybízí, abychom své mozky i ruce využívali především k přesvědčivým činům, které by vedly k uskutečnění

vytyčených cílů; k činům, které by odpovídaly potřebám i možnostem socialismu — a to v celém životě, v národním hospodářství stejně jako v kultuře.

Odrasovým můstkem pokroku může být vždy jen realistický pohled na minulost i současnost, solidní rozbor dosaženého, smělé, ale přitom střízlivé stanovení úkolů. V tom je důvod kritiky mnoha aspektů naší dosavadní práce. Není proč pojmát tuto kritiku a sebekritiku jako senzaci! Zvykněme si na ni jako na socialistickou životní normu, jako na charakteristický rys činnosti komunistické strany; jako na nejučinnější metodu jejího spojení s lidem. Co je nepřirozené na tom, že se s postupem času mění i zostřuje úhel pohledu na jednotlivé problémy? Vždyť objektivní a subjektivní podmínky se vyvíjejí — i svět kolem nás je v každé vývojové fázi jiný. Společnost se přece vždy učí z dějin, její moudrost vyrůstá z vlastních poznatků i ze zkušeností lidstva. Mimořádnou pozornost jsme vždy věnovali tomu, co se děje v zemích našich přátel a spojenců. Nikdy jsme nezapírali, že zejména sovětské zkušenosti nás často inspirovaly — i dnes nás sovětský příklad posiluje a v mnohém vybízí k následování. Komunistická strana Sovětského svazu opět dokazuje, že je hodna názvu leninská; střeží a rozvíjí odkaz organizátora a vůdce Velké říjnové socialistické revoluce, jejíž 70. výročí letos oslavíme. Těší nás, že mezinárodní autorita Komunistické strany Sovětského svazu od dubnového plenárního zasedání v roce 1985 roste, že její vnitřní i zahraniční politika je prodchnuta novými myšlenkami. Sovětská přestavba naplňuje i nás novými nadějemi, nadějemi pro všechno pokrokové lidstvo, pro socialismus a mír!

Jen fatalisté si mohou myslet, že dění tohoto pohnutého času je šancí nabízenou nám jakýmsi »osudem«. Nikoli! Řídíme se, stejně jako sovětští soudruzi, leninskou revoluční vědou. I praxi tedy hodnotíme vědecky — naše politická strategie není hádáním z kávové sedliny. Právě u Lenina jsme se učili, jaký význam má pro

komunistickou stranu poměr k vlastním chybám; jak důležité je mít odvahu odhalovat a napravovat tyto chyby, a je-li to nezbytné, začínat vždy znovu... Objektivní, konkrétní kritika minulého však neznamená poraženectví a už vůbec ne nějaké distancování se od socialismu. V Československu jsme nevytvořili žádnou »lehkou karikaturu« socialismu, nebudovali jsme novou společnost jen »jako«! Zvládli jsme takové úkoly, jako je socialistická industrializace, kolektivizace zemědělství a kulturní revoluce. Československo rozhodně nehraje mezi socialistickými státy poslední housle. Tisíce lidí padly za nový společenský řád, milióny obětovaly jeho budování své nejlepší síly. To všechno bylo a je doopravdy! V tomto smyslu, chcete-li, se hlásíme ke včerejšku, hlásíme se k spoluúčasti — tedy i k spoluodpovědnosti — na tvorbě nejnovějších dějin země. Tím nemá být řečeno, že se na tomto díle nepřizívali i lidé nečestní, kariéristé a konjunkturální souběžci nejružnějších odstínů. Kterýpak pokrokový proud jich zůstal uchráněn? Ale kvůli tomu ještě nemusíme propadat panice!

I laik ví, že se solidní dům dá vystavět jen na solidních základech. A jen na tom, co jsme doposud udělali, můžeme pokračovat — právě to, čeho jsme dosáhli, nám dalo možnost vytyčit smělejší cíle, zrychlit tempo socialistického vývoje; odstraněním chyb a překonáním nedostatků kvalitativně přestavět život celé společnosti. Jde, jak to už bylo několikrát řečeno, o změny, které mají revoluční charakter — jde o zvýšení přitažlivosti socialismu, o prohloubení jeho vlivu na vztahy mezi státy a národy, na zachování míru a tím i existence lidstva.

Vůbec nás nepřekvapuje, že se s revolučním proudem hnuly i všelijaké usazeniny. Vzpomínám na výrok Vladimíra Mináče (někdy z dubna 1968) asi v tom smyslu, že dnes by každý chtěl být Janem Husem — zejména když už se neupaluje! A dovolte mi k tomu dodat, že každý takový novodobý rádoby »Jan Hus« nevy-

jadruje jen své osobní názory, ale s jakousi samozřejmou lehkostí si osobuje právo mluvit »jménem miliónů«. Máme zkrátka co dělat s čistokrevným maloměšťáckým radikalismem — byť se od něj jeho nositelé i slovy distancovali. Právě pro měšťácké radikály je typické tvrdit, že se »u nás nic neděje«, dokud nevidí padat hlavy. Ze svých osobních mindráků dělají celosvětovou epidemii a nejednou označují vlastní přetvářku za »schizofrenii národa«! Ano, přestavba si svými nároky v mnoha případech určitě vynutí nástup nových lidí, zejména mladých — takové jsou konců i zákony života. Ale ti noví lidé se nemohou zjevit jako »deus ex machina«! Musí to být lidé osvědčení v práci, spojení se životem společnosti; musí umět více, musí být lepší než jejich předchůdci; musí prokázat schopnost navázat na vykonané dílo a úspěšně je rozvíjet. Myslím, že je mezi námi jasno v tom, že včera, dnes i v budoucnosti šlo, jde a půjde jen a jen o socialismus! (Zdůrazňuji to jen proto, že někteří jedinci zcela chybně hledají analogii mezi činností antisocialistických a pravicových sil v roce 1968 a naší dnešní politikou.) Prosím, aby si předchozí věty nikdo nevykládal jako pokus o zvedání prstu, jako pokus o potlačování kritiky — reklamovat pro sebe právo na vyslovení jakéhokoli názoru musí být spojeno s právem jiných vyjádřit případný nesouhlas. Bez tohoto vzájemného práva totiž nemůže být o socialistické demokracii ani řeči!

Současné i budoucí úkoly jsme s to zvládnout, jen když se nestaneme oběťmi vlastních iluzí — jinak řečeno, prokážeme-li vždy dost realismu. To platí i pro přestavbu hospodářského mechanismu. Hromadné sdělovací prostředky i diskuse na stranických, odborářských a mládežnických schůzích vyvolávají dojem, že všichni se zásadami přestavby (jak byly zveřejněny) souhlasí. Představy mnoha lidí jsou však, jak se ukazuje, dost často značně zjednodušené. Vzpomeňte si, že soudruh Gustáv Husák nejednou zdůraznil: »Je to nejdůležitější

zásah do hospodářské a sociální sféry od roku 1948.«
Nezbude, než abychom si všichni, jeden každý z nás, do
všech důsledků uvědomili, že nový hospodářský me-
chanismus nebude působit automaticky a že my přitom
nemůžeme sedět s rukama v klíně. Ekonomické pod-
něty nového mechanismu mohou být, a věřím, že bu-
dou, blahodárné, ale nevyřeší ze dne na den všechny
problémy; mnohé bude působit retardačně, například
existující monopolní postavení řady výrobců, jejich
tendence k neodůvodněnému zvyšování velkoobchod-
ních cen atd. Nějakou dobu asi potrvá, než se pro-
káže, že zvýšená samostatnost podniků je skutečně
provázena i zvýšenou odpovědností vůči společnosti.
Jistě nebude jednoduché probudit například žádoucí
podnikavost a překonat rovnostářské sociální ovzduší.
Jinak řečeno: jen tvrdou prací, politickým a organi-
začním umem, získáním dělníků, družstevních rolníků
a vedoucích pracovníků na všech stupních dojdeme vy-
tčených cílů — jen tak splníme závěry XVII. sjezdu.
Přestavba nám zkrátka vytváří nové a možná dosud ne-
tušené možnosti, dá nám nové předpoklady — ale
záleží na nás, jak je využijeme. Vykročit k přestavbě
správnou nohou znamená úspěšně se vypořádat se vše-
mi současnými úkoly: nezbývá než přidat do kroku
v plnění letošního plánu, zejména pak jeho kvalitativ-
ních ukazatelů. Jen úspěšné národní hospodářství, jen
vytvoření dostatečných zdrojů umožní dosažení cílů
sociální politiky, ale i zabezpečení potřeb kulturního
života včetně společenské objednávky na výtvarná díla.

Iluzím však nepodléháme, ani když sklízíme potlesk
za takové (nyní dost často opakované) pojmy, jako je
upřímnost, spravedlnost, svoboda, tolerance, humanita,
demokratičnost — byť je myslíme a vyslovujeme se-
beupřímněji. Není pochyb, že většina lidí na ně slyší
správně, slyší na ně rozumem a srdcem, přijímá je
upřímně, protože souznějí s jejich ideály. Politika KSC
nás vede k tomu, abychom tyto upřímné socialistické
vlastence nezklamali. Ale nemůžeme přece přehléd-

nout, že mezi těmi, kdo nám tleskají, mohou být i ti, kdo tyto pojmy chápou jako protiklad socialismu. Tleskat nám mohou se zářícíma očima i ti výtečníci, kteří nás denně, jako společnost i jako jednotlivce — ve velkém nebo po korunkách — bez ostychu okrádají. A nyní si myslí, že spontánně projevované nadšení nad sovětskou i naší přestavbou je koupelí jejich černého svědomí, nebo je elektrizuje domněnka, že přestavba jim dá »zelenou« pro beztrestné oškubávání svých bližních, pro »svobodné podnikání« v zájmu ještě plnějšího uspokojování jejich chamtivostí.

Morálka, po níž se teď často volá, ovšem není žádný »všeobjímající« fenomén. Nechceme-li se ocitnout v bezvýhodném bludišti, nemůžeme její celospolečenský obsah chápat netřídně. Znárodňování, například, bylo bezesporu pokrokovým aktem, prospělo dělnické třídě a lidu, vytvořilo jeden z pilířů výstavby socialismu — a přece je buržoazie považovala za nanejvýš nemorální; tak jako v jejich očích bylo a je vykořisťování člověka člověkem zcela normální a morální. My nepochybujeme o vyšší morálce návrhu Michaila Sergejeviče Gorbačova zbavit svět do konce století jaderných zbraní. Proto má sovětská iniciativa tak kladný ohlas v celém světě, proto ji přijímají s většími či menšími výhradami i mnozí reálně myslící západní politici. Ale nejagresivnější imperialistické kruhy si z hlediska své morálky takový mírumilovný svět nedovedou vůbec představit, taková možnost je, jak veřejně prohlašují, dokonce děs! My však setrváváme v poznání, že socialistická morálka je v souladu se zájmy většiny lidstva, že tedy jediné socialistickým morálním zásadám patří budoucnost!

Názor Komunistické strany Československa a Národní fronty na poslání umění a jeho tvůrců v socialistické společnosti znáte. Byl mimo jiné znovu přesně a nedvojsmyslně vyjádřen na XVII. sjezdu KSČ, zdůrazňovali jej vedoucí stranických a státních delegací na všech sněmováních uměleckých svazů. Nechci vás obírat

o čas opakováním mnohokrát řečených pravd — tím spíše, že si naše delegace neosobuje právo vměšovat se do vývoje výtvarného umění či do případných problémů vnitřního života vašeho svazu. Přesto prosím, abyste mi dovolili několik poznámek.

Respektujeme tvůrčí svobodu umělců, ale neskrýváme, že nám záleží na tom, aby v sobě vypěstovali kladný vztah k socialistické společnosti, aby nebyli neutrální vůči tomu, co se děje u nás i ve světě, aby se aktivně podíleli na zápase za pokrok a mír. Nejedem z vašich nejlepších předchůdců dokázal, že žádné skutečně podmanivé dílo nevznikne v umělém vakuu, stranou od společenských problémů. Přílišné zdůrazňování apolitičnosti umění je často jen maskou pro to, co tak mnozí eufemisticky nazývají nonkonformismem. Je přirozené, že nynější doba přímo provokuje myšlenku varu, že je provázána i bouřlivými diskusemi — a ovšemže zdaleka ne jen o umění. Všichni se učíme demokracii, učíme se diskutovat i polemizovat a — snad právě proto, že se učíme — nejednou vodopád vášní přehlušuje racionalitu. Ani v diskusi mezi umělci, tím spíše v jejich svazech, ovšem nesmí převládnout svévole, názory toho či jiného klanu, politické nebo umělecké nálepkování, dělení na »progresivní« či »konzervativní«. Probojování nového bývá tu a tam poskvrněno demagogií, osobními urážkami i politickými excesy. Je především na komunistech, aby je nepřecházeli mlčky, aby na ně přesvědčivě reagovali, aby pro své argumenty získávali i aktivní podporu příslušníků ostatních politických stran a politicky neorganizované umělce. Právě takovou aktivitou, silou svých argumentů musíme nyní uplatňovat vedoucí úlohu KSČ v celém životě i v uměleckých svazech. Chybné či případně až antisocialistické názory mohou získat vrch jen tam, kde chybí komunistům odvaha a bojovnost přýštící ze znalosti života a politiky strany, z niterného přesvědčení o její správnosti. Věřme, že všichni skutečně pokrokoví výtvarní umělci — svou

občanskou angažovaností i tvorbou — ve vzrušujícím rytmu současnosti přitakají zdokonalování a upevnování socialismu, že půjdou po boku svého lidu, že vyjádří jeho naděje i činy, že svými díly obohatí jeho citový život.

Ničím překvapivým nejsou ani v různých podobách se vynořující generační spory — a to v celé společnosti i v umění. Soudruh Malejovský se k tomuto problému vyjádřil a tlumočil odhodlání vašeho svazu účinněji pomáhat mladým výtvarníkům. Bez výhrad s tím, co bylo řečeno, souhlasíme. Ať nám mladí nezazlívají, když upřímně požadujeme — a jsem přesvědčen, že právem — aby i oni pomáhali socialistické společnosti, aby si mladí výtvarníci »vybojovali své místo na slunci« především svými díly.

Nic proti tomu, že mladí hledají nové cesty, že je epigonství neláká. Jenže i úsilí o originalitu »stůj co stůj« má svá úskalí. Jistě si vzpomínáte, že už Karel Havlíček Borovský napsal: »Není nad původnost, / každý po ní touží, / lidé chodí přes most, / to já půjdu louží.«¹

Leckterý mladý umělec se zlobí, když jeho dílo nepřijímají lidé právě s nadšením, aniž se hlouběji zamýšlí, proč je tomu tak. Nikoli, to není výzva k podbízení se — třeba až po tu louku s pasoucím se jelenem. Ale zase ne všechno, co se tak tváří, je skutečně avantgardní, ať už obsahem či formou. Velicí umělci, kteří v dějinách našich národů vyorali nejhlubší brázdy, se vyznačovali i tím, že dokázali překonat vlastní ješitnost, že je nesouhlasné mínění kritiků a vlastních přátel neuráželo. Proč by měli nynější mladí mistři — naděje našeho umění — pohrdlivě odmítat mínění jiných, proč by měli propadat falešnému velikášství a odmítat fundovanou kritiku s tím, že jejich výtvary ocení až příští pokolení?! Je to už tak, že takoví velicí, jako například Štursa, Myslbek, se nerodí každý den . . .

¹ Karel Havlíček Borovský: Dílo básnické. Praha 1962, s. 40.

Právem požadujeme a prosazujeme nezbytnost tolerance vůči umění a jeho nositelům. Ale nemáme snad právo žádat, aby i umělci byli tolerantní; aby hned šmahem neoznačovali za hlupáka a nevzdělance každého, kdo dá najevo, že se mu jejich dílo nelíbí? Nikdo mě věru nepřinutí, abych například rozlámaný bicykl považoval za sochařský výtvar. Lidský vkus nemáme právo kazit kýčl, špatnými obrazy ani nepovedenými plastikami a sochami jen proto, že jejich autoři mají o své práci sebelichotící mínění. Najdou se ovšem i umělci, kteří uklouznou pod vlivem snobů — a těch věru mezi námi nežije málo. Snob stojí před obrazem nebo plastikou, tváří se hlubokomyslně, ale jeho srdce nic necítí, mozek nic nevnímá. Jsou však zpravidla radostí bez sebe, když jim někdo řekne, že jde o dílo z »nové vlny«, a jiný k tomu špitne, že je to »umělecký projev nesouhlasu se socialismem«. V okamžení se ze snobů vyklubou »znalci umění« a jeho mecenáši. Okázale ukazují, že mají na to, aby si takové dílo koupili, chtějí dokázat, že »jdou s dobou«, že jsou »moderní«.

Jistě, veřejné anonymní soutěže, souborné výstavy, nezaujaté komise a jury, ale především teoreticky fundovaná kritika musí sehrát úlohu, jež jim náleží. Skutečným umělcům jsme povinni vytvářet reálné šance pro rozlet jejich talentu, pro ocenění jejich píle, pro vzájemné srovnávání. Ale návrh, aby se kritici »grupovali« podle věku a posuzovali jen díla svých vrstevníků, se mi nějak nezdá. Na hony z toho čouhá možnost (zdůrazňuji možnost) vzniku jakýchsi chórů, které by opěvovaly díla autorů určitých věkových skupin. Při takto pojaté struktuře by na to doplatily jak kritika, tak především umění. Věříme, že nikdo nehodlá poskytovat zejména mladým umělcům takovouto »medvědí službu«!

Naše delegace tlumočí pozdravy ústředního výboru Komunistické strany Československa, Národní fronty a federální vlády. Rádi vám vyřizujeme i osobní pozdravy soudruha Gustáva Husáka. Přejeme vám, aby se

váš sjezd stal dalším významným milníkem vývoje českého a slovenského výtvarného umění. Nechť se plody vašeho sněmování projeví ve zvýšené dělnosti orgánů, které si zvolíte — nechť je váš svaz dobrým pomocníkem umělcům, nechť se jeho péče projeví v rozkvětu výtvarného umění, v mnoha nových dobrých dílech. Ať každý výtvarný umělec, oddaný své socialistické vlasti, přispěje svými pracemi i občanskými postoji ke zvýšení kultury lidu této země.

Tvorba, č. 26/1987

OBSAH

- PRVNÍ KOMUNISTICKÝ PREZIDENT KLEMENT
GOTTWALD
*Článek uveřejněný v časopise Tvorba, červen
1978* 5
- VĚRNOST INTERNACIONALISMU
*Článek k 10. výročí internacionální pomoci so-
cialistických zemí Československu při obraně
socialismu proti kontrarevoluci uveřejněný v so-
větském listu Izvestija 21. srpna 1978* 17
- KOMUNISTÉ A 28. ŘÍJEN 1918
*Článek k 60. výročí vzniku Československé re-
publiky uveřejněný v časopise Tribuna, říjen
1978* 24
- PROJEV NA SLAVNOSTNÍM SHROMÁŽDĚNÍ PŘÍ-
SLUŠNÍKŮ STŘEDNÍ SKUPINY VOJSK K 61. VÝ-
ROČÍ VZNIKU SOVĚTSKÉ ARMÁDY
v Milovicích 21. února 1979 36
- PREVENCE I LÉK
*Z článku uveřejněného v časopise Národní vý-
bory, březen 1979* 42

UŽ NIKDY! <i>Z článku k 40. výročí 15. března 1939 uveřejněného v časopise Tribuna, březen 1979</i>	51
Z PROJEVU NA ZAHÁJENÍ JARNÍHO ZASEDÁNÍ MEZIPARLAMENTNÍ UNIE <i>v Praze 17. dubna 1979</i>	59
LENINSKOU CESTOU <i>Z článku k 10. výročí dubnového zasedání ústředního výboru KSČ v roce 1969 uveřejněného v časopise Nová doba, květen 1979</i>	63
ŽIVOTEM PROVĚŘENÝ PROGRAM <i>Z článku k 30. výročí IX. sjezdu KSČ uveřejněného v časopise Nová mysl, květen 1979</i>	73
Z PROJEVU NA SETKÁNÍ DELEGACE NEJVYŠŠÍHO SOVĚTU SSSR S ČESKOSLOVENSKÝMI PRAČUJÍCÍMI <i>v Gottwaldově 27. června 1979</i>	89
ZE ZAHAJOVACÍHO PROJEVU NA KONZULTATIVNÍM SETKÁNÍ PŘEDSTAVITELŮ PARLAMENTŮ ČLENSKÝCH STÁTŮ VARŠAVSKÉ SMLOUVY <i>v Praze 16. října 1979</i>	97
KOMUNISTÉ <i>Článek uveřejněný v časopise Život strany, leden 1980</i>	103
BOJOVÝ PROGRAM <i>Článek k 35. výročí vyhlášení Košického vládního programu uveřejněný v časopise Tribuna, duben 1980</i>	111
UČITEL ČESKOSLOVENSKÝCH KOMUNISTŮ <i>Z článku k 110. výročí narození V. I. Lenina uveřejněného v sovětském listu Izvestija 13. dubna 1980</i>	118

Z PROJEVU PŘI SLAVNOSTNÍM OTEVŘENÍ PA- MÁTNÍKU OSTRAVSKÉ OPERACE <i>v Hrabyni 26. dubna 1980</i>	128
Z PROJEVU NA KONZULTATIVNÍM SETKÁNÍ PŘEDSTAVITELŮ PARLAMENTŮ ČLENSKÝCH STÁTŮ VARŠAVSKÉ SMLOUVY <i>v Minsku 16. června 1980</i>	136
Z PROJEVU NA CELOSTÁTNÍCH OSLAVÁCH DNE HORNÍKŮ A ENERGETIKŮ <i>v Sokolově 6. září 1980</i>	142
JÍT DO OHNĚ ... <i>Článek uveřejněný v časopise Národní výbory, říjen 1980</i>	153
POUČENÍ <i>Článek k 10. výročí přijetí dokumentu Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ uveřejněný v časopise Lidová armáda, prosinec 1980</i>	162
SSSR — PRAPOREČNÍK NAŠÍ EPOCHY <i>Z článku uveřejněného v časopise Otázky míru a socialismu, leden 1981</i>	170
PRO LID ZNAMENÁ S LIDEM <i>Článek uveřejněný v časopise Hospodářské no- viny, leden 1981</i>	185
SLOVO O STRANĚ <i>Článek uveřejněný v časopise Tribuna, duben 1981</i>	194
Z PROJEVU NA SHROMÁŽDĚNÍ POŘADANÉM SDRUŽENÍM KATOLICKÝCH DUCHOVNÍCH PA- CEM IN TERRIS <i>v Praze 12. května 1981</i>	205

Z PROJEVU NA PŘEDVOLEBNÍM SETKÁNÍ S MLÁDEŽÍ <i>v Ostravě 20. května 1981</i>	212
SOCIALISTICKÁ DEMOKRACIE — NAŠE SOU- ČASNOST I BUDOUCNOST <i>Článek uveřejněný v časopise Nová mysl, čer- ven 1981</i>	220
Z PROJEVU NA SHROMÁŽDĚNÍ K 64. VÝROČÍ VELKÉ ŘÍJNOVÉ SOCIALISTICKÉ REVOLUCE <i>ve Sjezdovém sále Paláce kultury v Praze 5. listopadu 1981</i>	242
JEDINĚ: ČELEM K LIDU <i>Článek uveřejněný v časopise Tvorba, březen 1982</i>	255
VYSTOUPENÍ NA 6. ZASEDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLO- VENSKA <i>v Praze 21. dubna 1982</i>	270
DEN VÍTĚZSTVÍ — POUČENÍ I NADĚJE <i>Z článku uveřejněného v sovětském listu Izves- tija 9. května 1982</i>	280
OPORTUNISMUS — ZAVILÝ NEPŘÍTEL <i>Článek uveřejněný v slovenské Pravdě 11. květ- na 1982</i>	288
Z PROJEVU NA III. SJEZDU ČESKOSLOVENSKÉ STRANY LIDOVÉ <i>v Paláci kultury v Praze 24. května 1982</i>	298
Z PROJEVU NA MÍROVÉ MANIFESTACI K 40. VÝROČÍ LIDICKÉ TRAGÉDIE <i>v Lidicích 12. června 1982</i>	306
PROJEV NA ZASEDÁNÍ STÁTNÍ RADY NIKARA- GUJSKÉ REPUBLIKY <i>v Manague 6. října 1982</i>	313

- SOVĚTSKÝ SVAZ — PŘEDVOJ SPOLEČENSKÉHO
POKROKU
*Článek uveřejněný v časopise Tvorba, prosinec
1982* 317
- BITEVNÍ POLE
*Z článku uveřejněného v časopise Hospodář-
ské noviny, únor 1983* 329
- KAREL MARX — REVOLUCIONÁŘ A TEORETIK
DĚLNICKÉ TRÍDY
*Z článku uveřejněného v časopise Život strany,
květen 1983* 338
- Z PROJEVU NA VII. CELOSTÁTNÍM SJEZDU ČES-
KOSLOVENSKÉHO SVAZU PROTIFAŠISTICKÝCH
BOJOVNÍKŮ
v Paláci kultury v Praze 8. května 1983 347
- PROJEV K 15. VÝROČÍ ČESKOSLOVENSKÉ FE-
DERACE
*přednesený v Československém rozhlase v Pra-
ze v pořadu Živá slova 23. října 1983* 351
- PROVĚŘENO ŽIVOTEM
*Z článku uveřejněného v sovětském listu Prav-
da 12. prosince 1983* 358
- K BOLŠEVICKÉ AKTIVITĚ
*Článek uveřejněný v časopise Tribuna, únor
1984* 362
- Z PROJEVU NA SLAVNOSTNÍM SHROMÁŽDĚNÍ
PRACUJÍCÍCH A MLÁDEŽE HLAVNÍHO MĚSTA
PRAHY A STŘEDOČESKÉHO KRAJE K 36. VÝ-
ROČÍ VÍTĚZNÉHO ÚNORA
*ve Sjezdovém sále Paláce kultury v Praze
23. února 1984* 371

- VÍTEŽSTVÍ STRANY A LIDU
*Článek uveřejněný v časopise Svět socialismu,
 duben 1984* 383
- BUDOVAT A BRÁNIT SOCIALISMUS
*Článek uveřejněný v časopise Nová mysl, du-
 ben 1984* 394
- PROJEV NA SHROMÁŽDĚNÍ ČESKOSLOVENSKO-
 SOVĚTSKÉHO PŘÁTELSTVÍ V ZÁVODĚ MIKRO-
 MAŠINA
v Moskvě 26. dubna 1984 412
- NEPŘEŠLAPOVAT
*Článek uveřejněný v časopise Národní výbory,
 květen 1984* 415
- Z PROJEVU NA SJEZDU ČESKOSLOVENSKÉHO
 SVAZU ŽEN
v Paláci kultury v Praze 16. června 1984 425
- SLOVENSKÉ NÁRODNÍ POVSTÁNÍ A DNEŠEK
*Článek uveřejněný v časopise Národní výbory,
 srpen 1984* 433
- UPEVŇOVÁNÍ POLITICKÉHO SYSTÉMU ČSSR A
 ROZVÍJENÍ SOCIALISTICKÉ DEMOKRACIE — NA-
 PLŇOVÁNÍ REVOLUČNÍHO ODKAZU NÁRODNĚ
 OSVOBOZENECKÉHO BOJE NAŠEHO LIDU
*Z projevu na celostátním semináři KSČ k 40. vý-
 ročí vyvrcholení národně osvobozenického boje
 československého lidu a osvobození naší vlasti
 Sovětskou armádou v Praze 19. září 1984* 442
- Z PROJEVU NA SLAVNOSTNÍM AKTIVU PŘI
 PROPŮJČENÍ ŘÁDU REPUBLIKY VÝCHODOSLO-
 VENSÝM ŽELEZÁRNÁM K 25. VÝROČÍ JEJICH
 TRVÁNÍ
v Košicích 16. listopadu 1984 456

OSVOBODITELÉ A SPOJENCI

Článek uveřejněný v časopise *Nová mysl*, květen 1985

480

Z PROJEVU NA SETKÁNÍ PŘEDSTAVITELŮ PARLAMENTŮ ČLENSKÝCH STÁTŮ VARŠAVSKÉ SMLOUVY U PŘÍLEŽITOSTI 30. VÝROČÍ JEJÍHO ZALOŽENÍ

v Budapešti 14. května 1985

479

Z PROJEVU NA SLAVNOSTI MÍRU A ČESKOSLOVENSKO-SOVĚTSKÉHO PŘÁTELSTVÍ

v Gottwaldově údolí v Brně-Lišni 23. června 1985

484

Z PROJEVU NA SLAVNOSTNÍM SHROMÁŽDĚNÍ NA POČEST ČESKOSLOVENSKÉ DELEGACE

v Paláci lidové kultury v Pchjongjangu 2. září 1985

491

Z PROJEVU NA SLAVNOSTNÍM SHROMÁŽDĚNÍ U PŘÍLEŽITOSTI DNE ČESKOSLOVENSKÝCH ŽELEZNIČÁŘŮ

v Ústředním kulturním domě železničářů v Praze 28. září 1985

495

Z PROJEVU NA SETKÁNÍ ČESKOSLOVENSKÝCH ŽEN S PŘEDSTAVITELI STRANY A VLÁDY U PŘÍLEŽITOSTI MEZINÁRODNÍHO DNE ŽEN

na Pražském hradě 6. března 1986

503

ROZHOVOR POSKYTNUTÝ ZPRAVODAJI ČTK PŘED VOLBAMI DO ZASTUPITELSKÝCH SBORŮ VŠECH STUPŇŮ

v Praze 5. května 1986

508

JEDNOTNI VE VOLBÁCH I V PRAXI

Článek uveřejněný v časopise *Tribuna*, květen 1986

512

VÍCE DEMOKRACIE, VÍCE SOCIALISMU

*Článek uveřejněný v Rudém právu 7. května
1987*

518

Z PROJEVU NA III. SJEZDU SVAZU ČESKOSLO-
VENSKÝCH VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ

v hotelu International v Praze 10. června 1987

533

ALOIS INDRA

Z článků a projevů

II

1978—1987

Obálku a vazbu navrhl Oldřich Pošmurný. Vydání I. Praha 1988. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 5830. (6943.) publikaci. Za vydání odpovídá redakce politické literatury. Výtvarná redaktorka Jaroslava Lorenzová. Technická redaktorka Bohumila Neubertová. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. Náklad 1500. AA 28,95, VA 29,89. Tematická skupina 00/9. Cena brož. výt. za oba svazky 42,80 Kčs, váz. výt. za oba svazky 48 Kčs.

73/203-21-8.5

25 — 015 — 88 Kčs 48,—

